

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI ZBOR

USTAVNE RAZPRAVE 2001 – 2004

Izbor gradiv
Državnega zbora Republike Slovenije

IV. knjiga

Ljubljana, 2005

USTAVNE RAZPRAVE

2001-2004

**Izbor gradiv
Državnega zbora Republike Slovenije**

IV. knjiga

Uredniki:

dr. Miro Cerar
dr. Aleš Novak
Boris Vrišer

Sodelavca urednikov:

Primož Gorkič
mag. Dušan Štrus

Ljubljana, 2005

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

342:342.53(497.4)"2001/2004"

SLOVENIJA. Državni zbor

Ustavne razprave : izbor gradiv Državnega zbora Republike Slovenije / uredniki Miro Cerar, Aleš Novak, Boris Vrišer. - Ljubljana : Državni zbor Republike Slovenije, [200?]-<2005>. - (Knjižna zbirka Državnega zbora Republike Slovenije)

Knj. 4: 2001-2004 / sodelavca urednikov Primož Gorkič, Dušan Štrus. - 2005

ISBN 961-6415-10-7

1. Cerar, Miro, 1963-
216136448

Zbornik "Ustavne razprave: izbor gradiv Državnega zbora Republike Slovenije" sodi v knjižno zbirko Državnega zbora Republike Slovenije, ki jo izdaja Služba za odnose z javnostmi.

Urednik zbirke: mag. Dušan Benko

Uredniki zbornika: dr. Miro Cerar, dr. Aleš Novak in Boris Vrišer

Naslov zbornika: Ustavne razprave: izbor gradiv Državnega zbora Republike Slovenije

Naslov izdajatelja: Državni zbor Republike Slovenije, Ljubljana, Šubičeva 4

Telefon: +386 1 478 94 00

Produkcija: Služba za odnose z javnostmi

Oblikovanje in priprava za tisk: Multigraf, d.o.o.

Tisk: Tiskarna Državnega zbora RS

Naklada: 200 izvodov

Zbornik lahko poiščete tudi na elektronskem naslovu: www.dz-rs.si

VSEBINA

Uvod	9
Uredniško pojasnilo	11
Sestava Ustavne komisije Državnega zbora RS	12
Sestava Strokovne skupine pri Ustavni komisiji Državnega zbora RS	12
PREDLOG ZA ZAČETEK POSTOPKA ZA SPREMEMBO USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE	13
Predlog za začetek postopka za spremembo 14. člena Ustave Republike Slovenije	15
RAZPRAVE	19
3. redna seja Ustavne komisije	21
STALIŠČA IN MNENJA	23
Delno poročilo Strokovne skupine pri Ustavni komisiji	25
RAZPRAVE	27
1. nadaljevanje 7. seje Ustavne komisije	29
3. nadaljevanje 12. seje Ustavne komisije	34
35. izredna seja Državnega zbora	44
Nadaljevanje 23. seje Strokovne skupine pri Ustavni komisiji	59
Nadaljevanje 42. izredne seje Državnega zbora	63
26. seja Strokovne skupine pri Ustavni komisiji	79
OBRAZLOŽITEV	81
Obrazložitev Ustavnega zakona	83

RAZPRAVE	85
17. seja Ustavne komisije	87
Nadaljevanje 37. redne seje Državnega zbora	88
47. redna seja Državnega zbora	101
USTAVNI ZAKON	103
Odlok o razglasitvi Ustavnega zakona o spremembi	
14. člena Ustave Republike Slovenije (OduZ14)	105
Ustavni zakon o spremembi 14. člena Ustave Republike Slovenije (UZ14)	106

PREDLOG ZA ZAČETEK POSTOPKA ZA SPREMEMBO USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE	107
Predlog za začetek postopka za spremembo 43. člena Ustave Republike Slovenije	109
RAZPRAVE	113
3. seja Ustavne komisije	115
STALIŠČA IN MNENJA	117
Delno poročilo Strokovne skupine pri Ustavni komisiji	119
LOČENA MNENJA	121
Ločeno mnenje (prof. dr. Ivan Kristan)	123
Ločeno mnenje (prof. dr. Peter Jambrek)	124
RAZPRAVE	127
1. nadaljevanje 7. seje Ustavne komisije	129
3. nadaljevanje 12. seje Ustavne komisije	135
35. izredna seja Državnega zbora	139

PREDLOG ZA ZAČETEK POSTOPKA ZA SPREMEMBO USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE	151
Predlog za začetek postopka za spremembo 44. člena Ustave Republike Slovenije	153
RAZPRAVE	159
3. seja Ustavne komisije	161
6. seja Strokovne skupine pri Ustavni komisiji	163
STALIŠČA IN MNENJA	175
Poročilo Strokovne skupine pri Ustavni komisiji	177
RAZPRAVE	181
9. seja Ustavne komisije	183
1. nadaljevanje 12. seje Ustavne komisije	188
35. izredna seja Državnega zbora	195
Nadaljevanje 42. izredne seje Državnega zbora	208
26. seja Strokovne skupine pri Ustavni komisiji	211
17. seja Ustavne komisije	212
OBRAZLOŽITEV	215
Obrazložitev Ustavnega zakona	217
RAZPRAVE	219
Nadaljevanje 37. redne seje Državnega zbora	221
47. izredna seja Državnega zbora	239

USTAVNI ZAKON	241
Odlok o razglasitvi Ustavnega zakona o spremembi 43. člena Ustave Republike Slovenije (OdUZ43)	243
Ustavni zakon o spremembi 43. člena Ustave Republike Slovenije (UZ43)	244

PREDLOG ZA ZAČETEK POSTOPKA ZA SPREMEMBO USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE	245
Predlog za začetek postopka za spremembo 50. člena Ustave Republike Slovenije	247
RAZPRAVE	251
3. seja Ustavne komisije	253
STALIŠČA IN MNENJA	255
Delno poročilo Strokovne skupine pri Ustavni komisiji	257
LOČENA MNENJA	259
Dopolnilno (ločeno) mnenje (dr. Tone Jerovšek)	261
Ločeno mnenje (dr. Ivan Kristan)	262
RAZPRAVE	263
1. nadaljevanje 7. seje Ustavne komisije	265
3. nadaljevanje 12. seje Ustavne komisije	270
STALIŠČA IN MNENJA	275
Stališča o nekaterih odprtih vprašanjih v zvezi z vloženim predlogom za začetek postopka za spremembo ustave	277
RAZPRAVE	279
13. seja Ustavne komisije	281

35. izredna seja Državnega zbora	284
Nadaljevanje 23. seje Strokovne skupine pri Ustavni komisiji	295
24. seja Strokovne skupine pri Ustavni komisiji	297
STALIŠČA IN MNENJA	313
Dodatno mnenje Strokovne skupine pri Ustavni komisiji	315
LOČENA MNENJA	317
Ločeno mnenje (prof. dr. Ivan Kristan)	319
RAZPRAVE	321
Nadaljevanje 42. izredne seje Državnega zbora	323
26. seja Strokovne skupine pri Ustavni komisiji	339
LOČENA MNENJA	351
Ločeno mnenje (prof. dr. Ivan Kristan)	353
Stališče Strokovne skupine pri Ustavni komisiji	355
RAZPRAVE	357
17. seja Ustavne komisije	359
OBRAZLOŽITEV	365
Obrazložitev predloga Ustavnega zakona	367
LOČENA MNENJA	369
Pojasnilo k ločenemu mnenju na seji Ustavne komisije 13.maja 2004 (prof. dr. Ivan Kristan)	371
RAZPRAVE	373
Nadaljevanje 37. redne seje Državnega zbora	375
47. izredna seja Državnega zbora	384

USTAVNI ZAKON	387
Odlok o razglasitvi Ustavnega zakona o spremembi 50. člena Ustave Republike Slovenije (OdUZ50)	389
Ustavni zakon o spremembi 50. člena Ustave Republike Slovenije (UZ50)	390

PREDLOG ZA ZAČETEK POSTOPKA ZA SPREMEMBO USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE	391
Predlog za začetek postopka za spremembo 103. člena Ustave Republike Slovenije	393
RAZPRAVE	397
3. seja Ustavne komisije	399
STALIŠČA IN MNENJA	401
Delno poročilo Strokovne skupine pri Ustavni komisiji	403
LOČENA MNENJA	405
Ločeno mnenje (prof. dr. Igor Lukšič)	407
Ločeno mnenje (prof. dr. Ivan Kristan)	408
Ločeno mnenje (mag. Matevž Krivic)	409
RAZPRAVE	411
1. nadaljevanje 7. seje Ustavne komisije	413
3. nadaljevanje 12. seje Ustavne komisije	433
35. izredna seja Državnega zbora	435

Uvod

Ustava Republike Slovenije, s katero smo leta 1991 utrdili našo državno samostojnost ter pravno vzpostavili temeljne institucije nove demokratične ureditve, je eden najpomembnejših dokumentov v zgodovini slovenskega naroda. Sleherna razprava o spreminjanju te ustave, ki poteka v okviru ustavnorevizijskega postopka v Državnem zboru Republike Slovenije, ima zato še posebno velik pravni in politični pomen. Četudi namreč različni predlogi za spremembo ustave še ne pomenijo nujno, da bodo z njimi pogojene ustavne razprave tudi dejansko privedle do ustavnih sprememb, pa imajo vse takšne ustavne razprave neizogibno več pomembnih učinkov. Iz njih lahko po eni strani razberemo strokovne argumente v prid in proti ustavnim spremembam, nadalje aktualne odnose moči v slovenski politiki, splošen odnos političnih strank, civilno-družbenih skupin, različnih strokovnjakov in strokovnih združenj ter državljanov do vrednostnih temeljev ustave ter do njenega pomena za slovensko državo in državljane, odnos vseh teh akterjev do posameznih ustavnih rešitev ter nenazadnje splošno stanje duhá v državi v času konkretne ustavne razprave. Prav zaradi vseh teh vidikov, ki imajo še poseben pomen za razvoj ustavnopravne in širše družboslovne znanosti oziroma stroke, je ustavne razprave zagotovo smiselno sistematično (za)beležiti, jih predstaviti širši strokovni in laični javnosti ter jih nenazadnje tako dokumentirane ohraniti tudi za prihodnje rodove. Vse to je tudi namen pričujoče zbirke, ki predstavlja najpomembnejša gradiva Državnega zbora s področja razprav o predlogih za spremembe ustave. Med ta gradiva sodijo predvsem dobesečni zapisi razprav ter različna stališča in mnenja, ki se oblikujejo v Ustavni komisiji Državnega zbora, v njenih strokovnih skupinah ter na sejah Državnega zbora kot takšnega.

Slovensko ustavo uvrščamo med tako imenovane čvrste ustave, to je takšne, ki jih je v normalnih političnih razmerah relativno težko spreminjati (za sleherno spremembo slovenske ustave je potrebno soglasje najmanj dveh tretjin vseh poslancev Državnega zbora). Vendar pa to in dejstvo, da slovenska ustava tako po svoji vsebini kot pomenu zasluži posebno spoštovanje, seveda še ne pomeni, da je ta ustava nedotakljiva. Dandanes izredno pospešeni družbeni razvoj terja hitro odzivnost prava, pri čemer je treba družbenim spremembam ter z njimi povezanim novim političnim in pravnim pogledom včasih ustrezno prilagoditi tudi sámo ustavo. Tudi na praviloma zelo abstraktni oziroma splošni ravni ustavnega urejanja temeljnih vidikov državne organizacije se namreč včasih izkaže, da ustavodajalec ni mogel ustrezno predvideti vseh situacij oziroma možnosti, ki jih prinaša družbeno življenje oziroma razvoj, zato je lahko v določenih primerih ustavna sprememba povsem smiselna oziroma potrebna.

Pravkar povedano pa nikakor ne pomeni, da naj bi bila slovenska ustava nekakšen osrednji prostor za iskanje, preverjanje in formaliziranje najrazličnejših družbenih idej. Ravno nasprotno. Ustava mora biti tisti dolgoročni in stabilni povezovalni (integrativni) dejavnik državno organizirane družbe, v katerem so na podlagi najširšega možnega

družbenega sporazuma pravno določeni temelji državne ureditve ter temeljne vrednostne in funkcionalne prvine razmerja med državo in posameznikom. To pomeni, da pravno-politično polje ustavnosti nikakor ne sme postati prostor za eksperimentiranje ali neodgovorno poigravanje s takšnimi ali drugačnimi novimi zamislimi o družbeni ureditvi. Slovenska ustava mora zato še nadalje oziroma dolgoročno ohraniti vse tiste temeljne sestavine, ki zagotavljajo vrednostno pozitivno ustavno kontinuiteto. Slednja pa se izraža predvsem v temeljnih ustavnih institucijah demokracije in pravne države ter se kot takšna, še posebej z vstopom Slovenije v Evropsko unijo, v precejšnji meri prekriva in zliva tudi z aktualnimi razvojnimi težnjami sodobne demokratične Evrope.

* * *

Na tem mestu se uredniki za pomoč pri urejanju te zbirke zahvaljujemo vsem svojim sodelavcem. Za vsestransko podporo pri našem delu se še posebej zahvaljujemo generalnemu sekretarju Državnega zbora mag. Lovru Lončarju, za pomoč pri dokončnem oblikovanju zbirke pa delavcem pristojnih služb Državnega zbora in njihovim zunanjim sodelavcem, pri čemer gre v tem okviru naša zahvala še posebej mag. Dušanu Benku, Iztoku Potočniku in Dragu Pečeniku.

Dr. Miro Cerar
Dr. Aleš Novak
Boris Vrišer

Ljubljana, november 2005

Uredniško pojasnilo

V pričujočem izboru gradiv so zbrani dobesedni zapisi razprav, ki so potekale v okviru ustavnorevizijskih postopkov v Državnem zboru Republike Slovenije ter zapisi različnih strokovnih in drugih stališč in mnenj, ki so spremljala omenjene razprave. Le-te so potekale pretežno v Ustavni komisiji in v krogu njenih strokovnjakov ter seveda v Državnem zboru kot takšnem. Zbirka zajema veliko večino, ne pa tudi vseh gradiv, ki so nastala v času ustavnih razprav, kajti če bi vanjo vključili tudi vsa manj pomembna gradiva (npr. dopisi, pobude in mnenja državljanov in drugih subjektov ali morebitni dobesedni zapisi javnih predstavitev mnenj – vsa takšna gradiva so seveda shranjena v arhivu državnega zbora), bi obseg zbirke presegel razumno mero, pri čemer sama sporočilnost razprav oziroma gradiv ne bi bila bistveno večja od sedanje.

Celotno gradivo, ki je sistematično zajeto v zbirki, smo uredniki s pomočjo sodelavcev večkrat pregledali oziroma prebrali in v končni fazi urejanja tudi oblikovno uskladili. Poudariti je treba, da so v zbirki predstavljeni neavtorizirani ter neredigirani oziroma nelektorirani dobesedni zapisi različnih ustavnih razprav ter strokovnih in drugih stališč in mnenj. Da bi olajšali prebiranje gradiva, pa smo uredniki skupaj s sodelavci v besedila selektivno vnesli številne manjše jezikovne popravke - npr. ustrezna postavitve ločil, popravki zatipkanih črk oziroma besed, popravki nekaterih osebnih imen ter popravki originalnih izpisov nekaterih tujk in krajših stavkov oziroma besednih zvez v tujih jezikih. Pri vsem tem zaradi različnih razlogov (velik obseg besedil, različni pristopi pri originalnem oblikovanju dobesednih zapisov razprav itd.) v vseh navedenih pogledih ni bilo mogoče zagotoviti popolnega poenotenja v pristopu ter še manj odpraviti vseh jezikovnih nepravilnosti. Vendar pa slednje niti ni bil naš cilj, kajti temeljno vodilo pri našem delu je bilo, da naj oblikovanje besedila v čim večji meri sledi izvorni obliki zapisov, saj bi drugačen pristop terjal predhodno avtorizacijo in s tem tudi celovito redakcijo besedil. To pa bi lahko marsikje tudi bistveno spremenilo ali zameglilo dejanski potek razprav ter sporočilo avtentičnih besedil. Prav avtentičnost in preglednost ustavnih razprav sta zato osrednji oziroma temeljni značilnosti pričujoče zbirke.

Sestava Ustavne komisije Državnega zbora RS

Ustavna komisija, ki je delovala v mandatnem obdobju državnega zbora 2000 – 2004, je bila imenovana dne 25.10.2001. Njena sestava, upošteva spremembe skozi mandatno obdobje, je bila naslednja:

Predsednik:	DUŠAN VUČKO, PS LDS – do 26.6.2002 in od 15.4.2003
BORUT PAHOR, Poslanska skupina (v nadalj.: PS) ZLSD - do 20.7.2004	DR. MIHAEL BREJC, PS SDS - do 20.7.2004
MIRAN POTRČ, PS ZLSD - od 1.9.2004	DR. DIMITRIJ RUPEL, PS SDS - od 22.7.2004
Podpredsednik:	JANEZ JANŠA, PS SDS
FRANCE CUKJATI, PS SDS	MAG. ANDREJ VIZJAK, PS SDS
Člani:	BREDA PEČAN, PS ZLSD - od 1.9.2004
ANTON ANDERLIČ, PS LDS	BOJAN KONTIČ, PS ZLSD - od 14.1.2003
RICHARD BEUERMANN, PS LDS - do 15.4.2003	MIRAN POTRČ, PS ZLSD - do 1.9.2004
DR. SLAVKO GABER, PS LDS - do 19.12.2002	DANICA SIMŠIČ, PS ZLSD - do 20.12.2002
JANEZ KOMLJANEC, PS LDS - od 7.1.2003	JANEZ PODOBNIK, PS SLS+SKD SLS (od 15.3.2002 član PS SLS)
LEOPOLD KREMŽAR, PS LDS	FRANCI ROKAVEC, PS SLS+SKD SLS (od 15.3.2002 član PS SLS)
MAKSIMILJAN LAVRINC, PS LDS	DR. JOŽEF BERNIK, PS NSi
IRMA PAVLINIČ KREBS, PS LDS	ALOJZ PETERLE, PS NSi - do 20.7.2004
JOŽEF ŠKOLČ, PS LDS	ANTON DELAK, PS DeSUS – do 6.3.2002
DAVORIN TERČON, PS LDS	FRANC LENKO, PS DeSUS - od 19.3.2002
MAJDA ŠIRCA, PS LDS – od 26.6.2002	SAŠO PEČE, PS SNS
	IGOR ŠTEMBERGER, PS SMS – do 1.5.2004
	ROBERTO BATTELLI, ital.nar.sk.

Sestava Strokovne skupine pri Ustavni komisiji Državnega zbora RS:

Koordinator Strokovne skupine: *dr. Miro Cerar*,

Člani: *dr. Borut Bohte, dr. Bojko Bučar, dr. Rafael Cijan, dr. Franc Grad, dr. Božo Grafenauer, dr. Albin Igličar, dr. Peter Jambreč, dr. Tone Jerovšek, dr. Igor Kaučič, dr. Ivan Kristan, mag. Matevž Krivic, dr. Igor Lukšič, dr. Marijan Pavčnik, dr. Rajko Pirnat, dr. Miha Pogačnik, dr. Tanja Renar, dr. Alenka Šelih, dr. Janez Šmidovnik, dr. Lovro Šturm, Franc Testen, dr. Gorazd Trpin, dr. Lojze Ude, dr. Grega Virant, dr. Stane Vlaj, dr. Drago Zajc.*

V teku mandata sta zaradi preobremenjenosti z drugimi obveznostmi odstopila člana Strokovne skupine *dr. Miha Pogačnik* in *dr. Grega Virant*.

**PREDLOG
ZA ZAČETEK
POSTOPKA
ZA SPREMEMBO
USTAVE
REPUBLIKE
SLOVENIJE**

**DRŽAVNI ZBOR
REPUBLIKE SLOVENIJE
Skupina poslank in poslancev**

V Ljubljani, 21. december 2001

**DRŽAVNI ZBOR
REPUBLIKE SLOVENIJE
g. Borut PAHOR, predsednik**

**Zadeva: Predlog za začetek postopka za spremembo Ustave
Republike Slovenije**

1. Na podlagi 168. člena Ustave Republike Slovenije podpisane poslanke in poslanci Državnega zbora Republike Slovenije predlagamo Državnemu zboru Republike Slovenije, da začne postopek za spremembo Ustave Republike Slovenije, s katero bi izrecno opredelili, da so v Sloveniji enake človekove pravice in temeljne svoboščine vsakomur zagotovljene tudi na osnovi invalidnosti.
2. Zato predlagamo spremembo 14. člena Ustave Republike Slovenije, tako, da bi se za besedama "družbeni položaj ..." dodala beseda "**invalidnost**".

Spremenjeni 14. člen Ustave Republike Slovenije, bi se glasil:

**"14. člen
(enakost pred zakonom)**

V Sloveniji so vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj, INVALIDNOST ali katerokoli drugo osebno okoliščino.

Vsi so pred zakonom enaki."

3. Obrazložitev: Pobudo za navedeno spremembo 14. člena Ustave Republike Slovenije so dale nacionalne invalidske organizacije, soglasno pa jo je podprl tudi Svet invalidskih organizacij Slovenije. Konkretizirali so jo ob decembrskem praznovanju mednarodnega dneva invalidov, ki ga, kot so zapisali, vedno povezujejo z uve-

ljavljanjem človekovih pravic invalidov, da bi ti dosegali v družbi enake pravice kot drugi ljudje in da bi enakopravno sodelovali v vsakdanjem življenju.

Njihova utemeljitev je naslednja:

V Republiki Sloveniji so človekove pravice ustavnopravna kategorija. Ustava Republike Slovenije (Ur.list RS, št. 33/01) v 2. poglavju (Človekove pravice in temeljne svoboščine) v 14. členu določa, da so vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj ali katerokoli drugo osebno okoliščino. Ustava v tem členu sicer izrecno ne našteje kot prepovedanega razloga za razločevanje tudi invalidnost, vendarle pa lahko razumemo, da so z generalno normo (katerakoli druga okoliščina) zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine vsem - torej tudi invalidom. V nadaljevanju so razgrajene posamezne pravice, ki vse temeljijo na načelu enakosti. Invalidom je namenjen v tem poglavju 52. člen, ki določa, da jim je v skladu z zakonom zagotovljeno varstvo ter usposabljanje za delo.

Razumevanje invalidnosti in s tem odnos družbe do invalidov se je v zadnjih dveh oziroma treh desetletjih opazno spremenilo. Invalidnost je bila v preteklosti razumljena predvsem kot posameznikov problem - zdravstveni, ekonomski, socialni. Ta koncepcija je temeljila na filozofiji "usmeritve k posamezniku in njegovim omejitvam", cilj vseh družbenih ukrepov je bil pomagati invalidu posamezniku pri spopadanju z njegovim oziroma njenim stanjem. Invalid je bil objekt in ne subjekt delovanja. Politika invalidskega varstva je vsebovala tudi znatno mero zaščite.

Sodobne koncepcije in definicije, ki izhajajo iz filozofije človekovih pravic pa nasprotno izpostavljajo, da je potrebno preusmeriti pozornost od invalida posameznika kot objekta in njegovih omejitev k invalidu kot subjektu in njegovim sposobnostim, zmoglostim ter k družbi oziroma okolju.

Za človekove pravice lahko rečemo, da so pravni instrument za varstvo temeljnih človekovih vrednost, med njimi se najpogosteje izpostavlja naslednje tri vrednote: svoboda, dostojanstvo in enakost (V 1. členu Splošne deklaracije človekovih pravic so Združeni narodi te vrednote izrecno potrdili z izjavo, da se vsi ljudje rodijo svobodni in imajo enako dostojanstvo in enake pravice!).

Načelo enakosti z vidika invalidov vključuje tako vsaj dve ključni normi: (1) da predpisi pozitivnega prava ne vsebujejo diskriminacijskih določb in (2) da se upoštevajo funkcionalne omejitve na strani invalidnega državljana ter se v ta namen zagotovijo ustrezne prilagoditve okolju (fizičnem socialnem itd). Sodobni dokumenti OZN in drugih mednarodnih organizacij (na primer Standardna pravila za izenačevanje možnosti invalidov, Resolucija OZN št. 48/96) poudarjajo tako dimenzijo formalne enakosti kot enakih možnosti, saj ne zahtevajo zgolj enakega zakonskega varstva, temveč sprejemajo idejo, da mora družba aktivno delovati, da omogoči enake možnosti za svoje invalidne in ne-invalidne člane: "Namen Pravil je, da se zagotovi invalidnim dekletom, fantom, ženskam in moškim, da lahko kot člani družbe uveljavljajo

enake pravice in izpolnjujejo enake obveznosti kot drugi. (Predgovor, 15.odst.). Načelo enakih pravic pomeni, da so potrebe vsakega posameznika enako pomembne, da morajo te potrebe postati osnova za načrtovanje družb in da morajo biti vse zmogljivosti uporabljene tako, da zagotavljajo vsakemu posamezniku enake možnosti za sodelovanje (Predgovor, 25. odst.). Države so odgovorne za to, da ustvarijo zakonske podlage za ustrezne ukrepe in da s tem dosežejo polno sodelovanje in enakopravnost invalidov... Zakonodajna akcija je morda potrebna, da se odstranijo pogoji, ki negativno vplivajo na življenje invalidov, vključno z nadlegovanjem in zavajanjem le-teh. Vsakršne diskriminacijske določbe proti invalidom je potrebno odpraviti. Nacionalna zakonodaja mora skrbeti za ustrezne sankcije v primeru kršitev načel ne-diskriminacije (15. Pravilo, uvod in 2. odst.).

Načelo prepovedi diskriminacije oziroma ukrepanja v boju proti diskriminaciji, ki temelji na invalidnosti, je vključeno tudi v dokumente Evropske unije. Pravno obvezujoče je določilo 13. člena Amsterdamske pogodbe (OJ C 340/01 iz leta 1997), ki določa, da - brez prejudiciranja v škodo drugih določil te pogodbe in znotraj meja pooblastil, ki so bile dodeljene evropski skupnosti - lahko Svet ustrezno ukrepa v boju proti diskriminaciji, ki bi temeljila na spolu, rasi ali nacionalnem poreklu, verovanju ali prepričanju, invalidnosti, starosti ali spolni usmerjenosti. Vsebinsko je zelo bogata tudi Resolucija o enakih možnostih za invalide, ki vabi države članice, da v svojih državah upoštevajo "še zlasti naslednje usmeritve: omogočiti invalidom sodelovanje v družbi, vključno težjim invalidom, s posebno pozornostjo glede na potrebe in interese njihovih družin in skrbnikov; ... omogočiti invalidom, da celostno sodelujejo v družbi, da bi dosegli odstranjevanje ovir, oblikovanje javnega mnenja, da bo dovezetno za sposobnosti invalidov in za strategije, ki temeljijo na enakih možnostih" (Svet Evropske unije, OJ C 12/01/97).

Načelo ne-diskriminacije in enakosti, zapisano v novejših mednarodnih dokumentih, prodira v zadnjih letih tudi v nacionalne predpise. Tako je leta 1994 nemški Bundestag (parlament) sprejel dopolnilo 3. člena ustave, ki določa, da nihče ne sme biti diskriminiran zaradi invalidnosti. Ravno tako je bila leta 1995 spremenjena finska ustava - tudi tu je bilo vneseno določilo, ki prepoveduje diskriminacijo invalidov. Enaki določili vsebujeta tudi avstrijska in poljska ustava (dopolnjeni leta 1997). Posebne antidiskriminacijske predpise poznajo tudi v Veliki Britaniji, v Franciji, na Portugalskem, itd. Verjetno v svetu največkrat citiran in obravnavan pa je Americans with Disability Act - prvi in najcelovitejši antidiskriminacijski zakon na področju zagotavljanja človekovih pravic invalidom, ki je bil sprejet v Združenih državah Amerike leta 1992.

Kljub temu, da bi torej lahko in generalne norme v 14. členu ustave (katerakoli druga osebna okoliščina) razumeli, da so enake človekove pravice in temeljne svoboščine zagotovljene vsem - torej tudi invalidom - je potrebno ustvariti ustavnopravne podlage za ustrezne ukrepe, s katerimi bi invalidom omogočili, da se jim v slovenski državi dejansko omogoči polno sodelovanje in enakopravnost (Standardna pravila za izenačevanje možnosti, 15. pravilo). To je moč storiti s spremembo 14. člena.

Podpisane poslanke in poslanci zato predlagamo njegovo spremembo (dopolnitev). Želimo in pričakujemo, da bo našo pobudo Ustavna komisija Državnega zbora skrbno proučila in predlagala ustrezno dopolnitev 14. člena Ustave Republike Slovenije.

Podpisi poslank in poslancev:

1. Danica Simčič	20. Bojan Kontič
2. Miran Potrč	21. Aurelio Juri
3. Cveta Zalokar Oražem	22. Janko Veber
4. Jožef Kautičnik	23. Ivan Kebrič
5. Leo Kremžar	24. Valentin Pohorec
6. Tone Parljč	25. Anton Delak
7. Mario Gasparini	26. Vojko Čeligoj
8. Janez Podobnik	27. Aleksander Merlo
9. mag. Janez Kramberger	28. Richard Beuermann
10. Franci Rokavec	29. Borut Pahor
11. Andrej Fabjan	30. Ciril Pucko
12. Ivan Božič	31. Maria Pozsonec
13. Franc Kangler	32. Roberto Battelli
14. Stanislav Brenčič	33. Roman Jakič
15. Silva Črnugelj	34. Jaša Zlobec
16. Majda Potrata	35. Bogdan Barovič
17. Samo Bevk	36. Jure Malovrh
18. Feri Horvat	37. Janez Cimperman
19. Leopold Grošelj	38. Janez Drobnič

RAZPRAVE

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

USTAVNA KOMISIJA

3. seja
(11. januar 2002)

Sejo je vodil Borut Pahor, predsednik Ustavne komisije.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Dober dan. Gospe in gospodje, kolegice in kolegi, gostje! Lep pozdrav na 3. seji Ustavne komisije. S sklicem ste dobili predlog dnevnega reda. Predlagam, da bi o ustanovitvi skupine strokovnjakov odločali še pred predstavitvijo predloga za začetek postopka za spremembo Ustave, tako da bi vse odločitve, ki so povezane tudi s kvorumom, opravili pred začetkom predstavitve, tako da na koncu morda sklepčnost ne bi ogrožala odločitve o tej točki. V tem smislu bi torej imeli štiri točke dnevnega reda. Sprašujem, ali ima kdo kakšen drugačen predlog ali stališča? Ne. Potem ugotavljam, da je tak dnevni red tudi sprejet. Rad bi vas obvestil, da sta se opravičila za sodelovanje na seji komisije kolega Bernik in kolega Rokavec, s tem da bo kolega Bernika nadomestil na tej seji kolega Sok. Drugih obvestil in pooblastil nisem prejel. Ali je še kakšno? Prosim? Kolegica Širca bo nadomeščala kolega Terčona, kolega Levič pa kolega Štembergerja.

...

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa, kolega Peče. Predlog za začetek postopka za spremembo Ustave z osnutkom Ustavnega zakona, ki je bil vložen v proceduro 21.12. s strani skupine poslancev s prvopodpisano Danico Simšič, bo kolegica Simšičeva tudi predstavila. Prosim.

DANICA SIMŠIČ: Hvala za besedo, gospod predsednik. Spoštovane kolegice, spoštovani kolegi, gospe in gospodje! Skupina 42 poslank in poslancev Državnega zbora Republike Slovenije iz vseh parlamentarnih strank je podpisala pobudo za spremembo 14. člena Ustave Republike Slovenije in sicer, da bi se obstoječemu besedilu v 14. členu dodala ena sama besedica, in sicer "invalidnost". Tako da bi se potem ta 14. člen glasil: "V Sloveniji so vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj, invalidnost ali katerokoli drugo okoliščino. Vsi so pred zakonom enaki."

Te predlog oziroma ta pobuda prihaja iz vrst invalidskih organizacij. Dale so ga nacionalne invalidske organizacije in soglasno je pobudo podprl tudi svet invalidskih organizacij Slovenije. To svojo pobudo pa so konkretizirali na praznik, na dan 3. decembra, mednarodni praznik invalidov.

Za kaj gre? Res, da je lahko razumeti, da je že v dikciji, splošni generalni dikciji "katerakoli druga osebna okoliščina" zajeta tudi invalidnost. Pa vendar, ker se je pojmovanje invalidnosti v minulih letih in desetletjih bistveno spreminjalo in tudi koncept skrbi za invalide in njihovih vrednot, so številne evropske države v zadnjih desetih letih krenile tudi v spremembo svojih besedil v Ustavi in so dodajale pravzaprav podobne rešitve, kot jih predlaga ta naša skupina 42 poslank in poslancev, da je torej med temi okoliščinami posebej navedena tudi invalidnost. Če smem, bi omenila, da je to storila 1994 leta Nemčija, potem 1995 leta Finska, sledita Avstrija in Poljska 1997 in še nekatere druge. Gre torej za uveljavljanje oziroma za to možnost, da je invalidnost posebej utemeljena in da na osnovi tega lahko vsaka invalidka in vsak invalid doseže še posebno varstvo svojih pravic in možnosti za uveljavljanje v naši državi. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa, kolegica Simšičeva. ...

...

STALIŠČA
IN MNENJA

Delno poročilo Strokovne skupine
k predlogu za začetek postopka za spremembo
14. člena ustave (EPA 390-III)
(enakost človekovih pravic ne glede na invalidnost)

Ta predlog (podobno kot predlog za dopolnitev 50. člena Ustave s pravico do pokojnine) ne izpolnjuje temeljnega pogoja za uvrstitev med tokratne ustavne spremembe, h katerim naj bi se pristopilo izrazito restriktivno: tudi če predlagana sprememba vodi k izboljšanju sedanjega ustavnega besedila, že po obrazložitvi predlagateljev samih ni take narave, da bi bilo njeno sprejetje nujno, ker bi se s tem odpravljala kakršenkoli pravni, politični, socialni ali drug problem, ki bi se že pokazal v praksi ali bi bilo nastanek takega problema možno vsaj predvidevati kot realno možnost. Gre za tipičen primer predlagane spremembe, ki ni nujno potrebna (tudi če je tekstualno pravilno zastavljena), ker je njen cilj v celoti dosegljiv že z ustrežno interpretacijo sedanjih ustavnih določb.

V primerjavi s predlogom za spremembo 50. člena je po vsebini ta predlog vsekar mnogo bolj jasen, notranje neprotisloven in tudi mnogo bolj obrazložen – zlasti navaja tudi primerjalnopravne argumente. Sklicuje se na novejšo analogne dopolnitve nemške, finske, avstrijske in poljske ustave – žal pa ne navaja niti argumentov, s katerimi je bila v teh državah taka sprememba ustave utemeljena, niti komentarjev iz tamkajšnje strokovne literature niti informacij o tem, kaj je taka ustavna sprememba povzročila v nadaljnji zakonodaji in praksi.

Če bi se kdaj kasneje, v okviru morebitne širše (ne strogo restriktivno zastavljene) ustavne revizije ponovno pojavil predlog za izrecno vključitev invalidnosti med kriterije 14. člena, bi bilo priporočljivo tak predlog dodatno utemeljiti tudi s tovrstnimi navedbami.

Poročevalec: mag. Matevž Krivic
Ljubljana, 28. 6. 2002

RAZPRAVE

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

USTAVNA KOMISIJA

prvo nadaljevanje 7. seje
(3. julij 2002)

Sejo je vodil Borut Pahor, predsednik Ustavne komisije.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Lep pozdrav vsem! Danes ni težko uganiti, da je za vsemi nami zelo poln urnik in smo vsi prav upravičeno nekoliko utrujeni ob tej uri, vendar nas zdaj še čaka začetek zelo obširnega dnevnega reda današnje 7. seje. Jaz ga bom vodil nadvse potrpežljivo in bom hvaležen, če mi boste odpustili kakšen majhen spodrseljaj. Enako prosim tudi vas za potrpežljivost v tej diskusiji. Kot rečeno, je dnevni red zelo obsežen.

Najprej bi želel ugotoviti, da smo sklepčni, in vas seznaniti, kdo ima mandat za odločanje, če bi do njega na tej seji prišlo. Pooblastila sta naslednja. Kolega Lenka nadomešča kolega Pohorec, kolega Tanko nadomešča kolega Andreja Vizjaka, kolega Ciril Pucko nadomešča kolega Antona Anderliča. Kolega Janez Cimperman nadomešča kolega Janeza Janšo. To so pooblastila, ki jih imam.

Opravičili so se kolegi Peterle, Školč, Lavrinc, Anderlič, Gaber in Podobnik. Nekateri bodo samo nekoliko zamudili.

Prehajamo na odločanje dnevnega reda. Rad bi vas spomnil na dopis z dne 28. junija, s katerim je bil predlagani dnevni red razširjen s štirimi točkami, 1.a, 2.a, 7.a in 7.b.

Namen razširitve je slediti že pripravljenim delnim poročilom strokovne skupine. Rad bi se zahvalil ob tej priložnosti koordinatorju strokovne skupine in vsem članom in članicam strokovne skupine za hvalevredno opravljeno delo in bi rad v imenu vseh članov ustavne komisije izrekel zahvalo za to.

Umaknjeni sta bili dve uvrščeni točki, splošna razprava o vsebinsko zaokroženem sklopu poslanska imuniteta in državni simboli zaradi razlogov, s katerimi ste že seznanjeni. To je predlog dnevnega reda.

Sprašujem, ali kdo predlaga kakšen umik oziroma razširitev dnevnega reda? Nihče. Prav. Potem bom dal tak predlog na glasovanje. Prosim, da glasujemo!

13 članov. Hvala lepa. Je kdo proti? Nihče.

Ugotavljam, da je dnevni red 7. seje ustavne komisije sprejet...

PRESEDNIK BORUT PAHOR: ... Še kdo? Ne. Ali lahko zaključim to razpravo? Hvala. Zaključujem torej razpravo o točki 6, volilna pravica in prehajam na 7.a točko dnevnega reda - splošna razprava o vsebinsko zaokroženem sklopu "Enakost človekovih pravic ne glede na invalidnost". Gre za predlog spremembe 14. člena ustave, ki ga

predlaga skupina poslancev s prvopodpisano Danico Simšič. V predlogu za začetek postopka za spremembo ustave z osnutkom ustavnega zakona. Sprašujem, ali želi predlagateljica še enkrat kratko obrazložitev? Prosim. Želite. Prosim, kratko.

DANICA SIMŠIČ: Hvala lepa za besedo, gospod predsednik. Spoštovane kolegice in kolegi, spoštovani člani strokovne komisije in drugi navzoči! Čisto na kratko bi rada povzela predlog 42 poslank in poslancev, ki predlagamo spremembo 14. člena ustave, ki naj se dopolni z besedico "invalidnost".

Glede na to, da številne sodobne evropske države pri spreminjanju ustave, pa tudi Svet Evrope in druge institucije, posebno pozornost namenjajo prav enakopravnemu vključevanju invalidov v vsakdanje življenje in tudi v svoje temeljne in konstitutivne akte, posebej in eksplicitno navajajo invalidnost kot nediskriminatorni faktor, se je skupina poslancev odločila, da to predlaga tudi pri tokratni spremembi ustave.

V obrazložitvi smo že našli nekatere države, ki so take rešitve sprejele. Sicer vidim tukaj v delnem poročilu strokovne komisije, da jim primanjkuje morda dodatnih vsebinskih obrazložitev. Jaz ta trenutek ne bi želela celotne ustavne komisije obremenjevati z dodatnimi stališči z vsebinskega vidika, smo jih pripravljene posredovati. Izrekla bi samo željo 42 podpisanih poslank in poslancev, da se vendarle ta tematika tudi resno obravnava, tudi v tej fazi, da se tudi o tej temi pripravi javna predstavitev in razgrnitev mnenj, tako kot v drugih, še posebej, če smem samo še to dodati in poudariti, glede na aktualne razmere in aktualne dogodke glede vprašanja problemov invalidnosti v slovenski državi, tudi v zvezi s pobudami glede referendumov. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Posebnost te razprave je, da nimamo ločenih mnenj. Poslušali bomo samo poročilo poročevalca mag. Krivica. Prosim.

mag. MATEVŽ KRIVIC: Po mnenju strokovne komisije očitno, v tem primeru vsaj in še mnogo bolj pri naslednjem, glede predloga o pokojnini, je naša strokovna skupina očitno vendarle dala močan poudarek temu vprašanju koncepta te serije ustavnih sprememb, restriktivnost. Po strokovni razpravi, pa tudi politični, zlasti mislim na zadnji referat dr. Udeta, bodočega člana te strokovne skupine, na pravniškem posvetovanju v Portorožu, pa na Bučarjeve razprave in tako dalje, ki vsi poudarjajo ta princip restriktivnosti. Če s tega vidika pogledamo na ta predlog, je to tipičen predlog, ki tega kriterija ne izpolnjuje. Zakaj? Zato, ker gre... Strokovna skupina se s tem ni opredelila, ali bi bila naša ustava boljša, če bi imela invalidnost izrecno omenjeno, ali ne. Moje osebno mnenje je, da bi bila boljša, čeprav o tem ni dovolj argumentacije. Zlasti manjka argumentacija v predlogu, zakaj so tiste države, ki so šle na to, zlasti če so šle na to naknadno, s kakšno argumentacijo in iz kakšnih praktičnih razlogov ter s kakšnimi praktičnimi ali pravnimi posledicami.

Na tem primeru bi rekel dobronamerno, želim opozoriti na to, da naj bi se zdaj, ko prvič pristopamo k nekemu takemu resnejšemu spreminjanju ustave, ne na brzino, naj bi se izoblikovali neki standardi, kako je treba h katerikoli spremembi ustave pristopati. To se pravi, tisti, ki nekaj predlaga, naj bo to še tako utemeljeno, naj se zaveda, da na njem leži prvo breme temeljite obrazložitve, elaborat izdelati, z vsemi temi vprašanji, ne pa samo navreči idejo in potem naj se pa nekdo drug s tem ukvarja. Ampak da me ne

boste narobe razumeli, tole, kolikor je mogoče zvenelo kritično zdajle, leti bolj na naslednji predlog.

Mi smo v poročilu tule poudarili, da je ta predlog glede invalidnosti mnogo bolj jasen kot oni drugi, notranje neprotisloven in tudi mnogo bolj obrazložen, da tudi primerjalno pravne podatke navaja, kar jih oni drugi ne, samo ni šel dovolj daleč. Samo, da se pravilno razumemo, vse te pripombe mi razumemo kot pripombe za neko bodočo ustavno spremembo, ko bomo spreminjali ustavo v celoti, v podrobnosti, ko se bomo trudili, da bo boljša, bolj jasna. Medtem ko sedanji koncept ustavnih sprememb, tako ga naša skupina razume, je izrazito restriktiven, popravlja samo tisto, kar je nujno, s posebnim poudarkom, česar se ne da doseči že z interpretacijo. To je pa tipičen primer, da glede interpretacije ni pa nikakršnega dvoma bilo do zdaj in ga najbrž tudi ne more biti, da med temi zadevami, med temi značilnostmi, ki so naštet, izrecno popolnoma jasno spada tudi invalidnost, o tem ni nikakršnega dvoma. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Prav, hvala lepa, mag. Krivic. Besedo dajem članicam in članom ustavne komisije. Želi kdo besedo? Prosim, kolegica Simšičeva.

DANICA SIMŠIČ: Hvala lepa še enkrat za besedo. Najprej bi se gospodu mag. Krivicu zahvalila za njegovo stališče, da bi bila slovenska ustava z dodatkom te besedice boljša. Hkrati pa seveda tudi za tisto dodatno pojasnilo, ko je povedal, da je večina kritike sicer letela na točko, ki ta trenutek ni v obravnavi.

Rada bi pa rekla, da ne verjamem ali pa da zelo težko verjamem, če sem bolj natančna, da bomo kadarkoli v naši državi šli v popolno spremembo čisto cele ustave kot celote. Zato se mi zdi prav in dobro, da tudi danes, ko razmišljamo o možnih spremembah, govorimo tudi o tej točki in o tem segmentu. In samo še enkrat izražam pač željo, da je omogočena tudi tej temi javna predstavitev. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Tudi tej temi bo omogočena javna predstavitev mnenj, tako kot vsem.

Želi še kdo sodelovati v razpravi? Prosim, kolegica Širca.

MAJDA ŠIRCA: Hvala lepa. Pravzaprav bi na predlagateljke naslovila samo vprašanje, ki bi mi mogoče kakšne dvome odpravilo, glede na to, da se mi tudi osebno ta dodatek, poseg v 14. člen, ne zdi tako primaren. Ampak vendarle, sprememba pomeni, ali da gre za nezadovoljivo reševanje sedaj problemov in vprašanj ali da gre za intenco izboljšave kasneje zakonodajnih drugih rešitev. V tem smislu tudi naslavljam vprašanje, katere so tiste intence, ki bi potem v nadaljevanju pripeljale do posega v nove rešitve, ki so očitno zdaj diskriminatorne, po tej logiki te spremembe oziroma kam bi, kakšne posledice bi to potem imelo, v kolikor bi se dopolnil v tem smislu 14. člen. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Še kdo od članov? Ja, želite dati pojasnilo? Prosim, gospa Simšičeva.

DANICA SIMŠIČ: Hvala lepa. Že prej sem rekla, da države, ki spreminjajo ustavo v zadnjem času, to besedo posebej navajajo iz zelo preprostega razloga, da so ljudje, ki imajo kakršnokoli invalidnost ali kakršnokoli posebno potrebo, deležni še dodatnega

varstva, ki je že sicer lahko zagotovljeno tudi z ustavo in, kot smo že tudi pojasnili v obrazložitvi, se lahko razumejo tudi kot kakršnekoli druge osebne okoliščine.

Toda glede na dejstvo, da je pred desetletji še veljalo, da je treba invalidnost skrivati in je ne vključevati tudi v zelo jasno dikcijo v javnosti, in tudi, če hočete, temeljne konstitutivne dokumente neke države, pa zdaj velja ravno obratno. Zavoljo tega in tudi zavoljo vseh priporočil Sveta Evrope smo to storili. Ne gre za diskriminatornost, da bi jih zdaj kateri zakon diskriminiral oziroma da bi jim zdaj želeli s to dikcijo omogočiti tudi dodatno morebiti kakšno pozitivno diskriminacijo. Gre samo za dokaz izjemne občutljivosti, dovzetnosti države do reševanja teh vprašanj.

Lahko pa vam v nadaljevanju preskrbim še vse ustrezne dokumente, ki so jih ob spremembah ustave dodajali, vse analize, ki so jih pripravili v državah, ki so našete v obrazložitvi. Hvala lepa.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Gospod podpredsednik, dr. Cukjati, prosim.

FRANCE CUKJATI: Jaz bi v zvezi s predlagano spremembo 14. člena strokovno skupino vprašal, ali uvedba invalidnosti med ta naštevanja pomeni, da ne bodo invalidi več privilegirani oziroma da ne bodo smeli biti nekako drugače, bolje, prednostno obravnavani od neinvalidov. Recimo, če je parkirni prostor rezerviran, ali sme biti rezerviran za invalide, zakaj jaz kot neinvalid ne bi smel parkirati in podobne stvari. Ali to lahko pomeni, navedba, striktna navedba invalidnosti, tudi negativen odnos do tega vprašanja.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Še kdo od članov ustavne komisije? Ne. Dr. Jerovšek želi besedo. Prosim.

dr. TONE JEROVŠEK: Jaz bi rad nekaj opozoril. 14. člen je gotovo eden najpomembnejših, če ne najpomembnejši člen naše ustave, in je pridobitev demokratične države. Sestavljen je iz dveh delov. Iz prvega odstavka o prepovedi diskriminacije in drugič, vsi so pred zakonom enaki. Čeprav vemo, glede na različne okoliščine, različni, pa vendar enaki.

Glejte, to, kar poslanka gospa Simšičeva predlaga, se meni zdi zelo pameten predlog, samo bog ne daj, v 14. člen. Napišite ga v socialna razmerja, da morajo invalidi uživati posebno skrb in tako naprej, kar že delno piše. Sicer bi pa tu vključili domeno, da naša slovenska država dovoljuje, torej, sedaj, eventualno diskriminacijo invalidov.

Namreč tukaj gre za en drug kontekst. Tu gre za kontekst, torej prepovedi ... invalidnost je samo telesna ali druga hiba človeka, ki ima vse pravice v našem pravnem sistemu. In to bi nas, seveda moramo gledati, kaj so druge države predlagale in na kateri točki. To bi nas pripeljalo v to, da smo mi doslej dopuščali diskriminacijo z vidika invalidnosti. Zdaj jo pa izključujemo. Ker vnašamo invalide v ta kontekst.

Drugače pa, poudarjam, absolutno rešpektiram in podpiram, da bi vi dali predlog, ker vemo, da so pa naši invalidi dejansko prizadeti v celi vrsti svojih pravic, zaradi recimo tehničnih in drugih ozirav, ki jih ne morejo izpolnjevati, da bi to napisali na en drug člen, ne na 14. Seveda, v strokovni grupi je bila pa dolga razprava, da mi ne moremo pi-

sati svojih predlogov, glede na to, da jih lahko dajejo samo formalni predlagatelji. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Želi še kdo, preden zaključim splošno razpravo? Ne. Potem, prosim kolega Beuermann.

RICHARD BEUERMANN: Hvala za besedo. Imam tudi sam eno vprašanje. Namreč v zvezi s tem, kar je zdajle gospod Jerovšek govoril, da bi bilo pač potrebno oblikovati predlog za nek drug člen. 52. člen imamo, pravice invalidov. Ali ta člen ni dovolj, mislim, nisem ravno dobro razumel, zato sprašujem. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Želi kdo odgovoriti na to vprašanje ali pustimo to vprašanje za strokovno skupino? Pustimo za strokovno skupino. Prav. To je vprašanje, ki ga naslavljamo nanjo. Mag. Krivic.

mag. MATEVŽ KRIVIC: Ne, samo to, kar je bilo, gospod Cukjati je direktno postavil vprašanje v zvezi z, v bistvu, pozitivno diskriminacijo, pa nekateri drugi tudi. To vprašanje, t.i. pozitivne diskriminacije in vsega, kar je bilo, da ne ponavljam, to je tako delikatno vprašanje in ga je treba res precizno obdelati, da absolutno ne bi jaz zdaj tvegal improviziranega odgovora tukaj.

In samo v toliko odgovarjam poslancu Cukjati, da štejem, da je to eno od vprašanj, ki bi ga tudi strokovna komisija morala temeljito, podrobneje obdelati. V primeru, da se bo vaša ustavna komisija odločila, da ne sprejme kriterija restriktivnosti in da gre tudi v take spremembe. Jaz moram reči, da kot član strokovne komisije, vse od začetka pogrešam pri svojem delu na tej točki ustavne komisije jasno stališče, ki povzroča mnoge nesporazume dnevno na teh naših kontaktih in relacijah.

In bi lepo prosil, da se ustavna komisija, predlagam, jeseni, zdajle ne, ampak da to razčisti čisto proceduralno. O čem bo odločala v prvi fazi? Kakšno stališče bo ona kot gospodar položaja oziroma postopka, kot temu pravniki rečemo, zavzela glede tega temeljnega vprašanja restriktivnosti ali ne restriktivnosti?

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Še kdo? Ne. Potem zaključujem splošno razpravo o vsebinskem sklopu enakost človekovih pravic, ne glede na invalidnost. In prehajam na zadnjo današnjo točko dnevnega reda, ...

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

USTAVNA KOMISIJA

3. nadaljevanje 12. seje (22. maj 2003)

Sejo je vodil Borut Pahor, predsednik Ustavne komisije.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Lep pozdrav, dober dan. Najprej naj vas seznanim, kdo od kolegov in kolegic ne prisostvuje seji in bo namesto njih s pooblastilom razpravljal in odločal drugi. Torej, mag. Drobnič bo nadomeščal kolega dr. Bernika, kolegice Pavlinič Krebs ni in jo bo nadomeščal kolega Blaž Kavčič, Bogomir Vnučec bo nadomeščal kolega Štembergerja in kolega Mamič kolega Peterleta. To so štiri pooblastila, imam še eno, kolega Cimperman bo nadomeščal kolega dr. Brejca. Torej, 5 pooblastil oziroma 5 zamenjav, ki jih bomo upoštevali pri našem odločanju. Prosim za pozornost.

Smo pri nadaljevanju 12. seje Ustavne komisije. Povedal sem, kdo nadomešča odsotne člane, drugih opravičil nimam. Pozdravljam predstavnike vlade in se sedaj vračam k prekinjeni 1. točki, kjer gre za nadaljevanje odločanja o predlogu za začetek postopka za spremembo oziroma dopolnitev Ustave, končali smo pri predlogu za spremembo 83. člena.

Danes tik pred sejo sem prejel dopis poslancev poslanske skupine Slovenske nacionalne stranke, kolega Jelinčiča, Pečeta, Baroviča in kolegice Sonje Areh Lavrič, ki je tudi prvo podpisana, ki umikajo, ponavljam, ki umikajo podpise pod predlog za začetek postopka za spremembo 83. člena Ustave na osnutku Ustavnega zakona. Upošteva je pogoj iz prvega odstavka 168. člena Ustave namreč, da lahko predlog za začetek postopka za spremembo Ustave vloži najmanj 20 poslancev in ker je predlog EPA 377/III podpisan oziroma podprt le s strani 20 poslancev lahko samo ugotovim, da predlog ni več podprt z zadostnim številom poslancev in da ga zaradi tega ne moremo več obravnavati.

Gospod podpredsednik, mi je tukaj malo prej vložil neki sklep, ki predlog nekega sklepa, ki v tem smislu postaja irelevanten, gre za, če lahko povzamemo, omejitev statusa imunitete. Naj samo pojasnim, preden zaključim obravnavo tega predloga, da v kolikor ima nekdo željo ali interes, da v tem omejenem statusu predlaga spremembo 83. člena iz te imunitete, lahko pač v skladu z Ustavo in poslovnikom vloži novi predlog, ki mora biti podprt z najmanj 20 podpisi in ga bomo uvrstili na dnevni red seje Ustavne komisije.

Prehajamo na razpravo in odločanje o predlogu sklepa v zvezi s predlogom skupine poslancev za spremembo 14. člena Ustave. Gre za enakost človekovih pravic ne glede na invalidnost. Na glasovanje bom dal po razpravi naslednji sklep: "Ustavna komisija predlaga Državnemu zboru Republike Slovenije, da na podlagi predloga skupine poslancev z dne 21. decembra leta 2001, s prvopodpisanim kolegom Potrčem, ter na podlagi drugega odstavka 168. člena Ustave sprejme naslednji sklep: "O začetku postopka za spremembo 14. člena Ustave Državni zbor Republike Slovenije sprejema predlog skupine poslancev s prvopodpisanim Miranom Potrčem z dne 21. decembra 2001 EPA 390/III za začetek postopka za spremembo 14. člena Ustave Republike Slovenije."

O sklepu bomo po razpravi odločali skladno s 175. členom poslovnika in sicer z dvotretjinsko večino navzočih članov komisije za sprejem takega sklepa najprej seveda dajem predlog sklepa v obravnavo in vabim kolega Potrča k razpravi. Prosim.

MIRAN POTRČ¹: Hvala lepa. Spoštovane kolegice in kolegi ob praznovanju mednarodnega dneva invalidov decembra 2001 so nas poslanke in poslance v Državnem zboru invalidske organizacije naprosili, da sodelujemo pri posredovanju v Državni zbor njihove pobude za dopolnitev 14. člena Ustave s katero naj bi tudi po vzoru nekaterih Ustav v drugih državah na podlagi deklaracij in resolucij Organizacije Združenih narodov, pa tudi Evropske unije, poudarili poseben pomen enakosti pri uveljavljanju človekovih pravic in temeljnih svoboščin, tudi ne glede na invalidnost.

Veliko kolegic in kolegov je ta predlog podpisalo in ne štejem si za noben poseben privilegij ali pa pravico, da sem postal prvopodpisani sedaj jaz, potem pa Danica Simšič, saj smo tudi v Ustavno pobudo zapisali, da povzemamo točno besedilo, kakršnega so ga pripravile invalidske organizacije. Menim, glede na obsežnejše število podpisov, da same utemeljitve ni treba širše razlagati, bi pa povsem na kratko komentiral strokovno mnenje, ki je bilo ob tem podano.

Menim, da ni nujno pristopiti k tej spremembi, če upoštevamo kriterij restriktivnosti, ki naj bi bil eden od kriterijev sprememb sedanje Ustave. Vsi vemo, da glede vsaj števila predlogov, ki so bili vloženi, je o restriktivnosti že težko govoriti in se bo o njej dalo presojati, kar eventualno na koncu, ko bomo zaključili cel proces odločanja o predlogih, zato menim, da upoštevanje kriterija ta moment ne bi bilo nujno.

Kar pa zadeva samo vsebino, pa v strokovni skupini menijo, da je korektno pripravljena in da jo je vsebinsko mogoče sprejeti brez, bi rekel, da ustvarja kakršnekoli Ustavnopravne nejasnosti ali pa vprašanja. Njihovo mnenje le, da po vsebini ni nujna, ker je mogoče zagotavljanje enakih človekovih pravic in temeljnih svoboščin tudi glede na invalidnost, razumeti tudi skozi že dosedanje besedilo, ki govori o katerikoli drugi osebni okoliščini.

Kar pa se v svetu na podlagi citiranih dokumentov, pa tudi zakonodajne prakse uveljavlja v čim večji meri želja invalidnost uresničevati na način, da se izboljšuje ne po-

¹ Miran Potrč je s prenehanjem poslanske funkcije Danice Simšič prevzel vlogo prvopodpisanega predlagatelja predloga.

sameznikov položaj, ampak, da se zagotavljajo širši pogoji za integracijo invalidov in za uresničevanje čim širšega kroga njihovih funkcij, je po mojem prav, da se sledeči tem usmeritvam pozitivno opredelimo do te pobude invalidskih organizacij in jo tudi, kot poslanke in poslanci, podpremo. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Mag. Drobnič.

mag. JANEZ DROBNIČ: Hvala lepa za besedo. Jaz sem tudi med tistimi, mislim da, ki smo podpisali to pobudo, in mislim, da je namen zelo v redu. No, če pa gremo pogledati tudi našo Ustavo, vidimo, da je posebej specificiran člen, ki se nanaša sicer na invalide, ta člen pa je v bistvu usmerjen celo več kot na enakost. Gradi na principu pozitivne diskriminacije, in to tudi Ustava nakazuje, potem skozi implementacijo zakonov to uresničuje. Zato sem, bi rad tudi postavil vprašanje strokovnjakom, kako bi se to bi razumelo. A bi to morda celo pomenilo, da gremo korak nazaj, kajti s členom 52 v Ustavi dajemo odprta vrata za uveljavljanje ukrepov pozitivne diskriminacije. Posebno varstvo, specifično varstvo, posebne ukrepe, posebno zakonodajo. Namreč s tako spremembo Ustave pa gremo na izhodiščni položaj enakosti. To se meni zastavlja vprašanje, ali je potrebno zaradi tega potem spreminjati Ustavo. Ko primerjamo te Ustave, katere imajo zapisan ta člen, je potrebno primerjati tudi to dejstvo. Ali ostale Ustave to določilo pozitivne diskriminacije tudi vsebujejo. Da, to bi strokovnjake vprašal, komisijo, kako si to lahko razlagajo, ker to mislim, da je kar pomembno pred odločitvijo. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Preden dam besedo kolegu Cukjatiju, samo še eno obvestilo o pooblastilu, kolegica Majnikova bo nadomeščala kolega Kremžarja. Prosim, kolega Cukjati, imate besedo.

FRANCE CUKJATI: Hvala za besedo. Pri zbiranju podpisov, seveda sem bil tudi jaz eden prvih, ki ni niti malo pomišljal, da podpiše tak predlog, vendar tekom lanske razprave, s strokovno skupino, je bilo ugotovljeno dvoje: da sedanje besedilo Ustave govori, da so vsem zagotovljene človekove pravice in temeljne svoboščine, "ne glede na" in tako se potem naštevajo razna stanja, kjer bi lahko prihajalo do diskriminacijskih položajev. Ustava zaključuje: "ali katerokoli drugo osebno okoliščino". Zagotovo je dejstvo, da je invalidnost tudi zajeta v tej osebni okoliščini. Takrat je bilo rečeno, da sprememba ni potrebna. Pojavil se je pa že takrat problem, ki ga je omenil kolega Drobnič, in sicer problem, da mi ne želimo invalidom zagotoviti enake pravice, ampak večje pravice in da se ne bi dogodilo tako, da nekdo, ki recimo, banalno rečemo, hoče parkirati na parkirišču, kjer je označeno za invalide, in bo parkiral zdrav, živ in zdrav. Seveda invalid brez nog ne bo imel kje parkirati, oba imata enake pravice. Oba imata enake pravice, ne glede na invalidnost. Mnogo sem delal v medicini dela, in vem, kako je bilo težko pregovoriti delovno organizacijo, da je recimo pri razpisu za vratarja, kjer sta se javila, oziroma se je javilo več kandidatov, glede sposobnosti in sicer zdravja enaki, ampak eden je bil na invalidskem vozičku brez nog, drugi je bil pa popolnoma zdrav. In seveda, če ne bi tam upoštevali pozitivne diskriminacije, bi morda ob majhni prednosti popolnoma zdravega, takoj dobil službo zdrav, ne pa invalid, ki bi to delo prav tako lahko dobro opravljal. Menim, da je prav ta pozitivna diskriminacija, se tudi meni zdi, pri tem besedilu, pri tem predlogu, v nevarnosti. Če mi strokovnjaki povedo, da ni v nevar-

nosti, naša težnja, da imajo invalidi ne enake pravice, ampak večje pravice, in da pravzaprav je zagotovljena ta naša usmeritev pozitivne diskriminacije kljub tej spremembi, potem bi tudi lahko prezrl to, da je potrebno ali ni potrebno. V redu, če nekateri želijo, to ni nobene škode, se pač to sprejme, vendar bi želel pozitiven odgovor strokovne skupine. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Kolega Peče.

SAŠO PEČE: Spoštovani prisotni. Stališče poslanske skupine Slovenske nacionalne stranke do omenjenega predloga za začetek postopka za spremembo Ustave na področju 14. člena in sicer z njegovo razširitvijo, tudi z besedo in pa vsebino invalidnosti je za nas sprejemljiv, posebej če pogledamo dejstvo, da je v zadnjem letu ali dveh postalo zelo moderno in zelo frekventno pristopiti k Ustavnim spremembam. Prav tako pa tudi ocenjujemo, da če se je Državni zbor že lotil te zadeve, torej spreminjanja Ustave skoraj na vseh področjih, je smiselno sprejeti predlog, ki po naši oceni je potrebno poudariti, za seboj ne bo nosil vsebinskih sprememb. Žal. Je pa res, da lahko v teh splošnih določbah s tem, mogoče delno sami sebi opravičimo svojo neaktivnost na tem področju, po drugi strani pa seveda njihovo nezadovoljstvo. Toda, ker ne vidimo nobenega smisla nasprotovanja le temu, žal pa se bojimo, da ne bo imelo tudi vsebinskih posledic, žal, bomo seveda predlog, ki ga podaja skupina poslancev, tudi podprli. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala. Dr. Cerar.

dr. MIRO CERAR: Hvala lepa. Torej, ker je že gospod Potrč večji del mnenja strokovne skupine povzel, bi morda jaz samo dodal nekaj poudarkov. Strokovna skupina ugotavlja, da je seveda primerno pri tako zastavljenih predlogih za Ustavne spremembe, kot so sedaj, ohranjati in se zatekati k restriktivnemu pristopu. Namreč ne drži to, da se lotevamo sprememb Ustave na vseh področjih ali pa tudi ne na večini. Celo sama strokovna skupina se dobro zaveda, da v Ustavi je še veliko takih točk, ki bi jih bilo mogoče z besedo ali dvema izboljšati, popraviti, da bi bile stvari bolj jasne. Kljub temu pa je sama ravnala v tem kontekstu svojega dela ravno nasprotno. Če se spomnite, 8. člen Ustave, za katerega je vlada predlagala, da bi se v okviru tega evropskega člena spremenil, je nekako ohranila, kljub temu, da je rekla, da je morda nekoliko nerodno napisano, vendar pa že sprejeta interpretacija Ustavnega sodišča rešuje probleme, ki so se zastavljali ob tem členu. Se pravi, stroka se vseskozi zaveda, da je Ustava nek poseben Ustavni akt, pri katerem, seveda, če bi šli v manjše dopolnitve in spremembe, v tako imenovano celotno Ustavno revizijo, neko celotno redakcijo, je bilo to potrebno izvesti kot nek poseben projekt. Zato je bila tudi strokovna skupina do tega predloga, zgolj iz tega razloga, ...(nerazumljivo)... vsebinska, zadržana. Namreč vsi se strinjamo, tako stroka kot politika, da invalidi so enakopravni, in da ob tem, ko so enakopravni, že sedaj po 14. členu, uživajo še dodatne pravice po 52. členu in seveda še dodatne, kolikor jih lahko zakon zagotovi, ker zakonodajalec ima tukaj celo svobodno polje presoje, ki ga lahko v skladu z naravo stvari in kolikor ni ravno v nasprotju z nekimi določbami, torej izpolni. Skratka, kaj želim povedati? Stroka je na stališču, da takšne spremembe res niso nujne. Če želimo ohraniti, nek odnos, kako bi rekel, spoštovanja. Če pa seveda, ne glede na to, da se vsi strinjamo, pristopimo k temu, se moramo pa zavedati, da bo seve-

da verjetno še veliko predlogov v to smer, so še druge družbene skupine ali pa ljudje s posebnimi lastnostmi, ki niso omenjeni v tem členu in se bodo morda kdaj javili, da bi se rada tudi videli notri. In seveda, kot sem rekel, v Ustavi je še veliko drugih točk, kjer bi lahko z nekimi manjšimi dodatki stvari spremenili. Odločitev je pa tukaj politična. Ampak odgovoril sem tudi na to vprašanje, ki ga je zastavil dr. Cukjati. Tudi, če se vnese invalidnost, kot pojem, v 14. člen, to nič ne ovira dejstva, da je potem še 52. člen neka dodatna možnost, bi rekel, ugodna za invalide - ker to je normalno - ker so invalidi že sedaj po 14. členu enakopravni. Tako, da dejansko gre bolj za en občutek, ki ga boste sedaj vi morali presoditi sami pri sebi, ali je to res potrebno dati v Ustavo ali ne. Kajti dejstvo je, da invalidi uživajo enakost in nekatere posebne dodatne pravice. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Lenko.

FRANC LENKO: Hvala lepa. Torej naša poslanska skupina ali pa poslanci v naši poslanski skupini Demokratične stranke upokojencev, so tudi podpisniki tega predloga in kot takega, ker je pač naša, področje dela, predvsem tudi pokrivanja s socialnega področja, podpiramo ta predlog v celoti. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Kolega Podobnik.

JANEZ PODOBNIK: Hvala predsednik. Kolegice in kolegi! Sam bi želel podpreti predlog za začetek postopka, ki bi v ustavi določil tudi enakost človekovih pravic ne glede na invalidnost. Svojo argumentacijo bi rad naslonil na vsebinske razloge za spremembo, ne pa na te nerodne argumente oziroma argumente, ki jih ni.

Delno poročilo strokovne skupine je zelo kratko. In to poročilo je tudi zelo jasno. Pravi, da ni nobenih pravnih, političnih, socialnih ali drugih problemov, ki bi v praksi pokazali, da bi bilo možno v slovenski praksi predvidevati kot realno možnost, da bi šlo za probleme glede enakost človekovih pravic, ne glede na invalidnost. Torej, tega zaenkrat ni in je obstoječa Ustava povsem dobra. Ampak strokovna skupina je še bolj jasna, da gre za tipičen primer sprememb take narave, da je njen cilj v celoti že dosegljiv z ustrežno interpretacijo dosedanjih Ustavnih določb. To se pravi, da spreminjamo nekaj kar ni potrebno, ampak kljub temu bi rad imel drugačno argumentacijo, kot jo je imel kolega Peče, ki je nekoliko ironiziral našo stisko, v kateri smo se znašli. Kajti spreminjamo neko področje, ki je zelo dobro urejeno v slovenski Ustavi. Tukaj gre za področje invalidnosti, ki je neko občutljivo področje, smo zelo senzibilni do vsake pobude na tem področju in smo zelo velikodušni, morda do te mere, da bomo celo povzročili kakšno nedoslednost v sami Ustavi, ker imamo več členov potem, ki bodo urejali to vprašanje. Vsebinsko vprašanje je mag. Drobnič odprl, nam dr. Cerar ni v celoti odgovoril, je pa seveda zelo zanimiv ta pomislek, ki ga je zapisala strokovna skupina, kajti predlagatelji so se sklicevali na novejšo analogne dopolnitve nemške, finske, avstrijske in poljske Ustave. Bilo bi dobro vedeti, ali, zato, ker te Ustave takrat, ko so jih dopolnjevali, tega področja niso imeli urejenega oziroma je bilo v njihovih družbah, vprašanje enakosti človekovih pravic ne glede na invalidnost problematično, ali kaj je bil vzrok temu, da so v teh državah šli in spremenili določbe v teh členih. Pričakujem, da ne bom dobil zadovoljivega odgovora na to, tudi strokovno dilemo, in menim, da je delno poročilo strokov-

ne skupine, ki je napisana samo na polovico lista, torej, da bi si zaslužil, ta dilema več ustavno-pravne argumentacije. Kljub temu bom pri glasovanju dvignil svoj glas za.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Seznam prijavljenih je izčrpan. Želi še kdo besedo? Da, prosim, kolegica Širca.

MAJDA ŠIRCA: Hvala lepa. Vsekakor je 14. člen tisti člen, kjer se vsaj v eni besedici osebne okoliščine večkrat zgodijo, ne bom rekla manipulacij, ampak različne interpretacije, zato me čudi, da se je ...(nerazumljivo)... tega člen pojavila - še seveda formalno ne - vložena pobuda, ampak vendarle prav zaradi te širine, te dikcije, še ena pobuda, ki govori o možnosti, da bi lahko dopolnili, ali pa umaknili včasih dvome okrog tega vprašanja, ali zajema lahko ta pojem tudi dodatno kategorijo, ki je ciljala na pravice in temeljne svoboščine, ne glede na spolno usmerjenost. Recimo, če nadaljujem misel, ki jo je prav začel že gospod Cerar, ko je navedel možnosti, da se lahko ta pojem širi še v različne druge ciljne skupine, ampak glede na ...(nerazumljivo)... če pa govorim in se opredelim samo do predložene spremembe, je vendarle potrebno vzeti v obzir tudi mnenje, ki ga je posredovalo Društvo za teorijo in kulturo handicapov, ki ima pa povsem, je ...(nerazumljivo)... nasprotno stališče, v tem smislu, da izvzetje oziroma poseben poudarek, določene skupine, v tem primeru invalidov, bi pravzaprav lahko v enem branju in razumevanju pomenilo prav nasprotno oziroma še povečalo stigmatizacijo posameznika, njegovo marginalizacijo in tudi večjo deprivilegiranost. Poudarjam, da velja upoštevati tudi tovrstno razmišljanje, kjer je presežek pojma invalidnost že narejen na povsem na drugem nivoju razmišljanja in s tem presežkom smo se srečali, sami veste tudi pri zakonodaji, formuliranju zakonodaje o humanitarnih organizacijah. Ampak vprašanje nadalje, seveda, se sproža tudi tam, ko se postavi nadaljevanje, odgovor na to vprašanje. Kaj je tisto, kar je v tem trenutku diskriminatorno do invalidov, da je potrebno bolj doreči 14. člen in ga bolj definirati oziroma učvrstiti? Ali posledično temu lahko sledijo še posegi v zakone in v katere in če, zakaj, glede na to, da je tudi v Ustavi na drugem mestu ta posebno zagotovljena? Skratka, katere so tiste konsekvence, ki razen načelne, bom rekla, drže, načelne opredelitve, da se 14. člen dopolni, bom rekla zaradi obče, moralne in vrednostne higijene, še lahko zgodijo, posledično ob podpori tovrstni spremembi? Ker vendarle, če je taka sprememba. Je podana in predložena v razmislek oziroma v sprejem, potem, vendarle izhaja iz predpostavke, da obstaja neka določena enakopravnost? Situacija pa je z dopolnilnim mnenjem Društva za teorijo in kulturo handicapov spodnešena v tem smislu, da se marginalizacija potem lahko še poveča. To so nedvomno pomembni pomisleki, o katerih velja v nadalje razmišljati. Ena sprememba lahko drugemu povzroči nezadovoljstvo. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Želi še kdo besedo? Prosim, mag. Drobnič.

mag. JANEZ DROBNIČ: Hvala lepa za besedo. Veseli me, gospa Širca je odprla še eno poglavje pri tem razmišljanju, o katerem smo se pri sami implementaciji, pri zakonodaji večkrat srečali. To je ta identifikacija in potem na osnovi identifikacije tudi stigma. Ravno zaradi tega tudi v evropskih državah, pa tudi v Kanadi, gre ta pobuda, da naj se ne bi evidentiralo invalidov, ker to pomeni dodatno stigma, naj se jih ne bi preštevalo in potem s tem tudi manipuliralo. Seveda, to je zagata potem, kako narediti za tiste, ki so

nekako prikrajšani, ta nadomestek z vidika implementacije in enakosti, dejanske enakosti, nepravdne enakosti, državljske enakosti, ampak enakosti na drugi stopnji, ker v tem primeru gre za ukrepe pozitivne diskriminacije, bodisi s področja socialne politike, ki neenakost družijo, potem pripeljejo do enakosti, ne vem, v poslu, v šolstvu, ali pa še kje drugje.

Druga reč, ki so invalidi tudi opozorili, je ta, da se jih ravno skozi takšne mehanizme, ko se odpira to polje, več vidikov diskriminacije, da se jih potem postavi v isti krog kot z različno seksualno usmerjenimi, da se jih enako obravnava in da se jim potem tudi namenja, približno enake instrumente za zagotavljanje enakosti. Pravijo, mi nočemo biti v kategoriji tistih s posebnimi, ne vem, željami, ampak, ker naša stvar izhaja iz tega manjka ali handicapa, zato ne želimo, da nam prilepljate, da nam skupaj "štimate" še ostale skupine. To so ti pomisleki. Morda bo kdo rekel, da se izmišljujem ali pa da hočem opravičiti neko svoje skeptično razmišljanje, ampak to so resni razlogi, ki sem jih pač doživel v času svoje prakse. Ki so mi jih sami invalidi posredovali, tudi ko so predlagali, kar pogledajte, nekatere invalidske organizacije, ali pa invalidi so predlagali to predvsem s tega pozitivnega vidika. Nekateri drugi pa argumente proti, ker vidijo pasti. In zato sedaj razpravljamo. Torej nasprotno učinke tudi te identifikacije ali pa stigme. To so nasprotni učinki, vam povem. Tako da ni enostavna odločitev, ali ta stopnja identifikacije, kot jo imamo sedaj v Ustavi, zadostuje, ali pa bi mi morda z vnašanjem pojma invalidnost v 14. člen to celo poslabšali. To je za razmisliti, zato ker imamo v Ustavi dober člen, 52., s katerim se pa lahko pohvalimo in jaz bi potem seveda vprašal, sedaj ne vem, ne poznam drugih toliko Ustav, sem nekoliko pozabil, ali so Ustave tudi kaj spremenili, dopolnili, ali imajo samo to osnovno dikcijo v drugih Ustavah, kot anti-diskriminacijsko, ali imajo tudi v določbah Ustave kakšne oblike, takšne kot jih imamo mi v 52. členu, ki nakazuje na posebno javno varstvo pravic invalidov. Verjetno sem še nekaj dodal več k nejasnosti, ne pa k jasnosti, ampak to so odprte stvari. Sedaj smo jih odprli. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Kolega Potrč.

MIRAN POTRČ: Hvala lepa. Ne želim zmanjševati pomena dilem, ki se ob tem odpirajo, ali pa reči, da so umetno ustvarjene, čeprav lahko kakšna tudi. Sedaj jaz poznam nekaj, ne najbrž dovolj, razlik v pogledih posameznih invalidskih skupin. Jaz sem pač verjel, da je, da so skupine, ki so to predlagale, predlagale to v svojem interesu, ne zato, da bi se zmanjšalo njihovo posebno varstvo, niti da bi postali v družbi eventuelno bolj diskriminirani, ali da bi težje uveljavljali svoje pravice. Jaz verjamem, da je tako, to pa ne pomeni, da kakšnih razlik v pogledih in pristopu ni. Sedaj, kar zadeva sam pristop, jaz moram reči, da sem obrazložitev po mojem poznavanju stvari razumel zelo tudi v smeri razmišljanja tega združenja za teorijo in prakso handikepa, ki prav govori o tem, da je treba ustvariti vse pogoje za polno uresničevanje sposobnosti, ki jih ima kdorkoli kot invalid, ne kot invalida, ampak v vsakem primeru, da je treba ne skrbeti za njega, ampak mu omogočiti, da skrbi zase. Da mu država ustvari pogoje, da preko dela, preko enako-pravnega vključevanja v družbeno, politično življenje, socialno okolje, in podobno, uresničuje svoje pravice, ne pa da se reče: ja, ker si invalid, ti bomo zagotovili, ne vem,

ali nekaj denarja, ali voziček, ali podobne reči, potem pa je konec ...(nerazumljivo)... Z dopolnitvijo 14. člena ne bi ustvarili pogojev za eventualno zmanjšanje posebnih pravic, tudi iz razloga, ker 52. člen - ne bom rekel da dobro ali slabo - prav gotovo dobro ureja stvari, ampak jih ureja na nekaterih področjih. Na nekaterih. Ni celovit, ker pač predvideva posebno varstvo ter usposabljanje za delo, predvideva posebne pravice šolanja otrokom z motnjami v telesnem in duševnem razvoju in huje prizadetim osebam in da je to šolanje, oziroma izobraževanje brezplačno in se financira iz javnih sredstev. Vemo, da to ni vse. Še marsikaj je invalidom potrebnega, pa tudi 14. člen res nima cilja. Govoriti o tem, da se niti povečujejo niti zmanjšujejo posebne pravice v smislu invalidnosti, ampak da se invalidnost kot osebna lastnost v nobenem primeru ne zlorablja, ali pa ne uporablja za nezmožnost uveljavljanja enakih človekovih pravic, ki pa veste, da je široko poglavje, in ne bi našteval vseh naslovov. Naj na koncu rečem samo še dve stvari. Ko zadeva spremembe Ustave. Na tretji strani tega predloga, ki so ga invalidi pripravili, je zapisano: nemški Bundestag leta 1954, Finska leta 1957, avstrijska in poljska Ustava leta 1977. To se pravi, to so bile - najmanj, kar je - spremembe Ustav, ki so pred tem že vsi Ustave imeli, jaz pa sedaj ne upam trditi, ali zaradi tega, ker nič ni bilo o invalidih, ali zaradi tega, ker je bilo premalo. To pa, lepo prosim, te trditve ne želim in ne znam povedati. In samo še eno stvar bi rekel. Skupina nas je v svojem mnenju opozorila, da je eden od kriterijev bil, ali je pojavljajo ali se ne pojavljajo določena vprašanja. Dokler je bil vložen predlog, jaz za njih nisem vedel. Po vložitvi predloga za dve vprašanji, kjer se je Ustavnost položaja invalidov postavljala, vem. Ne trdim, da sta bili utemeljeno postavljeni, ampak postavljeni sta bili. Eno je vprašanje možnosti udeležbe na referendumu, ki je pri zakonu o referendumu posebej postavljeno, ker za vse ni mogoč dostop na izjanejanje, drugo je bilo pa vprašanje uveljavljanja volilne pravice duševno prizadetih tudi preko pooblaščenca, spet kot neko Ustavnopravno vprašanje, tako da moram reči, da se, bi rekel, s sodobnejšimi pogledi in z uveljavljanjem teh ljudi ne pojavljajo vsak dan dodatno tudi nekatera vprašanja. Mogoče bi ta Ustavna določba k temu tudi kaj pripomogla. Hvala lepa.

PRESEDENIK BORUT PAHOR: Kolega Peče.

SAŠO PEČE: Rad bi se navezal na kolega Drobniča okoli nejasnosti. To je pač, ni nejasnosti. Po naši oceni je pač v pristojnosti Ustavodajalca, da se odloči, ali bo imel zelo kratko Ustavo z jasnimi besedami, ali bo pač Ustavo razlagal na veliko podnačinov. V Sloveniji je pač, kar sem tudi v uvodu povedal, žal prišlo do tega modnega trenda, da hoče vsaka kategorija biti vpisana v Ustavi, kar pa ni obvezujoče. To je čisto odvisno od Ustavodajalca. Po moji oceni, izključno po moji oceni, bi bilo seveda najboljše, če bi se 14. člen omenjenega zakona oziroma Ustave glasi: "V Sloveniji so vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine." Po moji oceni bi s tem seveda zajeli največjo širšo populacijo, vse, in ne bi povzročali tudi nobenega spora. Kajti, dejstvo je, da ko enkrat začnemo vpletati posamezne segmente v naštevvanje se bo zmeraj našel nekdo, ki s tem ne bo zadovoljen. Bodo argumenti tako za ali proti, kakor se je pojavilo ob razpravi kolegice Širce.

In verjamem, da je nekaj na tej razpravi, da bo marsikdo tudi nezadovoljen, ampak seveda, ker takega predloga Ustavnih sprememb nimamo, da bi bil jasen, torej samo prvi stavek obstoječega 14. člena, tudi o njem ne moremo glasovati. Odpirati dilemo o tem, ali in pa kako imajo pa to urejene druge države se mi zdi v našem primeru popolnoma brezpredmetna. Dejstvo je, da so vse Ustavne spremembe, ki jih zadnje čase obravnavamo in pa govorimo, izključno le lepotni popravki, ki za seboj ne bodo nosili ničesar konkretnega. To je pa žal in tega se moramo mi zavedati. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Prosim, mag. Drobnič.

mag. JANEZ DROBNIČ: Čisto na kratko bi še to povedal. Nekateri ukrepi, bodisi zakonski, ki na prvi pogled izgledajo dobri, se lahko spremenijo v svoje nasprotje. Zaščita pred odpuščanjem v primeru dela se je sprevrgla v to, da pač brezposelni invalidi izredno težko najdejo zaposlitev. To sami veste. Torej, ta določba pred odpuščanjem ima izredno hude posledice na tisto kategorijo, ki vstopa v zaposlitev in je invalidna. Skratka, hočem samo opozoriti, da nekako na prvi pogled pozitivna ureditev nosi lahko tudi negativne konsekvence, ampak v tem primeru mislim, da ne gre za več kot to, kar je gospod Peče omenil, da se spet pač odpira polje in da pač notri vnese. Jaz tudi sam menim, da približno v tej smeri bo verjetno šlo.

Se pa tudi strinjam sam z mnenjem strokovne skupine, da pravzaprav ta pozicija že v 14. členu nekako zapisana. Sedaj, ali dodamo še eno ali pa dodamo še dve ali tri. Če bi dali potem še kakšno drugo denimo, ne vem, spolno usmerjenost, in se potem invalidi znajdejo med isto kategorijo se utegne zgoditi, da bodo tisti invalidi, ki se bodo znašli v tem krogu, potem protestirali, ker to ni v redu krog. To se nam lahko zbodi. To so moji pomisleki. Ker ti pomisleki so pa zgrajeni na nekih izkušnjah, ki sem jih imel, da ne, to pa ne, to pa ne med tistimi kategorijami se pa ne bomo znašli, ni nekaj posebnega. To je človeško, veste, in mi rešujemo tudi te človeške dimenzije. Če ne bi bilo tega, gladko malo brez dileme podprem in gremo naprej. Ker se pa to odpira, potem ne veš, ali je to dobro tudi za same invalide ali ne boš jih potem polovico imel, ki bodo tudi proti.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Želi še kdo besedo? Kolega Školč.

JOŽEF ŠKOLČ: Samo eno vprašanje za te podpisnike, ki so zbegani, so pač sprožili to pobudo, hkrati pa ne verjamejo več vanjo, če so pripravljene narediti, to kar so naredili pri prejšnji pobudi prejšnji podpisniki, ki so pač uvideli pomanjkljivost neke rešitve oziroma s tem odprli možnost za drugačno rešitev. Če bi lahko premislili, pa da vidimo, koliko je zares teh ljudi, ki sploh stojijo še za svojim podpisom.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: 23 bi moralo biti takih, ki bi spremenili svoje stališče. Kolega Peče, prosim. 42 je podpisnikov.

SAŠO PEČE: Samo v razjasnitev, da se ne bo uporabljalo kot vzorčnega primera umik prejšnje pobude. V Slovenski nacionalni stranki smo pač ocenili, da je postala in razprava ...

PRESEDNIK BORUT PAHOR: To ni predmet sedaj.

SAŠO PEČE: ... popolnoma brezpredmetna v trenutku, ko poslanci niste hoteli dojeti namena Slovenske nacionalne stranke, to je izenačitev poslancev. Samo v pojasnilo in nočem, da je vzorčni primer. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Želi še kdo besedo, sicer bomo pričeli s postopki za odločanje. Razpravo zaključujem. Ali je potrebno komisiji ponovno prebrati sklep? Ne. Potem bomo ugotovili, kdo želi odločati, pri čemer upoštevamo pooblastila, ki sem jih prebral.

Prosim, da dvignete zeleni listek tisti, ki želite odločati. (22 članov.) Da bi bila odločitev sprejeta, mora biti podprta s 15 ali več glasovi. Želi kdo obrazložiti glas, da ne bomo imeli podobnih težav kot zadnjič? Nihče. Potem bom dal predlog za sprejem sklepa v začetku postopka za spremembo 14. člena Ustave na glasovanje.

Kdo je za? (13 članov.) Kdo je proti? (Nihče.)

13 glasov je dobil, to ni zadostno število. Tako ugotavljam, da Ustavna komisija sklepa za začetek postopka za spremembo 14. člena Ustave ni sprejela.

Kolegice in kolegi, prehajamo na razpravo ...

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

35. izredna seja (18. november 2003)

Sejo je vodil Borut Pahor, predsednik Državnega zbora.

PRESEEDNIK BORUT PAHOR: Z nadaljevanjem pričenjamo 35. izredno sejo, ki naj bi jo sklenili, če se boste tako strinjali, ob 22. uri, ob desetih zvečer, ko bi prišli na odločanje. Predlagam, da se najprej o tem dogovorimo. ...

...

PODPRESEEDNICA IRMA PAVLINIČ KREBS: Hvala lepa. Zaključujem razpravo. O predlogu sklepa, da se začne postopek za spremembo Ustave, bomo v skladu s časovnim potekom seje zbora odločali v okviru glasovanj po končani zadnji točki dnevnega reda. S tem prekinjam to točko dnevnega reda in prehajamo na **9. TOČKO DNEVNEGA REDA - TO JE NA OBRAVNAVO PREDLOGA ZA ZAČETEK POSTOPKA ZA SPREMEMBO USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE EPA 390 III.** Predlog za začetek postopka za spremembo 14. člena Ustave je v obravnavo zboru predložila skupina poslancev, s prvopodpisanim Miranom Potrčem. Besedo dajem predstavniku predlagateljev za dopolnilno obrazložitev predloga. Gospod Miran Potrč, izvolite.

MIRAN POTRČ: Hvala lepa. Spoštovane kolegice in kolegi. 42 poslank in poslancev je povzelo pobudo invalidskih organizacij v Sloveniji in predlagalo, da se 14. člen Ustave Republike Slovenije, ki določa enakost pred zakonom, dopolni z izrecno navedbo, da so v Sloveniji vsakomur zagotovljene enake pravice, ne glede na invalidnost.

V Ustavni komisiji za ta predlog ni bilo potrebne dvotretjinske večine, čeprav tudi nihče ni glasoval proti. Glavni pomisleki glede predloga so bili povezani z dejstvom, da je treba 14. člen Ustave razumeti tako, da določba o nediskriminaciji, "ne glede na katero koli drugo osebno okoliščino" vključuje tudi invalidnost. Izrecno pa je bilo še poudarjeno, da z vključitvijo invalidnosti v 14. člen ni nobenih pravnih ovir. Soglašamo, da je invalidsko varstvo v Republiki Sloveniji deležno posebne pozornosti. Na zakonsko in dejansko ureditev položaja invalidov smo v Republiki Sloveniji lahko ponosni, saj je že dolga leta najmanj primerljiva z večino evropskih držav. Sprememba Ustave torej ni nujna zato, da bi zagotovila nove pravice ali predpostavljala nove materialne obveznosti. Je pa predlagana dopolnitev pomembna kljub temu. Nadaljevanje take opredelitve in politike bi poudarila tudi na simbolni ravni. Za veliko populacijo invalidov v naši državi bi bilo to izjemnega pomena. Sprejem tega dopolnila je pravno nesporno, lahko torej pomeni pomembno pozitivno dopolnitev Ustave in v evropskem letu invalidov, ki ga praznujemo letos, je lahko tudi lepo darilo Državnega zbora invalidom.

Ne trdim torej, da bi bila sprememba Ustave nujna. Ne trdim, da bi se z njo spremenil dejansko položaj invalidov, še manj, da invalidi danes ne bi v mnogočem imeli ustreznih pravic. Toda pravic za vsako skupino, ki je hendikepirana, in to velja tudi za invalide, ni nikoli preveč. In če je kakšna od teh simbolno napisana tudi v Ustavi, še toliko boljše.

In končno. Ker bomo s 1. majem polnopravni člani Evropske unije, bo tudi za nas veljala evropska ustava. Naj torej velja, tudi glede pravic, ne le glede obveznosti. In človekove pravice in enakost pred zakonom so v evropski ustavi razdelane še bolj kot v slovenski Ustavi, čeprav smo tudi na razdelavo človekovih pravic v slovenski Ustavi lahko ponosni. V členu o nediskriminaciji predloga evropske ustave je izrecno prepovedana tudi vsaka nestrpnost, ki bi temeljila na invalidnosti. Izrecno je invalidnost zapisana. Odločitev za vključitev invalidnosti v 14. člen slovenske Ustave bo torej tokrat res dobesedno evropska odločitev. Pričakujem, da bo zanjo glasovalo zadostno število poslank in poslancev in vas k temu prosim. Hvala lepa.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Predlog za začetek postopka za spremembo Ustave je obravnavala Ustavna komisija, ki je zboru pisno poročala. Besedo dajem predstavniku vlade. Ne želi. Predstavitve stališč poslanskih skupin. Najprej Nova Slovenija, mag. Janez Drobnič. Ne želi. Potem gospod Kebrič, DeSUS.

IVAN KEBRIČ: Hvala za besedo. Spoštovane kolegice, kolegi! V poslanski skupini bomo vsi enotno podprli ta predlog spremembe oziroma 14. člena Ustave. Zakaj? Družba po našem prepričanju se humanizira in vsi, ki imajo take ali drugačne telesne hibe, ne spuščam se ob tej priliki v razpravo o členih zakona o zdravstvenem zavarovanju ali pokojninskem, kaj je tam deklarirano kot invalid. Ampak med ljudstvom velja splošna definicija, da je kdorkoli, ki ima tako ali drugačno telesno okvaro, v žargonu invalid, ali se je že rodil, pa ne gre samo za telesne, gre pa tudi lahko za psihične, duševne hendikepe.

V poslanski skupini smo proučevali materiale, ki so nam jih poslale razne institucije. Res je, da morda eni trdijo, da je že v Ustavi med ostalimi socialnimi pravicami določeno zagotovilo tudi za invalidne osebe. Ob tej priliki naj poudarim, da invalidi ne želijo pomilovanja. Invalidi v današnjem času želijo samo enakopravnost za tista opravila, za katera so sposobni. Menimo namreč, če dam enostaven primer, da nekdo, ki je slep, oseba, ki je slepa, lahko zelo dobro in zelo hitro in ustrezno piše na pisalni stroj ali se poslužuje tudi drugih postrojenj, ki imajo tipkovni sistem ali podobno. Na drugi strani Evropska unija v svojem predlogu za Ustavo v več členih poudarja to, res, da med ostalimi, za socialne pravice. V današnjem času smo lahko v Sloveniji ponosni na to, da bomo tudi s spremembo Ustave in z izrecnim zapisom za invalide v 14. členu dajali v zorec in bomo eni med prvimi, ki dajemo temu področju ustrezno pomembnost in predvsem enakopravnost. Človekove pravice bodo tudi skozi to s tem členom v Ustavi ustrezno dostojanstveno zastopane, zato menimo, da je prav, da se poenotimo in dobimo ob glasovanju dovolj glasov. Zelo dvomim, da si bo kdo upal pogledati invalidu v oči, če tega danes ne bomo sprejeli. S tem ga bo degradiral, s tem ga bo postavil v drugi raz-

red državljanov. Tega pa nihče v taki naši državi ne želi. Zahvaljujem se vam za pozornost.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Gospod Peče, Slovenska nacionalna stranka.

SAŠO PEČE: Spoštovani prisotni! Iluzija je pričakovati, da bo dopolnitev 14. člena enakosti pred zakoni pripeljala do neke rešitve. Še bolj nesmiselno oziroma nemoralno pa se mi zdi javnost prepričevati o tem, da bi sprejem tovrstne Ustavne spremembe pripeljal do nekega vsebinskega napredka. Dejstvo je, da obstoječi 14. člen zelo jasno govori - prebral bom samo zadnji odstavek - vsi so pred zakonom enaki, vsi, ne glede na karkoli. Če bomo začeli izpostavljalati posamezne norme oziroma kategorije ljudi, tega ne bo konec. Dejstvo pa je, da Ustave ne bi smeli jemati kot nekega kozmetičnega papirja, ampak bi ga morali gledati predvsem vsebinsko. Vsebinsko pa bi bilo potrebno poleg Ustave Republike Slovenije gledati seveda vprašanje invalidov. In gospodje, ki danes tako na veliko in verjetno tudi boste še v naprej na veliko govorili o tovrstni potrebi in pa o nezmožnosti kasnejšega pogleda invalidov, veste, na začetku tega mandata se je ta Državni zbor srečal s predlogom Slovenske nacionalne stranke o ustanovitvi odbora, delovnega telesa Državnega zbora za vprašanja invalidov. Naj vas danes presentim: glasovali ste proti! Vladni poslanci ste glasovali proti delovnemu telesu, ki bi se ukvarjal z vprašanji invalidov v naši državi. In kdo je danes tisti z dvojnimi obrazom, ki si upa potem govoriti, da tisti, ki pa ne bodo te norme podprli, izključno kozmetične norme, da pa ni vreden, da bi še kdaj govoril o invalidih? Ne, to je sprenevedanje, gospodje. Srečali smo se s potrebo po odboru za invalide, toda takrat je bilo rečeno, ne, tega ne potrebujemo.

Pred dvema mesecema se je ta Državni zbor srečal z zakonom o zaščiti živali, ki sem ga predlagal sam. Vanj sem vpeljal kategorijo invalidov ter invalidskih pripomočkov, če lahko tako imenujemo pse vodiče za slepe. Matično delovno telo je zakon zavrglo, ker je reklo, da materija invalidov ni primerna za zakon. Matično delovno telo je zakon zavrnilo. Vlada Republike Slovenije je zakon zavrnila. Kaj to pomeni? To pomeni, da vam je izključno samo do nečesa - to je to, da bi se ta beseda brez vsebinskih posledic vpeljala v Ustavo, da bi javnosti rekli, joj, saj ste ustavna kategorija, ampak vsebinsko pa se vam ne da pomagati. To, ocenjujemo v Nacionalni stranki, je dvojna morala! Še zmeraj čaka ta Državni zbor vse od osamosvojitve Republike Slovenije na osnovni, krovni zakon. Toda to nikogar ne boli. Pomembna v tem trenutku vam je izključno ta beseda, medtem ko ste zamudili pet priložnosti, da bi v tej državi naredili nekaj za invalide.

Treba je povedati še nekaj o ustavni materiji. Invalidi so danes ustavna materija v 52. členu. V Ustavi Republike Slovenije imamo celo nekaj drugih ustavnih materij, ki pa se že od samega sprejema Ustave Republike Slovenije ne izpolnjujejo. To so - nočem dajati nobene povezave, ampak vam v vednost - romske skupnosti. Hočem vam povedati, da tudi če v Ustavo to zapišemo, to še vedno ni noben garant, da se bo začelo na te ljudi gledati s tisto pravo mero, ki bi se odražala v njihovi kvaliteti življenja. Premalo je, gospe in gospodje, da sprejmemo to ustavno pobudo. Večji del možnih rešitev za

vprašanje invalidov v naši državi ste žal zavrgli. Zavrgli ste idejo o delovnem telesu, o rednem delovnem telesu Državnega zbora, ki bi bilo matično in resorno s tega področja, ki bi bilo naslovnik ne samo za invalidske organizacije, ampak za vse tiste, ki se ukvarjajo s to problematiko. Tega pa niste dopustili.

V Nacionalni stranki ravno zaradi nastopov, kot je bil pred menoj - gospod Jakič je že bil govornik pred menoj, ker ste mi prej nekaj povedali - moram povedati, ne, ne bomo nasprotovali omenjeni ustavni spremembi oziroma predlogu za ustavno spremembo. Vendar vas danes tu jasno pozivam oziroma vam povem, dvolični ste! Imeli ste možnost zakonske ureditve, pa ni bila sprejemljiva za vas. Imeli ste možnost delovnega telesa, pa ni bila sprejemljiva za vas. Danes pa si upa nekdo priti sem gor in reči, kdor ne bo podprl tega, tisti nikoli več ne sme govoriti o vprašanju invalidov. To je nemoralno, gospe in gospodje. Dejstvo je, da samo z vpisom, torej s spremembo 14. člena tega vprašanja nikoli ne bomo rešili in da je to samo odmik od nadaljnje rešitve. Vsebina se rešuje drugje. In vsebino bi že zdavnaj morali rešiti, tako v obliki zakona kot v obliki delovnega telesa za področje vprašanja invalidov. Še enkrat poudarjam - da se ne bi kdo našel, ki bi rekel, da smo v Nacionalni stranki nasprotovali vprašanju invalidov -, nikoli nismo, za razliko od vas in tudi danes ne bomo. Hvala.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJČ: Hvala lepa. Gospa Silva Črnugelj, Združena lista, prosim.

SILVA ČRNUGELJ: Hvala lepa za besedo, gospod podpredsednik, lepo pozdravljeni kolegi in kolegice.

Tudi v poslanski skupini Združene liste socialnih demokratov bomo predlog za spremembo Ustave, in sicer 14. člena, ki govori o enakosti pred zakonom in pove, da so v Sloveniji vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na katerokoli drugo osebno okoliščino, kot so recimo, narodnost, rasa, spol, jezik, vera, politično in drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazba, družbeni položaj in seveda invalidnost. To pobudo je v Državnemu zboru podpisalo 42 poslank in poslancev.

V poslanski skupini Združene liste socialnih demokratov smo se odločili, da bomo ta predlog v celoti podprli predvsem zaradi dejstva, da so o tem predlogu razpravljali več kot eno leto v vseh organizacijah, društvih in civilnih nevladnih organizacijah in so na tem področju dosegli skoraj popolni konsenz, da se vendarle ta besedica invalidnost vstavi v člen, ki se nanaša na človekove pravice.

Na področju invalidskega varstva so se zgodili pomembni premiki, predvsem pa je presežena miselnost, ki je temeljila na usmiljenju in domnevni nemoči invalidov, za katere je treba skrbeti. Položaj se je toliko izboljšal, da danes govorimo o integraciji invalidov v družbi. Ta zamisel sloni na dejstvu, da imajo invalidi pravico do družine in življenja v običajnem življenjskem okolju, da so dosegli invalidi potrebno pripravo na samostojno življenje in usposabljanje in prilagoditev okolju na vseh nivojih in čisto na novo drugačnost in stvarnost.

Spremenili so se rehabilitacijski izobraževalni programi, ki so vse bolj usposabljali invalide za samostojno in neodvisno življenje. Temu so sledile spremembe v delovanju

služb, spodbujan je bil razvoj tehničnih pripomočkov in razvoj dodatnih storitev za invalide.

Bistvene spremembe v politiki in miselnosti lahko strnemo v nekaj ključnih dogodkov, ki so privedli do današnjega predloga. Prvi korak je bil storjen leta 1981, ko je mednarodno leto invalidov uveljavilo geslo "popolno sodelovanje in enakost". Obdobje od leta 1983 do 1992 je organizacija Združenih narodov razglasila za desetletji invalidov, po katerem so bila sprejeta standardna pravila za enake možnosti invalidov in kasneje sprejeta tudi v Državnem zboru leta 1993. Ta so se tudi zelo aktivno udeleževali v praksi, saj so vsebovala vrsto konkretnih ukrepov za izvajanje v okolju. Država je odgovorna za pripravo učinkovitih programov vključevanja invalidov v družbo, saj ima možnost, da skozi sistem okvirnih programov in spodbujevalnih instrumentov za izvedbo vse to tudi udejanji. Mnogo tega je že storjenega, sprejet je zakon o uporabi slovenskega znakovnega jezika, ki priznava gluhim osebam pravico, da uporabljajo slovenski znakovni jezik ter pravico do tolmača za znakovni jezik. Tako se bo izboljšala možnost dostopa do ustrezne izobrazbe in tako tudi možnost poklicnega vključevanja invalidov v družbo.

Sprejet je bil zakon o invalidskih organizacijah, ki uzakonja 18. standardno pravilo o izenačevanju možnosti invalidov, ki govori o organizacijah invalidov, se tudi zakon o izenačevanju možnosti invalidov, s tem bo pa uresničeno temeljno načelo nediskriminatornosti. Potrebni posebni ukrepi, kot so zagotavljanje znakovnega jezika, prilagajanje delovnih mest, dostopnost spletnih strani, omogočanje dostopnega grajenega okolja. Zato so tudi pripravljene zakoni in pripravljata se zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov. V življenju niso zadosti le zapisane besede, pravila zakona, smernice. Najpomembnejše je, kaj v resnici lahko uveljavimo v praksi. Pri tem je pomembno tako tisto, kar predstavlja splošne pogoje in pravice invalidov ter opredeljuje načine in možnosti njihovega življenja in uveljavljanja kot vsakdanje, včasih za invalide nepremostljive okvire.

Zato v poslanski skupini Združene liste socialnih demokratov močno podpiramo spremembo 14. člena Ustave Republike Slovenije, da se med razloge za prepoved diskriminacije izrecno navede tudi invalidnost. Naloga vseh nas je osveščanje, ki bo razvrščalo vedenje in sprejemljivost za različnost. Kar lahko storimo za invalide danes, tudi jutri, je pomembno za vse nas. Dobro je vedeti, da veliko število držav članic Evropske unije določa invalidnost kot osebno okoliščino, na podlagi katere ne sme biti nihče diskriminiran oziroma ki zagotavlja enakost pred zakonom, saj morajo biti zagotovljene enake človekove pravice in temeljne okoliščine, tudi glede na invalidnost. Take določbe vsebuje tudi listina temeljnih pravic Evropske unije, in sicer v 21. členu. Pomembno je še posebej poudariti, da je identična določba vključena tudi v evropsko Ustavu. To je tudi razlog, da bomo v poslanski skupini Združene liste socialnih demokratov ta predlog podprli. Hvala.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Stališče Slovenske demokratske stranke bo predstavil gospod France Cukjati.

FRANCE CUKJATI: Hvala za besedo. Spoštovani! Mi smo mnenja, da ta vložek v ta člen ne bo pomenil ne škode, ne koristi za invalide. Usoda invalidov se ureja nekje drugje.

Prejšnji teden samo dobili v parlamentarno proceduro spremembe zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, kjer je rečeno, da bo invalid III. kategorije v primeru tehnoloških viškov ali pa v primeru, ko ne bo več sposoben za tisto delo, kjer je do sedaj delal za nedoločen čas, moral podpisati odstopno izjavo oziroma pogodbo o prenehanju in mu bo ponujena nova pogodba za neko drugo delo. Doslej je veljalo, da mu delodajalec ni prekinjal pogodbe, da ga je lahko premestil oziroma ga je moral premestiti na lažje delo in je ohranil isti osebni dohodek - najmanj isti, ni mogel biti manjši. Če bo delavec, invalid III. kategorije, to odklonil, mu bo prenehalo delovno razmerje, ne bo imel nobenih pravic do odpravnin in tako dalje. Pravice, ki se manjšajo. Invalid postaja enak nam zdravim. Pred zakonom vsi enaki. Vsi enaki. Še korak naprej, pa bo na parkirišč, rezervirano za invalide, lahko parkiral tudi zdrav človek, ker bomo pred zakonom vsi enaki. Mislim, da se ob tej dikciji pojavlja neko drugo vprašanje: Ali je zagotovljena pozitivna diskriminacija invalidom? Ob tem se takoj pojavi vprašanje, ali imamo mi zagotovljeno pozitivno diskriminacijo tudi drugim obrobim oziroma hendikepiranim skupinam. To so bolniki, to so starostniki, onemogli. Zakaj tukaj vnašamo samo invalide, zakaj ne tudi tiste, ki so trenutek pred tem, ko se je njihova bolezen prevesila v invalidnost, bili ravno tako hendikepirani. Zakaj ne tudi bolnikov in onemoglih in podobno. Izgublja se nam ob tem v teh razpravah neka logika, nek sistematičen pristop. Menim pa, da se, ponovno poudarjam, da se usoda invalidov vsak dan kroji tudi v tem Državnem zboru z zakoni in podobnimi stvarmi. Tam smo nekoliko bolj mačehovski kot tukaj, ker vemo, da ne bo posledic, da je to samo lepotna korektura. Ker gre pa samo za lepotno korekturo, seveda mi ne moremo biti proti, jasno. Čeprav bi bilo pametno vnesti notri tudi bolnike, tudi starostne onemogle in podobno. Ob tem mestu bi radi opozorili ta Državni zbor, da ko se bo govorilo o invalidih, pokažemo resnično zavzetost, da se tudi na tem področju uredijo njihove pravice, da se jim zagotovi pozitivna diskriminacija in da se ne bo komu nekako zahotelo, da bi se na podlagi tega člena skliceval na enakost pred zakonom. Ne smemo biti enaki. Ne. Zato seveda bomo mi podprli ta predlog, ob vseh teh zavedanjih, ki sem jih tukaj podal, kajti sam izraz invalidi, ki je vnesen v ta člen, ne pomeni škode za invalide.

PODPREDSIEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Stališče Slovenske ljudske stranke bo predstavil gospod Janez Podobnik.

JANEZ PODOBNIK: Hvala podpredsednik. Kolegice in kolegi! V letošnjem letu mineva 10 let, od kar je generalna skupščina Združenih narodov sprejela standardna pravila za izenačevanje možnosti invalidov. Svet Evropske unije je v počastitev temu razglasil letu 2003 za evropsko leto invalidov. To je tudi ponovna priložnost, da se opozori širšo javnost na položaj invalidov in poglobi delovanje proti vsem oblikam diskriminacije, s katerimi se invalidi, žal, še vedno soočajo. Potrebno pa je povedati, da bi Sloveniji težko očitali, da varstvu invalidnih oseb ne posveča pozornosti. V Evropi ima Slovenija celo eno vodilnih vlog na področju invalidske politike. Kot to velja za različna

področja življenja, pa to ne pomeni, da ni moč storiti še več. Postavlja se torej vprašanje, v kakšni meri in zakaj je ustavna sprememba na tem področju potrebna. Zgled evropskih držav je lahko argument. Če vas smem spomniti na delno poročilo strokovne skupine, pa pravi naslednje: "Tudi če predlagana sprememba vodi k izboljšanju sedanjega ustavnega besedila, že po obrazložitvi predlagateljev samih ni take narave, da bi bilo njeno sprejetje nujno, ker bi s tem odpravljali kakršenkoli pravni, politični, socialni ali drug problem, ki bi se že pokazal v praksi ali bi bilo nastanek takega problema možno vsaj predvidevati kot realno možnost." To se pravi, če ne bi imeli pred seboj paketa ustavnih sprememb, danes zanesljivo ne bi obravnavali te spremembe. To je treba direktno povedati. In ne nazadnje, tudi v razpravi na Ustavni komisiji, pa tudi v strokovni javnosti, v javnosti ustavne stroke so se pojavljala mnenja, da splošni člen o nediskriminaciji zadošča. Kajti znotraj dikcije 14. člena, ki se glasi citat "ali katerokoli drugo okoliščino" konec citata, torej v tem lahko beremo prepoved diskriminacije, torej tudi diskriminacijo zaradi invalidnosti. Res pa je, da se lahko v praksi pokaže, da pravni akti in programski dokumenti, ki eksplicitno ne vsebujejo omembe invalidnosti, tudi ne prinašajo zelenih rezultatov.

Slovenija je tik pred vstopom v Evropsko unijo. Morda je to priložnost, da še pogosteje kot kadarkoli drugače ali prej iščemo spodbudo in primere dobre prakse v evropskih državah, s katerimi bomo čez nekaj mesecev povezani v novo skupnost. Pomembnosti vsesplošne osveščenosti in poudarjanja diskriminatornih okoliščin, s katerimi se soočajo invalidi, ter teženj k njihovi rešitvi se zaveda tudi Evropska unija. Madridska deklaracija, to je dokument Evropske unije iz leta 2002, nekaj ste o tem kolegi že govorili, ki vsebuje vizijo delovanja Evropske unije in pridruženih članic na politike do invalidov, povzema vse svoje bistvo v tej kratki misli: "Nediskriminacija v povezavi s pozitivnimi ukrepi prinese socialno vključenost."

V poslanski skupini Slovenske ljudske stranke menimo, da je torej sedaj priložnost, ko odločamo o predlogih za začetek postopka za spremembo naše Ustave, poudariti še en dokument Evropske unije, to pa je dokument, ki mu delovno rečemo evropska ustava. Ta dokument pa prepoved diskriminacije zaradi invalidnosti vključuje na kar dveh mestih. Zato menimo, da je Evropska unija z dikcijo evropske ustave na tem področju naredila pomemben korak v prizadevanjih za uspešno socialno vključenost invalidnih oseb. Prav tako smo tudi mnenja, da morajo naša prizadevanja potekati v isti smeri. Zato je morda res primerno, da se o tej spremembi razpravlja prav letos, v letu invalidov.

Zaključujem. V poslanski Slovenske ljudske stranke podpiramo trud predlagateljev in tudi nacionalnih invalidskih organizacij, ki spodbujajo omogočanje enakih možnosti za invalide. Zato bomo predlog za začetek postopka spremembe Ustave glede vključitve invalidnosti v 14. člen Ustave tudi podprli. Hvala lepa.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Stališče Liberalne demokracije bo predstavil gospod Ljubo Germič.

LJUBO GERMIČ: Spoštovani gospod predsedujoči, spoštovane kolegice in kolegi. Pred nami je predlog skupine poslancev s prvopodpisanim poslancem gospodom Mira-

nom Potrčem za spremembo 14. člena Ustave, ki naj v člen o enakosti pred zakonom umesti tudi pojem invalidnosti. Čeprav gre za predlog spremembe, ki jo je strokovna skupina Ustavne komisije v svojem delnem poročilu 18.6.2003 označila za ne nujno potrebno, jo bomo v poslanskem klubu Liberalne demokracije Slovenije večinsko podprli. Na svetu je danes približno 600 milijonov invalidov. Vsak izmed nas lahko vsak čas postane invalid, ker se pa prebivalstvo stara, bo veliko držav izkusilo povečanje odstotkov invalidov v prihodnje. Dejstvo je, da so invalidi, tako otroci, ženske in moški, po svetu prikrajšani za osnovne človekove pravice. Pogostokrat so izključeni iz družbenega življenja in diskriminirani. Dokumenti Združenih narodov, zlasti vseh šest konvencij o človekovih pravicah, vključujejo invalide, vendar so države članice Združenih narodov kaj kmalu spoznale, da so splošni antidiskriminacijski predpisi nezadostni za dejansko in učinkovito omogočanje enakih možnosti za invalide. Pogosto so potrebni posebni ukrepi, da bi invalidom dejansko koristila pravica enakih možnosti. Zato so tudi začele pripravljati konvencijo, s katero bodo zagotovili varstvo in promocijo človekovih pravic invalidov. V zvezi s tem je tudi evropski parlament sprejel resolucijo, s katero poziva članice Združenih narodov, da v bodoče v konvencijo uvrsti najmanj osem sklopov pravic invalidov in da uveljavi nadzorne mehanizme uveljavljanja le-teh.

Tudi Madridska deklaracija, ki je temeljno ogrodje za invalidsko politiko, je jasno določila, da bo načelo nediskriminacije samo skupaj s pozitivnimi ukrepi šele imelo za posledico dejansko družbeno vključenost invalidov. Predlog skupine poslancev za spremembo 14. člena Ustave je v skladu z evropsko invalidsko politiko, tako imenovani antidiskriminacijski člen Amsterdamske pogodbe iz leta 1999, ki vključuje pojem invalidnosti, in omogoča Evropski uniji aktivno ukrepanje in dajanje pobud za boj proti diskriminaciji tudi v primeru invalidnosti. S tem členom so invalidi v Evropski uniji postali bolj vidni in prepoznavni, saj ta člen predstavlja pravno osnovo za antidiskriminacijske predpise v Evropski uniji, hkrati pa je s tem invalidnost vedno bolj celovito in temeljito vključena v pomembnejše splošne pobude Evropske unije. Vrsta evropskih držav je sledila intenzivnejši evropski politiki, saj so v člene po enakosti pred zakonom svojih ustav vključevale poleg invalidnosti, med katerimi kot primer navajam Finsko, Nemčijo, Švico, Veliko Britanijo. Pri tem gre poudariti, da so imele pred očmi, da ni šlo za uravnavanje pravic invalidov, temveč za uveljavljanje popolnega civilizacijskega načela nediskriminacije.

V našem poslanskem klubu smo mnenja, da je potrebno tudi v Sloveniji to imeti pred očmi. Glede na to, da je Slovenija z dobrimi, pozitivnimi ukrepi invalidske politike, med katere sodi tudi sprejetje zakona o invalidskih organizacijah, primerljiva z najrazvitejšimi evropskimi državami, bi morali poskrbeti tudi za zadovoljivo varstvo pred diskriminacijo, zlasti ker gre za njen civilizacijski ugled. Dodaten razlog za podporo spremembi slovenske Ustave je dejstvo, da osnutek Pogodbe o ustavi za Evropo v delu listina o temeljnih pravicah Evropske unije pod naslovom Enakost v členu z nazivom Nediskriminacija prepoveduje tudi diskriminacijo na podlagi invalidnosti. To kar je identično predloženemu predlogu za spremembo 14. člena Ustave. Glede na to, da je leto 2003 leto invalidov, ki nas opozarja, da so na deklarativni ravni pravice in nediskri-

minacije sicer zagotovljene, dejanske razmere pa so marsikje še drugačne, menimo, da naj se Slovenija izenači z evropskimi ustavnimi trendi in s tem še enkrat pokaže, da resnično podpira enake možnosti invalidov.

Kljub že izrečenim pomislekom, ki so prisotni tudi v poslanski skupini Liberalne demokracije, da mogoče ne gre za nujno spremembo Ustave in da je cilj predlagane spremembe v celoti dosegljiv že z ustrezno interpretacijo sedanjih ustavnih določb, smo se v večini odločili, da naj si pojem invalidnosti vendarle posebej opredeli v 14. členu Ustave. Hvala lepa.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Gospod Peter Levič, stranka mladih.

PETER LEVIČ: Hvala lepa, gospod predsedujoči. Slovenska država na vseh področjih slovensko zakonodajo harmonizira z evropskim pravom in tudi z Ustavno pogodbo Evropske unije. Logično in razumljivo bi bilo slediti temu načelu tudi na področju ustavnih sprememb. Tudi nova Ustavna pogodba Evropske unije kar v dveh nediskriminacijskih členih navaja invalidnost, vendar to ni temeljni razlog, zakaj v Stranki mladih Slovenije podpiramo ta predlog za spremembo Ustave, torej omembo invalidnosti v nediskriminacijskem členu.

Povsod po svetu in tudi v Sloveniji se vsi invalidi v vseh življenjskih obdobjih srečujejo z diskriminacijo na različnih področjih. Zato je njihove skupine potrebno posebej zaščititi, kar samo s področno zakonodajo, ki je v Sloveniji dobro urejena, ni mogoče. Če želi država s področno zakonodajo zagotoviti enake možnosti za vse državljanke, mora posebej ranljive ljudi zaščititi pred diskriminacijo. To pa lahko omogoča samo pravna podlaga Ustave z nediskriminacijskim členom, ki mora po našem mnenju vsebovati tudi invalidnost kot razlog za nediskriminacijo.

V Stranki mladih Slovenije menimo, da dosedanji splošni nediskriminacijski člen v Ustavi žal ni dovolj širok, kar kažejo tudi izkušnje v Evropski uniji, saj invalidi velikokrat potrebujejo posebne ukrepe, da bi lahko enakopravno sodelovali pri uveljavljanju enakih možnosti. Takšna ustavna zaščita, ki je po mojem osnovna civilizacijska norma, bi nas tudi uvrstila v bok državam, ki so že poskrbela za takšno zaščito invalidov: Nemčija, Finska, Kanada, Velika Britanija. To so države, ki si jih tako radi jemljemo za vzgled. Zaradi naštetega se nam v Stranki mladih Slovenije zdi nujno spremeniti ustavni člen in tako bomo tudi glasovali. Hvala lepa.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala. Gospod mag. Janez Drobnič, Nova Slovenija.

MAG. JANEZ DROBNIČ: Hvala lepa za besedo. Jaz bom podal v imenu poslanske skupine in svoje mnenje hkrati. Sedanja Ustava daje invalidom v 52. členu pravne podlage za takoimenovano pozitivno diskriminacijo, torej zakonsko osnovo za to, da se invalidom zaradi njihovih prirojenih ali pridobljenih sposobnosti omogoči enakost ali včasih tudi porečemo končno enakost v družbi. Torej to je ustavna podlaga za izvedbo vseh drugih zakonodaj, ki omogočajo izenačitev možnosti invalidov v družbi, delu, zaposlitvi, šolanju in drugih področjih življenja. Ravno zaradi te dileme, ali je ta predlog umesten, smo tudi mi v poslanski skupini razmišljali. Na Ustavni komisiji se je sprožilo

vprašanje, ali bi uvedba tega termina v 14. člen pomenila pravzaprav nasprotje od tistega, kar določa 52. člen. 52. člen govori o pozitivni diskriminaciji, v 14. členu bi pa uvedli enakost. Torej bi opustili to pozitivno diskriminacijo. Vprašanje je bilo legitimno, upravičeno. Ali to pomeni zmanjšanje tistih pozicij, ki jim daje 52. člen? Pravni teoretiki niso bili čisto vsi prepričani, kaj bi to pomenilo. Vendar glede na izkušnje v drugih državah s prakso umestitve tega pojma je potem le prevladalo, da takšna določba bi bila seveda na videz dobra, da pa kakšnih posebno hudih učinkov ne bo imela. Učinki bodo predvsem na osnovi 52. člena, če jih bomo uveljavljali v praksi.

14. člen se z vsako Ustavno spremembo dopolnjuje, postaja vse bolj dolg kot jara kača in s tem tudi izgublja prediktibilnost in jasnost. Notri se je pojavila tudi izobrazba. Lahko jasno povemo, da je to odveč, na osnovi izobrazbe se ljudi zaposluje pod različnimi pogoji, torej niso povsem enaki. Vendar je to razlikovanje, ki je dopustno. Zato bi kakšne take reči gladko malo lahko šle ven iz Ustave. Ampak, tega ne bomo zdaj počeli, vsaj na naš predlog ne.

Torej, sedanji člen v bistvu tudi zagotavlja sumarno na osnovi analogije tudi enakost pred zakonom, kajti pravi v zadnjem delu "ali katerokoli drugo osebno okoliščino". In to pa je osebna okoliščina. Ker nekako prepričanje le nas oziroma ta trditev nas pušča nekoliko v dvomih, smo se odločili v Novi Sloveniji, da ne bomo nasprotovali tej umestitvi in bomo tudi podprli. Vendar pa se zavedamo, da je zagotavljanje enakih možnosti potrebno v praksi izvrševati. Imeli smo priložnost zakon o usposabljanju in zaposlovanju invalidov oziroma zakon o pospeševanju zaposlovanja invalidov, ki smo ga vključili v proceduro, Nova Slovenija ga je predlagala že pred skoraj enim letom. Vladajoča koalicija je to zavrnila - da bo pripravila boljši zakon. Minilo je torej skoraj eno leto, zakona ni. In zato imamo težave tudi na drugih področjih. Pri javnih razpisih, da bi zagotovili javne razpise, to privilegiranost tistim, ki to upravičeno pričakujejo, ne pa komurkoli, ki to možnost, to prioriteto, privilegij zlorablajo za druge namene. Ne nazadnje pa tudi zaposlovanje zgolj in samo v invalidskih podjetjih, kar se zdaj odvija, ni prava stvar. To pomeni segregacijo in odmik od vseh tistih deklaracij, usmeritev Evropske unije in Evropskega sveta, ki pravi, da se mora država prizadevati z ukrepi, različnimi, za to da se zaposlujejo v običajnih zaposlitvenih okoljih in da tudi živijo v običajnih zaposlitvenih okoljih. Verjetno bodo edino korist od tega imeli lobisti, ki so nas prepričali, da se to umesti v ustavno materijo. Zato, da bodo pred invalidi povedali, da so dobri lobisti, da imajo ugled in da jim lahko zaupajo. Življenje bo pa verjetno teklo po nekih drugih poteh.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Sledi razprava poslank in poslancev. Sašo Peče - ga ni. Gospa Jerca Mrzel.

JERCA MRZEL: Hvala lepa. Spoštovani podpredsednik, ljubi ljudje! Močno podpiram spremembo v 14. členu, kajti prepričana sem, da smo toliko bogati in tudi toliko vredni, kolikor lahko pomagamo ljudem, ki so naše pomoči potrebni. Imela sem priložnost, da sem veliko hodila po raznih zavodih in tudi šolah, in moram reči, da je človek pretresen v pozitivnem smislu, da se je naša družba razvila skozi dolga leta pravzaprav ali pa stoletja težkega preživetja tako visoko, da zares nekako lahko rečemo, da

smo pomirjeni in da skrbimo za ljudi, ki so naše pomoči potrebni. Nazadnje sem bila v Hrastovcu in se mi zdi, da bi morala ljudi, ki tam ta zavod vodijo, predlagati za priznanja, da bi jim družba pravzaprav dala kakšno lepo priznanje, ker znajo tako lepo voditi ta zavod. Je pa še nekaj. Tu ne smemo nikakor pozabiti na razvoj v naprej, in to ne zaradi kakšnega usmiljenja, ampak razvoj človeštva je na srečo tako uravnan, da, kot vemo, je največji fizik in filozof, avtor knjige *Kratka zgodovina časa*, pravzaprav izjemno težak invalid, in vemo, koliko lahko da človeštvu vsak od nas in vsak od družbe je veliko vreden in prav je, da se tako ureja naša družba. Hvala lepa.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJČ: Gospod Brenčič.

STANISLAV BRENČIČ: Hvala lepa za besedo, gospod podpredsednik. No, moj odnos do invalidov prav gotovo ni usmerjen v pomilovanje, pač pa si prizadevam, da vzpostavimo na področju invalidskega varstva za to družbeno skupino take temelje, na katerih bodo lahko enakopraven in enakovreden del družbe in partner tako v sogovorništvu do zakonov kot do sebi bližnjega. Nekoliko me moti, ko pri tokratnih spremembah Ustave vedno poudarjamo pri vsakem predlogu spremembe, da je ta sprememba utemeljena tudi z mnenjem ali pristopom ustavnih strokovnjakov. Sam trdim, da so bili tudi ti ustavni strokovnjaki, ki so to izvirno Ustavo pisali, prav gotovo solidni strokovnjaki na tem področju in tako tudi sprejemam zapis 14. člena. Še več, že ti tvorca ali pripravljavci obstoječe Ustave so v 52. člen izrazili svoj odnos, ki ga mora imeti ta družba do invalidov in je tako v 52. člen vpisana celo neke vrste pozitivna diskriminacija, kar jaz pozdravljam, in ne glede na to, da mi nimamo v 14. členu napisano, da so tudi invalidi enakovredni pred zakoni, lahko Evropska unija in številne evropske članice, ki imajo vpisano tudi to kategorijo v nam podobnem 14. členu jemljejo slovensko invalidsko varstvo za vzor in odnos slovenske družbe do invalidov za vzor in je škoda kakorkoli utemeljevati tukaj, da nimamo mi odnosa do invalidov in invalidskega varstva, če eksplicitno ne zapišemo v ta nevtralni člen, ki je pa ravno tako zavezujoč za celotno družbo in Državne organe tako, kot sedaj stoji, tudi za področje ali za vprašanja enakosti pred zakon za invalide.

Meni je škoda samo to, da bomo s tem načeli neko nevtralno vsebino ali nevtralno zapisan 14. člen, ki prav po tem svojstvu izraža svojo dominantnost in svoje, bi rekel, vredno spoštovanje do tega, kar je država dolžna, izvirajoč iz določil 14. člena implementirati v posamezne zakone in tudi v zakone za zaščito in vzpostavitev temeljev za enakopravno, enakovredno obravnavanje invalidov v tej družbi. Zato sem vesel, da smo tudi v tem mandatu sprejeli številne zakone, ki smo jih pa dolžni implementirati, uporabljati v praksi, ne zapisati nekaj dodatnega v Ustavo, kar je že zapisano, ampak izvajati tisto, kar smo po Ustavi že dolžni.

Iz tega aspekta morda izgleda, da sem nasprotnik spremembe 14. člena, sem nasprotnik, zato ker trdim, da je nevtralnost zapisa sedanjega 14. člena veliko vredna, in se bojim, da bomo v bistvu vzpostavili z vključitvijo neke od družbenih skupin, v eksplicitu navedene v 14. člen, neke vrste domino, kar bo morda kontraproduktivno temu, kar sedaj zagotavlja 14. člen. Jaz ne bom nasprotoval temu, tej vključitvi navsezadnje invalidov kot enakovredne pred zakonom, ampak vem, da smo s tem nepotrebno odprli vse-

bino člena, ki jo že sedaj izvajamo skozi 52. člen in skozi celoten odnos naše družbe do invalidov zelo pozitivno. Vem pa to, da če bomo tako nastopali potem še pri 50. členu, da je resno vprašanje, kaj počnejo nekateri tako opevani ustavni strokovnjaki, ko odpiramo temeljne postulate, zapisane v člene Ustave. Hvala lepa.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Gospod Anderlič. Napisani ste. Potem, gospod Gasparini.

MARIO GASPARINI: Hvala lepa, gospod podpredsednik. Kogelice in kolegi. Da se res ve, da se v naši Ustavi pojem invalidnosti obravnava v drugem odstavku 50. člena, ki govori o invalidskem zavarovanju, in v 52. členu, ki govori o pravicah invalidov. Če bi to analizirali, bi se verjetno z gospodom Brenčičem v marsičem strinjala, ampak bi bilo treba daljšo diskusijo, da bi se vse tisto, kar ste povedali, mogoče tudi obrazložilo.

Jaz vidim ta predlog za spremembo 14. člena Ustave, ki naj bi v člen, ki govori o enakosti oziroma v členu, ki zagotavlja enake človekove pravice in svoboščine, uvrstiti tudi ta pojem invalidnosti, kot opozarjanje na nezavidljiv položaj invalidov, saj so pogostokrat izključeni z družbenega življenja, ker država deklariranih pravic v praksi ne zagotavlja tako, kot si oni želijo, in tako, kot si mi želimo, da bi imeli zagotovljeno to. Potrebni so dodatni drugi ukrepi, da bi invalidi dejansko koristili te pravice, recimo delovna mesta za invalide, dostop do ograjenih okolji itd. Predlogu daje posebno težo tudi dejstvo, da nekatere Ustave evropskih držav in dokumenti Evropske unije izrecno prepovedujejo diskriminacijo invalidov. Invalidnost namreč ni več zdravstveni problem, danes invalidnost obravnavamo v okviru človekovih pravic.

Drugo poglavje naše Ustave je obravnava človekovih pravic in temeljne svoboščine, 14. člen še posebej, in je prav, da to tudi mi storimo. Dopolnitev bo koristila tudi ob vstopanju Slovenije v Evropsko zvezo, ker se prilagaja Ustavnim načelom bodoče Ustave Evropske unije. Predlog bom podprl, ker za mene predstavlja obogatitev veljavne določbe 14. člena Ustave. Hvala lepa.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Gospod Barovič, ga ni. Gospod Jakič.

ROMAN JAKIČ: Spoštovani gospod podpredsednik, kolegice in kolegi! Jaz bom, seveda, podprl ta predlog. Združeni narodi imajo šest konvencij, ki govorijo o človekovih pravicah in v resnici teoretično so vključeni tudi invalidi, vendar pa praktične izkušnje dokazujejo, da v resnici ni tako. Zato je tudi pobuda, da se Združeni narodi oziroma države članice začnejo ukvarjati oziroma pripravljati konvencijo, s katero bi zagotovili varstvo in promocijo človekovih pravic invalidov. Odnos družbe do invalidov se v zadnjih desetletjih v resnici spreminja v svojem temelju. Če je bila invalidnost včasih razumljena predvsem kot posameznikov zdravstveni problem, je danes v večini razvitih držav, seveda enako v mednarodnih združenjih, kot so Združeni narodi, o katerih sem govoril, Svet Evrope, z vsemi priporočili konvencije, in nenazadnje tudi Evropska unija - danes je beseda tekla o Amsterdamski pogodbi in pa Madridski deklaraciji. Vse te inštitucije obravnavajo v okviru človekovih pravic.

Invalidi ne zahtevajo in si v resnici, in tu se strinjam z gospodom Brenčičem, ne želijo usmiljenja. Želijo si pa predvsem svobode, dostojanstva in pa enakosti. In vsi tisti,

ki ste ali ki boste ob svetovnih dnevih invalidov zopet sedli, na primer, na invalidski voziček, potem na tem invalidskem vozičku ostanite dlje kot tri ure in poskušajte s tem invalidskim vozičkom iti na WC ali pa poskusite s tem invalidskim vozičkom priti oziroma doseči določene institucije, ki so vam pomembne. Jaz naj vam povem, da v Ljubljani, v Mestni knjižnici Ljubljana, invalidom to ni omogočeno. Jim je, seveda, skozi stran-ka vrata, ampak to ni dostojno in dostojanstveno za njih, da se "šlepajo" prek tovornih dvigal in nekih stranskih vhodov. In se strinjam s tistimi, ki pravijo, da je že prav, da je v 52. členu zapisana pravica invalidov kot pozitivna diskriminacija. Ampak, v tem 52. členu seveda govorimo o zagotavljanju varstva ter usposabljanja za delo invalidov in seveda govorimo o otrocih z motnjami v telesnem in duševnem razvoju ter o huje prizade-tih osebah, ki imajo seveda pravico - in je že prav, da jo imajo - do izobraževanja in usposabljanja za dejavno življenje v družbi.

Zato pričakujem, da bo tudi to, da bo v 14. členu invalidnost zapisana kot pravica enakosti pred zakonom, spodbudila nas, zakonodajalce, da bomo nadaljevali s to poziti-vno tradicijo, o kateri govori gospod Brenčič, in da bomo seveda odpravili diskrimina-cijo, katere so deležni, in sledili vsem tistim pomislekom, ki prihaja tako s strani naših invalidskih društev, evropskega invalidskega foruma, ko da govorijo o konkretnih stva-reh; se pravi, o dostopnosti omogočanja dostopnosti ograjenega okolja, prilagajanja delovnih mest itd. Strinjam se tu z gospodom Cukjatičem, da je ta getoizacija, oziroma s ti-tistimi, ki so govorili o getoizaciji v posebnih invalidskih podjetjih, da to ni prav in prav bo takrat, ko bomo omogočili dostopnost vsem invalidom do delovnih mest.

Jaz se zahvaljujem, da je ta parlament v tem mandatu tudi omogočil, da lahko inva-lidi dostojanstveno, ne skozi zadnji vhod, ampak skozi glavni vhod, pridejo med nas in nam povedo, kaj jih teži. In zato bom podprl - ne zato, ker je to zapisano v Evropski listi-ni o človekovih pravicah - ne zato, ker je to zapisano v bodoči Ustavi evropske unije, ampak zato, ker mislim, da je to potrebno in da smo zrel narod, da lahko to urejamo na svoj način. Ta način je do zdaj bil pozitiven in upam, da bo tudi v bodoče. Hvala.

PODPREDSEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala. Gospod Peter Levič. Gospa Sonja Areh Lavrič.

SONJA AREH LAVRIČ: Hvala za besedo, gospod predsedujoči. Jaz o tej spremem-bi 14. člena ne bi več razpravljala, ker sta že vse povedala moj poslanski kolega, gospod Sašo Peče, in pa gospod Brenčič. Hvala lepa.

PODPREDSEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala. Predlagatelj? Vlada? Zaključujem razpravo. Ne vidim kakšnega posebnega interesa, da bi še o tem razpravljali - vendar: še kdo želi razpravljati? Gospa Širca? Prosim, nekaj minut.

MAJDA ŠIRCA: Jaz mislim, da se pri tej predlagani spremembi srečujemo pravza-prav z razumevanjem Ustave v širšem smislu, ne tako v ozkem, kot je se gibala diskusija do sedaj, ko smo spremembe členov razumeli kot tisto podlago, ki je vodila naknadno k spremembi naknadne zakonodaje oziroma kot predpogoj in predpostavka, da se uredi-jo določene pravne ureditve in zgradba, celotna arhitektura upravljanja Republike Slo-venije.

Pri načrtju 14. člena mislim, da se srečujemo - zagotovo se srečujemo - z večjo širino, srečujemo se predvsem z vrednotami oziroma s civilizacijskimi kategorijami. Kajti, podlaga, ki bi se s tovrstno spremembo tega člena ponudila, v kolikor bo člen potrjen - in kot vidim, bo sprememba potrjena -, potem le-ta naj ne bi imela nekaterih neposrednih pravnih posledic, ker zakonodajca, ki jo na tem področju sedaj urejamo, je v skladu ne samo z evropsko, ampak tudi želeno ureditvijo. Pustimo, pa praksa. Ampak tu gre za izvajanje prakse, ki temelji na obstoječih zakonih.

Jaz sem hotela pri tej točki opozoriti samo na en vidik, na katerega smo bili pravzaprav opozorjeni tudi sami v Ustavni komisiji. Gre za mnenje Društva za teorijo in kulturo hendikepa, ki omenja, da bi tovrstna Ustavna sprememba bila na nek način po njihovih razmišljanjih škodljiva, ker bi uvajala diskriminacijo. Prav tisto diskriminacijo, za katero se tukaj nekako opredeljujemo, da naj bi se odpravila. V tem smislu so sami predstavniki društva razložili, da se v razvitem svetu srečujemo z drugačnimi pojmi invalida kot kategorije, in v tovrstnem razumevanju je ta negativna konotacija, ki prihaja v ospredje, mogoče sicer še vedno odpravljena. In mislim, da to ni tako nepomembna razlaga.

Hkrati bi pa opozorila še na drugi vidik, ki sproža, vsi vemo, tako delikatno oziroma tako trdno stoječi 14. člen Ustave. Nemalo pobud je bilo, da bi se 14. člen v tisti "osebne okoliščine" diktaciji, bolj specifikiral. In vprašanje je, na kakšen način bomo odreagirali ali bodo odreagirali nekoč drugi, ko bodo pred vprašanjem ranljivosti tega člena. Obstajajo pobude, ki govorijo o tem, da bi se ohlapne kategorije tako imenovanih "osebnih okoliščin", razširile tudi na možnost, da bi se natančno definirala spolna usmerjenost, recimo "ne glede ne spolno usmerjenost" in se uveljavila pozitivna diskriminacija, ki pa zahteva posledično zakonsko ureditev pri uvajanju razumevanja enakosti pravic enakih spolov pred zakonom. Takrat bo zagotovo diskusija manj lahkotna, kot je tokrat, ko na nek način ni zadržkov pred takimi ureditvami, kot so predlagane. Hvala.

PODPREDSIEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Zaključujem razpravo. O predlogu sklepa, da se začne postopek za spremembo Ustave, bomo v skladu s časovnim potekom seje zbora odločali v okviru glasovanja po končani zadnji točki dnevnega reda. Torej prekinjam to točko dnevnega reda...

...

PREDSIEDNIK BORUT PAHOR: Prehajamo na odločanje. Glasujemo. Glasujemo in mir v dvoran!

(84 navzočih), (30 za), (46 proti).

(Za je glasovalo 30). (Proti 46).

Sklep ni sprejet. Postopek o tem predlogu je končan in s tem zaključena točka dnevnega reda.

Pri **9. točki dnevnega reda** imamo **PREDLOG ZA ZAČETEK POSTOPKA ZA SPREMEMBO USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE EPA-390/III.**

Sklep: Državni zbor Republike Slovenije sprejema predlog skupine poslancev s prvopodpisanim Miranom Potrčem z dne 21.12.2001. leta, EPA-390/III, za začetek postopka za spremembo 14. člena Ustave Republike Slovenije.

Odločamo. Glasujemo. Mir v dvorani! Smo sredi glasovanja. 86 navzočih, 77 za in nihče proti.

(Za je glasovalo 77). (Nihče proti).

Predlog je sprejet.

Ustavna komisija k temu predlogu sklepa še ni pripravila stališč. To bo storila in o tem bo odločal Državni zbor na eni izmed naslednjih sej. S tem zaključujem to točko dnevnega reda.

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

STROKOVNA SKUPINA

PRI USTAVNI KOMISIJI

Nadaljevanje 23. seje
(5. december 2003)

Sejo je vodil dr. Miro Cerar, vodja strokovne skupine.

VODJA dr. MIRO CERAR: ... sem se odločil, da kar nadaljujemo s prekinjeno 23. sejo strokovne skupine.

...

Zdaj gremo na naslednji vsebinski sklop – to je **3. TOČKA DNEVNEGA REDA – STALIŠČA GLEDE 14. ČLENA USTAVE**, torej osnutka ustavnega zakona, ki ga naj bi člen spremenil. Gre za sklop enakost človekovih pravic ne glede na invalidnost.

Če dovolite, bi imel en predlog, pa me, prosim, podprite ali ne, da bom vedel, na čem sem. Če je le možno – mislim, da smo lahko tu zelo kratki. Mi smo o tem napisali mnenje že za ustavno komisijo, da ta sprememba ni nujna, da ni najboljše obrazložena in podobno, in takrat smo imeli neko zavrnilno stališče, predvsem zaradi tega, ker ni nujna in ker dejansko nič vsebinsko ne spreminja, če se prav spomnim. Ustava to enakost invalidov že implicira. Zdaj so poslanci šli v nasprotju tudi s stališčem ustavne komisije in to zadevo podprli, da naj bi se to v ustavi spremenilo. Tu ni nobenega stališča...

mag. MATEVŽ KRIVIC: ... da strokovna skupina nima nobenih pripomb, pika, tri besede...

VODJA dr. MIRO CERAR: Mag. Krivic je mnenja, da na to ne damo sploh nobenih pripomb. Kaj mislite ostali? Namreč, to lahko pomeni, da smo tiho, kar je skoraj nemogoče, kakšen stavek moramo reči. Ali pa da rečemo ...(nerazumljivo)... Ali lahko samo, Matevž ...(nerazumljivo)... Dobro, si rekel, skupina nima pripomb. Tu se mi zdi edino, veste, problematično v luči našega prvega mnenja. Ali se lahko, prosim lepo, vključujete. Vem, da je nerodno, ampak bi prosil, da vas imamo zabeležene, kaj govorite. Mag. Krivic.

mag. MATEVŽ KRIVIC: Strinjam se s tem, kar je Grad zdaj rekel – skupina vztraja pri svojem stališču iz prvega mnenja in nima pripomb.

VODJA dr. MIRO CERAR: Tako. Dobro, to bomo sporočili. Prosim, dr. Kristan.

dr. IVAN KRISTAN: Glejte, jaz pa ne vem, ne vidim potrebe. To, da ti greš v 14. člen z invalidi, se mi zdi, da je zdaj danih nekaj argumentov, ki so povzeti tudi iz Evrop-

ske unije in iz tega, skratka, in da bi mi zdaj zavračali to spremembo, ne vidim v tem produktivnosti. Se mi zdi, da je to možno sprejeti, ker to ne poslabša ustavne koncepcije enakosti, ampak jo v nekem smislu vendarle poboljša in jo dvigne na to, kar se v Evropi dogaja. Zakaj bi mi bili proti temu? Ne vidim. Recimo, da sprejemamo pač to na znanje, ali kakorkoli. Vztrajati na negativnem, pa nisem za to.

VODJA dr. MIRO CERAR: Mogoče bi lahko...(nerazumljivo)... Ja.

mag. MATEVŽ KRIVIC: Kompromisno predlagam tisto, kar sem prej rekel: nimamo nadaljnjih pripomb. Skupina nima pripomb, in s tem smo vse povedali – in da vztrajamo pri onem, kar smo povedali. To je kompromis – skupina nima pripomb, zdravo, delajte, kar hočete!

VODJA dr. MIRO CERAR: Poslušajte, jaz bi to drugače formuliral, ker vsi mislimo verjetno isto. Ta sprememba ni nujna, ker je že implicitno vsebovano to v ustavi. Vendar, če jo naredimo, pač gremo malo ekstenzivno širiti ustavo brez neke prave pravne potrebe, na ta način se pač simbolično invalidom prizna izrecno ta status, ki ga imajo, da je bolj vidno. Mislim, da to lahko tudi tako artikuliramo, da smo v prvem mnenju zavzeli na splošno stališče, v celotni prvi fazi, da sprememb, ki res niso nujne, ne bomo podprli. In da je bil to naš glavni argument. In zaradi tega zdaj lahko tudi rečemo, če pa ta sprememba bo, pa se ne bo nič hudega zgodilo; to je pa čisto nedolžna sprememba, da tako rečem, ustave. To bi lahko tako rekli.

mag. MATEVŽ KRIVIC: ...

VODJA dr. MIRO CERAR: Samo se bojim, da če bomo dali na papir uradno stališče skupine tri besede, da lahko zelo dvoumno razumejo, če ne bomo jasni.

mag. MATEVŽ KRIVIC: ...

VODJA dr. MIRO CERAR: Veste, kako je, seveda, samo to bo šlo, kot se reče, v anale, to se nekam zapiše. Jaz ne bi rad bil površen pri tem, če smo že na tem delali. Se strinjam, Matevž, to je tvoj predlog, ga bomo sprejeli, če ne bo...(nerazumljivo)... Prosim, dr. Igličar.

dr. ALBIN IGLIČAR: Res mislim, da tega ni treba posebej pisati, no, da je to, tako kot je dr. Cerar rekel, to je itak zajeto v tisti zelo lepi, modri formulaciji »ne glede na kakršnokoli osebno okoliščino«. Teh okoliščin je še tako veliko, da resnično bi ta člen lahko pustili pri miru, ker potem se razno razne kategorije, sloji in tako naprej, bodo lahko čutili še poklicane, da še kaj dodajajo, ker smo ljudje po tako velikem številu meril različni, da bo to spodbudilo ideje, da se še dodaja. Poleg tega – tako, razmislek – ne vem, če prav razmišljajo. Če posebej opozoriš na invalidnost, je potem postopek razmišljanja tak: najprej moraš ugotoviti, aha, ti si invalid, ti si drugačen, in zdaj ti pa zato pripadajo neke celo neenake pravice. Saj ni res, da gre za enakost, njim mora pripadati nekaj več pravic, neki privilegiji, neke dodatne pravice. Saj ne gre za enakost pred zakonom; invalidi imajo že v obstoječi zakonodaji, in trend bo tudi tak, več pravic zaradi invalidnosti. Pravzaprav ne enakost, ampak privilegiran položaj glede na to osebno okoliščino. Če pa tega ni, je pa jasno, da smo ne glede na kakršnokoli osebno okoliščino, ali smo mladi ali stari, ali, ne vem, lasati ali plešasti ali karkoli, z očali ali brez očal, in tako dalje, smo pač enaki, ne glede na kakršnekoli osebne okoliščine. Seveda je invalidnost

tudi taka osebna okoliščina, ki jo po mojem mnenju ne kaže izpostavljati, iz dveh razlogov: ker zdaj ni treba ugotoviti in ugotavljati, ja, ti si pa invalid tako ali drugače, ne nazadnje tudi invalidnost ni definirana, saj če nosim očala, sem tudi invalid, pa verjetno v tem ustavnem členu to ni mišljeno ali pa ne bo mišljeno. Torej, že sama invalidnost, pojem ni definiran, je vprašljiv. Drugič, v realnem življenju je treba potem to najprej izpostaviti – aha, zdaj, če si invalid, imaš pa enake pravice. Če pa to ni posebej izpostavljeno, se pa to razume samo po sebi, da imaš vsaj enake pravice in – da ne ponavljam. Kot pravim, v bistvu pa celo ne gre za enakost, ampak gre za to, da je tej kategoriji treba dati neke posebne pravice.

VODJA dr. MIRO CERAR: Kar že po ustavi deloma je. Dr. Grad.

dr. FRANCI GRAD: S kolegom Igličarjem se v celoti strinjam. To je za mene pravi način razmišljanja. Bi pa k temu dodal samo še tole. V ustavi se take stvari urejajo, če so praktično sporne, če je treba na ustavni ravni nekaj zagotoviti. To seveda pri nas nikoli ni bilo sporno. To je lahko nekje po Evropi sporno, in zaradi tega, kar se dogaja v Evropi, moramo zmeraj zmeriti s svojim vatlom, ne misliti, to je zdaj uniformno. Evropa daje zmeraj neko splošno sliko cele zadeve, ker so si države tako grozno različne. Ampak kar je pravno prepričljivo, je to, da v tej ustavi invalidi imajo privilegiran položaj zagotovljen in da bi jih tlačenje v enakost postavilo pod vprašaj ta privilegiran položaj, bi postal sumljiv in problematičen, bi se problematiziral s tem.

Zato se mi zdi, da je s strokovnega vidika še zmeraj najbolj pametno vztrajati na tem, kar smo rekli, tako z vidika tega, po moje, s temi dodatnimi argumenti stvar povsem stoji. Hvala.

VODJA dr. MIRO CERAR: Hvala lepa. Tukaj je seveda še vedno poročevalec, mag. Matevž Krivic.

mag. MATEVŽ KRIVIC: Bi bil zelo srečen, če bi bil kdo drug.

VODJA dr. MIRO CERAR: Ja, jaz ga ne bi drugega, saj to je v bistvu...

mag. MATEVŽ KRIVIC: Predlagal bi kolega Igličarja za poročevalca v tej fazi, glede na to, kar je ravnokar povedal.

VODJA dr. MIRO CERAR: No, glede na to, da je res – mislim, da je večinsko mnenje v skupini nekje blizu stališča dr. Igličarja in dr. Grada. Seveda moramo samo to ugotoviti, da je res v vmesnem času od našega mnenja do danes prišlo kar nekaj gradiv, mednarodnih dokumentov in tako naprej v korist tega, z argumenti seveda, da se v tujni to ureja izrecno v raznih konvencijah, zakonodaji in podobno, ustavah.

Samo, pogledjte, najprej sprašujem, ali bi dr. Igličar v tem primeru zdaj poročevalstvo? Saj ni treba nič verjetno pisati, samo tam bi bil in to pojasnil, pa mogoče še malo iz tega mnenja izhajal, ki bi ti ga jaz potem dal, če ga nimaš ravno pri sebi.

dr. ALBIN IGLIČAR: Ja, če gre za par stavkov na to temo, lahko.

VODJA dr. MIRO CERAR: Hvala lepa. Potem bova z gospodom Vrišerjem tole naše delno poročilo strokovne skupine, prvo, dostavila dr. Igličarju, ki bo na podlagi te razprave podal kratko mnenje kar na ustavni komisiji. Moram pa še nekaj reči, Bine, morda bi bilo pa še bolje, če bi to vseeno napisal, iz enega razloga, da bi dali ne samo v potrditev korespondenčno, ampak tudi če, recimo, v torek ne bo na dnevnem redu, da

poslanci lahko dobijo tudi pismeno. Zdaj, če boš ocenil, da je možno to v par stavkih napisati, pa da damo, to bi bilo pa še bolje, no. No, ampak mislim, da pri tem res dajmo izhajati čim bolj iz tega prvega mnenja. Da ne bomo zdaj šli v neke smeri ... (nerazumljivo).. in tudi oceno dajmo podati, da neka argumentacija je zdaj prišla, da pa seveda – tako kot ste prej povedali – so tudi drugi argumenti.

Potem bi to točko zaključil. ...

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

Nadaljevanje 42. izredne seje (7. april 2004)

Sejo je vodil Valentin Pohorec, podpredsednik Državnega zbora.

PODPRESEDNIK VALENTIN POHOREC: Spoštovane kolegice in kolegi ter drugi prisotni! Nadaljujemo 42. izredno sejo Državnega zbora Republike Slovenije.

Obveščen sem, da so za današnjo sejo opravičeni: Roberto Battelli, Franc Čebulj, Zmago Jelinčič Plemeniti, Franc Kangler, mag. Blaž Kavčič, mag. Janez Kramberger za pričetek seje, Rudolf Moge, Alojz Peterle, Maria Pozsonec in Jožef Školč od 17.00 ure dalje.

Že na začetku vas želim spomniti, da je ob 16.20 uri predviden čas za začetek glasovanja o današnjih točkah, da je ob 19.00 uri slavnostna seja. Zato prosim, da predviden čas za posamezna opravila vzamete resno, da bi lahko pripravili dvorano za slavnostno sejo.

...

PODPRESEDNICA IRMA PAVLINIČ KREBS: Hvala lepa. Spoštovane in spoštovani, zaključujem razpravo. O amandmajih in stališčih bomo v skladu s časovnim potekom seje zbora odločali danes v okviru glasovanj ob 16.20 uri.

S tem prekinjam to točko dnevnega reda in vas obveščam, da bomo ob 14.25 uri prešli na obravnavo 2. točke dnevnega reda, to je na obravnavo predloga za začetek postopka za spremembo Ustave Republike Slovenije z osnutkom Ustavnega zakona (EPA 390/III). Predstavnici in predstavniku vlade se za sodelovanje lepo zahvaljujem. Nadaljevali bomo torej ob 14.25 uri. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Kologice in kolegi, smo pri **2. TOČKI DNEVNEGA REDA - OBRAVNAVI PREDLOGA ZA ZAČETEK POSTOPKA ZA SPREMEMBO USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE Z OSNUTKOM USTAVNEGA ZAKONA (EPA 390/III).**

Razpravo bomo zaključili najkasneje ob 16.20 uri in takrat tudi prešli na glasovanja. Glasovanja nam danes ne bi smela vzeti preveč časa; na to spomnim samo zato, ker bo treba potem poskrbeti za vse potrebno, da se pripravi dvorana za svečano sejo, ki se bo začela ob 19.00 uri.

Predlog za začetek postopka za spremembo 14. člena Ustave z osnutkom Ustavnega zakona je v obravnavo zboru predložila skupina poslancev s prvopodpisanim kolegom Miranom Potrčem. Na 35. izredni seji je Državni zbor sklenil, da se začne postopek za spremembo 14. člena Ustave ter preložil razpravo o osnutku Ustavnega zakona in odločanje o predlogu stališč Ustavne komisije na eno izmed naslednjih sej.

Sedaj prosim predlagatelja, kolega Potrča, za dopolnilno obrazložitev predloga, nato pa bom dal besedo predstavniku vlade, če bo tako želel, in predstavnikom poslanskih skupin. Prosim.

MIRAN POTRČ: Hvala lepa, gospod predsednik. Spoštovane kolegice in kolegi! Predlagam, da tudi tokrat podpremo pobudo, ki jo je prevzelo veliko poslank in poslancev, dale pa so jo invalidske organizacije v Sloveniji, s predlogom, da se 14. člen Ustave Republike Slovenije, ki določa enakost pred zakonom, dopolni z izrecno navedbo, da so v Sloveniji vsakomur zagotovljene enake pravice, ne glede na invalidnost.

Soglašamo, da je invalidsko varstvo v Republiki Sloveniji dobro urejeno in deležno posebne pozornosti. Na zakonsko in dejansko ureditev položaja invalidov smo v Sloveniji lahko ponosni, čeprav je hkrati res, da tako kot vsem drugim hendikepiranim tudi invalidom ne moremo nikoli zagotoviti takšnih pogojev in takšnih pravic, da bi bila njihova enakopravnost, v polni meri zagotovljena. Vendar menimo, da je sprememba Ustave, čeprav ne nujna, kljub temu koristna, da bo posebej zagotovila tudi enakopravnost ne glede na invalidnost. Pomembna je tudi zato, ker bomo s 1. majem postali polnopravni člani Evropske unije in bo tudi za nas veljala evropska ustava, ki je v svojem besedilu zapisala, čeprav še ni sprejeta, v členu o nediskriminaciji tudi izrecno prepoved vsakršne neenakopravnosti, ki bi temeljila na invalidnosti.

Pred nekaj dnevi smo poslanke in poslanci prejeli pisma invalidskih združenj Slovenije, ki nas opozarjajo na pismo, ki so ga dobili od svoje mednarodne zveze, po mnenju katere bi bilo zelo spodbudno za vse invalide v Evropi, pa tudi za položaj Slovenije v Evropski uniji, če bi sprejela ta amandma, ker bi bil pomembna spodbuda za zagotavljanje invalidskega varstva in enakopravnosti invalidov tudi v Evropski uniji. Pričakujem, da bo ta podpora dana tudi sedaj pri tem odločanju in da bomo končno sprejeli to dopolnitev Ustave. Hvala lepa.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Sedaj bomo slišali predstavitev stališč poslanskih skupin. Najprej bo dobil besedo kolega mag. Drobnič, za njim kolegica Črnugelj. Kolega Barovič bo predstavil stališča v imenu poslanske skupine.

mag. JANEZ DROBNIČ: Hvala lepa, gospod predsednik za besedo. Spoštovane kolegice in kolegi! V poslanski skupini Nove Slovenije smo nekaj časa premišljevali, kako se odločiti v tem primeru, ali podpreti to pobudo za spremembo 14. člena Ustave ali ne, torej določila, ki se nanašajo na diskriminacijo oziroma ukrepe za preprečevanje diskriminacije. Glede na to, da imamo v naši Ustavi v 52. členu določeno, da imajo invalidi varstvo pri usposabljanju za življenje in delo, kar pomeni pozitivno diskriminacijo, katere cilj je zagotovo večja končna enakost med ljudmi, se nam je postavilo vprašanje, zakaj bi se pravzaprav pojavila ta pobuda za enakost, ko imamo vendarle v drugem delu Ustave pa celo nekaj več, kar pomeni pozitivno diskriminacijo, več od tistega, kar se v 14. členu citira, in sicer enakost pred zakonom, da so vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj ali katerikoli drugo osebno okoliščino. Med to drugo osebno okoliščino bi lahko uvrstili tudi invalidnost. Zakaj pa to še toliko bolj poudarjam? Zato, ker pojem invalid se izriva iz be-

sednjaka, se ne uporablja, ker ima negativen pečat, označitev in bi bilo veliko bolje, če bi se uporabljal kakšen drug izraz.

To so pravzaprav razlogi, zakaj je obstajala dilema. In ta dilema je obstajala v enaki meri tudi na Ustavni komisiji, pri ustavnih sodnikih oziroma strokovnjakih, ki smo jih vprašali, ali to pomeni, da je pravzaprav določba 14. člena v opreki, v nasprotju z 52. členom, če na eni strani zagotavljamo enakost, po drugi strani pa pozitivno diskriminacijo. Ali bo imela takšna določba in takšna označitev negativen učinek na položaj invalidov v družbi, da se jim zagotavlja samo enakost, ne pa ukrepi pozitivne diskriminacije, ki seveda favorizirajo invalide oziroma tiste, ki so tako ovirani v vsakdanjem življenju in delu, zato da dosežejo v nekem smislu to definicijo končne enakosti, ki jo opredeljuje sociologija oziroma ekonomija.

In zato pravzaprav je vprašanje, ki še vedno visi. Vendarle na koncu, ko smo presodili, še vedno smatramo, da bi lahko ta pojem, oziroma to dikcijo uvedli. Bomo pa kar odkrito povedali, da zato, ker se tudi invalidske organizacije zavzemajo za to, da želijo na tak način uveljaviti. In njihov glas je potrebno tudi poslušati. Nekako pričakujemo, da ta dikcija in ta sprememba kakšnih učinkov ne bo imela. Morda ima samo namen nekega sporočila, tudi invalidi so v naši družbi. Treba je biti senzibilen do tega. Upajmo, da bomo na ta način senzibilni tudi ostali, ko se sprejema zakonodaja, ki pa resnično govori v prid njihovi dejanski enakosti, in to na vsakem koraku: od rojstva, predšolskega obdobja, šolskega obdobja, priprave na zaposlitev, zaposlitve in starostnega obdobja. To je pa vrsta zakonov, ogromno področij, kjer bi morali instrumente za zagotovitev te enakosti na način pozitivne diskriminacije uveljaviti. Tako smo imeli tudi zakon o pospeševanju zaposlovanja invalidov, ki smo ga vložili v proceduro. Podpisani smo bili s strani Nove Slovenije in Slovenske demokratske stranke, da bi se čimprej uveljavili mehanizmi, ki bi zagotavljali vsaj na trgu dela neko enakost, da se ne bi povečevala brezposelnost, ki usodno zaznamuje populacijo invalidov oziroma oviranih. Te pripravljenosti takrat ni bilo. Sedaj je seveda ta zakon v postopku sprejemanja, nekoliko stoji zaradi evropske zakonodaje. Vlada je sedaj v enem mesecu ali dveh privlekla vse mogoče zakone, ki jih želi zdaj na hitro uskladiti, zato da bomo kot pripravljeni in zato seveda ta zakon čaka. V tem času se pa povečuje število brezposelnih v enormne številke, kar je za invalide problematično. Veliko bolj bi bilo pomembno, da bi razpravo v zvezi z invalidi namenili temu zakonu, kot pa da se menimo o ustavni spremembi, ki ne bo imela instrumentalnih učinkov. Bo imela v nekem smislu morda osveščanje, več pa ne.

Ta brezposelnost, ki je sedaj, neenakost na trgu, to je nevralglična točka za invalide. Zaposlitev je temeljna, osnovna predpostavka, da postanem davkoplačevalec, da si zagotovim enako mesto na trgu, v družbi, v prostočasnih dejavnostih, zato da se tudi v družbi somišljenikov ali običajnih ljudi iz soseske postavim in rečem, sam se lahko preživljam s svojim lastnim delom. To je pomembna predpostavka za zagotavljanje enakosti oziroma večje socialne izenačenosti v družbi, kot predpostavki pravne enakosti.

Torej problem ni v Ustavi, vsaj v enem 14. členu, kajti že sedanja dikcija 14. člena bi v nekem smislu lahko omogočala to vrsto prepovedi diskriminacije oziroma enakosti,

ampak v resnični in dejanski politiki izenačevanja enakih možnosti. Za to pa so potrebna dejanja drugje, ne pa v tem členu. Kljub temu smo presodili, da bi veljalo to spremembo v poslanski skupini Nove Slovenije podpreti.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa, kolega mag. Drobnič. Zdaj ima besedo kolegica Silva Črnugelj.

SILVA ČRNUGELJ: Hvala lepa za besedo, gospod predsednik. Lepo pozdravljeni kolegi in kolegice, poslanci. V poslanski skupini Združene liste bomo predlog za začetek postopka spremembe Ustave, in sicer 14. člena, ki govori o enakosti pred zakonom in pove, da so v Sloveniji vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na katerokoli drugo osebno okoliščino, kot so recimo narodnost, rasa, spol, jezik, vera, politično in drugo prepričanja, gmotno stanje, rojstvo, izobrazba, družbeni položaj in seveda invalidnost. To pobudo je v Državnem zboru podpisalo 42 poslank in poslancev.

V poslanski skupini Združene liste socialnih demokratov bomo ta predlog v celoti podprli. Tudi zaradi dejstva, da so o tem predlogu razpravljali v vseh organizacijah, društvih in civilnih nevladnih organizacijah in so na tem področju dosegli skoraj popolni konsenz, da se vendarle ta besedica invalidnost vstavi v člen, ki se nanaša na človekove pravice. In treba je tudi vedeti, da se evropski invalidski forum s tem zelo strinja, in da zadevo temeljito spremlja in meni, da bomo ena od vodilnih držav na tem področju v Evropski uniji.

Na področju invalidskega varstva so se zgodili pomembni premiki, predvsem pa je presežena miselnost, ki je temeljila na usmiljenju in domnevni nemoči invalidov, za katere je treba skrbeti. Položaj se je toliko izboljšal, da danes govorimo o integraciji invalidov v družbi. Ta zamisel sloni na dejstvu, da imajo invalidi pravico do družine in življenja v običajnem življenjskem okolju, da so dosegli invalidi potrebno pripravo za samostojno življenje in usposabljanje in prilagoditev okolju na vseh nivojih in čisto na drugačen način v stvarnosti kot do sedaj. Spremenili so se rehabilitacijski, izobraževalni programi, ki vse bolj usposabljuje invalide za samostojno in neodvisno normalno življenje. Temu sledijo spremembe v delovanju in razširitvi služb, spodbuja se razvoj tehničnih pripomočkov in razvoj dodatnih sredstev za invalide.

Bistvene spremembe v politiki in miselnosti lahko strnemo v nekaj ključnih dogodkov, ki so privedli do današnjega predloga. Prvi korak je bil storjen leta 1981, ko je mednarodno leto invalidov uveljavilo geslo: "Popolno sodelovanje in enakost". Obdobje od leta 1983 do 1992 je organizacija Združenih narodov razglasila za desetletje invalidov, po katerem so bila sprejeta Standarda pravila za enake možnosti invalidov, in kasneje sprejeta tudi v Državnem zboru leta 1993. Ta so se tudi zelo aktivno udeležila v praksi, saj so vsebovala vrsto konkretnih ukrepov za izvajanje v okolju. Država je odgovorna za pripravo in učinkovitost programov vključevanja invalidov v družbo, saj ima možnost, da se skozi sistem okvirnih programov in spodbujevalnih instrumentov za izvedbo vse to tudi uresniči. Mnogo tega je že storjenega. Sprejet je zakon o rabi slovenskega ... (nerazumljivo)... jezika, ki priznava gluhim osebam pravico do uporabljanja slovenskega znakovnega jezika ter pravico do tolmača za znakovni jezik. Tako se bo izboljšala

možnost do vstopa do ustrezne izobrazbe in tudi možnost poklicnega vključevanja invalidov v družbo. Sprejet je zakon o invalidskih organizacijah, ki tudi dejansko uzakonja osemnajsto standardno pravilo o izenačevanju možnosti invalidov, ki govori o organizacijah invalidov. Pripravlja se tudi zakon o izenačevanju možnosti invalida, s tem pa se tudi uresničuje temeljno načelo nediskriminatornosti, potrebni posebni ukrepi, kot so: zagotavljanje znakovnega jezika, prilagajanje delovnih mest, dostopnost spletnih strani, omogočanje dostopnega branja in organiziranja v okolju. Februarja smo v Državnem zboru obravnavali zakon o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov. V življenju niso zadosti le zapisane besede, pravila, zakoni, smernice, najpomembnejše je, kaj v resnici se lahko tudi uresniči v praksi. Pri tem je pomembno tako tudi tisto, kar predstavlja splošne pogoje in pravice invalidov ter opredeljuje načine in možnosti njihovega življenja. V poslanski skupini Združene liste socialnih demokratov močno podpiramo spremembo 14. člena Ustave Republike Slovenije, tako da se bo med razloge za prepoved diskriminacije izrecno navede tudi invalidnost in ta člen tudi vsebinsko dopolni pomen 52. člena, ki zadevo še bolj razčleni. Naloga vseh nas, poslancev Državnega zbora, je osveščanje o potrebnosti izenačevanja možnosti tudi invalidov. Hvala lepa.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa, kolegica Silva Črnugelj. Sedaj ima besedo za predstavitev stališča poslanske skupine Slovenske nacionalne stranke kolega Bogdan Barovič. Za njim kolega Cukjati. Prosim.

BOGDAN BAROVIČ: Hvala lepa, gospod predsednik. Spoštovane kolegice, kolegi. V Slovenski nacionalni stranki predlogu dopolnitve 14. člena ne bomo nasprotovali. Ugotovitev, podobna pri vseh, je, da je 14. člen, ki opredeljuje človekove pravice in enakost, dovolj jasen tudi za to kategorijo. Hkrati je prav, da je invalidnost opredeljena še posebej v 52. členu. V Slovenski nacionalni stranki smo pretehtali ta predlog z ene in druge strani. Na eni strani smo skeptično dvomili, ali bi se ta izraz zapisal ali ne, zaradi tega, ker se lahko zgodi, da se začno pojavljati pritiski, da bi se v Ustavo opredelile tudi kakšne druge kategorije, ki, vsaj nekatere, najbrž ne bi sodile v Ustavo. Hkrati smo razmišljali, da ne bi bila beseda invalidnost vnesena v 14. člen, da ne bi imela nasprotnega učinka, da bi dejansko diskriminirala neko kategorijo.

Po drugi strani pa so nas prepričala, prvič, dejstva, da se na ta način približamo osnutku evropske ustavne listine, če se je pač ta država odločila, da gre v Evropo in bo spoštovala tudi pravila igre. Po drugi strani pa sem sam kot član Slovenske nacionalne stranke sopodpisnik tega predloga in sem tudi spoštovanim kolegicam in kolegom povedal, da je moja osebna ocena, da v svetu, v tržni ekonomiji in glede na kraj, kjer sem doma, vem, da je ogromno in bo še ogromno invalidov, predvsem delovnih. Prav tako pa je ogromno krajev po Sloveniji, kjer je na žalost invalidnost dana ljudem že ob rojstvu zaradi takšnih ali drugačnih okoliščin. Zato sem osebno prepričan, kot Bogdan Barovič in član Slovenske nacionalne stranke, da je upravičena beseda invalidnost v 14. členu, ker jo razumem tako, da bo poudarila dejansko kategorijo, ki bo štela in že šteje čedalje več ljudi.

Ob tem pa, spoštovane kolegice in kolegi, ne morem mimo tega, da vam še enkrat predvsem v vladajoči koaliciji potrkam na vest, da upamo in želimo, da ne bo vnesena beseda samo kozmetični pripomoček, temveč da bo doživela dejanja. Leta 2000 je Slovenska nacionalna stranka predlagala, da bi se ustanovilo matično delovno telo za vprašanja invalidov. Večina predlagateljev iz vrst vladajoče koalicije je takrat zavrgla ta predlog in ocenila, da matično delovno telo ni potrebno. Pred nekaj meseci je kolega Sašo Peče vložil zakon o zaščiti živali, v katerega je vključil tudi kategorijo invalidov, vezano na pse vodiče za slepe. Tudi to njegovo vsebinsko pripombo ste, spoštovane kolegice in kolegi, zavrgli. Upam, da od zdaj naprej ne bo tako. In želim, da bodo komu, ki se bo med nami vključil v nov mandat Državnega zbora ostale besede v spominu. Ali je beseda zapisana ali ne, potrebna so dejanja in ta dejanja bomo lahko vsi skupaj dokazali če boste ali pa bomo v novem mandatu še enkrat poskusili oblikovati matično delovno telo za vprašanja invalidov in z dejanji dokazali, da je naš namen in odnos do njih dober.

Kot rečeno, Slovenska nacionalna stranka ne bo nasprotovala spremembi 14. člena.

PRESEDNİK BORUT PAHOR: Hvala lepa, kolega Barovič. Če prav vidim bo kolega mag. Vizjak? Ne. Kolega Cukjati, tako kot je zapisano, bo predstavil stališče poslanske skupine Slovenske demokratske stranke, za njim kolega Malovrh. Najprej kolega Cukjati, prosim.

FRANCE CUKJATI: Hvala za besedo. Spoštovane poslanke, spoštovani poslanci in vsi prisotni! Vsekakor ko govorimo o pravicah invalidov, je vendarle treba najprej ločiti med takšno in drugačno diskriminacijo, med negativno in pozitivno diskriminacijo. Negativna diskriminacija je tista, ki je ne smemo dopustiti. Bom povedal banalen primer. Če dva prideta, zdrav in invalid v restavracijo, pa bi recimo za isti denar oba naročila kosilo pa bi invalid dobil slabše kosilo, kot pa zdrav. To bi bila negativna diskriminacija. Ali pa, da ga kot invalida ne bi pustili v nek lokal ali nek teater ali kaj podobnega. Skratka, 14. člen Ustave to preprečuje. In to je prav. 14. člen Ustave že sedaj govori in našteva nekatere okoliščine in nazadnje reče: "in tudi vse druge osebne okoliščine". Torej, kakršna koli osebna okoliščina ne sme biti razlog, da bi država kakorkoli oziroma da bi človek kakorkoli bil diskriminiran. Vsi vemo, da je med temi okoliščinami mišljena tudi invalidnost. Pozitivna diskriminacija pa pomeni, da vendarle invalida ne obravnavamo tako kot zdravega človeka, ampak da mu nudimo nekaj več kot drugim, da ima prednost.

Če v avtobusu ni praznega prostora, so vsi zasedeni, in pride invalid, potem se spodobí, da nek zdrav mlad človek vstane in ponudi sedež invalidu. Torej, invalid mora imeti več pravic, kot pa jih imajo ostali ljudje. To pa je pozitivna diskriminacija. Ampak o tej diskriminaciji ne govori 14. člen, govori 52. člen, ki v nekem povsem drugem kontekstu navaja naslednje: Invalidom je v skladu z zakonom zagotovljeno varstvo ter usposabljanje za delo. Otroci z motnjami v telesnem ali duševnem razvoju ter druge huje prizadete osebe imajo pravico do izobraževanja in usposabljanja za dejavnost življenja v družbi. Izobraževanje in usposabljanje iz prejšnjega odstavka se financira iz javnih sredstev. To je vse, kar v Ustavi piše o pozitivni diskriminaciji invalidov.

Dve napaki sta v tej naši Ustavi oziroma nedoslednosti. Prvič, da je tu omenjeno samo usposabljanje za delo in izobraževanje. Samo do teh dveh kategorij, do teh dveh vrednot imajo invalidi pravico, posebno pravico, to se pravi, pozitivno so diskriminirani. Je pa še mnogo več drugih stvari, ki so še bolj pomembne. Ali vsaj tako pomembne, kot so te.

Naj samo dve kategoriji vrednot omenim. In sicer, pravica do dela, do zaposlitve, in to predvsem takrat kadar ta zaposlitev pomeni tudi terapevtsko zaposlitev. Invalidi predvsem iz kategorije psihične prizadetosti so vezani na delo kot na terapijo. Te pravice ni nikjer, ne v Ustavi, ne v zakonih, in tudi sicer v praksi tega ni.

Druga kategorija pravic je pomoč pri oviranosti. To pa je pravica do invalidskega vozička in tako naprej, do bergel, če je brez nog, pravica do posebnega računalnika, če je slep, pravica do drugih pripomočkov in pravica, recimo, do dvigala, če je paraplegik, da pride iz pritličja v prvo nadstropje. Nikjer ni teh pravic. In to je izredno pomembna pravica. Pravica do zmanjševanja oviranosti oziroma pravica do državne pomoči pri odpravljanju oviranosti. Nekje na področju obveznega zdravstvenega zavarovanja so sicer nekatere te pravice našteje, ampak to je pravica, to je področje, ki sodi v pozitivno diskriminacijo in bi veljalo o teh stvari razmisliti tudi v dopolnitvi, v eventualni dopolnitvi 52. člena.

Pa še en problem se tukaj pojavlja. Omenjajo se samo invalidi. Ta pojem, kot je že bilo pred mano rečeno, se opušča v svetu oziroma je že dolgo ponekod opuščen. Prvič zaradi tega, ker ima negativno konotacijo, drugič pa, ker ne zajame celotne populacije, ki je potrebna te pozitivne diskriminacije. Osebe, ki so ovirane, pomenijo mnogo širšo skupino, kot pa so invalidi. Vsi starostniki, ki so ovirani, priklenjeni na posteljo, poškodovanci in podobno. To niso invalidi. Še nimajo statusa invalida, morda nikoli tega statusa ne bodo dobili. So pa ravno tako ali celo bolj ovirani.

Tako je tukaj očitno nek poskus, da bi se problematika reševala, poskus je pač poskus, kot namen ga spoštujemo, je pa rešitev zelo slaba. Navedene so bile nekatere invalidske organizacije, ki seveda podpirajo to, jaz pa naj tukaj preberem nek odstavek predstavnika neke druge invalidske organizacije, ki takole pravi: Predlagatelji pričakujejo preveč od dopolnitve 14. člena. Ta ustavna določba sicer res povsem nedvoumno prepoveduje negativno diskriminacijo, vendar sama po sebi ne rešuje problemov, ki jih je mogoče reševati samo s pozitivno diskriminacijo invalidov. Zagotavljanje njihovih posebnih pravic, širših, kot jih Ustava priznava ljudem, ki niso invalidi, ne izvira iz ustavnega načela o enakosti, ki je navedeno v 14. členu, ampak iz načela socialne države. Posebne socialne in druge pravice invalidov, njihovo polno sodelovanje v družbi, varstvo invalidov, pomoč pri premagovanju oviranosti, pomoč pri usposabljanju, zaposlovanju, posebna skrb za težje invalide in tako dalje, zato niso predmet 14. člena Ustave, kot uvodne določbe poglavja o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah, temveč imajo svoj temelj v načelu socialne države in v 52. členu Ustave, ki govori o pravicah invalidov. Tu smo torej v neki pravzaprav nerodni situaciji. Ustava, ki naj bi bila izredno pomemben dokument in s katero naj bi se izredno resno ukvarjali, se ukvarjamo na način, da pristajamo na neko formulacijo, ki ne bo ne koristila, pa tudi ne škodovala na-

vsezadnje. In jo bomo sprejemali pač zato, da ne bomo izpadli kot ljudje, ki nekako ne razumemo invalidov in podobno. Tak pristop ni najbolj produktiven, celo ne za reševanje problemov invalidov. To omenjam zato, da se vendarle pri tem zavedamo, da obstaja problem invalidov, problem oviranih oseb, da ta problem ni razrešen in ga tudi s tem predlogom ne bomo razrešili. Seveda pa predloga se ne da amandmirati, ker predlog govori o 14. členu. Vse to, kar sedaj govorim, smo mi proučevali, kako bi vključili v samo spremembo Ustave, pa se ne da, ker gre za povsem drugo kategorijo opredelitev in za povsem drug člen Ustave. Mi seveda ne bomo nasprotovali temu, kot sem rekel, že zaradi tega, ker sicer nič ne pridobimo, pa tudi za invalide ne bo škodljivo, če se to doda.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa, kolega Cukjati. Kolega Malovrh. Kolega Malovrh bo predstavil stališče poslanske skupine Slovenske ljudske stranke in za njim kolega Levič. Prosim.

JURIJ MALOVRH: Gospod predsednik, hvala lepa za besedo. Poslanke in poslanci! V naši poslanski skupini, Slovenske ljudske stranke, smo že lani na novembrski seji podprli predlog za začetek postopka za spremembo 14. člena. Glasovali smo za predlog, prav tako pa podpiramo vsebinsko stališče, ki ga je zavzela Ustavna komisija do spremembe tega področja. V razpravah Ustavne komisije in stališčih strokovne skupine je bilo moč zaslediti nekatera mnenja, da splošni člen o nediskriminaciji zadošča. Ta mnenja izhajajo z vidika, da lahko znotraj diktacije 14. člena, ki se glasi "ali katerokoli drugo okoliščino", beremo kot prepoved vsakršne diskriminacije, torej tudi diskriminacije zaradi invalidnosti. S formalnopravnega stališča je temu res tako, vendar pa je praksa pokazala, da pravni akti in programski dokumenti, ki eksplicitno ne vsebujejo prepovedi diskriminatornega obravnavanja zaradi invalidnosti, tudi ne prinašajo želenih učinkov.

V Sloveniji je varstvu invalidnih oseb posvečeno veliko pozornosti, tako s strani države in njenih organov ter socialnih partnerjev kot s strani zelo aktivnih nevladnih organizacij. V Evropi ima Slovenija, kot je bilo danes že rečeno, celo eno vodilnih vlog na področju invalidske politike. Vendar pa to ne pomeni, da ni moč storiti še več. Strinjamo se s predlagateljem, da je treba varstvo proti diskriminaciji pravno podrobneje urediti. V prid temu govori tudi zgled mnogih evropskih držav. Manj kot mesec dni nas loči od pristopa k Evropski uniji. Spopad s socialno izključenostjo predstavlja enega izmed strateških ciljev Evropske unije v prvem desetletju 21. stoletja. Evropska unija se zaveda pomembnosti vsesplošne osveščenosti glede diskriminatornih okoliščin, s katerimi se soočajo invalidi, ter težnj k njihovi vključenosti v vse sfere socialnega, ekonomskega, političnega in kulturnega življenja. Madridska deklaracija, dokument Evropske unije iz leta 2002, ki vsebuje vizijo delovanja Evropske unije tako na področju politike do invalidov, povzema vse svoje bistvo v tej kratki misli: "Nediskriminacija v povezavi s pozitivnimi ukrepi prinese socialno vključenost." Izpostaviti bi želel še en dokument Evropske unije, tako imenovano evropsko ustavo, ki prepoved diskriminacije zaradi invalidnosti vključuje kar na dveh mestih. Evropska unija je z diktacijo evropske Ustave na tem po-

dročju naredila pomemben korak v prizadevanjih za uspešno socialno vključenost invalidnih oseb.

V poslanski skupini Slovenske ljudske stranke podpiramo omogočanje enakih možnosti za invalide. Stališče Ustavne komisije, ki se nanaša na spremembo oziroma dopolnitev 14. člena Ustave, bomo podprli. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Kolega Levič bo predstavil stališče poslanske skupine Stranke mladih. Kolega Germič pa potem zaključil s predstavitvijo stališča poslanskega kluba Liberalne demokracije Slovenije. Najprej kolega Levič. Prosim.

PETER LEVIČ: Hvala lepa. Slovenska država na vseh področjih slovensko zakonodajo harmonizira z evropskim pravom in tudi z Ustavno pogodbo Evropske unije. Logično in razumljivo bi bilo slediti temu načelu tudi na področju ustavnih sprememb. Tudi nova ustavna pogodba Evropske unije kar v dveh nediskriminacijskih členih navede invalidnost. Vendar to ni temeljni razlog, zakaj smo v Stranki mladih Slovenije podprli ta predlog za spremembo Ustave, torej omembo invalidnosti v nediskriminacijskem členu. Povsod po svetu in tudi v Sloveniji se invalidi v vseh življenjskih obdobjih srečujejo z diskriminacijo na različnih področjih. Zelo ranljive skupine je potrebno posebej zaščititi, kar samo s področno zakonodajo, ki se z leti v Sloveniji počasi ureja, ni mogoče. Dobro urejeno področno zakonodajo pa lahko omogoča samo pravna podlaga Ustave z nediskriminacijskim členom, ki mora po našem mnenju vsebovati tudi invalidnost kot razlog za nediskriminacijo.

Mogoče se zdi, da invalidnost nikoli ni in ne more biti razlog za diskriminacijo, a prav vsak invalid vam lahko pove, da se je že kdaj ukvarjal ali bil obravnavan drugače od ostalih ljudi.

Šele pred kratkim smo sprejeli zakon o znakovnem jeziku, ki omogoča gluhim in naglušnim osebam uporabo znakovnega jezika pri poslovanju z državnimi in občinskimi organi. Pred kratkim smo dopolnili zakon o zaščiti živali, ki dovoljuje psom, vodnikom slepih, vstop v javne prostore in še bi lahko naštevali.

Te majhne in nepomembne novosti, ki so za normalnega človeka nekaj samoumevnega, lahko invalidu bistveno pripomorejo k lažjemu in boljšemu življenju. Invalidi sami nase prav gotovo ne gledajo kot na ljudi, potrebne posebne zaščite. Tako o njih mislimo samo ostali ljudje. Radi bi samo pogoje za polno in kvalitetno življenje, da bi bili obravnavani enako kot vsi ostali ljudje, da bi jim bile omogočene enake pravice in enake možnosti.

V Stranki mladih Slovenije menimo, da dosedanji splošni nediskriminacijski člen v Ustavi žal ni dovolj širok, kar kažejo tudi izkušnje v Evropski uniji, saj invalidi velikokrat potrebujejo posebne ukrepe, da lahko enakovredno sodelujejo pri uveljavljanju enakih možnosti. Takšna Ustavna zaščita, ki je po našem mnenju osnovna civilizacijska norma, bi nas tudi uvrstila ob bok državam, ki so že poskrbele za tako zaščito invalidov: Nemčija, Finska, Kanada, Velika Britanija. Torej države, ki si jih tako radi jemljemo za vzgled.

Zato bomo v Stranki mladih Slovenije spremembo 14. člena Ustave podprli. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Kot rečeno, stališča poslanskih skupin bo sedaj s predstavitvijo stališča poslanskega kluba Liberalne demokracije sklenil kolega Germič, potem pa gremo na kratko razpravo. Prosim.

IJUBO GERMIČ: Hvala, gospod predsednik. Spoštovane kolegice in kolegi!

Poslanski klub Liberalne demokracije Slovenije je že v okviru stališča, katerega je predstavil na 35. izredni seji Državnega zbora, podprl predlog za spremembo 14. člena Ustave Republike Slovenije, ki naj v člen o enakosti pred zakonom uvrsti pojem invalidnosti. Na podlagi predstavljenega stališča z dne 27. novembra 2003 in na podlagi razprave na Ustavni komisiji, bomo podprli tudi predlog Ustavne komisije, da Državni zbor Republike Slovenije sprejme stališče, da se naj sprejme predlagano besedilo spremembe 14. člena Ustave.

V poslanskem klubu Liberalne demokracije smo skrbno preučili tudi argumente strokovne skupine Ustavne komisije, ki jih je ta pripravila za odločanje na 35. izredni seji Državnega zbora, kakor tudi opredelitev do stališč poslanskih skupin za 14. sejo Ustavne komisije. Pri tem želimo poudariti, da je naše mnenje podpore navedeni spremembi vezano tudi na odločitev Državnega zbora, ki je na 35. izredni seji sprejel odločitev o začetku postopka za spremembo 14. člena Ustave Republike Slovenije brez glasu proti. Pri tem bi želeli še enkrat povedati, da invalidi kot del prebivalstva predstavljajo zelo raznoliko družbeno skupino, ki je lahko delno ali bistveno ovirana pri opravljanju vsakodnevnih obveznosti.

Povprečni delež invalidov med prebivalstvom držav članic Evropske unije znaša 14%, pri čemer v povprečju velja, da je stopnja zaposlenosti med invalidi le 60% v primerjavi z neinvalidi. Dejstvo je torej, da so invalidi po svetu še vedno prikrajšani za osnovne človekove pravice, pogosto so izključeni iz družbenega življenja in diskriminirani. Pomen kakovostne integracije invalidov v družbo je z leti in razvojem dobival vedno večjo težo. Hkrati se je pojmovanje invalidnosti v minulih letih in desetletjih bistveno spreminjalo in s tem tudi koncept skrbi za invalide in njihovih vrednot. Imperativ demokratične družbe, pravne in socialne države je, da s svojimi določbami onemogoči diskriminacijo posameznika in družbeni skupini. Tudi iz teh razlogov razumemo vložen predlog, da se začne postopek za spremembo 14. člena Ustave Republike Slovenije, s katero bi izrecno opredelili, da so v Sloveniji enake človekove pravice in temeljne svoboščine vsakomur zagotovljene tudi na osnovi invalidnosti.

Invalidi so posebej obravnavani tudi v mednarodnih aktih in dokumentih. Dokumenti združenih narodov, zlasti vseh šest konvencij o človekovih pravicah, vključujejo invalide, vendar so države, članice Združenih narodov, kaj kmalu spoznale, da so splošni antidiskriminacijski predpisi, podobno kot naš splošni člen o diskriminaciji v 14. členu Ustave, nezadostni za dejansko in učinkovito omogočanje enakih možnosti za invalide. Zato so tudi začele pripravljati konvencijo, s katero bodo zagotovile varstvo in promocijo človekovih pravic invalidov. V zvezi s tem je tudi evropski parlament sprejel resolucijo, s katero poziva članice Združenih narodov, da v bodočo konvencijo uvrstijo

najmanj osem sklopov pravic invalidov in da uveljavi nadzorne mehanizme uveljavljanja le- teh. Tudi madridska deklaracija, ki je temeljno ogrodje za invalidsko politiko, je jasno določila, da bo načelo nediskriminacije samo skupaj s pozitivnim ukrepi šele imele za posledico dejansko družbeno vključenost invalidov. Predlog za spremembo 14. člena Ustave je v skladnosti z evropsko invalidsko politiko. Tako imenovani antidiskriminacijski člen Amsterdamske pogodbe iz leta 1999, ki vključuje pojem invalidnosti, omogoča Evropski uniji aktivno ukrepanje in dajanje pobud za boj proti diskriminaciji tudi v primeru invalidnosti. Ta člen predstavlja pravno osnovno za antidiskriminacijske predpise Evropske unije, hkrati pa je s tem invalidnost vedno bolj celovito in temeljito vključena v pomembnejše splošne pobude Evropske unije.

Vrsta evropskih držav je sledila intenzivnejši evropski invalidski politiki, saj so v člene o enakosti pred zakonom svojih ustav vključevale pojem invalidnosti. Pri tem gre poudariti, da ni šlo za uravnavanje pravic invalidov, temveč za uveljavljanje popolnega civilizacijskega načela nediskriminacije. Tudi Republika Slovenija mora imeti to pred očmi. Glede na to, da je z dokaj dobrimi, pozitivnimi ukrepi invalidske politike in s sprejemom zakona o invalidskih organizacijah, primerljiva z najrazvitejšimi evropskimi državami, bi morala poskrbeti tudi za zadovoljivo varstvo pred diskriminacijo, zlasti ker gre za njen civilizacijski ugled. Dodaten razlog za podporo spremembi slovenske Ustave je dejstvo, da osnutek pogodbe o ustavi za Evropo, z belo listino o temeljnih pravicah Evropske unije, pod naslovom "Enakost"#, v členu z nazivom Nediskriminacija, prepoveduje tudi diskriminacijo na podlagi invalidnosti, kar je povsem identično predlogu za spremembo 14. člena slovenske Ustave.

Leto 2003 je bilo obeleženo kot leto invalidov, predvsem z namenom opozorila, da so na deklarativni ravni pravice in nediskriminacija invalidov sicer zagotovljena, dejanske razmere pa so povsem drugačne. Zato menim, da je prav, da se Slovenija pridruži evropskim ustavnim trendom in s tem pokaže, da resnično podpira enake možnosti invalidov. Kljub pomislekom, ki jih imamo v poslanskem klubu LDS, da ne gre za nujno spremembo Ustave in da je cilj predlagane spremembe v celoti dosegljiv že z ustrezno interpretacijo sedanjih ustavnih določb, bomo podprli stališče Ustavne komisije, da se sprejme predlagano besedilo spremembe 14. člena Ustave. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Z vašim nastopom smo sklenili predstavitev stališč poslanskih skupin. Sedaj gremo na kratko razpravo. Večine kolegov, ki so na mojem seznamu, ni v dvorani, tistim, ki so, pa bom dal besedo. Najprej kolegica Sonja Areh Lavrič, želite besedo? Prosim.

SONJA AREH LAVRIČ: Hvala lepa, gospod predsednik. Spoštovani! Človekove pravice so v prvi vrsti pravni instrument za varstvo temeljnih človekovih vrednot, s katerimi se najpogosteje izpostavljajo svoboda, dostojanstvo in predvsem enakost. V poslanski skupini Slovenske nacionalne stranke pričakujemo od Državnega zbora, da bo podprl predlagani predlog za spremembo Ustave, kjer bi neposredno izpostavili tudi pravice invalidov in tudi na ta način zagotovili enakost človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

Pobudo za sprejem spremembe 14. člena Ustave so podale nacionalne invalidske organizacije, soglasno jo je podprl tudi Svet invalidskih organizacij, po zadnjem študijskem obisku predstavnikov slovenskih invalidskih organizacij v Bruslju pa tudi Evropski invalidski forum. V Slovenski nacionalni stranki ne zavračamo možnosti, da invalidi dosežejo v družbi enake pravice kot ostali ljudje in tako enakopravno sodelujejo v vsakodnevnem življenju in s tem prevzamejo nase vse pravice in obveznosti, iz katerih izhajajo. Slovenija bi s tako ustavno spremembo postala ena vodilnih držav na področju invalidnosti. Prav tako pa sledi skladnosti s prihodnjo evropsko ustavo, ki bo vsebovala bolj zavezujoča napotila glede nediskriminacije na podlagi invalidnosti. In prav je, da Slovenija zasleduje evropske cilje tudi na tem področju. V poslanski skupini ocenjujemo, da je smiselno, ne glede na generalno normo, ki v omenjenem členu Ustave pravi, da so enake človekove pravice in temeljne svoboščine zagotovljene vsem, torej tudi invalidom, da ustvarimo takšne ustanovne podlage in ukrepe, s katerimi bi izrecno narekovali enakopravno sodelovanje in obravnavanje invalidov v vseh sferah življenja. Kljub splošni ustavni prepovedi diskriminacije se namreč dogaja, da so invalidi hote ali nehote v določenih situacijah diskriminirani. Zato predlagani spremembi, da se v Ustavo izrecno vključijo tudi invalidi, ne nasprotujemo. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Kolega dr. Brejc.

dr. MIHA BREJC: Hvala lepa, gospod predsednik. No, to je eno od ustavnih določil, za katerega lahko s precejšnjo mero gotovosti rečemo, da bo deležno vsesplošne podpore v tem Državnem zboru, kar ni ravno pogosto. Mene veseli, da je tako. Tudi sam podpiram to spremembo. Razumem sicer po eni strani pravno stroko, ki meni, da je to posebno omenjanje invalidnosti pravzaprav nepomembno, ker je tako ali tako že vključeno v siceršnje določbe Ustave. Ampak saj ni tako zelo važno, ali je res to pravno lahko, kako naj rečem, sporno. Važno je, da mi skupaj ugotavljamo, da je to potrebno narediti, da to moramo narediti zato, da bi nekako tudi sami dali večjo težo problemom invalidov in da bi tudi sami pokazali, da je v slovenskem prostoru potrebno tudi nekaj več storiti za to področje.

Ko se tolikokrat omenja Evropa, zlasti ko govorimo o pravicah, tudi o dolžnostih, naj še jaz rečem nekaj besed o bodoči evropski ustavni pogodbi, ker sem pač sam pri njej sodeloval.

Invalidnost ni omenjena dvakrat, večkrat, trikrat, recimo. Jaz sem sodeloval v skupini za komplementarne pristojnosti in tam se je tudi razvila debata o teh vprašanjih, koliko sploh lahko Evropska unija v zvezi z invalidnostjo naredi oziroma ukrene. Tu je v poglavju o nediskriminaciji in državljanstvu, kjer gre za vprašanje že danes omenjenih zadev, smo v ustavni pogodbi zapisali, citiram del te določbe člena 3/8, "Brez poseganja v druge določbe ustave in v mejah pristojnosti Unije po ustavi lahko svet ministrov z evropskimi zakoni ali okvirnimi evropskimi zakoni sprejme potrebne ukrepe za boj proti diskriminaciji na podlagi spola, rase, narodnosti, vere, invalidnosti." Se pravi, več kot očitno je, da bo ta določba, ki jo vsebuje ustavna pogodba, doživela tudi neko konkretno obliko, bodisi v okviru evropskih zakonov ali pa okvirnih evropskih zakonov. Se pravi, če mi vstavljamo v našo Ustavo nek dodatek v tem 14. členu, ravnamo prav.

Bi pa želel reči še to, da smo tudi v tej skupini potem dodali še en člen, člen 2/26, sicer v poglavju Enakosti, ki govori o vključevanju invalidov in ki se glasi takole: "Unija priznava in spoštuje pravice invalidov do ukrepov za zagotavljanje njihove samostojnosti, socialne in poklicne integracije ter sodelovanje življenjske skupnosti." Se pravi, več kot dovolj razlogov za to, da vsi skupaj ugotovimo, da pravzaprav nas določeni pomsleki slovenske pravne stroke ne morejo ovirati v tem, da sklenemo tako, kot se danes tudi izražamo. Podobno je tudi v odboru Evropskega parlamenta, ki skrbi za področje zaposlovanja in socialnih zadev, tu sva oba s kolegom Germičem člana in lahko seveda oba tudi potrdiva, da je interes tega odbora za področje invalidov nedvomno izkazan v številnih gradivih, ki jih ta odbor pripravlja oziroma sprejema.

Pa še nekaj bi na koncu želel reči. Veseli me ta enotnost, ko govorimo o ustavni določbi, še bolj pa me bo veselila enotnost takrat, ko bo šlo za konkretne zadeve, za konkretne primere, ki se tičejo invalidov, najsi bo to s spremembe davčnih stopenj za višjo stopnjo zahtev, ko gre za zakon o graditvi objektov, ko gre za področje zaposlovanja, ko gre za delovnopravna vprašanja. Zelo hitro se poenotimo na načelni ravni, kar je seveda zelo pomembno, mene pa bi veselilo, da bi takšno enotnost dosegli tudi takrat, ko bi govorili o konkretnih vprašanjih, ki invalide zadevajo. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa vam, kolega dr. Brejc. Kolega Levič, želite še enkrat besedo? Ne. Kolegica Ana Marija Tisovic, prosim, imate besedo.

ANA MARIJA TISOVIC: Hvala lepa za besedo. Dovolite mi, da najprej povem, da nisem največji pristaš sprememb v Ustavi. Vendar zdaj, ko je sprememba prišla, bom podprla to spremembo v 14. členu, to pa zaradi tega, da se še enkrat poudari invalidnost. Mnenja sem, da je naša Ustava sicer že invalidom zagotovila svoje mesto, vendar mislim, da to ne bo škodovalo.

Dovolite mi pa, da povem svoje mnenje, kar se tiče drugih stvari. Veliko važnejše je, kako bo naša družba sprejela invalide in kako jim bo dovolila vključevanja v družbene procese, tako da se bodo aktivno vključevali v družbo po svojih zmožnostih in močeh. Zato menim, da bi bilo treba še posebno pozornost posvetiti vsem tem zakonom in odredbam, ki jim omogočajo aktivnejše vključevanje v družbo. Upam, da bomo tu našli tudi skupen jezik in podprli potem zakon o vključevanju invalidov v delovne organizacije in v druge družbene dejavnosti. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Želite še enkrat besedo, kolega Cukjati? (Ne.) Kolegica Sonja Areh, še enkrat? (Ne.) Kolega Jakič.

ROMAN JAKIČ: Predsednik, hvala za besedo. Tudi sam z veseljem poslušam kolegice in kolege, predstavnike poslanskih skupin, ki bodo podprli spremembo oziroma napotilo k spremembi Ustave, ki bo na nek način izjemoma vključila tudi besedo "invalidnost" v 14. členu Ustave, ki govori o enakosti pred zakonom. Z veseljem sem prebiral tudi pisma, ki so prišla na naš naslov s strani invalidskih organizacij, predvsem pa Evropskega invalidskega foruma, ki poudarja dejstvo, da bo Slovenija naredila zelo pozitiven korak z navajanjem invalidnosti v 14. členu svoje Ustave, kar bo za njih pomenilo tudi orientacijo za podobno spremembo zakonodaje v drugih državah Evropske unije. Kolega Ljubo Germič je govoril o tem, ravno tako dr. Brejc, o načrtih oziroma o novi

evropski ustavi in seveda s spremembo 14. člena naše Ustave bi lahko prišli do kompatibilnosti v tem delu. Podobno, kot je svet invalidskih organizacij v Sloveniji zapisal, je tudi mene presenetilo ločeno mnenje dr. Igličarja, ki pravi, da "sprememba ni potrebna, saj je področje enakosti človekovih pravic ne glede na invalidnost v Ustavi že zadosti urejeno. Tudi argument, da bo to področje urejala nova evropska ustava in bi zato morala to tudi naša Ustava, ne drži, saj ureja to področje že 52. člen Ustave." Popolnoma se strinjam s Svetom invalidskih organizacij Slovenije, ki pravijo, da je ta trditev strokovno povsem zgrešena, kajti 52. člen slovenske Ustave ne obravnava področja človekovih pravic, ampak komaj zadovoljivo obravnava socialne pravice s področja invalidskega varstva. In kot pravijo nadalje, to stališče izvajamo iz standardov nove evropske ustave, v kateri se izrecno ločijo socialne pravice invalidov od njihovih človekovih pravic, med katerimi je posebej poudarjena nediskriminacija na podlagi invalidnosti. Se pravi, šele dopolnitev 14. člena z invalidnostjo bistveno dopolni tudi vsebinski pomen 52. člena in mu daje relevanten smisel.

Naj zaključim s tem, da me veseli, da bomo, kot kaže, zelo enotni. S to spremembo Ustave bo Slovenija storila pomemben korak k zagotavljanju, da invalidnost, kot skupina državljanov in državljanek, predvsem pa, da vsak invalid kot posameznik ne bo več diskriminiran v svojem vsakdanjem življenju. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Z vašim nastopom bi lahko razpravo zaključili, drugih prijavljenih ni. Kolega mag. Drobnič me je sicer prej prosil, če mu lahko dam besedo, in mu jo tudi dajem, če ne bo predolg. Prosim, mag. Drobnič.

mag. JANEZ DROBNIČ: Hvala lepa za besedo, za pozornost oziroma da ste mi dali besedo, ker sem v terminu, ki je bil, nekoliko zamudil zaradi drugih obveznosti. Torej, umestitev tega 14. člena oziroma spremembo tega člena je treba vzeti v okviru okoliščin, ki se odvijajo v naši družbi. No, na načelni ravni mislim, da je ta diskriminacija preprečena tudi na osnovi normativne določbe že sedanje v 14. členu, zato ta dodatna ni tako pomembna. Treba je opozoriti ob tem na možnost in potrebo po dopolnitvi 52. člena Ustave, za katerega pa ni bilo prave pobude. Vendar tudi če tega ne bomo imeli, imamo v nekem smislu osnovo, da pa lahko na drugih področjih uredimo, predvsem na predpisih, ki pomenijo izvršitev oziroma uresničitev ustavnega načela, prvič, enakosti oziroma prepovedi diskriminacije in na drugi strani pozitivnih ukrepov za zagotovitev enakosti - tiste končne, o katerih sem govoril - pri vključevanju v družbo.

Kako lahko pričakujemo ureditev tega oziroma uresničitev ustavnega načela enakosti, ko sedanja izvršna oblast ukinja informacijske pisarne, ki so velikega pomena za izvajanje poklicnega usposabljanja, priprave na zaposlitev in še marsičesa? Kako naj zagotovimo enakost, če od tistih učnih delavnic in učnih podjetij živi samo eno v Sloveniji, ker ni ustrezne pripravljenosti s strani izvršne veje oblasti, da bi to zagotavljala? Kako naj zagotovimo, če je praktično nekaj tisoč oseb, invalidov, izločenih iz aktivne evidence brezposelnih in se jih ne vključuje v aktivno politiko zaposlovanja, v pripravo na zaposlitev zato, da bi prišli do enakih možnosti na trgu dela? Žal imamo že prek 20.000 brezposelnih invalidov, to je konkretno vprašanje enakosti. Predpisi za invalidska podjetja ...(nerazumljivo)... dobim pismo, kjer mi potožijo, da so invalidska podjetja

izločena iz javnih razpisov, da bi lahko delala, dobila posel in s tem zagotovila tudi zaposlitve za invalide. Izložili so jih - spet izvršna oblast. Ne vem na osnovi katerih kriterijev. Ali zato, ker jim že obstoječe oziroma ostali zakoni dajejo zadosti možnosti, da delajo na trgu? Seveda to ni res. Ali pa to, da se samo 5% delovnih invalidov vključi v poklicno rehabilitacijo. Poklicna rehabilitacija je za vsakega invalida vitalnega pomena za ponovno vključitev v delo. Vsakemu bi morali zagotoviti vključitev v vsaj en program poklicne rehabilitacije, ne pa, da se jih od letno, ne vem, opredeljenih invalidov se nekaj več kot tisoč, vključi nekaj desetina. To so vprašanja enakosti, spoštovane kolegice in kolegi. To so resnično vprašanja enakosti. In kot vidite, sama ustavna določba ne bo pripomogla k zagotovitvi enakosti, zato je treba imeti voljo, treba je imeti znanje, prepričanje in prizadevanje, da se v izvršilnih predpisih zagotovi in da se zagotovi tudi na terenu. Z vsemi temi institucijami, pisarnami, servisi, ki zagotovijo to pomoč, da pride do zaposlitve, da pride do ustrezne vključitve tudi v ostale segmente življenja. In dokler tega ne bo, bo tudi razprava v Državnem zboru neproduktivna.

Kot sem že povedal, veliko bolje bi bilo, če bi namesto široke razprave v zvezi s 14. členom opravili razpravo oziroma nadaljevanje razprave, nadaljevanje branja zakona - kako ste že rekli vi, poklicna rehabilitacija in zaposlovanje invalidov. Naš zakon se je glasil drugače, o pospeševanju zaposlovanja invalidov. Mislim, da je operativno mnogo primernejši naslov, in bi to naredili. Ampak, če bo ta ustavna določba koga spodbudila k zdravemu razmišljanju, morda tudi te ministre v tem preostalem času, ki ga imajo še na razpolago, bo dobrodošlo, če pa ne, je pa resnično izguba časa. Hvala lepa.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Sedaj bom zaključil razpravo o Predlogu za začetek postopka za spremembo Ustave z osnutkom Ustavnega zakona, EPA 390-III. ...

...

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: ... Sedaj še zadnja odločitev današnjega dne, **PREKINJENA 2. TOČKA DNEVNEGA REDA - OBRAVNAVA PREDLOGA ZA ZAČETEK POSTOPKA ZA SPREMEMBO USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE Z OSNUTKOM USTAVNEGA ZAKONA (EPA 390/III).**

Imamo stališče Ustavne komisije. Želi kdo obrazložiti glas? Prosim, kolega Brenčič.

STANISLAV BRENČIČ: Hvala lepa. Stališče bom sicer podprl, vendar pa, tako kot sem že na Ustavni komisiji rekel, opozarjam na naslednje. Sedaj zapisani 14. člen veljavne Ustave deluje nevtralnno in ima kot takšen svojo moč, ki jo bomo lahko s takim načinom spreminjanja tako nevtralne vsebine načeli. Samo upam, da se ne bo po tem vzoru nadaljevalo naprej spreminjanje Ustave, ker bomo prišli končno do tega, da bomo ugotovili, da so bili tudi tvorci - ti pravni strokovnjaki, ki so to Ustavo pisali - kolikor toliko sposobni in odgovorni strokovnjaki; ne le tisti, ki zdaj pišejo podporo spremembam te Ustave. Seveda bom potem podprl tudi Ustavni zakon.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Želi še kdo obrazložiti glas? Nihče.

Odločamo o stališču Ustavne komisije k osnutku Ustavnega zakona, EPA 390/III. To je zadnje glasovanje današnjega dne. Glasujemo. 70 navzočih, 67 za, nihče proti.

(Za je glasovalo 67.) (Proti nihče.)

Na podlagi sprejetega stališča bo Ustavna komisija za eno naslednjih sej zbora pripravila predlog Ustavnega zakona.

S tem zaključujem to točko dnevnega reda in ...

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

STROKOVNA SKUPINA

PRI USTAVNI KOMISIJI

26. seja Strokovne skupine (16. april 2004)

Sejo je vodil dr. Miro Cerar, vodja Strokovne skupine.

VODJA dr. MIRO CERAR: Pričenjam 26. sejo strokovne skupine ustavne komisije in vas vse prisotne lepo pozdravljam. Dnevni red ste prejeli. ...

Dobro, druga točka dnevnega reda. Bom zelo kratek. Mislim, da smo tukaj lahko zelo kratki. Invalidi. Mislim, da smo tukaj vse dorekli. Sploh ne bi komentiral. Domnevam, da imamo zelo podobno stališče. Gre za podoben primer kot prejšnji. Gre samo za to, kdo bi napisal tukaj eno obrazložitev v smeri našega mnenja, kolikor je naše mnenje imelo kakšno pozitivno ... (nerazumljivo)... Ja, dr. Igličar, jaz bi Bineta vseeno prosil, da tukaj malo predlagatelja povzameš, če lahko, pač v korist temu. In tudi tukaj domnevam, da bo ... (nerazumljivo)... Se pravi, se zahvaljujem dr. Igličar, tudi to bo šlo v korespondenco in prosim, dr. Bubnov Škoberne, imate še...

dr. ANJUTA BUBNOV ŠKOBERNE: Smem samo nekaj vprašati? Sedaj, ko interpretiramo 14. člen, pravico o enakem obravnavanju. V okviru Evropske unije se vedno diskriminacije interpretira kot prepoved neposredne in posredne diskriminacije. Neposredna je tista, ki je izrecno določena v predpisu, posredna je tista, kjer v predpisu ali kateremkoli aktu ni izrecno določena neka diskriminatorna določba, vendar predpis učinkuje tako, da prizadene bolj neko skupino kot drugo. In pri invalidih bo to zelo važno. Oni bodo predvsem posredno diskriminacijo uveljavljali. Pač, so v slabšem položaju, ker ni upoštevan njihov posebni položaj.

GOSPOD _____: Ali ima to kakšno posledico za tekst?

VODJA dr. MIRO CERAR: Dr. Igličar, prosim. Gremo samo po vrsti. Ja, prosim, Albin.

dr. ALBIN IGLIČAR: Saj vprašanje, saj to pozitivno diskriminacijo imajo v tistem, prvem odstavku 52. člena. Tam je zagotovljeno posebno varstvo invalidov. Tako da oni to posebno diskriminacijo imajo. To je bil tudi eden od argumentov, zakaj je seveda ta dodatek pač nepotreben, da je lepoten, tako rekoč, ker naša ustava posebne pravice, predprave, pozitivno diskriminacijo zagotavlja že s formulacijo tega 52. člena. To je. Sedaj, kot rečeno, pa da ne bom dolgovlačil. Skratka, stališče strokovne skupine prej je

bilo, da zlasti ob restriktivnem pristopu je to nepotrebno, kar je pa v tistem načelnem 14. členu to zajeto s formulacijo "enakost ne glede na katerokoli drugo osebno okoliščino" in je s tem enakost dosežena. Pozitivna diskriminacija je pa z 52. členom zagotovljena. Ampak sledeč intenciji predlagatelja lahko tri, štiri stavke napišemo in favorem takemu predlogu.

VODJA dr. MIRO CERAR: Tukaj bom povzel ugotovitev, ki mislim, še vedno velja, da to ni nujna ustavna sprememba. Ostalo je pa stvar pač politično ...

Dobro. 3. točka. Hvala lepa dr. Igličarju. Dr. Škobernetovi tudi najlepša hvala. Prosim, gospodu Vrišerju po e-mailu, če pošljete, bomo dali potem v korespondenčni pregled in bomo videli, kako naprej. ...

OBRAZLOŽITEV

Obrazložitev Ustavnega zakona

V 14. členu kot izhodiščnem členu II. poglavja slovenske ustave, ki opredeljuje človekove pravice in temeljne svoboščine, so vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine ne glede na katerokoli osebno okoliščino, hkrati pa je na splošno zagotovljena tudi enakost pred zakonom. Predlog ustavnega zakona določa, da se v tem členu ustave ob naštevanju različnih osebnih okoliščin, ki ne smejo vplivati na zagotavljanje enakih človekovih pravic in temeljnih svoboščin, kot takšna osebna okoliščina izrecno doda še invalidnost. Veljavna slovenska ustava sicer že določa ustavno podlago za določanje posebnih pravic invalidov v prvem odstavku 52. člena, ki se nanaša »...splošno na vse invalide in na vsa področja pravnega urejanja« (Komentar Ustave RS, FDEŠ, 2002, str. 559), navedba invalidnosti v 14. členu pa bo tako pomenila še dodatno ustavno podlago za poudarjanje enakosti pred zakonom. Novejše razumevanje invalidnosti namreč poudarja, da sodobna socialna država pri opredeljevanju invalidnosti ne izhaja več od posameznika kot objekta varstva, temveč od invalida kot subjekta v družbenem okolju. Zato je treba invalidom v družbi zagotoviti polno sodelovanje in enakopravnost.

Deklaratorni pravni izraz takšnih trendov se na ustavnem nivoju na splošno kaže v načelu enakosti pred zakonom ter še posebej v splošni zagotovitvi enakih človekovih pravic. Ta norma vzpostavlja abstraktni tip idealnega državljana od katerega odmislimo vse njegove posebne in posamične lastnosti, zato da so dosežene enakopravnost ter vrednote človekovega dostojanstva, svobode in enakosti, kot jih zajema 1. člen Splošne deklaracije človekovih pravic (»Vsi ljudje se rodijo svobodni in imajo enako dostojanstvo in enake pravice.«). S tega vidika različne osebne okoliščine in posebnosti ne smejo biti razlog za diskriminacijo.

Načelo enakosti torej glede invalidov po eni strani vključuje prepoved obstoja diskriminacijskih določb v pozitivnem pravu, po drugi strani pa zagotavlja upoštevanje funkcionalnih omejitev na strani invalidnega človeka. S tem je doseženo uveljavljanje pravičnosti v smislu enakega obravnavanja enakih in neenakega obravnavanja različnih. V skladu s principom (distributivne) pravičnosti je treba neenake osebe obravnavati različno in to sorazmerno njihovi neenakosti. Ustava zato s svojimi določili zakonodajalca najprej zavezuje, da obravnava bistveno enake primere enako in bistveno neenake različno, glede na njihove različne lastnosti. Potem pa je treba načelo enakosti uveljavljati tudi v vseh pravno urejenih postopkih pred državnimi upravnimi in sodnimi organi. Načelo enakosti pomeni torej predvsem prepoved arbitrarne in samovoljne diskriminacije. Seveda je v praksi treba iz smisla in pomena ustavnega besedila izoblikovati določne kriterije in standarde za ugotavljanje enakih oziroma različnih življenjskih položajev ter kriterije za razlikovanje med njimi.

V tem smislu so koncipirani tudi nekateri politični akti OZN, ki poudarjajo aktivno delovanje družbe za vzpostavljanje enakih možnosti invalidov in zahtevajo odpravo vsakršnih diskriminacijskih določb proti invalidom (Resolucija OZN, 48/96) ter pravni akti Evropske unije. Amsterdamska pogodba iz leta 1997 tako določa, da lahko Svet EU sprejme »ustrezne ukrepe za boj proti razlikovanju na podlagi spola, rase ali narodnosti, vere ali prepričanja, invalidnosti, starosti ali spolne usmerjenosti.« (člen 13 oziroma 6a). V to smer – prepoved diskriminacije glede na invalidnost - je naravnana tudi ustrezna določba osnutka Pogodbe o Ustavi za Evropo (člen II – 21). Z uveljavitvijo evropske ustave bo tudi Slovenija kot polnopravna članica EU neposredno vezana na njena določila. S takšnimi splošnimi pravnimi normami v evropskem in nacionalnem pravu se krepijo vrednote človekovega dostojanstva, svobode, ter pravičnosti in humanosti družbe.

RAZPRAVE

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

USTAVNA KOMISIJA

17. seja
(13. maj 2004)

Sejo je vodil Borut Pahor, predsednik Ustavne komisije.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Pri 17. seji ustavne komisije. Dobili ste predlog dnevnega reda, nanj pripomb nisem dobil. Imel bi en postopkovni predlog kar se tiče obravnave točk. Domnevam, da pri 2., 3. in 4. ne bi smelo biti velikih razprav in dvomov glede na dosedANJI postopek pa bi predlagal, da najprej opravimo s temi tremi, pa se potem posvetimo na koncu prvi, ker je tam odprtih nekaj dilem o tem kako nadaljevati, če se s tem strinjate. Prav. Potem preden gremo na 2. točko predlagam, da kolega Vizjak je odsoten, kolega Kelemina ima njegovo pravico razprave in glasovanja, kolega Brejc je odsoten in ima kolega Petan to pravico. Drugih pooblastil nimam. Prosim za pozornost. Odločiti se moramo najprej ali bomo sprejeli en ustavni zakon v katerem bodo spremembe 43. člena, 14. člena in 50. člena, se pravi enakost spolov, invalidnost in pokojnina. Prosim? Jaz sem predlagal, da gremo najprej na 2., 3. in 4. točko. In zdaj sprašujem ustavno komisijo ali se ji zdi pametneje, da predvidoma vse tri predloge ustavnega zakona sprejmemo kot en akt ali kot tri ločena akta? Jaz mislim, da je boljše, da gremo v tri ločene akte. Je v redu tako? Prav.

...

PRESEDNIK BORUT PAHOR: ... Smo pri **3. TOČKI - OBLIKOVANJE PREDLOGA USTAVNEGA ZAKONA O SPREMEMBI 14. ČLENA USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE, EPA 390/3 ENAKOST ČLOVEKOVIH PRAVIC NE GLEDE NA INVALIDNOST.** Predlog ustavnega zakona o spremembi 14. člena Ustave Republike Slovenije bo v prvem odstavku 14. člena se za besedama "družbeni položaj doda vejica in beseda invalidnost". Ta ustavni zakon začne veljati z razglasitvijo v državnem zboru Republike Slovenije." Želi kdo besedo? Nihče. Mislim, da nam ni potrebno ugovarjati, kdo bo glasoval, ampak preprosto glasujemo.

Kdo je za ta predlog ustavnega zakona? (16 članov.)

Predlog ustavnega zakona je sprejet.

Ima kdo kakšen pomislek na obrazložitev, ali se lahko z njo seznanimo? Hvala.

...

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

Nadaljevanje 37. seje (15. junij 2004)

Sejo je vodil Borut Pahor, predsednik Državnega zbora.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Spoštovane kolegice in kolegi! Nadaljujemo 37. sejo Državnega zbora Republike Slovenije.

Obvestil vas bom, katere kolegice in kolegi so zaradi drugih obveznosti odsotni. To so dr. Brejc, kolegi Kangler, Kebrič, Levič, od 18.30 ure dalje bo odsoten kolega Školč, do 13.00 ure kolega Jerovšek in cel dan kolega Roberto Battelli... Zaključujem razpravo o razdelkih. O predlogu Ustavnega zakona v celoti bo Državni zbor v skladu s časovnim potekom seje odločal nocoj v okviru glasovanj s pričetkom ob 21.15 uri. Verjetno ni treba posebej poudarjati, da je potrebna večina za sprejem takega Ustavnega zakona.

S tem prekinjam to točko dnevnega reda. Čez nekaj minut bomo prešli na 3. točko dnevnega reda, to je na obravnavo predloga Ustavnega zakona o spremembi 14. člena Ustave Republike Slovenije. Do takrat sejo prekinjam.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Prehajamo na tretjo točko dnevnega reda - **3. TOČKO DNEVNEGA REDA - PREDLOGA USTAVNEGA ZAKONA O SPREMEMBI 14. ČLENA USTAVE**, tudi ta je povezana z ustavno-revizijskimi vprašanji. Predlog Ustavnega zakona o spremembi 14. člena Ustave je na sporedu. Predlog Ustavnega zakona je v obravnavo zboru predložila Ustavna komisija. Poročilo ste prejeli. Slišali bomo stališča poslanskih skupin, potem opravili razpravo o razdelkih in o členih in nocoj ob 21.15 uri glasovali. Mislim, da ni odveč, da še enkrat spomnim - ali ste tako prijazni in me za hip poslušate? Zvečer ob 21.15 uri bomo odločali z dvotretjinsko večino vseh poslank in poslancev. Jaz mislim, da se moramo večkrat opomniti in da spomnite na to tudi kolegice in kolege, ker se mi zdi, da je bilo glede tega to premalo poudarjeno in da nehote bi se lahko zgodilo, da je kakšna od ustavnih sprememb, čeprav bi tako želeli, ne bi bila sprejeta zaradi odsotnosti. In prosim sekretarje poslanskih skupin, da pravočasno obvestijo kolegice in kolege v zvezi s tem.

Gremo na predstavitev poslanskih skupin v primeru Ustavnega zakona o spremembi 14. člena. Kolega Vojko Čeligoj, vi imate najprej besedo za predstavitev stališč poslanske skupine DeSUS. Prosim.

VOJKO ČELIGOJ: Še enkrat hvala lepa za besedo. Spoštovane kolegice, kolegi, po ocenah Svetovne zdravstvene organizacije je na svetu okoli 10% populacije invalidov, kar s konkretno številko pomeni 610 milijonov ljudi. Enega največjih problemov, čeprav gotovo ne edini, pa vsekakor predstavlja brezposelnost invalidov. V Sloveniji je

v letu 2003 med brezposelnimi osebami delež invalidov znašal kar 11,5%, kar v absolutnih številkah pomeni več kot 11 tisoč invalidov. Pereč problem predstavlja pomanjkanje izobrazbe invalidov, saj ima kar 55% brezposelnih invalidov samo prvo stopnjo izobrazbe. Iz teh podatkov sklepamo, da se kljub načelnemu konsenzu za enakopravnost vseh, določbe v praksi ne udejanjajo najbolje. Enakopravni nastop do zaposlitve pa je ključnega pomena za vključevanje v družbo. Vsak človek se rodi svoboden in z enakimi pravicami ter dostojanstvom in lahko pozitivno prispeva k razvoju družbe v okviru svojih možnosti. Zavedamo se, da sta varstvo in spodbujanje človekovih pravic in temeljnih svoboščin ter njihovo polno udejanjanje bistveni za aktivno udeležbo invalidov in da načelo enakih možnosti pomeni temeljno vrednoto, ki mora biti skupna vsem nam. Menimo, da je treba vedno izkoristiti priložnost in osvestiti o pravicah invalidov in spodbujati enakovredno uživanje pravic. In prav v tem vidimo današnjo priložnost, kljub nasprotovanju nekaterih, da gre zgolj za nepotrebno določbo v Ustavi.

Ob tem bi še dodali, da je po našem mnenju treba, kar najbolj upoštevati tudi enakopravnost spolov. S tem mislimo poudariti, da so potrebe invalidnih žensk drugačne, tudi specifične, od potreb invalidnih moških. Da bomo dosegli enakovredno vključevanje invalidov v družbo, je treba po našem mnenju še veliko storiti. Posredne ovire se lahko izkažejo za temeljno oviro pri doseganju ciljev. Tako je treba veliko vlaganj v uvajanje tehnologij, tako na področju komuniciranja kot na področju urejanja prostora. S tem bomo dejansko ublažili stvarne ovire, ki zavirajo enakopravno udejstvovanje invalidov v družbenem življenju. Ne moremo reči, da za invalide pri nas ni solidno ali dobro poskrbljeno, nasprotno, v poslanski skupini DeSUS menimo, da imamo zgledno zakonodajo, ki se invalidom trudi omogočiti dostojno življenje. Ne vidimo pa razloga, da kljub temu, da so invalidi kot posebna ustavna kategorija že opredeljeni v 52. členu Ustave, ne zagotovimo enakopravnosti na še načelnejši ravni enakosti pred zakonom na vseh področjih. To je po našem mnenju pozitivna spodbuda za enakopravno obravnavanje invalidov kot državljanov.

V poslanski skupini Demokratične stranke upokojencev Slovenije bomo zato predlog Ustavnega zakona o spremembi Ustave, ki se nanaša na enakopravnost invalidov, podprli. S tem jo bomo tudi približali določbam evropske Ustave, ki poudarja enakopravno obravnavanje invalidov oziroma prepoved vsakršne diskriminacije, ki bi temeljila na invalidnosti. Tudi malteška deklaracija o invalidih predvideva razvoj v smeri enakovredne vključitve invalidov kot državljanov, čeprav moramo na tem mestu poudariti, da ustavne spremembe ne sprejemamo zato, da ugodimo mednarodnim kriterijem, temveč zaradi nas samih ter seveda naših sodržavljanov, sosedov, znancev, sokažanov in vseh drugih in jim s tem omogočimo normalen vklop v družbo.

Zavedajmo se, da sami prav gotovo ne potrebujejo pomilovanja, temveč možnost. Hvala.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Kolega Ljubo Germič bo predstavil stališče poslanskega kluba Liberalne demokracije Slovenije, prosim.

LJUBO GERMIČ: Hvala lepa. Gospod predsednik, spoštovane kolegice, spoštovani kolegi!

Pred nami je Predlog Ustavnega zakona o spremembi 14. člena Ustave, ki naj v člen o enakosti pred zakonom uvrsti tudi pojem "invalidnosti". Čeprav gre za predlog spremembe, ki jo je strokovna skupina Ustavne komisije v svojem delnem poročilu že označila za nenujno potrebno, jo bomo v poslanskem klubu Liberalne demokracije podprli.

Na svetu je danes približno 600 milijonov invalidov. Vsakdo izmed nas lahko vsak čas postane invalid, ker pa se prebivalstvo stara, bo veliko držav izkusilo povečan odstotek invalidov. Dejstvo je, da so invalidi, tako otroci, ženske in moški, po svetu prikrajšani za osnovne človekove pravice. Pogostokrat so tudi izključeni iz družbenega življenja in diskriminirani. Dokumenti Združenih narodov, zlasti vseh šest konvencij o človekovih pravicah, vključuje invalide, vendar so države članice Združenih narodov kaj kmalu spoznale, da so splošni antidiskriminacijski predpisi, podobno kot naš splošni člen o nediskriminaciji v 14. členu Ustave, nezadostni za dejansko in učinkovito omogočanje enakih možnosti za invalide. Pogosto so potrebni posebni ukrepi, da bi invalidom dejansko koristila pravica enakih možnosti. Zato so tudi začele pripravljati konvencijo, s katero bodo zagotovile varstvo in promocijo človekovih pravic invalidov. V zvezi s tem je tudi Evropski parlament sprejel resolucijo, s katero poziva članice Združenih narodov, da v bodočo konvencijo uvrsti najmanj osem sklopov pravic invalidov in da uveljavi nadzorne mehanizme v uveljavljanje le-teh. Tudi Madridska deklaracija kot temeljno ogrodje za invalidsko politiko je jasno določila, da bo načelo nediskriminacije samo skupaj s pozitivnimi ukrepi šele imelo za posledico dejansko družbeno vključenost invalidov.

Predlog Ustavnega zakona o spremembi 14. člena Ustave je skladen z evropsko invalidsko politiko. Tako imenovani antidiskriminacijski člen Amsterdamske pogodbe iz leta 1999, ki vključuje pojem invalidnosti, omogoča Evropski uniji aktivno ukrepanje in dajanje pobud za boj proti diskriminaciji tudi v primeru invalidnosti. S tem členom so invalidi v Evropski uniji prvič postali bolj vidni in prepoznavni, saj ta člen predstavlja pravno osnovo za antidiskriminacijske predpise Evropske unije, hkrati s tem pa je invalidom dana možnost za bolj celovito in temeljito vključenost v pomembnejše splošne pobude Evropske unije. Vrsta evropskih držav je sledila intenzivnejši evropski invalidski politiki, saj so v člene o enakosti pred zakonom svojih ustav vključevale pojem invalidnosti, na primer Finska, Nemčija, Švica, Velika Britanija. Pri tem gre poudariti, da so imele pred očmi dejstvo, da ni šlo za uravnavanje pravic invalidov, temveč za uveljavljanje popolnega civilizacijskega načela nediskriminacije. Tudi Republika Slovenija bi to morala imeti pred očmi. Glede na to, da je z dokaj dobrimi, pozitivnimi ukrepi invalidske politike in sprejemom zakona o invalidskih organizacijah primerljiva z najrazvitejšimi evropskimi državami, bi morala poskrbeti tudi za zadovoljivo varstvo pred diskriminacijo, zlasti ker gre za njen civilizacijski ugled.

Dodaten razlog za podporo spremembi slovenske Ustave je dejstvo, da osnutek pogodbe o ustavi za Evropo - listina o temeljnih pravicah Evropske unije, pod naslovom "Enakost" v členu z nazivom "Nediskriminacija" - prepoveduje tudi diskriminacijo na podlagi invalidnosti, kar je povsem identično predlogu Ustavnega zakona o spremembi

14. člena Ustave. Glede na to, da je za nami tudi leto invalidov, ki nas je opozorilo, da so na deklarativni ravni pravice in nediskriminacija sicer zagotovljene, dejanske razmere pa so povsem drugačne, Sloveniji skoraj ne ostane drugega, kot da se izenači z evropskimi standardi in trendi in s tem pokaže, da resnično podpira enake možnosti invalidov.

Kljub pomislekom, ki smo jih kar nekaj tudi imeli, glede na mnenje strokovne skupine, da mogoče ne gre za nujno spremembo Ustave in da je cilj predlagane spremembe v celoti dosegljiv že z ustrezno interpretacijo sedanjih ustavnih določb, smo se v večini odločili, da naj se pojem invalidnosti vendar le posebej opredeli v 14. členu Ustave. Hvala lepa.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Hvala, kolega Germič. Kolega France Cukjati bo predstavil stališče poslanske skupine Slovenske demokratske stranke.

FRANCE CUKJATI: Hvala za besedo. Res je, invalidi so populacija, ki potrebuje posebno skrb. Gre za ljudi, ki ne morejo biti enaki in ne smejo imeti enakih pravic, kot jih imajo zdravi. Imeti morajo več pravic! Če je tik ob vhodu v stavbo eno samo prosto parkirno mesto in se pripeljeta istočasno zdrav voznik in invalid na vozičku, potem verjetno ne smeta biti enaka, enakopravna, ampak mora imeti invalid pravico, da parkira ob vhodu. Če gre za razpis delovnega mesta telefonista, kjer gre za trajno sedeče delo in kandidirata dva, eden zdrav in eden brez nog, potem menim, da mora imeti pravico, prednostno pravico, invalid. Tako je stališče naše stranke. In seveda zaradi tega omenjati invalide in se sklicevati na njihove pravice v tem členu in v tem poglavju, kjer Ustava govori na splošno o pravicah in o nediskriminaciji, ni umestno. Naša Ustava ima in govori o invalidih, in sicer nekje drugje, v 52. členu. Tam govori, da je invalid človek, ki zasluži neke ugodnosti, neke večje pravice, in sicer govori, da ima invalid v skladu z zakonom pravico do usposabljanja za delo, otroci invalidi pravico do izobraževanja in usposabljanja za delo in za življenje in da se izobraževanje in usposabljanje invalidov financira iz javnih sredstev. Prav je tako, vendar toliko je bilo govora v tem mandatu, predvsem v zadnjem letu, ko smo govorili o predlagani spremembi Ustavi, govora, da bi bilo potrebno razširiti in v Ustavi, če že govorimo o invalidih in dopolnjujemo Ustavo, dopolniti prav ta člen in govoriti tudi, da imajo invalidi pravico do odpravljanja ovir. To se pravi, vsi tisti, ki so obsojeni na zmanjšanje dostopnosti in oviranosti, pravico do zaposlitve in podobno. Ta ustavna sprememba ne pomeni nekaj novega, ne pomeni plusa za invalide, kajti niso bili sprejeti naši amandmaji in naši predlogi, da bi vendar, če že govorimo o invalidih in popravljamo Ustavo, to definirali tako, da bi pomenila Ustava pozitiven premik v zagotavljanju večjih pravic invalidov, kot jih imajo zdravi ljudje. Večjih pravic, poudarjam.

A pač, tako je. Predvsem v tem mandatu se mnogokrat leporeči, zelo lepo govori in zelo dobro izraža skrb za prizadete skupine ljudi, tudi za bolnike, za starostnike in podobno. Ko pa pridemo konkretno do vprašanja, da se te stvari zagotovijo, pa smo naenkrat brez volje. Naenkrat nam ne uspe narediti tistega koraka.

Ko smo sprejemali zakon o invalidih, smo prav tako zelo leporečili, veliko lepega govorili, ko pa smo hoteli zagotoviti, da ima invalid tudi prednostno pravico do zaposli-

tve, je zmanjkalo poguma temu Državnemu zboru. To se pravi, tam, kjer invalidi potrebujejo našo posebno skrb in potrebujejo več pravic, jim jih ne damo. Ker pa smo se mi v tem mandatu nekako zavezali, da bomo podprli vse, kar je koristno, in podprli vse, kar ni škodljivo, in tudi ta sprememba Ustave ni škodljiva - zato jo bomo podprli.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa, kolega Cukjati. Kolegica Silva Črnugelj bo predstavila stališče poslanske skupine Združene liste socialnih demokratov. Imate besedo.

SILVA ČRNUGELJ: Cenjeni gospod predsednik, lepo pozdravljeni kolegi in kolegice. Poslanska skupina Združene liste socialnih demokratov v Predlog Ustavnega zakona o spremembi 14. člena Ustave Republike Slovenije, ki govori o enakosti pred zakonom in pove, da se v Sloveniji vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na katerokoli drugo osebno okoliščino, kot so, denimo, narodnost, rasa, spol, jezik, vera, politično in drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazba, družbeni položaj in seveda invalidnost, podprla. V poslanski skupini Združene liste to dopolnilo razumemo še kot dodatno ustavno podlago za poudarjanje enakosti pred zakonom. Novejše razumevanje invalidnosti namreč zelo poudarja, da socialna, sodobna država pri opredeljevanju invalidnosti ne izhaja več od posameznika kot objekta varstva, temveč od invalida kot subjekta v družbenem okolju, zato je treba invalidom v družbi zagotoviti popolno sodelovanje in enakopravnost, kar vključuje prepoved obstoja kakršnihkoli diskriminacijskih določb v pozitivnem pravu, po drugi strani pa zagotavlja upoštevanje funkcionalnih omejitev na strani invalidne osebe.

Pomembno se nam zdi, da so o tem predlogu razpravljali v vseh organizacijah, društvih, civilnih, nevladnih organizacijah že vrsto let in so na tem področju dosegli skoraj popoln konsenz in da se vendar besedica "invalidnost" vstavi v začetne člene Ustave, 14., ki bolj poudarja in izpostavlja odnos invalida v razmerju do človekovih pravic. S tem je čutiti tudi intenziviranje države in Državnih organov in njenega odnosa do problema invalidnosti in razreševanja vseh zadev, ki se nanašajo na invalidnost. Treba je vedeti, da se Evropski invalidski forum s tem strinja, da spreminjanje naše Ustave spremlja, in meni, da smo v Evropski uniji ena od vodilnih držav na tem področju, saj so se področju invalidskega varstva zgodili temeljiti premiki v preteklih 30 letih, predvsem pa je presežena miselnost posameznikov in družbe, ki je predvsem temeljila na usmiljenju in domnevni nemoči invalidov, za katere je treba le skrbeti.

Položaj se je toliko izboljšal, da danes lahko govorimo o integraciji invalidov v družbi in ta zamisel sloni na dejstvu, da imajo invalidi pravico do družine in življenja v običajnem življenjskem okolju, da jim tako življenje omogoča seveda država z vsemi svojimi instrumenti. Da so invalidi dosegli potrebno pripravo za samostojno življenje in usposabljanje ter prilagoditev okolju na vseh nivojih, je čisto drugače v stvarnosti, kot je to bilo do sedaj. Spremenili so se rehabilitacijski, izobraževalni programi, kateri vse bolj usposabljuje invalide za neodvisno, samostojno, normalno življenje. Temu so se seveda prilagodile različne službe, razvoj tehničnih pripomočkov in razvoj dodatnih različnih sredstev, ki spodbujajo prijetnejše življenje invalidov.

Bistvene spremembe v politiki in miselnosti lahko strnemo v nekaj ključnih dogodkov, ki so privedli do današnjega predloga. Prvi korak je bil storjen 1981. leta, ko je mednarodno leto invalidov uveljavilo geslo "Popolno sodelovanje in enakost". Obdobje od 1983 do 1992 je Organizacija združenih narodov razglasila za desetletje invalidov, v katerem so bila sprejeta standardna pravila za enake možnosti. Ta so se zelo aktivno udeležila v praksi, saj so vsebovala vrsto konkretnih ukrepov za izvajanje v vsakdanjem okolju. Država je odgovorna za pripravo in učinkovitost programov vključevanja invalidov v družbo, saj ima možnost, da skozi sistem okvirnih programov in spodbujevalnih instrumentov tudi to izvede in uresniči. Mnogo tega je že storjenega, sprejet je zakon o rabi slovenskega znakovnega jezika, s tem se izboljšuje možnost vsem tistim, ki do sedaj te možnosti niso imeli, do ustrezne izobrazbe, pa tudi možnost poklicnega vključevanja v družbo. Sprejet je zakon o invalidskih organizacijah, s katerimi se dejansko uzakonja 18. standardno pravilo o izenačevanju možnosti invalidov, ki govori o organizaciji invalidov in njihovi registraciji. Sprejet zakona o zaposlitveni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov. Veseli me, da so do sedaj predlog za spremembo Ustave podprle vse poslanske skupine, vendar se moramo zavedati, da v življenju ne zadostujejo le besede, pravila, zakoni, smernice. Najpomembnejše je, kaj dejansko mi kot posamezniki v resnici naredimo in kako v konkretni situaciji učinkujemo in delujemo, ukrepamo. Seveda je pri tem zelo pomembno tudi tisto, kar predstavlja osnovo oziroma splošne pogoje in pravice invalida, ki opredeljujejo osnovne načine in možnosti njihovega življenja.

Zato v poslanski skupini Združene liste socialnih demokratov podpiramo spremembo 14. člena Ustave, tako da se bo med razloge za prepoved diskriminacije izrecno navedla tudi invalidnost in na ta način tudi vsebinsko in načelneje dopolnil 52. člen, ki sicer zadevo nekoliko bolj razčleni. Hvala lepa.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa, kolegica Črnugelj. Kolega Janez Podobnik bo predstavil stališče poslanske skupine Slovenske ljudske stranke, prosim.

JANEZ PODOBNIK: Hvala predsednik. Kolegice in kolegi! Obstoječi 14. člen Ustave se nanaša na prepoved vsakršne diskriminacije, torej tudi diskriminacije zaradi invalidnosti. Pri obravnavi predloga spremembe tega člena se je tako vseskozi zastavljalo vprašanje o potrebnosti in smiselnosti te spremembe. Tudi v stališčih strokovne skupine je bilo moč zaslediti nekatera mnenja, da splošni člen o nediskriminaciji zadošča.

V Slovenski ljudski stranki smo ocenili, da je ta trditev s pravnoformalnega stališča sicer točna, vendar pa menimo, da moramo problematiko videti in obravnavati širše. V praksi se je namreč pokazalo, da pravni akti in programski dokumenti, ki eksplicitno ne vsebujejo prepovedi diskriminatornega obravnavanja zaradi invalidnosti, tudi nimajo pozitivnih posledic. V Sloveniji je varstvu invalidnih oseb posvečeno veliko pozornosti, tako s strani države, njenih organov pa tudi socialnih partnerjev kot s strani zelo aktivnih nevladnih organizacij. Poleg Ustave so v Sloveniji še številni drugi zakoni in podzakonski akti, ki urejajo invalidsko problematiko na različnih področjih zdravstvenega varstva, zavarovanja, socialne varnosti, vzgoje, izobraževanja, pa tudi usposabljanja za delo, zaposlovanja in pravic iz pokojninsko-invalidskega zavarovanja. Ocenjujemo, da

je zavest, da gre za kompleksno problematiko, ki jo je moč reševati le z interdisciplinarnim pristopom, torej z aktivnim delovanjem različnih akterjev na vseh vpletenih področjih, v Sloveniji na visoki ravni. V Evropi ima naša država celo eno vodilnih vlog na področju invalidske politike, vendar pa to ne pomeni, da ni moč storiti še več. Strinjamo se s predlagateljem, da je treba varstvo proti diskriminaciji pravno podrobneje urediti. V prid temu govori tudi vzgled nekaterih drugih evropskih držav. Spopad s socialno izključenostjo predstavlja enega izmed strateških ciljev Evropske unije v prvem desetletju 21. stoletja. Evropska unija se zaveda pomembnosti vsesplošne osveščenosti glede diskriminatornih okoliščin, s katerimi se soočijo invalidne osebe ter teženj k njihovi vključenosti v vse sfere tako socialnega, ekonomskega, političnega, pa tudi kulturnega življenja.

Ena izmed ključnih misli, ki so botrovale odločitvi v poslanski skupini Slovenske ljudske stranke, da podpremo pričujoči predlog spremembe Ustave, ki se glasi, "Nediskriminacija v povezavi s pozitivnimi ukrepi prinese socialno vključenost." Gre po našem mnenju tudi za vizijo Evropske unije na področju politike do invalidov, zapisana pa je v Madridski deklaraciji. V Slovenski ljudski stranki tudi ocenjujemo, da s podporo spremembi 14. člena Ustave izkazujemo tudi našo podporo socialni vključenosti invalidov.

V teh dneh je sprejem tako imenovane evropske ustave zelo aktualna tematika. V Slovenski ljudski stranki se zavzemamo za njeno kar najhitrejšo sprejetje. Vemo, da razširjena Evropa potrebuje nova pravila. Ocenjujemo, da mora evropska ustava znati odgovoriti na določena vprašanja, tudi na vprašanje, kot je na primer, katere vrednote nas združujejo. Gotovo tudi vrednote, ki spodbujajo nediskriminatorno obravnavanje invalidov. Evropska unija je z dikcijo evropske ustave na tem področju odgovorila na zastavljeno vprašanje in naredila pomemben korak pri prizadevanjih za uspešno socialno vključenost invalidnih oseb.

Da zaključim. V poslanski skupini Slovenske ljudske stranke podpiramo omogočanje enakih možnosti za invalide. Predlog Ustavnega zakona, ki se nanaša na spremembo oziroma dopolnitev 14. člena Ustave, bomo zato podprli.

PRESEDENIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Kolega Drobnič, vi imate sedaj besedo? Razumel sem ...(nerazumljivo)... Brez zamere. Samo hipec, da razčistimo. Kolega Barovič je rekel, da se odpove ...(nerazumljivo)... Se pravi, kolega Peče, vi želite imeti besedo. Prosim. Potem se opravičujem, kolega Drobnič, je kolega Peče pred vami. Prej sem narobe razumel gesto kolega iz poslanske skupine SNS.

Prosim, kolega Peče.

SAŠO PEČE: Spoštovani prisotni! Moj kolega Barovič je očitno malo zmeden, ampak to je druga zgodba.

Rad bi spregovoril o členu, ki ga predlagajo predlagatelji, in sicer o spremembi 14. člena, kjer naj bi dodali besedo "invalidnost" pod pretvezo oziroma ponovno v iluziji, da s tem, ko bomo to dodali v Ustavo Republike Slovenije, bomo vse naenkrat spremenili. Ustvarja se, vsaj iz govora predstavnikov poslanskih skupin, vtis, češ da če bo ustavodajalec sprejel to določbo, bodo pa naenkrat vsi v naši družbi zadovoljni. V nacional-

ni stranki ne delimo tega mnenja, vendar bomo kljub temu podprli ustavne spremembe s tega področja. Radi pa bi, da bi mogoče vsaj nekaj tistih gledalcev, ki nas gledajo, dobili realno sliko, kaj bo to pomenilo, po drugi strani pa predvsem, kakšen je bil naš dosedanji odnos, torej odnos Državnega zbora, Vlade Republike Slovenije do vprašanja invalidov.

V začetku tega mandata, torej leta 2000, smo v poslanski skupini predlagali Državnemu zboru, da ustanovi matično delovno telo za razreševanje vprašanj invalidov. Naj vas seznanim, da je ta tako imenovani cenjeni Državni zbor zavrnil predlog Slovenske nacionalne stranke in rekel, da vprašanja invalidov v naši družbi nimajo take teže, da bi zaradi njih ustanovili posebno matično delovno telo. V nadaljevanju smo v nacionalni stranki predlagali zakon, ki se je dotikal tako invalidov kot vprašanja pripomočkov, ki bi invalidom omogočali kvalitetnejše bivanje in lažje vključevanje v družbo. Vlada Republike Slovenije je zakon vehementno zavrnila in rekla, da to ni potrebno. Matično delovno telo, odbor za kmetijstvo, glede na to, da pač niste hoteli sprejeti odbora za reševanje vprašanj invalidov, je prav tako omenjeni zakon, ki smo ga ponudili v proceduro, zavrnilo. In kljub temu, da je zakon po svoji vsebini bil sicer zelo kratek, vendar je omogočal ljudem z okvaro vida, popolno ali delno, da lahko pridobijo svoj pripomoček, seveda če želijo, to je psa vodnika in imajo z njim vstop v vse javne prostore. Ampak Vlada Republike Slovenije je rekla: ne, tega invalidi ne rabijo. Matično delovno telo je reklo: ne, tega invalidi ne rabijo. Šele kasneje, česar sem zelo vesel, je ta Državni zbor rekel, da se Vlada moti in matično delovno telo se moti, in Državni zbor je takrat po moji oceni naredil modro potezo in zakon podprl.

V nadaljevanju, ko govorimo o tem, kako bo omenjena besedna igra v Ustavi Republike Slovenije, torej dopolnitev 14. člena z eno besedo, torej "invalidnost", pripomogla k lažji vključitvi invalidov v vsakdanje življenje, k povečanju pravic invalidov v okviru naše družbe, pa naj vas spomnim, spoštovane kolegice in kolegi, kolikor vas je tu, da ni tri mesece tega, odkar smo na predlog vlade oziroma, se opravičujem, odkar ste na predlog vlade v enem delu davčne politike davčno obremenili invalidska podjetja. Ali se vam zdi to moralno, da danes vsi govorniki, predstavniki poslanskih skupin, govorijo o nujni po pravici do lažje vključitve v vsakdanje življenje, pred tremi meseci pa na novo obdavčimo invalidska podjetja? Ali je to moralno? In seveda občutek - jaz ga nočem deliti, takega, kot ga očitno hočete ustvariti vsi ostali poslanci - da bomo z eno besedo v Ustavi, ki vsebinsko ne bo prinesla popolnoma ničesar, medtem pa z drugo roko sprejemate na predlog Vlade Republike Slovenije nova davčna bremena tudi za invalidska podjetja, na predlog vlade nočete sprejeti zakonodaje in na lastno željo nočete niti imeti matičnega delovnega telesa, ki bi se s to materijo ukvarjalo. Vedno je bil izgovor, da tega se ne potrebuje, to bomo nekoč drugič naredili in podobne stvari. Po oceni poslanske skupine Slovenske nacionalne stranke se tu kaže dvoličnost. Zdaj, ko se bliža konec mandata, ko boste vsi poskušali biti prijazni do vseh kategorij v naši družbi, pa se sprejme tako imenovana ustavna sprememba, ki v 14. člen vključuje tudi invalidnost, kot da 14. člen, drugi odstavek, že zdaj ne govori, da smo pred zakonom vsi enaki.

In naj vas seznanim še z enim dejstvom, katerega bi seveda morali vedeti, in verjamem, da ga veste, nočete pa povedati, da že danes v Ustavi Republike Slovenije, torej v najvišjem pravnem aktu naše države, nimamo poseben člen, ki govori o pravicah invalidov. Kaj se bo spremenilo, če Državni zbor oziroma ko bo Državni zbor sprejel to ustavno spremembo? Čisto nič drugega, kot da bo neka poslanska skupina, neka politična stranka v okviru volilnih soočanj za Državni zbor s prstom pokazala v zrak in rekla: na naš predlog smo invalide vkllopili v Ustavo Republike Slovenije. Seveda, ob vsem tem bo ta poslanska skupina, stranka, pozabila povedati, da smo pa invalide v mandatu na novo obdavčili, da smo njihovim podjetjem, vzeli različne stimulacije in vsebinske stvari.

V nacionalni stranki se bomo delno seveda pridružili obstoječi, kar pomeni, da bomo predlog ustavnih spremembe podprli, ampak naj ob tem pa spomnim, da je Nacionalna stranka predlagala vse tiste stvari, ki ste jim vsebinsko nasprotovali, in da ste vi tisti, ki ste vsebinsko onemogočali lažjo vključitev invalidov v družbi. Predvsem v tisti obliki, ko ste na novo davčno obremenili invalidska podjetja. Hvala.

PRESEDENIK BORUT PAHOR: Sedaj pa ima besedo kolega Drobnič in z njim bomo tudi sklenili predstavitev stališč poslanskih skupin. Poslanska skupina Nove Slovenije, prosim.

mag. JANEZ DROBNIČ: Hvala lepa za besedo. Spoštovane kolegice in kolegi, že v 52. členu sedanje Ustave imamo določeno, da imajo invalidi posebno varstvo pri usposabljanju za življenje in delo. To je bila pravzaprav tudi tista dilema, ta stavek v Ustavi, ali je treba spreminjati tudi 14. člen z namenom, da bi se preprečevala diskriminacija. Če se na način, kot piše v 52. členu, s posameznimi zakoni zagotavlja pozitivno diskriminacijo; torej, da se nekako nadomeščajo manjki, ki jih pač prinese življenje, poškodbe, narave bolezni in še marsikaj drugega, je vendar bil nekako podan razmislek, da bi ostalo še kakšno področje, v katerem pa bi se lahko znašli invalidi v nevarnosti diskriminacije. Torej gre za sporočilno vrednost, da je treba na vseh področjih življenja uveljaviti princip nediskriminacije. V okviru 14. člena je tudi še pojem izobrazbe, ki pravi, na osnovi izobrazbe naj ne bi delali iz diskriminacije, ampak na osnovi izobrazbe se delajo različni položaji, zato bi morali pri spremembi Ustave se ustaviti tudi pri tem pojmu in ga izločiti iz besedila.

Kakorkoli že, to je torej pokazalo, zaradi tega, ker obstoječa zakonodaja pušča nekaj dvoma, da se ta določba vnese in da se tudi pojem invalidnosti vnese. V takšnem smislu ga poslanska skupina tudi podpira. Ob tem pa menimo, da ta določba ni zadostna. Treba je uveljaviti našo zavest in hotenje in to ustavno materijo implementirati tudi v zakonih ter v naše vsakdanje življenje. V Novi Sloveniji smo predlagali zakon o pospeševanju zaposlovanja invalidov. Kakorkoli že, vladajoča koalicija je takrat zakon zavrnila, vendar je potem predlagala v sprejem zakon v skoraj enakem besedilu, ki smo ga tudi podprli. Žal, nekaterih določb nismo uspeli uveljaviti, vendar bo verjetno še čas; tu bodo tudi invalidi sami pokazali, kje je nastala razpoka.

Diskriminacija je izločanje invalidskih podjetij iz javnih razpisov, kar se je zgodilo na ministrstvu za gospodarstvo. Diskriminacija v nekem smislu je tudi visoka stopnja

brezposelnosti, enormno visoka stopnja brezposelnosti invalidov v primerjavi z generalno stopnjo brezposelnosti; stopnja brezposelnosti invalidov je vsaj trikrat večja od tistih, ki nimajo teh ovir. Ne nazadnje je tudi evidenca neperspektivnih invalidov in manjše vključevanje v usposabljanje, zlasti pa v poklicno rehabilitacijo delovnih invalidov, tudi v nekem smislu diskriminacija. Zato velja sporočilo skozi spremembo 14. člena Ustave, da imamo na področju implementacije v zakonodajo in vsakdanje življenje še veliko postoriti. Zato se v Novi Sloveniji tudi zavzemamo, da bi sprejeli zakon o integraciji invalidov, kjer bi uveljavili še preostale mehanizme pozitivne diskriminacije, pozitivnega uveljavljanja za enakost možnosti invalidov v družbi. Ne želimo in ne moremo doseči, da bodo invalidi enaki, je pa naša trdna odločenost v Novi Sloveniji, da morajo imeti enake možnosti do zaposlitve, do šolanja, do življenja, do ustanovitve družine, do katerihkoli položajev v družbi.

In za konec še grenka izkušnja, ki se tudi dotika naše implementacije, miselne in dejanske, v življenje. Gre za dogodek v zvezi s papežem, ko je prišlo do smešenja na račun starega človeka in na račun njegove bolezni. V tem primeru ni šlo samo za žaljenje Državnika, ki je največ pripomogel k samostojnosti države, ali žaljenje poglavarja katoliške cerkve in katoličanov, ampak predvsem moralno nesprejemljivo dejanje do starejših ljudi, ki so bolni. In iz tega se norčevati, ni sprejemljivo. In kaj se pričakuje pri takšnem ravnanju, če si navzoč pri takem dogodku: da ga manifestativno zapustiš. Hvala lepa.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Končali smo s predstavitvijo stališč poslanskih skupin. Od vseh na seznamu so v dvorani samo trije: kolega Potrč, kolegica Črnugelj in kolegica Sonja Areh. Želite besedo? Najprej kolega Potrč, prosim.

MIRAN POTRČ: Hvala lepa. 42 poslank in poslancev je povzelo pobudo invalidskih organizacij, da se dopolni 14. člen Ustave Republike Slovenije, ki določa enakost pred zakonom, in sicer, naj se glede te enakosti posebej navede tudi invalidnost. Ker sem bil med temi podpisniki, sem vesel, da je Ustavna komisija ta predlog sprejela, in upam in verjamem, da ga bo danes sprejel tudi Državni zbor. Pri tem bi rad poudaril, da predlagatelji, tudi sam, soglašamo, da je invalidsko varstvo v Republiki Sloveniji deležno posebne pozornosti. Za ugotavljanje posebnega varstva in pravic invalidnih oseb je uveljavljena osrednja zakonodaja, organizirano se v ta namen namenjajo pomembna sredstva, zagotovljena je široka avtonomnost delovanja invalidskih organizacij, ki so praviloma oblikovane kot društva, ki imajo poseben status in posebno skrb države, položaj in pravice invalidov se, kolikor je mogoče, stalno prilagajajo novim potrebam in zahtevam, pa tudi novim družbenim spoznanjem.

Ureditev položaja invalidov je tako v Sloveniji že dolga leta zagotovljena najmanj na povprečju Evrope in sveta, in ne delamo si nobenih iluzij, da bo s spremembo Ustave kaj bistveno spremenjeno. Kljub temu pa se nam zdi dopolnitev Ustave potrebna in nujna. Pomeni in zagotavlja namreč izrecno tudi invalidom enake človekove pravice in svoboščine na ustavni ravni. V izrecno ustavno normo in obveznost bo namreč tudi v bodoče vpeljana in uvedena takšna politika in praksa, ki jo v Sloveniji že uveljavljamo. In za veliko populacijo invalidov v naši državi je to brez dvoma izjemnega pomena.

Taka ustavna norma namreč ne pomeni le obveznost države, temveč hkrati poudarja tudi ustavnopravni pomen njihove lastne aktivnosti, in ta je zelo velika. Poudarja pomen aktivnosti vseh, ki svoje delo, pa tudi svoja sredstva v obliki donacij in drugih oblik, prispevajo za dejavnost invalidov. In tudi to je pomembna dejavnost, ki jo kaže posebej poudariti.

In končno, sprejem predlaganega dopolnila, ki je poleg tega pravno nesporno, pomeni tudi pomembno pozitivno dopolnitev Ustave, kot - da kar rečem - neko obliko simbolnega darila, ki ga Državni zbor daje invalidom ob lanskoletnem letu invalidov. Poleg tega pa je v celoti v skladu tudi s predlogom pogodbe o ustavi za Evropo, ki v svojem II-21. členu o nediskriminaciji posebej poudarja vsakršno nediskriminacijo na podlagi vrste okoliščin in med temi okoliščinami pa posebej poudarja tudi invalidnost.

Predlagana dopolnitev 14. člena Ustave je torej tudi evropska odločitev.

Pričakujem in verjamem, da jo bomo z zadovoljstvom in z veliko večino glasov vseh poslank in poslancev danes zvečer sprejeli.

Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Kolegica Črnugelj. Želite besedo?

SILVA ČRNUGELJ: Hvala lepa. Glede na to, da je mogoče nekoliko bilo zelo izpostavljeno tudi dejstvo, da smo v tem mandatnem obdobju na - kako je povedal gospod Peče - specifičen način ukinili komisijo, ki je obravnavala še posebej problematiko, delovanje invalidov in invalidskih organizacij.

Moram povedati, da je to bilo v sklopu racionalizacije in organizacije in posebnega dela Državnega zbora, da pa to nikakor ni šlo na račun manjšega, vsebinskega in poglobljenega razpravljanja in učinkovanja samega Odbora Državnega zbora za zdravstvo, socialo in invalide, saj je obilica dokumentov, ki smo jih obravnavali, mislim, dejansko pokazala, da smo se temu vprašanju zelo poglobljeno posvetili in da smo mogoče ravno v tem mandatu problematiki invalidov posvetili toliko več pozornosti kot sicer. Verjetno nam ostane še vrsta nalog, ki jih bomo morali v naslednjem mandatnem obdobju postoriti; od zagovorništva duševno bolnih posameznikov, zlasti tisti del, ki se nanaša na ustavno odločbo o zakonu o nepravdnem postopku in o zagovorništvu, vendar globoko upam, da bomo v kratkem tudi to področje na en način razrešili, tako kot smo vse zadeve do sedaj uspešno. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Sonja Areh Lavrič še želi besedo.

SONJA AREH LAVRIČ: Hvala lepa, gospod predsednik. Spoštovani. Pobudo za spremembo 14. člena Ustave so podale nacionalne invalidske organizacije. Soglasno je podprl tudi Svet invalidskih organizacij, po zadnjem študijskem obisku predstavnikov slovenskih invalidskih organizacij v Bruslju pa tudi Evropski invalidski forum.

V Slovenski nacionalni stranki ne zavračamo možnosti, da invalidi dosežejo družbi enake pravice kot ostali ljudje in tako enakopravno sodeluje v vsakdanjem življenju in s tem prevzamejo enako vse pravice in obveznosti, ki iz tega izhajajo. Slovenija bi si s tako ustavno spremembo postala ena vodilnih držav na področju invalidnosti. Prav tako pa sledi skladno s prehodno evropsko ustavo, ki bo vsebovala bolj zavezujoča na-

potila glede nediskriminacije na podlagi invalidnosti. Prav je, da Slovenija zasleduje evropske cilje tudi na tem področju, ko ji tako slepo sledimo že vsepovsod.

V poslanski skupini Slovenske nacionalne stranke ocenjujemo, da je smiselno ne glede na generalno normo, ki v omenjenem členu Ustave pravi, da so enake človekove pravice in temeljne svoboščine zagotovljene vsem - torej tudi invalidom - da, ustvarimo takšne ustavnopravne podlage in ukrepe, s katerimi bi izrecno narekovali enakopravno sodelovanje in obravnavanje invalidov v vseh sferah življenja. Kljub splošni ustavni prepovedi diskriminacije se namreč dogaja, da so invalidi hote ali nehoti v določenih situacijah diskriminirani. Zato predlagani spremembi, da se v Ustavo izrecno vključijo tudi invalidi, ne nasprotujemo. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Zaključujem razpravo o razdelkih oziroma členih in prehajam na razpravo o predlogu Ustavnega zakona v celoti. Ker je čas omejen, bi predlagal, da nismo dolgi. Kolega Peče želi besedo. Prosim.

SAŠO PEČE: V bistvu samo popravek oziroma razlaga za tiste, ki si besede napačno razlagate.

Ta Državni zbor, kakorkoli pač boste obračali besede, ni sprejel predloga Slovenske nacionalne stranke o tem, da bi ustanovili samostojno komisijo, matično delovno telo Državnega zbora, ki bi obravnavalo problematiko invalidov in ki bi problematiko invalidov znal prenesti v zakonodajni proces. Torej, v končni fazi v obliko različnih aktov, kar pa je najpomembnejše, v obliko zakonov. Torej, da bi se zakoni odražali oziroma da bi zakoni odražali rešitve na vprašanja invalidov. Je še druga zadeva, ki bi jo rad izpostavil. Ob predstavitvi stališč ene od poslanskih skupin je bilo rečeno, da so te ustavne spremembe darilo invalidom. Seveda, zelo smešno je, da darilo invalidom pride tik pred zdajci, torej preden zaključimo z delom Državnega zbora. Ob tem pa povem, da se bom izrazil enako kot govornik pred mano, da približno tako darilo invalidi v Ustavi imajo že enajst, dvanajst let, torej v tistem 52. členu, a kaj, ko je to darilo tako, da ko se ga odpre, v njem ni ničesar. In v svojem imenu pač nasprotujem tovrstnemu početu Državnega zbora ali pa Vlade Republike Slovenije, da sprejemamo različne lepotne norme, ki se pozneje ne izkazujejo v vsebini. Po moji oceni in oceni Slovenske nacionalne stranke bi Državni zbor moral sprejemati predvsem vsebinske stvari, take, ki bi se pozneje odražale pri posameznih kategorijah. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Želi še kdo besedo? (Nihče.) Zaključujem razpravo o predlogu Ustavnega zakona v celoti. Nocoj ob 21.15 uri bomo odločali. Še enkrat bi rad opozoril, da bi sprejeli odločitev, nas mora biti za 60 ali več. Do takrat zaključujem razpravo o tem zakonu. O naslednjem Ustavnem zakonu pa bomo diskusijo nadaljevali ob 12.25 uri...

...

Smo pri **3. točki dnevnega reda** imamo obravnavo predloga Ustavnega zakona o spremembi 14. člena Ustave Republike Slovenije smo pri razdelku 1. Glasujemo o njem. Prosim za pozornost v dvorani. Navzočih 71, 68 za in 1 proti.

(Za je glasovalo 68.) (Proti 1.)

Sprejet.

Razdelek 2. Glasujemo. Glasujemo o razdelku oziroma o členu 2. Navzočih 67, 64 za in nihče proti.

(Za je glasovalo 64.) (Nihče proti.)

Sprejet.

Sedaj glasujemo o predlogu ustavnega zakona v celoti. Glasujemo. Navzočih 72, 70 za in 1 proti.

(Za je glasovalo 70.) (Proti 1.)

Ugotavljam, da je ustavni zakon v celoti sprejet.

Skladno s prvim odstavkom 182. člena Poslovnika bo Državni zbor razglasil Ustavni zakon o spremembi 14. člena Ustave Republike Sloveniji 8 dan po njegovem sprejemu. S tem je ta točka zaključena.

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

47. izredna seja (23. junij 2004)

Sejo je vodil Borut Pahor, predsednik Državnega zbora.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Dober dan, spoštovane kolegice in kolegi! Pričenjam 47. izredno sejo Državnega zbora Republike Slovenije, ki sem jo sklical na podlagi prvega in drugega odstavka 58. člena ter drugega odstavka 60. člena Poslovnika Državnega zbora.

Kakor sem obveščen, se samo dva kolega danes seje ne moreta udeležiti zaradi drugih obveznosti, in sicer kolega Kebrič in Jakič. Vsi ostali naj bi bili navzoči.

Na sejo sem povabil tudi predstavnike Vlade Republike Slovenije, ki jih lepo pozdravljam.

Kot običajno bomo najprej določili dnevni red te izredne seje. Predlog dnevnega reda je bil pripravljen skladno s prvim in drugim odstavkom 58. člena Poslovnika in ste ga prejeli s sklicem.

Predlogov za umik ali širitev dnevnega reda nisem prejel, tako da lahko Državni zbor določi dnevni red.

Najprej prosim, da vsak preveri, ali njegova glasovalna naprava deluje brezhibno. Je z glasovalnimi napravami vse v redu? Prav, potem bomo glasovali o določitvi dnevnega reda.

Glasujemo o določitvi dnevnega reda. Prvič nam to zaradi premajhne pozornosti ni uspelo. V dvorani je navzočih dovolj kolegic in kolegov.

Drugič dajem na glasovanje določitev dnevnega reda. 54 navzočih, 42 za in 6 proti. (Za je glasovalo 42.) (Proti 6.)

Ugotavljam, da je dnevni red določen...Prehajamo na **2. TOČKO DNEVNEGA REDA - TO JE NA OBRAVNAVO PREDLOGA ODLOKA O RAZGLASITVI USTAVNEGA ZAKONA O SPREMEMBI 14. ČLENA USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE**. Državni zbor je na seji dne 15. 6. letos sprejel Ustavni zakon o spremembi 14. člena Ustave Republike Slovenije. V skladu s prvim odstavkom 182. člena Poslovnika Državni zbor razglasi Ustavni zakon najkasneje osmi dan po njegovem sprejemu, razen če najmanj 30 poslancev zahteva, da se sprememba Ustave predloži v potrditev volivcem na referendumu. Zahteva za razpis referendumu ni bila podana, zato lahko Državni zbor danes razglasi Ustavni zakon o spremembi 14. člena Ustave Republike Slovenije. Ustavni zakon razglasi Državni zbor s sprejemom odloka o razglasitvi. Sprašujem ali želi katera od poslanskih skupin, ki se je sicer prijavila za predstavitev svojih stališč, besedo? Nobena. Prehajamo na razpravo poslank in poslancev. Ali želi

kdo od poslank in poslancev, ki so prijavljeni za razpravo, besedo? Nihče. Zaključujem razpravo in prehajam na odločanje o predlogu odloka. Ta se glasi: Odlok o razglasitvi Ustavnega zakona o spremembi 14. člena Ustave Republike Slovenije. Razglša se Ustavni zakon o spremembi 14. člena Ustave Republike Slovenije, ki ga je Državni zbor Republike Slovenije sprejel na seji dne 15.6.2004. Glasujemo. 69 navzočih, 67 za in nihče proti.

(Za je glasovalo 67.) (Nihče proti.)

Ugotavljam, da je predlagani Odlok sprejet, točka pa zaključena. ...

USTAVNI ZAKON

Državni zbor Republike Slovenije je na seji dne 23. junija 2004, na podlagi 171. člena Ustave Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91, 42/97, 66/2000 in 24/03) in tretjega odstavka 182. člena Poslovnika državnega zbora (Uradni list RS, št. 35/02 in 60/04) sprejel

ODLOK

o razglasitvi Ustavnega zakona o spremembi 14. člena Ustave Republike Slovenije (OduZ14)

Razglša se Ustavni zakon o spremembi 14. člena Ustave Republike Slovenije, ki ga je Državni zbor Republike Slovenije sprejel na seji dne 15. junija 2004.

Številka: 001-02/04-19/1
Ljubljana, dne 23. junija 2004
EPA 390-III

Predsednik
Državnega zbora
Republike Slovenije
Borut Pahor

USTAVNI ZAKON O SPREMEMBI 14. ČLENA USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE (UZ14)

I.

V Ustavi Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91, 42/97, 66/2000 in 24/03) se v prvem odstavku 14. člena za besedama »družbeni položaj« doda vejica in beseda »invalidnost«.

II.

Ta Ustavni zakon začne veljati z razglasitvijo v Državnem zboru Republike Slovenije.

Številka: 001-02/04-19/1

Ljubljana, dne 15. junija 2004

EPA 390-III

Predsednik
Državnega zbora
Republike Slovenije
Borut Pahor

**PREDLOG
ZA ZAČETEK
POSTOPKA
ZA SPREMEMBO
USTAVE
REPUBLIKE
SLOVENIJE**

Državni zbor Republike Slovenije
Skupina poslancev

Ljubljana, 22.11.2001

Gospod
Borut Pahor
Predsednik Državnega zbora

Na podlagi 168. člena ustave Republike Slovenije podpisani poslanci pošiljamo v obravnavo

Predlog

ZA ZAČETEK POSTOPKA ZA SPREMEMBO USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE Z OSNUTKOM USTAVNEGA ZAKONA

in predlagamo, da Državni zbor oblikuje oz. določi ustavno komisijo, sprejme odločitev o začetku postopka za spremembo ustave in zadolži ustavno komisijo, da pripravi predlog akta o spremembi ustave.

Predlog za začetek postopka za spremembo Ustave Republike Slovenije

I.

Na podlagi 168. člena ustave Republike Slovenije predlagamo Državnemu zboru, da začne postopek za spremembo ustave Republike Slovenije, ki bo omogočila nižjo starostno mejo za doseg splošne volilne pravice. S spremembo 43. člena ustave Republike Slovenije, ki določa starost 18 let kot pogoj za pridobitev pravice voliti in biti voljen, predlagamo znižanje starostne meje na 16 let.

Predlagatelji menimo, da je današnja mladina bolj odprta do zunanjega sveta, leta razsodnosti glede na prejšnje generacije pa so bistveno nižja. Zaradi vse večje nevarnosti izključevanja mlajših generacij iz družbenega dogajanja je smiselno mlade čimbolj

vkjučiti v družbo. Ena izmed metod, kako to doseči, je tudi zniževanje starosti za volilno pravico. Znižanje starostnega pogoja bi dalo mlajšim generacijam nove pravice, a kar je še pomembnejše, tudi nove odgovornosti. Mladi bi lahko pokazali, da so pripravljeni in sposobni prispevati in tudi prevzeti nove odgovornosti pri ustvarjanju naše skupne jutrišnje družbe, ki jo bodo sami podedovali.

II.

Splošna volilna pravica je pravica vsakega državljana, da voli ne glede na razredno, narodnostno, rasno, ekonomsko in drugo pripadnost. V skladu z načelom splošne volilne pravice so izključeni oziroma začasno omejeni pri izvrševanju te pravice le tisti, ki zaradi duševne bolezni ali mladosti ne morejo glasovati.

Največji krog oseb je izključen zaradi mladoletnosti. Starostni pogoj za doseg volilne pravice se praviloma veže na polnoletnost, torej na starostno mejo, pri kateri pravni red dovoljuje osebi sklepanje pravnih poslov. Starostna meja je v raznih državah precej različna, čeprav se vse bolj unificira. V Republiki Sloveniji je ta meja 18 let.

Na začetku razvoja sodobne demokracije je bila volilna pravica omejena na razmeroma zelo ozek krog ljudi, ki so izpolnjevali posebne pogoje. Splošna volilna pravica je bila v širšem obsegu uvedena šele po prvi svetovni vojni, čeprav je najprej veljala samo za moške. Dolgo so bile namreč od volilne pravice izključene ženske.

Ravno tako je v preteklosti veljal tudi visok starostni cenzus, ki je iz volilnega telesa izključeval precejšnje število državljanov. Po drugi svetovni vojni je bila tudi ta omejitev zaradi politične pomembnosti mladine večinoma odpravljena. Zahtevana starost za udeležbo na volitvah se je znižala in ta trend je pričakovati tudi v prihodnosti.

Za namen obrazložitve tega predloga lahko mladost definiramo kot čas, ko individualna oseba prehaja iz obdobja odvisnosti v neodvisnost. Ta proces lahko spremlja odhod iz šole, zaposlitev ali odselitev od doma. Prehod iz enega obdobja v drugo je čas velike nestabilnosti; mladi morajo najti svoj prostor v družbi, identiteto in neodvisnost na sociološkem, finančnem ter čustvenem področju. Ta sprememba se navadno pojavlja med 15 in 25 letom in ima lahko zelo različne oblike. To je zelo težko obdobje in tudi odločilno za pridruževanje ali v nekaterih primerih izključitev mladih iz družbe.

V tem obdobju se skoraj dokončno oblikuje prihodnost mladega človeka. In čeprav jih družba še ne dojema kot polnovredne državljanke, že imajo določene pravice in odgovornosti: zaposlitev in pripadnost nekemu sindikatu, sodelovanje v politični stranki ali v NGO, sklenitev zakonske zveze in ustvarjanje družine, sprejemanje družinskih odgovornosti, plačevanje davkov in nenazadnje, imajo vlogo potrošnika.

SKLEP

Mladi so protagonisti v današnji družbi, saj kot smo videli prej, v družbo veliko prispevajo. So tako imenovani »jutrišnji«¹ odrasli, ampak kljub temu, z določenimi omeji-

tvami, »današnji« državljani. Velikokrat mladi delujejo z namenom ohraniti družbo, tako da njihov prispevek ni zgolj biološki; prav tako pripomorejo pri ohranjanju socialne organizacije in v prenašanju kulturne dediščine. Če družba želi ohraniti vse te vrednote iz preteklosti in jih prenašati na naslednje rodove, mora ohraniti interes in vlagati v bodoče generacije. Zaradi premajhne udeležbe v družbenih dejavnostih, lahko postanejo mladi še bolj ranljivi in izključeni iz družbe.

Družba je prenesla na mlade generacije številna bremena, še posebej velike dolgotrajne, uničevanje in onesnaževanje okolja ter vrsto konfliktov. Če govorimo o odgovornostih in pravicah mladih, bi morali prav tako razmišljati o možnosti njihove participacije v družbi.

Demokracija potrebuje nove in mlade ljudi. V času, ko je suverenost dana vse večjemu številu ljudi, moramo jemati državljanstvo v njegovem pravem pomenu; naša država naj omogoči več mladim volivcem, ki se bolj zanimajo za dolgoročno pomembne problematike pravico o njih tudi odločati. Pomembno je odpraviti tabu, da imajo pravico voliti samo ljudje, ki so že odrasli, kot je to predpisano v sedanjih predpisih.

Ena izmed uspešnih metod za doseg tega cilja je tudi zniževanje starosti za splošno glasovalno pravico na volitvah. Ta metoda je lahko uspešna, saj s sodelovanjem pri volitvah in sprejemanjem odločitev v zvezi z izobraževanjem, zaposlitvijo, kvaliteto življenja, okolja, kulturnega življenja itd., postanejo mladi glavni inovatorji in akterji socialnih sprememb.

V slovenski družbi je vse širše soglasje o tem, da je mlada oseba že pomemben član družbe. Hkrati je že v sami osnovi demokracije bistveno, da je pri udejanjanju le-te udeležen čim širši krog ljudi, predvsem v zakonodaji in politiki. Naša skupna dolžnost je neprestana širitev in izboljšanje demokratičnosti družbe, ki sovпада z povečanjem zanimanja mladih za javne dejavnosti in splošno dobro. Mladim je potrebno omogočiti, da bodo postali dejavni pri ustvarjanju družbe v 21. stoletju.

Osnetek Ustavnega zakona o spremembi ustave Republike Slovenije

I.

V ustavi Republike Slovenije (Uradni list Republike Slovenije št. 33/91, 42/97 in 66/00) se spremeni naslednja določba:

V 43. členu se drugi odstavek spremeni tako, da se glasi:

" Vsak državljan, ki je dopolnil 16 let, ima pravico voliti in biti voljen."

II.

Določbe zakonov in drugih predpisov ter splošnih aktov, ki niso v skladu s spremembo ustave, določeno s tem ustavnim zakonom, je treba uskladiti v enem letu po uveljavitvi tega ustavnega zakona.

Ta ustavni zakon začne veljati z razglasitvijo v Državnem zboru Republike Slovenije.

1. Peter Levič	13. Roberto Battelli
2. Igor Štemberger	14. Cveta Zalokar Oražem
3. Marko Diaci	15. Franc Pukšič
4. Bogomir Vnučec	16. Bogdan Barovič
5. Maria Pozsonec	17. Janez Janša
6. Rudolf Moge	18. Ljubo Gerič
7. Maks Lavrinc	19. Matjaž Švagan
8. Richard Beuermann	20. Milan Kopušar
9. Leo Kremžar	21. dr. Andrej Bajuk
10. Jaša Zlobec Lukič	22. mag. Janez Drobnič
11. Mirko Zamernik	23. Alojz Sok
12. Mario Gasparini	24. Roman Jakič

RAZPRAVE

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

USTAVNA KOMISIJA

3. seja
(11. januar 2002)

Sejo je vodil Borut Pahor, predsednik Ustavne komisije.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Dober dan. Gospe in gospodje, kolegice in kolegi, gostje! Lep pozdrav na tretji seji Ustavne komisije. S sklicem ste dobili predlog dnevnega reda. Predlagam, da bi o ustanovitvi skupine strokovnjakov odločali še pred predstavitvijo predloga za začetek postopka za spremembo Ustave, tako da bi vse odločitve, ki so povezane tudi s kvorumom, opravili pred začetkom predstavitve, tako da na koncu, morda, sklepčnost ne bi ogrožala odločitve o tej točki. V tem smislu bi, torej, imeli štiri točke dnevnega reda. Sprašujem, ali ima kdo kakšen drugačen predlog ali stališča? Ne. Potem ugotavljam, da je tak dnevni red tudi sprejet. Rad bi vas obvestil, da sta se za sodelovanje na seji komisije opravičila kolega Bernik in kolega Rokavec, s tem, da bo kolega Bernika nadomestil na tej seji kolega Sok. Drugih obvestil in pooblastil nisem prejel. Ali je še kakšno? Prosim? Kolegica Širca bo nadomeščala kolega Terčona, kolega Levič pa kolega Štembergerja. To je vse v zvezi z obvestili in pooblastili. Komisija je sklepčna in lahko odloča.

...

PRESEDNIK BORUT PAHOR: ... S tem smo, torej, zaključili tudi to točko dnevnega reda in lahko preidemo na naslednjo točko 3. seje Ustavne komisije, to je na **PREDSTAVITEV PREDLOGOV ZA ZAČETEK POSTOPKA ZA SPREMEMBO USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE**. Kologice in kolegi! Do danes smo ...

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa vam, kolega Janša. Kolega Levič bo predstavil predlog za začetek postopka sprememb skupine poslancev. Imate besedo.

PETER LEVIČ: Hvala lepa, gospod predsednik. Spoštovane kolegice in kolegi. Na podlagi 168. člena Ustave Republike Slovenije predlagamo Državnemu zboru, da začne postopek za spremembo Ustave Republike Slovenije, ki bo omogočilo nižjo starostno mejo za doseg splošne volilne pravice. S spremembo 43. člena Ustave Republike Slovenije, ki določa starost 18 let kot pogoj za pridobitev pravice voliti in biti voljen. Predlagamo znižanje starostne meje na 16 let.

Predlagatelji namreč menimo, da je današnja mladina bolj odprta do zunanjega sveta, leta razsodnosti glede na prejšnje generacije pa so bistveno nižja. Zaradi vse večje nevarnosti izključevanja mladih generacij iz družbenega dogajanja je smiselno mlade čimbolj vključiti v družbo. Ena izmed metod, kako to doseči, je, seveda, zniževanje sta-

rosti za volilno pravico. Znižanje starostnega pogoja bi dalo mlajšim generacijam nove pravice, a kar je še pomembnejše, tudi nove odgovornosti.

Z znižanjem volilne pravice iz 18 na 16 let širimo demokracijo. Namreč tako Evropa kot Slovenija se srečujeta z istim problemom. Namreč, vse več je starejše populacije, mlajših je čedalje manj, tako tudi v politiki sodelujejo predvsem starejši politiki, ki odločajo o prihodnosti mlajših generacij. Vemo, da prihodnost leži na plečih mladih in s tem predlogom dajemo mladim ljudem več možnosti, da odločajo o tem, kaj jih čaka v prihodnosti oziroma, da sami sodelujejo v oblikovanju svoje prihodnosti.

Družba je prenesla na mlade generacije številna bremena, dolgove, uničevanja in onesnaževanja okolja, raznorazne konflikte. Ko govorimo o odgovornosti in pravici mladih bi morali prav tako razmišljati tudi o možnostih njihove participacije v družbi. Seveda se pojavljajo vprašanja, ali so mladi pri šestnajstih sploh sposobni samostojno razmišljati. Nekateri mogoče ne, vendar jih je pa mnogo takih, ki v teh letih sami skrbijo za sebe. Poleg tega pa s petnajstimi leti lahko oseba že začne delati. S tem mora plačevati davke in vse ostalo, nima pa pravice biti voljen oziroma voliti. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Zadnji, deveti predlog je pred silvestrom lanskega leta vložila skupina poslancev, s prvo podpisanim kolegom Školčem in mu dajem besedo za predstavitev...

STALIŠČA
IN MNENJA

Delno poročilo Strokovne skupine
k predlogu za začetek postopka za spremembo
43. člena ustave (EPA 394-III)
(volilna pravica)

Strokovna skupina je proučila predlog skupine poslancev (prvopodpisani Peter Levič), ki predlagajo, da bi se z ustavno določbo znižala starostna meja za pridobitev volilne pravice iz dosedanjih 18 na 16 let starosti. Skupina je v zvezi s tem podprla oziroma sprejela naslednje ugotovitve:

- (1) Ob splošni usmeritvi k restriktivnemu pristopu spreminjanja slovenske ustave, omenjenega predloga ne kaže uvrstiti med tiste ustavne člene, ki jih je treba spremeniti. Predlog še ni zadosti vsestransko proučen, tako da še ni zrel za sedanje spreminjanje ustave.
- (2) Pri nadaljnjem razmisleku o predlogu za znižanje starostne meje za pridobitev volilne pravice bo potrebno opraviti še ustrezne primerjalno-pravne raziskave (predvsem tudi vpogled v zakone primerljivih držav) in izvesti študije, kako bi ta sprememba vplivala na celotni pravni sistem (določitev starostne meje za pridobitev polnoletnosti oziroma predvsem poslovne, procesne in deliktne sposobnosti). Poleg tega se kaže pred pravno institucionalizacijo te ideje celovito seznaniti z ugotovitvami socioloških, politoloških in psiholoških pogledov na socialno in osebnostno dozorevanje človeka, še posebej z vidika prevzemanja odgovornosti za svoja ravnanja. Pri tem ne gre prezreti opozoril o kasnejši socialni zrelosti in samostojnosti mladine, ob siceršnjem hitrejšem fizičnem dozorevanju ter večji informiranosti mladih v primerjavi z razmerami v prejšnjih desetletjih.

O tem vprašanju bo treba izvesti še strpno javno razpravljanje, ob naslonitvi na domače in tuje raziskave ter življenjske izkušnje in življenjsko modrost. Z objektivnim pristopom je potrebno ocenjevati dejanske razmere in trende v drugih delih Evrope ter biti pri tem pozoren na priporočila o postopnosti pri vključevanju mladih v javno oziroma politično življenje. Vedno je treba imeti pred očmi tudi stopnjo zainteresiranosti ljudi za politična vprašanja (stratumi zanimanja za politiko in udeležbo v njej, v povezavi z volilno udeležbo) in doseženo stopnjo razvoja politične kulture v Sloveniji.

- (3) Pri zniževanju starostne meje za volilno pravico kaže torej ugotavljati povezave s polnoletnostjo, poleg tega pa razmisliti še o možnosti (tako kot sledi iz priporočil Sveta Evrope) uvajanja nižje starostne meje najprej za volitve v lokalni skupnosti in pri aktivni volilni pravici.

Poročevalec: dr. Albin Igličar
Ljubljana, 28. 6. 2002

LOČENA MNENJA

Ločeno mnenje k

Delnemu poročilo Strokovne skupine za spremembo 43. člena ustave (volina pravica)

1. Ne strinjam se s predlogom, da bi zaradi restriktivnega pristopa k ustavnim spremembam v celoti zavrnili predlog skupine poslank in poslancev za spremembo drugega odstavka 43. člena ustave, tako da bi se starostna meja za pridobitev volilne pravice z 18 let znižala na 16 let.
2. Predlog skupine poslank in poslancev je potrebno obdržati v postopku nadaljnje obravnave in po vsestranski proučitvi vseh strokovnih vidikov vprašanja odraščanja in življenjskega dozorevanja mladih in tudi (pričakovanih) trendov v svetu zagotoviti njegovo dodelavo. Menim, da je potrebno upoštevati že pretekle izkušnje na podlagi ustave iz 1974, ko so bili mladi delavci vključeni v sistem samoupravljanja, v volitve delavskih svetov in posredno v volitve zborov proizvajalcev.
3. V celoti je že sedaj aktualno vprašanje, kako s stališča starosti najti ustrezno ravnotežje med polnoletnostjo, ko se pridobi splošna volilna pravica, in delovno polnoletnostjo, ko delavec že s 15 leti pridobi polni status delavca.
4. Že sedaj bi lahko začeli pripravljati spremembo sistema volilne pravice v dveh smereh:
 - prvo, v smeri razlikovanja med aktivno in pasivno volilno pravico in
 - drugo, v smeri predloga, da se starostna meja za pridobitev volilne pravice zniža z 18 let na 17 let starosti.

1. julij 2002

Prof. dr. Ivan Kristan

MNENJE O UPOŠTEVNOSTI DOLOČB USTAVE IZ 1974

1. V strokovnih gradivih, ki jih je poslal predsednik ustavne komisije Državnega zbora Republike Slovenije gospod Borut Pahor, se nahaja tudi mnenje, ki se zavzema za upoštevanje »izkušenj na podlagi ustave iz 1974.«: »Menim, da je potrebno upoštevati že pretekle izkušnje na podlagi ustave iz 1974, ko so bili mladi delavci vključeni v sistem samoupravljanja, v volitve delavskih svetov in posredno v volitve zborov samoupravljalcev.« Prof. dr. Ivan Kristan, gradivo za 6. točko seje ustavne komisije.
2. Ustrezne določbe sta vsebovala prvi in drugi odstavek 198. člena Ustave Socialistične republike Slovenije iz leta 1974, ki se glasita:
»Delavec v organizaciji združenega dela, kakor tudi delovni človek v vseh oblikah združevanja dela, sredstev in interesov ima ne glede na starost pravico voliti in biti voljen v delegacijo za skupščine družbenopolitičnih skupnosti in pravico voliti delegate v skupščine teh skupnosti.
Delavec v organizaciji združenega dela, kakor tudi delovni človek v vseh oblikah združevanja dela, sredstev in interesov ima na glede na starost pravico voliti in biti voljen za člana oziroma delegata v organu upravljanja organizacije.«
3. Moje tokratno opozorilo nima namena argumentirati na splošno za ali proti spremembi 43. člena veljavne slovenske ustave, pač pa želim opozoriti na spornost tistih konkretnih argumentov – ne samo v tem primeru – ki se sklicujejo na »izkušnje na podlagi ustave iz 1974.« Konkretno tovrstne »izkušnje« namreč lahko razumemo in posledično upoštevamo le ob poznavanju splošnih ustavnih načel in sistemskih določil tedanje ustave.
4. Tudi zgoraj navedeno mnenje se ne sklicuje zgolj na konkretno »izkušnjo« na podlagi 198. člena ustave SRS, ampak na pluraliteto teh izkušenj. V tem pogledu je avtor navedenega mnenja konsistenten, saj se je v svojih objavljenih znanstvenih delih in avtorskih razlagah slovenske ustave iz 1974 opredeljeval do teh »izkušenj« *in concreto*, pa tudi *in abstracto*. Za sedanjó razpravo so posebej zanimiva tista njegova mnenja, ko se je opredelil do izkušenj ustave iz 1974 v soočenju s tedaj alternativnim – pa sedaj veljavnim – modelom ustave. Ivan Kristan, »Zunaj prostora,« v: Kakšno ustavo potrebujemo?, založba Komunist (knjižica Osnovne organizacije ZKS), Ljubljana, 1988 (str. 1-59, naklada 1000 izvodov). Gre seveda za Teze za ustavo republike Slovenije iz leta 1988, ki so postale podlaga slovenske ustave, ki je bila uveljavljena decembra leta 1991:
Navedeni avtor se je že tedaj, podobno kot danes, zavzemal za ustavo iz leta 1974 in konkretno predlagal, »da je treba iti v afirmativno organsko nadaljnje razvijanje

na pozitivnih pridobitvah, ki jih imamo sedaj« (torej leta 1988, op. P.J.), izrecno se je zavzemal za »naš sedanji sistem, skupščinski sistem, sistem skupščinske vladavine« ter prav tako izrecno nasprotoval »konceptu delitve oblasti«; tedanjim Tezam je še posebej očital, da »obravnava Slovenijo nekako izolirano«, zlasti ker da je »odsotna dimenzija odnosov v federaciji.«

5. Na spornost tovrstnih argumentacij pa opozarjam tudi in še posebej zato, ker pomenijo neposredno legitimacijo ustavnega sistema totalitarne oblasti, s katero Slovenci nimamo dobrih izkušenj. Preambula Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti Republike Slovenije je kot razlog za slovensko osamosvojitvev poudarila dejstvo, » da SFRJ ne deluje kot pravno urejena država in se v njej hudo kršijo človekove pravice, nacionalne pravice in pravice republik in avtonomnih pokrajin.« Tudi danes je očitno potrebno spomniti, da je bila slovenska ustava iz leta 1974 v najboljšem primeru nadomestek ustavne demokracije, v najslabšem pa orodje komunistične diktature. Še najbolj pa jo lahko razumemo v primerjavi z drugimi podobnimi psevdoustavnimi dokumenti in sistemi kot so na primer Francova »organska demokracija«, Kaundova »enopartijska participativna demokracija«, Gadafijeva »zelena knjiga«, Nyererejeva ustava »vaškega socializma« (»Ujamaa«), Homenijeve »islamska država«, itn. itd., *ad nauseam*.
6. Sklepno opozarjam še na domnevo, da nekatere ključne sedaj predlagane spremembe slovenske ustave pomenijo ožjenje že uveljavljene ustavne demokracije v Republiki Sloveniji ter temeljnih ustavnih pravic in svoboščin človeka in državljanov. Predlagam, da presodimo sedanje predloge še posebej z vidika meril ustavne demokracije na področjih občinske samouprave, neposredne demokracije, demokratične legitimacije sodne veje oblasti ter demokratične parlamentarne legitimacije izvršne veje oblasti. Moja domneva je, da so z vidika teh meril sporne vse ključne sedaj predlagane ustavne spremembe.

Na Bledu, 3. julij 2002.

Peter Jambreč

RAZPRAVE

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

USTAVNA KOMISIJA

Prvo nadaljevanje 7. seje
(3. julij 2002)

Sejo je vodil Borut Pahor, predsednik Ustavne komisije.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Lep pozdrav vsem! Danes ni težko uganiti, da je za vsemi nami zelo poln urnik in vsi smo prav upravičeno nekoliko utrujeni ob tej uri, vendar nas zdaj šele čaka začetek zelo obširnega dnevnega reda današnje sedme seje. Jaz ga bom vodil nadvse potrpežljivo in bom hvaležen, če mi boste odpustili kakšen majhen spodrsrljaj. Enako prosim tudi vas za potrpežljivost v tej diskusiji. Kot rečeno, dnevni red je zelo obsežen.

Najprej bi želel ugotoviti, če smo sklepčni in vas seznaniti, kdo ima mandat za odločanje, če bi prišlo do njega na tej seji. Pooblastila sta naslednja. Kolega Lenka nadomešča kolega Pohorec, kolega Tanko nadomešča kolega Andreja Vizjaka, kolega Ciril Pucko nadomešča kolega Antona Anderliča. Kolega Janez Cimperman nadomešča kolega Janeza Janšo. To so pooblastila, ki jih imam.

Opravičili so se kolegi Peterle, Školč, Lavrinc, Anderlič, Gaber in Podobnik. Nekateri bodo samo nekoliko zamudili.

Prehajamo na odločanje o dnevnem redu. Rad bi vas spomnil na dopis z dne 28. junija, s katerim je bil predlagani dnevni red razširjen s štirimi točkami, 1.a, 2.a, 7.a in 7.b.

Namen razširitve je slediti že pripravljenim delnim poročilom strokovne skupine. Rad bi se ob tej priložnosti zahvalil koordinatorju strokovne skupine in vsem članicam in članom strokovne skupine za hvalevredno opravljeno delo in bi rad za to v imenu vseh članov Ustavne komisije izrekel zahvalo.

Umaknjeni sta bili dve uvrščeni točki, splošna razprava o vsebinsko zaokroženem sklopu poslanska imuniteta in državni simboli, zaradi razlogov, s katerimi ste že seznanjeni. To je predlog dnevnega reda.

Sprašujem, ali kdo predlaga kakšen umik oziroma razširitev dnevnega reda? Nihče. Prav. Potem bom dal tak predlog na glasovanje. Prosim, da glasujemo!

13 članov. Hvala lepa. Je kdo proti? Nihče.

Ugotavljam, da je dnevni red sedme seje Ustavne komisije sprejet.

...

PRESEDNIK BORUT PAHOR: ... in prehajamo na naslednjo točko **SPLOŠNA RAZPRAVA O VSEBINSKEM ZAOKROŽENEM SKLOPU "VOLILNA PRAVICA"**. Gre za predlog spremembe 43. člena Ustave, ki ga predlaga skupina poslancev s prvopod-

pisanim Petrom Levičem, v predlogu za začetek postopka za spremembo Ustave z osnutkom Ustavnega zakona.

Imam enaka opozorila in vabila, kot sem jih imel pri prvih dveh vsebinskih točkah. Najprej bomo slišali, če tako želi, katerega od predlagateljev. Kolega Štemberger, želite besedo. Prosim, potem jo imate za kratko obrazložitev, vaš uvod je, namreč, že bil podan na tretji seji. Imate kratko obrazložitev. Prosim.

IGOR ŠTEMBERGER: Hvala za besedo. Glede na to, da smo v predlogu ustavne spremembe dovolj obširno opisali tiste temeljne argumente za smiselno zniževanje starostne meje za pridobitev volilne pravice, ne bi tukaj še enkrat ponavljal vseh argumentov, ampak bi se osredotočil samo na dve ali pa tri zadeve.

Ena je zagotovo aktivno vključevanje mladih v družbo in njihova participacija pri soodločanju in s tem, seveda, povezana krepitev politike razreševanja njihove problematike.

Drugi argument so tudi priporočila Sveta Evrope, v okviru katerih le ta že poziva države članice, da začnejo resno proučevati pomen znižanja starostne meje za volilno pravico. In tudi h konkretnim spremembam v smeri njenega zniževanja. Zakaj ne bi bila enkrat, za razliko od prakse, Slovenija tisti aktivni iniciator sprememb med evropskimi državami? Ne pa da vedno le stopicamo nekako zadaj in vse kar nas zagotovo prepriča, je le to, kar so sprejele države članice Evropske unije.

Bistveni argument pa je dejstvo, da je današnja mladina v sklopu tega izjemnega razvoja informacijske družbe, neprimerno bolj informirana kot pred petimi, desetimi leti, da ne govorimo pred 50 leti. Leta razsodnosti in samostojnega odločanja glede na prejšnje generacije so predvsem zaradi tega postala bistveno nižja. Menim, da je popolnoma normalno, da vsem tem spremembam pravočasno sledi tudi država, seveda, če želi imeti mladino, ki bo na podlagi priznanih državljanskih pravic prevzela tudi odgovornost do družbe in države, v kateri živi, kar pa je temelj prihodnosti vsakega naroda in vsake države.

V Stranki mladih Slovenije se, seveda, ne strinjamo z mnenjem strokovne skupine, ki zaradi restriktivnega pristopa k ustavnim spremembam predlaga, da se predlog za spremembo 43. člena Ustave v celoti zavrne.

Prepričani smo, da je naloga Ustavne komisije in njene strokovne skupine ravno v tem, kar je v svojem mnenju ugotovila strokovna skupina. In sicer, da je potrebno opraviti še ustrezne primerjalno-pravne raziskave in izvesti študije, kako bo ta sprememba vplivala na celotni javni sistem.

V sklop nalog, seveda, spada tudi celovita proučitev socioloških, politoloških in psiholoških pogledov na socialno in osebno dozorevanje človeka.

Opozoriti želim na to, da je nesprejemljivo, nekako, že v kali zatreti pobudo za ustavno spremembo, izgovarjajoč se samo na to, da nimamo vseh potrebnih podatkov za kvalitetno presojo o njej. Menim, da je glede na hitrost spreminjanja Ustave na voljo popolnoma dovolj časa, da se vsi potrebni vidiki kvalitetno proučijo, ne pa da se predlog skupine poslancev, ne vem, mogoče samo zaradi tega, ker so prvopodpisani štirje poslanci Stranke mladih Slovenije, bi rekel, nekako z levo roko pospravi z mize. Zaradi

tega menimo, da je naš predlog nujno potrebno obdržati v postopku obravnave, saj vemo, da je to tudi edina resna moč, da se ta problematika pri nas prouči in da se, v kolikor nas bodo strokovni argumenti v to prepričali, predlog naše spremembe tudi popravi z ustrežno politično podporo in na koncu sprejme.

Nekaj namigov za morebitne popravke nam je v svojem ločenem mnenju dal tudi prof. dr. Ivan Kristan in te namige ne gre kar tako zavriniti. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Dobro. Hvala lepa, kolega Štemberger. Imamo eno ločeno mnenje in odziv na to ločeno mnenje. Najprej poročilo skupine. Kolega dr. Albin Igličar ima najprej besedo, kot poročevalec, potem pa ločeno mnenje dr. Kristana in stališče dr. Jambreka. Prosim.

dr. ALBIN IGLIČAR: Hvala lepa. Kot je naslovljeno to delno poročilo, je, seveda, izhodišče vsebine tega poročila v tem, kar je bilo danes že govorjeno. Za kakšen pristop se bo Ustavna komisija oziroma Državni zbor odločil? Če bo izhodišče, da je treba v Ustavi popraviti samo tisto, kar je tako rekoč v sedanjem trenutku nujno, kar sedaj že življenje terja, potem je stališče strokovne skupine, da je ta predlog še premalo proučen oziroma, da še ni zrel za takojšen prenos v ustavno institucionalizacijo. Seveda, pa, kot je bilo povedano že s strani poslanca, je bilo tudi v strokovni skupino, da tako rečem, dokajšnje razumevanje za idejo o nadaljnjem razpravljanju oziroma o primerjalno-pravnih raziskavah na tem področju, ki bi povezale volilno pravico z vprašanjem polnoletnosti različnih področij pravnih razmerij, vprašanje socialne zrelosti, na kar bi lahko odgovorile zlasti psihološke, sociološke in tudi politološke raziskave, ki, seveda, nekatere to podpirajo, druge kažejo podatke o tem, da je možnost manipulacije še večja oziroma, da mladina sama zase začanja skrbeti, da je ta socialna zrelost kasnejša. Skratka, te raziskave bi bilo treba, tako kot je bilo že rečeno, še opraviti. Za to je pa potreben določen čas.

Seveda, tudi z vidika priporočil Sveta Evrope in kongresa lokalnih skupnosti bi kazalo razmišljati tudi v smeri, kar je v tem zadnjem odstavku poudarjeno, ali naj bi se tukaj uvedla določena postopnost, morda z vidika volilne pravice, najprej za organe v lokalnih skupnostih ali pa, morda, samo z vidika aktivne volilne pravice, ne pa, skratka, že takoj za državnozbornske oziroma predsedniške volitve. Tako, ob teh argumentih, pravzaprav, še enkrat poudarjam, da je odklonilno stališče strokovne skupine, ki je bilo večinsko, ne pa, soglasno, pač v tem, da v primeru odločitve Ustavne komisije za restriktiven pristop pri ustavnih spremembah tega predloga še ne bi kazalo uvrstiti v ta nabor.

Sicer pa, da je odprt, verjetno. Koristno je še nadalje o njem resno, strokovno, pa nenazadnje tudi politično razpravljati. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa vam, dr. Igličar. Zdaj najprej vabim k besedi, če tako želi, dr. Kristana, da poda kratko obrazložitev in pojasnilo svojega ločenega mnenja, potem pa še dr. Jambreka. Prosim.

dr. IVAN KRISTAN: Jaz sem se v bistvu že na začetku, ko sem bral to tematiko in predlog, nekako strinjal z idejo, da je treba dejansko začeti razpravljati o tej problematiki. Prepričan sem bil, da predlog, takšen, kot je, pravzaprav ni zrel za sprejem in to sem

tudi napisal v svojem prvem stališču za sejo strokovne komisije, na kateri pač nisem bil. S temi argumenti strokovne komisije se strinjam. Ne strinjam se pa s tem, da bi ta predlog, pravzaprav, v celoti zavrnil, skratka, da ni zrel in tako naprej. Jaz mislim, da bi bilo treba predlog obdržati v proceduri in v teku te procedure zagotoviti te potrebne dodatne strokovne raziskave. Zdi pa se mi, da se v svetu že dogajajo spremembe in tudi nekatere iniciative v Nemčiji, nekaj jih imajo predlagatelji na razpolago. Kažejo, da se že konkretni predlogi uveljavljajo v praksi. Bilo bi, pravzaprav, škoda, da bi mi nekako zaostajali za temi, možnimi trendi v razvoju v svetu. Zaradi tega jaz pravim, da bi bilo treba, pravzaprav, že sedaj, v celoti obravnavati vprašanja, kaj bi lahko storili ... (nerazumljivo)... Torej, da mi to vezanost, bi rekel, polnoletnost z 18. letom in pa volilno pravico, da to nekako realiziramo. Jaz pravim, da je v dveh smereh možno že sedaj razmišljati.

Eno je to, da bi se dejansko poskušalo ugotoviti, ali je smiselno delati razliko med aktivno volilno pravico - se pravi, pravico voliti, te in te organe, se pravi, to in to skupščino, poslance - in pa pasivno volilno pravico, pravico biti izvoljen. Ta praksa je znana, pravzaprav, iz naše pretekle zgodovine iz Socialistične federativne republike Jugoslavije, zlasti v tem ... (nerazumljivo)...

Drugo pa, kar se mi zdi, morda, še bolj relevantno in smiselno videti, ali ni ta predlog, ki gre z ambicijo, da se volilna pravica zniža z 18 let na 16 let, preveč revolucionaren. Predlagam, da bi, torej preučili, ali je leto 17 tisto, ki bi bilo ustrezno. To sem zapisal v svojem mnenju. Hvala lepa.

PRESEDNİK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Na vaše mnenje se je odzval dr. Peter Jambrek in mu dajem besedo. Dr. Jambrek imate besedo.

dr. PETER JAMBREK: Gospod predsednik Ustavne komisije, hvala za besedo, ki pa je ne bom izkoristil zato, da bi pojasnjeval še ustno svoja pisna stališča. Jaz sem jih danes zjutraj na hitro spravil na papir zato, da ostanejo na papirju in da jih ljudje berejo in si jih zapomnijo. Mogoče se nekdo z njimi strinja, mogoče ne, in s tem sem povsem zadovoljen.

Vendar bi pa, gospod predsednik, izkoristil to eno minutko prisotnosti članov Ustavne komisije, da bi povedal neko svoje mnenje o 43. členu slovenske Ustave in o neki njegovi morebitni spornosti oziroma pomanjkljivosti, ki pa ni predmet ustavne razprave. Ampak gre za samo eno minutko.

Glejte, v tem 43. členu piše, da je volilna pravila splošna in enaka. Vsak državljan, ki je dopolnil 18 let, ima pravico voliti in biti voljen in tretji odstavek piše, da lahko zakon določi, v katerih primerih in pod katerimi pogoji imajo volilno pravico tujci. Jaz se čudim, da še ni bil sprožen ustavni spor strani kateregakoli od približno 3000 ljudi, ki so dopolnili 18 let v Republiki Sloveniji, pa jim je bila brisana volilna pravica iz evidence volilnih upravičencev, zato ker so opravično in poslovno nesposobni na podlagi sklepa sodišča. Namreč niti skrbniki, niti kdorkoli od teh približno 3000 oseb, ki jih je upravni organ na nivoju upravne enote brisal iz volilnega imenika, se še ni pritožil na Ustavno sodišče. Ampak 43. člen ne dopušča nobene, nikakršne zakonske omejitve volilne pravice, pa vendar je nekaj tisoč ljudi brez nje, brez ustavne podlage, z zakonsko podlago in brez sklepa sodišča. Ker sodišče odloča s sklepom samo o opravični in poslovni spo-

sobnosti, ki jo odvzame. Ampak, saj ni odvzelo s tem tudi volilne pravice. To je neka pravica povsem druge, politične narave.

Zdaj jaz samo zaključujem s svojim razmišljanjem v tej smeri, da v primeru, če bo sprožen ustavni spor, bo ustrezna zakonska podlaga za brisanje iz volilnega imenika zanesljivo razveljavljena. Ampak, ostal bo problem, da Ustava ne dopušča morebitne legitimne omejitve v tem primeru, ki jo pozna vrsta drugih držav. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Sami ste opozorili, da vaš nastop ni v okviru vsebine te razprave in bi prosil vse, naj ne replicirajo na to. Opozorilo je bilo izrečeno. Dovolj bo drugih priložnosti za to, da se nanj odzovemo.

Odpiram razpravo o predlogu spremembe 43. člena, če kdo tako želi. Želi kdo od članov? Želi dr. Bernik najprej besedo, potem podpredsednik dr. Cukjati. Prosim.

dr. JOŽEF BERNIK: Hvala lepa. Jaz nerad simpatiziram s tem predlogom, ki je tako lepo opisan v poročevalcu. Vem še tudi to, da ...(nerazumljivo)... Starostna meja je v raznih državah precej različna, čeprav se vse bolj unificira. Če bi predlagatelj povedal, kakšne izkušnje so imele te države z znižanjem starostne meje volilne pravice in kdaj so to naredile itd. To bi nam pomagalo, da bi mi toliko razumeli dimenzijo tega problema. Veste, zdaj pa težko to razumem. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Podpredsednik dr. Cukjati, prosim.

FRANCE CUKJATI: Hvala za besedo. Torej, kot razumem, predlagatelj uvaja znižano starost, tako za pasivno kot aktivno volilno pravico in sprašujem strokovno komisijo, ali to ne pomeni zniževanje starostne meje za polnoletnost oziroma za poslovno, procesno, deliktno sposobnost. Ker, če to tako pomeni, namreč aktivna volilna pravica, biti izvoljen, predpostavlja vso to sposobnost, to se pravi polnoletnost, procesno, deliktno, sposobnost, poslovno itd. in se sprašujem, ali s tem, pravzaprav, tem mladim ne nalagamo, torej, težkega bremena, ki ni vsestransko proučen, tudi z vidika mladostne psihologije in drugih antropoloških ved, ki bi zagotovo imele marsikaj reči na to temo. To ni enostavna zadeva in mislim, da bi morali s tega vidika, ne samo pravniki povedati svoje mnenje, ampak tudi z drugo stroko, bi se morali posvetovati. Bojim se, da če bomo šli brez mnenj te širše stroke v takšen predlog, se zna zgoditi to, kar, pravzaprav, nihče ne želi. Tudi predlagatelj ne.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Želi še kdo od članic oziroma članov Ustavne komisije? Ne? Potem bom povabil dr. Igličarja, ki želi besedo.

dr. ALBIN IGLIČAR: No, saj prav to, kar je bilo zdaj izpostavljeno kot vprašanje, je imela strokovna skupina tudi pred sabo. Po eni strani te širše psihološke in sociološke študije, po drugi strani pa opozorilo, da je vendarle potreben nek čas za proučitev in pa za razmislek, ali to znižanje praga oziroma starostne meje za dosego volilne pravice, pač, potegne za seboj vprašanje polnoletnosti na drugih pravnih področjih. To je treba, pravzaprav, res še kompleksno proučiti. Jasno je, da posamezna pravna področja imajo tukaj različne meje. V kazenskem pravu otrok do 14. leta ni odgovoren, od 14 do 16 je, mlajši mladoletnik, od 16 do 18 starejši mladoletnik, od 18 do 21 mlajši polnoletnik. Skratka to ...(nerazumljivo)... Vendar pa je tista meja, ki se postavlja za polno poslovno in procesno sposobnost, torej kazensko, 18, poslovno procesno pa tudi 18 let in tako bi

zdaj ta volilna pravica, znižanje praga, vplivala, mimo ali pa bolj vzporedno, na znižanje pridobitve procesne sposobnosti za nastopanje v civilnem postopku, v upravnem postopku, za sklepanje pogodb in podobno, ker je, sicer, zdaj delno omejena poslovna sposobnost priznana. Vse to bi bilo treba vendarle še pregledati in nekako v miru pretehtati. Tako, da to nesporno vpliva na znižanje starostne meje za volilno pravico, vpliva tudi vprašanje polnoletnosti poslovne, procesne sposobnosti na drugih pravnih področjih.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Hvala. Kolegica Širca.

MAJDA ŠIRCA: Hvala lepa. Moram priznati, da, ko sem se prvič srečala s to pobudo za spremembo Ustave, se mi je zdelo najbolj preprosta in hitroroka razlaga, da si pač stranka mladih nekako išče dodaten krog volivcev. Tudi zaradi konec koncev, izida teh volitev. Ampak hkrati pa gre za nedvomno dejstvo, pred katerim si dejansko ne moremo zatiskati oči, da se je stopnja, bom poenostavljeno rekla, zrelosti mladih ljudi v zadnjih deset letih bistveno spremenila. To lahko merimo, na žalost, že mi sami, z našimi izkušnjami, ko se zrelostna doba za leto do dve leti približno, na določenih nivojih spreminja.

Jaz, sama imam izkušnje tudi že pri takemu delu, kot so recimo sveti zavodov, kjer je avtonomnost delegatov, recimo, določene šole, če govorim v tem kontekstu, kjer nastopa mladina, izjemno zrela in, mogoče, še bolj tenkočutna pri razmišljanju. Konkretno, ravno včeraj sem se srečala s primerom, ko je bil dijak bistveno bolj tenkočutnem pri analizi nekega poslovnika, materiala, s katerim se srečujemo mi vsak dan in je zaznaval, recimo, poudaril določilo, ki ga v Državnem zboru marsikdo ni. V tem smislu se je pritožil nad dejstvom, da je bil povsod moški spol, razen pri pisanju zapisnika je bila tajnica. Zdaj sem dala neumestno pripombo, absolutno nepomembno pripombo. Ampak hočem le povzeti, da se je vendarle, zrelost mladih ljudi spremenila. V tem smislu je upravičenost, do neke mere ...(nerazumljivo)... Vprašanje, če na 16 let, in vprašanje, če je z recipročnostjo vendarle primerna. Ampak, tudi sama sem pri nadaljnem proučevanju tega in razmisleku o posledicah takih odločitev, vendarle pogrešala še tiste analize, ki bi mi dala večjo možnost odločanja v smislu drugih posledic. Ne samo tistih, ki gredo v druge pore življenja ...(nerazumljivo)... Ne samo delovno, pravno, kazensko in ostalo zakonodajo, ampak tudi tiste, ki delujejo okoli polnoletnosti. Tudi tiste, ki govorijo bolj o psihološkem, sociološkem in v ostalih nivojih...

Tako, da bi najbrž veljalo razmišljati, ne nujno, zgolj, samo o Ustavi, ampak tudi o drugi zakonodaji, o določenih tenkočutnostih na tem področju. Vprašanje pa je, če se je potrebno o tem odločiti v tako hitrem roku. Odločamo se med nujnimi in ne nujnimi spremembami v prvi fazi. Hvala.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Še kdo? Ne. Ali lahko zaključim to razpravo? Hvala. Zaključujem torej razpravo o točki 6, volilna pravica.

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

USTAVNA KOMISIJA

3. nadaljevanje 12. seje (22. maj 2003)

Sejo je vodil Borut Pahor, predsednik Ustavne komisije.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Lep pozdrav, dober dan. Najprej naj vas seznanim, kdo od kolegov in kolegic ne prisostvuje seji in bo namesto njih s pooblastilom razpravljal in odločal drugi. Torej, mag. Drobnič bo nadomeščal kolega dr. Bernika, kolegice Pavlinič Krebs ni in jo bo nadomeščal kolega Blaž Kavčič, Bogomir Vnučec bo nadomeščal kolega Štembergerja in kolega Mamič kolega Peterleta. To so štiri pooblastila. Imam še eno, kolega Cimperman bo nadomeščal kolega dr. Brejca. Torej, pet pooblastil oziroma pet zamenjav, ki jih bomo upoštevali pri našem odločanju. Prosim, za pozornost.

Smo pri nadaljevanju 12. seje Ustavne komisije...

...

PRESEDNIK BORUT PAHOR: ... Prehajamo na razpravo in odločanje o naslednjem **PREDLOGU SKLEPA V ZVEZI S PREDLOGOM SKUPINE POSLANCEV ZA SPREMEMBO 43. ČLENA USTAVE.** Gre za volilno pravico. Ustavna komisija predlaga Državnemu zboru Republike Slovenije, da na podlagi predloga skupine poslancev z dne 21. decembra 2001, s prvopodpisanim Petrom Levičem, na podlagi drugega odstavka 168. člena Ustave sprejme naslednji sklep o začetku postopka za spremembo 43. člena Ustave: "Državni zbor Republike Slovenije sprejme predlog skupine poslancev s prvopodpisanim Petrom Levičem, z dne 21. decembra 2001, EPA 393/III, za začetek postopka za spremembo 43. člena Ustave Republike Slovenije."

Po razpravi bomo o tem odločali z dvotretjinsko večino. Imate besedo. Prosim.

PETER LEVIČ: Hvala za besedo gospod predsednik. Jaz ne bi ponavljal. Predlog vam je znan. Naša poslanska skupina se je odločila, da vloži tak predlog, predvsem zaradi tega, ker smo zasledili, da je v tej zadevi potekala razprava že v Svetu Evrope že leta 1997, kjer so se porodila številna vprašanja, kako pristopiti k tej zadevi. Ali avtomatsko zmanjševati to dobo oziroma, ali iti postopno, se pravi, ločiti med aktivno in pasivno volilno pravico, potem, ali, mogoče, spremeniti to starostno mejo za lokalne volitve, pa potem iti še v druge nivoje. Tudi stroka ...(nerazumljivo)... Tudi iz sporočil strokovnih vidikov lahko ugotovimo, da mnenja niso tukaj izrazito negativna. Konec koncev se je vse do sedaj starostna meja zniževala. Od 30, 25, 21, sedaj je pri nas 18, kar pa, seveda, ne pomeni, da je to neka spodnja meja. Mi smo predlagali 16, in seveda, iz razlogov, ker

smo tudi sami, glede na vsa strokovna mnenja, razprave na to temo, tudi priporočila Sveta Evrope, pripravljeni, mogoče, na dodatne ...*(nerazumljivo)*... Oziroma, zaradi spremembe, če bi bilo možno ...*(nerazumljivo)*... Zato, seveda, apeliram na kolege poslance, da tukaj apriori ne zavrnemo tega predloga, ampak omogočimo, da nadaljuje razpravo, se pravi, da sprejmemo ta predlog, da ostane v proceduri in pa, da, seveda, lahko preučimo še dodatne strokovne vidike in pa, seveda, vprašanja, ki sem jih že izpostavil, se pravi v vidiku razlikovanja med aktivno in pasivno volilno pravico, potem, ali znižati samo za eno leto, ali za dve oziroma mogoče, samo za določene volitve, se pravi lokalne, ne še za državne oziroma, da bi zadeve pač lahko ostale v proceduri. Tako, da jaz tukaj apeliram na kolege poslance, da podpremo naš predlog in da, seveda, razmišljamo v to smer, kajti na žalost, starostna meja v Sloveniji raste. Staramo se, bližamo se celo, če nismo že presegli mejo 50 let v povprečju, kar pomeni ...*(nerazumljivo)*... Zaradi tega tudi ni čudno, da se, mladi nekako ne odločajo za aktivno politiko, so zelo pasivni in indiferentni do tega dogajanja in s tem bi, mogoče, tudi omogočili oziroma bi jim odprla vrata, da se tudi tukaj bolj aktivno vključijo. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Kdo želi besedo? Žal z ustavno spremembo ni mogoče doseči, da se ne bi starali. Kolegica Širca.

MAJDA ŠIRCA: Hvala lepa. Meni je nekoliko žal, da je Stranka mladih, ki je predložila ta spremembo, tako površno pripravila predlog in da ga ni utemeljila, pravzaprav, v tistih segmentih, ki ostajajo tudi po mnenju strokovne skupine odprt, pa tudi po mojem mnenju. Se pravi, znotraj tistih socioloških, družbenih in ostalih raziskav in implikacij, ki so sicer v našem prostoru dosegljive, ampak vendarle bi bilo smiselno, da bi bile predložene tudi v to gradivo. Pa tudi primerjave, seveda, z drugimi državami. To vprašanje ...*(nerazumljivo)*... Do tega vprašanja sem osebno, sama precej ambivalentna in zagotovo mislim, da je dobrodošlo, če bi se razprava na to temo, ne samo zaradi te spremembe, ampak tudi sicer, bolj odprla. Recimo, naša Ustava dovoljuje spodnjo mejo volilne pravice oziroma aktivne in pasivne volilne pravice, ne omejuje pa zgornje in že tu je eno vprašanje, ki je lahko, pravzaprav, dosti delikatno ob razmišljanju odgovornosti tistega, ki odloča in tistega, ki prevzema odgovornost. Ne, demence ne omejuje, na primer.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Prav. Želi še kdo besedo?

MAJDA ŠIRCA: Nisem končala, gospod predsednik.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Se opravičujem.

MAJDA ŠIRCA: Ne, mislim, da to vprašanje, kljub temu, da eventualno zveni lahkotno, vendarle nima tako lahkotnih implikacij. Konec koncev, sfera mladostnikov od 12, pa še prej od navzdol in navzgor je ciljna skupina, na katero se obrača celotna potrošniška sfera in jih najbolj nagovarja. Zakaj, konec koncev, ne bi tudi politične stranke, lahko tako razmišljam, nagovarjale svoje volivce. Mene to, kar sem, naj prvič povem, vendarle moti ena implikacija, ki jo zaznavam pri vložitvi te pobude in je, seveda, preprosta. Niti jo, najbrž, ne velja skrivati. Dejstvo, da si, pač, stranka, določena stranka, širi svojo bazo in išče svojo volilno polje. To je konec koncev legitimna želja, pravica in je razumljivo, da jo tudi išče, konec. Je pa res, da, če bo našla, bo odvisno od njenega iz-

kaza v tem mandatu. Zato se ne bi ustavljala pri tej oviri, ki mi je osebno bila ob tem, ko sem prvič prebrala to pobudo, prezentna, ampak bi šla dlje in se spustila v tisto sfero, kjer mladi prihajajo pod okrilje odraslih. Na kakšen način in do kje so te delitve? Oziroma, kakšne posledice in učinke bi taka premestitev, po moji presoji, boljša na 17, kot na 16 let, pomenila. Ali bi to eventualno pomenilo, povečanje njihove odgovornosti oziroma zavedanja? Če berete raziskave, ki nastajajo danes v življenjskem prostoru okrog načina, vrednotenja odločanja in sploh vrednost mladih, boste mogoče celo opazili, da, jasno, odstopajo od naših. Ampak nekoliko neprijetno je, da so, vendarle, na vrhu tiste, ki zaznavajo neke vrste apatičnost do vsakdanjega življenja in prinašajo povsem nove vrednote, ki pomenijo, ne vem, zdravje, ljubezen, družina in ... (nerazumljivo)... Ampak dejstvo je, da, pač, se še vedno v teh letih zatekajo pod okrilje odraslih in taka izpustitev volilne pravice, omenjam meni preferenčne 17-letne meje bi mogoče dejansko pomenila drugačno osveščenost oziroma prevzem neke vrste drugačne odgovornosti. Lahko, seveda, so kontra učinki v tem smislu, da, pač, je to polje največje možne manipulacije z določeno kategorijo ljudi, ki si šele ustvarja vrednote oziroma si šele ustvarja svoj pogled na svet, ampak, konec koncev, kdaj pri volitvah ne gre, pravzaprav, za neke vrste manipulacije, ali take, ali drugačne. Vsakdo pridobiva svojo bazo.

Mislím, da bi veljalo premisliti še v strokovnem polju o tem učinku. Veljalo bi razmisliti tudi, kakšen je odziv neposredno mladih, čeprav so bili njihov skupni imenovalec v dosedanjih razmišljanjih, ki so bili, seveda, zelo skopo podani, seveda, v tem smislu, da odgovornost prevzemajo. Ampak, vendarle, je ta lahko zavajajoča. Velja premisliti ali bi se ta sprememba zgodila v drugačni dikciji, eventualno, kot je predlagana s strani stranke mladih. To se pravi, spustiti leta navzgor.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Prosim, kolega Vnučec.

BOGOMIR VNUČEC: Hvala za besedo. Zahvalil bi se kolegici Širci, ker je v bistvu izpostavila tisto, kar je glavno dejstvo, kaj si mi želimo. Se pravi, da se tukaj postavi neka širša razprava. Na žalost, kot je tudi kolegica Širca ugotovila, ni bilo, tudi, časa za neko temeljitejšo analizo, ko smo tudi pripravljali ta predlog. In tudi glede na starost naše stranke nam to lahko oprostite.

Kar se pa tiče primerjav, pa lahko naštejemo, da imajo že tri nemške zvezne dežele, to, znižano starost (Šlezija Saška, Šlezija Schwartzwald) in pa tudi v Avstriji na lokalnih volitvah je bila ta volilna starost nižja. Tako, da tukaj, še enkrat apeliram, da se nam omogoči ta razprava oziroma dodatni argumenti, ki bi jih pridobili. Moram pa reči, da ni nobene bojazni, da bi zaradi tega ... (nerazumljivo)... Da je to neka naša ... (nerazumljivo)... Naj bi naš predlog temeljil na tem, predvsem, zaradi širjenja naše stranke. Daleč od tega. Kajti s tem, ko bomo motivirali mlade, da se vključujejo v politično življenje, bodo motivirani tudi za druge oblike in bo tudi manj drugih problemov mladih, s katerimi se, potem, seveda, starejši ukvarjamo.

Tako, da še enkrat pozivam poslance, da tukaj ne zavrnete tega predloga, ampak, da nam omogočite v nadaljnjih postopkih, da še bolj temeljito razpravljamo in se strokovno odločimo o tem predlogu. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Ali želi še kdo besedo? Zaključujem razpravo in prehajamo na odločanje. Je potrebno sklep ponovno prebrati? (Ne.) Ga želi kdo obrazložiti, glas, namreč? (Ne.) Kdo bo glasoval, naj, prosim, dvigne zelen kartonček? Samo enega prosim. (22 članov.) Za odločitev bo potrebno 15 ali več glasov za.

Kdor tak predlog podpira, naj dvigne zelen kartonček? (Dva člana.) Kdo je proti takemu predlogu? (Sedem članov).

Predlog ni dobil potrebne podpore...

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

35. izredna seja (18. november 2003)

Sejo je vodil Borut Pahor, predsednik Državnega zbora.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Z nadaljevanjem pričenjamo 35. izredno sejo, ki naj bi jo sklenili, če se boste tako strinjali, ob 22. uri, ob desetih zvečer, ko bi prišli na odločanje. Predlagam, da se najprej o tem dogovorimo.

Predlagam, da bi začeli z nadaljevanjem prekinjene tretje točke...

...

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: ... **12. TOČKO DNEVNEGA REDA - OBRAVNAVO PREDLOGA ZA ZAČETEK POSTOPKA ZA SPREMEMBO USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE Z OSNUTKOM USTAVNEGA ZAKONA - EPA 394-III.**

Predlog za začetek postopka za spremembo 43. člena Ustave z osnutkom Ustavnega zakona je v obravnavo zboru predložila skupina poslancev s prvopodpisanim Petrom Levičem. Besedo dajem predstavniku predlagateljev za dopolnilno obrazložitev predloga, predvidoma pet minut. Gospod Levič, prosim.

PETER LEVIČ: Hvala lepa, gospod predsedujoči. Na kratko bom ponovil, zakaj smo predlagatelji vložili predlog za spremembo Ustave v delu, ki določa starost za udeležbo na volitvah.

Dejstvo je, da mladi protagonisti v naši družbi v družbo veliko prispevajo. So tako imenovani jutrišnji odrasli, ampak kljub temu z določenimi omejitvami današnji državljani. Velikokrat mladi delujejo z namenom ohraniti družbo tako, da njihov prispevek ni zgolj biološki. Prav tako pripomorejo pri ohranjanju socialne organizacije in prenašanju kulturne dediščine. Če družba želi ohraniti vse te vrednote iz preteklosti in jih prenašati na naslednje rodove, mora ohraniti interes in vlagati v bodoče generacije. Zaradi premajhne udeležbe v družbenih dejavnostih lahko postanejo mladi še bolj ranljivi in seveda izključeni iz družbe. Družba je prenesla na mlade generacije številna bremena, še posebej velike dolgove uničevanja in onesnaževanja okolja ter vrsto konfliktov.

Če govorimo o odgovornostih in pravicah mladih bi morali prav tako razmišljati o možnosti njihove participacije v družbi. Demokracija potrebuje nove, mlade ljudi. V času, ko je suverenost dana vse večjemu številu ljudi, moramo jemati državljanstvo v njegovem pravem pomenu, naša država naj omogoči več mladim volivcev, ki se bolj zanimajo za dolgoročno pomembne problematike, pravico o njih tudi odločiti.

Ena izmed uspešnih metod za doseg tega cilja je tudi zniževanje starosti za splošno glasovalno pravico na volitvah. Ta metoda je lahko uspešna, saj s sodelovanjem pri volitvah in sprejemanjem odločitev v zvezi z izobraževanjem, zaposlitvijo, kvaliteto

življenja, okolja, kulturnega življenja postanejo mladi glavni inovatorji nekaterih socialnih sprememb, te pa so vse večje in vse bolj obsežne.

Osnovni predlog ni naletel na veliko podporo, zato smo predlagatelji na Ustavni komisiji ponudili spremembo, se pravi, rešitve, ki še vedno dosegajo prej obrazložen namen, torej, doseči bolj demokratično družbo, a manj radikalno posegajo v sedanjo ureditev. Predlagali smo, naj se predlog spremeni v treh smereh. V smeri razlikovanja med aktivno in pasivno volilno pravico, v smeri predloga, da se starostna meja za pridobitev volilne pravice zniža z 18 let na 16 let starosti in v smeri znižanja starostne meje za pridobitev volilne pravice na lokalnih volitvah. Predvsem zadnje se nam zdi pri vseh spremembah še kako potrebno in pomembno. Dejstvo je, da marsikje v Evropi mlajši od 18 let že enakopravno sodelujejo na lokalnih volitvah in tu Slovenija zopet zamuja, ali pa morda menite, da so sedemnajstletniki v Sloveniji manj zreli in sposobni, kot njihovi vrstniki v Nemčiji in v Avstriji, torej v nekaterih njenih zveznih deželah. Tudi v Avstriji so znižali starost na lokalnih volitvah, rezultati pa so se pokazali na zadnjih volitvah. Torej, primerljive sisteme že imamo in hkrati tudi priporočila, na primer, Sveta Evrope o tej problematiki.

Zato v Stranki mladih Slovenije menimo, da je predlog potrebno obdržati v postopku nadaljnje obravnave in pa vse stransko proučiti vse strokovne vidike vprašanja odraščanja in življenjskega dozorevanja mladih in tudi na podlagi pričakovanih trendov v svetu zagotoviti njegovo dodelavo vsaj v eni od omenjenih treh smeri.

Pozivam vas k podpori temu predlogu, ki nedvomno širi pravice in prispeva k večji demokratičnosti družbe. Glas "za" pomeni glas za boljšo prihodnosti, ki sloni tudi predvsem na mlajši populaciji. Ta mora čimprej prevzeti odgovornost za skupno bodočnost. Hvala lepa.

PODPRESEDNİK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Predlog za začetek postopka za spremembo Ustave je obravnavala Ustavna komisija, ki je zboru pisno poročala. Besedo ima predstavnik vlade, eno minuto. Ne. Sledijo predstavitve stališč poslanskih skupin. Najprej gospa Majda Zupan, Nova Slovenija.

MAJDA ZUPAN: Hvala lepa za besedo. Spoštovani! 43. člen Ustave Republike Slovenije določa starost 18 let kot pogoj za pridobitev pravice voliti in biti voljen. Predlagatelj spremembe Ustave želijo znižati starostno mejo z osemnajst na šestnajst let za dosego splošne volilne pravice, ki je pravica vsakega državljana, da voli. Starostni pogoj za dosego volilne pravice se praviloma veže na polnoletnost, pri kateri pravni red dovoljuje osebi sklepanje pravnih poslov.

Pri udejanjanju demokracije naj bi bil udeležen čim širši krog ljudi. Zato bi z znižanjem starostne meje lahko zajeli širok krog mladih, ki so ranljivi in izključeni, s tem pa bi povečali njihovo zanimanje za javne dejavnosti in splošno dobro. Res je, da starostna meja v raznih državah precej različna in tudi, da je današnja mladina bolj odprta in prej zrela kot prejšnje generacije. Vendar pa bi znižanje starostnega pogoja mladini naložilo nove pravice, seveda pa tudi nove odgovornosti. Ali je to dobro z vidika psihologije, sociologije, antropologije mladih, pa je drugo vprašanje.

Strokovni vidiki vprašanja odraščanja in življenjskega dozorevanja mladih in trendov v svetu so jo naše premalo izdelani. Kdaj mladi odrastejo? V raziskavah centra za socialno psihologijo Fakultete za družbene vede je bilo naslovljeno na mlade tudi vprašanje, kdaj mladi pričakujejo, da se jim bo zgodilo tisto, kar raziskovalci označujejo za točko prehoda k odraslosti. Gre za dogodke, ki rahljajo odvisnost od staršev, povečujejo osebno avtonomijo in so povezani s sprejemanjem specifičnih odgovornosti, kot recimo odločanje o svojem videzu, o ustvarjanju lastne družine, sem bi pa lahko tudi prišteli volilno pravico. Raziskovalci celo govorijo o podaljšani mladosti kot posebnem obdobju na poti v odraslost.

Socialni prehodi se dogajajo v vse širšem časovnem obdobju. V povprečju mladi pričakujejo, da se bodo prvič redno zaposlili malo po 22. letu, kar se tudi ujema s pričakovano povprečno starostjo ob koncu šolanja. Vprašanje pa ostaja aktualno: Kako s stališča starosti najti ustrezno ravnotežje med polnoletnostjo, ki je določena za pridobitev splošne volilne pravice, in delovno polnoletnostjo, ko državljan pridobi polni status delavca? Ali so mladi, kljub svoji telesni zrelosti in večji informiranosti, pri 16-ih letih tudi socialno zreli in samostojni za takšno odgovornost?

Pri tem pa ne gre le za zniževanje starostne omejitve za pridobitev volilne pravice, pač pa bi takšna odločitev vplivala tudi na opredelitev starosti, ki je pogoj za pridobitev polnoletnosti ter deliktne opravilne oziroma poslovne sposobnosti posameznikov. Vse premalo je raziskav s tega področja, zato bi bile potrebne dodatne analize, ki bi pokazale tudi na morebitne slabosti. Zato premalo domišljena sprememba Ustave po našem mnenju ni dobra in modra in je ne podpiramo. Pri tem pa ne smemo prezreti, da stopnja zainteresiranosti mladih za politična vprašanja in dosežena stopnja razvoja politične kulture pri nas ni vedno najbolj zavidljive ravni, kar pa bi znižanje starostne meje lahko samo še poslabšalo. Hvala lepa.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Gospod Vojko Čeligoj bo predstavil stališče DeSUS-a.

VOJKO ČELIGOJ: Gospod podpredsednik, hvala lepa za besedo. Spoštovane poslanke, poslanci!

Na podlagi sedaj veljavne zakonodaje je splošna volilna pravica, pravica vsakega državljana, da voli. V skladu s pojmom splošne volilne pravice so praviloma izključeni oziroma začasno omejeni pri izvrševanju volilne pravice tisti, ki zaradi mladosti ali težje duševne bolezni ne morejo glasovati. V skladu z Ustavo ima pravico voliti in biti voljen državljan Republike Slovenije, ki je na dan glasovanja dopolnil 18 let starosti.

S predlogom, ki ga je podala najmlajša parlamentarna stranka, Stranka mladih Slovenije, se želi, da bi se z ustavno določbo znižala starostna meja za pridobitev volilne pravice z dosedanjih 18 na 16 let starosti, brez razlikovanja na aktivno in pasivno volilno pravico. Nedorečenost predloga bi za posledico morebitne overitve take določbe dopustila izvolitev mladoletnega državljana za zelo odgovorne funkcije...

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Mir v dvorani, prosim!

VOJKO ČELIGOJ: ... celo za predsednika republike. Ugotavljamo lahko torej, da bi imelo znižanje starostne meje na 16 let obsežne posledice, katerih prave posledice še

niso bile proučene. Vsekakor pa se ob morebitnem znižanju starostne meje odpira vprašanje civilne in kazenske odgovornosti oziroma pridobitve poslovne, procesne in deliktne sposobnosti. Strinjamo se z mnenjem strokovne skupine, da se je pred institucionalnostjo te ideje potrebno seznaniti z ugotovitvami iz znanosti, ki obravnavajo osebe te starostne skupine. Že od nekdaj uživajo mlajši državljani pri nas, pa tudi drugod, poseben položaj in posebno obravnavanje, ki je vezano tudi na to, da oseba pri tej starosti še ne more imeti jasne predstave o vrednotah, na podlagi katerih ima občutek za pravo presojo svojega dejanja. Težko bi od take osebe zahtevali, da prevzame popolno odgovornost za politične odločitve. S tem vsekakor nimamo v mislih podcenjevanja sposobnosti in intelektualne zrelosti te skupine ljudi, nasprotno. Zaslužni so za marsikaj, kar starejši včasih spregledamo. Želimo samo poudariti neutemeljeno pričakovanje poznavanja celotnega sistema pravil in obveznosti v starostnem obdobju, ko so interesi pogosto usmerjeni v druge stvari.

V poslanski skupini DeSUS se strinjamo, da bi nižanje starostne meje z 18 na 16 let starosti imelo veliko posledic tudi v pravnem in družbenem življenju. Ker pravzaprav ne vemo, kam vse bi morebitna ustavna sprememba posegla, in zaradi prej omenjenega predloga za začetek postopka za spremembo 43. člena Ustave v poslanski skupini DeSUS ne moremo podpreti. Strinjamo pa se, da mora biti temu delu populacije zagotovljeno svobodno zbiranje in združevanje na drugih ravneh, da lahko na drugačen način izražajo in zaščitijo svoje interese. Potrebno je prisluhniti mnenju, ki ga mladostniki izrazijo o zadevah, ki jih v skladu z njihovo zrelostjo in starostjo obravnavajo in nikakor ne smemo dopustiti, da bi njihove ideje, vizije in probleme preslišali. Menimo pa, da je bolje, da se interesi mladih pod 18 let izoblikujejo in izražajo na drugih ravneh družbenega odločanja. Smatramo, da se da še veliko postoriti pri razvijanju participacije mladih v šolah. Potrebno je spodbujati organe, kot na primer Svet mladih kot organ, kjer je priložnost za dialog s predstavniki iste generacije, kot za posredovanje svojih vizij nekemu, ki lahko te interese te populacije neposredno ali posredno zastopa.

Potrebno je tudi spodbujati razvoj društev za mlade in ne nazadnje, potrebno bi bilo morda tudi upoštevati priporočila Sveta Evrope in razmisliti o udeležbi in nižanju starostne meje pri participaciji mladih pod 18 let na volitvah na lokalni ravni. Hvala lepa.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Stališče Slovenske nacionalne stranke bo predstavil gospod Barovič.

BOGDAN BAROVIČ: Hvala lepa, predsedujoči! Spoštovane kolegice, kolegi! Prvič sem v teh treh letih na tem mestu, ko predstavljam stališče, pač v pluralni in demokratični stranki, kjer so naša mnenja o tem izhodišču različna. Zato mi dovolite, da bom povedal svoje videnje, videnje svojih kolegov, in vse skupaj bo pač moralo biti naše stališče, tako kot so tudi naši kolegi malo prej povedali, da v tem primeru bo odločitev pač odločitev vsakega posameznika.

Že spet bom začel, pa se ne želim ponavljati, s stavkom, ki je pogost v kinematografiji, ali pa v literaturi - vsaka podobnost je zgolj slučajna. Veliko povezav med govori, med vsebino, ki smo jo obravnavali prej, in to vsebino, spremembo 43. člena, vidim.

Predvsem sem se ponovno vprašal, iz neke neznane vrstice v obrazložitvah in tekstu, zakaj presoja po letih. Kdo je in kdo ni sposoben reči na volitvah "da" ali na volitvah "ne". Bom pošten. Mnogo 16-letnikov poznam, katerih razsodnost in presoja je, pa brez zamere še enkrat, veliko večja, kot razsodnost in presoja, ne vem, bom rekel, da ne bom nikogar žalil, moje generacije.

Vedno iščemo smer, po kateri se bomo ravnali. Vedno. Enkrat bi se ravnali po Evropi, drugič bi se ravnali po Ameriki, tretjič bi se ravnali ne vem po kom še. Mladi so tisti, ki so povezani s prejšnjo točko, ki si želijo izobrazbe, ki si želijo znanja, ki si želijo dela, ki si želijo sodelovati v tvornosti slovenske družbe in države, pa nimajo možnosti izobraževanja vsi zaradi socialnega stanja, nimajo možnosti zaposlitve zaradi razno raznih stvari, tudi zaradi tega, ker se leta povečujejo, nimajo možnosti biti tvorni.

Mladi so sestavni del te družbe, mladi v tej družbi živijo in mladi vedo, kaj je politika, in mladi vedo, kaj se dogaja v tem Državnem zboru. Govorim nekoliko osebno - mladi so zreli tudi pri šestnajstih, da odločajo o tem, kdo jih bo zastopal, na kakšen način jih bo zastopal, zakaj jih bo zastopal in kako jih bo zastopal. Mladi soustvarjajo našo jutrišnjo družbo, naše izobraževanje.

Ko govorimo o posameznih elementih, bom spoštovane kolege na desni strani opomnil, poznamo zgodbo o tem, verouk v šolo: da ali ne. Pri tem se nikoli ne vprašamo ali ne vprašate, koliko naj bi bili stari, kdo naj kaj razume. Prav, ne bom se vtilkal v stvari, ki jih ne poznam, toda omejevati z leti sposobnost mladih sodelovati na volitvah, biti voljeni, ni realno.

V Slovenski nacionalni stranki kolegi, ki razmišljajo mogoče malce drugače kot jaz, postavljajo naslednja vprašanja in dolžan sem jih v imenu Slovenske nacionalne stranke tudi povedati. Kakšne pa bodo posledice - to je res -, če bi sprejeli spremembo 43. člena? Ali to pomeni, da se zniža tudi starostna meja pri opravljanju vozniškega izpita, pri vključevanju v slovensko poklicno vojsko, in marsikaj takšnega bi se lahko še vprašali. Pošteno, res je. Kaj pomeni takšna sprememba v Ustavi? Zato govorim o tem, vsaka podobnost je zgolj slučajna. Vsak dodatek v Ustavo pomeni veliko odgovornost, veliko, veliko odgovornost. Vendar sam osebno ocenjujem, da omejevati odločitve, voljo, hotenje mladih, ki smejo s petnajstimi leti delati, iti v službo, naj ne bi smeli pa odločati o tem, kdo naj bi jim - govorim na pamet - dal prihodnost, priložnost, s šestnajstimi pa ne - ne vem, če so to primerne primerjave, pa vendarle.

V Slovenski nacionalni stranki se bo vsakdo od štirih članov Slovenske nacionalne stranke odločal po svoji vesti. Upam pa, da bomo vsi skupaj razmišljali o vprašanjih, ki smo jih zastavili. Mladi živijo svoje kreativno in aktivno življenje. Ne smemo presojati ljudi po tem, kakšen je posameznik. Mnogo mladih ve, kaj se dogaja v tem Državnem zboru, mnogo mladih ve, kaj se dogaja v Evropski uniji, mnogo mladih ve, kaj se dogaja v svetu, in mnogo mladih razsodno presoja. Moja osebna razsodna presoja kot člana Slovenske nacionalne stranke bo, da bom rekel "da". Ostali naši kolegi se bodo odločili sami.

Vendar, spoštovane kolegice in kolegi, tako kot se bo težko odločati o tem členu, se bo težko odločati tudi o marsičem. Vprašanja pa ostajajo odprta. Toda zaupajmo mladim! Hvala.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJČ: Hvala. Še stališče Stranke mladih Slovenije. Gospod Diaci.

MARKO DIACI: Hvala za besedo. Vsako razmišljujoče bitje, ki naleti na problem, se ukvarja s potmi in procesi, kako bi ta problem presegel in v družbenih stvareh, in vsak manjši problem je del družbenega problema oziroma kot posameznika v tistem delu, ki je del družbe, tudi reševanje družbenih problemov vpliva na reševanje njegovih problemov. Pripustitev mlajših k političnem odločanju je zato pozitiven korak in po naše znak naprednosti družbe. Je tudi signal političnim strankam, da naj zaradi večanja volilnega telesa v smeri mlajših volivk in volivcev daje v svojih programih večji poudarek tudi skrbi za mlado generacijo, z ustvarjanjem novih možnosti in priložnosti za mlade. Od tega ima korist celotna družba, saj so mladi bodoči odrasli in kot taki protagonisti jutrišnje družbe.

Želel bi povedati tudi, da znižanje volilne pravice ne sovпада nujno z znižanjem starostne meje za pridobitev popolne poslovne sposobnosti. Moramo razumeti namen, ki stoji za vsakim izmed teh dveh pravnih institutov. Volilna pravica omogoča enakovredno participiranje pri odločanju v družbenih zadevah na neposreden ali posreden način, medtem ko je poslovna sposobnost določena zaradi zaščite pred nepremišljenimi dejanji tistih, ki bi utegnili zaradi svoje poslovne neizkušenosti sprejeti odločitve, ki bi se pozneje izkazale v njihovo premoženjsko ali siceršnjo škodo, ali prevzeti obveznosti, katerih dolgoročnosti se ne bi znali zavedati. Menimo pa, da glede tega, kaj pa so problemi družbe, mladi vedo in znajo razmišljati in so to vsekakor sposobni. Predlagamo, da s postopkom nadaljujemo in kasneje s kompromisom najdemo tisto pot, ki bo omogočila politično in družbeno participacijo kar največjemu delu družbe. Hvala.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJČ: Hvala lepa. Sledi razprava poslank in poslancev. Najprej ima besedo gospod Lojze Peterle. Ne. Gospod Sašo Peče? Ne. Gospa Širca?

MAJDA ŠIRCA: Hvala lepa. Ta predlog spremembe bi zagotovo zahteval mnogo manj lahkotnega pristopa, kot je bil deležen, kajti odpira vprašanje, ki ima široke dimenzije in v katerega bi se morala vključiti tako psihološke, antropološke, sociološke in ostale vede. Kajti argumentacija, ki je bila podana za utemeljitev te spremembe, je bila precej šibka in kot že rečeno, lahkotna. V tem smislu je rezultirala v veliki meri - in marsikdo jo je tudi tako razumel in marsikdo jo še danes tako razume - kot možnost za iskanje širšega volilnega zaledja oziroma telesa, ki je bodisi zanimiv za Stranko mladih bodisi za kakšno drugo stranko, kakorkoli za prihajajoči oziroma zeleni volilni potencial. Toda, če pustimo ob strani to, da gre za velik potencial novih glasov, kljub temu da so različne ankete potrdile, da involviranost vprašanja, odločanja in zaupanja v politiko ni najbolj prioritarno zanimanje mladih - spomnimo se teh anket - se velja vseeno ozreti v profil današnjega 16- ali pa 17-letnega človeka, ki naj bi postal potencialni volivec. Nedvomno drži, da se zrelostna stopnja mladega človeka bistveno znižuje. Ima več informa-

cij, več odgovornosti, več znanja. Nedvomno tudi drži, da bi prisilna odgovornost, ki bi jo vnesla volilna pravica, prinesla morebiti tudi več manipulativnih pritiskov na mlade. Če parafraziram, če bomo sedaj imeli znižano možnost, da se vozniško dovoljenje pridobi s 16-mi leti in da bo pospremljena z dvoletno asistenco, potem lahko predpostavljam, da bi se lahko tudi ta "asistenca" v narekovaju seveda dogajala tudi na volitvah - v prenesenem smislu seveda.

Je pa seveda res, da se precej paternalistično obnašamo do mladih in jih po eni strani silimo, da v tem obdobju sprejemajo zelo ključne, bistvene življenjske odločitve, od šolanja, od nadzorov, od sprejemanja vrednot in še kaj, po drugi strani pa jih ne aktivno participiramo pri odločanju oziroma vključujemo v te odločitvene faze. Kajti, v kolikor bi jim bila dana pravica, bi jim bila dana tudi odgovornost - nedvomno, s tem pa tudi prisila, da se bolj zavezujoče odzivajo na svet okoli sebe.

Zanimivo je, da se je razmislek zgodil zgolj na tej stopnji pri omejevanju navzdol, morebiti bi bilo za razmisliti tudi pri zgornji stopnji omejevanja navzgor.

Pri pregledu referendumskih pobud, ki so se dogajale v Švici in Danski, lahko vidim, da v 1991. letu je Švica na referendumu zmanjšala pravico na volitvah z 21 na 18 let. Danska je leta 1961 znižala s 23 na 21 let, čez deset let, se pravi 1971., je znižala z 21 na 20 let, čez sedem let, to se pravi leta 1978, pa je na referendumu odločala o znižani starostni stopnji z 20 na 18. In 1978. se je ustavila. Kar pomeni, da vendarle obstaja še nek konsenz, ko tega preskoka svet ni v veliki meri postoril in se odločil, da bi involviral v volilno telo. To se pravi, na eni in na drugi strani kot tisto, ki bi ga oblikovalo, kot tisto, ki ga bi potem izvajalo, je ostalo še konstantno in predpostavljam, da bo tudi v naši zakonodaji v bodoče še tako ostalo. Hvala.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Gospod Štemberger? Gospod Mamić.

IVAN MAMIĆ: Hvala za besedo. Pozdravljam vse kolege in kolegice, prej kolegice in potem tudi kolege.

Današnji mladi so vsako leto bolj informirani, saj imajo ves svet na dlani po nekaj minutah preko interneta. Se pravi, da se lahko tudi podkovani z boljšim znanjem kot generacija pred njimi, in hvala bogu, da je tako. To pa ne pomeni, da so tudi politično bolj zreli, kot so bile generacije pred njimi. Namreč, za zrelost gre. Jaz sem globoko prepričan, da večje zrelosti nikakor nimajo od prejšnjih generacij tudi zaradi življenjskih pogojev. Prejšnje generacije so, hočeš nočeš, če so hotele priti do kruha, skrbele zase, brez velike pomoči staršev, ki niso niti vedeli, za kaj gre, kje je kakšna šola, kako je usmerjen fant ali punca za nadaljevanje življenja. Se pravi, situacija jih je silila, da so se morali sami zanimati in se seznanjati s takimi ali drugačnimi problemi, ki so bili na poti. Še več! Danes današnja mladina za razliko od prejšnje, ne da bi sedaj jaz tarnal, kako je meni bilo strašno težko ali kaj. Jaz sem ponosen na svoje življenje, kar sem ga dal skozi, in mi ni nič žal. In mislim, da nisem pravzaprav ničesar zamudil. Ampak, sedanji generaciji mladih je bolj postлана pot, kot je bila, in s tem so tudi skrbi manjše. Se pravi, vsaj v mladostniških letih. Iz tega izhaja, da ni nobene razlike v tem ali pa še manj, da bi imeli sedaj kakšno prednost, češ, so bolj zreli iz teh ali drugih razlogov. Jaz mislim, da to ne

drži. In mislim tudi to, da okolje, ki so ga imele starejše generacije, je bilo bolj neprijazno kot sedaj. Ne rečem, kako je naprej. Problemi so ostali vsaj isti, če se niso zmanjšali. Recimo, vpisati se v srednjo šolo, če se spomnim jaz iz svojih mladih let, je bil strašanski problem. Si moral dobiti kakšne prijatelje, kakšne znance, da so lobirali, da si se sploh vpisal v srednjo šolo. Seveda, za zaposlitev je bil problem takrat in sedaj, in ko se bo pač tok življenja nadaljeval, je tudi v tem več ali manj ista razlika. Tako da v ničemer ne vidim, da bi sedaj mladi imeli neko prednost, govorim v narekovajih seveda, ki jim je nekako ne prirojena, ampak da jim jo je življenje podalo, da sedaj oni lahko bolj odločajo. Da lažje odločajo, kot so starejše generacije odločale. In sedaj, če pa povem še en prav konkreten primer z današnjega dne. Jaz, ko se peljem domov v Vipavsko dolino, se na Dolgem mostu ustavim in poberem štoparje, obvezno imam poln avto, če so le tam. Če nisem prepozen. In tudi štoparke, ja. In potem se pogovarjam z njimi. In sem ugotovil -, bom približen rezultat povedal - da 20 procentov mladih ne ve, kdo je predsednik naše vlade. Toliko jih tudi ne ve, da predsednik države ni več Milan Kučan. Oprostite, to so dejstva, ker sem jih sam doživel, ne da bi mi kdo pravil. Kaj je parlament, nimajo pojma! So nekateri sem in tja tudi zelo, zelo brihtni, znajo ti tudi povedati, znajo ti tudi odgovoriti, kakšne neumnosti klati Državni zbor in tako naprej. Nekateri seveda znajo, so informirani, ampak izredno, izredno redki. Če zdaj govorimo o nekem povprečju, da zaslужijo, da se jim zmanjša meja za dve leti, ne vem, kam to pelje. Čez nekaj let se bo nekdo spomnil pa bo rekel, ja, šestnajst let je previsoka meja, dajmo jo znižati na petnajst, štirinajst, ne vem, kje se bo ta meja ustavila. Tako da jaz, ne da bi imel karkoli proti mladim, še vedno mislim, da je tudi v meni mlad duh, imam rad mlade in tako naprej, ampak mislim, da je šestnajst let pre zgodnja meja, da bi lahko šli na volitve.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa, kolega Mamić. Kolega Diaci, prosim.

MARKO DIACI: Hvala za besedo. Moram priznati, da mi je kolega Mamić dal prave iztočnice. Na nek način bom poskušal njegovo razpravo demantirati in mislim, da ne bo problema, da mi to ne uspe.

Najprej bi želel povedati, da bi bilo zelo dobro in tudi naš namen je, da s to razpravo nadaljujemo. Tudi danes, če podprete naš predlog, s tem dejansko nismo zabetonirali ničesar. Samo nadaljujemo postopek in razmišljanje o znižanju te starostne meje. Zdaj se bom navezal na kolega Mamića, in sicer mislim, da je rekel sledeče, da je zdajšnjim generacijam dosti lažje, kot je bilo prejšnjim generacijam. S tem se absolutno ne strinjam. Mislim, da je bil prejšnji sistem za mlade dosti bolj prijazen, kot jim je današnji. Saj se spomnim, tudi sam sem bil član zveze socialistične mladine Slovenije in sem tam sodeloval. Imeli smo dosti več, kako bi rekel, možnosti za kreativno delo. Danes je s tem praktično na nek način konec.

Kar se tiče zaposlitve, če samo pogledamo stopnje brezposelnosti, včasih je bila stopnja brezposelnosti v bivši Jugoslaviji - ni je bilo oziroma zelo majhen odstotek. Danes 11% povprečje, štajerski del prek 14, v Ljubljani je malo bolje, tam nekje od šest do osem. Tako da to definitivno ne drži.

Potem govorimo, recimo, o stanovanju, o pravici do stanovanja. Včasih je bilo to v Ustavi zapisano načelo. In še bi lahko našteval.

Naslednja stvar. Lepo ste povedali tudi, kar se tiče tega, da mladi ne poznajo niti naših predsednikov. Seveda, dokler jim ti dejansko določenih pristojnosti ne daš, jih to enostavno ne bo zanimalo. Zelo hitro jih bo začela zadeva zanimati, ker že sami spoznavaajo stvari. In ko ti daš mlademu človeku določene pristojnosti, se on tudi prej ali slej zaveda, da iz tega sledijo tudi določene odgovornosti.

Naslednje, volilno zaledje, recimo, ki je bilo tudi omenjeno. Vsi vemo, da če ti mladega na nek način v neko stvar siliš, bo reagiral ravno obratno. To je splošno znano načelo in tu o nekem volilnem zaledju skoraj težko govorimo.

Potem, premik meje. To je že gospa Širca omenila. Vsi se zdaj pogovarjamo o znižanju meje, nikoli se pa nihče ne vpraša tudi o zgornji omejitvi, recimo, ki bi bila do neke mere tudi logična. O tem bo govoril gospod Levič, vsaj upam, v nadaljevanju.

In še ena stvar je, kar se šolstva tiče. Sam sem bil dijak tako imenovanega usmerjenega izobraževanja. Ko sem bil v osmem razredu, bil sem star 14 let, smo se morali odločiti. In jaz sem se usmerjeno izobraževal praktično do 21. leta, ko sem določeno stopnjo na fakulteti zaključil, in potem sem videl napačno odločitev svojega usmerjenega izobraževanja. Ampak sem se moral odločiti. Toliko na kratko. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Kolega Levič.

PETER LEVIČ: Hvala lepa, gospod predsednik. Vam je že gospod Diaci dosti povedal, ampak ... Govorimo o politični kulturi mladih in da le-ta trenutno ne dovoljuje znižanja in tudi govorimo o veliki posledici v socialnem življenju, ne vem o čem še vse. Dajte mi povedati, kako naj bi mlade sploh zanimala politika, če jih že tukaj v parlamentu, v neki inštituciji, ki je neka prva oziroma v kateri soustvarjamo neke zakone in jih že tukaj po kratkem postopku, ah, saj vi mladi, vi pa ne veste kako in kaj. In vse razprave tukaj notri, ki so, so vse: vi mladi boste že, sedaj ste še premladi. Na kakšen način potem sploh hočete imeti neko politično kulturo mladih, saj jim ne dovoljujete tega.

Spet bom kot stara lajna ponavljal zakonsko določene pravice, ki jih ima mlad človek, in obveznosti v Sloveniji. Se pravi, mladostnik, ki je star 14 let, postane odgovoren za storjeno kaznivo dejanje ter za povzročeno škodo. S 14 leti lahko pridobi vozniško dovoljenje za vožnje kolesa z motorji, pri 15 letih lahko sklene delovno razmerje ter razpolaga s svojim dohodkom, lahko napravi oporoko ter pridobi vozniško dovoljenje za traktorje. Pri 15. letih ima tudi v skladu z zakonom o zdravstveni dejavnosti pravico do proste izbire zdravnika, do posvetovanja z ustreznimi specialisti, ki jih sam izbere, izve tudi diagnozo svoje bolezni, sme dati soglasje za kakršenkoli medicinski poseg, ima pravico do vpogleda v zdravstveno dokumentacijo, pravico zahtevati, da zdravstveni delavci brez njegove privolitve nikomur ne posredujejo podatkov o njegovem zdravstvenem stanju in tako naprej. S 15. leti pridobi mladostnik tudi omejeno poslovno pravico, se pravi sposobnost, kar pomeni, da lahko v načelu sam sklepa pravne posle, vendar je za veljavnost le-teh potrebna odobritev staršev. Pri 15. se lahko včlani v društvo, postane član mladinske organizacije v politični stranki s privolitvijo zakonitega zastopnika pa tudi član politične stranke. Pri 16. letih lahko mladostnik pridobi vozniško dovoljenje za moped oziroma motor do 125 kubičnih centimetrov. Z dopolnjenimi 18. leti pa mladostnik pridobi popolno poslovno sposobnost, kar pomeni, da lahko samostoj-

no sklepa pravne posle, pridobi vozniško dovoljenje B kategorije in tako naprej. Sedaj celo zmanjšujemo, v bistvu dajemo mladim možnost, da začnejo voziti avtomobil pri 17. letih, seveda, v spremstvu staršev.

Gospod Diaci je že prej omenil, kako je s starejšimi ljudmi. Naj omenim, da je zdravstveno lahko starejši, pa se opravičujem gospodom iz DeSUS-a, nesposoben oziroma zdravstveno se mu prepove vožnja avtomobila, pri volilni pravici ni tako. Se pravi, volilno je očitno sposoben, dokler živi.

Zelo rad bi citiral še nekega mladeniča, ki nas je zagovarjal pri Ustavni komisiji, bom poskušal prebrati na hitro, čas imam še, njegov odstavek: "Ne sprejemam argumenta, saj večina jih ne ve, o čem gre, in razne špekulacije s tem, da znajo biti predlog manipulacije - govorimo o mladih. Če si nalijemo čistega vina, tudi ostalo prebivalstvo Slovenije ali katere koli druge države se ne odlikuje z odličnim poznavanjem in z absolutno imunostjo na takšne ali drugačne politične poteze. Zagovarjam pa, da če je med njimi en sam tak, ki zna pravilno pretehtati in ki se bo volitev v tem primeru udeležil, da je treba zaradi tistega enega dati možnost vsem, ker se s tistim enim veliko pridobi, s tistimi ostalimi mladimi, ki pa mogoče te možnosti ne bi izkoristili, pa družba tudi ničesar ne izgublja. Navsezadnje, tudi mogoče primerjava ni najbolj na mestu, ampak glavni argument proti smrtni kazni je to, da je možna napaka in da se ne sme uveljavljati ravno zaradi tistega enega, ki bi znal biti nedolžen med obsojenimi. Torej, ker je nepopravljiva. In trdim, da tudi zaradi tega enega mladega, ki bi lahko sodeloval pri odločitvah o prihodnosti in to vsekakor ne pomeni, da bi mislil, da je samo eden, ampak gre tu za veliko število mladih. Kot sem povedal, participacijo, recimo, že v dijaški organizaciji - treba dati priložnost vsej mladi populaciji." Hvala lepa.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Hvala. Kolegica Sonja Areh? Ne? Hvala lepa. Potem bomo zaključili razpravo. Odločali bomo o predlogu sklepa, ko bo prišel na vrsto še v okviru nocojšnjih odločitev...

...

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: ... predzadnja, **12. TOČKA DNEVNEGA REDA - PREDLOG ZA ZAČETEK POSTOPKA ZA SPREMEMBO USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE Z OSNUTKOM USTAVNEGA ZAKONA (EPA 394/III).**

Smo pri odločanju o predlogu sklepa, ki se glasi: "Državni zbor Republike Slovenije sprejema predlog skupine poslancev s prvopodpisanim Petrom Levičem z dne 21.12.2001, EPA 394/III, za začetek postopka za spremembo 43. člena Ustave. Kolega Levič želi obrazložiti glas. Prosim.

PETER LEVIČ: Hvala lepa, gospod predsednik. Naj mi je dovoljeno povzeti ločeno mnenje prof. dr. Ivana Kristana, člana strokovne skupine kot mojo obrazložitev glasu. Napisal je: "Ne strinjam se s predlogom, da bi zaradi restriktivnega pristopa k ustavnim spremembam v celoti zavrnili predlog skupine poslank in poslancev za spremembo drugega odstavka 43. člena Ustave, tako da bi se starostna meja za pridobitev volilne pravice iz 18 let znižala na 16 let. Drugič, predlog skupine poslank in poslancev je potrebno obdržati v postopku nadaljnje obravnave in po vsestranski proučitvi vseh strokovnih vidikov vprašanja odraščanja in življenjske dozorevanja mladih in tudi pričako-

vanih trendov v svetu zagotoviti njegovo dodelavo. Menim, da je potrebno upoštevati že pretekle izkušnje na podlagi Ustave iz leta 1974, ko so bili mladi delavci vključeni v sistem samoupravljanja, v volitve delavskih svetov in posredno volitve zbora proizvajalcev".

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Prosim za mir v dvorani!

PETER LEVIČ: V celoti je že sedaj aktualno vprašanje, kako stališča starosti najti ustrezno ravnotežje med polnoletnostjo, ko se pridobi splošna volilna pravica, in delovno polnoletnostjo, ko delavec že s 15 leti pridobi polni status delavca. Že sedaj bi lahko začeli pripravljati spremembo sistema volilne pravice v dveh smereh: Prvo, v smeri razlikovanja med aktivno in pasivno volilno pravico, in drugo, v smeri predloga, da se starostna meja za pridobitev volilne pravice zniža z 18 na 17 let starosti. Zato vas prosim, da podprete naš predlog, ki smo ga dali v obravnavo. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Lahko odločimo? Prosim za mir v dvorani! Ali se lahko vsi usedete na svoja mesta, prosim? Glasujemo. 84 navzočih, 17 za in 39 proti.

(Za je glasovalo 17.) (Proti 39.)

Ugotavljam, da predlog sklepa ni dobil potrebne podpore.

S tem je postopek o tem predlogu končan in tudi točka dnevnega reda...

**PREDLOG
ZA ZAČETEK
POSTOPKA
ZA SPREMEMBO
USTAVE
REPUBLIKE
SLOVENIJE**

PREDLOG
ZA ZAČETEK POSTOPKA ZA SPREMEMBO USTAVE
REPUBLIKE SLOVENIJE Z OSNUTKOM USTAVNEGA ZAKONA

I.

Na podlagi 168. člena ustave Republike Slovenije predlagamo državnemu zboru, da začne postopek za spremembo ustave Republike Slovenije, s katerim želimo postaviti temelje za enake možnosti sodelovanja moških in žensk v postopkih kandidiranja za voljene organe predstavniških oblasti na državni in lokalni ravni.

Predlagamo spremembo 44. člena ustave Republike Slovenije.

V 44. členu se doda novi drugi odstavek, ki določa, da zakon lahko določi ukrepe za spodbujanje enakih možnosti kandidiranja moških in žensk za voljene organe predstavniških oblasti na državni in lokalni ravni.

OBRAZLOŽITEV:

V Republiki Sloveniji ženske predstavljajo 51,13 % vsega prebivalstva. Kljub takšnemu deležu v populaciji je delež žensk na najvišjih položajih v državnih organih oz. v procesih odločanja nizek. Čeprav 43. člen ustave zagotavlja splošno in enako aktivno in pasivno volilno pravico vsaki polnoletni osebi z državljanstvom, število žensk že na kandidatnih listah za javne funkcije kaže, da so ženske v izraziti manjšini.

Delež poslank v Državnem zboru niha, in sicer 11% leta 1990, 14% v letu 1992, 7,8% v letu 1996 in 13,3% v letu 2000. V prvi slovenski vladi je bilo 8% ministric, v drugi 6,7%, v tretji nič in v zadnji 18,7%. Delno bi lahko takšno stanje pripisali tudi t.i. tranziciji, saj prevladujoči vzorci političnih sprememb niso vsem omogočili enakih možnosti sodelovanja pri procesih kandidiranju in na volitvah.

Izključevanje velikih družbenih skupin iz upravljanja javnih zadev oz. iz procesov odločanja je za sodobne predstavniške demokracije nesprijemljivo.

Uravnotežena oz. sorazmerna prisotnost obeh spolov je zlasti pomembna pri odločanju, saj velikokrat neposredno vpliva na širino in kakovost odločanja in s tem na kakovost družbenega razvoja.

Zaradi negativnih posledic neenakomerne zastopanosti posameznega spola na določenih funkcijah in v poklicih si tudi drugod v Evropi prizadevajo odpravljati vzroke in posledice takšnega stanja. Pravni akti in ukrepi EU in Sveta Evrope kažejo, da je eden osrednjih problemov današnje družbe ravno neenakopravnost med spoloma. EU zato šteje odpravo diskriminacije med spoloma za eno pomembnih in prednostnih političnih nalog.

Od leta 1975 je EU sprejela več direktiv, namenjenih vzpostavljanju enakosti spolov na različnih področjih. Tako je Svet ministrov l. 1996 sprejel priporočilo o uravnoteženem sodelovanju moških in žensk pri odločanju, v katerem pravi, da je *"uravnotežena zastopanost moških in žensk pri odločanju zahteva demokracije"* (dokument 96/694/EC). Komisija pa je za države članice oblikovala navodila za ukrepe, s katerimi bi dosegli večje sodelovanje žensk pri odločanju. Določili so pet instrumentov: raziskovanje, statistiko in monitoring, ozaveščanje o potrebnosti sodelovanja žensk v procesih odločanja, razširitev nabora žensk, ki bi bile pripravljene sodelovati v politiki, določitev kvot in drugih ukrepov ter preverjanje njihove učinkovitosti.

Tudi amsterdamska pogodba članice EU zavezuje k doseganju enakopravnosti spolov (člen 2.) in k boju zoper diskriminacijo zaradi spola in spolne usmerjenosti ter določa, da morajo biti cilji aktivnosti članic EU usmerjene k odpravi neenakosti in uveljavljanju enakosti moških in žensk (3. člen). Republika Slovenija je kot podpisnica Evropskega sporazuma o pridružitvi med Republiko Slovenijo na eni strani in Evropskimi skupnostmi in njihovimi državami članicami, ki delujejo v okviru Evropske unije na drugi strani, tako zavezana oblikovati in izpolnjevati podobne ukrepe, poleg tega pa je Republika Slovenija tudi podpisnica Konvencije OZN o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk. Konvencija državam podpisnicam priporoča sprejemanje posebnih začasnih ukrepov za pospešitev uresničevanja dejanske enakosti žensk in moških, predvsem za povečanje integracije žensk v gospodarstvo in politiko, *saj za doseganje dejanske enakosti žensk ni dovolj le odstraniti diskriminatorne ovire, ampak je treba enakost spodbujati s pozitivnimi ukrepi, s katerimi je mogoče odpravljati stereotipno delitev družbenih vlog spolov.*

Predlagatelj in predlagateljice se pri svojem predlogu opiramo tudi na 26. člen Mednarodnega pakta o državljskih in političnih pravicah (Uradni list SFRJ, št. 7-35/71 z dne 4. 2. 1971. Notifikacija nasledstva: Uradni list RS - Mednarodne pogodbe, št. 9-55/92 z dne 17. 7. 1991, Uradni list RS, št. 35/92). Odbor OZN za človekove pravice (to telo je s fakultativnim protokolom k Mednarodnemu paktu o državljskih in političnih pravicah dobilo pristojnosti, da obravnava sporočila posameznih oseb o kršitvah katere koli pravice, določene v Paktu). Namreč prav na osnovi tega člena razlikuje med dife-

renciranjem in diskriminacijo. Sprejel pa je tudi stališče, da ni *»vsako diferencirano obravnavanje tudi diskriminacija; če je kriterij takšne diferenciacije razumen in objektivni in če je cilj doseči namen, ki je legitimiran v konvenciji.«* Ukrep, ki je potreben za korekcijo diskriminacije, je dejansko primer legitimne diferenciacije, katere namen je popraviti neenakosti. Odbor celo meni, da je naloga vlad sprejeti ukrepe pozitivne akcije, katerih namen je zagotavljanje pozitivnega uživanja pravic; diskriminacije namreč ni mogoče odpraviti zgolj z zaščitnimi ukrepi in z uresničevanjem zakonov.

Predlagatelji spremembe ustave želimo nedvomno sprejemanje takšnih ukrepov tudi v Sloveniji. Slovenska ustava namreč v 14. členu določa, da *»so v Sloveniji vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine, ne glede na narodnost, raso, spol, jezik, vero, politično ali drugo prepričanje, gmotno stanje, rojstvo, izobrazbo, družbeni položaj ali katerokoli drugo osebno okoliščino in da so pred zakonom vsi enaki«*.

Z željo, da v Sloveniji ne bi prišlo do podobnega položaja kot v Republiki Franciji pred spremembo njihove ustave, predlagamo spremembo ustave. Republika Francija je namreč zakonske ukrepe, s katerimi je poskušala dvigniti raven zastopanosti žensk pri upravljanju javnih zadev, lahko uveljavila šele, ko je v ustavo vnesla določbo o spodbujanju enakega dostopa žensk in moških do volilnih mandatov in voljenih funkcij. Pred tem je ustavno sodišče enake zakonske ukrepe spoznalo za neskladne z ustavo - kršili naj bi načelo enakosti (kljub vsem mednarodnim konvencijam in priporočilom EU).

Sprememba ustave bo prispevala k večji legitimnosti demokracije v Sloveniji - omogočala bo enakopravno udeležbo družbenih skupin pri upravljanju javnih zadev.

Predlagane spremembe ustave bi omogočile popravke nediskriminatornih rešitev in do neke mere tudi podlago za sprejetje Zakona o enakih možnostih, ki bi ga morala Republika Slovenija sprejeti do leta 2002. Predlagateljice in predlagatelji menimo, da bi morale biti ženske - glede na to, da predstavljajo več kot polovico prebivalstva in so najštevilčnejša družbena skupina - primerno prisotne tudi pri odločanju. Republika Slovenija že relativno dolgo uspešno uveljavlja posebne kolektivne pravice avtohtonih narodnih manjšin. Ker je eno od družbenih kategorij že pozitivno izvzela, ni razloga, da ne bi uredila tudi problema neustrezne prisotnosti pri odločanju več kot milijona državljanek.

Pozitivni ukrepi so se v praksi evropskih držav izkazali za zelo učinkoviti in preverjen ter uveljavljen mehanizem za povečanje deleža žensk pri odločanju. V Belgiji se je delež žensk v parlamentu povečal za 4,8 odstotnih točk, v Franciji so po uvedbi paritetnih list za lokalne volitve izvolili dvakrat več županov oz. predstavnic lokalnih oblasti, v Skandinaviji nekatere stranke prakticirajo kvote ali paritetno sestavljene kandidatne liste že več mandatnih obdobj, zato se prisotnost žensk v njihovih parlamentih giblje med 32 in 42 odstotki.

Prepričani smo, da spremembe ustave zagotavljajo podlago za zakonsko določene ukrepe, ki bi sledili načelu družbene integracije, katere cilj je oblikovanje stabilne, vključujoče, varne in pravične družbe, temelječe na spoštovanju vseh generacij človekovih pravic - torej tudi pravic skupin ljudi.

II.

Osnutek ustavnega zakona o spremembah ustave Republike Slovenije

I.

V ustavi Republike Slovenije (Uradni list Republike Slovenije št. 33/91, 42/97 in 66/00) se v 44. členu doda nov drugi odstavek, ki se glasi:

»Zakon lahko določi ukrepe za spodbujanje enakih možnosti moških in žensk pri kandidiranju na volitvah v državne organe in organe lokalnih skupnosti.«

II.

Ta ustavni zakon začne veljati z razglasitvijo v državnem zboru.

Obrazložitev:

S spremembami ustave želimo zagotoviti pravno nesporno podlago za oblikovanje zakonsko določenih ukrepov, s katerimi bi povečali možnost enakopravnega sodelovanja moških in žensk pri kandidiranju za najvišje položaje na vseh ravneh oblasti. Zato predlagamo spremembo 44. člena ustave Republike Slovenije.

V 44. členu se doda novi odstavek, ki določa, da zakon lahko določi ukrepe za spodbujanje enakih možnosti kandidiranja moških in žensk za voljene položaje v državnih organih in organih lokalnih skupnosti.

BESEDILO ČLENA, KI SE SPREMINJA

44. člen

(sodelovanje pri upravljanju javnih zadev)

Vsak državljan ima pravico, da v skladu z zakonom neposredno ali po izvoljenih predstavnikih sodeluje pri upravljanju javnih zadev.

PODPISNIKI:

BORUT PAHOR
JANEZ PODOBNIK

MAJDA ŠIRCA
MAJDA POTRATA

TONE ANDERLIČ
SONJA AREH LAVRIČ
SLAVKO GABER
DANICA SIMŠIČ
IVAN KEBRIČ
ROMAN JAKIČ
LJUBO GERMIČ
DUŠAN VUČKO
TONE PARTLIJČ
MAKS LAVRINC
PETER LEVIČ
IRMA PAVLINIČ KREBS
SAMO BEVK
SILVA ČERNUGELJ
ALEKSANDER MERLO
LEO KREMŽAR
IGOR ŠTEMBERGER
CVETA ZALOKAR ORAŽEM
MARKO DIACI
JANEZ KRAMBERGER
RICHARD BEUERMAN
ZORAN GRAČNER
MIRAN POTRČ
ANDREJ GERENČER
LIDIJA MAJNIK
BOJAN KONTIČ
STANA STOPAR
JOŽEF KAVTIČNIK
JAŠA L. ZLOBEC
RUDOLF MOGE
LEOPOLD GROŠELJ
AURELIO JURI
JANKO VEBER
FERI HORVAT
VALENTIN POHOREC
BOGOMIR VNUČEC

MARIJA POZSONEC
ANTON DELAK
ROBERTO BATELLI
BOGDAN BAROVIČ
BLAŽ KAVČIČ
MATJAŽ ŠVAGAN
VIJKO ČELIGOJ
IVAN BOŽIČ
DORIJAN MARŠIČ
JURE MALOVRH
ANDREJ FABJAN
BRANKO JANC
MIRAN JERIČ
JOŽE AVŠIČ
FRANCI ROKAVEC
MARIO GASPARINI
JOŽEF ŠPINDLER
MILAN KOPUŠAR
VILI TROFENIK
MAJDA ZUPAN
IVAN MAMIČ
ANDREJ VIZJAK
MARIJA ANA TISOVIC
JOŽEF BERNIK
JANEZ JANŠA
JOŽE TANKO
JELKO KACIN
FRANC PUKŠIČ
MIHA BREJC
MIRKO ZAMERNIK
GEZA DŽUBAN
JOŽE JEROVŠEK
FRANC KANGLER
JANEZ CIMPERMAN
PAVEL RUPAR
FRANCE CUKJATI

RAZPRAVE

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

USTAVNA KOMISIJA

3. seja
(11. januar 2002)

Sejo je vodil Borut Pahor, predsednik Ustavne komisije.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Dober dan. Gospe in gospodje, kolegice in kolegi, gostje! Lep pozdrav na 3. seji Ustavne komisije. S sklicem ste dobili predlog dnevnega reda. Predlagam, da bi o ustanovitvi skupine strokovnjakov odločali še pred predstavitvijo predloga za začetek postopka za spremembo Ustave, tako da bi vse odločitve, ki so povezane tudi s kvorumom opravili pred začetkom predstavitve, tako da na koncu morda sklepčnost ne bi ogrožala odločitve o tej točki. V tem smislu bi torej imeli štiri točke dnevnega reda. Sprašujem, ali ima kdo kakšen drugačen predlog ali stališča? (Ne.) Potem ugotavljam, da je tak dnevni red tudi sprejet. Rad bi vas obvestil, da sta se opravičila za sodelovanje na seji komisije kolega Bernik in kolega Rokavec, s tem da bo kolega Bernika nadomestil na tej seji kolega Sok. Drugih obvestil in pooblastil nisem prejel. Ali je še kakšno? Prosim? Kolegica Širca bo nadomeščala kolega Terčona, kolega Levič pa kolega Štembergerja. To je vse v zvezi z obvestili in pooblastili. Komisija je sklepčna in lahko odloča.

...

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa vam, gospod direktor, dr. Nahtigal. Predlog za začetek postopka za spremembo Ustave z osnutkom Ustavnega zakona, ki je bil vložen 30.11., to je predlog skupine poslancev s prvopodpisanim Borutom Pahorjem, bo predstavil kolega dr. Gaber. Prosim, kolega dr. Gaber.

dr. SLAVKO GABER: Hvala, gospod predsednik. Gospe in gospodje! 74 poslank in poslancev predlaga dopolnitev 44. člena Ustave. In sicer predlagamo, da se v 44. členu doda novi drugi odstavek, ki določa, da zakon lahko določi ukrepe za spodbujanje enakih možnosti kandidiranja moških in žensk za voljene organe predstavniških oblasti na državni in lokalni ravni. To dopolnitev Ustave predlagamo z željo, pravzaprav z dvema željama. Najprej željo, da bi odpravili kakršnokoli nevarnost, da bi eventualna zakonska regulativa tega področja pripeljala takšno zakonodajo v nasprotje z veljavno Ustavo, zato se odločamo poučeni z angleškim in francoskim primerom, kjer je v obeh primerih o teh vprašanih razpravljala sodna oblast in so bile tovrstne rešitve pred spremembo Ustave postavljene pod vprašaj. Francija je zato spremenila svojo Ustavo. Mi bi želeli, da bi v Sloveniji do tega ne prišlo.

Drug razlog pa je preprost in je vsebinske narave. Pogled na dosedanje strukture Državnih zborov zelo očitno kaže na bistveno podprezentiranost enega od obeh spolov. Slovenija se s takšno strukturo očitno iz sicer pisanih razlogov, eden od njih pa je tudi formalna regulativa, nahaja na zelo neuglednem mestu med državami, s katerimi se primerjamo. Slovenija je po zastopanosti žensk v parlamentu na 55. mestu. Njen odstotek se giblje okoli 13%, beležili smo pa tudi že nižje odstotke. Povprečje Evropske unije je 23,7%, Švedska, ki je na čelu teh držav, ki so tukaj daleč pred nami, ima 42,7% žensk v parlamentu, Danska na primer 37,4% in tako naprej, da vsega tega ne naštevamo. Mi verjamemo, da je zelo velika podpora poslank in poslancev temu predlogu znak za to, da se stvari spreminjajo tozadevno tudi v Sloveniji in da je dozorela zavest, ne sicer v tisto smer, kot bi nekateri tudi želeli predlagati, da bi kar s kvotami določali zastopanost v parlamentu, ampak v smer, ki naj bi omogočila določitev bodisi minimalnega praga, ponudbe, ki bi potem volivkam in volivcem omogočala izbiro med kandidati in kandidatki. Danes je namreč tako, da v strankah, vključno s stranko, iz katere prihajam sam, predvsem moški odločajo o tem, kdo sploh bo na listi, in seveda že najdejo pametni razlog za to, da je žensk bistveno manj na listah kot moških.

Druga možna varianta pa je seveda, lahko gre tudi za kombinacije, za finančne spodbude strankam, ki so bolj naklonjeni tovrstnim kandidatnim listam. Slovenija, če bo šla v to smer, bo šla v smer nedavno sprejetih zakonodaj v Franciji in Belgiji in tudi v smer pričakovanj Evropske komisije, ki na primer zelo jasno pove tudi na zasedanju v Laeknu, da pričakuje, da bodo delegacije, ki bodo razpravljale o bodočnosti Evropske unije izgledale drugače, kot bi izgledala po pravilu tudi slovenska, ki bi bila vsekakor edino pravilno sestavljena in bi bila moška. Hvala.

PRESEDENIK BORUT PAHOR: Hvala, kolega dr. Gaber.

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

STROKOVNA SKUPINA

PRI USTAVNI KOMISIJI

6. seja
(13. september 2002)

Sejo je vodil dr. Miro Cerar.

VODJA dr. MIRO CERAR: Jaz bi prosil člane skupine, če počasi zasedejo svoja mesta. Lepo prosim člane, če bi se zdaj malo osredotočili na našo skupino.

Jaz bi torej pričel s 6. sejo strokovne skupine pri Ustavni komisiji. Najprej bi v naši sredini lepo pozdravil dva nova člana, to sta dr. Lojze Ude in gospod Franc Testen. Potem pa bi kar prešel na samo vsebino našega dela. Vi ste dobili sklic, vsa gradiva. Jaz vam moram najprej povedati, da bomo danes lahko delali v tem prostoru samo do 11.30. .

VODJA dr. MIRO CERAR: In bi zdaj predlagal, da gremo na 1. naslednjo točko to je **2. TOČKA DNEVNEGA REDA – SPODBUJANJE ENAKIH MOŽNOSTI KANDIDIRANJA MOŠKIH IN ŽENSK NA VOLITVAH.** Še enkrat opozarjam, preden dam besedo poročevalkam dr. Tanji Rener in dr. Alenki Šelih, da moramo ob 11.30 zapustiti ta prostor in se bomo preselili v sobo 212 v tem istem hodniku. Prosim vas za razumevanje, ker pač kolegij predsednika tukaj zaseda. Prosim, katera od poročevalk bo ...(nerazumljivo)... dr. Tanja Rener, prosim lepo.

dr. TANJA RENER: Hvala lepa za besedo. Bom poskušala zelo na kratko predstaviti, sicer je najino mnenje, upam, da ste ga dobili in da ste ga utegnili prebrati, pravzaprav predstavljeno v neki relativno zelo kratki obliki.

Naj začnem z bistvenim. S kolegico Šelihovo misliva, da predlagana sprememba 44. člena Ustave, ki pravi ...(nerazumljivo)... »Vsak državljan ima pravico, da v skladu z zakonom neposredno ali po izvoljenih predstavnikih, sodeluje pri opravljanju javnih zadev« ...(nerazumljivo)... Torej, sprememba k tej obstoječi formulaciji dodaja drugi odstavek, ki pravi tako: »Zakon lahko določi ukrepe za spodbujanje enakih možnosti moških in žensk pri kandidiranju na volitvah v državne organe in organe lokalnih skupnosti«. S kolegico Šelihovo misliva, da je ta predlagana sprememba smiselna, razumna in tudi utemeljena. Svoje mnenje sva potem zelo na kratko, lapidarno, poskušali utemeljiti oziroma predstaviti z nekim hitrim pogledom na družbenopolitično situacijo žensk v Republiki Sloveniji, na njihove deleže oziroma na politično participacijo žensk na

kandidatnih listah na javnih funkcijah in tako naprej ... (nerazumljivo)... V vladi, in tako naprej. Pregledali sva, kolikor sva pač v tem času mogli na široko, mednarodne okoliščine, primerjave, dokumente in tako naprej.

In na koncu sva celo predvideli, mislim, da dva bistvena možna odgovora, kakor sva pač presodili, da bi do njiju lahko prišlo. In sicer bi se morda celo ustavila, kar pri ugovorih, da ne bom predolga, ker je dejansko to možno hitro prebrati. Prvi ugovor, morebitni ugovor, bi morda lahko tekel tako: predlagana sprememba je nepotrebna, ker sedanji člani, če sva prav ugotavljali, 14., 15. in obstoječi 44. oziroma njihove interpretacije, že omogočajo sprejem zakona o enakih možnostih moških in žensk, ki je kot veste pri nas pripravljen. Torej meniva, da te interpretacije lahko omogočajo sprejetje zakona, lahko pa tudi ne. In predvsem tu jaz osebno vidim bistven možni problem. Namreč, opozarjava na francoski primer, na primer Velike Britanije, na primer Italije, kjer so izglasovani zakoni o enakih možnostih bili kasneje razglašeni za protiustavne. Še bolj značilen je morda francoski primer, kjer je bil zakon o enakih možnostih prav tako razglašen za proti-ustavnega, zaradi česar so potem šli v spremembo Ustave z zelo podobno formulacijo, kot je predlagana sprememba 44. člena zdaj pri nas. In seveda, kasneje je bil zakon o enakih možnostih na tej podlagi, se pravi na podlagi ustavne spremembe, sprejet.

Potem je pa drugi možni ugovor, ki sva ga predvidele in sicer tak starodaven v tej deželi, moram reči. Morebiti bi kdo oporekel temu dodatku, se pravi dodatnemu odstavku 44. člena z argumentacijo, da gre v tem primeru za podpiranje oziroma za vzpodbujanje nekakšne diskriminacije na podlagi spolne pripadnosti. Pri tem ugovoru sva se oprli na mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah, ki postavlja nek zanimiv koncept. In sicer, konceptualno razlikuje med diferenciacijo in diskriminacijo z dikcijo: "ni vsako diferencirano obravnavanje, hkrati ali takoj že diskriminacija, če je kriterij diferenciacije razumen in objektiven, in če je cilj doseči namen, ki je legitimiran v konvenciji. Torej sodiva, da je tudi to področje, pravzaprav, bi ga lahko interpretirali analogno, zato misliva, da je ukrep, ki potreben za ... (nerazumljivo)... nikakršnega dvoma ni, da se pri nas na tem področju te stvari dogajajo.

Torej misliva, da je to primer ... (nerazumljivo)... da je taka sprememba primer legitimne diferenciacije, katere namen je popraviti neenakosti v smislu pozitivnega uživanja pravic, ki jih ljudje državljani in državljanke v tej državi imamo, pa vendar, da njih zaradi spleta okoliščin in ki sva jih skušali samo na kratko opredeliti, ne pridemo. Hvala lepa.

VODJA dr. MIRO CERAR: Hvala lepa poročevalki dr. Renerjevi. Jaz bi tukaj zdaj predlagal, da smo čim bolj strnjeni. Lepo prosim, mag. Krivic je prvi, se opravičujem, še druga poročevalka dr. Šelihova, bi prosil, da najprej pove.

dr. ALENKA ŠELIH: Jaz bi samo dva argumenta še dodala. To vprašanje je, kot rečeno, v zadnjih letih doživelo neke vrste renesanso v nekaterih ustavah. Najbolj značilna je ravno francoska.

Opozorila pa bi rada tudi na eno zelo izčrpno gradivo Sveta Evrope o teh vprašanjih, ki se prav tako zavzema za ustavno določbo o tem vprašanju. In druga okoliščina, ki

se mi zdi, da je tudi pomembna za našo razpravo, je dejstvo, da je bil dosežen v Državnem zboru o tem vprašanju, velik, na moje presenečenje, velik politični konsenz. Hvala lepa.

VODJA dr. MIRO CERAR: Hvala lepa, dr. Šelihova. Potem najprej dr. Grafenauer. Božo, prosim.

dr. BOŽO GRAFENAUER: Hvala lepa. Par stavkov, pa se potem ne bom več oglašal. Nekateri smo razumeli v tej skupini, da smo se oglašali predvsem v podskupini in smo tam prišli do določenega gradiva - ravno o tem, kar sta kolegici pripravili, bom povedal. Tista dilema, ki je pri meni osebno ...(nerazumljivo)... Vrtimo se v začaranem krogu, konceptualne načelne narave. Mislim, da je to gradivo zelo dobro, da sta kolegici tudi z izbranimi besedami ugotovili, da je sprememba smiselna in razumna.

Tu se pa zdaj meni odpirajo tista vprašanja. Osebno izhajam iz načelne zadržanosti glede spreminjanja Ustave. In sem na stališču samo potrebnih nujnih sprememb. Prof. Grad jih je v zadnji Javni upravi imenoval tiste, ki so nujne za normalno funkcioniranje ustavnega reda. Jaz sem si kot kriterije na naši podskupini postavil, katere bi načelno, pravnik, nekdo, ki se ukvarja s tem področjem, podprl: samo tiste, pri kateri ...(nerazumljivo)... v Evropi in sveto sprejetimi, zagotovljenimi standardi varovanja pravic in svoboščin samo tiste, ki so nujne za vključevanje v EU. Mimogrede, tu se s kolegom Testenom strinjam: vrstni red sprejemanja teh sprememb, časovnice sprememb glede teh evropskih členov, če bodo potrebne, bom napisal. In tretjič, ali se je v tem več kot desetletnem obdobju res izkazalo, da so neke določbe tako nekonsistentne, takšne, da onemogočajo ali se onemogoči normalno delovanje sistema.

In to so neki kriteriji. Zdaj, vsak od nas ima stališče, nekaj lahkotnosti ali zadržanosti, ...(nerazumljivo)... sprememba Ustave, ali želijo Ustavo kot ...(nerazumljivo)... pravni in najvišji akt, ali jo približali zakonom, se bomo pač vedno, ko bo potrebno, dogovarjali o spremembah. Tako da hočem vam to svojo dilemo zdaj povedati. Jaz mislim, da je zelo korektno pripravljeno. Mislim, da bi bila taka sprememba smiselna in razumna, mislim pa, da ni nujna. Seveda, to je v teh nekaj stavkih ...(nerazumljivo)... in do tega ves čas prihajamo, ko razpravljamo o ...(nerazumljivo)... To so potem tudi tista teoretična vprašanja, ali hočemo čvrsto ali gibko ustavo in tako dalje. Mogoče bi se morali mi, preden smo sploh začeli o teh razpravah, o teh stvareh poenotiti. To ne bi bilo mogoče. Tako da če bomo zdaj glasovali, vnaprej povem, sem za to gradivo, mislim pa da ta del ni nujen za spreminjanje ustave.

VODJA dr. MIRO CERAR: Hvala lepa. Preden dam besedo mag. Krivicu, bi samo potrdil to, da strokovnjaki smo oziroma ...(nerazumljivo)... skupaj ni dosti ...(nerazumljivo)... bilo je različnih stališč, tudi nekateri so se na številnih strokovnih srečanjih izjavljali za nekatere spremembe ustave, drugi proti, tako da - resnično, to metodološko izhodišče je bilo težavno doseči. Poleg tega pa o tem odloča še politika in vemo, kakšno je do sedaj to razmerje. Mag. Krivic, prosim.

mag. MATEVŽ KRIVIC: Na to dilemo, ki jo je odprl kolega Grafenauer, je moj odgovor v obeh podtočkah nasproten njegovemu.

Prvič, smatram, da ta predlog tako, kot je napisan ni pravno, poudarjam, ...(nerazumljivo)... pravno niti smiselni niti razumen. Drugič, smatram, da je sprememba v tej smeri, kot jo kolegice podpirajo, ne samo smiselna in razumna, ampak nujna. Torej, da je sprememba Ustave na tej točki nujna. Ne zato, ker bi bila sedanja nekvalitetna in tako dalje, ker v njej o tem nič ne piše, pač pa življenjska realnost, ki jo Ustava ureja, za mene nujno zahteva tudi en ustavnopravni korak v tej smeri, za katero se predlagatelji zavzemajo in vidve to podpirata.

Recimo, samo za ilustracijo bom to povedal, ker verjetno nemško ustavo manj poznate, ker je že bil argument, češ kaj pa je to treba, saj je enakopravnost in tako naprej. Poglejte, nemška ustava ima v 3. členu - to se pravi, med temi najbolj temeljnimi določbami, ker tam so pravice naprej porinili - enakost pred zakonom. Prvi člen, vsi ljudje so pred zakonom enaki, prvi odstavek. Drugi odstavek, kljub temu da so vsi ljudje pred zakonom enaki, moški in ženske so enakopravni. In literature, judikature nemškega Ustavnega sodišča, ravno na podlagi te določbe ...(nerazumljivo)... Torej, to je seveda mnogo širše. Predlog gre samo na enakopravnost, enake možnosti pri volitvah. Zato je seveda tako, kot je formuliran, pravno slab. Prvič, je lociran popolnoma narobe, ne 44. člen, ampak bi ga bilo treba locirati glede na vsebino v 43. člen Ustave. Predvsem pa je, tudi če bi ga prenesli nespremenjega v 43. člen, vsebinsko globoko sporen ali pa celo nesmiseln, zaradi besede "lahko". Zakon lahko določi ukrepe, razen - na to se bom še vrnil, ker je kolegica Renerjeva opozorila na primerjalne izkušnje, francoske in tako dalje. To se strinjam, to drži, ampak jaz mislim, da ta nujnost, o kateri jaz govorim, zahteva - ali pa jaz bi se kot državljani za to zavzemal - da je v Ustavi ena bolj obvezujoča norma, ne da lahko, ampak da v bistvu mora. Tudi take primere v evropskih ustavah poznamo. Mi seveda, brez besede "mora", to moramo tehnično drugače narediti.

Torej, to kratko rezumiramo sta dve moji temeljni stališči do tega. In tretje, ki je pa metodološko spet za naše delo izjemno pomembno, moram pa ponovno, kot sem naredil že zadnjič kot poročevalec pri obeh predlogih, glede invalidov v 14. členu, pa 51. o pokojninah, tukaj v bistvu isto ponoviti. Izrekel bi ostro kritiko neresnih, torej mogoče je to prehuda beseda, manj resnih, ampak ne dovolj argumentiranih predlogov, strokovno ne dovolj argumentiranih predlogov. Če nekdo misli, da je neka ustavna sprememba nujna, to je naš kriterij. Dobro, jaz ga pač imenujem nujnost, nekateri ga drugače imenujete, ampak približno smo vsi na istem. Če torej nekdo misli, da je zdaj treba Ustavo spremeniti, in ne ko jo bomo v celoti izboljševali, potem bi se moral hudičjevo potruditi in argumente za to narediti. Kaj pa mi tukaj srečamo, na žalost, pri tem predlogu? Da že sam predlog in enako stališče, ki nam je bilo danes predloženo, popolnoma nenatančno, brez argumentacije, jaz precej teh stvari poznam, ampak tega ne poznam. Pravi, Francija ima podobno, pa Italija, pa Belgija, argument, da je v Franciji celo do razveljavitve zakona prišlo je silno pomemben, ampak to je treba natančno napisati, kakšna sprememba je bila predlagana oziroma sprejeta v Franciji, do kakšnega zakona je na podlagi te spremembe prišlo in zakaj s kakšno argumentacijo je francoski ustavni

svet to razveljavil. Mislim, kdo bi od tega, če mi delamo brez te strokovne podlage ... (nerazumljivo)... Potem ne zaslužimo imena strokovna skupina.

Naprej, recimo. Potem je kar v enem stavku navrženo, tukaj morda tudi v samem predlogu nekateri, podobno se je zgodilo v Franciji, Italiji in Veliki Britaniji, ko so bili zakoni o enakih možnosti razglašeni za neustavne. V Britaniji gotovo ne, ker Ustavnega sodišča sploh nimajo. Tam je kvečjemu bilo nekaj drugega. Skratka jaz se zavzemam analogno kot pri prejšnji točki, za nesoglasje k temu predlogu tekstualno, v smer, način izvedbe, z odločno podporo, da je ne potrebna, ampak nujna sprememba, samo da jo je treba drugače napisati.

VOJJA dr. MIRO CERAR: Hvala lepa, mag. Krivic. Preden dam besedo gospodu Testenu, samo opozorim in to je to, kar sem prej govoril, da smo dobili kar nekaj gradiv na to temo. Vsem vam so bila poslana, eno takole debelo, nekaj centimetrov, vsi ste ga dobili. In vsakdo je imel možnost nekatera vprašanja tudi proučiti, ne da bi zdaj zagovarjal eno ali drugo stran, samo omenjam, da seveda številna gradiva so, vendar vem, kako je. Vsi imate verjetno veliko drugega dela, pa morda vsak posebej pogledati. Prosim, gospod Testen.

FRANC TESTEN: Jaz mislim nekoliko drugače kot kolega Krivic. Namreč, da je jasno, da je ta sprememba nujna. Jaz sem za sprejem takega zakona.

Mislim, da zakon ne bi bil neskladen z obstoječo Ustavo. Namreč, ta predlog izhaja iz predpostavke, da po naši Ustavi - pa recimo temu diferenciacija ali pozitivna diskriminacija ali »affirmative action« ali karkoli že, na splošno ni dopustna. In ta sprememba naj bi jo dopustila, samo kar se tiče diferenciacije deprivilegiranih ... (nerazumljivo)... žensk. Če bi bilo to sprejeto, to pomeni, da najbrž na nobenem drugem področju, dokler se pač Ustava ne spremeni, ni dopustna diferenciacija ali pozitivna diskriminacija. Mi pa vemo, da je že v diskusiji nekaj primerov, ko naj bi se, celo recimo na podlagi spolne pripadnosti diferenciralo v nasprotni smeri. Vemo za probleme, recimo, možnosti vpisa na fakulteto, vemo za poskuse, da so v srednjih šolah skušali sprejeti neka pravila, da bi bilo sprejeto v srednje šole enako število dečkov in deklic, ker so pač v šolah privilegirane, bolj pridne, najboljše uspehe, in so v tistem spolno popolnoma porušena razmerja, recimo na pravni fakulteti. Skratka, jaz ne vem, ali bi bilo protiustavno sprejeti zakon, pa reči, da imajo moški in ženske kvoto. Vemo, da imajo v Ameriki pač pozitivno diferenciacijo pri javnih razpisih, kjer imajo za oddajo javnih del, ker imajo prednost podjetja, ki zaposlujejo pripadnike manjšin itn.

Skratka, ta predlog po mojem izhaja iz predpostavke, ki pa zame ni dovolj razčiščena, da je vse to nedovoljeno, če ni v Ustavi izrecno dopuščeno. Jaz mislim, da bi se naša Ustava dala interpretirati, da je pozitivna diferenciacija že dopustna. Nisem imel časa gledati in se mi zdi, da je ena sled tega že v eni odločbi Ustavnega sodišča, o tisti ... (nerazumljivo)... govorim o tisti zakonski ureditvi v pokojninskem zakonu - 35 oziroma 40 let delovne dobe. To je bilo pred Ustavnim sodiščem in je Ustavno sodišče reklo, zaradi zgodovinskih ... (nerazumljivo)... itn. Krivic je pisal tudi eno ločeno mnenje. Je dovoljeno, da zakon privilegira, diferencira, kakor že hočete, ženske.

Ponavljam, ne me narobe razumeti, jaz nisem proti taki diferenciaciji, me pa skrbi, da bi izrecna ustavna določba, ki to dovoljuje samo na spolni podlagi z vso argumentacijo, ki je zadaj implicirana, da nobena druga pozitivna diferenciacija po današnji Ustavi ni možna, in se bojim, da je vse možne primere, ko je nekdo pač deprivilegiran, pa mu je treba v Ustavi dati možnost, da ga bo zakon pa izenačil. Da je to praktično nemogoče taksativno naštet. Če že, potem bi jaz predlagal eno spremembo Ustave, ki na splošno to diferenciacijo omogoča.

Ampak ponavljam, to kar je gospa Renerjeva prebrala definiciji diferenciacije, po mojem, kot sem jaz poslušal, in tudi je v gradivu, jaz mislim, da je ta argumentacija zadošči za utemeljitev, da bi zakon bil v skladu z obstoječo Ustavo, ne pa kot argument za spremembo Ustave. Ampak če pa že - pa ponavljam - pozitivna diferenciacija kot princip v Ustavi za vse deprivilegirane, pa zdaj ne govorim ravno o dečkih v srednjih šolah, še bi jih našel.

VODJA dr. MIRO CERAR: Hvala lepa, gospod Testen, Zdaj, morda pred nadaljevanjem razprave bi na nekaj opozoril. Mislim, da se ta zadnja razprava gospoda Testena deloma pokriva s prejšnjo, je dokaj konsistentna sama po sebi in je nek antipod, bi rekel, temu mnenju, vendar ne po vsebini, ampak bolj po formalnih plateg, sprejemati ali ne. In seveda, jaz bom dal zdaj besedo naprej tudi verjetno poročevalkam in ostalim. Ampak, če bi se slučajno zgodilo, da ne bi imeli zadrege pri odločanju o tem mnenju. Imamo tukaj še alternativo, ki bi jo jaz potem na ta način razumel, kot jo je gospod Testen povedal, da je niti ni treba potem pisno predlagati. Ampak, dajmo najprej zdaj o tem mnenju razpravljati, naprej oziroma o teh ugovorih, pomislekih morda, poročevalk in morda kdo drug. Prosim, dr. Jerovšek.

dr. TONE JEROVŠEK: Torej, jaz osebno sicer mislim, da to, za kar se naše spoštovane kolegice zavzemajo, da to 44. člen omogoča. Vendar pa morda res obstaja dilema ob razlagi tega člena, da bi v Državnem zboru ocenili, da to ni možno, taka pozitivna diferenciacija. Čeprav bom jaz ta pojem nekoliko korigiral. Mislim, tu ne gre za pozitivno diferenciacijo, tu gre za enakost. Ker ženske se ne zavzemajo, da bi imele več kot petdeset, ampak da bi tja blizu prišle. In ko bodo tja prišle, potem šele bomo lahko govorili v pozitivni diferenciaciji, ko bi rekel, ženske imajo 60%.

Skratka, ampak zdaj da nadaljujemo. Mislim da, če ta dilema obstaja in ker so lahko ustavne norme tudi, kot smo rekli, programske, ali pa če bi rekel zdaj s kolegom Gradom, da je morda bolje, da je nekoliko nejasna, čeprav jaz ne razumem tega stališča.

Potem, pravzaprav, tem kriterijem ta določba, ki jo predlagate, res ustreza. Zakaj? Zakon ...(nerazumljivo)... to, da lahko, ta diskrecija, to je vseeno, to je seveda jasno, brez lahko ali z lahko, določi ukrepe, za mene je to bistvo, za spodbujanje enakih možnosti moških in žensk. Namreč, če bi jaz razlagal ali pa razpravo Krivica, prevedel v normativni tekst, potem bi ga napisal v drugem odstavku 44. ali pa v 85., ker je Državni zbor, v Državni zbor se izvoli 45 žensk in 45 moških. Ampak, to bi bilo po mojem v grobem po tem nasprotju z 14. členom slovenske Ustave, pa tudi s 3. členom. Drugi odstavek nemškega ...(nerazumljivo)... moški in ženske so enakopravni, če bi ga mi imeli.

Zato bom zaključil, da bi sprejeli zakon in da bi Državni zbor imel podlago ali pa celo, če pustite lahko, da bi bil zavezan k sprejemu zakona, ki spodbuja možnosti. In ta zakon je lahko kar volilni zakon, ki bo rekel, "na listi mora biti polovica žensk", ne pa, da bo potem tudi izvoljenih poln Državni zbor, ali pa obratno. Zato se pa absolutno zavzemam in bom jaz tale tekst podprl. Hvala lepa.

VODJA dr. MIRO CERAR: Hvala lepa. Kdo bi še želel razpravljati? Dr. Renerjeva.

dr. TANJA RENER: Zelo na kratko. Imam zelo kratke odgovore na to, kar sem slišala. Strinjam se z gospodom Krivicem v tej prvi točki. To da gre po mojem mnenju za nujne spremembe, pa pustimo ob strani, kdo je na sploh arbiter tega, da se odloča oziroma zdi se mi, da je stvar diskusije pravzaprav, kakšna reč je zelo nujna, manj nujna ali pa sploh ni nujna. Osebnostno mislim, gre za nujno, pravzaprav za izredno že zapozneno spremembo oziroma možnost.

Glede na očitke mag. Krivica v zvezi s strokovnostjo in utemeljevanjem itn., bi mogoče res samo ponovila. Midve nalašč, tudi zato, da ne bi obremenjevale te skupine, ki je sicer že se mi zdi precej delovno obremenjena, nisva šli vsega tega naštevati, tudi zato, ker smo dobili že pred kakim dvema mesecema nek izbor, po mojem mnenju dober izbor materialov mednarodnih dokumentov, informacij, kjer so vse te reči natančneje opisane in dokumentirane.

In mogoče samo še zadnji pomislek, tu se strinjam z dr. Jerovškom, da gre seveda ...(nerazumljivo)... dikcija ne govori o ...(nerazumljivo)... to je moje predvidevanje možnih ugovorov, pa sem mogoče s tem majčkeno zavedla diskusijo. Dikcija, seveda, natančno govori o spodbujanju enakih možnosti moških in žensk. Nikjer, jaz celo mislim, da pravzaprav niti v razpravi, ko smo to pripravljali, ko smo pri tem sodelovali, ni bilo nikoli rečeno, da gre za pozitivno diskriminacijo žensk. Lahko, da se bo čez naslednjih, recimo temu 400 let, stvar obrnila, prej dvomim, pa bo treba zagovarjati - v oklepaju - pozitivno diskriminacijo moških. Zaenkrat gre za vzpodbujanje enakih možnosti, ki pravzaprav ne govori o tem ali onem spolu.

VODJA dr. MIRO CERAR: Hvala lepa. Jaz bi imel en predlog, ampak, lahko bi še pustili ...(nerazumljivo)... Dr. Igličar. Jaz mislim, da bi lahko besedo prepustili, kot poročevalki. Prosim.

dr. ALENKA ŠELIH: Ja, hvala lepa. Jaz bi samo par besed v odgovoru, na to kar smo slišali. To, kar je kolega Grafenauer rekel, da ne šteje za nujno, mi namenoma nismo napisali "nujno", ker nisva hoteli biti preveč, če hočete nasilne. Ampak, če se ozrem na njegove kriterije za nujnost spremembe Ustave, potem moram reči, da če on govori takrat, kadar so kršene pravice in svoboščine, potem moramo ugotoviti, da te definitivno so kršene, zato ker veliki večini žensk ni omogočeno sodelovanje pri odločanju v javnih zadevah.

Če je drugo merilo približevanje oziroma potrebe pri vstopanju v EU, potem je na to mogoče reči, da se ravno članice Evropske unije tiste, ki so takšne določbe v Ustavo sprejele. Torej, gotovo ta argument govori za sprejem.

In tretjič, če govorimo o izkušnjah desetletnega obdobja, potem je treba ponovno odgovoriti, da še nikoli doslej pravzaprav ni bila zastopanost žensk v politiki tako majhna kot je danes. Torej, vsi vaši argumenti govorijo za to, da gre za nujno spremembo.

Kar zadeva kolega Krivica, jaz se popolnoma strinjam. Naša argumentacija ni bila pravna argumentacija. Vzroki so deloma ti, kot jih je kolegica Renerjeva povedala, deloma je pa še osebno pri meni.

Eno je tudi dejstvo, da ste dobili gradivo, ki dosti obsežno o tem govori.

Zelo, bi rekla, občutljiva sem pa do argumentov, ki jih je navedel kolega Testen. Namreč, v zvezi s to možno razlago, da če takšno določbo dopustimo, potem to argumentoma *contrario* pomeni, da nobena druga pozitivna diskriminacija drugih manjšin ni dopustna. Torej, to bi bila zelo napačna ... (nerazumljivo)... zelo, zelo negativen rezultat bi bil, ker seveda takšna diskriminacija za manjšine, pa ne ravno za dečke ... (nerazumljivo)... deklince, ampak za druge vrste manjšin, je še kako potrebna v naši družbi. Ampak, ne znam pa najti odgovora na to. Hvala lepa.

VODJA dr. MIRO CERAR: Hvala lepa. Mislim, da bi gospod Testen želel besedo. Prosim.

FRANC TESTEN: Čisto kratko repliko, da ne bo nesporazuma. Jaz mislim, da če je sprememba nujna, pomeni, da zakona brez spremembe Ustave ni možno spremeniti, ni možno sprejeti takega. In če je to res, potem po mojem ni možno sprejeti tudi nobenega drugega zakona, ki bi diferenciral, ne da bi bilo to izrecno v Ustavi določeno. To je moj argument.

Namreč, da je potrebno izenačiti možnosti spolov, ne govorim samo o ženskah, s tem se jaz strinjam. Ampak to še ni kriterij za nujnost ustavne spremembe.

VODJA dr. MIRO CERAR: Še najprej dr. Pirnat, potem mag. Krivic. Prosim. Se opravičujem, dr. Igličar se je pa že prej prijavil in sem pozabil, moja napaka. Oprosti, izvolite, dr. Igličar.

dr. ALBIN IGLIČAR: Čisto na kratko. Jaz mislim, da po tem kriteriju, kaj je res treba sedaj spremeniti, kar je neobhodno, in se ne da na zakonodajni ravni izpeljati, se mi zdi ... (nerazumljivo)... jaz mislim, da ta sprememba ne spada v ta zoženi krog restriktivnega pristopa k spreminjanju Ustave. Pomenilo bi to do neke mere tudi nek normativni idealizem. Verjetno bi kazalo te napore preusmeriti v en predlog za sprejem takšnega zakona, ki bi na osnovi principa enakosti lahko tudi te možnosti zahteval. Gre za realne možnosti in seveda tudi s tem, če bo to v Ustavo zapisano, je še vedno potrebno to zakonsko naprej operacionalizirati. In če je zakon že sedaj - jaz se tudi s tem strinjam - na osnovi obstoječe Ustave možno sprejeti v tej smeri, da bi bil nekako bolj življenjski potek tega, da se najprej poskuša to z zakonom urediti in se potem na osnovi izkušen in eventualno ovir, ki bi nastale pri izvajanju zakona, analizira ali je potrebno tudi spreminjanje Ustave ali ne. Gre skratka zato, da je te premike treba dosegati bolj v realnem življenju, kakor pa v normativni sferi. Hvala.

VODJA dr. MIRO CERAR: Hvala lepa. Dr. Pirnat ima besedo.

dr. RAJKO PIRNAT: Saj, jaz bi samo tako dodal, da poleg tega, da se strinjam z vsemi, da se mi ne zdi to nujno iz tega razloga. Jaz sem prepričan, da 14. členu ne moremo

razumeti in interpretirati - tako izhaja iz seveda prakse tako našega Ustavnega sodišča kot primerjalne - da gre za neko mehanično matematično enakost oziroma posledično prepoved diskriminacije, ki je bila povsem matematično opredeljena. Nasprotno jaz mislim, da je treba to določbo razumeti tako, da tam, kjer neki družbeni učinki matematične interpretacije pripeljejo do neenakih položajev, do realne diskriminacije, da je glede na načelo enakosti zakonodajalec dolžan reagirati in sprejeti ustrezen zakon. Kar pomeni, ne samo da Ustava ne preprečuje pozitivne diskriminacije, ne prepoveduje ... (nerazumljivo)... Mislim, da jo celo zapoveduje. In tisto, česar se bojim v zvezi s to predlagano spremembo je, da bi glede na to, da je samostojna, celo nekje drugje, kot je 14. člen, kjer po moje je jedro tega vprašanja, da bi glede na to lahko pomenila posledično drugačno interpretacijo 14. člena. In najmanj kar je, bi terjalo to malo bolj poglobljeno študijo, tudi malo širše primerjalno. Jaz sicer priznam, da na to ... (nerazumljivo)... da tega nisem študiral, to ne poznam prav dobro, ampak ... (nerazumljivo)... Torej, na vsak način vsebinsko, seveda zadevo podpiram, ampak se pa malo bojim posledic, ki bi jih lahko to imelo v ustavnem tekstu. Sem pa prepričan, da sedanji ustavni tekst zavezuje, torej k sprejemu takega zakona. Hvala.

VODJA dr. MIRO CERAR: Hvala lepa dr. Pirnatu. Mag. Krivic ima besedo.

mag. MATEVŽ KRIVIC: No, jaz samo toliko mogoče, bi imel eno nianso drugačno stališče od Pirnata; da zavezuje, to je zdaj malo težko, čeprav se da tudi to zagovarjati. Da bom čisto nomotehnično konkreten, jaz 100% podpiram stališče Testena - zaradi besedice »lahko«, čisto preprosto, v predlogu. Ker je v tem predlogu besedica »lahko«, da zakon lahko določi to in to. To seveda popolnoma jasno, to se drugače ne da interpretirati, da brez te ustavne spremembe, še zlasti če je nujna, tega ne bi smel. To je popolnoma jasno. To se pravi, tisto moje prejšnje stališče lahko operacionaliziram tako, da celo ta tekst, če se pač omejuje samo na enake možnosti pri volitvah, ne na sploh, kot si pravilno opozoril, to bi bil potem 14. člen. Če se omejimo samo na volitve, potem to spada v 43. člen in se lahko celo ta tekst enostavno premakne v 43. člen, samo besedico »lahko« je treba črtati. Kaj to pomeni? To pa potem pomeni: prvič, da tvoji pomisleki odpadajo. Testenovi, taki zakoni so na vseh področjih diskriminacije seveda možni, morda celo nujni, kot pravi Pirnat. Na tem specialnem področju so pa ustavno zapovedani. To se pravi, če zakon določi take in take ukrepe, pomeni, da jih mora določiti. Toliko bi rekel, temu Nemci pravijo ... (Nerazumljivo)... Ustavna naloga, ki jo je ustavodajalec že zakonodajalcu dal, ena finesa.

VODJA dr. MIRO CERAR: Hvala lepa. Želi še kdo razpravljati? Dr. Kristan, prosim.

dr. IVAN KRISTAN: Jaz, toliko ko sem poslušal to razpravo, meni se zdi dejansko smiselno zdaj ugotoviti, ali bi bil zakon brez te spremembe možen ali ne. In ko je recimo tudi to bilo rečeno, da ne gre v bistvu za pozitivno diskriminacijo, ampak da gre za enakost. Potem se mi zdi, da bi bilo smiselno razmišljati o 14. členu. Tam ni samo ta vidik enakopravnosti, ampak so tudi drugi vidiki enakopravnosti. In zdaj, če nam manjka nek vzvod, da bi omogočili na zakonodajni ravni izvedbo te enakosti ali enakopravnosti po vseh teh elementih, potem dajmo v 14. člen en odstavek, pa recimo, da se z zakonom lahko zagotovijo ukrepi za enakost na vseh teh segmentih. In tudi za, bi rekel, za žen-

sko volilno pravico. Sicer je pa dejansko tako, kot je Krivic rekel, je to smiselno potem v 43. členu posebej urediti. Načelno pa je verjetno treba razmišljati, ali v 14. členu ni potrebno potem zagotoviti zdaj zakonsko urejanje tudi za druge vidike. Ali bi potem bil nek zakon nemogoč za druge vidike in bi morali zdaj za vsakega od teh posebej reči. Torej ta dilema se naj ne odpira, zlasti, ker je tu poudarjeno, se mi zdi, da je prav, da gre za zagotavljanje enakosti, ne pa za diskriminacijo. In tu je potem 14. člen tisto izhodiščno mesto. Hvala lepa.

VODJA dr. MIRO CERAR: Hvala lepa. Dr. Šelihova, prosim.

dr. ALENKA ŠELIH: V zvezi s tem, z drugimi manjšinami bi rada povedala to, da ena najbolj značilnih diskriminiranih manjšin so invalidi, v različnih vrstah prizadeti, različnih vrst. In zanje brez nadaljnega veljajo - so v veljavi in se pripravljajo - različni zakoni, ki to diskriminacijo zmanjšujejo. Eden najbolj očitnih bo zdaj zakon o enakih možnostih invalidov pri zaposlovanju in ne vem še, nekje. Tako da ti zakoni očitno so, samo pri tem konkretnem vprašanju gre za izenačevanje možnosti pri političnem sodelovanju. Torej, gre; in zato bi se to vprašanje zelo razširilo, če bi se skušali uveljaviti pri 14. členu, medtem ko pri 43. pa ima - ampak res brez tiste besedice »lahko« ima svoj smisel in je funkcionalno. In po moje tudi, torej, mislim, upam, da sem to tudi pokazala kot nujno. Hvala.

VODJA dr. MIRO CERAR: Vas lahko, dr. Šelihova, nekaj še jaz vprašam? Če bi bilo vaše mnenje in mnenje dr. Renerjeve sprejeto v mnenje skupine, ali bi vi predlagali, da se še glede besede "lahko" kaj doda v njemu?

dr. ALENKA ŠELIH: Jaz bi v tem primeru predlagala, da jo črtamo in da meni zau-pate, da pripravim tu ustrezno pravno argumentacijo.

VODJA dr. MIRO CERAR: Se opravičujem, samo še ...(nerazumljivo)... Gremo po vrsti, dr. Pavčnik, potem ...(nerazumljivo)... Jaz bom dal vam besedo, dr. Pavčnik bi želel besedo. Prosim.

dr. MARIJAN PAVČNIK: Jaz bom zelo kratek. Jaz s tem kontekstom soglašam. Soglašam tudi s tem, da se besedica »lahko« črta. Imam pa samo en predlog: formulacija naj bo ženski in moški. Do te spremembe naj v besedilu pride. Razumem, da sta obe kolegi-ci, vrstni red naj se obrne.

VODJA dr. MIRO CERAR: Hvala lepa. No, to lahko seveda sugeriramo v okviru našega komentarja v mnenju. Mislim, da je gospod Testen ...(nerazumljivo)... Mag. Krivic, bi želel ti ...(nerazumljivo)... Vprašanje mag. Krivica je bila glede člena. Ampak, ali boš to postavil zdaj kot vprašanje ...(nerazumljivo)... To bo gospa Šelihova. Prosim, gos-pod Testen.

FRANC TESTEN: No, jaz samo sprašujem, ali ob tem, če se besedica »lahko« črta ker pač to predstavlja en poseben vidik izenačevanja, zunaj 14. člena ...(nerazumlji-vo)... Ali potem argumentacija, zakaj je to nujno, še vzdrži? Ker argumentacija, da je to nujno, temelji na tem, da bi brez take določbe to bilo protiustavno. Jaz mislim, da bi lah-ko ...(nerazumljivo)... ste pokazala, da ni razlog te ureditve to, da bi to bilo sicer protiu-stavno, pač pa to, da je to tako žgoče vprašanje, da je treba zakonodajalca v to potisniti. Skratka, nujnost je zdaj ...

VODJA dr. MIRO CERAR: Hvala lepa. To je bil moj naslednji predlog. Namreč, jaz bi predlagal takole: glede na to, da itak osnovna ideja uživa splošno podporo, bi najprej glasovali o mnenju z temi ustreznimi modifikacijami, ki smo jih ravnokar omenili. Če pa bi se slučajno zgodilo, da mnenje zaradi nekih pomislekov ne bi bilo kot takšno sprejeto, pa predlagam, da bi potem vseeno skupaj skušali iskati skupno točko na tem, da Ustava že po sedanji dikciji omogoča ...(nerazumljivo)... Ne, jaz mislim, da na dnevnem redu imamo to mnenje in mislim, da ima prioriteto in gremo po tem vrstnem redu. Itak, če bo proti večina, bomo šli pa v to drugo, ker se mi zdi, da konsenz na eni ali drugi točki bo zadosten, mislim, večinski.

In zdaj, če ni več razpravljavcev, dam na glasovanje. Po glasovanju bomo imeli deset minut odmora, da se preselimo v drugo sobo in takoj po odmoru, to vas moram opozoriti, bom dal besedo dr. Bohtetu. Ker bo nekaj zelo pomembnega povedal. Potem pa bo moral oditi sejo, na vlado, če se ne motim, na ministrstvo, zunanje ministrstvo.

Torej, dajem na glasovanje mnenje, ki ste ga pripravili prof. dr. Alenka Šelih in prof. dr. Tanja Renar.

Kdo je za? ...(nerazumljivo)... Oprostite, potem bi še to razčistili, vprašanje mag. Krivica. Boste popravili tudi to ali ne boste? Boste popravili. Torej tudi številka člana bo popravljena v mnenju. In potem dajem na glasovanje.

Kdo je za? Kdo torej podpira to mnenje? Naj dvigne roko prosim. (petnajst članov za.) Kdo je proti? To bom moral poimensko ugotoviti. Poimensko ugotavljam, da ni nihče proti. In nihče se ni vzdržal. ...(nerazumljivo)... Ja, ne čakajte, ...(nerazumljivo)...

Zdaj bi prosil za vzdržane glasove, za vzdržane člane. Dr. Igličar, dr. Grad.

S tem v bistvu zaključujem to točko dnevnega reda in predlagam, da naslednjo točko ...(nerazumljivo)... in da to delo hitreje opravimo v sobi 202. Deset minut odmora ...

STALIŠČA
IN MNENJA

Poročilo Strokovne skupine

k predlogu za začetek postopka za spremembo 44. člena Ustave Republike Slovenije

(Spodbujanje enakih možnosti kandidiranja moških in žensk na volitvah)

1. Predlagatelji v zvezi s spremembo 44. člena Ustave predlagajo, da se temu členu doda drugi odstavek, ki se glasi:
Zakon lahko določi ukrepe za spodbujanje enakih možnosti moških in žensk pri kandidiranju na volitvah v državne organe in organe lokalnih skupnosti.
V zvezi s spremembo, ki naj uvede enake možnosti pri kandidiranju moških in žensk na volitvah, Strokovna skupina sodi, da gre za spremembo, ki je – glede na svojo vsebino – nujna; sodi pa, da je predlagano besedilo potrebno preoblikovati in ga umestiti v 43. člen Ustave (volilna pravica).
2. Nujnost predlagane spremembe Strokovna skupina vidi tako v socioloških in, posledično, v pravnih razlogih.
Kar zadeva sociološke razloge, Strokovna skupina opozarja le na najbolj elementarne podatke: neizpodbitno dejstvo je, da predstavljajo ženske v Sloveniji 51,13% in da jih je med zaposlenimi 46,3%, njihova participacija pri upravljanju javnih zadev pa je v zadnjih desetih letih izjemno nizka: njihov delež v Državnem zboru je znašal med 11 – 14 % (v sedanjem sklicu jih je 13.3%); v prvi demokratični vladi je bilo 8% žensk na ministrskih položajih, v drugi samo 6.7%, v sedanji jih je 18,7%. Ti deleži uvrščajo Slovenijo med države z najnižjim deležem žensk pri upravljanju javnih zadev v Evropi. Takšen položaj, ko je torej polovica prebivalstva zastopana pri upravljanju javnih zadev na nezadosten način, zahteva spremembo, to pa pomeni, med drugim, uvedbo takšnih pravnih instrumentov, ki bodo zagotovili enake možnosti za enakomerno zastopnost žensk in moških pri upravljanju teh zadev.
3. Kar zadeva pravne razloge, ki utemeljujejo spremembo Ustave v zgoraj navedenem vprašanju, velja ugotoviti, da zahtevajo izenačevanje možnosti obeh spolov na tem področju tako mednarodnopravni dokumenti kot nekatera temeljna izhodišča ustavnega sistema na nacionalni ravni.
- 3.1. Mednarodnopravni dokumenti: Na tem področju obstaja vrsta (pravno bolj in manj zavezujočih) dokumentov, ki zahtevajo zagotavljanje enakih možnosti. Konvencija OZN o eliminaciji vseh oblik diskriminacije žensk je eden izmed prvih, ki ga velja navesti s tem v zvezi. Ta med drugim določa v 4. členu, da »...bodo države podpi-

snice sprejele začasne posebne ukrepe, katerih cilj je pospešiti de facto enakost med ženskami in moškimi in da te ne bodo šteli za diskriminacijo kakor jo določa ta Konvencija..... Pomen te določbe je v tem, da omogoča sprejem posebnih ukrepov za doseg de facto enakosti med moškimi in ženskami, pri čemer se ukrepi, ki to zagotavljajo, ne štejejo za diskriminacijo v smislu te konvencije.

Mednarodni pakt OZN o državljskih in političnih pravicah opredeljuje v 25. členu enakost pred zakonom in prepoved diskriminacije in pravico do enakega pravnega varstva. Odbor za človekove pravice kot najvišji razlagalec Pakta je sprejel stališče, da gre pri ne-diskriminaciji za samostojno pravico, kar pomeni, da ni omejena samo na pravice, ki so v Paktu izrecno navedene: Odbor je varstvo zoper diskriminacijo razširil preko državljskih in političnih pravic celo na ekonomske in socialne pravice. Poudaril je tudi, da obstaja razlika med *diferenciacijo (razlikovanjem)* in *diskriminacijo*: Vsako diferencirano obravnavanje (še) ne predstavlja diskriminacije, in sicer takrat ne, kadar so merila za diferenciacijo razumna in objektivna in je njihov namen doseči cilj, ki je v okviru Pakta legitim. Dejavnost, ki je potrebna za to, da se odpravi diskriminacija, je dejansko legitimna diferenciacija, saj teži k odpravi diskriminacije.

Med mednarodnopravnimi dokumenti velja navesti še Priporočilo 1413 (1999) parlamentarne skupščine Sveta Evrope o enakem predstavnstvu v političnem življenju. Priporočilo vabi državne delegacije, da predlagajo svojim parlamentom, naj uvedejo posebne ukrepe, da bi popravili manjšo reprezentativnost žensk v političnem življenju - predlogi med drugim navajajo tudi sprejem posebne zakonodaje v ta namen (točka 12).

- 3.2. Številni pravni sistemi so na različne načine skušali zagotoviti enakomernejšo zastopnost žensk in moških pri upravljanju javnih zadev. V pričujočem mnenju se je Strokovna skupina omejila samo na tiste primere, v katerih so pravni sistemi sprejeli zakonske ukrepe v ta namen. Tako je npr Belgija, 1994. leta sprejela zakon, po katerem sta lahko dve tretjini kandidatov istega spola. Minimalni pogoj za zastopnost je tako za moške in ženske enak. Če merila, ki jih zakon določa, niso spoštovana, je lista kandidatov nezakonita. Pri volitvah leta 1999, ko je bil zakon prvič v celoti uveljavljen, se je delež žensk povečal od 18,5 % na 23,3 %, kar je predstavljalo povečanje za eno četrtno vseh parlamentark.

Francoski parlament je 1999. leta sprejel zakon o enaki dostopnosti voljenih funkcij za moške in ženske. Zakon je predvidel enak delež ženskih in moških kandidatov/tk (50: 50). Marca 2001. leta naj bi veljal za lokalne volitve, septembra 2001 za volitve v senat, od 2004. leta pa za parlamentarne in evropske volitve. V ustavnem sporu, ki je v zvezi s tem zakonom nastal, pa je Ustavno sodišče (Ustavni svet) presodilo, da je takšen zakon v nasprotju z ustavo in da je za takšno spremembo potrebno spremeniti ustavo. Francoski parlament je v skladu s takšnim stališčem spremenil ustavo.

- 3.3. Zlasti francoska izkušnja ponuja našim razmeram primeren razmislek. Nujnost spremembe ustave v zvezi z določbo o enaki dostopnosti voljenih funkcij pri upravljanju javnih zadev se kaže v naslednjem:
- nesorazmerno velika pod-reprezentativnost polovice prebivalstva v voljenih predstavniških telesih predstavlja posebno obliko diskriminacije, to pa potencialno pomeni kršitev ene od temeljnih človekovih pravic;
 - za uvedbo ukrepov, katerih namen je odprava takšnega stanja, je potrebna ustavna sprememba, saj bi urejanje na zakonski ravni lahko pomenilo, da bi bil zakon v nasprotju z ustavo;
 - sprejem ukrepov za diferencirano obravnavanje žensk in moških ne pomeni diskriminatornega urejanja, saj skuša doseči samo enake možnosti za obe skupini prebivalstva; gre v bistvu za rešitev, ki pomeni odpravo diskriminacije in predstavlja legitimno diferenciacijo;
 - določba naj bo uvrščena v 43. člen ustave – njena pozicija v okviru volilne pravice jasno kaže na njeno omejenost na enakost možnosti pri upravljanju javnih zadev. Zato takšne ustavne določbe ni mogoče razlagati kot normo, ki izključuje proti-diskriminacijsko zakonodajo na drugih področjih (na primer za osebe, ki so kakorkoli prikrajšane ali ovirane). Sprejem zakona mora biti opredeljen kot obligatoren, torej kot obveza zakonodajalca in ne more biti prepuščen njegovi presoji.
4. Glede na gornje argumente Strokovna skupina predlaga, da se 43. členu (in ne 44. členu) Ustave doda četrti odstavek, ki se glasi.

Zakon določi ukrepe za spodbujanje enakih možnosti moških in žensk pri kandidiranju na volitvah v državne organe in organe lokalnih skupnosti.

V Ljubljani, 18. 9. 2002

Poročevalki:

dr. Alenka Šelih

dr. Tanja Renner

RAZPRAVE

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

USTAVNA KOMISIJA

9. seja
(17. oktober 2002)

Sejo je vodil Borut Pahor, predsednik Ustavne komisije.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Zlahka sicer opazim, da Ustavna komisija še ni sklepčna, ampak neka pravila veljajo in se jih je potrebno držati. Ura je 14.00 in začnjam z 9. sejo Ustavne komisije. Imam nekaj opravičil. Kolega Janez Janša in kolega Lojze Peterle sta se opravičila. Nimam informacije o tem, da jih bo kdo nadomestil.

Prehajamo na določanje dnevnega reda. Včeraj do 12.00 ure, kot to določa poslovnik, nisem dobil predlogov za umik oziroma za razširitev s točko dnevnega reda, tako da je dnevni red določen in sicer tako, kot je bil predlagan s sklicem ... (nerazumljivo)... Hvala lepa. Razumem, da lahko s to diskusijo zaključimo splošno razpravo pri tej točki dnevnega reda. Deveta bi bila to. Osmo.

9. TOČKO, GRE ZA POBUDO ZA ZAČETEK POSTOPKA ZA SPREMEMBO 44. ČLENA USTAVE OZIROMA ZA SPODBUJANJE ENAKIH MOŽNOSTI KANDIDIRANJA MOŠKIH IN ŽENSK NA VOLITVAH. Gre za skupino 75 poslancev, prvo podpisani sicer jaz, vabim pa dr. Slavka Gabra, da kratko obrazložitev v imenu skupine poslancev. Prosim.

dr. SLAVKO GABER: Hvala, gospod predsednik. Očitno je, da je po eni strani v Sloveniji na delu očitna neenakost zastopanosti ali pa bolje rečeno, prisotnosti obeh spolov na področju političnega delovanja, posebej višje v politiki v Sloveniji. Očitno je, da se posebej v Evropi, pa tudi drugod po svetu, ta položaj spreminja. In iz primerjav z drugimi sistemi je očitno tudi to, da ko so ponekod ukrepi pozitivnega spodbujanja, povečevanja enakosti, začeli tudi z zakoni urejati ta vprašanja, da je prišlo do postavljanja vprašanja skladnosti teh ukrepov z Ustavo.

Ta izkušnja, posebej francoska izkušnja, je napeljala predlagatelje in predlagateljice k temu, da so predlagali spremembo 44. člena Ustave v izogib eventualnim kasnejšim tovrstnim problemom tudi v tej državi.

Jaz sem vesel, da vidim, ko vidim, da to pobudo pozitivno ocenjuje tudi poročilo strokovne skupine. In verjamem, da smo na dobri poti, da bomo to, ta dvom o možnih takšnih ali drugačnih usodah eventualnih zakonov, ki bodo ta vprašanja urejali, razrešili s spremembo v Ustavi.

Jaz sam pač seveda nisem med tistimi, ki bi lahko presojali ali je to bolje narediti v 44. ali 43. členu. Toliko, predsednik, uvodoma.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa, dr. Gaber. Imamo poročilo strokovne skupine, podpisali sta ju poročevalki dr. Alenka Šelih in dr. Tanja Rener. Poročevalka dr. Alenka Šelih je danes z nami in jo vabim, da pojasni oziroma poda tudi ustno poročilo. In vas prosim, da morda podrobneje razložite točko 4 v vašem poročilu, predlog, ki ga dajete. Prosim.

dr. ALENKA ŠELIH: Prav lepa hvala, gospod predsednik. Poročilo, ki so pripravili, kot rečeno, prof. Renerjeva in pa jaz, je poročilo, ki ga je kasneje tudi sprejela, v njem so zastopana stališča, ki jih je sprejela tudi strokovna komisija.

Naj povem, da sva šteli, da so predlagane spremembe na določen način seveda nujne, tako s socioloških vidikov kot tudi iz pravnih vidikov. In v svojem mnenju najprej navajava nekaj statističnih podatkov, ki govorijo o tem, da je zastopanost žensk v Sloveniji na različnih področjih političnega življenja bistveno manjša, kot bi morala biti in kot bi lahko bila. Tako glede deleža žensk v prebivalstvu kot glede deleža žensk, ki so sicer v življenju v Sloveniji aktivne.

Na to navezujeva pravne razloge, ki narekujejo ali pa omogočajo takšno spremembo, in ti razlogi so precej podobni razlogom, ki jih je navedla tudi skupina poslancev, ko je predlagala začetek postopka za spremembo Ustave v tej točki.

Najprej gre tukaj za vprašanje kar številnih doslej mednarodno pravnih dokumentov. Nekateri od njih so obvezni. To se pravi, da gre za konvencije. Nekateri manj obvezni. In od tega samo priporočila. Ampak seveda priporočila so prav tako zelo pomembni mednarodni dokumenti, ki zagotavljajo neke enake standarde, ravnanja v različnih pravnih sistemih.

Kar zadeva te mednarodne dokumente, sva se zlasti osredotočili na Konvencijo Organizacije Združenih narodov o eliminaciji vseh oblik diskriminacije žensk. In ta v 4. členu določa, da bodo države podpisnice sprejele začasne posebne ukrepe, katerih cilj je pospešiti de facto enakost med ženskami in moškimi in da teh ukrepov ne bodo šteli za diskriminacijo, kakor jo določa ta konvencija. Pomen te določbe je po našem mnenju v tem, da mu omogoča sprejem posebnih ukrepov za doseg dejanske enakosti med moškimi in ženskami. Ti ukrepi, ki zagotavljajo takšno doseganje te enakosti, pa ne štejejo za diskriminacijo v smislu te konvencije.

Ta določba je v bistvu utemeljena ali pa neka vrsta nadaljevanje določbe, ki jih obsega že Mednarodni pakt OZN o državljanskih in političnih pravicah in še posebej se naslanja tudi na razlago določb o nediskriminaciji tega pakta, ki ga je sprejel odbor, ki deluje v okviru te konvencije ali pa tega pakta, Odbor za človekove pravice.

Ta pakt govori v svojem 25. členu o tem, da govori o enakosti pred zakonom in pa o prepovedi diskriminacije in o pravici do enakega pravnega varstva.

Ta Odbor za človekove pravice, ki šteje za najvišjega razlagalca pakta, je sprejel stališče, da gre pri nediskriminaciji za samostojno pravico, kar pomeni, da ni omejena samo na tiste pravice, ki so izrecno omenjene v tem paktu, ampak gre tudi za širši pojem te pravice, ta odbor jih je razširil celo na socialne in ekonomske pravice, kar je zelo velika razširitev, v pravnem pomenu zelo močno razširitev.

Poleg tega pa je ta odbor opozoril tudi in na to se sklicujejo poslanci, da obstaja razlika med tako imenovano diferenciacijo, razlikovanje po slovensko, in diskriminacijo. In ta odbor pravi, vsako diferencirano obravnavanje še ne predstavlja diskriminacije. In sicer takrat ne, kadar so merila za diferenciacijo razumna in objektivna in takrat, če je njihov namen doseči cilj, ki je v okviru pakta legitim.

Dejavnost, ki je potrebna za to, da se odpravi diskriminacija, je dejansko legitimna diferenciacija, saj teži k odpravi diskriminacije. Torej gre za poskus razlage tega, da takšni posebni pozitivni ukrepi, tako imenovana pozitivna diskriminacija, ne pomenijo diskriminacije v smislu niti pakta OZN o državljskih in političnih pravicah, niti pakta o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk.

V svojem mnenju sva navedli še - med drugimi, saj je več teh drugih aktov ... (nerazumljivo)... ampak midve se sklicujeva še na priporočilo parlamentarne skupščine Sveta Evrope iz leta 1999, ki govori o enakem predstavnstvu v političnem življenju in to priporočilo vabi državne delegacije, da predlagajo svojim parlamentom, naj uvedejo posebne ukrepe, da bi popravili manjšo reprezentativnost žensk v političnem življenju, konkretni predlogi ki jih navajajo pa med drugim navajajo tudi sprejem posebne zakonodaje v ta namen. To je torej mednarodno pravni vidik.

Kar zadeva nacionalni vidik, to se pravi, če hočete primerjalnopravni, v drugih sistemih, navajava tukaj samo dva sistema, in sicer belgijskega in pa zlasti francoskega, ki se mi zdi, da je za nas posebej poučen. Belgija je leta 1994 sprejela zakon, po katerem sta lahko dve tretjini kandidatov na vseh volilnih listah istega spola. Tako je postavljen neki minimum ali minimalni pogoj za zastopanost in ta je enak, tako za ženske kot za moške.

Kadar lista kandidatov, ki je predložena, ne izpolnjuje teh pogojev, je taka lista nezakonita in torej neveljavna. Praktična izkušnja pri volitvah je bila ta, da se je delež izvoljenih žensk precej povečal in sicer za približno nekaj manj kot eno četrtno vseh prej izvoljenih, torej v celotnem deležu žensk je bilo povečanje za eno četrtno.

Kar zadeva francoski primer, je ta za nas posebej poučen zato, ker je francoski parlament šel po poti, da najprej sprejme zakon o enaki dostopnosti voljenih funkcij za moške in ženske. Ta zakon je predvidel enak delež moških in ženskih kandidatov oziroma kandidatke, torej pol - pol. To je bilo leta 1999. Marca 2001 naj bi veljal za lokalne volitve, septembra istega leta za volitve v senat. Od leta 2004 pa naj bi veljal za parlamentarne in evropske volitve. Na podlagi tako sprejetega zakona je bil sprožen ustavni spor in Ustavno sodišče, to se pravi Conseil Constitutionnel je takrat presodilo, da je takšen zakon v nasprotju z Ustavo in da je takšno spremembo potrebno vnesti v Ustavo. Na podlagi tega stališča je francoski parlament Ustavo v tem smislu tudi spremenil. Za nas pomeni to neko, takšna situacija daje neki primerni razmislek za našo situacijo in naš predlog, kar se pokaže kot nujna sprememba Ustave, zlasti v zvezi z naslednjimi argumenti.

Nesorazmerno velika podreprezentativnost polovice prebivalstva v voljenih predstavniških telesih predstavlja posebno obliko diskriminacije in bi lahko potencialno pomenila tudi kršitev ene od temeljnih človekovih pravic. Za uvedbo ukrepov, katerih na-

men je odprava takega stanja, je potrebna ustavna sprememba, ker bi lahko urejanje samo na zakonski ravni pomenilo, da bi bil takšen zakon v nasprotju z Ustavo. Sprejem ukrepov za diferencirano obravnavanje žensk in moških ne pomeni diskriminatornega urejanja, saj skuša doseči samo enake možnosti za obe strani, za dve skupini prebivalstva, in v bistvu gre za rešitev, ki odpravlja ali poskuša odpravljati obstoječo diskriminacijo. Kot takšna pomeni legitimno diferenciacijo.

Predlagamo tudi, da naj bo uvrščena v 43. člen, ki govori o volilni pravici in to zato, ker njena pozicija v okviru volilne pravice jasno kaže na njeno omejenost, na enakost možnosti pri upravljanju javnih zadev, torej samo na volilno pravico, zato takšne ustavne določbe ne bi bilo mogoče razlagati kot normo, ki izključuje protidiskriminacijsko zakonodajo na drugih področjih, na primer na področju, bom rekla preprosto, invalidnih oseb. Sprejem takega zakona mora biti opredeljen, ne kot možnost parlamenta, ampak kot obliacija, obveznost parlamenta, ne more biti namreč prepuščen k temu, da lahko sprejme takšen predlog poslancev, ampak zakon naj določi, torej nov, dodani četrti odstavek k 43. členu, naj določi obveznost sprejeti takšen zakon. Ta dikcija pa bi se potem glasila: »Zakon določi ukrepe za spodbujanje enakih možnosti moških in žensk pri kandidiranju na volitvah v državne organe in organe lokalnih skupnosti.« Hvala lepa.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Odpiram razpravo članov in članic Ustavne komisije. Želi katera od spoštovanih kolegic in spoštovanih kolegov besedo? Prosim, gospa Danica Simšič. Kologica, prosim.

DANICA SIMŠIČ: Hvala lepa za besedo. Jaz bi rekla najprej, da sem pravzaprav zelo vesela in zadovoljna, da je to eden od prvih predlogov v tej Ustavni komisiji, ki ne da ima samo zadostno podporo poslank in poslancev s svojimi podpisi. Kot rečeno, jih je 75, ampak hkrati ima pravzaprav tudi podporo strokovne komisije, ki se je ne samo oblikovala v tem smislu, da ima podporo, ampak tudi končno formulacijo besedila, ki je predlagano. In če je tako, gre verjeti, da bo to eden od prvih predlogov, ki bodo v tej Ustavni komisiji dejansko dobili zeleno luč, da se udejanijo in upam, da dejansko za naslednje volitve.

In samo še stališče poslanske skupine. Glede na to, da smo vse poslanke in vsi poslanci Združene liste to pobudo podpisali, jo bomo seveda končni formulaciji tudi podprli. Hvala.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Hvala. Želi še kdo besedo? Prosim, kolega Školč.

JOŽEF ŠKOLČ: Tu je treba kljub vsemu reči, da gre za neko pomembno distinkcijo med predlogom in tem, kar pravi strokovna komisija. Če bo šla, bom rekel, v naslednjo fazo sprememba v tekstu, kot je podpisan s strani dveh profesorov, potem jaz z veseljem pridodajam svoj podpis, ker to pomeni, da je to ustavna obveza, ne pa predmet nekaterih kasnejših razmerij v parlamentu. In s tega vidika bi rad opozoril na to, in če se lahko okrog tega sporazumemo, potem predvidevam, da ima kolegica Simšičeva prav, sicer pa ne.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Želi še kdo besedo? Nihče? Prosim, kolega Battelli.

ROBERTO BATTELLI: Hvala lepa. Seveda je to zdaj stvar tehnike, kako bomo dosegli, da je smiselno besedilo preseljeno v 43. člen. Če imamo "lahko", je to tudi sedaj "lahko z zakonom naredimo kaj takega". Ni isto, kot v primeru tujcev v 43. členu, kjer je "lahko" na mestu, kajti gre za tujce.

Zdaj pa ne vem, kako gre to tehnično. V naslednji fazi bo treba očitno zbirati podpise za spremembo 43. člena v tem in tem smislu, kot je bilo rečeno. Ne vem, saj pravim, sprašujem. Če bo treba še enkrat nabirati podpise, jaz tudi rade volje podpišem.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Tudi zdaj bomo najprej ostali pri vsebini, pa potem na koncu glede same procedure.

Želi še kdo besedo o vsebini predloga, ki ga daje skupina poslancev? Prosim, dr. Gaber.

dr. SLAVKO GABER: Gospod predsednik, mislim, da v tem primeru, tako kot sicer tudi v dosti drugih primerih, sporne vsebine ni mogoče ločiti. V tem zapisu, kot je kolega Školč opozoril, je zapisana pomembna vsebinska določba. Sam jo podpiram in mislim, da jo bo tudi naša poslanska skupina podprla. Sam pa razumem, da bo o tem sklepala ta komisija in da je to način dela, za katerega smo se odločili.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Želite še kaj dodati, dr. Cerar?

dr. MIRO CERAR: Samo stavek, morda. Ja, da tukaj bo v okviru razpravljaneega postopka mogoče vse te argumente razrešiti s stališči ob sprejemanju sklepa o tem, ali se postopek začne ali ne. Tako da ne gre za nič takega, kar bi bistveno odstopalo od okvira predloga.

Toliko, da lahko potrdim to, kar je predhodnik rekel. Hvala lepa.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Še kdo? Ne. Prav. Potem lahko zaključimo 9. točko današnje seje...

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

USTAVNA KOMISIJA

1. nadaljevanje 12. seje (9. maj 2003)

Sejo je vodil Borut Pahor, predsednik Ustavne komisije.

PRESEDENIK BORUT PAHOR: Prosim vse članice in člane Ustavne komisije, da stopijo v veliki salon. Nadaljevali bomo 12. sejo Ustavne komisije Državnega zbora.

Imam dve pooblastili, in sicer kolega dr. Brejca bo nadomeščal v razpravi in pri odločanju kolega Jože Tanko, kolega Podobnika pa kolega Stanislav Brenčič. To sta edini pooblastili, ki sem ju prejel do tega trenutka in ju bomo upoštevali. Drugih opravičil nimamo.

Pozdravljam vse, tako člane Ustavne komisije kot predstavnike vlade, z nami je tudi minister za notranje zadeve.

Predlagam, če ne bi bilo kakšnega drugačnega sklepa, da bi nadaljevali s prekinjeno 1. točko in odločili o predlogu sklepa...

...

PRESEDENIK BORUT PAHOR: ... Prehajamo na razpravo in odločanje o naslednjem predlogu sklepa v zvezi s predlogom skupina poslancev za spremembo 44. člena Ustave. V razprav in kasneje na odločanje bom dal naslednji sklep:

Ustavna komisija predlaga Državnemu zboru Republike Slovenije, da na podlagi predloga skupine poslancev z dne 30.11.2001, s prvopodpisanim Borutom Pahorjem, ter na podlagi drugega odstavka 168. člena Ustave sprejme naslednji sklep o začetku postopka za spremembo 44. člena Ustave: "Državni zbor Republike Slovenije sprejema predlog skupine poslancev s prvopodpisanim Borutom Pahorjem, z dne 30.11.2001, EPA-365/III za začetek postopka za spremembo 44. člena Ustave Republike Slovenije." O tem sklepu bomo tako, kot o vseh pred tem odločali v skladu z 165. členom poslovnika z dvotretjinsko večino navzočih članov komisije. Želi kdo razpravljati o tem predlogu sklepa? Prosim, kolega Brenčič.

STANISLAV BRENČIČ: Hvala lepa, gospod predsednik. Jaz imam seveda eden pomislek.

44. člen je zapisan povsem nevtrarno in se ga ne more nikakor v praksi kaj posebno drugače tolmačiti, kot stoji. Takoj ko bomo v členu opisovali določeno skupino, spol itd., smo nevtralnost najbrž načeli in vprašanje je, kako se bo to razumelo v razumevanju 44. člena vnaprej. To je moj pomislek, ob vsem spoštovanju do predlagatelja.

PRESEDENIK BORUT PAHOR: Hvala. Kolega Potrč.

MIRAN POTRČ: Hvala lepa. Nekaj poskusov spreminjanja zakonodaje, ki bi ji zagotovili bolj enakopravne možnosti za kandidiranje moških in ženskih, ki je bilo v Državnem zboru že v proceduri, v nekaterih primerih, ne vedno.

Razlog za ne-sprejem, ni bil samo, bom povedal, nasprotovanje neki vsebini predlogov, ampak tudi opozorila, da bi bilo mogoče takšen zakon šteti za protiustaven, ker bi namreč glede na besedilo 44. člena favoriziral eno ali drugo skupino glede na spol. Zaradi tega je bil to eden od pomembnejših razlogov, ker jaz verjamem, da ni nikogar tu, ki bi želel povedati "ne soglaša z enakopravnimi možnostmi", zato tudi tega posebej ne poudarjam. Ampak, to je bil razlog, zaradi katerega se je pripravil predlog za dopolnitev 44. člena, da ne bi bilo dvoma, da se lahko v zakonu zapiše način uresničevanja teh enakih možnosti, da to ne bi pomenilo potem favorizacijo tega ali drugega in pravzaprav ali je skladen z Ustavo. To je tudi razlog, zaradi katerega smo kolegice in kolegi iz Združene liste podpisali ta predlog in bomo zanj tudi glasovali. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Želi še kdo besedo? Prosim, kolega Cukjati.

FRANCE CUKJATI: Tukaj gre za problematiko, ki jo na neki način vsi poznamo, ki jo pa preveč omejujemo samo na volilne postopke in zakon ne govori samo o volilnem postopku, ampak, oziroma kandidiranju.

V kolikor se dotikamo samo tega problema - to sem hotel povedati - v kolikor samo pri kandidiranju na volitvah, potem se isti problem tako rekoč v narekovanju "neenakosti" javlja na vseh drugih področjih, tudi na področju šolstva. Že večkrat omenjeno je, da imamo mi fakultete, kjer je po kriterijih vpisa zagotovljena taka selekcija, da je vedno neprimerno več ženskega spola na določene fakultete in dobivamo feminizacijo posameznih poklicev. Verjetno, če je maskulinizacija politike preveč očitna, in je potrebno k njej pristopiti, potem je tudi pri feminizaciji posameznih poklicev bi bilo potrebno z drugačne strani pristopiti. Vendar v tem primeru je tako kot pri volilnih postopkih, posegamo v osnovne pravice, ki so po Ustavi že zapisane, in sicer 14. člen "enakost pred zakonom" glede na spol. To se pravi, enakost ne glede na spol, in ni pravice nobenega favoriziranja, ali vsak zakonski poseg bi verjetno bil v nasprotju s 14. členom. 43. člen Ustave tudi govori, da je volilna pravica splošna in enaka, tudi aktivna volilna pravica tudi kandidiranje itd.

Tako da mislim, da je potrebno te probleme reševati na neki povsem drug način z drugačnim pristopom. Čim se lotimo z ustavno spremembo ali posebnim zakonom, nalletimo na oba problema. Prvič, da bi bilo potrebno tako tudi druga področja reševati, ne samo kandidiranje pri volitvah in pa seveda, takoj se zapletemo v problem osnovnega načela enakosti ne glede na spol. Zaradi tega menim, da je sprememba neprimerna oziroma bi povzročila več zapletov in škode, kot pa bi jih razrešila.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Kolega Potrč.

MIRAN POTRČ: Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Kolegica Širca.

MIRAN POTRČ: Jaz bi glede na razpravo dr. Cukjatija rad rekel naslednje. Soglašam z njim samo v tistem delu, ko opozarja, da problem enakosti spolov, seveda, ni vezan izključno in samo na vprašanje volitev. Na mnogih področjih se uveljavlja v izo-

braževanju, na delovnem mestu, pri plačah, v zakonu, pa še kje. Ampak to je drugo vprašanje, mi tega vprašanja s tem predlogom ne rešujemo. Ta predlog rešuje samo vprašanje sodelovanja na volitvah. In v tem delu pa moram reči, da ne soglašam, ali pa mi argumenti gospoda Cukjatija potrjujejo, da je sprememba 44. člena oziroma dopolnitev 44. člena potrebna. Ker v 44. členu ne urejamo drugega kot sodelovanje pri upravljanju javnih zadev, in sicer neposredno in po izvoljenih predstavnikih. In zdaj ta dopolnitev se nanaša samo na sodelovanje preko izvoljenih predstavnikov, ker neposredno, zaenkrat formalno, ne vem, da bi imeli kjerkoli kakršnokoli oviro, da ne bi bilo mogoče to neposredno uresničevati, referendum, pa še kakšna morebiti stvar. Argumentacija, da eventualno pridemo v kolizijo s 43. členom, ki govori o enaki in splošni volilni pravici, ali pa, 14. člen, ki govori o enakosti pred zakonom, pa seveda, kaže na to, da je dopolnitev potrebna. Ker brez dopolnitve bo res lahko sklicevanje vseh drugih na to, da ni mogoče z zakonom urediti nekatera posebna vprašanja, zagotavljanje enakosti spolov sporno, ker bo rečeno, da se favorizira en spol vis-à-vis drugega. Zato bi jaz prosil tudi gospoda Cukjatija, kolega, da razmisli, in da ne bi - po mojem na napačen način razumljeni - argumenti bili razlog za nasprotovanje temu predlogu, ker to je pa res eno od vprašanj, ki je danes v Evropi prisotno zelo močno. In eno od vprašanj, kjer so mnoge evropske države pomemben napredek narediti v zakonodajnem urejanju, da ne govorim o praksi...(nerazumljivo)... Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Replika. Prosim, kolega Cukjati.

FRANCE CUKJATI: Jaz bi prosil, da mi poveste, kje so to reševali v Ustavi. Gotovo imajo tudi drugi podobne probleme in jih rešujejo.

Jaz ne vem, da bi podobne stvari oziroma ta problem reševali z Ustavo. Je pa tisoč drugih mehanizmov, kjer se to da rešiti, in tudi bolj učinkovito, manj konfliktno. Vsekakor bi prosil za odgovor, kje, v katerih ustavah je to rešeno, na tak način.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Kolegica Širca. Bolj na glas, ker se slabo sliši.

MAJDA ŠIRCA: Hvala lepa. Gospodu Cukjatiju najprej v opomin oziroma v spomin predlog za spremembo Ustave je bil podprt tudi z vašim podpisom. Skratka, pridružil se je veliki visoki participaciji poslank in poslancev, ki so ta zakon vložili kot predlog v spremembo s 74 glasovi, od 90 glasov.

Drugo, gospod Cukjati, z veseljem vam postrežem s podatki, z dikcijo spremembe Ustave, ki jo je junija 1999 prav vsled takih problemov, s katerimi se srečujemo morebiti mi, ko bi lahko želeli ali poskušali posegati v zakone, srečala na isti način. Zato je spremenila svojo Ustavo, ko je ugotovila, da bo posegla v zakon na način, ki se lahko postavi pod vprašaj. S tekstom, ki pravi "Zakon spodbuja", citiram francosko ustavo: "Zakon spodbuja enak dostop žensk in moških do volilnih mandatov in voljenih funkcij". Naknadno je še v svojih zakonih, seveda, dikcijo izpilila in posledica tega je tudi ta, da recimo Francozi zastopajo dandanes v evropskem parlamentu z več kot 40% žensk, pa tudi v domačih parlamentih, kjer imajo več kot 38% žensk, za razliko od Slovenije, ki, kot vemo, nima nobene, vsaj v tem prehodnem obdobju oziroma v kolikor se nam bodo tudi taki posegi zgodili, ne bo, v bodoče imela nobene. Še v opozorilo: Finci, Belgijci. Belgijci so v istem procesu spreminjanja ustave, s tem da njihove zakonske dikcije so le-

gitimno, v tej smeri zelo smiselno postavljene in rezultati teh sprememb se že izkazujejo. Francozi, Švedski, kot že rečeno, imajo več kot 40% žensk v evropskem parlamentu. Avstrijci, Danci, Nemci, Nizozemci, Luksemburžani in Španci pridejo tam med 32 in 38%. Samo Italijani, ki so zelo aktivni v drugih delih, mogoče bolj operativnih, pridejo do 11%, s tem da naj poudarim, da vendarle vsi vemo, da jih prežemajo hišni, pa še tudi kakšni drugi oltarji.

Ampak glede na to, da danes nimamo v svojih vrstah članov strokovne komisije, ki je dala temu predlogu, kot enemu redkih predlogov v tej, bom rekla, rundi spremembe predlogov spremembe Ustave, naj vas opozorim, da je omenjena strokovna komisija, ne samo, da je to spremembo prepoznala kot nujno, še več. Ona jo je po mnenju, tudi mojem mnenju še izboljšala, kajti v prvi obliki, tako kot je vložena z rahlimi zadržki, še posebej zaradi tega, ker je pustila, da se ohrani oziroma tista neobvezujoča dikcija besede "lahko". Zato osebno mislim, da bi veljalo prisluhniti v nadaljnji diskusiji tudi predlogu same strokovne komisije, ki je v svojem poročilu razumela, kot že rečeno, spremembo kot nujno, ki je svojo nujnost naslonila na sociološki in posledično tudi na pravni argument. Pravni argument na klasičnem primeru francoske in belgijske ustave. In seveda je ravno tako, kot že predlagatelji sami, izhajala tudi iz dejstva, da se pač Slovenija srečuje z najmanjšim deležem žensk na mestih javnega odločanja, znotraj evropskih meril pa sploh. Meni je danes žal, da evropska merila od prvega trenutka ko smo stopili v to sobo pozabljamo in zaradi tega zavlačujemo ali pa celo izgubljam priložnost primerljivih dežel, ne glede na to, da letos oziroma drugo leto vstopimo v to družbo, če se sklicujem že na dosedanje današnje dogodke.

Kot pravim in poudarjam, sami strokovnjaki so poudarili, da pravni instrumenti za spremembo dane situacije so potrebni. Vemo, da so se tudi prav s pomočjo tovrstnih in sorodnih pravnih situacij v tujini izboljšale, bistveno izboljšale razmere žensk na mestih javnega odločanja. Vi sami, ko se srečujete, in mi sami, ko se srečujemo z delegacijami, ki prihajajo, ali ko mi odhajamo v tujino, vemo, kakšne neprijetnosti in v kakšnih jeceljajočih situacijah se nahajamo, ko odgovarjamo ponavadi, običajno res na prvo vprašanje, ki nam ga postavljajo, kakšen je delež žensk v slovenskem parlamentu. In poudarjam, da trenutno pred nami prednjačijo dežele, kot so Bolgarija, Hrvaška, Makedonija, Poljska, Estonija, Andora, Slovaška, Latvija, Litvija in ... (nerazumljivo)... Te dežele, res je, mogoče so tudi z drugimi potmi, z osveščevalnimi potmi, se srečevale z vprašanjem takoimenovane podzastopanosti in diskriminacije po spolu. Ampak v kolikor se ne vključijo tudi pravni mehanizmi, so te poti konec koncev ... (nerazumljivo)... deset let je mogoče premajhna doba, da bi popravili mogoče celo tisto, kar je bilo nekoč že vzpostavljeno. Leta 1943 je bilo na Kočevskem zboru več žensk na zborovanju, kot jih danes v parlamentu.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala. Tukaj ima sedaj še dve prošnji za besedo. Najprej mag. Pogorelec, potem kolega Cukjati in potem bomo prešli na glasovanje.

mag. JANEZ POGORELEC: Hvala lepa, gospod predsednik. Jaz bi želel opozoriti samo na to, da je lahko v predlagani dikciji ta predlagana sprememba problematična, v kolikor se od nje pričakuje, da bi ta zakon potem lahko dejansko določil te takoimeno-

vane ženske kvote oziroma določene prednosti, ki bi jih ženske uživale pri kandidiranju v strankah ali kaj podobnega. Zakon bi namreč tudi, če bi bila ta ustavna sprememba sprejeta, lahko določal ukrepe za vzpodbujanje enakih možnosti zgolj znotraj Ustave, se pravi znotraj 43. in 14. člena. Ta dva pa seveda določata enakost volilne pravice in enakost pred zakonom. Se pravi, da bi lahko zakon potem določil kakšne spodbujevalne ukrepe, kvečjemu recimo finančne narave strankam, ki kandidirajo enako število obeh spolov ali kaj podobnega. Težko pa bi vzpostavil zahtevo, da naj stranke, recimo, določeno število žensk kandidirajo na podlagi take dikcije, ker to pač predstavlja nek odstotek od enakosti volilne pravice. En tak odstotek od enakosti volilne pravice mi sicer v naši Ustavi že poznamo, ko gre za predstavnika narodnosti, vendar je ta odstotek od enakosti volilne pravice določen v Ustavi in zato bi ga bilo treba verjetno konkretno določiti v Ustavi, ne pa zgolj s to dikcijo, da lahko zakon določi ukrepe, ker zakon bo moral biti seveda v skladu z Ustavo. In če Ustava ne dopušča, nam taka dikcija po mojem ne pomaga. Hvala lepa.

PRESEDENIK BORUT PAHOR: Prosim, še kolega Cukjati.

FRANCE CUKJATI: Jaz bi poudaril, da zagotovo je problem deleža žensk v politiki pri nas resnično problem, s katerim se moramo soočiti.

Zagotovo tudi želimo, da se ta razmerja popravijo v korist ženskam. Vendar tukaj nisem dobil odgovora s strani strokovne skupine, na vprašanje, ali je to treba v Ustavi definirati, tako kot je predlagano, in ali bo s tem rešeno to vprašanje oziroma ali je ustrezno zastavljeno, in ali je potrebno ali je ustrezno zastavljeno. Nekaj tega odgovora sem ravnokar dobil, mi pa še vedno ne potrjuje prepričanja, da je tako strokovna skupina tudi odobrila oziroma dala zeleno luč temu predlogu. V kolikor je temu tako, seveda, bom podprl predlog.

PRESEDENIK BORUT PAHOR: Kolegica Krebs.

IRMA PAVLINIČ KREBS: Hvala lepa. Da se izognem splošnim načelom, ki so verjetno vodili tudi veliko število poslank in poslancev, ki so podpisali predlog teh sprememb, bi želela pojasniti, da strokovna komisija v zadnji alineji razlaga, da ustavne določbe ni mogoče razlagati kot norme, ki izključuje protidiskriminacijsko zakonodajo na drugih področjih. Sprejem zakona mora biti opredeljen kot obligatoren. Mislim, da v tem delu je tudi predstavnik vlade bil v pojasnjevanju nekoliko nedosleden. Strokovna skupina pravi, da z vnosom tovrstne določbe v Ustavo vendarle zagotavljamo princip pozitivne diskriminacije, se pravi, odstotek od enakosti, ki jo Ustava Republike Slovenije vendarle deklarira. Če jemljemo ta stavek, da zakon določi ukrepe za spodbujanje enakih možnosti moških in žensk pri kandidiranju na volitvah v državne organe in organe lokalnih skupnosti, mislim, da ga moramo razumeti tudi v duhu navedb strokovne skupine, ko se opredeljuje do te spremembe, da vendarle dopušča ukrepe, ki so odklon od enakosti, kar pomeni, da moramo imenovati to kot ukrep pozitivne diskriminacije. Kot je bilo že povedano, je poznan v naši Ustavi za manjšine, in v procesu odločanja, ne glede na 51% prisotnost žensk kot prebivalk naše države, v procesu odločanja participira 13%. To je torej tisti podatek, ki lahko vodi k razmišljanju, da je potrebno nekaj ukrepov pozitivne diskriminacije, če naj bo naša predstavniška demokracija vendarle predstav-

niška, sprejeti. In jaz razumem strokovno skupino, da govori o tej določbi kot določbi, ki omogoča pozitivno diskriminacijo, zaradi vseh razlogov, ki govorijo v prid spodbujanju bolj uravnoteženega Državnega zbora, ker vendarle le-ta odloča o občih, splošnih javnih interesih in je dobro, da je v tem zboru več predstavnic tudi drugega spola, da naj bo ta interes splošen oziroma obči. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala. Še kolegica Zupanova želi besedo, potem pa menim, da lahko preidemo na glasovanje.

MAJDA ZUPAN: Hvala lepa. Sama moram reči, da sem bila precej razočarana pri imenovanju predstavnikov Slovenije v Evropski parlament - od sedmih kandidatov ni nobene ženske. Glede na to, da so trije iz Liberalne demokracije, sem vendarle pričakovala, da bo od teh treh vsaj ena ženska. In prav zaradi tega...

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Prosim, ne posegati v besedo! Prosim, kolegica Zupan Majda ima besedo.

MAJDA ZUPAN: No, in prav zaradi tega se bojim, da spreminjanje različnih norm, pa tudi spreminjanje 44. člena Ustave, ne bo prineslo tiste rešitve, ki jo želimo. Spremeniti se mora naše mišljenje, naša filozofija, in kot prvo bi to pričakovala ravno v največji stranki. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Želi še kdo besedo? Potem bomo prešli na glasovanje. Aha, kolegica Širca, se opravičujem, ker vas nisem videl. Prosim.

MAJDA ŠIRCA: Mogoče samo odgovor gospodu Cukjatiju, ki mogoče ni bil do konca še podan.

V samem poročilu strokovne skupine, gospod Cukjati, so navedene mednarodne rešitve oziroma napotki in dokumenti, ki že vsebujejo razne ukrepe in diktacije pravzaprav, ki so bile osnova tudi za formiranje naših pobud, pravzaprav z visokim konsenzom doseženih pobud. Naj ob tem mogoče citiram še dokument, ki ni bil vključen v samo poročilo. Gre za listino o temeljnih pravicah Evropske unije, ki nastaja, in v 23. členu povsem jasno govori o tem, da načelo enakosti ne sme preprečevati uvedbe posebnih ugodnosti v korist spola, ki je zastopan v manjšem številu, ne glede na to, kateri je to. Da ne govorim o konvenciji OZN, ki govori tudi o posebnih ukrepih, katerih cilj je pospešiti de facto enakost med ženskami in moškimi; da ne govorim o priporočilu parlamentarne skupščine Sveta Evrope, itd. Ampak vendarle sklicevanje, in zgolj na to, na te ukrepe, ki so jih v tujini izvedli, in s pomočjo katerih pobirajo popravke in izboljšave ter korekture, ni nepomembno. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Ali kdo želi, da še enkrat preberem vsebino predloga sklepa o začetku postopka za spremembo 44. člena Ustave? Ne? Potem domnevam, da je torej Ustavni komisiji jasno, o katerem sklepu bomo glasovali - o začetku postopka za spremembo 44. člena Ustave.

Prosim, če lahko prijavimo navzočnost pri glasovanju o tem predlogu sklepa (prosim, če visoko dvignete kartončke, da ne bo nesporazumov). (22 prisotnih), predpisani potrebni kvorum za sprejetje je 15.

Kdo je za? (19 članov). Je kdo proti? (Nihče.)

Ugotavljam, da je bil sklep za začetek postopka za spremembo 44. člena Ustave sprejet...

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

35. izredna seja (18. november 2003)

Sejo je vodil Borut Pahor, predsednik Državnega zbora.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Z nadaljevanjem pričenjamo 35. izredno sejo, ki naj bi jo sklenili, če se boste tako strinjali, ob 22. uri, ob desetih zvečer, ko bi prišli na odločanje. Predlagam, da se najprej o tem dogovorimo.

Predlagam, da bi začeli z nadaljevanjem prekinjene 3. točke...

PODPRESEDNICA IRMA PAVLINIČ KREBS: Hvala lepa, gospod minister. Ker čas, predviden za razpravo, še ni potekel, sprašujem, če želi kdo na podlagi 71. člena poslovnika razpravljati? Ne. Potem zaključujem razpravo. O predlogu sklepa, da se začne postopek za spremembo Ustave, bomo v skladu s časovnim potekom seje zbora odločali v okviru glasovanj zbora po končani zadnji točki dnevnega reda. S tem prekinjam to točko dnevnega reda.

In prehajamo na **7. TOČKO DNEVNEGA REDA - NA OBRAVNAVO PREDLOGA ZA ZAČETEK POSTOPKA ZA SPREMEMBO USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE Z OSNUTKOM USTAVNEGA ZAKONA, EPA 365-III.** Predlog za začetek postopka za spremembo 44. člena Ustave z osnutkom Ustavnega zakona je v obravnavo zboru predložila skupina poslancev s prvopodpisanim Borutom Pahorjem. Predlog za začetek postopka za spremembo Ustave je obravnavala Ustavna komisija, ki je zboru pisno poročala. Želi predstavnik vlade besedo? Ne.

Sedaj bomo do tega predloga sprememb slišali stališča poslanskih skupin. Najprej nam bo stališče poslanske skupine Nove Slovenije predstavila gospa Majda Zupan. Izvolite.

MAJDA ZUPAN: Hvala lepa za besedo. Spoštovane kolegice in kolegi, spoštovani gostje! Spremembo Ustave v 44. členu želi širok krog poslancev. Kar 73 podpisov je priloženih. Zagotoviti pravno nesporno podlago za oblikovanje zakonsko določenih ukrepov, s katerimi bi povečali možnost enakopravnega sodelovanja moških in žensk pri kandidiranju za najvišje položaje na državnem in lokalnem nivoju. Ali povedano drugače, ženske, ki predstavljajo več kot polovico prebivalstva in obenem najštevilčnejšo skupino, so nesorazmerno zastopane v voljenih predstavniških telesih. Ustavna sprememba naj bi bila potrebna za uvedbo ukrepov za diferencirano obravnavanje žensk in moških, kar pa naj bi pomenilo le legitimno diferenciacijo, torej doseči enake možnosti za obe skupini prebivalstva.

Prav v polju politike, kjer je tradicionalno področje delovanja moških in gre za moč in oblast, ženske niso ravno številne. V slovenski parlamentarni delegaciji opazovalcev

v Evropskem parlamentu, kjer 70% sedežev zasedajo moški, ni nobene ženske. V našem parlamentu je delež žensk le 13%, kar je nižje od evropskega povprečja. Tudi zastopanost žensk v vladi ni dosti boljša. Po številu ministric nas prekaša večina sedanjih in bodočih članic Evropske unije. Kar vrsta mednarodnopravnih dokumentov, od Konvencije o odpravljanju vseh oblik diskriminacije žensk pa do Priporočila parlamentarne skupščine Sveta Evrope o enakem predstavnstvu in političnem življenju, na nek način skuša reševati to vprašanje. V nekaj državah so sprejeli zakonske ukrepe. Ena izmed njih je tudi Francija, pri čemer pa nam njihova izkušnja ponuja razmislek. V ustavnem sporu, ki je v zvezi s tem zakonom v Franciji nastal, je namreč Ustavno sodišče presodilo, da je takšen zakon v nasprotju z Ustavo in da je takšno spremembo potrebno ustavno spremeniti. Čeprav pomeni sprememba ustave dejanje in dogodek, ki naj bi bil resnično utemeljen in potreben in ne prepogost, pa se zdi, da je rešitev enakomerne zastopanosti žensk in moških pri uveljavljanju javnih zadev pravno nesporna le s spremembo 44. člena Ustave.

Danes smo v okviru predlogov sprememb Ustave že velikokrat govorili o demokraciji in prepričani smo, da je tudi uravnotežena zastopanost moških in žensk pri odločanju zahteva demokracije. Vstop večjega števila žensk v politiko bi vsekakor lahko pomenil drugačno kulturo vladanja, saj ženske lahko prispevajo k drugačni razporeditvi prioritetnih zadev, odpiranju novih tem in novih vidikov političnih vprašanj, vendar pa ne smemo pozabiti, da imajo ženske z usklajevanjem poklicnega in družinskega življenja več težav kot moški. Visoka politika je poklic, ki zahteva več kot celega človeka, zato se mu lahko posvetijo le tisti, ki imajo svoje gospodinjstvo urejeno tako, da se jim z njim ni potrebno ukvarjati pomemben del svojega delovnega dne, kar pa pomeni, da ne bi smele manjkati takšne ekonomske spodbude, ukrepi in ustanove, ki bi ženskam olajšale delo v poklicnem in javnem življenju, pri čemer bi bil razvoj storitvenih dejavnosti in različnih servisov za pomoč in podporo nujno potreben.

Zavedamo se tudi, da Ustava in zakoni ne morejo opraviti vsega dela, potrebno je postopno spreminjati miselnost, odpravljati stereotype in predsodke, ki so globoko zakoreninjeni v vsakdanjih praksah ljudi obeh spolov. Delež žensk v politiki ni že sam po sebi kazalec demokratičnosti posamezne države, lahko pa v povezavi z drugimi demokratičnimi vrednotami pomembno vpliva na stanje duha v družbi. Upravičeno pa pričakujemo, da bodo ukrepi oblikovani tako, da bodo pretehtani v okviru sprejemljivih meril, uresničljivi pa tudi taki, da se ne bodo izrodili v svoje nasprotje.

V naši poslanski skupini Nova Slovenija podpiramo predlagane rešitve, zato sprejembam Ustave v tem smislu moški del ne nasprotuje, ženski del pa ga podpira. Hvala lepa.

PODPRESEDNICA IRMA PAVLINIČ KREBS: Hvala lepa. Stališče poslanske skupine Demokratične stranke upokojencev Slovenije bo predstavil gospod Vojko Čeligoj. Izvolite.

VOJKO ČELIGOJ: Hvala lepa za besedo, gospa podpredsednica. Spoštovani! Poslanska skupina DeSUS je že na Ustavni komisiji in bo tudi v Državnem zboru podprla predlog sprememb 44. člena Ustave za postavitve temeljev za enake možnosti sodelo-

vanja tako žensk in moških v postopkih kandidiranja in izvolitve v organe oblasti, tako na lokalni kot na državni ravni.

V ta namen bi se 44. člen Ustave dopolnil z novim drugim odstavkom, ki bo določal, da lahko zakon določa ukrepe za spodbujanje enakih možnosti kandidiranja žensk in moških za voljene organe, tako na lokalni kot državni ravni.

Ustava že sedaj načeloma daje enake pravice ženskam, vendar se v praksi na političnem področju delovanja žensk dogajajo neenakosti, ki bi jih morali odpraviti z dodatnim zakonom. Podobni posegi v zakonodajni sistem v mnogih evropskih državah, v želji povečati odstotek deleža žensk, že dajejo spodbudne rezultate. Če samo omenim skandinavske države, parlamente skandinavskih držav, kjer je delež žensk že med 30 in 40 odstotki, in prav te države so tudi nam že dolgo za zgled na številnih področjih organizacije dela na javnem področju. Lahko si samo zaželim, da bi s spremembo 44. člena Ustave Republike Slovenije in dodatnimi zakoni tudi v naši državi ob večji udeležbi žensk kar najhitreje dosegli tudi večje uspehe.

Poslanska skupina DeSUS bo predlog sprememb tudi podprla. Hvala.

PODPRESEDNICA IRMA PAVLINIČ KREBS: Hvala lepa. Stališče poslanske skupine Slovenske nacionalne stranke bo predstavila gospa Sonja Areh Lavrič. Izvolite.

SONJA AREH LAVRIČ: Hvala, gospa predsedujoča. Spoštovani! V poslanski skupini Slovenske nacionalne stranke podpiramo enakopravnost žensk in moških tudi v politiki. Dejstvo je, da Ustava Republike Slovenije izrecno prepoveduje diskriminacijo tudi na področju spola, v svojem 14. členu Ustave Republike Slovenije, ki govori o enakosti pred zakonom. Razlikovanje je bilo v osnovi ustavno nedopustno že od leta 1941 in do leta 1945. To pa pomeni tudi, da imajo ženske teoretično in praktično popolnoma enake možnosti, da kandidirajo za različne funkcije v politiki. S tem seveda tudi v parlamentu, in so tja tudi izvoljene. Če pa jih volilno telo, v katerem je več kot 50 odstotkov žensk, ne izvoli, se tu ne da storiti dosti. Iz tega razloga v poslanski skupini Slovenske nacionalne stranke menimo, da je kakršnokoli spreminjanje predpisov oziroma spreminjanje Ustave v tej zadevi nesmiselno. Pomembno je, da družba omogoča in zagotavlja ženskam in moškim enake pravice in možnosti do izobraževanja, in seveda do svobodne odločitve o ustvarjanju kariere. Takšne možnosti Slovenija zagotavlja. Bi pa bilo dobro pod drobnogled vzeti kakšno razvito zahodnoevropsko državo. Slednje si namreč tako pogosto postavljamo za zgled.

Zakaj je na najvišjih mestih v političnem življenju zastopanost žensk v manjšini, pa je vsekakor odgovor, ki bi ga bilo potrebno iskati drugje. Prepričana sem, da v veliki meri na to še vedno vpliva splošno prepričanje volilnega telesa, kateremu moški zbuja več zaupanja. Hvala.

PODPRESEDNICA IRMA PAVLINIČ KREBS: Hvala lepa. Stališče poslanske skupine Združene liste socialnih demokratov bo predstavila gospa magistra Majda Potrata. Izvolite.

mag. MAJDA POTRATA: Spoštovana gospa podpredsednica, hvala za besedo. Spoštovane poslanke in poslanci! V poslanski skupini Združene liste socialnih demokratov pričakujemo, da bo predlog za začetek postopka za spremembo 44. člena Ustave

Republike Slovenije, z osnutkom Ustavnega zakona, dobil podporo, saj Združena lista socialnih demokratov sodi med tiste politične stranke, ki so se že doslej odločno zavemale za ukrepe, s katerimi bi spodbudili in zagotovili enake možnosti kandidiranja moških in žensk za voljene organe predstavniških oblasti na državni in lokalni ravni. Naj spomnim na nekatere konkretne predloge. Najprej je skupina dvanajstih poslancev, s prvim podpisanim Levom Kreftom, vložila amandma k 20. členu predloga zakona o političnih strankah, ki je dobil septembra 1994 večinsko podporo. Zato se 5. točka sedanjega 19. člena, ki govori o tem, kaj mora določiti statut politične stranke, glasi takole: "Način zagotavljanja enakih možnosti obeh spolov pri določanju kandidatk in kandidatov za volitve iz 4. točke tega člena." Vendar pa ni dobila podpore zahteva za obvezno razlago tega določila, ki bi stranke bolj zavezalo k upoštevanju statutarnih določil o deležu obeh spolov na kandidatnih listah. Tedanje odklonilno stališče vlade, sekretariata za zakonodajo in matičnega delovnega telesa do predloga zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o političnih strankah, ki ga je predložila skupina poslank in poslancev s prvopodpisano dr. Matejo Kožuh Novak, je onemogočilo sprejem v Državnem zboru marca 1996, čeprav so bili predlagatelji pripravljeni upoštevati pripombe in predlog popraviti tako, da bi odpravil pomanjkljivosti. Takratno spraševanje o tem, ali je političnim strankam, ki so običajno glavne nosilke kandidiranja, mogoče z zakonom predpisati neko obveznost, zadevajočo sestavo liste, je sovpadlo z odločbo Ustavnega sodišča o nacionalnih listah. Z vidika enakosti volilne pravice in enakosti pred zakonom jih ni spoznalo za ustavno sporne, čeprav so pomenile resno izjemo od običajnih kriterijev in načina izvolitve poslank in poslancev. Predlog za spremembo volilnega zakona, ki bi omejil uporabo nacionalnih list izključno na zagotavljanje ustrežnejšega zastopstva podzastopanih družbenih skupin, pa ni bil sprejet.

Ne samo pri nas, tudi v Evropski uniji vidijo v uravnovešeni zastopanosti žensk v voljenih predstavniških organih na vseh ravneh premagovanje demokratičnega primanjkljaja in zagotovilo skladnejšega in hitrejšega vsestranskega razvoja družbe. V času, ko se razmislek o prihodnosti Evrope zarisuje v predlogu ustavne pogodbe, je odsotnost večinskega dela populacije pri tem opazna. Posamezne ženske, ki pri sprejemanju odločitev lahko sodelujejo, ne morejo nadomestiti žensk kot izključene večinske skupine, ker raziskave potrjujejo, da samo vsaj 30-odstotna zastopanost žensk lahko zagotovi njihov vpliv na odločitve. Če so ženske v evropskem parlamentu večinoma zastopane v omenjenem odstotku, pa je njihova zastopanost na drugih ključnih mestih odločanja bistveno nižja. Zato so izkušnje iz drugih evropskih držav poučne. V zakonih zapisana enakost sama po sebi še ne pomeni dobre prakse. Slovenija je sicer podpisala različne mednarodne listine in priporočila, sprejela med drugim tudi zakon o enakih možnostih žensk in moških, resda šele po tem, ko je dobila opozorilo iz Evropske unije. Uveljavljajo se določila zakona o delovnih razmerjih in še bi lahko naštevali.

V poslanski skupini Združene liste socialnih demokratov pa mislimo, da bi Republika Slovenija morala ratificirati tudi opcijski protokol h konvenciji o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk, ki smo ga podpisali že 10. decembra 1999 kot ena izmed 23 članic Organizacije združenih narodov.

Večje vključenosti žensk v postopke odločanja ni mogoče pričakovati po naravni poti. Za primer naj rabi domača izkušnja z lokalnimi volitvami. Delež izvoljenih svetnic se zvišuje s polžjo hitrostjo, za 1% ob vsakih volitvah. V 30 občinskih svetih po lanskih volitvah ni niti ene ženske. Zato so nujni posebni ukrepi, tako imenovani pozitivni ukrepi. In predlagana sprememba jih omogoča, pa naj bo umeščena v 44. člen, kot je bilo sprva predlagano, ali pa v 43., kot so potem predlagali na javni predstavitvi mnenj.

S tako določbo ne bo Slovenija nobena izjema. Med 15 članicami Evropske unije, od katerih jih ima 14 pisano Ustavo, kar 10 članic pozna posebno določbo, ki govori o enakih možnostih žensk in moških ali paritetni demokraciji ali pozitivnih ukrepih. Če sem natančnejša načelo enakih možnosti je posebej zapisano v ustavah 6 članic. Pozitivni ukrepi ali ukrepi za doseganje paritetne demokracije pa v ustavah 9 članic. 4 med njimi imajo oboje, to so Belgija, Finska, Grčija in Nemčija. Med novimi članicami imata oboje Madžarska in Malta. Čas je torej, da tudi Republika Slovenija s predlaganim Ustavnim zakonom omogoči političnim strankam, da se odločijo za sprejem takih ukrepov, ki bodo v prihodnosti zagotovili ženskam enake pravice pri odločanju o javnih zadevah in enako odgovornost za kakovostno življenje v njej, vključno z ustvarjanjem ženskam prijaznega delovnega okolja.

V Združeni listi socialnih demokratov smo prepričani, da pot do paritetne demokracije vodi prek posebnih ukrepov, pa najsibodo to kvote, finančne spodbude, sistem zadrge na kandidatnih listah in drugi pozitivni ukrepi. V Združeni listi socialnih demokratov smo pripravljene nanje. Hvala.

PODPRESEDNICA IRMA PAVLINIČ KREBS: Hvala lepa. Stališče poslanske skupine Slovenske demokratske stranke bo predstavil gospod France Cukjati. Izvolite.

FRANCE CUKJATI: Hvala za besedo. Zagotovo je v ženski naravi zapisano nekaj drugega kot v moški naravi in marsikaj dobrega v tej naravi je takega, kar bi bilo potrebno prenesti tudi v politiko. Več čuta za drobno, ranljivo življenje, več čuta za ljudi na obrobju družbe, več čuta za velike probleme majhnih ljudi. Če bi tudi v naši družbi, v naši politiki imele ženske pomembnejšo vlogo, verjetno bi bila tudi ta slovenska politika drugačna. Verjetno bi tudi ta antidemokracijski program izgledal drugače, kajti v ženski naravi je, da zna prisluhniti, bolj prisluhniti drugemu mnenju, bolj spoštovati, bolj iskati ravnotežje in soglasje. V ženski naravi, žal ne pri vseh, ampak na splošno.

Moram reči, da vsekakor mi podpiramo vnos tega elementa v slovensko politiko, večji delež žensk v politiki, v političnem odločanju. Kako to narediti, je pa za nas še vedno vprašanje. Tukaj je pač nek predlog, mi ga bomo seveda podprli, mi smo ga podprli že takrat, ko smo podpisovali to. Dvomimo pa, da bo to zadosti, dvomimo, da bo šlo k temu cilju brez mnogih dodatnih stvari, brez boljšega vrednotenja tistih elementov, ki so bolj pisani na žensko naravo. To pa so elementi, ki se seveda javljajo pri drugih debatah, ker mi vidimo, da se ne spoštujejo te vrednote, ne bom govoril o krščanskih vrednotah, ker me boste izžvižgali ali kaj podobnega, ampak vsekakor o tistih vrednotah, ki so blizu človekovi duši, blizu človekovemu srcu. Zaradi tega menimo, da je to problem, ki bi potreboval širšo razpravo, predvsem, če bi upoštevali potrebo slovenske družbe, da ne le v politiki, ampak tudi na drugih področjih uravnoteži spole, tako v nekaterih

poklicih, da bosta oba elementa zastopana. Imamo pa žal tak šolski sistem, da ne omogoča take izenačitve, take uskladitve, takega uravnoveženja naših poklicnih usmeritev. Zaradi tega pravim, da je to široko področje, ki bi zahtevalo široko razpravo. Žal, tukaj imamo na razpolago samo eno spremembo enega člana in mi bomo to spremembo podprli, čeprav bo to majhen korak v tej smeri.

PODPRESEDNICA IRMA PAVLINIČ KREBS: Hvala lepa, gospod Cukjati, hvala tudi za komplimente v imenu žensk v tem parlamentu. Stališče poslanske skupine Slovenske ljudske stranke bo predstavil gospod Franci Rokavec.

FRANCI ROKAVEC: Hvala za besedo, gospa predsedujoča. Poslanke in poslanci! V poslanski skupini Slovenske ljudske stranke smo podrobno preučili poročilo strokovne skupine in pa tudi stališča, izmenjana na javni predstavitvi mnenj. Seznanili so nas z zanimivimi podatki. V skladu s slednjimi predstavljajo ženske v Republiki Sloveniji 51,13% celega prebivalstva, vendar pa je delež žensk na najvišjih in najvidnejših položajih znotraj državne uprave izrazito nizek. V poslanski skupini menimo, da je predlog ustavne spremembe umesten in smiseln, saj bo prispeval k izboljšanju sedanjega stanja zastopanosti žensk v organih oblasti, ki je v primerjavi z deležem moških zanemarljiva do te mere, da lahko govorimo kar o podprezentativnosti. Neenakomerna zastopanost posameznega spola na višjih položajih je prisotna tudi drugod v Evropi, pri čemer se je prizadevanje za odpravo podlage za obstoječe stanje v mnogih državah že začelo in še vedno poteka. Dejstvo je, da je trenutna situacija za moderno predstavniško demokracijo tik pred vstopom v Evropsko unijo, kar v poslanski skupini Slovenske ljudske stranke verjamemo, da Slovenija gotovo je, nesprijemljiva in se z njo prav ne moremo in ne smemo sprijazniti. Uravnovežena zastopanost predstavnikov obeh spolov je pravična. Premalokrat je izpostavljeno dejstvo, da leto vodi tudi do bolj kakovostnih razprav, saj je z vključitvijo različnih pogledov moč priti do politično bolj modrih odločitev, ki bodo obsegale in zastopale interese večjega dela prebivalstva. Številni mednarodni dokumenti se ukvarjajo s to problematiko, ki je v današnji družbi še vedno pogosta. Pri njeni odpravi v Sloveniji zaostajamo za članicami Evropske unije, zato moramo obravnavati pričujoči problem in njegovo čimprejšnjo odpravo kot eno prednostnih političnih nalog. Za vse morebitne skeptike je strokovna skupina pripravila tudi zanimiv primerjalni pregled reševanja problema v evropskih državah. Po našem mnenju je posebej potrebno izpostaviti dejstvo, da sprejem ukrepov na diferencirano obravnavo obeh spolov nikakor ne pomeni diskriminatornega urejanja, temveč se bo s predvidenimi ukrepi vzpostavilo okolje enakih možnosti za oba vzpona. Govorimo torej o legitimni diferenciaciji. Hvala lepa.

PODPRESEDNICA IRMA PAVLINIČ KREBS: Hvala lepa. Stališče poslanske skupine Liberalne demokracije Slovenije bo predstavila gospa Majda Širca. Izvolite.

MAJDA ŠIRCA: Hvala lepa. Res je, ženske in moški v Sloveniji imamo pravno-formalno enake politične in druge pravice. To drži. Toda v praksi se ta enakost ne odraža. To je dejstvo. Podzastopanje smo na vseh ravneh političnega odločanja, kar ste do sedaj ugotovili vsi, tako na voljenih kot v imenovanih političnih telesih. V parlamentu nas je 13%, nič drugače ni v Državnem svetu. Po zadnjih lokalnih volitvah je v občinskih svetih

13%, kot je bilo rečeno danes, 30 občinskih svetov je brez ženskega spola, župan je le 6%, to se pravi imamo enajst županov, v vladi pa tudi ni nič bolje. Bil je celo mandat brez ene same ministrice, to je bilo v letu 1996. Po velikem trudu in po trmastem vztrajanju premierja pa smo v zadnjem mandatu prišli celo do treh, pa še od teh je ena brez listnice, druga pa v odhajanju. Tudi na položajih vladnih funkcionarjev pridejo ženske do manj kot 20% oziroma 19. Jasno, so pa dobro zastopane na mestih višjih upravnih delavk, ki jih je pa več kot 50%. Res pa je, da na vodstvenih mestih jih je bistveno manj.

Prvo vprašanje v Bruslju, ki se je glasno artikuliralo, evropski opazovalci Slovenije to jasno tudi veste, je bilo: Kje so ženske? In drugo vse bolj glasno vprašanje je: jih boste znali zagotoviti na volitvah v evropski parlament? Strah jih je, da bi s prevlado enega spola porušili dolgotrajna prizadevanja članic, ki trenutno rezultira v več kot 30% žensk v evropskem parlamentu, s tem, da ta odstotek zagotavljajo države, kot so Finska, Švedska in Francija, ki imajo nad 40 ali kar 43% zastopanosti žensk. V ostalih sferah oblasti, to se pravi v pravosodju, znanosti, kulturi, gospodarstvu je sicer slika nekoliko boljša, toda le na osnovni ravni, kajti bolj kot se vzpenjamo po hierarhiji ustanov, manj žensk najdemo na višjih oziroma vodilnih mestih. Tako je le dva odstotka žensk med predsednicami nadzornih svetov gospodarskih družb, v letu 2000 pa ni bilo znotraj večjih poslovnih sistemov nobene predstavnice uprave. Vladi pa je uspelo v svojih 42 nadzornih svetov upravnih in poslovnih odborov predlagati približno 22% žensk.

Ustava omogoča vsakemu državljanu in vsaki državljanke, da ima pravico voliti in biti izvoljen in da sodeluje pri upravljanju javnih zadev. Marsikdo se je spraševal in mogoče se še sprašuje, zakaj dopolnjujemo Ustavo z možnostjo vzpostavitve dodatnih zakonskih ukrepov, če imamo tako moški kot ženske že zagotovljene enake pravice. To ste se spraševali tudi danes. Odgovor je v statistiki in odgovor je tudi v besedah, ki sem jih prej izrekla. In dodajam, če je stanje tako, kot je, ga je treba popraviti, ga je treba sanirati. Zato so potrebni ukrepi. To je dejstvo. Tudi zakonski in tudi ustavni, sicer bi bil vsak zakon, ki bi želel spodbujati kandidiranje enega ali pa drugega spola, na enih ali drugih volitvah v neskladju z Ustavo. Učno uro nam je tu podala Francija, ki je posledično, ko je spremenila zakon, šla spreminjat Ustavo oziroma morala spremeniti Ustavo, kajti spoznala je, da je sprememba samih zakonov premalo.

V Italiji se je zgodila drugačna situacija. V Italiji, kjer imajo kljub tradiciji večji delež žensk v politiki, kot ga imamo trenutno mi, so kvotni sistemi bili razveljavljeni na račun tolmačenja Ustave, ki temelji na načelu enakosti. Marsikdo tudi meni, da je problem v nas samih, ko se ne spuščamo oziroma ko ne vstopamo aktivno v politiko, da je problem, ko danih možnosti nočemo, ne znamo, ali pa ne želimo izkoristiti. Ne zanikam, da nas prevečkrat determinira ali celo uklešča kulturološko, zgodovinsko in tradicionalno dojemanje ženske vloge v družbi, ali pa celo naše občasno nezaupanje v umetnost upravljanja javnih zadev. Ne zanikam tudi, da je marsikateri nelagodno v okolju, kjer dominira utečen moški svet. Tovrstni dvomi se resda ne odpravljajo zgolj skozi zakone in s pomočjo zakonov ali spremembe višjih nivojev, kot so zakonski nivoji. So pa zakoni pomembni korektiv, ki lahko premikajo tudi obstoječe stanje duha.

Skratka, črka je eno, praksa pa drugo. In ta je za slovenske razmere porazna. Dejstvo je, da politika, ki ureja vsakodnevno življenje ljudi, je stvar vseh, tako moških, kot žensk. In če je ena polovica konstantno odsotna ali pa v manjšini, pomeni, da so interesi in potrebe širokega dela prebivalstva tudi neprenehoma konstantno neupoštevani.

Če zaključim. Podpisnica in podpisniki predloga za spremembo Ustave se vsega tega zavedamo, zato ste tako množično, strankarsko neobarvano in skoraj enoglasno podprli dopolnilo. Strokovna komisija jo je dodatno osmislila in spremenila v še bolj obligatorno. Predlagala namreč je, da se iz teksta, kot smo ga predlagali, izrine, oziroma odstrani besedica "lahko", ki je puščala določene dvome ali pa tudi možnosti, da se neko stvar, če se želi, uredi, drugače pa ne. Hkrati je pa tudi predlagala, da se tekst, dikcija, prenese iz 44. v 43. člen Ustave, kar smo vsi v Ustavni komisiji podprli.

Pričakujemo, da se bo danes izražena načelna podpora udejanila tudi v stvarni odločitvi za. Hvala.

PODPRESEDNICA IRMA PAVLINIČ KREBS: Hvala lepa. In še zadnje stališče, stališče poslanske skupine Stranke mladih Slovenije, ki ga bo predstavil gospod Igor Štemberger. Izvolite.

IGOR ŠTEMBERGER: Hvala za besedo. Spoštovani prisotni! V imenu poslanske skupine Stranke mladih Slovenije bom podal mnenje k predlogu za spremembo Ustave Republike Slovenije glede 44. člena, torej glede enakosti spolov ter prizadevanja za uveljavitev uravnotežene zastopanosti moških in žensk v političnem in javnem življenju, ter s tem spodbujanje enakih možnosti moških in žensk za voljene organe predstavniških oblasti na državni in lokalni ravni. Pobuda vključuje tematiko enakopravnosti, ki je žal v Republiki Sloveniji v številnih primerih le na papirju, torej v pismeni obliki, in ne upošteva enakopravnosti tudi dejansko v praksi. Vendar če je beseda zapisana večkrat, še posebej v Ustavi kot vrhovnem pravnem aktu, so možnosti za enako obravnavanje omenjenih družbenih skupin toliko večje. Neizpodbitno je, da so ženske v družbi še zmeraj v podrejenem položaju ter v procesih odločanja zastopane v manjšini. Samih kandidatke za volitve je manj kot kandidatov moškega spola, medtem ko so še te večkrat postavljene v ozadje in tako kaj hitro postanejo zgolj organizacijska sila kampanje, ki pomaga, se trudi za čim boljši rezultat, a vendar ostaja v zakulisju. Žal ne moremo obsojati in reči, da so vzroki za slednje obnašanje le pri moškem delu. Velikokrat so pri ženskah samih, ki ne zaupajo drugim ženskam, ne dajejo podpore drugim ženskam. Pri ženskah, ki si ne želijo same sebe izpostavljati, njihova želja je le pomagati, medtem ko s tem potiskajo same sebe v ozadje ter tako posledično nesebično omogočajo uspeh ostalim. Tak imidž ali predstava se potemtakem posplošuje ter postane nek stereotip tudi za posameznice, tiste ženske, ki si želijo biti politično aktivne. Javnost in člani jih kaj hitro začnejo dojemati kot karieristke, ženske z visokim egom, ambiciozne in podobno, kar za žensko ni tipično in ima takoj negativen predznak. Poleg omenjenega se ženske velikokrat ustavijo še pri eni oviri, če ji lahko sploh rečemo ovira - to je družina. Slednja jim pomeni veliko več kot položaj v službi. Tako raje pri vseh ovirah, igracijah, manipulacijah, ki jih srečujejo v političnem prostoru, popustijo in se posvetijo le svetlejšemu delu

življenja. Ženske se velikokrat znajdejo v začaranem krogu, iz katerega potem kaj kmalu izstopijo ali pa vanj nikoli sploh ne želijo vstopati.

Zato v Stranki mladih menimo, da je iz omenjenih razlogov treba ženski del družbe podpirati, spodbujati, da se vzpostavi ravnotežje tudi na področju enake zastopanosti obeh spolov. Če pomislimo na vse te razprave in diskusije, ki so potekale okrog spremembe 44. člena Ustave, lahko rečemo, da se je veliko razpravljalo o omenjenem predlogu, pa vendar največkrat le v krogu žensk, predvsem na pobudo Urada za enake možnosti in ženskih sekcij ali tako imenovanih skupin za enake možnosti, ki delujejo znotraj posameznih političnih strank. Naj omenim, da med omenjene akterje spada tudi skupina za enake možnosti, ki deluje znotraj naše stranke, torej Stranke mladih Slovenije.

Če analiziramo sestavo prisotnih v razpravah, pridemo ponovno do spoznanja, da so številne potekale brez prisotnosti predstavnikov moškega spola, ki pa vendarle na koncu dejansko odločamo, kakor tudi danes o tej spremembi, saj konec koncev predstavljamo večino. In, da, prav s to spremembo želimo doseči, da bi omenjena reforma sprejemanja vzorcev razvitega, demokratičnega potekala hitreje in učinkoviteje.

Če pomislimo na vlogo ženske skozi zgodovino, na vseh teh nešteto vlog, ki so jih ženske morale odigrati istočasno in jih opravljajo še dandanes, njihovo energijo, voljo, profesionalnost, materinski čut, pa vendar po vsem tem niso enakovredne moškim, niso enako zastopane, nimajo enakih pogojev na številnih področjih v družbenem in političnem življenju še dandanes, se moramo vprašati, kje je vsemu temu vzrok; kako slednje izboljšati in kje so rešitve. Zagotovo zgolj sprememba Ustave še zdaleč ni rešitev problema, pa vendar je prvi korak k rešitvi in zato ima v Stranki mladih Slovenije popolno podporo. Hvala.

PODPRESEDNICA IRMA PAVLINIČ KREBS: Hvala lepa. Slišali smo stališča poslanskih skupin. Zdaj prehajamo na razpravo poslank in poslancev. Najprej vabim k besedi gospo Zupan. Gospa Zupan, želite besedo? (Ne.) Gospod Peče? (Ne želi.) Gospod Kontič? Izvolite.

BOJAN KONTIČ: Hvala lepa, gospa podpredsednica, za besedo. Sem eden izmed mnogih podpisnikov predlaganih sprememb in je torej že samo po sebi samoumevno oziroma logično, da spremembo podpiram. V javni razpravi in tudi drugače je bilo in je še prisotno razmišljanje, da o pravicah žensk praviloma odločajo moški oziroma institucije, ki so v večini sestavljene iz moških predstavnikov. Razlogi za to so sicer različni, tudi zgodovinsko opredeljeni, toda čas je, da se stvari spremenijo, morda celo korenito spremenijo. To pa na načelni ravni ni dovolj. Ko smo to poskušali urediti z zakonom, so nas opozarjali, da je lahko ustavno sporno, zato se sedaj spreminja oziroma dopolnjuje Ustava.

Motijo me sicer razprave in pogovori, v katerih nekateri predstavljajo prednosti in slabosti obeh spolov, čeprav je tudi to res, malo za šalo, malo za res, da z leti razlika med spoloma izginja.

Gre za enakost, spoštovane kolegice in kolegi, a do te enakosti ni mogoče priti brez pozitivne diskriminacije. A bolj kot tako imenovani privilegij na volitvah imenova-

nih, imam v mislih ugodnosti, o katerih bi bilo smiselno spregovoriti in jih tudi opredeliti. Na primer, ženska, ki opravlja določeno delo, ima v primerjavi z moškim predstavnikom te in te ugodnosti več. Gre torej za to, da ženske spodbudimo k temu, da se potegujejo za mesta, kjer sedaj prevladujejo moški. Toda eno je govorjenje, drugo so dejstva.

Prav zanimivo je bilo prisluhniti poslanskima skupinama, ki nimata poslanke v svojih vrstah, kako zagovarjata udeležbo žensk v politiki. In prav je tako. Nimam pripomb, ker tudi jaz imam oziroma moji kolegi imamo podobne izkušnje iz prejšnjega mandata. Ko smo največ govorili o enakopravnosti, smo v poslanski skupini Združene liste socialnih demokratov sedeli sami moški. Ni bilo prav, ker sedaj spoznavamo, kako dobro je, če so z nami tudi kolegice.

Ravno v teh dneh se vrstijo skrivnostna dogovarjanja o novem volilnem zakonu, o spremembi volilne zakonodaje. Jaz upam, da avtorji razmišljajo tudi o prednostih in slabostih novih predlogov, povezanih z izvolitvijo žensk.

Po moji oceni, ki pa ni nujno, da je prava uvajanje absolutnega preferenčnega glasu, če navedem primer, imamo volilno enoto, v kateri se voli 11 kandidatki oziroma kandidatov in imamo od tega šest žensk in šest moških, to je že ena izmed pozitivnih diskriminacij, če govorimo o enakosti, pa odstopim eno mesto več ženskemu spolu in izmed teh 11-ih se voli enega. To pa seveda ni nujno, da pripelje do tega, da bo izvoljena ženska oziroma da so ženske pozitivno diskriminirane. Hvala lepa.

PODPRESEDNICA IRMA PAVLINIČ KREBS: Gospod Brenčič? Ga ni. Gospod Drobnič. Izvolite.

mag. JANEZ DROBNIČ: Hvala lepa za besedo. Morda bo v tem uglasenem ansamblu moje mnenje zvenelo nekoliko drugače. Jaz sam se najbolj ne ogrevam za te rešitve. Vam bom povedal, zakaj ne. Glede na to, da ne želim odločati pri tem, ampak da bo nekdo drugi ali pa celo ženske lahko odločale o tem, jim prepuščam. Vendarle pa v razmislek nekaj besed, zakaj je moje stališče tako.

Zavzemam se za enako obravnavo žensk in moških in sem proti kakršnemu koli razlikovanju glede tretmajev. Izhajam iz načela enakosti moških in žensk v smislu pravic in vztrajam na izhodišču, da ženske v ničemer niso slabše, manj sposobne, manj vredne od moških itd., da bi jim morali na tej podlagi vsiljevati pozitivno diskriminacijo za zagotavljanje enakosti. To lahko dosežejo brez mehanizmov pozitivne diskriminacije in teh tudi ne potrebujejo, ker bi njihova uveljavitev pomenila priznanje, da so v nečem slabše od moških. Ženske se lahko uveljavijo in tekmujejo z moškimi brez sofisticirane lažne "presumpcije slabšosti" žensk od moških. Ne zavzemam se, da bi morali uveljavljati nekake kvote, ko se odloča o postopkih kandidiranja za voljene organe predstavnikov oblasti na državni in lokalni ravni. Nesporno je, da so ženske v nekaterih sposobnostih, veščinah, spretnostih drugačne, boljše ali slabše od moških, kot je znano, da so tudi moški med seboj in tudi ženske razlikujemo, kar se lahko pokaže, da se v nekaterih poklicih bolje uveljavijo moški, v nekaterih pa ženske. Vendar to še ni razlog, da bi jih priseljevali v enakostne zaposlitvene deleže ali kvote bodisi v rudarjenju, fizičnih delih, zidarstvu, kovinarstvu in še marsičemu. Zato pa se lahko uveljavijo boljše v poklicih z ročnimi spretnostmi, verbalnih predispozicij pomnenja ali še česa drugega.

Na delu voljenih organov se lahko torej bolje uveljavijo, ker imajo za to sposobnosti, da se uveljavijo enako ali bolje kot moški. Na tem področju se zlasti izkazujejo posamezniki ali posameznice z verbalnimi sposobnostmi, empatičnosti, asociativnosti, splošnih umskih sposobnosti in še čem, kar je potrebno za tega poklice ali funkcije. Tu pa ni kakšnih razlik med moškimi in ženskami, da bi morali intervenirati v Ustavi. Je pa verjetno smiselno, da interveniramo na nekih drugih področjih z aktivnostmi, z vplivanjem na javno mnenje in z odkrivanjem resnice, da znajo biti ženske v poslanski skupini ali politiki izjemno dobre osebe, prepričljive, ki znajo ljudi prepričati. Torej obstajajo neki predsodki, ki otežujejo ženskam uveljavljanje na teh področjih. Zato se zavzemam tudi za ta prizadevanja, vendar pa ne na račun kakšnih kvot ali prisiljevanja, kajti to predpostavlja neke vrste, da niso enake in so nedorasle moškemu. To so pač razlogi.

Predvsem pa bi raje se obrnili na prakso. Recimo, konkretno Liberalna demokracija, ki ima najbolj vehementno politiko v smislu izenačevanja moških in žensk, pa vendar pošlje v Bruselj sedaj v predpristopnem času same moške. Saj tudi druge poslanske skupine, ali karkoli delamo na nekih, mi smo imeli eno izbiro, vi ste imeli malo več možnosti, ker ste imeli tri osebe, zato pa imamo pač 25 % žensk. Jaz bi bil vesel, če bi jih bilo še več, ker so prav uspešne in dobro zastopajo poslansko skupino, ampak tako pač je. Tudi te izkušnje moramo dati skozi, vendar ne na način prisiljevanja. Tudi zastopnost bo ostala v nekaterih poklicih vedno, prizadevanja za izravnavo so pa potrebna, vendar pa ne prisilna. Jaz torej ne bom nasprotoval, ne bom pa podprl tega predloga.

PODPREDSEDNICA IRMA PAVLINIČ KREBS: Hvala lepa. Gospoda Plemenitega ni. Gospod Rokavec želite besedo? Tudi ne. Gospod Školč, izvolite.

JOŽEF ŠKOLČ: Hvala lepa. Sam bom podprl tekst, kot je sedaj oblikovan na Ustavni komisiji, ker bolj natančno opredeli del problema, ki je povezan s položajem, ženskega, v naši družbi.

Pobuda, kot je bila naslovljena in utemeljena, je bila pomanjkljiva najmanj v dveh delih. Pomanjkljiva je bila v tistem delu, ko ni bila dovolj pogumna in je pač imela to besedico, da "lahko" te stvari z zakonom uredimo. Po mojem prepričanju, če bi bila taka volja okoli tega, kot se kaže zdaj znotraj te preračunljive diskusije o ustavnih spremembah, bi bil tak zakon mogoč, tudi če ne bi bilo te zdaj načrtovane ustavne spremembe. Določba, kot se je oblikovala skozi razpravo na Ustavnem sodišču, je natančnejša v tem, da ne pušča nobene izbire okoli tega, da je potrebno pozitivno diskriminacijo izvajati.

Je pa ta določba v tem trenutku locirana na drug člen, ne na tistega na katerega so ciljali pobudniki in iz tega vidika ta problem omejuje predvsem na problem volitev. Ne vem, če se vsi pobudniki in pobudnice tega natančno zavedajo, ampak iz tega naslova je mogoče zavrniti te skrbi, ki jih ima gospod Drobnič in drugi, ker ne govorijo o nobenih poklicih, ampak izključno samo o volitvah. Treba je pa vedeti, da je na nek način, kolikor mi je poznano prizadevanje za enake možnosti, se pač problem enakopravnosti ne izčrpa samo v problemih volilnih zakonov in volitev, ampak je v osnovi tudi problem sodelovanja pri upravljanju javnih zadev.

Tako tudi način uveljavljanja spremembe, bom rekel, brez tega tehtnega preišljanja, odnese del možnosti, ki bi jih bolj poglobljena razprava lahko prinesla v tej diskusi-

ji, prinese veliko, kar se tiče korpusa volitev, ne prinese pa nič, kar se tiče korpusa sodelovanja pri opravljanju javnih zadev, kamor je bila prvenstveno naslovljena.

Tako izkoriščam to priliko tudi zato, da povem, da vse tiste stvari, ki so nam vsem všečne in s katerimi se strinjamo, morebiti niso zmeraj tudi dovolj natančno preiščene, ali pa obratno, da tiste stvari, ki bi bile nujno potrebne sprememb in so mogoče celo preiščene, niso pa nam všečne, zato nimamo tega potrebnega posluha za nujne spremembe. To je moja opomba na celo to ustavno diskusijo, ne samo na ta specifičen problem. Tako korigirani popravki bodo rešili eno od ključnih dilem, bodo pa s tem pustili žal odprto vprašanje v drugih njegovih segmentih, in to obžalujem. Hvala lepa.

PODPRESEDNICA IRMA PAVLINIČ KREBS: Hvala lepa. Gospod Levič, ga ni. Barovič tudi ne. Gospa Širca. Izvolite.

MAJDA ŠIRCA: Hvala lepa. Ne bi rekla, da današnji pogovor poteka v preračunljivem duhu, ampak da se pravzaprav zelo pokriva s tistim, kar so odslikali že podpisi in kar se je pravzaprav znotraj tega časa, od kar je vložena pobuda, v tem prostoru izrazilo in artikuliralo kot koristno in nujno in potrebno. Mislim tudi, da so stališča tistih, ki so danes iskreno povedali, da se jim zdi, da je 14. člen Ustave že zadosten oziroma da nam nudi dovolj enakosti in da je pravzaprav na nas samih odvisno, ali te enakosti ne izkoristimo, da tovrstno razmišljanje prej pelje k nekemu iskanju ali bi, da ostanejo stvari take, kot so oziroma da se ta neka podrejenost in podzastopanost mogoče nadaljuje, mogoče pa je to tudi komu všeč. Rada bi opozorila, da tako stališče je imela tudi zakonodajna služba vlade, ki se srečuje v svojih vrstah z zelo borim številom kolegic, kot že danes omenjeno, samo s tremi. Ne glede na to, prav zakonodajna služba je zagotovo proučila sisteme, ki so v Evropi, če izpostavim evropsko prakso, ki so pravzaprav v tej smeri tako spodbudni, da ne rečem že drastični, da jih mogoče na tem mestu velja obnoviti in ponoviti. V Franciji se ni kar tako zgodila, tako rekoč 50-odstotna zastopanost žensk v evropskem parlamentu. Za to so prisotni ukrepi, ki so našemu duhu zagotovo še precej tuji, ampak so. Gre za princip, ko, recimo, se na kandidatnih listah pojavi polovica oziroma enako število kandidat in kandidatov in kjer se tudi zahteva strogo spoštovanje zaporedja, kjer se celo državna sredstva za sofinanciranje strank podelijo, če se določen del sredstev nameni za dejavnost žensk, kjer za stranke, ki na parlamentarnih volitvah ne dobijo dovolj ženskih imen, v višini 50 odstotkov, so celo predvidene denarne kazni.

Če navedem primer belgijskih izkušenj, kjer se zagovarja tretjinska zastopanost, ampak z določeno sankcijo, ki govori v smeri, da če stranke teh pogojev ne izpolnjujejo, potem morajo ostati mesta, ki naj bi jih zasedale ženske, prazna, sicer je lista neveljavna.

Gospod Kontič je pravilno opozoril, da nas v kratkem čaka že prva, bom rekla, posledica. Jaz upam, da pozitivno izglasovane današnje spremembe, ki naj bi se odrazila v zakonu o volitvah v Državni zbor. Zagotovo naš prostor ne cilja v tako drastične zaveze, kot so prišle in jih izvajajo nekatere druge države oziroma prej omenjene države, ki gredo v res pozitivne diskriminacijske ukrepe. Je pa tudi res, da ob oblikovanju že prvega koraka, se pravi volitvenega zakona, ne bomo smeli pozabiti na tiste pozitivne ukrepe, za katere v tem trenutku večina slovenske javnosti ugotavlja, da so nujne, in praksa, kot že danes povedano večkrat, to potrjuje. Hvala.

PODPRESEDNICA IRMA PAVLINIČ KREBS: Hvala lepa. Določen čas, predviden za razpravo o tej točki, še ni potekel, zato sprašujem, če želi še kdo besedo? (Ne.) Tako, lahko zaključim razpravo. O predlogu sklepa, da se začne postopek za spremembo Ustave, bomo v skladu s časovnim potekom seje zbora odločali v okviru glasovanj po končani zadnji točki dnevnega reda. S tem prekinjam to točko dnevnega reda. ...

...

Prehajamo na **7. TOČKO - GRE ZA PREDLOG ZA ZAČETEK POSTOPKA ZA SPREMEMBO USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE Z OSNUTKOM USTAVNEGA ZAKONA EPA - 365/III.** Državni zbor Republike Slovenije sprejema predlog poslancev, s prvopodpisanim Borutom Pahorjem, z dne 30. 11. 2002, EPA - 365/III, za začetek postopka za spremembo 44. člena Ustave Republike Slovenije. Ustavna komisija zboru predlaga, da se sklep sprejme. Sklep bo sprejet, če boste glasovali dve tretjini ali več kolegic in kolegov. Lahko odločimo? Glasujemo. Mir v dvorani. 86 navzočih, 77 za in 1 proti.

(Za je glasovalo 77.) (Proti 1.)

Sklep je sprejet.

Prosim, da zdaj ne ugotavljamo, kdo je ta kolega ali kolegica, vsako stališče je legitimno. O stališču bomo odločali prihodnjič, čeprav je, kot veste, že pripravljen, ampak dogovor velja. To točko bomo zaključili. Prosim, morda je šlo samo za pomoto. Prosim, da se ne obračamo nazaj, gledamo naprej.

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

Nadaljevanje 42. izredne seje (7. april 2004)

Sejo je vodil Valentin Pohorec, podpredsednik državnega zbora.

PODPREDSIEDNIK VALENTIN POHOREC: Spoštovane kolegice in kolegi ter drugi prisotni! Nadaljujemo 42. izredno sejo Državnega zbora Republike Slovenije.

Obveščen sem, da so za današnjo sejo opravičeni: Roberto Battelli, Franc Čebulj, Zmago Jelinčič Plemeniti, Franc Kangler, mag. Blaž Kavčič, mag. Janez Kramberger za pričetek seje, Rudolf Moge, Alojz Peterle, Maria Pozsonec in Jožef Školč od 17.00 ure dalje.

Že na začetku vas želim spomniti, da je ob 16.20 uri predviden čas za začetek glasanja o današnjih točkah, da je ob 19.00 uri slavnostna seja. Zato prosim, da predviden čas za posamezna opravila vzamete resno, da bi lahko pripravili dvorano za slavnostno sejo...

...

PRESIEDNIK BORUT PAHOR: ... Gremo naprej na prekinjeno 1. točko dnevnega reda, to je predlog za začetek postopka za spremembo ustave z osnutkom ustavnega zakona EPA 365/III. Popoln mir v dvorani. Smo pri odločanju... Prosim? To je prav mogoče, samo roka bi morala biti dvignjena v času... Ne, ne. Ne, ne. Ne, ne, ne! To pa poznate moje zelo konsistentno stališče, če je roka dvignjena, je treba tudi predsedujočega opozoriti. Mir v dvorani.

Nadaljujemo s **PREKINJENO 1. TOČKO DNEVNEGA REDA - TO JE Z OBRAVNAVO PREDLOGA ZA ZAČETEK POSTOPKA ZA SPREMEMBO USTAVE Z OSNUTKOM USTAVNEGA ZAKONA EPA 365/III.** Vodil ga bom, torej prešli bomo na odločanje o vložnem amandmaju, na stališče ustavne komisije, ki ga bomo vodili na podlagi pregleda amandmaja z dne 6.4. Ali imate vsi ta dokument pred seboj? Ali vemo, o čem odločamo? Poslanska skupina SDS je vložila amandma. Poslanska skupina SDS je vložila amandma, o katerem bomo odločali. Ali je jasno? Gre za EPA 365/III, enakopravnost žensk. Smo sredi postopka za spremembo ustave in ...(nerazumljivo)... Če bo amandma sprejet, nadomešča stališče ustavne komisije. Ga bom prebral, da ne bo nesporazumov: "Predlagano besedilo spremembe 44. člena ustave, naj se oblikuje kot novi četrti odstavek 43. člena ustave, pri čemer se črta beseda "lahko" in na koncu stavka doda "ter pri vključevanju v izobraževanje za posamezne poklicne smeri". Želi kdo obrazložiti glas pred odločanjem o amandmaju? Nihče. Da! Prosim, kolegica Širca. Samo malo višje dvignite roke, pa bom lažje opazil vaše... Prosim, izvolite.

MAJDA ŠIRCA: Hvala lepa. V kolikor bi se ta amandma izglasoval, kot že rečeno včeraj, v spoštovanju vseh intenc, ki stojijo za njim, da bi se smisel posebnih ukrepov lahko razširil tudi na druga področja, ne zgolj na vprašanje volilne pravice, opozarjam, da bi se zgodila huda nekonsistentnost, kajti širitev pojma možnosti, kot jo predlaga poslanska skupina oziroma dr. France Cukjati, je umeščena v člen, ki govori o volilni pravici. To se pravi v 43. člen. In 43. člen govori o tem, da je volilna pravica splošna in enaka in da vsak državljan, ki je dopolnil 18 let, ima pravico voliti in biti voljen. Problem bi nastal zagotovo zelo velik, v kolikor bi dopolnitev, da se k volilni pravici da tudi možnost, da se posebni ukrepi lahko uporabijo tudi pri vključevanju v izobraževanje za posamezne poklicne smeri, so povsem na drugem polju, so na polju izobraževanja in usmerjanja, kar pomeni, da izven konteksta tega člena. In še enkrat rečem, razumem intenco predlagatelja, absolutno se tudi z njo strinjam, v praksi so tudi tukaj težave, ampak vendar ni mogoče umestiti tega dopolnila v 43. člen. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Ali želi še kdo obrazložiti glas? Mag. Potrata prosim.

mag. MAJDA POTRATA: Hvala za besedo, gospod predsednik. Amandmaja, o katerem govorimo, ne bom podprla. Dva temeljna razloga za to obstajata: prvi je ta, da 43. člen govori o volilni pravici; drugi del amandmaja, tisti končni, pa govori o vključevanju v izobraževanje za posamezne poklicne smeri. To je na videz formalen razlog. Obstaja pa še drugi, ki je po moje bistvenejši; gre pa za to, da se ženske v proces izobraževanja vključujejo docela enakopravno in ne opažamo neenakih možnosti za vključevanje žensk in moških v proces izobraževanja. Če je kakšen poklic, in zaradi tega pred tem tudi zlasti študij na fakultetah, pa feminiziran, pa to zagotovo sodi v tiste čase, preden je bila vpeljana v srednje izobraževanje matura in nove možnosti ali zahteve za vpis, kar je to pravzaprav bistveni razlog za tak predlog, ker ga poznam iz nekaterih obravnav na odboru za kulturo, šolstvo, mladino, znanost in šport. Govorimo o enakih možnostih za voljene funkcije, ne o enakih možnosti za vključevanje v izobraževanje. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Kolega Cukjati.

FRANCE CUKJATI: Hvala za besedo. Očitno moram še enkrat obrazložiti naš amandma, ker mnogih ni bilo takrat v Državnem zboru. Namreč, mi smo pred dvema letoma oziroma leta 2002 sprejeli Zakon o enakih možnosti žensk in moških in tam notri je v 1. členu, že v 1. členu v prvem odstavku zapisano naslednje: "S tem zakonom se določajo skupni temelji za izboljšanje položaja žensk in ustvarjanje enakih možnosti žensk in moških na političnem, ekonomskem, socialnem, vzgojno-izobraževalnem" - in tako dalje - "področju". Vsekakor, če je priprava na volitve, kandidiranje, vstop v politično okolje, v politični svet, kjer seveda prihaja do možnosti odločanja in kjer je treba zagotoviti neke določene mehanizme, s katerimi bomo zagotovili tudi ženske kvote, potem je treba z isto pozornostjo tudi omogočiti pluralnost pri vstopu v poklicni svet na visokošolski študij, kajti to je pa drugo področje odločanja in drugo področje, kjer se kreira življenje. In zaradi tega, kot imajo ponekod po svetu to urejeno, smo predlagali, da se to dopolni in celostno obravnava. Samo to je bilo vprašanje. Seveda, če tega amandmaja ne boste podprli, se ne bo svet podrl. In tudi če osnovni predlog, ki je tukaj

za spremembo ustave, se ne bo svet podrl, niti Slovenija ne, kajti to po našem mnenju niso tako usodne spremembe.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Vidim, da nihče več ne želi obrazložiti glasu, tako lahko prehajamo na glasovanje. Vidim, da spet ni dovolj velike pozornosti. Smo pred glasovanjem o amandmaju poslanske skupine SDS. Glasujemo.

70 navzočih, 22 za, 43 proti.

(Za je glasovalo 22.) (Proti 43.)

Ni dobil potrebne večine.

Ker amandma ni sprejet, odločamo o stališču ustavne komisije. Želi kdo obrazložiti glas o stališču ustavne komisije? Stališče ustavne komisije se glasi: "Predlagano besedilo spremembe 44. člena ustave naj se oblikuje kot novi četrti odstavek 43. člena ustave, pri čemer se črta beseda lahko." Prosim, mag. Potrata. Berem zato, da ne bi bilo nesporazumov. Prosim.

mag. MAJDA POTRATA: Hvala za besedo, gospod predsednik. To stališče ustavne komisije bom podprla, ker sodim, da to stališče izraža tisto, kar je Združena lista socialnih demokratov v desetletnih prizadevanjih nenehno dokazovala in si prizadevala prepričati, da je treba vendar sprejeti nekatere pozitivne ukrepe za zagotavljanje enakih možnosti. Spomnim naj samo na imena nekaterih izmed predlagateljev podobnih ukrepov, spomnim naj na Leva Krefta, na Matejo Kožuh Novak, na Cirila Ribičiča in na številne poskuse, ki so nekateri od njih, ne pa vsi v Državnem zboru dobili soglasje, še večkrat pa Združena lista socialnih demokratov s svojimi prizadevanji za določitev pozitivnih ukrepov ni bila uslišana.

Sedanji primer pa je vendar rezultat širokega konsenza nevladnih organizacij in političnih strank in upam, da se obetajo za kandidiranje žensk boljši časi. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Še kdo želi obrazložiti glas? Nihče.

Odločamo o stališču ustavne komisije pri EPA 365/3. Glasujemo. Smo sredi glasovanja, mir v dvorani!

73 navzočih, 70 za in nihče proti.

(Za je glasovalo 70.) (Proti nihče.)

To stališče je bilo sprejeto. Na podlagi tega stališča bo ustavna komisija za eno naslednjih sej pripravila predlog ustavnega zakona. Ta točka je zaključena...

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

STROKOVNA SKUPINA

PRI USTAVNI KOMISIJI

26. seja Strokovne skupine
(16. april 2004)

Sejo je vodil dr. Miro Cerar, vodja komisije.

VODJA dr. MIRO CERAR: Pričenjam 26. sejo strokovne skupine Ustavne komisije in vas vse prisotne lepo pozdravljam. Dnevni red ste prejeli. Ima kdo kakšno pripombo na dnevni red. Imamo tudi točko razno, tako da mislim, da ni problem. Jaz mislim, da je ta seja lahko zelo kratka. Je pa vseeno pomembna, ker se moramo dogovoriti glede nekaterih zadev v zvezi z nadaljnjim postopkom, in če dovolite, bi kar prešel k ...

VODJA dr. MIRO CERAR: ... 3. točka dnevnega reda. Tretja stvar je, so enako možnosti kandidiranja na volitvah. Tukaj imam naslednji predlog. Na naš predlog je bil pravzaprav sprejet, da tako rečem, predlog skupine glede teksta, glede vsebine pa predlog predlagatelja seveda. In predlagam, da daste pooblastilo meni in sekretarju Ustavne komisije, da kontaktirava tiste članice naše skupine, predvsem dr. Šelihovo pa dr. Renerjevo, ki sta bili takrat poročevalki, da oni dve pripravita obrazložitev. Je to v redu? Mislim, da tukaj ni nekih diskusij več potrebnih. Tako, da bomo še to uredili.

V redu. Ali lahko dr. Kaučič, potem te prosim... Ne, ne, ne. ... Vem. Počakajte. Jaz bi samo nekaj potem prosil. Igor, poglej. Ne, ni kazen, to je nagrada. To bo šlo v... Jaz bi samo nekaj prosil, če lahko jaz tebi to, ko bo dostavljeno v pregled, te prosim, da z njimi malce pogovoriš, pa mogoče kakšnih par stavkov iz ustavno-pravnega vidika, če ne bo... Tako. Jaz bom tudi prosil, da gredo v neko smotrno obseg obrazložitve, ker za...

GOSPOD _____: Ustavne obrazložitve ni ...

VODJA dr. MIRO CERAR: Ja. No, to bi potem prosil za pomoč Igorja, ko bo tisti... Dobro, poslušajte. Smo dogovorjeni. Obrazložitev pripravita omenjeni profesorici, dr. Kaučič bo pomagal z ustavnoravnimi vidiki nekako malo dopolniti zadevo. Saj to ne bo veliko dela. Dobro.

...

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

USTAVNA KOMISIJA

17. seja
(13. maj 2004)

Sejo je vodil Borut Pahor, predsednik Ustavne komisije.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Pri 17. seji Ustavne komisije. Dobili ste predlog dnevnega reda, nanj pripomb nisem dobil. Imel bi en postopkovni predlog kar se tiče obravnave točk. Domnevam, da pri 2., 3. in 4. ne bi smelo biti velikih razprav in dvomov glede na dosedANJI postopek pa bi predlagal, da najprej opravimo s temi tremi, pa se potem posvetimo na koncu prvi, ker je tam odprtih nekaj dilem o tem, kako nadaljevati, če se s tem strinjate. Prav. Potem preden gremo na 2. točko predlagam, da... kolega Vizjak je odsoten, kolega Kelemina ima njegovo pravico razprave in glasovanja, kolega Brejc je odsoten in ima kolega Petan to pravico. Drugih pooblastil nimam. Prosim za pozornost. Odločiti se moramo najprej, ali bomo sprejeli en Ustavni zakon v katerem bodo spremembe 43. člena, 14. člena in 50. člena, se pravi enakost spolov, invalidnost in pokojnina. Prosim? Jaz sem predlagal, da gremo najprej na 2., 3. in 4. točko. In zdaj sprašujem Ustavno komisijo, ali se ji zdi pametneje, da predvidoma vse tri predloge Ustavnega zakona sprejmemo kot en akt ali kot tri ločena akta? Jaz mislim, da je boljše, da gremo v tri ločene akte. Je v redu tako? Prav.

Potem smo to vprašanje rešili in se lahko posvetimo **TOČKI 2 - OBLIKOVANJE PREDLOGA USTAVNEGA ZAKONA O SPREMEMBI 43. ČLENA USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE, EPA 365/III ENAKOST KANDIDIRANJA MOŠKIH IN ŽENSK NA VOLITVAH.** Pri tej točki dnevnega reda bomo, če bo tako odločila dvotretjinska večina sprejeli predlog Ustavnega zakona o spremembi 43. člena Ustave v katerem se bo dodal nov četrti odstavek, ki se glasi: "Zakon določi ukrepe za spodbujanje enakih možnosti moških in žensk pri kandidiranju na volitvah v državne organe in organe lokalnih skupnosti. Ta Ustavni zakon začne veljati z razglasitvijo v Državnem zboru Republike Slovenije". O tem bomo odločili z dvotretjinsko večino, z obrazložitvijo pa se bomo tako, kot smo to storili pri evropskih členih, seznanili. Želi kdo besedo? Nihče. Torej, potem prosim, da preverimo naše glasovalne naprave. Najprej kdo bo glasoval? 13 članov. ... Še enkrat pred odločanjem. Prosim, izvolite.

dr. MIRO CERAR: Oprostite, samo toliko mogoče, da bo čisto vsem jasno. Saj to zdaj vsi vemo, da tukaj se glasuje tako, da se ugotavlja dvotretjinska večina glasov vseh članov komisije ne glede na prisotnost, samo sklepčni morate biti. Torej, 16 ali več.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Torej, 16 ali več glasov mora biti, da je predlog Ustavnega zakona sprejet. Ali je kakšen pomislek preden preidemo na odločanje? Kdo bo glasoval? 16 članov. Odločili bomo o predlogu Ustavnega zakona v 43. členu se doda nov četrti odstavek, ki se glasi: zakon določi ukrepe za spodbujanje enakih možnosti moških in žensk pri kandidiranju na volitvah v državne organe in organe lokalnih skupnosti. Ta Ustavni zakon začne veljati z razglasitvijo v Državnem zboru Republike Slovenije.

Kdo je za? (16 članov.) Je kdo proti? (Nihče.)

Ta predlog Ustavnega zakona je sprejet.

Ima kdo kakšno pripombo na obrazložitev? Ustavna komisija se z njo samo sezna. Nihče. Ugotavljam, da je ta točka zaključena.

OBRAZLOŽITEV

OBRAZLOŽITEV USTAVNEGA ZAKONA¹

Nujnost predlagane spremembe oziroma dopolnitve 43. člena ustave je utemeljena tako s sociološkimi kot (posledično) s pravnimi razlogi. Kar zadeva prve, predstavljajo ženske v Sloveniji 51,13 % prebivalstva, njihova udeležba pri upravljanju javnih zadev pa je v zadnjih desetih letih znašala le 11% do 14%.

Glede pravnih razlogov velja ugotoviti, da zahtevajo izenačevanje možnosti obeh spolov na tem področju tako mednarodnopravni dokumenti kot nekatera temeljna izhodišča ustavnega sistema na nacionalni ravni. Med mednarodnopravnimi dokumenti velja omeniti Konvencijo OZN o eliminaciji vseh oblik diskriminacije žensk. Mednarodni pakt OZN o državljanskih in političnih pravicah opredeljuje v 25. členu enakost pred zakonom ter prepoved diskriminacije in pravico do enakega pravnega varstva. Med mednarodnopravnimi dokumenti velja navesti še Priporočilo 1413 (1999) parlamentarne skupščine Sveta Evrope o enakem predstavnstvu v političnem življenju.

Temeljna izhodišča domačega ustavnega sistema zagotavljajo enakost pred zakonom (14. člen ustave) oziroma zahtevajo popolno nediskriminacijo. Predlagana sprememba ustave pa odpravlja de facto diskriminacijo enega dela prebivalstva na določenem področju delovanja, namreč pri upravljanju javnih zadev. Tudi ustavno načelo sodelovanja pri upravljanju javnih zadev (44. člen ustave) zagotavlja pravico vsakemu državljanu (oziroma državljanki), da v skladu z zakonom neposredno (ali po izvoljenih predstavnikih) sodeluje pri upravljanju javnih zadev.

Predlagana sprememba je utemeljena tudi z vidika tujih primerjalnopravnih ureditev oziroma sistemov. Številni med njimi so na različne načine zagotovili enakomernjšo zastopanost žensk in moških pri upravljanju javnih zadev. V ta namen so bili sprejeti zakonski ukrepi. Tako je npr. Belgija leta 1994 sprejela zakon, po katerem sta lahko največ dve tretjini kandidatov istega spola. Minimalni pogoj zastopanosti je tako za moške in ženske enak. V francoskem pravnem sistemu je enaka dostopnost voljenih funkcij za oba spola opredeljena celo v ustavi.

Predlagano spremembo oziroma dopolnitev 43. člena ustave utemeljuje močna pod-reprezentiranost polovice slovenskega prebivalstva v voljenih predstavniških telesih, kar predstavlja posebno obliko diskriminacije, to pa potencialno pomeni kršitev ene izmed temeljnih človekovih pravic. Ustavnopravna določba za diferencirano obravnavanje žensk in moških ne pomeni diskriminatornega urejanja, saj z njo dosega-mo samo enake možnosti za obe skupini prebivalstva; v bistvu gre za rešitev, ki pomeni odpravo diskriminacije in predstavlja legitimno diferenciacijo. Predlagana sprememba ustave je nujna, saj bi takšno urejanje na zakonski ravni lahko pomenilo, da bi bil zakon v nasprotju z ustavo. Umestitev te določbe v 43. člen ustave, v okvir instituta volilne prave, jasno kaže na njeno omejenost na enakost možnosti pri upravljanju javnih zadev.

¹ Obravnavano na seji Ustavne komisije Državnega zbora Republike Slovenije 13. 5. 2004.

Zato takšne ustavne določbe ni mogoče razlagati kot normo, ki izključuje proti-diskriminacijsko zakonodajo na drugih področjih (npr. za osebe, ki so kakorkoli prikrajšane ali ovirane). Predlagana sprememba ustave zavezuje zakonodajalca, da sprejme zakon, ki bo določil ukrepe za spodbujanje enakih možnosti moških in žensk pri kandidiranju na volitvah v državne organe in organe lokalnih skupnosti, pri čemer bo zakonodajalec v mejah ustave uredil tudi vrste in obseg teh ukrepov.

RAZPRAVE

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

Nadaljevanje 37. seje
(15. junij 2004)

Sejo je vodil Borut Pahor, predsednik Državnega zbora.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Spoštovane kolegice in kolegi! Nadaljujemo 37. sejo Državnega zbora Republike Slovenije.

Obvestil vas bom, katere kolegice in kolegi so zaradi drugih obveznosti odsotni. To so dr. Brejc, kolegi Kangler, Kebrič, Levič, od 18.30 ure dalje bo odsoten kolega Školč, do 13.00 ure kolega Jerovšek in cel dan kolega Roberto Battelli.

Prehajamo na **2. TOČKO DNEVNEGA REDA - OBRAVNAVO PREDLOGA USTAVNEGA ZAKONA O SPREMEMBI 43. ČLENA USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE.**

Predlog Ustavnega zakona je v obravnavo zboru predložila Ustavna komisija in ste ga prejeli s poročilom te komisije.

Začeli bomo s predstavitvijo stališč poslanskih skupin k predlogu tega Ustavnega zakona. Prvi ima besedo v imenu poslanske skupine DeSUS, kolega Vojko Čeligoj. Prosim.

VOJKO ČELIGOJ: Hvala lepa za besedo. Spoštovane kolegice in kolegi! Uravnotežena zastopnost obeh spolov pri kandidiranju na volitvah v državne organe in organe lokalnih skupnosti je glede na podporo, ki jo je predlog ustavne spremembe užival, pomembna in potrebna. Kljub temu, da nas različni mednarodnopravni dokumenti zavezujejo k zagotavljanju enakih možnosti za kandidiranje obeh spolov, je zastopnost žensk v voljenih organih v Sloveniji še vedno bolj simbolična kakor ne. Predlog Ustavnega zakona o spremembi 43. člena Ustave Republike Slovenije, ki naj bi na načelno-vrednostni ravni uresničil prizadevanja uveljavitve enakosti žensk in moških pri kandidiranju na volitvah, bi bil gotovo prvi korak k enakopravni zastopnosti obeh spolov pri opravljanju javnih zadev. Kljub temu, da Ustava že v 14. členu določa načelno enakopravnost pred zakonom, kar seveda velja tudi za spol, se v vseh teh letih veljave člena na tem področju ni kaj prida premaknilo v korist žensk, kar se samega kandidiranja v voljene organe tiče. Kljub dejstvu v prid govori tudi statistika o zastopnosti spolov v političnem odločanju, ki je daleč od uravnotežene zastopnosti. Izjema od dejstva so pravkar izvedene evropske volitve. Potemtakem sklepamo, da 14. člen Ustave Republike Slovenije ne zadostuje za uresničitev zelenega in da se ne strinjamo s tistimi, ki menijo drugače.

V poslanski skupini DeSUS podpora zagotavljanju enakih možnosti za enakomernost zastopanja žensk in moških pri opravljanju javnih zadev ni vprašljiva. Menimo pa,

da pri dani formulaciji ustavne spremembe ne gre za de facto enakopravnost, temveč, že kot sam naslov pove, za njeno spodbujanje. Taka je tudi vsebina predlagane spremembe, saj se omejuje le na kandidiranje. Poleg tega pa formulacija besedila k ničemur ne zavezuje, temveč programsko spodbuja zgolj možnost.

V poslanski skupini DeSUS menimo, da je predlagana sprememba dobrodošla, ker lahko pomaga tudi pri spremembi miselnosti, ki zaenkrat še vlada v Sloveniji. Kljub sprejetemu zakonu o spodbujanju enakopravnih možnosti žensk in moških. To je, da je politika pretežno v domeni moških. Seveda zgolj načelna raven ne bo zadostovala, kolikor se poleg Ustave ne bo v tej smeri spreminjala zakonodaja, podzakonski in drugi relevantni akti.

Prvi uspehi so, kot rečeno, vidni že ob volitvah v evropski parlament, kjer je zakonodaja že omogočila dejansko kandidiranje in izvolitev žensk. Dobrodošli bi bili raznovrstni spodbujevalni ukrepi, torej ukrepi, ki, kakor jih opredeljuje zakon o enakih možnostih žensk in moških z namenom ustvarjanja enakih možnosti na določenem področju družbenega življenja, upravičeno uvedejo različno obravnavanje moških in žensk. V poslanski skupini DeSUS se zavedamo pomembnosti vprašanja, zato smo mnenja, da je potrebno pretehtati vse vidike predlagane ustavne spremembe. Pozitivna diskriminacija je lahko za nekoga negativna in doseči moramo, da ne prestopimo meje. Potrebno je torej vzpostaviti vsebinsko enakopravnost med spoloma. Enakost pred zakonom je značilnost modernega prava. Je temelj pravičnosti in ena izmed bistvenih vrednot prava. Na nas je, da jo poskusimo kar najbolje uvrstiti v naš pravni red, v tem primeru od zgoraj navzdol. V poslanski skupini DeSUS podpiramo odločnejši korak k uveljavitvi bolj uravnotežene zastopanosti spolov v predstavniških organih, pa tudi v drugih organih javnega odločanja. In ne nazadnje na ostalih področjih družbenega življenja. Ker menimo, da predlagana ustavna sprememba pripomore k zadanemu cilju, bomo predlog Ustavnega zakona podprli. Hvala lepa.

PRESEDNİK BORUT PAHOR: Hvala lepa, kolega Čeligoj. To je bilo stališče poslanske skupine DeSUS. Stališče poslanskega kluba Liberalne demokracije Slovenije bo predstavila kolegica Majda Širca. Kolegica Majda Širca, imate besedo. Prosim.

MAJDA ŠIRCA: Hvala lepa. Spoštovani, spoštovane! V času, ko smo spreminjali in oblikovali predlog za spremembo Ustave, sedaj je od tega že več kot dve leti, so naše ideje zaživele tudi v praksi. Sam proces spreminjanja Ustave v prid spodbujanja enakih možnosti je bil, zagotovo lahko rečem, strpen, poln dialoga, in tudi podpore s civilnodružbenimi iniciativami, pa tudi poln konsenza med različnimi političnimi opcijami. Le tako je lahko uspel in le tako je lahko dobil večinsko podporo, ne da bi bil podvržen skepsi in dvomom, kar se je dogajalo še pred nekaj leti. Mogoče so dvome in pomisleke odpravili tudi pomisleki in nenehna opozorila iz Evropske unije.

Mogoče gre za našo osveščenost glede enakih možnosti moških in žensk v političnem oziroma javnem življenju, ki je v večji stopnji strpnejša, kot je bila pred leti. Mogoče je tudi slovenska realnost, kjer se ženske še vedno težko odločajo za javne politične funkcije, preveč temna. Kakorkoli, predlog za poseg v Ustavo je bil v vseh dosedanjih obravnavah, še posebej znotraj odločanja v Ustavni komisiji, večinsko podprt. Še

več, podprta je bila celo izboljšava predloga, saj smo tisto besedico "lahko", torej, da se lahko določijo ukrepi za spodbujanje enakih možnosti, izpustili in s tem člen naredili bolj obvezujoč.

In še več, podprta je bila tudi sprememba zakona o volitvah v evropski parlament, ki je dejansko udejanjila prav to, kar spodbuja Ustava oziroma kar bo, v kolikor bomo danes izglasovali njeno spremembo.

V Liberalni demokraciji Slovenije smo zadovoljni, da nismo osamljeni pri podpori večje zastopanosti žensk v političnem prostoru. Naša dolgotrajna odpiranja teh vprašanj na splošnem in ne le v polju zakonodaje, dajejo določene rezultate. Ženske postajajo bolj samozavestne, bolj na glas opozarjajo, opozarjamo na razlike, bolj odločno zahtevajo, zahtevamo spremembe. In prepričana sem, da bodo bodoče generacije tovrstna vprašanja, ki so morebiti za nas še odprta in nerešena, sprejemale kot samoumevne in razumljive poti enake obravnave spolov. Tako v procesih, v delovnih procesih, tako v javnem življenju, v družini in seveda tudi drugje, vse tam, kjer se danes še čutijo razlike oziroma nekje tudi podrejenosti.

Ko je pred dobrim mesecem predsednik Evropske komisije gospod Romano Prodi v evropskem parlamentu zagovarjal in branil nove komisarje in komisarke, so mu parlamentarci najpogosteje postavljali vprašanje o tako imenovanih ženskih kvotah. Nekateri so celo zahtevali, da odpre posebno mesto za komisarja oziroma komisarko, ki se bo ukvarjal zgolj z vprašanji enakih možnosti. Tega resda ni obljubil, je pa res, da je vztrajal na pomembnosti tega vprašanja in na dejstvu, da se bo tega načela Evropa oklepala še naprej tako vztrajno, kot se ga je zadnja leta, ko je po tekočem traku sprejemala priporočila in različne druge ukrepe, med drugim tudi opozorila tistim članicam, ki teh regulativ še niso oziroma nismo imele.

Na kandidatnih listah za volitve v evropski parlament smo bile Slovenke zastopane s 45%. To je zagotovo prvič v zgodovini slovenskih volitev. To se pravi, da je bilo kar 41 žensk in 50 moških. Temu primerno je sledil seveda tudi rezultat, za katerega Slovenecem v Evropski uniji oziroma parlamentu ne bo več nerodno. Je res, da je bil tak rezultat posledica zakonodajnih ukrepov. In tudi je res, da bodo, v kolikor bomo danes sprejeli in potrdili spremembo Ustave, tovrstni in podobni zakonodajni ukrepi sledili tudi v drugi zakonodaji. Nedvomno bomo v Liberalni demokraciji danes podprli spremembo, kot je bila predlagana in podprta v Ustavni komisiji. Hvala lepa.

PRESEDENIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. To je bilo stališče poslanskega kluba LDS. Stališče poslanskega kluba Slovenske demokratske stranke bo predstavil kolega France Cukjati.

Imate besedo, kolega Cukjati. Prosim.

FRANCE CUKJATI: Hvala za besedo. Spoštovani! Točno pred dvema letoma smo sprejeli zakon o enakih možnostih žensk in moških. In že v 1. členu tega zakona smo zapisali takole: "S tem zakonom se določajo skupni temelji za izboljšanje enakih možnosti žensk in moških na političnem, ekonomskem, socialnem, vzgojno-izobraževalnem ter drugih področjih družbenega življenja". Torej ne samo na političnem, ampak tudi ekonomskem, socialnem, vzgojno-izobraževalnem ter na drugih področjih.

In v 8. členu smo zapisali nekaj o ukrepih. Takole smo zapisali: "Pozitivni ukrepi se lahko sprejemajo na področju vzgoje in izobraževanja, zaposlovanja, poklicnega življenja in javnega oziroma političnega udejstvovanja". Ne samo torej na področju političnega udejstvovanja, ampak tudi na področju vzgoje in izobraževanja, zaposlovanja, poklicnega življenja. Vendar ti ukrepi so brez osnove oziroma jih je nemogoče uveljaviti, dokler ne spremenimo Ustave. Že takrat je bila napaka, da smo najprej šli v zakon in šele potem v spremembo Ustave. Sedaj pa gremo v spremembo Ustave samo za področje političnega udejstvovanja. In v zakonu, ki sem ga omenil, tudi piše takole, v 5. členu: "Posredna diskriminacija zaradi spola obstaja, če na videz nevtralne določbe, merila in ravnanje v enakih ali podobnih okoliščinah in pogojih postavljajo osebe enega spola v manj ugoden položaj."

Spoštovani! Točkovni sistem pri ocenjevanju mature je zagotovo na videz pravičen sistem. In tudi vpis na fakultete je na videz pravičen sistem. Pa vendar imamo mi fakultete, na katero se vpiše kvečjemu 5% fantov. Kaj iz tega sledi? Iz tega sledi, da naš sistem vstopa v fakultetno izobrazbo ni pravičen. Ni pravičen. Na to smo mi opozorili. In zato se nam dogaja, da imamo feminizacijo celih poklicev in maskulinizacijo drugih poklicev. In menim, da bi bilo potrebno omogočiti s spremembo Ustave tudi to področje, ki smo ga sicer zapisali v zakon, nima pa ustavne osnove in je tudi sedaj ne bo imel. In to je zopet nek problem, ki se pojavlja v tem mandatu. Rešujemo vprašanja parcialno, pod pritiskom določenega lobija. Imamo posluš za tisti lobi in seveda mi bomo tudi to ustavno spremembo podprli. Vendar ta rešitev je parcialna, ni dobra. To je bolezen tega mandata. Zagotovo je zelo dobro, da na političnem področju dopuščamo oziroma vzpostavimo mehanizme, kjer bodo imele ženske enakovreden vstop v politiko, v sistem političnega odločanja. Mi potrebujemo uravnoteženje na političnem področju, zato bomo to Ustavno spremembo podprli. Smo pa tudi predlagali amandma k tej spremembi, da ne bi samo na političnem področju, ampak tudi omogočili enakovreden vstop v izobraževanje poklicnih smeri. Torej, v tisto sfero odločanja, kjer ne gre za politično odločanje, ampak za strokovno odločanje. Veste, znanje je moč, na področju znanja se odloča o pomembnih stvareh. In nam je žal, da našega amandmaja niste sprejeli, ampak, kot sem rekel, to je bolezen tega mandata. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. To je bilo stališče poslanske skupine SDS. Stališče poslanske skupine Združene liste socialnih demokratov bo predstavila kolegica mag. Majda Potrata.

mag. MAJDA POTRATA: Hvala za besedo, gospod predsednik. Spoštovane poslanke in poslanci, spoštovani gospod minister! V poslanski skupini Združene liste socialnih demokratov pričakujemo, da bo predlog Ustavnega zakona o spremembi 43. člena Ustave Republike Slovenije dobil podporo. Pričakovanje je še toliko močnejše, ker ga opiramo ne samo na zelo visoko podporo v dosedanjih postopkih za spremembo 44. oziroma 43. člena Ustave, ampak tudi na rezultate prvih volitev v evropski parlament, ki so posledica vpeljave pozitivnih ukrepov v volilno zakonodajo, ker brez spremembe se zagotovo ne bi zgodilo, da so stranke uvrstile ženske na izvoljivo mesto, hkrati pa so se nekatere morale sprijazniti s predpisano moško kvoto. Zadovoljstvo ne-

koliko zmanjšuje le dejstvo, da bo podobna sprememba Zakona o volitvah v Državni zbor morala počakati na novi sklic. Združena lista socialnih demokratov sodi med tiste politične stranke, ki so se že doslej odločno zavzemale za ukrepe, s katerimi bi spodbudili in zagotovili enake možnosti kandidiranja moških in žensk za voljene organe predstavnih oblasti na državni in lokalni ravni. Kvote in druge pozitivne ukrepe zato razume zgolj kot ukrepe za doseg končnega cilja, to pa je paritetna demokracija. Najspomnim na nekatere konkretne predloge, ki to prizadevanje potrjujejo.

Najprej je skupina 12 poslancev s prvopodpisanim Levom Kreftom vložila amandma k 20. členu predloga zakona o političnih strankah, ki je dobil septembra 1994 večinsko podporo. Vendar pa ni dobila podpore zahteva za obvezno razlago tega določila, ki bi stranke bolj zavezalo k upoštevanju statutarnih določil o deležu obeh spolov na kandidatnih listah. Tedanje odklonilno stališče vlade, sekretariata za zakonodajo in matičnega delovnega telesa do predloga zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o političnih strankah, ki ga je predložila skupina poslank in poslancev s prvopodpisano dr. Matejo Kožuh Novak, je onemogočilo sprejem v Državnem zboru marca 1996, čeprav so bili predlagatelji pripravljeni upoštevati pripombe in predlog popraviti tako, da bi odpravil pomanjkljivosti. Takratno spraševanje o tem, ali je političnim strankam, ki so običajno glavne nosilke kandidiranja, mogoče z zakonom predpisati neko obveznost, zadevajočo sestave liste, je sovpadlo z odločbo Ustavnega sodišča o nacionalnih listah. Z vidika enakosti volilne pravice in enakosti pred zakonom jih ni spoznalo za ustavno sporne, čeprav so pomenile resno izjemo od običajnih kriterijev in načina izvolitve poslank in poslancev. Predlog za spremembo volilnega zakona, ki bi omejil uporabo nacionalnih list izključno na zagotavljanje ustreznega zastopstva podzastopanih družbenih skupin, pa ni bil sprejet. Ne samo pri nas, tudi v Evropski uniji vidijo v uravnovešeni zastopanosti žensk v voljenih predstavnih organih na vseh ravneh premaganje demokratičnega primanjkljaja in zagotovilo skladnejšega in hitrejšega vsestranskega razvoja družbe.

Vendar se je v času, ko se je oblikoval razmislek o prihodnosti Evrope v predlogu ustavne pogodbe odsotnost večinskega dela populacije pokazala zelo očitno. Posamezne ženske, ki pri sprejemanju odločitev lahko sodelujejo, ne morejo nadomestiti žensk kot izključene večinske skupine, ker raziskave potrjujejo, da samo vsaj 30% zastopanost žensk lahko zagotovi njihov vpliv na odločitve. Socialni demokrati iz vseh evropskih držav pa zagovarjamo tezo, da je vsakršna zastopanost pod 40% nezadostna in nesprejemljiva. Cilj pa je, kot rečeno, enaka zastopanost. V zakonih zapisanih enakost sama po sebi še ne pomeni dobre prakse. Slovenija je sicer podpisala različne mednarodne listine in priporočila, sprejela med drugim tudi zakon o enakih možnostih žensk in moških, o načelu enakega obravnavanja. Uveljavljajo se določila zakona o delovnih razmerjih. In pred kratkim je ratificirala tudi opcijski protokol h konvenciji o odpravi vseh oblik diskriminacije žensk. Večje vključenosti žensk v postopke odločanja ni mogoče pričakovati po naravni poti. Za primer so lahko tako domače lokalne volitve, kot nedavne volitve v evropski parlament. Zato so nujni posebni ukrepi, tako imenovani pozitivni ukrepi, in predlagani Ustavni zakon o spremembi 43. člena jih omogoča.

Čas je torej, da tudi Republika Slovenija s predlaganim Ustavnim zakonom omogoči političnim strankam odločitev za sprejem takih ukrepov, ki bodo v prihodnosti zagotovili ženskam enake pravice pri odločanju o javnih zadevah in enako odgovornost za kakovostno življenje v njej. Vključno z ustvarjanjem ženskam prijaznega delovnega okolja.

V Združeni listi socialnih demokratov smo prepričani, da pot do paritetne demokracije torej vodi prek posebnih ukrepov, pa najsi bodo to kvote, finančne spodbude, sistem za kandidatne liste in drugi pozitivni ukrepi. Seveda pa se hkrati zavedamo, da mora večjemu deležu žensk pri odločanju slediti tudi večje upoštevanje njihovih stališč in mnenj, da ne bodo samo sodelovale, ampak tudi sooblikovale in soodločale. Da ne bodo samo govorile, ampak bodo tudi slišane. Tudi v državah z zelo uveljavljeno vlogo žensk vedno znova ugotavljajo, da se znajdejo ženske v "gluhi lozi", če si pomagam z Janezom Trdino oziroma "pod steklenim stropom ali steklenim zvonom", če si pomagam s strokovnim izrazom. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala. To je bilo stališče poslanske skupine ZLSD. Stališče poslanske skupine Slovenske ljudske stranke bo predstavil kolega Franci Rokavec ima besedo. Prosim.

FRANCI ROKAVEC: Hvala za besedo, gospod predsednik. Spoštovane poslanke in poslanci! Spoštovani gospod minister! Ostali prisotni!

Sprememba Ustave, ki se nanaša na spodbujanje enakih možnosti žensk in moških na volitvah je v naši stranki deležna vse podpore. V Slovenski ljudski stranki smo kot prva stranka v Sloveniji sprejeli akcijski načrt, s katerim bo naša stranka prispevala k večjemu deležu žensk v politiki. Vsi, ki smo se kadarkoli ukvarjali s to problematiko, poznamo alarmantne podatke o deležu žensk na najvišjih in najvidnejših položajih v naši državi.

V Slovenski ljudski stranki zastopamo stališče, da moramo vzpostaviti tako delovno in socialno okolje, ki bo ženskam omogočilo enakovredno sodelovanje na vseh družbenih področjih in jih ne bo nenehno postavljalo pred odločitve za bodisi družino bodisi kariero. Predlog Ustavne spremembe, ki se nanaša na spodbujanje enakih možnosti kandidiranja žensk in moških na volitvah, je po mnenju naše stranke pozitiven korak, saj je njegov cilj prispevati k izboljšanju sedanjega stanja zastopanosti žensk v organih oblasti. Ta je v primerjavi z deležem moških zanemarljiva do te mere, da lahko govorimo kar o polprezentativnosti. Zastopanost žensk v državnih organih in drugih pozicijah odločanja je tako majhna, da skoraj lahko govorimo o odsotnosti dela prebivalstva iz odločanja oziroma sodelovanja pri odločanju o vprašanih, ki so v skupnem interesu. Neenakomerna zastopanost posameznega spola na višjih položajih je prisotna tudi drugod po Evropi, vendar so se v mnogih evropskih državah že lotili odprave podlage za takšno stanje. V Sloveniji pri njeni odpravi zaostajamo za večino članic Evropske unije, zaradi česar je potrebno obravnavati pričujoči problem kot eno prednostnih političnih nalog. Dejstvo je, da je trenutna situacija za moderno predstavniško demokracijo članice Evropske unije nesprejemljiva in se z njo ne moremo in tudi ne smemo sprijazniti. Uravnotežena zastopanost predstavnikov obeh spolov je pravična, vendar pa tukaj

ne gre le za pravičnost. Gre tudi za zavedanje, da sodelovanje obeh spolov prinese kot posledico soočanje različnih vidikov, pozitivne, konstruktivne rezultate. Premalokrat je izpostavljeno dejstvo, da vključenost obeh spolov vodi tudi do bolj kakovostnih razprav, saj vključitev različnih pogledov privede do politično bolj modrih odločitev, ki zastopajo interese in vidike večjega dela prebivalstva. Po našem mnenju je posebej potrebno izpostaviti dejstvo, da sprejem ukrepov za diferencirano obravnavo obeh spolov nikakor ne pomeni diskriminatornega urejanja oziroma obravnavanja, temveč da se bo s predvidenimi ukrepi vzpostavilo okolje enakih možnosti za oba spola. Govorimo torej o legitimni diferenciaciji.

V Slovenski ljudski stranki smo podprli predlagani zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o volitvah poslancev iz Republike Slovenije v Evropski parlament. V okviru tega zakona smo bili tudi kot poslanska skupina sopolodpisniki amandmajev, katerih namen je omogočiti ženskam boljše možnosti pri kandidiranju. In tudi sam pregled zastopanosti v novem Evropskem parlamentu s strani slovenskih poslank in poslancev nam kaže že bistveno boljše podobo, saj bodo od sedmih poslank in poslancev v Evropskem parlamentu sedele tri poslanke. Prepričan sem, da je tudi čas pred volitvami v Evropski parlament s soočenji kandidatki in kandidatov ponovno dokazal, da so v naših vrstah ženske, ki s svojim znanjem, delom in zavzetostjo bogatijo našo stranko ter področja, na katerih delujejo.

V poslanski skupini Slovenske ljudske stranke podpiramo spodbujevalne ukrepe, ki jih predvideva sprememba Ustave na področju in bomo predlog Ustavnega zakona za spremembo 43. člena Ustave podprli. Hvala lepa.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. To je bilo stališče poslanske skupine SLS. Stališče poslanske skupine Slovenske nacionalne stranke bo prestavil kolega Sašo Peče in mu dajem besedo.

SAŠO PEČE: Spoštovani prisotni! V 43. členu naj bi se dodal nov četrti odstavek. "Zakon določa ukrepe za spodbujanje enakih možnosti moških in žensk pri kandidiranju na volitvah v državne organe in organe lokalnih skupnosti," je besedilo, okoli katerega bo in je potekala današnja razprava. Po oceni Slovenske nacionalne stranke gre izključno za spremembo politične narave. V kolikor predlagatelj seveda ne bi spremljali oziroma kolikor predlagateljev ne bi spremljal politični in izključno politični motiv, bi se predlog glasil: "Zakon določa ukrepe za spodbujanje enakih možnosti moških in žensk." Zakaj omejevati moške in ženske oziroma enakost zgolj na politično področje, in še to zgolj na politično področje, kakor pravijo predlagatelji, na volitve v državne organe, in drugič, na organe lokalnih skupnosti. Predlog na Ustavni komisiji je bil, da bi seveda razširili enakost, ampak razširitev enakosti za večino v tem Državnem zboru ni bila sprejemljiva.

In ravno tisti, ki danes trdijo, kako je to nujno potrebno, smiselno in ne vem še kaj, zavzemajo nasprotno stališče - torej, da je treba v Ustavo izključno zapisati: "Zakon določa ukrepe za spodbujanje enakih možnosti moških in žensk pri kandidiranju za volitve v državne organe in organe lokalnih skupnosti." Torej po oceni Slovenske nacionalne stranke oziroma poslanske skupine Slovenske nacionalne stranke bi se moral sta-

vek, določba, glasiti: "Zakon določa ukrepe za spodbujanje enakih možnosti moških in žensk." Toda, seveda, če bi Državni zbor sprejel zelo generalno, vsesplošno klavzulo enakosti moških in žensk, bi potemtakem prišli že na obstoječ 14. člen Ustave, ki govori "pred zakonom smo vsi enaki". In iz tega, vsaj po oceni Slovenske nacionalne stranke, je vidno, da je nova oziroma predlagana ustavna sprememba nepotrebna. 14. člen Ustave govori "pred zakonom smo vsi enaki", v prvem odstavku celo našteva "ne glede na spol, starost" in podobne stvari. Govornik pred menoj je izrazil zelo zanimivo stališče, da je predlog ustavnih sprememb korak naprej k spremembi miselnosti. Res je, marsikdo v tej dvorani bi moral spremeniti ravno miselnost, če bi hotel uveljavljati enake možnosti za moške in ženske, ne pa spreminjati Ustavo, ki je v svojem 14. členu tako ali tako napisala, da smo pred zakonom vsi enaki, in obsega seveda najvišji nivo enakosti.

Druga predstavnica je v podajanju svojega stališča - pa se ga ne bom dotikal - povedala, da je dosednji proces ustavnih sprememb potekal strpno, v obliki pogovora, konsenza. Pozabila pa je povedati, da je dosednji proces ustavnih sprememb na tem področju potekal v okviru sprenevedanja - sprenevedanja v tej meri, da je tako ali tako vsaka politična stranka - osredotočil se bom izključno na politiko, ker so predlagatelji zahtevali enakost izključno na političnem področju, ko so navedli kandidiranje na volitvah v državne organe in organe lokalnih skupnosti. Kot da pozabljamo, da vse politične stranke nimajo svojih pravil in da so ravno stranke, ki danes najbolj vehementno zagovarjajo nujno po uveljavitvi novega 43. člena, imele vso možnost, da bi enakost zagotovile, če bi dejansko težile k temu. Leta 2000, torej leta, ko so se odvijale parlamentarne volitve, je ena izmed političnih opcij na nekem kongresu v Celju z velikim medijskim pompom sprejela tako imenovano žensko kvoto. Meni osebno se zdi sicer to ponižujoče, govoriti o kvotah, in sicer ženskih kvotah, ne glede, ali bi govorili o moških kvotah. Ampak, seveda, ljudje imamo neko dostojanstvo in prisiljevati na ta način, govoriti o kvotah, je ponižujoče. No, tista politična stranka je z velikim medijskim pompom leta 2000 na nekem sestanku, zelo razširjenem in medijsko zelo pokritem, sprejela tako imenovano žensko kvoto. Ko so gospe in gospodje iz te politične stranke prišli domov in premislili, so v roku 14 dni brez medijskega pompa spremenili to odločitev; to se dogajalo v okviru Liberalne demokracije.

Ampak seveda spremenili so to, sklep, so povedali, da je pač neveljaven, ker so malo razmislili in videli, da tako pač ne gre. Ta sprememba je bila brez medijskega pompa, zgodba se je začela odvijati leta 2000, in ne pozabimo, da so bile takrat državnozbornske volitve, in je vsaka prijazna gesta bila še kako dobrodošla za pridobivanje, v tem primeru, naivnih volivk in pa volivcev.

Leta 2002, torej dve leti za tem, so v okviru druge vladne stranke, torej tik pred lokalnimi volitvami, začeli obširno debato o ženskih kvotah na ravni lokalnih skupnosti. Ampak seveda nič kaj drugega kot samo razširjeno debato, brez zaključka, brez prave vsebine, samo z ugotavljanjem njim znanega dejstva, da je pač žensk v politiki premalo. In da je za to vse v naši državi, in da je to vse posledica oziroma razmere v Sloveniji so posledice tega ugotovljenega stanja, da je žensk premalo.

Leta 2003 je ta Državni zbor imenoval tako imenovanih sedem evroposilancev, imenoval jih je. Niti ni bilo potrebno, da bi jih dali na volitve, Državni zbor je dobil izključno pravico imenovati imensko sedem evroposilancev. In to kljub vedenju, da nas je Evropa že takrat opozarjala, da bi bilo smiselno, da je med temi sedmimi ena, dva, tri, štiri, pet, šest, sedem žensk, so se v največjih strankah, ki so jim pripadali ti sedeži, zopet odločili izključno za moške kandidate. Pa da ne bom našteval strank, bom navedel samo eno. Liberalna demokracija je dobila tri prosta mesta. In v treh prostih mestih je Liberalna demokracija postavila tri moške. Niti ene ženske. Zgodba se je ponovila leta 2004. Torej letošnjega leta, ko imamo dvoje volitev. Prvič pred nami oziroma za nami so volitve v evroparlament in jeseni nas čakajo volitve v ta Državni zbor. Tako smo v okviru oziroma na podlagi predvsem želje Liberalne demokracije sprejeli zakon s približno vsebino, ki določa način volitev v evroparlament. Zopet z velikim medijskim pompom je bila sprejeta tako imenovana ženska kvota. Koliko mora biti zastopanega enega spola in koliko mora biti zastopanega drugega spola. In kdo mora biti na hierarhiji lestvice postavljen v ospredje in kdo v ozadje. Zakon je bil seveda sprejet, mislim, da ni bilo močnega nasprotovanja zakonu, ampak 14 dni po zakonu dobi Slovenija ponovno pravico za leto dni oziroma za neko obdobje, se opravičujem, manj kot leto je bilo, postaviti sedem evroposilancev. In to kljub temu, da smo takrat že imeli sprejet sklep o kandidatih in kandidatkah na evropskih volitvah, je ta Državni zbor na veliko zopet kršil določbe zakona o volitvah v evroparlament. In je med sedmimi kandidati, se opravičujem, med sedmimi evroposilanci potrdil le eno žensko. Kaj se zgodi? Niti ženske v tem Državnem zboru, z izjemo Sonje Areh Lavrič, niso nasprotovale tovrstni vsebini, ki je točno kršila 14 dni pred tem sprejet zakon, zakon o volitvah v evropski parlament in ki je seveda kršila vse tiste norme in pa velike besede o tem, kako je nujno in potrebno poslati navsezadnje v ta organ voljen organ, evropski parlament, ženske. Ampak vsi takrat ste podprli to navidezno oziroma vsebinsko kršitev.

Predlagatelji v vsebini predloga Ustavnega zakona o spremembi 43. člena Ustave govorijo, da bo imel zakon vsebinsko gledano posledice in da bo imel zakon oziroma sprememba Ustave tudi pravnoformalno gledano posledice. Vsebinskih posledic, teh ne bo. V kolikor se seveda miselnost ne bo spremenila. In za miselnost ste ravno dokazali, da je niste uspeli spremeniti od leta 2000 do leta 2002, v nadaljevanju leta 2003 in letos, letošnjega leta 2004. In da je tovrstno pisanje tovrstnih ustavnih sprememb oziroma dopolnitev ustavnih členov dokaj brezpredmetno. Gre izključno za zavajanje in prodajanje neke iluzije, vsako leto tik pred volitvami.

V nadaljevanju predlagatelji v svoji vsebini navajajo seveda tudi pravni pogled. Pravni pogled, od kod je postala zamisel in kakšne bodo pravne posledice uveljavitve tega. Predlagatelji se sklicujejo na pravne dokumente Organizacije združenih narodov oziroma Pakt Organizacije združenih narodov o državljskih in političnih pravicah. Predlagatelji zelo na veliko celo razlagajo, da 25. člen tega pakta govori o enakosti pred zakonom. In da je to razlog, eden izmed razlogov, za spremembo Ustave v 43. členu. Ampak seveda vsi pozabljamo, mi imamo točno to isto dikcijo enakosti pred zakonom v Republiki Sloveniji napisano že deset let v Ustavi Republike Slovenije. Ampak, seveda

nihče se nanjo ni nikoli oziral. Zato govoriti o vsebini tovrstne spremembe, ne da bi pred tem razmislili, da je seveda velika razlika in da ne bom šel dalje od te hiše, kot je govor in pozneje glasovanje, toliko časa v naši državi seveda ne bo bolje na tem področju.

Osebnost in pa seveda v poslanski skupini v Slovenski nacionalni stranki smo razočarani, da je prišlo do take vsebine tega omenjenega člena. Torej, še enkrat bom poudaril oziroma prebral: "Zakon določa ukrepe za spodbujanje enakih možnosti moških in žensk". Vse je v redu in to bi v nacionalni stranki z veseljem podprli. Ampak, ne z nadaljevanjem vsebine, kjer točno poveste, da je pa enakost oziroma spodbujanje enakih možnosti v Sloveniji po novem zagotovljeno samo na področju kandidiranja na volitvah v državne organe in organe lokalnih skupnosti. To je žalostno, da smo tako zelo omejili oziroma tako zelo omejujete enakost pred zakonom oziroma enakost med spoloma.

V nacionalni stranki predlogu spremembe 43. člena Ustave Republike Slovenije seveda ne moremo nasprotovati. Bojim pa se, da smo očitno edini, ki se zavedamo brezpredmetnega početja. Resničen namen ustavodajalca, v tem primeru Državnega zbora, če bi hotel poseči k boljšemu, kvalitetnejšemu, bolj spoštljivemu odnosu med enim in drugim spolom, bi seveda zadoščalo, če bi sprejeli omenjeno dikcijo le v prvem delu stavka. In za zaključek ga bom citiral: "Zakon določi ukrepe za spodbujanje enakih možnosti moških in žensk." Hvala.

PRESEDENIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. To je bilo stališče poslanske skupine SNS. Še zadnje, stališče poslanske skupine Nove Slovenije bo predstavil kolega dr. Bernik, ki mu dajem besedo. Potem bomo predstavitev stališč skupin končali in prešli na razpravo o razdelkih oziroma členih predloga.

Sedaj imate pa vi besedo, kolega dr. Bernik. Prosim.

dr. JOŽEF BERNIK: Gospod predsednik, dame in gospodje, poslanke in poslanci! V Novi Sloveniji se zavzemamo v okviru človekove narave in njenih darov vsaki osebi za enakost moških in žensk. V tem smislu smo proti vsakemu razlikovanju ljudi na osnovi spolne različnosti. Izhajamo iz načela enakosti moških in žensk v smislu njihovih naravnih darov in tudi vztrajamo na izhodiščih in tudi to prakticiramo, da ženske v ničemer niso slabše, manj sposobne, manj vredne od moških, upoštevajoč prirejene lastnosti vsakega od nas. To smo v našem političnem življenju že dokazali. Tako, kot smo proti vsaki negativni diskriminaciji, smo tudi proti pozitivni diskriminaciji za doseganje enakosti med spoloma. To morata po našem prepričanju oba spola doseči brez mehanizmov pozitivne diskriminacije.

V Novi Sloveniji opozarjamo, da Ustava in zakon sam po sebi ne moreta opraviti vsega dela. Potrebno je postopno spremeniti miselnost, odpraviti stereotipe in predsodke, ki so še vedno globoko zakoreninjene v vsakdanjem življenju obeh spolov. Povedati je treba, da sam delež žensk v politiki ne pokaže stopnje nedemokracije posamezne države. Lahko pa v povezavi z drugimi demokratičnimi vrednotami pomembno vpliva na stanje duha v družbi. Pred kratkim je bilo za parlamentarno skupščino Sveta Evrope pripravljeno dolgo poročilo o statusu žensk v državah postkomunistične

tranzicije. Vsebuje mnogo predlogov za izboljšanje sedanjega položaja. To poročilo med institucionalnimi mehanizmi za napredek žensk v družbi omenja začetne mehanizme, ki so bili sprejeti v Sloveniji v to smer, vendar ugotavlja, da se od tedaj ni storilo mnogo, in sedaj navajam: "v prid relativni moči žensk v vladi in družbi in v spremembah tradicionalnega zadržanja moškega obnašanja." Konec citata. To menim za naše razmišljanje.

Ustavni amandma, kot je predlagan, kaj naj rečemo? Ali je potreben, koristen ali ni preveč ozek, saj govori samo o spodbujanju možnosti moških in žensk pri kandidiranju na volitvah v državne organe in organe lokalnih skupnosti? Ali je to dovolj? Ali ne bo samo morda povzročilo nasprotno reakcije? Res, tako sporočilo bi bilo posebej pomembno za državo in državljane, vendar ne posega dovolj globoko v reševanje tega problema.

Politične stranke bi morale ta problem vzeti resno in ga prakticirati, državljani pa bi na drugi strani morali take stranke, ki tega naravnega načela ne spoštujejo, kaznovati na volitvah. Za vse to pa je potrebna vzgoja ljudi v družini, šoli, javnem življenju in v živih zgledih. Prav na teh področjih bi morale že sedaj ženske imeti velik vpliv, Ustavni zakon ali ne. Samo nekaj opazovanj. Kako, recimo, odpraviti blokado žensk na vodilna mesta v gospodarstvu, v sindikatih ali pa, kar je zelo značilno za Slovenijo, pri socialnem vključevanju žensk v spremstvo svojih mož politikov v javnih dogodkih in tako dalje? V Novi Sloveniji bi bili bolj navdušeni nad tem predlogom, če bi v dosedanji praksi v naši državi videli dosledno spoštovanje Ustave in zakonodaje na strani vladajočih oblasti. Konec koncev, zakoni, ki ostanejo samo besede, nič ne doprinesejo k pravni državi.

Predlogu omenjenih sprememb 43. člena Ustave v Novi Sloveniji ne bomo nasprotovali in upamo, da bo kljub vsemu nekaj pozitivnega iz tega prišlo. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa, kolega Bernik. S predstavitvijo stališč Nove Slovenije smo končali ta del razprave.

Prehajamo na razpravo o razdelkih oziroma členih predloga Ustavnega zakona. Da ne bi bilo kakšnih postopkovnih nesporazumov - gre za dva razdelka, za en člen in za drugega, ki določa razglasitev -, predlagam, da razpravljamo o obeh skupaj, če ni ugovorov. Tako da bom dal besedo poslankam in poslancem po vrstnem redu za razpravo o obeh členih oziroma razdelkih. Najprej kolegica Irma Pavlinič Krebs, prosim.

IRMA PAVLINIČ KREBS: Hvala lepa. Seveda se lahko po štirih letih dela v tem parlamentu vprašamo, ali delamo ves čas samo predvolilne zgodbe. Gospod Peče, to, kar počnemo ob sprejemanju te ustavne spremembe, ni predvolilna zgodba, po moji oceni. To tudi ni prodajanje iluzije. Mislim, da je to pomemben premik v slovenski družbi. Ta je brezčasna; mi, ki to nismo, lahko s tega privilegiranege mesta v tem trenutku kaj prispevamo ali pač ne.

Ustavne oblike in določbe v Ustavi kot najvišji družbeni pogodbi imajo v vsaki družbi izjemno pomembno mesto. Lahko usmerjajo delovanje neke družbe in s tem oblikujejo njene namere. Njihov smisel je ravno zaradi tega izjemen. Oblikujejo področja dejavnega državljanstva. In ponudijo praktično sredstvo za premagovanje razlik med, na eni strani jezikom hotenj, in na drugi strani dejanj. Namera slovenske družbe, da

omogoči večjemu delu žensk sodelovati v politiki, bo postala ustavna določba velikega pomena, po moji oceni. Ker odraža tudi stopnjo zrelosti družbe v zavedanju, da je razpršitev moči pogoj za krepitev vrednot enakosti in vzajemnosti, ki pa sta ključnega pomena za ustvarjanje klime konsenza, ki je v vsakem političnem prostoru izjemnega pomena. Ustava je ne nazadnje tako vendarle tudi pomembna zaščita, ki jo imamo v družbi tudi sami pred seboj.

Kako zagotoviti enakopravno sodelovanje pri javnem odločanju, je osnovni problem tudi sodobnih demokracij, ki se srečujejo ob tem vprašanju z veliko dilemami. Tudi z dilemo oblikovanja volilnega sistema, ki bo omogočil predstavniskemu telesu kar najbolj zrcalno sliko hotenj in pričakovanj v družbi. Ta raziskovanja pravzaprav tečejo že od antičnega filozofa Aristotela naprej, ko je postavil trditev, da je življenje aktivnega državljana vredno, edino življenje, ki ga je vredno živeti. Rada bi poudarila, da so se v Sloveniji v zadnjem obdobju, vsaj v teh štirih letih, kolikor spremljam s tega mesta dogajanje v slovenskem prostoru, pravzaprav zgodili na tem področju pomembni premiki. S tem ne mislim zgolj na zakon o volitvah v evropski parlament, ki uvaja kvotni sistem, zakon o enakih možnostih in pravzaprav na izjemno visok konsenz moških in ženskih poslank in poslancev pri oblikovanju tega ustavnega predloga, ampak tudi za današnjo napoved podpori temu, spremembi 43. člena Ustave.

Mislím seveda na drugi strani tudi na izjemno tolerantno in odprto diskurz v Sloveniji, ne zgolj politični javnosti, ko gre za vprašanje enakih možnosti. To ni iluzija, to je pomemben premik v slovenski družbi. Vsi se zavedamo in smo se zavedali tudi, ko smo vložili ta predlog ustavne spremembe, da vstop Slovenije v Evropsko unijo ne bo sam po sebi zvišal ravni politične kulture in spremenil sedanjega stanja. Ugled položaja žensk v politiki v skandinavskih državah in še v večini drugih, pa vendarle je predstavljal nek pomemben politični pritisk in priložnost, da se pogledamo v lastno ogledalo. Dosežena stopnja vključenosti žensk v politiko je so nam pripovedovali ob vseh teh mednarodnih srečanjih in ob sprejemanju deklaracije namreč, tudi eden izmed pokazateljev dosežene ravni demokracije v družbi. In v slovenskem prostoru se ne izogibamo odgovornosti, da te ravni, višje ravni demokracije v družbi ne bi s svojimi dejanji dosegali.

Positivni ukrepi, torej kvote, naj se sliši še tako neenakopravno, so se v evropski praksi izkazale kot učinkovit mehanizem za povečanje deleža žensk v politiki. In spoštovane poslanke in poslanci, jaz mislim, da moramo priznati, da 13. junija ob volitvah prvih slovenskih poslank in poslancev v evropski parlament že tudi v slovenski praksi. Ne smemo si zatiskati oči, da seveda volivke in volivci, ko volijo svoje izbrance, da jih predstavljajo, gledajo, da so to izkušeni politiki, vedo, da imajo za seboj deset in več let politične prakse, to jih dela kredibilne, da jih zastopajo v tako pomembnem prostoru, kot je tudi evropski parlament. In ob takem vedenju v slovenski družbi bi seveda rekli, da ženske, ki v političnem prostoru niso profilirane političarke glede na svojo dolžino, če pogledamo samo slovenske poslanke, smo v tem zboru, razen častitljivega staža kolegice Pozsončeve, pravzaprav četrto leto. In to ni taka stopnja, da bi volivke in volivci seveda rekli, to so izoblikovani politični ljudje v našem slovenskem prostoru. Če

ne bi bilo takšnega sistema, bi seveda ne mogli se pohvaliti, da tri krasne gospe odhajajo v evropski parlament kot zastopnice Slovenk in Slovencev. To je navsezadnje 43% ekipe, ki jo tja pošljamo. In če to ni zahvala ravno določilo v zakonu o volitvah v evropski parlament, upošteva dejstvo, ki sem ga prej navedla, potem seveda to ni iluzija, gospod Peče, to je realnost. Jaz osebno sem prepričana, da nas bodo te tri poslanke izjemno dobro zastopale. Ne glede na to, da za sabo nimajo politične kilometrine, pa vendarle jim je prijazen volilni sistem omogočil to, da se bodo tam izkazale.

Torej, ob zavedanju, da so torej moški politiki, ki so zgodovinsko prvi participirali na oblasti, sami seveda odločali in oblikovali bolj ali manj prijazno institucionalno okolje za vstop žensk v politiki, so se, mislim, v letu 2004 kar z nekimi odločitvami, moški torej odločili prav. Saj so pravzaprav s tem pokazali, da so se pripravljene odpovedati delu oblasti, delu moči, ki jo imajo v posesti, v korist žensk v imenu večje enakopravnosti in pravičnosti v slovenski družbi.

Tako da vendarle poslanke moramo priznati, da ob sprejemu te ustavne spremembe gre zahvala tej modrosti naši moških kolegov. Tako da, zrelost slovenske družbe mislim, da je na taki stopnji, da smo lahko ponosni na naše poslanske kolege. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Kolega Aurelio Juri ima besedo.

AURELIO JURI: Predsednik, kolegice in kolegi! Bom kratek, kajti govorim prepričan, razen redkih izjem, zato ni treba kaj dosti dodajati k temu, kar je bilo že povedano.

Bi samo na kratko ilustriral neko osebno izkušnjo, ne nazadnje iz naslova vodenja občine Koper 7 let, ko smo imeli kolektiv, 100-članski, ko je bila situacija porazna glede zastopanosti žensk v občinskem svetu. Samo 4%-na zastopanost, smo pa zato vsi poskrbeli, da je bilo v upravi, ne govorim o splošnem kadru, ampak o vodilnih mestih, poskrbljeno tako, da je bilo 80%-na zastopanost žensk na vodilnih mestih. Ampak seveda razlika je v tem, da ko imenuješ nekoga, lahko za to poskrbiš, ko pa gremo na volitve, se to ne dogaja. Spremembo, ki jo sedaj vnašamo v Ustavo in vse dosedanje spremembe v zakonodaji, volilni, v zakonu o enakosti spolov, omogočajo zagotovo izboljšave. Izboljšavo - o tem je bilo že govora, smo videli na tokratnih volitvah. Zelo pomembno je. Sedaj se moramo še potruditi, tukaj pa ne gre za zakonske ureditve, ampak za to, da izvoljivost ženske populacije se poveča tudi za drugačno ali pa bolj angažirano osveščanje javnosti. Ne nazadnje same ženske se morajo boriti za to, da ne bodo iz naslova kvot v prihodnje vstopale v politiko, ampak iz naslova tudi, če hočemo, preferenčnih glasov. To je tisto, kar nas še čaka, potem ko bomo spremenili in dopolnili Ustavo in iz tega naslova morda še sprejeli boljše zakone v prihodnjem mandatu. Ampak gre za to, da seveda v naslednjem evropskem parlamentu bi bilo dobro, da pridejo notri tri ali štiri ženske v sedmerici tudi s preferenčnimi glasovi. Kar se mene tiče, seveda bom pri tem z veseljem pomagal. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Kolega Podobnika ne vidim. Je pa zato tukaj kolega Barovič in ima besedo.

BOGDAN BAROVIČ: Hvala, predsednik. Spoštovane kolegice in kolegi! Ob predhodnih besedah govornic in govornikov sem se počutil zelo nelagodno, ker če bi se po-

stavil v položaj poslušalca, ki ne pozna razmer, ki ne ve, za kaj gre, bi razumel, kot da ženske v tem parlamentu, v tej državi nimajo nobenih pravic in zdaj, da jim dajemo neke pravice. Drugič, moški sem, ampak danes sem iz ženskih ust slišal trikrat izraz "ženske kvote". Pa prmejduš, pa ženske niso kvote, kot mlečne kvote! Ženske so ljudje! In tu, prosim, bodite pozorni, ne pa same sebi govoriti, da ste kvote, spoštovane dame! Vi ste ljudje, vi niste kvote! Če tega predloga spremembe ne bi bilo, me zanima, ali v tem parlamentu ne bi smelo sedeti, na primer, 90 žensk. Povejte mi, kje v Ustavi to piše! Namesto, da bi spremenili 43. člen Ustave tako, kot je predlagala kolegica Majda Širca že dolgo nazaj, da se uvede dvospolnost in bi bilo vse rešeno, se zdaj pogovarjamo o tem, kot da ženske nobene pravice nimajo. 43. člen pravi: "Vsak državljan, ki je dopolnil 18 let, ima pravico voliti in biti voljen." Prav, napišimo "vsaka državljanica in državljan" in tako naprej - to je bistvo! Kaj bi se zgodilo, če ne bi te predlagane ustavne spremembe, o kateri govorimo, ne bilo? Kdo, na primer, spoštovani kolegi Irmu Pavlinič Krebs nasprotuje? Spoštujem jo! Celo odlična podpredsednica Državnega zbora je! Kdo jo je oviral? Kdo je osporoval kolegici Jerci Mrzel kakršnokoli možnost izražanja o čemerkoli že? Kdo jim ovira možnosti oziroma zakaj jih je treba uzakoniti? Zdaj bom pa vprašal, zakon ščiti in obvezuje, pomeni, prisiljuje. Zdaj pa se vprašajmo: ali ščitimo ženske z njihovimi pravicami ali jih prisiljujemo s takšnim zakonom, da morajo zdaj biti tu, tam, delati to in ono? Vprašajmo se pošteno. Gremo po logiki misli. Ženske so v izraziti manjšini - prav, po čigavi krivdi? Ali po krivdi slabo napisane Ustave? Ali po krivdi slabe zakonodaje - to je trditev pač - ali zaradi zatiranja žensk? Če je kakršnokoli zatiranje žensk, smo prvi, ki bomo tu oblikovali zakone in bomo to zatiranje preprečili. Veste, pomembna je vedno ne volja, beseda ali črka ustave ali zakona. Ali kdo vpraša ženske, ali je voljna in željna sodelovati v politiki in ali to lahko? Zdaj pa recite, da sem jaz demagog, čeprav vem, da so tisti, ki govorijo in poudarjajo, kako je to pomembno, demagogi. Ali lahko konkretno moja žena, s katero imava skupaj dva otroka, ki mora skrbeti za dom, ki mora skrbeti za likanje, ki mora skrbeti za to, da je vse v redu, ob meni, ko sem tu na nočnih sejah in popoldanskih pa še kje drugje, ali lahko ona aktivno dela? Z zakonom jo bomo prisilili, da bo, recimo. Mislim, pogledjmo dve strani. Vprašajmo ženske, če je njihova volja, če je volja politične opcije, konkretno politične opcije, katerekoli, tudi Slovenske nacionalne stranke v prvi vrsti, če je, potem bodo ženske imele svoj prostor, svoje mesto, svojo veljavo in svoj pomen vedno in vsepovsod. Ne zdaj demagogijo zganjati z zakonom, z Ustavnimi zakoni, s spremembami Ustave, zaradi tega, kot da živimo v neki islamski državi, kjer morajo biti ženske zaprte, do tukaj nimajo nobenih pravic. Vse pravice imajo, predvsem pa niso kvote. Ženske so ljudje. In če imajo željo in voljo, bodo nastopile in bodo delale. In jih bodo politične stranke s svojimi voditelji na čelu dale na prva mesta - če jih tako cenijo. Če jih pa ne cenijo in če jih ne bodo dali, pa ne pomaga tudi noben Ustavni zakon, razen seveda prisila, da moramo imeti tri od petih žensk. To je tisto, kar nas moti. Saj nas ne moti takšna sprememba. In če bi spremenili, še enkrat pravim, 43. člen tako, da bi dvospolnost navedli zelo natančno, je zadeva popolnoma jasna in škoda, da se zdaj gremo tukaj demagogijo, politologijo in ne vem kaj še vse! Predvsem me pa boli, še enkrat, s tem smo razvrednotili ženske, ker s tem mi priznavamo, da so

kot neka izvenzemljaska bitja, o katerih moramo posebej odločati, pa vendar niso. Ženske so ljudje tako kot mi. In zdaj ženske, ženske, ženske. Kaj so? Vesoljci ali kaj? Ženske so tako kot mi moški, ljudje smo. In s tem poudarjamo - natančno nasprotno delamo. Nasprotno delamo. Saj prav, če sami priznavate, da niste, da ste nekaj drugega, to je vaš problem, ženske ste enakovredne nam, bile in boste. To je pa odvisno od človeka in njegovega odnosa.

Želel sem to povedati zaradi tega, ker res se mi ne zdi pošteno in fair, da se gremo nekaj. In boli me zato, ker - še enkrat bom povedal, pa me ne razumite napačno: dejansko, ženske so ljudje, tako kot mi, ne kvote, ne nek posebni pogoj. Mi jih ravno žalostimo s tem oziroma razžalimo jih s tem, ko o njih posebej govorimo. Dajte vendar razumeti.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Malo barvite razprave. Kolegica Majda Zupan ima sedaj besedo. Premalo časa. Želite kolegica Sonja Areh, če imate še čas, ne vidim zdaj na displayu točno? Kolegica Sonja Areh ne želi. Mag. Drobnič? Tudi ni časa, ker ne vidim na svojem displayu, tako da mi je žal. Kolegica Širca ima še čas? Še. Prosim.

MAJDA ŠIRCA: Hvala lepa. Gospa Areh mogoče ne sme govoriti, kajti razvrednotenje žensk, gospod Barovič, se zgodi takrat, ko se ne upošteva njenega glasu in ko se ne upošteva njene volje. In v vaši stranki, ko je vaša kolegica dobrovoljno hotela podpisati podporo spremembi 43. oziroma 44. člena Ustave, ste njeni volji nasprotovali. To je razvrednotenje.

Samo 13,3% žensk nas je v parlamentu, v nacionalnem slovenskem parlamentu, in to je bil razlog, da se je sprememba Ustave spodbudila, da se ne bi v bodoče ne samo v nacionalnih parlamentih, ampak tudi na lokalni ravni dogajale tako nizke tako imenovane kvote.

In 43. in 44. člen Ustave, gospod Peče, ne govori o imaginarnih zadevah, ampak govori o volitvah, o volilni pravici. In če bi dodajali in spreminjali enega ali drugi člen na način, ko bi govorili samo, da zakon lahko se poslužuje določenih spodbujevalnih ukrepov med moškimi in ženskami, brez da bi navajali to, da gre za vprašanje kandidatnih list oziroma volilnih pravic, potem pač ne bi mogli sploh glasovati o taki spremembi, ker gre za člena, ki govorita o volilni pravici.

Lahko pa bi predlagali vi ali kdo drug spremembo drugih členov, morebiti tistih, ki govorijo o sodstvu in o spodbujanju mogoče moških za odločanje za sodne poklice. Konec koncev slišali smo, da smo ženske tiste, ki smo krive za sodne zaostanke, zaradi tega, ker nas je preveč v tem poklicu. Ampak, drugi zakoni so, drugi zakoni so, ki te ukrepe, tako imenovane spodbujevalne ukrepe, vnašajo v svoje rešitve, ne samo lani sprejeti zakon o enakih možnostih, zakon o delovnih razmerjih, šolska zakonodaja. Ta mesec sprejeta šolska zakonodaja govori o ciljnih, ki se bodo morali doseči pri tistih poklicih, ki so deficitarno zastopani oziroma ki nimajo uravnoveženih ciljev. Da ne govorimo, da zakon o enakih možnostih narekuje vsaki politični stranki, da ureja svoje tako imenovane kvotne ali katerekoli druge rešitve oziroma zastopanje svojih ciljev na področju enakih možnosti v svojih statutih. In ko se bo revizija in letno poročilo teh statotov delalo, upam, da bodo ti cilji tudi v tistih strankah, ki se jim tovrstni ukrepi ne zdijo

smiselni, smiselno zastopani. Ker bodo morali biti! Ker ne samo da zakon zahteva, zahteva to tudi morala in zahteva etika in konec koncev, v redu, zahteva tudi Evropska unija.

Mislím, da tovrstne spremembe - in vseč mi je bilo, da tovrstne spremembe niso ustvarjale dvomov, niso ustvarjale spektakularnih pomislekov in niso ustvarjale razprav, ki bi podcenjevale te ukrepe, ko smo govorili in ko smo se ukvarjali z volitvami v Evropski parlament. Dogajalo se je na način, kot da je to samoumeven in normalen del participacije na volitvah. In to mi je bilo izjemno vseč. V tem smislu mislim, da se bodo diskusije, ko se bo odprl še en ključen zakon, zakon o volitvah v Državni zbor, in naslednja parlamentarna garnitura upam, da ga bo podprla tudi na točki, ko so potrebni posebni ukrepi. Kajti posebni ukrepi so potrebni samo takrat, ko cilji niso doseženi. Ko bodo doseženi, posebni ukrepi ne bodo več potrebni. Gre za določene moderatorske ali celo začasne načine, kako se doseže tiste cilje, ko pravici ni zadoščeno. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa, kolegica Širca. Kolega Brenčiča ni, kolega Štembergerja ni in vlade ne. Sem kolegico Sonjo Areh prej pozval k besedi, pa mi je bilo rečeno, da ne želi besede. Sedaj ji dajem v okviru časa, ki vam je ostal na voljo. Ker je ostal čas sicer in bom tudi ostale vprašal, ali želijo besedo. Prosim.

SONJA AREH LAVRIČ: Hvala lepa, gospod predsednik. Imela bi samo repliko na gospo Širco.

Jaz se trenutno, še enkrat, vedno odločam na svoji skupini sama in me nihče ne posiljuje z ničemer. Je pa to tudi stvar našega dogovora, kar se mi pomenimo v naši stranki. Je pa to res, dokler se bomo ženske same med sabo obmetavale kjerkoli ali pa res posiljevale; tukaj se pa res ne morem strinjati z nobeno žensko. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Sedaj imamo pred seboj samo še obveznost, da če kdo želi, opravimo razpravo o predlogu Ustavnega zakona v celoti. Ostalo nam je 8 minut časa. Ugotavljam, da take želje za razpravo ni. Potem bom razpravo... Prosim, imate čas v okviru časa. Kdo še želi besedo? Kolegica Zupanova. Še kdo? Kolegica Potrata in kolega Drobnič. Potem pa vsak po minuto. Vsak po minuto.

Prosim, kolegica Zupan.

MAJDA ZUPAN: Hvala lepa za besedo. Sama kot poslanka sem zadovoljna, da so vsa prizadevanja na različnih ravneh pripeljala do tega, da smo na evropskih volitvah dobili od sedmih poslancev tri ženske. Če teh prizadevanj ne bi bilo, sem prepričana, da bi še vedno moški zastopali ženske, čeprav ženske predstavljamo večji del populacije. Prepričana sem, da bodo ženske znale na drugačen način - upam, da boljši način - nastopati in postopati v politiki in da bodo dejansko na nek način pomenile tudi večji preboj žensk na političnem prizorišču v Sloveniji.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Kolegica Potrata. Minuta.

mag. MAJDA POTRATA: Hvala za besedo, gospod predsednik. Pozitivna izkušnja kandidiranja za evropske volitve je omogočila volilnemu telesu prelomiti stereotip o tem, da ženske ne volijo žensk. Pregled rezultatov o tem, kako so ženske pobirale prednostne glasove, dokazuje, da so jih pobirale v vseh političnih opcijah, kajti ženske nismo politično amorfno volilno telo, ampak imamo izdelano politično prepričanje. In

samo taka uvrstitev, ko ženske lahko kandidirajo s 46%, kot je bilo zdaj videti, je omogočila tudi izbiro. Nobena ena sama ženska pa ne more biti zagotovilo, da pobere vse glasove ženskega volilnega telesa. Hvala.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Hvala. Kolega Drobnič, za njim kolega Jelinčič.

mag. JANEZ DROBNIČ: Menimo, da so ključni razlogi za to, da se ženske ne morejo uveljavljati na enak način kot moški, predvsem v predsodkih in stereotipih, ki jih je pač treba v vsakdanjem življenju premoščati. Verjetno sprememba ustavne določbe kaj veliko ne bo pomenila. Je nek namig nam vsem, da se tega zavedamo, sicer pa pomeni pravzaprav to nekakšno nujnost, da se srečamo bodisi v šolstvu, pri izobraževanju, pri socializaciji, da upoštevamo to, torej da je zagotavljanje enakosti moških in žensk dodatna kvaliteta. In v Novi Sloveniji se nismo odločali za postavitev žensk na izvoljiva mesta zaradi tega, ker bi to zakon ali Ustava določala oziroma zakon o volitvah, pač pa zato, ker menimo, da s tem pridobimo tudi določene boljše pozicije. Hvala lepa.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Hvala. Kolega Jelinčič, minuta.

ZMAGO JELINČIČ PLEMENTI: Hvala lepa. Enakopravnost žensk je bila v Sloveniji že od leta 1945. Danes bi nekateri rekli, da zdaj hočejo pa nekatere ženske, ki so pozabile na razliko med spoloma, tudi enakost. Treba je vedeti, da sta spola vendar različna. Kot kaže, so Združena lista in še nekateri dosegli vrhunec s to spremembo, vrhunec delovanja v tem mandatu. Nekateri drugi bi pa rekli, da evidentno kaže na to, da se kaže nek sindrom "pomanjkanja penisa", kot bi rekel Freud. Mislim, da je nekaj v obojem. In konec koncev po eni strani gremo v pravno določanje kvot, po drugi strani pa opažamo, da so nekatere fakultete popolnoma feminizirane. Zanimivo in čudno je tukaj, da se potem v Državnem zboru nekatere - kdo bi morda rekel, kakšne zafrustrirane osebe, jaz tega ne bom rekel -, da tiste potem gradijo svoj političen kapital na zakonih, ki pravzaprav nimajo nobene teže.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Zaključujem razpravo o razdelkih. O predlogu Ustavnega zakona v celoti bo Državni zbor v skladu s časovnim potekom seje odločal nocoj v okviru glasovanj s pričetkom ob 21.15 uri. Verjetno ni treba posebej poudarjati, da je potrebna večina za sprejem takega Ustavnega zakona.

S tem prekinjam to točko dnevnega reda...

...

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: ... Pri naslednjih treh točkah dnevnega reda bo Državni zbor odločal kot ustavodajalec. Preden preidemo na odločanje, vas želim opozoriti, da je skladno s 169. členom Ustave Republike Slovenije za sprejem predloga Ustavnega zakona potrebna dvotretjinska večina vseh poslancev, to je 60 ali več poslancev. Prosim za pozornost glede tega, enako velja tudi za sprejem posameznega razdelka oziroma člena.

Sedaj prehajamo na **2. TOČKO DNEVNEGA REDA, IN TO JE OBRAVNAVA PREDLOGA USTAVNEGA ZAKONA O SPREMEMBI 43. ČLENA USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE**. Razdelek 1. Glasujemo o razdelku oziroma členu 1. Glasujemo. Prosim za pozornost. Potrebna je dvotretjinska večina vseh poslank in poslancev. 72 navzočih, 67 za, nihče proti.

(Za je glasovalo 67.) (Proti nihče.)

Razdelek 1 je sprejet.

Glasujemo o razdelku oziroma členu 2. Glasujemo. Prosim za pozornost, smo sredi glasovanja. 71 navzočih, 68 za in nihče proti.

(Za je glasovalo 68.) (Proti nihče.)

Sprejet.

Glasujemo o predlogu Ustavnega zakona v celoti. Mir v dvorani. Ustavni zakon v celoti. 74 navzočih, 70 za in nihče proti.

(Za je glasovalo 70.) (Proti nihče.)

Ustavni zakon je sprejet.

Skladno s prvim odstavkom 182. člena poslovnika bo Državni zbor razglasil Ustavni zakon o spremembi 43. člena Ustave Republike Slovenije osmi dan po njegovem sprejemu. S tem zaključujem to točko dnevnega reda...

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

47. izredna seja (23. junij 2004)

Sejo je vodil Borut Pahor, predsednik Državnega zbora.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Dober dan, spoštovane kolegice in kolegi! Pričenjam 47. izredno sejo Državnega zbora Republike Slovenije, ki sem jo sklical na podlagi prvega in drugega odstavka 58. člena ter drugega odstavka 60. člena poslovnika Državnega zbora.

Kakor sem obveščen, se samo dva kolega danes seje ne moreta udeležiti zaradi drugih obveznosti, in sicer kolega Kebrič in Jakič. Vsi ostali naj bi bili navzoči.

Na sejo sem povabil tudi predstavnike Vlade Republike Slovenije, ki jih lepo pozdravljam.

Kot običajno bomo najprej določili dnevni red te izredne seje. Predlog dnevnega reda je bil pripravljen skladno s prvim in drugim odstavkom 58. člena poslovnika in ste ga prejeli s sklicem.

Predlogov za umik ali širitev dnevnega reda nisem prejel, tako da lahko Državni zbor določi dnevni red.

Najprej prosim, da vsak preveri, ali njegova glasovalna naprava deluje brezhibno. Je z glasovalnimi napravami vse v redu? Prav, potem bomo glasovali o določitvi dnevnega reda.

Glasujemo o določitvi dnevnega reda. Prvič nam to zaradi premajhne pozornosti ni uspelo. V dvorani je navzočih dovolj kolegic in kolegov.

Drugič dajem na glasovanje določitev dnevnega reda. 54 navzočih, 42 za in 6 proti. (Za je glasovalo 42.) (Proti 6.)

Ugotavljam, da je dnevni red določen.

Predlagam, da bi danes odločali tako, da bi sproti glasovali o vsaki točki, takoj po koncu njene obravnave. Gre za običajno večino pri vprašanih razglasitve Ustavnih zakonov. Pri zadnji točki pa bi, če se strinjate, odredili petnajstminutni odmor, po koncu zadnjega razpravljavca, ker nimamo določitve časovnega poteka - namreč, tam je potrebna večina 46 ali več - oziroma deset minut odmora po zadnjem razpravljavcu, tako da se lahko kolegice in kolegi zberejo. Ker nimamo časovnega poteka seje, ni mogoče vnaprej vedeti, kdaj točno bo glasovanje. Torej, sproti bomo glasovali pri prvih treh točkah, pri odlokih o razglasitvi, z desetminutno prekinitvijo pa po zadnjem razpravljavcu oziroma zaključku razprave pri zadnji, 4. točki, pri poročilu Ustavne komisije glede ustavno-revizijskega postopka na področju regionalizma.

Prehajamo na **1. TOČKO DNEVNEGA REDA - OBRAVNAVO PREDLOGA ODLOKA O RAZGLASITVI USTAVNEGA ZAKONA O SPREMEMBI 43. ČLENA USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE.**

Državni zbor je na seji 15.6.2004 sprejel Ustavni zakon o spremembi 43. člena Ustave Republike Slovenije. V skladu s prvim odstavkom 182. člena Poslovnika Državni zbor razglasi Ustavni zakon najkasneje osmi dan po njegovem sprejemu, razen če najmanj 30 poslancev zahteva, da se sprememba Ustave predloži v potrditev volivcem na referendumu. Zahteva za tak razpis ni bila podana, zato lahko Državni zbor danes razglasi Ustavni zakon o spremembi 43. člena Ustave Republike Slovenije. Ustavni zakon razglasi Državni zbor s sprejemom odloka o razglasitvi. Predlog odloka je v obravnavo zboru predložila Ustavna komisija. Pozdravljam tudi predstavnika vlade, z nami je dr. Rado Bohinc, minister za notranje zadeve. Najprej kolega Podobnik želi proceduralno? Ne.

Prehajamo na predstavitev stališče poslanskih skupin. Nekateri kolegi in kolegice so mi že povedali, da se bodo umikali, in sicer iz napovedanih razprav. Želi kdo od tistih, ki so želeli besedo za predstavitev stališč poslanskih stališč, besedo? Ugotavljam, da ne.

Prehajamo na razpravo poslank in poslancev. Želi kdo od poslank in poslancev, ki so bili ali bile prijavljene za razpravo, besedo? Tudi nihče. Potem razpravo zaključujem. Ker k predlogu odloka ni bilo vloženih amandmajev, prehajamo na odločanje o predlogu odloka o razglasitvi Ustavnega zakona o spremembi 43. člena Ustave Republike Slovenije. Prebral bom odlok, Odlok o razglasitvi Ustavnega zakona o spremembi 43. člena Ustave Republike Slovenije: "Razglašča se Ustavni zakon o spremembi 43. člena Ustave Republike Slovenije, ki ga je Državni zbor Republike Slovenije sprejel na seji dne 15.6. leta 2004". Glasujemo. 66 navzočih, 63 za in nihče proti.

(Za je glasovalo 63.) (Proti nihče.)

Ugotavljam, da je predlagani odlok sprejet.

S tem je ta točka dnevnega reda zaključena.

USTAVNI ZAKON

Državni zbor Republike Slovenije je na seji dne 23. junija 2004, na podlagi 171. člena Ustave Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91, 42/97, 66/2000 in 24/03) in tretjega odstavka 182. člena Poslovnika državnega zbora (Uradni list RS, št. 35/02 in 60/04) sprejel

ODLOK

o razglasitvi Ustavnega zakona o spremembi 43. člena Ustave Republike Slovenije (OdUZ43)

Razglša se Ustavni zakon o spremembi 43. člena Ustave Republike Slovenije, ki ga je Državni zbor Republike Slovenije sprejel na seji dne 15. junija 2004.

Številka: 001-02/04-18/1

Ljubljana, dne 23. junija 2004

EPA 365-III

Predsednik
Državnega zbora
Republike Slovenije
Borut Pahor

USTAVNI ZAKON O SPREMEMBI 43. ČLENA USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE (UZ43)

I.

V Ustavi Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91, 42/97, 66/2000 in 24/03) se v 43. členu doda nov četrti odstavek, ki se glasi:

»Zakon določi ukrepe za spodbujanje enakih možnosti moških in žensk pri kandidiranju na volitvah v državne organe in organe lokalnih skupnosti.«

II.

Ta Ustavni zakon začne veljati z razglasitvijo v Državnem zboru Republike Slovenije.

Številka: 001-02/04-18/1

Ljubljana, dne 15. junija 2004

EPA 365-III

Predsednik
Državnega zbora
Republike Slovenije
Borut Pahor

**PREDLOG
ZA ZAČETEK
POSTOPKA
ZA SPREMEMBO
USTAVE
REPUBLIKE
SLOVENIJE**

**DRŽAVNI ZBOR
REPUBLIKE SLOVENIJE
Skupina poslank in poslancev**

Ljubljana, 20.12.2001

Državni zbor Republike Slovenije

Zadeva: Predlog za začetek postopka za spremembo Ustave Republike Slovenije z osnutkom ustavnega zakona

Na podlagi 168.člena Ustave Republike Slovenije predlagamo Državnemu zboru, da le-ta začne postopek za spremembo Ustave Republike Slovenije. S postopkom za spremembo Ustave želimo izrecno poudariti, da je pravica do pokojnine ustavna pravica oziroma, da je ena izmed osnovnih človekovih pravic in svoboščin.

**Predlagamo spremembo
50. člena Ustave Republike Slovenije.**

S prvo spremembo predlagamo dopolnitev podnaslova člena, in sicer tako, da med pravice do socialne varnosti vključimo tudi pokojnine. Z drugo spremembo pa spremenjamo besedilo prvega odstavka, in sicer tako, da se besedilo prvega odstavka dopolni z besedo »pokojnine«, s čimer želimo poudariti, da Ustava, poleg pravice do socialne varnosti, eksplicitno zagotavlja tudi pravico do pokojnine, kot eno izmed temeljnih človekovih pravic.

Obrazložitev:

Obstoječi 50. člen Ustave določa pravico do socialne varnosti. Tako imajo državljani pod pogoji, določenimi z zakoni, pravico do socialne varnosti. Žal pa navedena rešitev eksplicitno ne poudarja, da imajo državljani pravico do pokojnine, ki izhaja iz rezultatov njihovih prispevkov v obdobju, ko so plačevali prispevke iz svojega delovnega razmerja oziroma dohodkov. Drugi odstavek sicer govori o tem, da država med drugim

ureja pokojninsko zavarovanje oziroma, da skrbi za njeno delovanje, vendar takšna rešitev ni dorečena.

Tako želimo s predlogom za začetek postopka za spremembo Ustave poudariti, da rešitev, ki jo predlagamo, loči pravico do pokojnine od pravice do socialne varnosti. Že sedaj je v obstoječi zakonodaji, ki ureja pokojninsko zavarovanje, rešitev, ki zagotavlja, v obliki državne pokojnine, socialno varnost za tiste, ki niso bili v delovnem razmerju. Takšna rešitev predstavlja izrecno komponento, ki izhaja iz statusa državljana.

Z eksplicitno uvedbo pravice do pokojnine želimo poudariti, da le-ta izhaja iz prispevka, ki ga je državljan vložil iz svojih dohodkov in da je to pravica, ki mu je dana na osnovi minulega dela.

Iz sedanje rešitve namreč ni razvidno, da gre pravzaprav za dva pojavi oziroma dve vrsti pravic oziroma obveznosti države. Država je namreč dolžna, da državljanom zagotovi socialno varnost, kar eksplicitno nakazuje dosedanja rešitev 50. člena obstoječe Ustave. Iz takšne rešitve pa ni razvidno, da je pokojnina pravica, ki izhaja, kot smo že zapisali, iz prispevkov minulega dela.

Pravica do socialne varnosti predstavlja širši okvir, medtem ko pravica do pokojnine predstavlja upravičenost, ki izhaja iz prispevkov na račun minulega dela.

Ljubljana, 20.12.2001

Zadeva: Osnutek ustavnega zakona o spremembah Ustave Republike Slovenije

I.

V Ustavi Republike Slovenije (Uradni list Republike Slovenije, št. 33/91, 42/97 in 66/00) se v 50.členu naslov člena spremeni tako, da se le-ta glasi:

(»pravica do socialne varnosti in pokojnine«)

Besedilo prvega odstavka 50.člena se spremeni tako, da se le-ta glasi:

»Državljeni imajo pod pogoji, določenimi z zakonom, pravico do socialne varnosti in pokojnine«.

II.

Ta ustavni zakon začne veljati z razglasitvijo v Državnem zboru.

Obrazložitev:

V osnutku ustavnega zakona o spremembah Ustave Republike Slovenije udejanjamo idejo, s katero smo dali pobudo za začetek postopka za spremembo Ustave. Predlagamo namreč rešitev, da se loči pravica do pokojnine od pravice do socialne varnosti. Že sedaj je v obstoječi zakonodaji, ki ureja pokojninsko zavarovanje, rešitev, ki zagotavlja, v obliki državne pokojnine, socialno varnost za tiste, ki niso bili v delovnem razmerju. Takšna rešitev predstavlja izrecno komponento, ki izhaja iz statusa državljana.

Z eksplicitno uvedbo pravice do pokojnine želimo poudariti, da le-ta izhaja iz prispevka, ki ga je državljan vložil iz svojih dohodkov in da je to pravica, ki mu je dana na osnovi minulega dela.

Besedilo člena, ki se spreminja:

50. člen (pravica do socialne varnosti)

Državljeni imajo pod pogoji, določenimi z zakonom, pravico do socialne varnosti.

Država ureja obvezno zdravstveno, pokojninsko, invalidsko in drugo socialno zavarovanje ter skrbi za njihovo delovanje.

Vojnim veteranom in žrtvam vojnega nasilja je zagotovljeno posebno varstvo v skladu z zakonom.

1. Valentin Pohorec
2. Anton Delak
3. Ivan Kebrič
4. Vojko Čeligoj
5. Maria Pozsonec
6. Roberto Battelli
7. Miran Potrč
8. Danica Simčič
9. Bojan Kontič
10. Aurelio Juri
11. Leopold Grošelj

12. Feri Horvat
13. Silva Črnugelj
14. Richard Beuermann
15. Geza Džuban
16. Cveta Zalokar Oražem
17. Milan Kopušar
18. Dušan Vučko
19. Mario Gasparini
20. Jurij Malovrh
21. Stana Stopar

RAZPRAVE

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

USTAVNA KOMISIJA

3. seja
(11. januar 2002)

Sejo je vodil Borut Pahor, predsednik Ustavne komisije.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Dober dan. Gospe in gospodje, kolegice in kolegi, gostje! Lep pozdrav na tretji seji Ustavne komisije. S sklicem ste dobili predlog dnevnega reda. Predlagam, da bi o ustanovitvi skupine strokovnjakov odločali še pred predstavitvijo predloga za začetek postopka za spremembo Ustave, tako da bi vse odločitve, ki so povezane tudi s kvorumom, opravili pred začetkom predstavitve, tako da na koncu, morda sklepčnost ne bi ogrožala odločitve o tej točki. V tem smislu bi, torej, imeli štiri točke dnevnega reda. Sprašujem, ali ima kdo kakšen drugačen predlog ali stališča? Ne. Potem ugotavljam, da je tak dnevni red tudi sprejet. Rad bi vas obvestil, da sta se opravičila za sodelovanje na seji komisije kolega Bernik in kolega Rokavec, s tem da bo kolega Bernika nadomestil na tej seji kolega Sok. Drugih obvestil in pooblastil nisem prejel. Ali je še kakšno? Prosim? Kolegica Širca bo nadomeščala kolega Terčona, kolega Levič pa kolega Štembergerja. To je vse v zvezi z obvestili in pooblastili. Komisija je sklepčna in lahko odloča...

PRESEDNIK BORUT PAHOR: ... preidemo na ustrezno točko 3. seje Ustavne komisije, to je na **PREDSTAVITEV PREDLOGOV ZA ZAČETEK POSTOPKA ZA SPREMEMBO USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE**. Kolegice in kolegi! Do danes ...

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa, kolegica Simšičeva. 21. decembra lanskega leta so bili vloženi trije predlogi. Najprej vabim k besedi prvopodpisanega skupine poslancev kolega Valentina Pohorca, za njim kolega Andreja mag. Vizjaka in na koncu kolega Leviča. Prosim.

VALENTIN POHOREC: Hvala za besedo, gospod predsednik. Spoštovane članice in člani Ustavne komisije, spoštovani gostje. Tudi ena sama beseda in njen veznik "in" lahko pomeni veliko, če ni zapisana na pravem mestu ali pa sploh ni zapisana, ni pravilno razumljena, pravilno tolmačena. To še posebej velja za ustavo države.

S predlagano spremembo se dotikamo ene od temeljnih pravic, ki neposredno zadevajo skoraj četrtno državljanov Republike Slovenije, posredno pa še več. Skupaj s sopodpisanimi kolegicami in kolegi predlagamo spremembo oziroma dopolnitev 50. člena Ustave, ki govori, da državljani imajo pod enakimi podpogoji, določenimi z zakonom, pravico do socialne varnosti. Mi dodajamo temu stavku "in pokojnine". Razumemo namreč, da je pokojnina ena kategorija, socialna varnost pa druga, da je socialna

varnost lahko nekaj, kar določa nek življenjski minimum še za preživetje človeka, da pa je pokojnina kategorija, ki si jo vsakdo iz delovnega razmerja zasluži, v njo vlaga, je solidaren do drugih, ko je še aktiven, in da ima pravico to izrabljati, ko pride v pokoj. Tako predlagamo, da se dopolni že sam naslov tega člena in potem tudi prvi odstavek 50. člena Ustave. Vse podrobno in več obrazložitve pa je zapisano v Poročevalcu. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa...

STALIŠČA
IN MNENJA

Delno poročilo Strokovne skupine
k predlogu za začetek postopka za spremembo
50. člena ustave (EPA 391-III)
(pravica do pokojnine)

Ta predlog ne izpolnjuje temeljnega pogoja za uvrstitev med tokratne ustavne spremembe, h katerim naj bi se pristopilo izrazito restriktivno: tudi če bi predlagana sprememba vodila k izboljšanju sedanjega ustavnega besedila (kar je sporno – o tem v nadaljevanju), že po obrazložitvi predlagateljev samih ni take narave, da bi bilo njeno sprejetje nujno, ker bi se s tem odpravljal kakršenkoli pravni, politični, socialni ali drug problem, ki bi se že pokazal v praksi ali bi bilo nastanek takega problema možno vsaj predvidevati kot realno možnost. Gre za tipičen primer predlagane spremembe, ki ni nujno potrebna (če je tekstualno sploh pravilno zastavljena), ker je njen cilj v celoti dosegljiv že z ustrezno interpretacijo sedanjih ustavnih določb. Podobno stališče je na nedavnem posvetovanju »VIII. dnevi javnega prava« v Portorožu zavzela tudi dr. Anjuta Bubnov – Škoberne v svojem referatu na to temo.

Ne glede na to pa predlog tudi vsebinsko ni dobro niti izoblikovan niti obrazložen. Naglica in improviziranost v njegovem izoblikovanju sta razvidni že iz uvodne utemeljitve, ki je izrazito protislovna: na eni strani se zatrjuje, da predlagatelji želijo pravico do pokojnine vključiti »med pravice do socialne varnosti«, torej kot eno od takih pravic, na drugi strani pa se hkrati zatrjuje, da mora Ustava »poleg pravice do socialne varnosti eksplicitno zagotoviti tudi pravico do pokojnine« - v nadaljevanju pa obrazložitev (celo dvakrat) poudarja, da predlagajo rešitev, ki »loči pravico do pokojnine od pravice do socialne varnosti«. Iz konteksta celotne obrazložitve je možno sklepati, da predlagatelji morda (vsaj delno) tudi zamenjujejo pojem socialne varnosti s pojmom socialne pomoči.

Samo besedilo predlagane spremembe (»pravica do socialne varnosti in pokojnine«) potrjuje to drugo koncepcijo, namreč ločevanje pokojnine iz konteksta socialne varnosti, kar je strokovno vsekakor zgrešeno.

Strokovna skupina iz navedenih razlogov predlaga Ustavni komisiji, da tega predloga za začetek postopka za spremembo Ustave ne podpre. Tudi razpisovanje »javne predstavitve mnenj« o tako slabo pripravljenem predlogu bi bilo po mnenju strokovne

skupine povsem nepotrebno in nekoristno. Če bi se kdaj kasneje, v okviru morebitne širše (ne strogo restriktivno zastavljene) ustavne revizije ponovno pojavil predlog za izrecno vključitev pravice do pokojnine v ustavo, bi moral biti tak predlog mnogo temeljiteje strokovno pripravljen – tudi s primerjalnopravnimi podatki (kako je to urejeno v drugih državah), predvsem pa z jasnejšimi stališči o tem, kaj se s predlogom želi doseči, kakšne spremembe v zakonodaji ali v praksi bi na podlagi spremenjenega ustavnega besedila lahko nastale itd.

Poročevalec: mag. Matevž Krivic
Ljubljana, 28. 6. 2002

LOČENA MNENJA

dr. Tone Jerovšek
član Strokovne skupine:

Dopolnilno (ločeno) mnenje

k delnemu poročilu Strokovne skupine k 50. členu

Menim, da bi bilo potrebno stališče glede "pokojnine" dopolniti z nekaterimi strokovnimi stališči, ki ločijo pokojnino, ki je pravica iz dela in lastnega denarnega prispevka v pokojninski sklad in torej pripada samo tistim, ki so vanje vplačevali, vsem drugim pa država na temelju solidarnosti in pravice do človeka vrednega življenja zagotavlja socialno varnost.

Predlog za spremembo 50. člena ustave je torej strokovno popolnoma zgrešen.

Ljubljana, 28. 6. 2002

dr. Ivan Kristan
član Strokovne skupine

Ločeno mnenje k

delnemu poročilu Strokovne skupine glede predloga za spremembo 50. člena ustave (pravica do pokojnine)

1. Ne strinjam se s predlogom, da bi strokovna skupina v celoti zavrnila zamisel predlagateljev za spremembo tega člena in da bi ustavni komisiji celo odsvetovali javno predstavitev njihovega predloga.
2. Obstajajo utemeljeni razlogi za proučitev, v kakšni obliki naj bi uzakonili pravico do pokojnine kot neodtujljive pridobljene ustavne pravice, ki je odvisna od vplačanega deleža. Glede na to, da je država nedavno že posegla v pokojnine in da o tem teče ustavni spor, se mi zdi upravičeno ta predlog obravnavati in sugerirati njegovo dodelavo.

1. julija 2002

RAZPRAVE

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

USTAVNA KOMISIJA

prvo nadaljevanje 7. seje
(3. julij 2002)

Sejo je vodil Borut Pahor, predsednik Ustavne komisije.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Lep pozdrav vsem! Danes ni težko uganiti, da je za vsemi nami zelo poln urnik in vsi smo prav upravičeno nekoliko utrujeni ob tej uri, vendar nas zdaj šele čaka začetek zelo obširnega dnevnega reda današnje sedme seje. Jaz ga bom vodil nadvse potrpežljivo in bom hvaležen, če mi boste odpustili kakšen majhen spodrseljaj. Enako prosim tudi vas za potrpežljivost v tej diskusiji. Kot rečeno, je dnevni red zelo obsežen.

Najprej bi želel ugotoviti, če smo sklepčni, in vas seznaniti, kdo ima mandat za odločanje, če bi do njega na tej seji prišlo. Pooblastili sta naslednji. Kolega Lenka nadomešča kolega Pohorec, kolega Tanka nadomešča kolega Andreja Vizjaka, kolega Ciril Pucko nadomešča kolega Antona Anderliča. Kolega Janez Cimperman nadomešča kolega Janeza Janšo. To so pooblastila, ki jih imam.

Opravičili so se kolegi Peterle, Školč, Lavrinc, Anderlič, Gaber in Podobnik. Nekateri bodo samo nekoliko zamudili.

Prehajamo na odločanje o dnevnem redu. Rad bi vas spomnil na dopis z dne 28. junija, s katerim je bil predlagani dnevni red razširjen s štirimi točkami, 1.a, 2.a, 7.a in 7.b.

Namen razširitve je slediti že pripravljenim delnim poročilom strokovne skupine. Rad bi se zahvalil ob tej priložnosti koordinatorju strokovne skupine in vsem članicam in članom strokovne skupine za hvalevredno opravljeno delo in bi rad za to v imenu vseh članov ustavne komisije izrekel zahvalo za to.

Umaknjeni sta bili dve uvrščeni točki, splošna razprava o vsebinsko zaokroženem sklopu poslanska imuniteta in državni simboli, zaradi razlogov, s katerimi ste že seznanjeni. To je predlog dnevnega reda.

Sprašujem, ali kdo predlaga kakšen umik oziroma razširitev dnevnega reda? Nihče. Prav. Potem bom dal tak predlog na glasovanje. Prosim, da glasujemo!

13 članov. Hvala lepa. Je kdo proti? Nihče.

Ugotavljam, da je dnevni red sedme seje ustavne komisije sprejet.

...

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Še kdo? Ne. Potem zaključujem splošno razpravo o vsebinskem sklopu enakost človekovih pravic ne glede na invalidnost.

In prehajam na zadnjo današnjo točko dnevnega reda, ki je pač pripravljena tako, da ima tudi stališče strokovne skupine, to je splošno razpravo o sklopu pravice do pokojnine. Najprej dajem besedo ...(nerazumljivo)... najprej sprašujem, ali želi kdo od predlagateljev spremembe 50. člena ustave besedo. Ne. Potem pa ...(nerazumljivo)... Želite? Kolega Pohorec želi besedo.

VALENTIN POHOREC: Hvala lepa za besedo. Ne bom dolg, čeprav sem zadnji na vrsti, zdaj, v tem današnjem razlaganju. Jaz sem vesel, da so, pač, strokovnjaki, ki se s tem ukvarjajo, z ustavnimi določbami, ki se bolj spoznajo na to kot sami predlagatelji, naključno podpisani tam. Da so to zadevo temeljito proučili in da so podali tudi mnenja, ki so si seveda medsebojno različna, kar pomeni, da, seveda, problem vendarle je odprt. Ker če bi bili vsi enotnega mnenja, potem ni potrebno v ustavi ničesar spreminjati, bi rekel, pač nismo imeli prav kot predlagatelji.

Pravico do pokojnine je vendarle po našem mnenju nekako šibko zabeleženo v Ustavi v tem 50. členu v drugem odstavku. In smo presodili, da bi bila malo močnejše, če bi bil predlog, kot je bil naš podan, sprejet.

Z ozirom na ta mnenja, ki sta jih podala dva odlična strokovnjaka za področje zakonodaje, pa vendarle tako različna, eden v celoti zgrešen, drugi pa vendarle vreden upoštevanja, sodim, da bi ga kazalo naprej obdržati v sklopu ali pa v zbirki predlogov za spremembo ustave in da ga je treba še proučiti in dodelati.

Tako, da vam jaz zdaj ne bi jemal časa. In bi mogoče slišali še kakšno mnenje od strokovnjakov tu prisotnih. Hvala lepa.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Dobro. Imamo poročilo strokovne skupine, povzetek bo dal ustavni komisiji mag. Krivic, potem pa bomo slišali dve ločeni mnenji, če bosta dr. Kristan in dr. Jerovšek tako želela. Prosim najprej mag. Krivic.

mag. MATEVŽ KRIVIC: Za ta predlog ne bom ponavljal tega, kar sem ravnokar rekel. Za onega velja isto, samo ostreje. V tem smislu, da je po pripravljenosti argumentacije, oni prvi pač precej boljši. Namreč o invalidih, medtem ko je tukaj izrazito vidna improviziranost in naglica pri pripravi samega predloga. Najbolj, mislim, se vidi, da stvar absolutno ni zrela za razpravo niti v tej fazi, zato so ker predlagatelji sami med seboj v protislovju. In sicer, na eni strani trdijo v obrazložitvi, da želijo pravico pokojnine vključiti med pravice do socialne varnosti, kar je po našem mnenju, po mnenju strokovne komisije logično že vključeno in drugače ne more biti. Po drugi strani pa govorijo v istem tekstu, ki je silno kratek, eno stran, pa pride do tega protislovja, da pa želijo, da ustava poleg pravice do socialne varnosti vpelje tudi pravico do pokojnine, kot da je to nekaj drugega, da ne spada v ta širši pojem socialne varnosti. Se pravi, to je prva, že čisto pojmovna nerazčiščenost, kaj sploh želijo predlagatelji. Se pravi, treba je najprej to razčistiti. Naše mnenje, čeprav nismo imeli med seboj specialista za pokojninsko pravo in sploh za socialno pravo, to moramo priznati, ampak kljub temu, do neke mere tudi mi to poznamo, z ustavno-pravnega vidika. Naše mnenje pač je, da je to nesporno, da je pravica do pokojnine vključena v ta širši pojem socialne varnosti. Kdor misli drugače, domneva, in ta domneva je že notri v poročilu. Morda je prišlo do zamenjave pri predlagateljih med pojmom socialne varnosti, o katerem ustava govori in socialnih pomoči,

kot nečesa manjšega. Ko se poudarja, da pokojnina je pa pravica na podlagi dela. Ja, seveda, saj s tem si ravno človek zagotavlja socialno varnost, predvsem z delom in s pokojnino. Vsi drugi instrumenti so sekundarni potem, vključno s socialnimi pomočmi. To se pravi, že v osnovi je predlog, bi rekel skopo pripravljen, nerazložen. Ponavljam to, kar sem rekel, tovrstne in vsake spremembe po našem mnenju zahtevajo temeljit elaborat predlagatelja samega, ki bo povedal, zakaj je to potrebno nekaj spremeniti, da je imela dosedanja ureditev te in te pomanjkljivosti v praksi in da se pričakuje z novo ureditvijo to in to. Recimo, na področju zakonodaje, na področju prakse in tako dalje. Torej ponavljam še enkrat, dvigniti standard zahtevnosti ustavno pravnih predlogov, da ne bomo še naslednjih deset let ponavljali, ko bodo prišle na tapeto nujne ustavne spremembe, kot vsi pravijo "oh nikar, potem bo pa 100 predlogov". V vaših rokah je, da to zajezite, z ostrim strokovnim in zahtevnim kriterijem za vsakega predlagatelja. Hvala lepa.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Ali želite dati ločeno mnenje dr. Kristan, še ustno? Kratko, prosim.

dr. IVAN KRISTAN: Zdi se mi, da je prav, da opozorim, zlasti, recimo, zdaj na dosti decidirano stališče kolega Krivica, kot poročevalca, da stvar ni nekako dozorela za odločanje. Jaz mislim, da tega predloga ne bi smeli v celoti zavrnil. Jaz mislim, da je predlog aktualen in ga je potrebno obdržati v razpravi. Tudi to dejstvo, da imamo ustavni spor glede tega, ker je država posegla v pokojnine in se mi zdi, da je stvar pravzaprav dejansko na tej točki nerazčiščena, ali je pravica do pokojnine, ki temelji na delu, na plačilu in tako naprej, dejansko pridobljena, nedotakljiva pravica, ali ni. Če ni in če jo hočemo tako, bi rekel na splošno vključevati v kontekst socialnih pravic, potem je to druga stvar. Jaz mislim, da je tu potrebno pokojnini dati določen status, poseben status, ali je to zdaj na ta način, kot so predlagatelji formulirali, ali je to res čisto improvizirano, ali preveč improvizirano, v to se ne bi spuščal. Ampak, problem so registrirali, ta problem je aktualen, se mi zdi in zasluži, da ostane v proceduri, da ostane torej v toku in da se ga solidneje pripravi. Tako, kot pravi kolega Krivic, da se tu pripravi elaborat, kaj se bo doseglo, kako se bo doseglo, kakšne bodo posledice in tako naprej. Verjetno bo nekaj tega tudi že dano, ko bo ustavno sodišče odločalo o tem ustavnem sporu. To ni majhen ustavni spor. Hvala lepa.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Dr. Jerovšek, želite besedo? Prosim.

dr. TONE JEROVŠEK: Dva stavka. Po mojem, v temu kontekstu se tega ne da izpeljati, zaradi tega, ker gre za dve pravici.

Pravica do pokojnine je pravica iz minulega dela, ki si jo ustvarja vsak sam, zato plačuje v pokojninske sklade.

Druga pravica je pa pravica do socialne varnosti, ki jo zagotavlja država osebam, ki niso mogle pridobiti pokojnine iz najrazličnejših razlogov. Lahko celo tudi zato, ker preprosto ni hotel delati. Pa vendar, na temelju, torej človeka vrednega življenja mu država mora na koncu zagotoviti socialno varnost.

Pa še to bi rad poudaril. Kdor se zavzema za tak tekst, morda dela tem, za katere se zavzema, uslugo. Kajti pravica za socialno varnost je lahko višja od pravice do pokojni-

ne. Zato bi kvečjemu potem ta pokojnina lahko šla spet v tisti del, o socialnih razmerjih kvečjemu, ampak zadeva, kot sta že pred mano kolega povedala, zlasti Krivic, je nedodelana in ne boste mogli priti skozi, kajti zmešnjava bo popolna. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala, dr. Jerovšek. Zdaj odpiram razpravo za mnenja in stališča članov in članic ustavne komisije. Želi kdo besedo? Prosim, dr. Cukjati, za njim kolega Pohorec. Prosim.

FRANCE CUKJATI: Jaz bi vprašanje naslovil najprej na predlagatelja, potem na strokovno komisijo. In sicer, drugi odstavek tega člena govori, da država ureja obvezno zdravstveno, pokojninsko, invalidsko in drugo socialno zavarovanje ter skrbi za njihovo delovanje. Torej, v isti sapi isti člen vključuje pokojninsko zavarovanje med socialna zavarovanja. Pokojnina je eden do socialnih elementov in mehanizmov zagotavljanja socialne varnosti. Tako, da če bi navajali pokojnine tukaj, potem bi morali navesti tudi vse te, pravico do invalidnine in zdravstveni ali ne vem ... (nerazumljivo)... Skratka, ta pojem nekako ne sodi resnično sem.

Predlagatelja sprašujem, ali je mislil pokojnino, ne kot pokojnino, ki izvira iz pokojninskega zavarovanja, ampak pokojnino kot neko stalno socialno pomoč tistim, ki nimajo pokojnine. Če je temu tako, to se pravi, ki nimajo osnove pokojninskega zavarovanja, ki nimajo nič delovne dobe in podobno, potem bi morali to definirati drugače. Ampak zdi se mi, da je tudi to stanje rešeno s sedanjim besedilom, kjer piše, da imajo državljani pod pogoji, določenimi z zakonom pravico do socialne varnosti.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Želite odgovoriti hkrati na vprašanje?

VALENTIN POHOREC: Poskušal bom to, kar mi je pač znano, ker sem eden od predlagateljev, samo prvopodpisani. Sicer, dr. Cukjati, res da v 50. členu piše tudi recimo zdravstveno in tako naprej zavarovanje, vendar 51. člen pa še posebej definira zdravstveno zavarovanje in 52. člen še posebej definira invalidnost in pravice invalidov. Pri pokojninah pa ničesar več v nadaljevanju. Zakoni, ki urejajo socialno varnost jih je množica, za pokojnino je eden. In nismo mislili na to, tisto, kot je danes državna pokojnina in podobno, ampak tista zaslužena z vlaganjem. In v to je država že posegala. In res, kot prof. Kristan pravi, imamo težak ustavni spor, ki še ni rešen. In jaz sem mnenja, pa tudi moji kolegi, ki smo to podpisali, da ne bi bilo dobro pripisati tega vprašanja zgolj tudi neki naključni razlagi, pa četudi ustavnega sodišča, ampak zakonodajalcu, to pa je Državnemu zboru, in to je zapisati v ustavi. Da pa je treba to primerno še dodelati, se pa strinjam. Čas nas je preganjal in smo pač prvo vlogo, da smo rok dohiteli, dali. Bomo poskušali te dodatne utemeljitve še narediti. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Prav. Še kdo od članov in članic ustavne komisije? Ne. Mag. Krivic, želite kaj dodati?

mag. MATEVŽ KRIVIC: Samo na to bi opozoril, namreč, za vaše nadaljnje razmišljanje, ker domnevam, da tudi pri tej točki ne boste nič jasnega zdaj sklenili, da je to samo uvodna razprava, kajne. Okej, ampak za nadaljnje razmišljanje.

Omenjeno je bilo, na vprašanje poslanca Cukjatija, pa zdaj poslanca Pohorca, vprašanje razmerja med 50. in 51. členom. Jaz opozarjam, čeprav jaz, oprostite, nisem strokovnjak za področje socialnega prava in tako dalje, ampak vendarle, toliko bi si pa

upal reči, da je treba vendarle jasno ločiti med socialnim zavarovanjem in zdravstvenim zavarovanjem, o katerem govori 50. člen, v kontekstu pojma socialne varnosti. In jaz razumem, to je zdaj moje mnenje, ker o tem nismo razpravljali v strokovni skupini, da ima poslanec Cukjati popolnoma prav, tudi strokovno, ko je povezal prvi in drugi odstavek 50. člena. Ker prvi odstavek govori na splošno o pravici do socialne varnosti, pod pogoji, določenimi z zakonom. Drugi odstavek pa ravno to precizira, kaj mora država z zakonom urediti, lahko še marsikaj drugega, ampak ustava ji narekuje, da minimum te socialne varnosti pa je z zakonom urediti zdravstveno, pokojninsko, invalidsko in drugo socialno zavarovanje. Medtem ko 51. člen govori pa o zdravstvenem varstvu. In vi, ki zakone s tega področja sprejemate, morda bolj veste kot jaz, v čem je razlika. Hvala lepa.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Ali želi še kdo besedo? Ne. Lahko zaključim razpravo? Lahko, in jo zaključujem, s tem tudi zadnjo točko današnje sedme seje ustavne komisije.

Rad bi izrazil zadovoljstvo, da je ustavna komisija storila vse, kar je lahko, do parlamentarnih počitnic. Obravnavala je vse tiste vsebinske sklope, za katere je strokovna skupina pripravila potrebna poročila.

Rad bi se zahvalil strokovni skupini, da je pripravila tako obsežna in, mislim, da lahko rečem kvalitetna poročila in omogočila danes to razpravo.

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

USTAVNA KOMISIJA

3. nadaljevanje 12. seje (22. maj 2003)

Sejo je vodil Borut Pahor, predsednik Ustavne komisije.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Lep pozdrav, dober dan. Najprej naj vas seznanim, kdo od kolegov in kolegic ne prisostvuje seji in bo namesto njih s pooblastilom razpravljal in odločal drugi. Torej, mag. Drobnič bo nadomeščal kolega dr. Bernika, kolegice Pavlinič Krebs ni in jo bo nadomeščal kolega Blaž Kavčič, Bogomir Vnučec bo nadomeščal kolega Štembergerja in kolega Mamič kolega Peterleta. To so štiri pooblastila, imam še eno, kolega Cimperman bo nadomeščal kolega dr. Brejca. Torej, pet pooblastil oziroma pet zamenjav, ki jih bomo upoštevali pri našem odločanju. Prosim, za pozornost...(nerazumljivo)... Prehajamo na razpravo in odločanje...

PRESEDNIK BORUT PAHOR: ... Kolegice in kolegi. Prehajamo na razpravo in odločanje o predlogu sklepa v zvezi s predlogom skupine poslancev za spremembo 50. člena Ustave. Gre za pravico do pokojnine. Na glasovanje bom po razpravi dal naslednji sklep: "Ustavna komisija predlaga Državnemu zboru Republike Slovenije, da na podlagi predloga skupine poslancev z dne 21. decembra 2001 s prvopodpisanim Valentinom Pohorcem ter na podlagi drugega odstavka 168. člena Ustave sprejme naslednji sklep o začetku postopka za spremembo 50. člena Ustave. Državni zbor Republike Slovenije sprejema predlog skupine poslancev s prvopodpisanim Valentinom Pohorcem, z dne 21. decembra 2001, EPA 391/III za začetek postopka za spremembo 50. člena Ustave Republike Slovenije. Kolega Pohorec želite besedo? Prosim.

VALENTIN POHOREC: Bom skušal biti kratek. Pobuda je nastala v stranki Demokratske stranke upokojencev. Skupina poslancev naše poslanske skupine in sopedpisniki iz drugih poslanskih skupin smo, pač, to pobudo udejanili kot predlog in je v postopku za današnje in nadaljnje odločanje. Razlog, zakaj smo to pobudo dali, je v tem, da, pač, v Ustavi ni eksplicitno navedena pravica do pokojnine. Podkategorija, ki izhaja iz minulega dela, iz minulih vlaganj in ta pravica je uvrščena v skupino kategorij socialnih zavarovanj, ...(nerazumljivo)... pravic, ki jih po našem mnenju in mnenju predlagateljev, oziroma sopedpisnikov; kaže tako: socialna varnost, ki jo država, pač, da v taki ali drugačni višini, obliki, odvisno od njenih tudi možnosti. Dočim pa je pokojnina kategorija, ki je zaslužena, ki je z vlaganjem iz minulega dela, iz preteklih let, kot naložba nekaj drugega, kot pa splošen pojem socialne varnosti. V drugem odstavku 50. člena sicer navaja Ustava, sedanja oblika, da država ureja obveznost zdravstveno, pokojninsko

in invalidsko in tako naprej zavarovanje z zakoni. Smatrali smo, da bi morali to pravico navesti tudi v naslovu tega člena in v prvem odstavku na koncu besedila socialne varnosti in pokojnine. Da ne bom predolg.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Hvala. Mislim, da predlog vsi poznajo in da lahko razpravljamo in odločamo. Ali želi kdo besedo pred odločanjem? Prosim, kolega Lenko.

FRANC LENKO: Hvala. Jaz bi morda dodal toliko, da je ta problematika bila obravnavana tudi v Portorožu na zboru. Da je bila ta problematika obravnavana tudi na zboru pravnikov v Portorožu, kjer je dr. Anjuta Bubnov to problematiko analizirala kot strokovnjakinja in je bila ta obdelana tudi v zborniku, ki je potem izšel. Na predstavitvi mnenj je bila dr. Bubnova tudi tukaj navzoča, in ... (nerazumljivo)... iz magnetograma citiral en njen stavek. Torej ona tukaj prej pravi, da s pravniško interpretacijo je to sicer razumljivo, in v nadaljevanju pravi: "torej v smislu, torej v tem smislu je socialna varnost, pač, jasna za pravnike, kot sem pa rekla, ne pa za laično ali širšo javnost, in zato bi bilo verjetno iz stališča pravne varnosti za državljane veliko bolj primerno, da tekst ostane tak, da ga tisti, katerim je namenjen, torej prebivalstvo, tudi razume." No in nadaljuje tukaj še: "In iz tega vidika bi podprla, da se doda še pravica do pokojnine, vendar z dikcijo, vključno s pokojnino." Mislim, da je treba dr. Anjuti Bubnov priznati njeno strokovno kvalifikacijo in da je tukaj tudi na teh dnevih pravnikov v Portorožu to v svojem referatu utemeljila. Hvala lepa.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Proceduralno, kolega Anderlič.

ANTON ANDERLIČ: Ja. Jaz sprašujem pravzaprav, ali je ta predlog korekten in ali lahko o njem sploh odločamo? To sem sedaj namreč videl iz tega spiska. 21 jih je, en podpisnik pokojni in ena podpisnica, ki je ni več v zboru. Kar pomeni, da jih je 19. Če analogno jemljem prejšnji točki, ko je gospod Potrč prevzel zadevo kot prvopodpisani, potem, seveda... (nerazumljivo)... In se tam ni štel tisti podpis, sprašujem, kako razlagate v tem primeru? Jaz, seveda, ne bi rad videl, da bi sedaj kar proglasili to za nerelevantno, ampak ste očitno tam, ko ste pripravljali to, malo spregledali. Lahko se ta podpis nadomesti, ali se pristopi, tudi ne vem kako je s tem, ali se lahko, ali se ne, ampak to dajte ugotoviti, da ne bi kasneje kdo rekel, da smo nekaj naredili, kar je v nasprotju z Ustavo, ker to je po ustavi kategorija, koliko jih je treba podpisov, če hočeš relevanten predlog za spremembo dati.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Ja, hvala lepa za to opozorilo. Jaz sem povsem spregledal to. Tukaj je posebno vprašanje glede pokojnega kolega Kebriča, pardon Delaka, se opravičujem. Gledal sem naprej spisek, se opravičujem, kolega Delaka. Prosim. Jaz mu želim vse najboljše in mu s tega mesta pošiljam najbolj pristržne pozdrave. Se zgodi. Kolega Delaka. Glejte, to je treba, mislim da, proučiti, da ne bi bilo kakšnih nesporazumov. Ali bi se Ustavna komisija strinjala, da gremo z ustavnimi, torej s predlogi za spremembe naprej, da tega preskočimo. Prosim, kolega Lenko.

FRANC LENKO: Gospod predsednik, če dovolite, bi jaz tukaj kar dodal mojo pripombo, namreč, če sem zamenjal gospoda Delaka kot poslanca, zamenjal ga tudi kot član Ustavne komisije, lahko tudi sedaj takoj njegov podpis tudi jaz prevzamem.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Ja, to je mogoče, da bi, to je...(nerazumljivo)... Ampak ni, pravim, ni samoumevno da, ker ste zamenjali kolega Delaka, da ste hkrati z njim prevzeli tudi podpis. Lahko se z njim ne bi strinjali. Tako da jaz mislim, da bi bilo prav, da ne bi bilo kakšnih proceduralnih napak pri tem, da bi morda to vprašanje pustili za naslednjo sejo. Bi bilo treba proučiti, da ne bi bilo kaj nesporazumov. Prosim, kolega Pohorec.

VALENTIN POHOREC: Jaz menim, da, tako kot je v našem poslovníku in drugi aktih, 20 poslancev lahko vloží predlog za začetek postopka za spremembo Ustave. To je bilo 21. decembra 2001 tudi narejeno. In s tem je postopek stekel. Če je sedaj po tistem nekdo umrl, pa ni ga več med temi podpisniki, vložén postopek je bil v skladu z...(nerazumljivo)...

PRESEDNIK BORUT PAHOR: No glejte, saj če bomo danes razrešili vsa proceduralna vprašanja, ni zadržkov, da nadaljujemo z odločanjem. Če bi pa kakšno ostalo, bi si pa raje vzeli kakšen dan časa za premisleke. Dr. Cerar. Prosim. 20 podpisov mora biti.

dr. MIRO CERAR: Jaz osebno se nagibam k temu, kar je bilo sedaj na koncu rečeno, ampak mislim, da je tako pomembno vprašanje, da bi bilo dobro, da se strokovnjaki tukaj konzultiramo, da ne bi sedaj kakšne napake naredili, ker to ni izrecno urejeno, in zato tudi predlagam, da to vprašanje rešimo do prihodnje seje.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Imate vi drugačen predlog, kolega Anderlič?

ANTON ANDERLIČ: Nimam. Sem hotel pomagati strokovnjakom, da ne bi imeli predolgo sejo, ampak naj se ...(nerazumljivo)...

PRESEDNIK BORUT PAHOR: No, prosim, dr. Cerar. Jaz bi sicer predlagal, da bi s sklepom predstavili odločanje o tem ...(nerazumljivo)...

dr. MIRO CERAR: Bom čisto na kratko. Se lepo zahvaljujem poslancu Anderliču, ampak strokovnjaki ne bomo potrebovali njegove pomoči.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Jaz mislim, da je bilo te prijaznosti dovolj na obeh straneh in da lahko nadaljujemo. Prosim, kolega Podobnik.

JANEZ PODOBNIK: Jaz bi potem prosil, če se bo pogledalo to vprašanje, ki je postopkovne narave, je pa pomembno, da se ponovno preuči, ali smo potem prav ravnali pri prvi današnji točki dnevnega reda, ki je delno pač povezana s to odločitvijo.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Tam ni bilo sporno, tam je toliko kolegov umaknilo podpis, da jih ni bilo dovolj. Ja in nismo odločali o predlogu. O tem pa še nismo odločali. To ni ista situacija. Prosim.

JANEZ PODOBNIK: Če bi sprejeli interpretacijo, da ko, pač, ustavno ali poslovniško določena skupina poslancev vloží, s tem je zadeva v proceduri in je na ta način ni več možno umikati.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Prosim, to, mislim, da ne drži. Podpise je mogoče umakniti, to imamo analogijo z drugimi postopki v Državnem zboru. Kolega Anderlič.

ANTON ANDERLIČ: Tukaj na tej točki pa se zagotovo lahko vključim.

Če, seveda, govorimo o zakonih, potem je evidentno, da z vstopom v nov mandat...(nerazumljivo)... Kar pa pomeni, da je gospod Lenko vstopil v mandat. Je tudi na začetku mandata je bilo treba prevzeti zakon, ne. Ni bil avtomatično nadaljevan postopek, zato ker ga je nekdo v prejšnjem mandatu vložil tudi, če je prišel nazaj, če pa ni prišel nazaj, pa sploh ni v postopku zakona, tako da, tukaj se mi zdi, da je stvar bolj čista, kot izgleda.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Tako da, ti dve stvari nista povezani, ta pa je, sui generis, problem, ki ga moramo tudi glede na število podpisov, 21 jih je vloženi, preučiti. Jaz predlagam, da bi odločanje oziroma razpravo o tem predlogu sklepa za začetek postopka za spremembo 50. člena odločali, o njem odločali v nadaljevanju te seje. Ali je to sprejemljivo za Ustavno komisijo? Hvala lepa.

Potem predlagam, da gremo na naslednje odločanje...

STALIŠČA
IN MNENJA

DRŽAVNI ZBOR
REPUBLIKE SLOVENIJE
Ustavna komisija
Strokovna skupina

OŽJA STROKOVNA SKUPINA
ZA VPRAŠANJA POSTOPKA ZA SPREMEMBO USTAVE

STALIŠČA O NEKATERIH ODPRTIH VPRAŠANJIH V ZVEZI Z
VLOŽENIM PREDLOGOM ZA ZAČETEK POSTOPKA ZA
SPREMEMBO USTAVE

Ustava in Poslovník DZ (PoDZ) izrecno ne urejata vprašanj, ki se postavljajo Ožji strokovni skupini. Posredno se nanje nanaša le določba 1. odstavek 171. člena PoDZ, po katerem lahko predlagatelj umakne predlog za začetek postopka za spremembo ustave najkasneje dan pred začetkom seje Državnega zbora do 12. ure, na kateri se odloča o tem predlogu in o tem pisno obvesti predsednika Državnega zbora. O predlogu, da se začne postopek za spremembo ustave odloči Državni zbor z dvotretjinsko večino glasov navzočih poslancev (2. odstavek 168. člena Ustave in 2. odstavek 177. člena in 178. člen PoDZ). S posredovanjem predloga poslancem oziroma dodelitvijo Ustavni komisiji pa se predlog že začne obravnavati v Ustavni komisiji. Pred odločanjem Državnega zbora namreč Ustavna komisija sprejme predlog sklepa, da se postopek začne in opravi razpravo ter sprejme stališča o osnutku ustavnega zakona (175. in 176. člen PoDZ).

Večinsko stališče članov Ožje strokovne skupine je, da naknadno zmanjšanje števila podpisnikov predloga ne bi smelo imeti nobenega vpliva na nadaljnjo obravnavo predloga v Državnem zboru. Pri tem izhajajo iz tega, da se postopek za spremembo ustave začne že z dodelitvijo in obravnavo predloga v Ustavni komisiji. Ob vložitvi predloga mora ta izpolnjevati vse predpisane pogoje (ki vključujejo tudi predpisano število podpisov, če gre za poslansko iniciativo) in sestavine, ki jih določa 173. člen PoDZ. Če so ti pogoji izpolnjeni, se postopek obravnave predloga lahko začne, »gospodar« predloga pa postane ustavodajalec (Državni zbor). Ustavodajalca povsem ne veže niti vsebina predloga, kaj šele morebitne spremembe v zvezi z predlagateljem. Ne samo v primeru poslancev, tudi v primeru volivcev (predlog lahko da tudi najmanj 30.000 volivcev), bi lahko prišlo po vložitvi predloga do umika podpisov, pa vendar to ne bi imelo nobenega vpliva na nadaljevanje postopka. Predlagatelj sicer lahko umakne predlog, vendar lahko to stori samo vseh dvajset podpisnikov skupaj (kot to določa 1. odstavek 171. člena). Če pa to stori po vložitvi predloga eden ali več posameznih podpisnikov, pa to nima nobenega vpliva na nadaljevanje postopka. O tem ali se bo postopek nadaljeval,

samostojno odloča Državni zbor na podlagi stališča Ustavne komisije. Skladno s tem zato ni nobene potrebe, da bi k že vloženemu predlogu pristopil še eden ali več drugih podpisnikov. Postopek se je namreč že začel, zato število podpisnikov ne vpliva na njegovo nadaljevanje.

Po manjšinskem stališču, ki izhaja iz tega, da se postopek začne šele s sklepom Državnega zbora, da se začne postopek za spremembo ustave, pomeni umik podpisa pred sprejemom takega sklepa, da ni več veljavnega predloga. Zato se postopek ne more nadaljevati. Seveda pa lahko k že vloženemu predlogu pristopi s svojimi podpisi še eden ali več drugih poslancev, kar bo omogočilo, da bo predlog, da se začne postopek za spremembo ustave ponovno veljaven. V primeru objektivnih razlogov (smrt podpisnika, prenehanje poslanskega mandata ipd.), pa to ne more vplivati na veljavnost podpore predlogu, zato se predlog lahko obravnava in postopek odločanja o začetku postopka v Državnem zboru nadaljuje.

Pisna oziroma ustna stališča so prispevali prof. dr. Franc Grad, prof. dr. Albin Igljučar, prof. dr. Rajko Pirnat, mag. Matevž Krivic in prof. dr. Igor Kaučič.

Ljubljana, 4. 6. 2003

Poročevalec Ožje strokovne skupine

Prof. dr. Igor Kaučič

RAZPRAVE

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

USTAVNA KOMISIJA

13. seja
(8. julij 2003)

Sejo je vodil Borut Pahor, predsednik Ustavne komisije.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Kolega Sušnik pa nadomešča kolega Brejca, kolegica Majda Zupan kolega Peterleta, kolega Brenčič kolega Podobnika, in to so tri pooblastila, ki jih bomo upoštevali pri današnjem odločanju, ko bomo do tja prišli...

PRESEDNIK BORUT PAHOR: No, saj mi lahko odločimo, da počakamo s tem odločanjem po odločanju o naslednji zadevi; to je mogoče. Samo bi rad povedal s proceduralnega stališča, mi najprej odločamo o predlogu sklepa za začetek in potem o stališčih, ki k temu sodijo, če bomo izglasovali sklep. Kajti če sklep ne bo dobil potrebne podpore, opozarjam oba, bodo tudi odločanja o stališčih irelevantna.

Prav, če se Ustavna komisija torej strinja, bomo prekinili to razpravo, ne odložili, in bi potem šli na prvo točko, to je odločanje o predlogu za začetek postopka za spremembo 50. člena. Ali se Ustavna komisija strinja, da torej prekinemo razpravo, počakamo, da v sekretariatu komisije dobijo ta dokument, o katerem je govoril gospod podpredsednik komisije. Morda bi bilo potem v tej luči primerno, da damo tudi to, kar sem jaz po uzanci pripravil kot predlog stališč o osnutku. In bi prosil, da se tudi to potem razdeli v tej luči, da imamo torej ta korak naprej pred seboj.

Zdaj bi predlagal, da gremo s točke 1.a na **1. TOČKO DNEVNEGA - ODLOČANJE O PREDLOGU ZA ZAČETEK POSTOPKA ZA SPREMEMBO 50. ČLENA USTAVE.** Kot sem omenil pri prejšnji točki, smo prejeli to stališče strokovne skupine glede vprašanju ustavnorevizijskega postopka. Če upoštevamo ta stališča, bomo danes odločali še o predlogu skupine poslancev s prvopodpisanim kolegom Pohorcem za spremembo 50. člena.

Ustavni komisiji bom zdaj predočil besedilo, vsebino sklepa:

"Ustavna komisija predlaga Državnemu zboru Republike Slovenije, da na podlagi predloga skupine poslancev z dne 21.12.2001 s prvopodpisanim Valentinom Pohorcem ter na podlagi drugega odstavka 168. člena Ustave sprejme naslednji sklep o začetku postopka za spremembo 50. člena Ustave: 'Državni zbor Republike Slovenije sprejema predlog skupine poslancev s prvopodpisanim Valentinom Pohorcem z dne 21.12.2001 EPA 391/III za začetek postopka za spremembo 50. člena Ustave Republike Slovenije.'"

Tudi o tem sklepu smo že večkrat govorili. Želi še kdo obrazložiti glas pred odločanjem? Odločali bomo z dvotretjinsko večino navzočih članov komisije. Strokov-

na stališča smo prejeli, z njimi smo seznanjeni in menim, da je izpolnjen pogoj, da o tem odločimo, razen če želi še kdo besedo za obrazložitev glasu. Prosim, kolega Brenčič.

STANISLAV BRENČIČ: Hvala lepa. Naša poslanska skupina tega predloga ne bo podprla.

Sedanji 50. člen nastopa s svojo vsebino nevtralnno. V drugem odstavku povsem določno zavezuje, kaj je dolžna država postoriti v obsegu in smislu socialnih pravic svojih državljanek in državljanov. Tako poseganje bi pomenilo povsem odklon od nevtralnega razumevanja člena in zgodilo se bo, da bomo nekoliko zatem prinesli v ta člen pravico do nadomestila plače za čas brezposelnosti, pravico do starševskih prejemkov in tako naprej. Po mojem je to povsem neustaven pristop in naša poslanska skupina ne bo dala podpore. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Podpredsednik, izvolite.

FRANCE CUKJATI: No, zagotovo je verjetno sedaj povsem jasno, da pokojnina sodi v okvir socialne varnosti. In če je zagotovljena pravica do socialne varnosti, potem je tudi zagotovljeno, da se ta socialna varnost uresničuje z različnimi socialnimi pomočmi in tudi pokojnino. Pokojnina je torej del socialne varnosti. Smiselno bi bilo kvečjemu napisati oziroma določiti "pravica do socialne varnosti vključno s pravico do pokojnine". Vendar upoštevajoč mednarodno prakso in pa naj navedem 34. člen listine iz Nice, ki pravi, da je potrebno zagotoviti pravico do socialne varnosti in socialnega skrbstva "assistance", to je pa nekaj drugega. To pa pri nas v Ustavi ni določeno. Določeno je, da se socialno varnost lahko izpolni, zagotovi s finančno stimulacijo oziroma s finančnimi sredstvi, to je pokojnino, ne pa s tisto socialno oskrbo, ki jo, recimo, starostnik potrebuje ne glede na svoje finančno stanje. In smiselno bi bilo kvečjemu dodati - namesto "in pokojnine" dodati "in socialnega skrbstva" ali pomoči, v skladu s 34. členom listine iz Nice. Vendar je to nekaj povsem drugega, kot je bila intenca predlagatelja, tako da trenutno ne podpiram tega predloga, da se omeni pokojnina, ker menim, da ni potrebno.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Pred odločanjem moram poudariti, da bo kolega Gračner nadomeščal kolega Školča in da ima s tem tudi pravico glasovati. Želi še kdo obrazložiti glas pred odločanjem? Prosim, kolegica Zupanova.

MAJDA ZUPAN: Hvala lepa. V naši poslanski skupini tega predloga ne bomo podprli, ker načeloma ne podpiramo spremembe Ustave. Menimo pa oziroma se zavzemamo, da se zakon, ki pokriva področje pokojnine, dosledno spoštuje. Opozarjali smo na zmanjševanje teh pravic in tudi predlagali spremembe, vendar v tem nismo bili podprti. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Še kdo? Prosim, kolega Lenko, potem kolega Potrč.

FRANC LENKO: Hvala lepa. Spoštovanim kolegom in kolegicam se opravičujem, ker morda že drugič ali tretjič tu citiram prof. dr. Škobernetovo. In sicer, ne bi razpravljaval več o drugem, ampak samo o tem. Dva stavka bi iz njene javne predstavitve citiral: "Seveda pa ta pojem socialne varnosti različno definirajo sociologi, ekonomisti in statistiki." Naprej pa: "Torej v tem smislu je socialna varnost pač jasna za pravnike, kot sem pa rekla, ne pa za laično, za širšo javnost, in zato bi bilo verjetno s stališča pravne varnosti

za državljane veliko bolj primerno, da tekst ostane tak, da ga tisti, ki jim je namenjen, razumejo." To je bil citat iz njene predstavitve.

PRESESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala. Kolega Potrč, za vami kolega Kremžar.

MIRAN POTRČ: Hvala lepa. Poslanci in poslanke Združene liste socialnih demokratov smo sopodpisniki tega predloga in ga še vedno podpiramo.

Menimo, da je prav, da je v delu pravice do pokojninskega varstva in zavarovanja Ustava čim bolj jasna in nedvoumna in da posebej poudari, da gre pri pokojninski pravici tudi za pravico iz nadaljevanja dela in opravljenega dela in plačanih prispevkov. Sedanje dikcije prvega in drugega odstavka to delajo ne dovolj jasno in zato mi predlog podpiramo.

PRESESEDNIK BORUT PAHOR: Kolega Kremžar.

LEOPOLD KREMŽAR: Hvala lepa. Mislim, da je prav, da je to zapisano v Ustavi, in bom seveda to podprl. Hvala.

PRESESEDNIK BORUT PAHOR: Želi še kdo besedo pred odločanjem? Ali pravilno ugotavljam, da ne?

Potem prehajamo na odločanje. Ker bomo odločali z dvotretjinsko večino v skladu s 175. členom, sprašujem, kdo želi soodločati - in naj, prosim, dvigne zeleni kartonček. Prosim, čim višje, da ne bo nesporazumov. 21 nas bo odločalo o predlogu za začetek postopka za spremembo 50. člena.

Kdo je za? (13 članov.) Kdo je proti? (4 člani.)

To ni dovolj za to, da bi bil sklep sprejet. Samo, ker vidim tukaj, da niste glasovali z zelenim listkom - je bilo to šteto? Je bilo šteto vse? Ni nobenih ugovorov na glasovanje? Prosim? Ni sporov o rezultatu. Ja, pač, gremo na ta sistem zato, ker je nekaj več ljudi okrog mize, ki nimajo te pravice, in je prav, da ni potem kakšnih ugovorov, kdo je glasoval in kdo ne.

Torej, ta sklep je bil sprejet. To je bistveno.

Predlagam, da gremo naprej...

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

35. izredna seja (18. november 2003)

Sejo je vodil Borut Pahor, predsednik Državnega zbora.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Z nadaljevanjem pričenjamo 35. izredno sejo, ki naj bi jo sklenili, če se boste tako strinjali, ob 22. uri, ob desetih zvečer, ko bi prešli na odločanje. Predlagam, da se najprej o tem dogovorimo.

Predlagam, da bi začeli z nadaljevanjem prekinjene tretje točke...

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Zaključujem razpravo. O predlogu sklepa, da se začne postopek za spremembo Ustave, bomo v skladu s časovnim potekom seje zbora odločali v okviru glasovanj po končani zadnji točki dnevnega reda. Torej prekinjam to točko dnevnega reda.

In prehajam na **DESETO TOČKO DNEVNEGA REDA - OBRAVNAVA PREDLOGA ZA ZAČETEK POSTOPKA ZA SPREMEMBO USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE Z OSNUTKOM USTAVNEGA ZAKONA, EPA 391-III.**

Predlog za začetek postopka za spremembo 50. člena Ustave z osnutkom Ustavnega zakona je v obravnavo zboru predložila skupina poslancev, s prvopodpisanim Valentinom Pohorcem.

Besedo bi sedaj moral imeti gospod Kebrič, ki ga ta hip ni. Predlog za začetek postopka za spremembo Ustave je obravnavala Ustavna komisija, ki je zboru tudi pisno poročala. Predstavnik vlade, ki si je za to namenil eno minuto, tudi ne vidimo.

Lahko preidemo kar na predstavitve stališč poslanskih skupin. In najprej ima besedo dr. Jožef Bernik, Nova Slovenija.

dr. JOŽEF BERNIK: Gospod podpredsednik, gospod predstavnik zakonodajne službe vlade, dame in gospodje!

Tukaj imamo pred seboj predlog zelo zanimive amandma k Ustavi, in sicer, da vključimo v 50. člen, ki se imenuje pravica socialne varnosti, tudi pravico do pokojnine.

Ker sem sam upokojenec zelo zvesto sledim stvarem, ki se dotikajo upokojencev. Bi pa rekel, da sta dve karakteristiki pri nas, ki jih drugod ne zasledite. Prvič, upokojenci so dobro politično zastopani, saj imajo svojo stranko DeSUS. In drugič, upokojenec pri nas pomeni biti v nekem poklicu.

Na vsak način je ta predlog zanimiv še z nekega drugega stališča, kajti predstavljam si, če bo sprejet, potem si poslanci iz skupine DeSUS-a nekako "režejo vejo, na kateri sedijo". Ne bo več potrebna stranka DeSUS-a, ker bo Ustava to storila za vse vas.

Dobro, predlagatelj, to se pravi skupina poslancev, želi izrecno poudariti, da je pravica do pokojnine ustavna pravica oziroma da je ena izmed osnovnih človekovih

pravic in svoboščin. Pokojnina je pravica iz dela in lastnega denarnega prispevka v pokojninski sklad. Tako torej pripada samo tistim, ki so vanje vplačevali, da se zagotovi neke vrste kontinuiteta življenjskega standarda. Vsem drugim pa država na temelju solidarnosti in pravice do človeka vrednega življenja zagotavlja socialno varnost.

Glede tega vprašanja je v Ustavi najpomembnejši drugi stavek 50. člena, ki pravi: "Država je dolžna urediti in skrbeti za delovanje obveznega zdravstvenega, pokojninskega in invalidskega zavarovanja." Kar pomeni, da država nikakor ne more ukiniti teh zavarovanj dokler imamo tako ustavno določbo.

Pojavi pa se seveda vprašanje, kaj v primeru, da država mora, hoče, zmanjšati te pravice. Recimo, če so ekonomski razlogi, ki narekujejo zmanjševanje pravic, medtem ko socialna listina pravi, da jih je treba stalno povečevati.

Stališče ekspertnega odbora je, da so nekatere spremembe poslabšanje pravic, znižanje pokojnin, zaostrovanje pogojev v sistemih zavarovanj dopustne, v kolikor je njihov cilj, da se ohrani sistem in da se ohrani delovanje tega sistema. Temeljno vprašanje je vprašanje zakonodajnega organa in njegove svobode za spreminjanje pravic do pokojnine. Tu pa v Ustavi ni pravih sider, ki bi omejevala zakonodajni organ.

V upravni teoriji poznamo tudi načelo sorazmernosti, ki pravi, da se v človekove ustavne pravice lahko posega samo, če je to nujno potrebno zaradi doseganja določenih ciljev. Če pa se ciljev pač ne da doseči na drug način in če se ne bistveno, torej če se sorazmerno, recimo - posega v to pravico s temeljnim pogojem, da gre v tem primeru za javni interes. Sama pravica do pokojnine v Ustavi na položaj posameznika ne bo bistveno vplivala. Posamezniku te podlage ne dajejo pravice do zahtevka, nanj pa lahko vpliva Ustavno sodišče, ki določi meje zakonodajnemu organu, do kam lahko posega, do kam lahko znižuje pokojnino, do kam lahko znižuje te razmere med plačo in odstotkom, s katerim se nadomešča pokojnina.

Kolikor mi je znano, te ustavne pravice v večini držav po svetu ni. In se mi zdi, da bi to bilo povabilo tudi drugim interesnim skupinam, da bi poskušale dobiti dodatne pravice, zagotovljene v Ustavi, na podlagi pogodbenih razmerij. Hvala.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJČ: Hvala lepa. Stališče DeSUS-a bo predstavil gospod Lenko.

FRANC LENKO: Hvala za besedo, gospod podpredsednik. Predstavnik vlade, kolegice in kolegi poslanci! Ustavna komisija je po končani razpravi o predlogu za začetek postopka za spremembo 50. člena Ustave Republike Slovenije na svoji 13. seji 8.7.2003 sprejela sklep, da ne začne postopka za spremembo 50. člena Ustave.

50. člen Ustave določa pravico do socialne varnosti oziroma določa, da je navedena pravica do socialne varnosti ustavna dolžnost države, in sicer v tej smeri, da uredi in skrbi za delovanje obveznega pokojninskega in socialnega zavarovanja. Takšna ureditev sicer implicitno vključuje pravico zaposlenih in samozaposlenih do pokojnine. Strinjamo se s stališčem tistega dela strokovne javnosti, ki meni, da vključitev pokojnine v slovensko Ustavo kot posebne pravice s pravnega vidika ne bi prinesla nobene direktne spremembe za pravni položaj zaposlenih oziroma upokojenec, niti za pravno ure-

janje dajatev iz zakonov, vendar bi imela po našem mnenju velik psihološki učinek za starejšo populacijo.

Pravica do socialne varnosti, kot jo določa 50. člen Ustave, ustvarja probleme, saj širša javnost pogosto različno tolmači pojem "socialna varnost" in "pravica do socialne varnosti". S svojim predlogom smo skušali dati takšno rešitev, ki bi ločila pravico do pokojnine od pravice do socialne varnosti.

Del strokovne javnosti ni naklonjenem našemu predlogu, ker je prepričan, da je v obstoječem 50. členu Ustave že implicitno podana tudi pravica do pokojnine, vendar po našem mnenju tako stališče ne ustreza naravi drugega odstavka 50. člena Ustave. Namreč, ustavodajalci so, kljub temu da so v drugem odstavku 50. člena eksplicitno navedli, da država skrbi za obvezno zdravstveno zavarovanje, čutili potrebo, da v 51. členu Ustave eksplicitno definirajo pravico do zdravstvenega varstva, kar pomeni, da bi tu uvedli analogijo. Pri oblikovanju predloga za uvedbo postopka za spremembo 50. člena Ustave nas je torej vodila navedena analogija z oblikovanjem pravice do zdravstvenega varstva, kar je določeno v 51. členu Ustave.

Z dopolnitvijo 50. člena Ustave, v katerem bi v podnaslovu izrecno izpostavili tudi pravico do pokojnine kot ustavno pravico, bi eksplicitno povedali, da je pokojnina ustavna kategorija ter kot taka ni prepuščena prosti presoji organom države, da bi lahko le-ti svobodno spreminjali pravico do pokojnine oziroma da bi določali njene omejitve.

Pri zavrnitvi predloga za spremembo 50. člena se po našem mnenju poleg tako imenovanih strokovnih mnenj implicitno izraža nelagodje do starejšega dela prebivalstva. Namreč, Ustava je v faznem zamiku glede razumevanja problematike starejšega prebivalstva. Izraža namreč duh minule dobe. V osnutku pogodbe o Ustavi za Evropo je v okviru listine temeljnih pravic zveze v 25. členu izrecno izpostavljena pravica starostnikov, da živijo v dostojanstvu in neodvisnosti in da participirajo tako v socialnem kot v kulturnem življenju. Z našim predlogom smo anticipirali te težnje, ker smo hoteli z uvedbo pokojnin v 50. členu Ustave izrecno pokazati, da starejša populacija, ko terja pravico do pokojnine, ni breme družbe, ampak je ta pravica njena ustavna in legitimna zahteva, ki je v skladu s 25. členom listine temeljnih pravic v osnutku pogodbe ustave za Evropo.

S svojim predlogom za spremembo 50. člena Ustave smo želeli le-tega dopolniti tako, da bo povsem jasno, da pravica do socialne varnosti predstavlja širši okvir, med tem pa pravica do pokojnine predstavlja upravičenost, ki izhaja iz prispevkov iz minulega dela. Zato apeliram, da vsi poslanci Državnega zbora naša prizadevanja v interesu več kot pol milijona naših upokojujencev Republike Slovenije to zahtevo potrdite. Hvala lepa.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Gospod Sašo Peče, Slovenska nacionalna stranka. Ne, gospod Barovič bo predstavil stališče. Prosim, gospod Barovič.

BOGDAN BAROVIČ: Hvala lepa, gospod podpredsednik. Spoštovane kolegice in kolegi. Če bi gledali film ali pa brali knjigo, ki traja že iz prejšnje točke, bi lahko napisali, da je vsaka podobnost zgolj slučajna. Bom razložil zakaj.

Predlog za spremembo 50. člena sem začel brati z zadnjim odstavkom obrazložitve, ki pravi: "Z eksplicitno uvedbo pravice do pokojnine želi predlagatelj poudariti, da le-ta izhaja iz prispevka, ki ga je državljan vložil iz svojih dohodkov, in da je to pravica, ki mu je dana na osnovi minulega dela." Res je, to drži. A z drugimi besedami sem se vprašal, zakaj. Zakaj ta zahteva, ko imamo vendarle v celotnem procesu vse urejeno. Ljudje, ki hodijo na delo, plačujejo različne prispevke, med njimi tudi prispevek za varno življenje na stara leta. Takšen način urejajo številni zakoni, med seboj povezani. In čemu - to je pač vprašanje, ki se logično poraja s tem v povezavi - potem zapisati še v Ustavo? Čemu? Zato, ker so se ljudje začeli bati, da ne bodo zaradi takšnih ali drugačnih razlogov nič več prejeli pokojnine. Zakaj? Ekonomsko načelo pravi, da normalno minimalno pravilo je, da trije delavci plačujejo prispevek za enega upokojenca. Po statističnih podatkih, ki jih poznam, se mi zdi, da je - ne me držati za besedo ali dva ali trije - v Sloveniji ravno obratno, ko en delavec dela za tri upokojence. Tudi to ni nič slabega, vendar nelogično se nam potem zdi, ko naprej razmišljamo, ko se pokojninska doba spreminja. Torej, vleče, ko morajo, ali bodo morali, ali bomo morali mnogi delati več in več in več let. Mladi ostajajo brezposelni, denarja za zaslužene pokojnine, za prispevke, ki jih ljudje pošteno plačujejo, pa nenadoma ni - izginja, zmanjkuje, nastajajo stebri, en, dva, tri, štiri, pet - ne vem, koliko jih še bo. Nastajajo popularne evropske ali pa zahodne metode lastnega vključevanja in vplačevanja sredstev in denarja za lastno skrb v tretji univerzi življenja; nastajajo strahovi med starejšimi ljudmi, kako bodo preživeli.

Žalostno je, žalostno, da se morajo ljudje iz strahu in nepravilnega načina dela in ravnanja obrniti na spremembe ustavnih členov, ki jim bodo vendarle končno zagotovili tisti minimum za preživetje. Mnogi smo ali ste, da ne bo nesporazumov, začeli vplačevati socialno zavarovanje, sredstva za življenjsko zavarovanje raznoraznim institucijam, ki seveda pridno deset, petnajst let pobirajo denar od vseh nas, zato da bomo mi imeli nekaj po tistih petnajstih, dvajsetih letih za preživetje. Seveda s pridom ta denar obračajo, s pridom ga izkoriščajo - kakšno bo tudi tam stanje, ne vemo.

Tako se vračam na začetek moje pripovedi, vsaka podobnost je zgolj slučajna. Žalostno je, da moramo v tej državi v ustavno kategorijo vnašati skrb in željo starejših ljudi, da bodo vendarle prejeli tisto, kar so celo življenje plačevali. Tudi sam se iskreno vprašam, čez, mislim da 16 let - sem si izračunal - bi naj ali bi lahko nastopil upokojitev. Kaj in od kod bom takrat sploh prejel? Ne glede na to, da ves čas vsi mi plačujemo, ampak mi vsi plačujemo za tiste, ki so danes že zasluženo v pokoju.

Jaz ocenjujem oziroma Slovenska nacionalna stranka ocenjuje, tako kot je moj spoštovani kolega Sašo Peče povedal prej, da bi morala ta država to materijo eksplicitno urejati zakonsko in z zakonom spoštovati. Žal, očitno je strah pred spremembami, ki nastajajo, prevelik.

Zato v Slovenski nacionalni stranki ne bomo nasprotovali temu predlogu. Mislim pa, da so lahko in smejo biti naše besede opozorilo, da ravnanje do vseh nas, do vseh nas na nekaterih področjih seveda ni pošteno in ni pravično. In ne moremo zdaj reševati gospodarske zagate, da mora en delavec v Sloveniji delati za tri upokojence, s spreminjanjem Ustave. To bomo zdaj verjetno to uspeli ali pa naredili. Ampak, mi živimo še

drugačno in drugo življenje, različne sfere. Ali bomo zdaj vse tisto, kar ekonomsko ali drugače ni dobro, spreminjali v Ustavi? Jaz bi se zamislil ob tem.

Še enkrat pravim v imenu Slovenske nacionalne stranke, spoštujem in čutim ta drugi odstavek obrazložitve. V Slovenski nacionalni stranki temu ne bomo nasprotovali.

Še enkrat pa, v razmislek vsem: ali je takšen način pravilen? Hvala lepa.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Ne, da bi si dovolil komentirati, ampak podatki so jasni, okoli 8:5 je razmerje med aktivno populacijo in upokojnenci.

Gospod Potrč, predstavitev poslanske skupine Združene liste.

MIRAN POTRČ: Hvala lepa, gospod podpredsednik. Skupna poslank in poslancev, med njimi tudi mnogi iz Združene liste socialnih demokratov, smo predlagali, da se 50. člen Ustave dopolni tako, da se poleg socialne varnosti ustavno zagotovi tudi pravica do pokojnine.

Poslanska skupina Združene liste socialnih demokratov tak predlog podpira. Pokojnina je namreč socialna pravica le izjemoma. Praviloma je pokojnina pravica iz dela in na podlagi vplačanih prispevkov v okviru sistema pokojninskega zavarovanja, ki ga ureja država in ki mora temeljiti na medgeneracijski solidarnosti. Brez upoštevanja teh načel bi lahko postala pokojnina sedanji generaciji vse bolj vprašljiva. In tega se te generacije boje. Iz dopolnitve Ustave naj bi zagotovili, da bo tudi pravica do pokojnine, in s tem pravica, da upokojnenci dele dobre in slabe strani razvoja družbe, postala nesporna ustavna pravica.

V Združeni listi socialnih demokratov bomo zato predlog podprli, morebitne slabosti same formulacije pa odpravili v kasnejših fazah postopka. Hvala.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala. Gospod France Cukjati, Slovenska demokratska stranka.

FRANCE CUKJATI: Hvala za besedo. Tudi tukaj smo pri spremembi, ki ne bo pomenila nič posebnega, ne bo prinesla nobenih velikih dobrobiti za upokojnence, niti ne nobenih bremen za državni proračun. Nič se ne bo spremenilo, kajti v samem pojmu "socialna varnost" je pokojnina že vključena. V prvem odstavku sedanjega člena se bere takole: "Državljeni imajo pod pogoji, določenimi z zakonom, pravico do socialne varnosti." Mi pa temu še dodajamo, "in pokojnine". Ker je pokojnina del socialne varnosti, bi bilo edino smiselno napisati takole: "Državljeni imajo pod pogoji, določenimi z zakonom, pravico do socialne varnosti, vključno s pravico do pokojnine. To bi bilo smiselno. To bi v nadaljevanju celo mi predlagali, če bo sprejet začetek postopka.

Je pa nek drug problem, na katerega bi rad v tem trenutku opozoril. Namreč, listina iz Nice - dobro jo poznate, evropska listina iz Nice - v 34. členu govori, da mora država zagotoviti ne le pravico do socialne varnosti, ampak tudi do socialnega skrbstva, do socialne pomoči. Tega pa v naši Ustavi ni. In to bi bilo pa smiselno dodati. Pravica do socialnega skrbstva pomeni, ko nekdo, recimo, na stara leta obnemore, mu država ne samo, da prinese pokojnino, če pokojnine iz dela nima, pa socialno pomoč, ki jo lahko imenujemo kakorkoli, ampak da poskrbi tudi, da neka služba skrbi za njega. Ali na domu ali pa se ga preseli v dom ostarelih, ali kakorkoli. Mislim, da ta pravica, na katero opozarja evropska listina iz Nice, bi pa morala najti pot v našo Ustavo. Seveda, predla-

gatelji na to niso mislili. Morda bi se dalo to v nadaljnjem postopku dodati. Ne vem, koliko bi bilo posluha pri drugih strankah. Dosedanje izkušnje ne kažejo tako.

PODPREDSIEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala. Stališča Slovenske ljudske stranke ne bo predstavil gospod Brenčič, ampak gospod Rokavec. Prosim.

FRANCI ROKAVEC: Hvala za besedo. Gospod predsedujoči, poslanke in poslanci! V Slovenski ljudski stranki se zavedamo, da je sprememba 50. člena Ustave, ki naj bi opredelila tudi pravico do pokojnine, lahko in največ deklarativne narave, ne more pa biti na tej ravni materialne oblike. To lahko ureja le zakon. Namreč, menimo, in tako so tudi opredelili strokovnjaki iz strokovne skupine, večina strokovnjakov, da predlog, kakršen je predlagan, ni najbolj primeren in ustrezen. Zato bi verjetno bilo bolj smiselno, tako kot je tudi predhodnik povedal, da bi prvi odstavek 50. člena dopolnili tako, da se glasi: "Državljanji imajo pod pogoji, določenimi z zakonom, pravico do socialne varnosti, vključno s pokojnino."

Namreč dejstvo je, in mi vemo, da se vsi evropski sistemi pokojninskega zavarovanja soočajo z reformami. Zaradi demografskih razlogov, podaljšanja uživanja pokojnine, torej, daljše trajanje, večji stroški, zaradi zmanjšanja števila zaposlenih in poslabšanja tega razmerja. Razlika med prihodki in odhodki se povečuje, večinoma v negativno smer, se pravi, v odhodkovno raven. S tega vidika v poslanski skupini Slovenske ljudske stranke menimo, da bi bilo umestno razmisliti o dopolnitvi 50. člena Ustave, in bomo ta predlog tudi večinsko v poslanski skupini podprli, seveda v nadaljevanju pa poskušali izboljšati tekst v smislu, kot smo ga tudi predstavili. Hvala lepa.

PODPREDSIEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Stališče Liberalne demokracije bo predstavil gospod Anderlič.

ANTON ANDERLIČ: To je eden izmed tistih predlogov, ki so nastali ob priliki ustavnih pobud oziroma pobud za spremembo Ustave s strani vlade in tudi s strani skupine poslancev. Jasno je, da ni bilo v tem smislu zadosti utemeljitev in široke razprave, na Ustavni komisiji se je podpora nekako razdelila in ni bilo zadostne podpore. V poslanski skupini bomo na nek način z razumevanjem spremljali to nadaljnjo razpravo in tudi nekako poskušali vsaj delno zagotoviti podporo nadaljnjim možnostim za razpravo, če bo seveda ta ustrezna večina dosežena, da v nadaljevanju eventualno ob še dodatnih razpravah dosežemo spremembo 50. člena. Hvala lepa.

PODPREDSIEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Stališče Stranke mladih, gospod Diaci.

MARKO DIACI: Hvala za besedo. Lep pozdrav vsem prisotnim! V Stranki mladih Slovenije ocenjujemo predlog za spremembo 50. člena Ustave kot primerne predvsem zato, da bo tudi v najvišjem državnem aktu, Ustavi, zagotovljen temelj medgeneracijske solidarnosti, pravica do pokojnine tako sedanjim upokojevcem, ki so za svoje pokojnine že delali, kot tudi za vse prihodnje generacije, ki bodo z delom to pravico tudi pridobile.

V Ustavi določena pravica do socialne varnosti zagotavlja državljanom pod pogoji, določenimi z zakoni, pravico do socialne varnosti, navedena rešitev pa eksplicitno ne poudarja, da imajo državljani pravico do pokojnine, ki izhaja iz rezultatov njihovih pris-

pevkov v obdobju, ko so plačevali prispevke iz svojega delovnega razmerja oziroma dohodkov. Zelo pomembno je, da se to zapiše v Ustavo tudi zato, da bodo tudi delovno aktivni državljani, poleg obstoječe zakonodaje, imeli tudi v Ustavi eksplicitno zagotovljeno, da bodo zaslužene pokojnine pridobili. Strinjamo se s predlagatelji, da se s spremembo Ustave loči pravica do pokojnine od pravice do socialne varnosti, kot je to urejeno v obstoječi zakonodaji, ki ureja pokojninsko zavarovanje in zagotavlja v obliki državne pokojnine socialno varnost za tiste, ki niso bili v delovnem razmerju.

V Stranki mladih Slovenije ocenjujemo, da bo ta sprememba Ustave poleg psihološkega učinka tudi močna osnova za nadaljnje zakonsko urejanje pokojnin sedanjim, pa tudi vsem bodočim generacijam upokojencev sedaj in v prihodnosti delovno aktivnim državljanom. Treba pa je potem tudi jasno povedati, da sedanje, mlade in tudi bodoče generacije, sedanje tako demografsko kot tudi stanje blagajne zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje kot ene izmed javnih blagajn kljub temu ne more navdajati s pretiranim optimizmom. Zavedati se moramo, da sama sprememba Ustave navedenih problemov ne bo rešila in da gre na načelni ravni predvsem za poudarjanje medgeneracijskih solidarnosti, ki pa mora potekati v obe smeri.

Pravica do pokojnine izhaja iz prispevka, ki ga je državljan vložil iz svojih dohodkov. Gre za pogodbo med državo in posameznikom, ki ga je primerno zapisati tudi v Ustavi. Zato bomo predlog za nadaljevanje postopka in morebitno dodelavo predloga v poslanski skupini SMS tudi podprli.

PODPREDESDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Sledijo razprave poslank in poslancev. Najprej gospod dr. Bernik. Gospod Lenko.

FRANC LENKO: Hvala lepa za besedo. Morda bi samo tukaj en citat definiral, ker eden osnovnih, bistvenih elementov, zakaj naj bi prišlo do spremembe tega 50. člena, je v tem, kot sem prej tudi v predstavitvi stališča poslanske skupine poudaril, da se loči socialna podpora od pokojnine. Namreč, vrsta ljudi danes to pomeša, nekateri pa hočejo to spraviti samo na socialno podporo.

Na predstavitvi javnih mnenj, kjer je bila tudi priznana tudi strokovnjakinja dr. Bubnova, profesorica pravne fakultete, strokovnjakinja za ustavno pravo tudi na tem segmentu sociale, je citirala - citiram tukaj njeno razpravo - pojem "socialna varnost". Seveda ta pojem "socialna varnost" različno definirajo sociologi, ekonomisti, statistiki, "torej pojavljajo se različne definicije, ki begajo tako stroko kot tudi javnost. In v nadaljevanju je potem pa rekla, torej v tem smislu je socialna varnost pač jasna za pravnike, kot sem pa rekla, ne pa za laično, za širšo javnost. In zato bi bilo verjetno s stališča pravne varnosti za državljane veliko bolj primerno, da je tekst Ustave takšen, da ga tisti, katerim je namenjen, torej prebivalstvo, razume."

Mislim, da to stroka tudi priznava, da bi bilo prav in tudi tukaj imam tekst, s katerim je poudarila ista ustavna pravica, da je bila ta zaščita ali pa ločitev socialne podpore od pokojnine v Ustavi Socialistične republike Slovenije dosti jasno definirana, kot pa je danes. Hvala lepa.

PODPREDESDNIK dr. MIHA BREJC: Tudi pravica do dela je bila definirana. Gremo naprej. Gospod Peče. Gospa Jerca Mrzel.

JERCA MRZEL: Spoštovani. Hvala lepa. Obravnavani predlog bom podprla. Pravzaprav se tako kot prejšnji dotika temeljnih vrednot politike, to je pravičnost, humanost in modrost.

Zavedati se je treba, da so ljudje pred nami, pa tudi mi še, pravzaprav, delali, ne da bi se vprašali o tem, kako je ta naša bruto ali neto plača in je, pravzaprav, šel del dohodka ves čas v ta sklad. To se pravi, ljudje so si zaslužili pokojnino. To je ena temeljnih zadev, se mi zdi. Poleg tega so ti ljudje najbrž ustvarili tudi temeljni kamen naše državnosti, o kateri sedajle govorimo in ki se sedaj morda bojijo za svoje dohodke. In zato neka-ko moram reči, da ne dvomim v pozitivno realizacijo tega člena. Rada bi pa omenila samo še toliko in opozorila na lep slovenski pregovor, ki pravi: Ti očeta do praga, sin tebe čez prag. Hvala lepa.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Gospod Franci Rokavec, gospod Štemberger, gospod Ivan Kebrič.

IVAN KEBRIČ: Hvala za besedo. O tej zadevi bi lahko zelo na široko in dolgo razpravljali, vendar se osredotočimo na bistvo. Če bi danes povprašali javno mnenje, v kaj ali v koga najbolj zaupajo, sem trdno prepričan, da bi z velikim procentom bila postavljena postavka, da ljudje, državljani zaupajo Ustavi. Zakone lahko s tako ali drugačno opcijo dokaj, če imaš neko večino, spreminjaš. Ustavo zelo težko. In kot so predgovorniki povedali, če bomo spremenili ta 50. člen, za kar sem globoko prepričan, da ni razlogov, kot so tudi predgovorniki povedali, da se temu nasprotuje. Vsekakor pa je to razprava, ki, če odpremo ta člen, ga bo možno v nadaljnjih razpravah strokovno in s teh vidikov dopolniti tako, da bomo dobili tak člen, s katerim bodo pa vsi državljani najbolj zadovoljni.

Z ozirom na tehnološke in druge spremembe, tudi demografske, se seveda razmerje aktivnega prebivalstva in upokojujencev, pa tudi konkretno zavarovancev, to so zaposleni, ki plačujejo te prispevke, slabša. Ampak temu nismo krivi in niso krivi niti starejša generacija niti mlajša. To je tehnološki razvoj, ki nadomešča z modernejšimi stroji toliko in toliko delovne sile, in zato je pač tako razmerje, kakršno je.

Poglejte, bistvo - so predgovorniki tudi poudarili in si ga dovolim še jaz poudariti - je to, da pokojnina ni socialna kategorija. Mi imamo v zakonu marsikaj zapisano. Tudi niso vse pokojnine iz naslova vplačanih prispevkov. Spomnil bi vas na državne pokojnine, za katere niso bili vplačani prispevki, pa nisem slišal nobenega prigovora, da bi to bilo sporno. Pustimo to, da je pomanjkljivost, da tam ni socialnega cenzusa, saj se da vse izboljšati in popraviti. Zato v poslanski skupini menimo, da za ta naš predlog za spremembo tega člena Ustave, za katerega upamo, da ga bomo danes podprli in ga v nadaljnji razpravi, kot sem dejal, izboljšali, ni pravega razloga za nasprotovanje. Predlog evropske ustave kar v treh členih govori o skrbi za starejše. In si dovolim opomniti tudi predgovornika, dr. Cukjatija, da je v evropski ustavi, kakršna bo sprejeta, ta skrb za starejšo generacijo vedno bolj v ospredju. In se bo moralo v državnih proračunih - sam sem bil na večih forumih in posvetovanjih - najti denar oziroma rezervirati in planirati denar tudi za te dejavnosti. Kajti več ali manj pričakujemo, morda kdo ne, vendar večina bo prav gotovo želela doživeti starost in v starosti uživati sadove svojega dela iz aktivne

dobe. Zato zagotovimo to pravico, ki ne bo imela, ponavljam, drugih posledic kot prigovor, saj je to že skozi 50. člen, prvi in drugi odstavek, do nekje zagotovljeno. Tudi za invalidsko zakonodajo smo se danes zavzemali in sem prepričan, da bomo 14. člen odprli in ga v nadaljnji razpravi še izboljšali, tako kot bomo izboljšali tudi tega.

Zato apeliram, kolegice in kolegi, pomislite, da boste tudi vi enkrat starejši in da si boste tudi vi s svojim delom zaslužili pokojnine, ki bi jih želeli uživati v miru in v zadovoljstvu. Kajti zaupanje v določen sistem, v Ustavo, o kateri sem govoril, v katero imajo državljani največ zaupanja, bo dalo vsakemu državljanu tisto osebno zadovoljstvo, da bo z veseljem in optimizmom zrl na svoja starejša leta. Še enkrat apeliram, da razmislite o tem in ne nasprotujete, da dobimo danes večino, ki je potrebna, na drugi strani pa da odpremo ta člen, ki ga bomo prav gotovo v nadaljevanju izboljšali, da bi pokrtil čim več tistih koristi, ki jih državljani od nas kot od zakonodajnega telesa pričakujejo. Hvala za vašo pozornost.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Gospod Vojko Čeligoj. (Ne želi.) Gospa Sonja Areh Lavrič? (Tudi ne.) Gospod Brenčič, izvolite.

STANISLAV BRENČIČ: Hvala lepa za besedo, gospod podpredsednik. Če sem že nekako razumel in tudi povedal, da ne bom nasprotoval vključitvi invalidnosti v 14. člen, ki vzpostavlja enakost državljanek in državljanov pred zakonom, pa tega predloga ne bom podprl oziroma bom glasoval proti.

Tudi 50. člen so tvorci Ustave zastavili tako, kot so razumeli pomembnost Ustave oziroma pomembnost členitve, ki jo mora Ustava državljanom in državljanom ponuditi v svojem nevtralnem bistvu. Sploh pa, ko govorimo o pravici do socialne varnosti, je člen, tako kot je napisan, takšen, da ga je velika škoda spreminjati in mu vzeti tisto avtonomijo, ki jo ima in zaradi česar je takšen, kot je, dominanten. Poglejte, zakaj pa ne bi mi napisali pravice do dela. Mi imamo v 49. členu svobodo dela. Zakaj pa ne bi napisali v 50. člen pravice do dela, na temelju katerega bomo lahko zaslužili pokojnino? Zakaj ne bi napisali pravice do plače za delo? Zakaj ne bi napisali pravice do štipendije? Kot da enostavno ni nekoga, ki še danes išče svoj prostor pod soncem. Zdaj je 50. člen resnično takšen, da ga je razumeti. In da je država dolžna z zakonom, ki je za vsako področje, "lex specialis", zagotoviti socialno varnost. Ne glede na to, kako posamezen zakon imenuje ali kako posamezen postulat socialne varnosti zapišemo ali ga lahko kot termin imenujemo.

Tako da vem samo to, da tako, kot jaz razumem Ustavo, je vstop za dopolnitvijo prvega odstavka v smislu pravice do socialne varnosti še z vpisom do pokojnine popoln diskurs namena tega člena. In zato ga ne morem podpreti. Pa s tem nisem nič proti temu, da, kaj jaz vem, država ni dolžna zagotavljati pokojnine. Ne, najprej si je treba pokojnino v skladu s pozitivno zakonodajo zaslužiti oziroma je treba zanjo varčevati, država vstopa kot socialni korektiv tam, kjer v življenju ali v določenih okoliščinah nekdo tega ni mogel ustvariti.

Tako da, mislim, da zato, da bo Ustava ostala tisti "Grundgesetz" ali tisti temeljni zakon, je slabo, da tako posegamo v 50. člen. Jaz te spremembe ne bom podprl oziroma glasoval bom proti. Hvala.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala. S tem smo izčrpali listo prijavljenih razpravljavcev, razpravljalk, tako da zaključujem razpravo, razen če ni še kdo, ki bi izrecno želel besedo. Gospod Drobnič, dobro, tri minute. Se lahko izklopite, gospod Brenčič, prosim.

mag. JANEZ DROBNIČ: Hvala lepa za besedo. Toliko leporečja, sprenevedanja, pa lahko rečem tudi priliznenosti, kot sem jo srečal, kot sem jo slišal zdajle ob tem razpravljanju, že dolgo časa nisem. S takšnim napadom na Ustavo, s takšnimi predlogi bomo resnično devalvirali vrednost Ustave. To ni dostojno za neko demokratično državo, poleg tega pa tudi ta predlog spada v tiste, ki ne bodo prinesli nič koristnega oziroma, popravljam, ta predlog bo naredil celo zmedo. Zakaj? Ločevanje pokojnine od socialne varnosti je napačno, to spada v sklop, ampak pustimo definicije, tako kot ste povedali. Ampak, predlog je v nasprotju z načeli splošnega pojmovanja socialne politike, država pomaga tistemu, ki je v stiski, ki gre preko ravni te revščine, takrat vstopi država. Če bi bila v naši državi pravica do dela, potem bi sledila tudi pravica do pokojnine. Ker pa tega ni, razen seveda če bomo mi napisali, da je pravica do pokojnine, potem je tudi iztožljiva, potem tudi ni socialna kategorija, je iztožljiva. Potem prevrnemo vse principe vzajemnosti. Potem prevrnemo vse te principe, da za trud, za vplačila v zavarovalni sistem nekaj dobiš, kajti nekdo drug, ki ne bo nič vplačal, bo kljub temu dobil, pa ne glede na to, da je bogat in da ima ogromno bogastva in fiksne prihodke in mu ni bilo nikoli potrebno se zaposliti. To vključujete. Kaj bodo potem porekli tisti, ki delajo 40 let, pa bodo imeli enake pokojnine kot tisti, ki niso delali. Razumem, da je bila državna pokojnina uvedena. Zaradi tega, ker nekatere kategorije so delale, pa niso imele urejene-ga zavarovanja. Vendar je pogoj naslednji, da nimajo drugih prihodkov. To je princip socialne države, in princip, da državljani v prvi vrsti sami skrbimo za lastno socialno varnost. In šele če ta odpove, potem vstopi država.

V tem primeru gre pravzaprav le za problem reševanja nejasne politične legitimacije vlagateljev, ki se sicer na deklarativni ravni zavzema za upokoјence, na zakonodajni ravni, vendar je njeno delovanje v praksi drugačno. Za izvajanje socialne politike, pokojnin, socialne varnosti so ustavni člani zadostni. Če imajo vlagatelji tu takšno razumevanje, ga lahko izvedejo v zakonodajnem postopku. Ko pa nastopi zakonodajni postopek, pa ravno ti vlagatelji delujejo v nasprotju z zagotavljanjem skrbnosti in doslednosti pokojnin. V Novi Sloveniji se zavzemamo, da se z zakoni zagotovi ustrezno urejanje pokojnin in socialne varnosti na principih medgeneracijskega sporazuma, vzdržnosti javnih financ in odgovornega vodenja gospodarske politike v Sloveniji. Za tisti del, ki je izven sistema vzajemnosti, na principu solidarnosti, ki je najpomembnejša podlaga za zagotavljanje socialne ravni upokoјencev. Zato ne potrebujemo demagogije v Ustavi.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala. Zaključujem sedaj razpravo. O predlogu sklepa, da se začne postopek za spremembo Ustave, bomo v skladu s časovnim potekom seje zbora odločali v okviru glasovanj po končani zadnji točki dnevnega reda. S tem prekinjam to točko dnevnega reda..

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Prehajamo na odločanje. ... Pri 10. točki imamo naslednji predlog, in sicer za začetek postopka za spremembo Ustave Republike Slovenije z osnutkom Ustavnega zakona EPA 391-III.

Prebral bomo predlog sklepa: "Državni zbor Republike Slovenije sprejema predlog skupine poslancev s prvopodpisanim Valentinom Pohorcem, z dne 21.12.2001, EPA 391-III, za začetek postopka za spremembo 50. člena Ustave Republike Slovenije." Ustavna komisija Državnemu zboru sicer predlaga, da tega ne sprejmemo, če pa bo Državni zbor z dvotretjinsko večino ali več odločil drugače, bomo potem to upoštevali in pripravili stališče.

Lahko odločimo? Mir v dvorani! Glasujemo. Smo sredi glasovanja. 87 navzočih, 72 za in 12 proti.

(Za je glasovalo 72.) (Proti 12.)

Sklep je sprejet.

Ustavna komisija bo pripravila stališča in z njimi seznanila Državni zbor, ki bo o tem končno odločal.

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

STROKOVNA SKUPINA

PRI USTAVNI KOMISIJI

Nadaljevanje 23. seje
(5. december 2003)

Sejo je vodil dr. Miro Cerar, vodja strokovne skupine.

VODJA dr. MIRO CERAR: ... sem se odločil, da kar nadaljujemo s prekinjeno 23. sejo strokovne skupine. Glede na to...

VODJA dr. MIRO CERAR: ... Prehajamo na nekoliko bolj zapleteno točko, to je pa **50. ČLEN USTAVE, OSNUTEK USTAVNEGA ZAKONA ZA SPREMEMBO TEGA ČLENA, PRAVICA DO POKOJNINE.**

Tu pa moramo spomniti, da smo imeli – to bo še najbolj vedel naš poročevalec mag. Krivic – eno najbolj zavrnilnih mnenj, kot tako najbolj strogo. Rekli smo, da je to najslabši predlog v tem sklopu ustavnih predlogov.

Zdaj ne vem, če smo mi tu zdaj kompetentni tudi brez strokovnjakov za to specifično področje, da bi o tem razpravljali. Vendar bi nekaj predlagal. Glejte, to je spet primer, ko je ustavna komisija drugače odločila kot Državni zbor. In zdaj smo nekako v situaciji, ki je nismo pričakovali. Predlagal bi, da na eno od naslednjih naših sej, kar na prvo naslednjo, povabimo strokovnjake s področja delovnega in prava socialne varnosti, in tako naprej, tudi z naše pravne fakultete in od drugod, da mi res iz prve roke od njih slišimo, kakšne ima lahko to konsekvence potem za pravni sistem, če bi to pravico vključili v ustavo, kot je že tudi mag. Krivic omenjal v svojem mnenju. Torej, s tega vidika bi danes lahko samo to zaključili, kot smo pri sodstvu, recimo, pa bi to jaz lahko poročal, če mag. Krivic ne želi. Se strinjaš, mag. Krivic?

mag. MATEVŽ KRIVIC: Absolutno!

VODJA dr. MIRO CERAR: No, bom kar ustno povedal. No, za vsak slučaj bom imel dva, tri stavke napisane. Dobro.

Se pravi, ugotavljam, da glede pokojnine bomo razpravo opravili, ko bomo na naslednjo sejo povabili strokovnjake s tega področja, da bomo lahko kompetentno nekaj rekli na to temo. Ker se spomnim, da ne bo nesporazuma, mi smo bili kompetentni tudi v prvi razpravi, ker smo takrat imeli pisna gradiva teh strokovnjakov. Samo zdaj gre pa že tako zares, da bi pa rad, da so res prisotni tudi osebno. Ja, prosim.

mag. MATEVŽ KRIVIC: Pa en nov moment se je pojavil – tisti, ne vem, socialna oskrba, ali kaj. Tisto bi pa res dodatno pogledali.

VODJA dr. MIRO CERAR: Tako. Še dodatek, eno stališče – ja, se strinjam. Tako. Ja, se strinjam, tako da bo jasno. No, in potem smo pri predzadnji točki ...

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

STROKOVNA SKUPINA

PRI USTAVNI KOMISIJI

24. seja
(22. december 2003)

Sejo je vodil dr. Miro Cerar, vodja strokovne skupine.

VODJA dr. MIRO CERAR: Pričenjam 24. sejo strokovne skupine ustavne komisije. In najprej zelo lepo pozdravljam številne goste, tako iz področja pravosodja, kot tudi iz naše Pravne fakultete. In tudi vse člane, ki so se udeležili in še posebej, seveda, da ne pozabim, tudi predstavniki ministrstva za pravosodje.

Mislím, da se nam bo še nekaj članov skupine pridružilo naknadno. Nekateri pa so napovedali svoj odhod po kakšni uri razprave in podobno, tako da bi predlagal, da se skušamo čim bolj racionalizirati. To bom tudi jaz zdaj skušal takoj narediti, skratka, da smo v izvajanjih čim bolj kratki in da vsak pove tisto bistveno sporočilo, ki ga ima. Imamo tri, štiri točke dnevnega reda: poročilo koordinatorja, druga točka je obravnava problematike sodstva, tretja je problematika 50. člena ustave, tako imenovana pravica do pokojnine in četrta razno, če bomo šteli, da je tukaj kaj pomembno povedati...

VODJA dr. MIRO CERAR: ... In sedaj prehajamo k tretji točki dnevnega reda. Jaz mislim, da če ste toliko pri volji, da ne bi zdaj delali odmora, razen če imate željo, sploh ker bodo še nekateri odšli. Jaz sem tudi zelo hvaležen za potrpežljivost, prof. Anjute Bubnov Škoberne in njenega asistenta. Skratka, da zdaj ne izgubljamó časa in bomo kar otvorili to temo. Jaz predlagam, da mogoče tukaj res damo besedo najprej profesorici, ki se na to področje spozna.

Namreč, naj samo opozorim. Stališča poslanskih skupin tukaj so takšna. Potem, ko je Državni zbor z neverjetno veliko večino podprl to, da se pravica do pokojnine vključi v besedilo ustave, seveda, gre samo za začetek postopka, to ni dokončna odločitev. In zdaj predlagajo sklepe, da bi se recimo člen dopolnil tako, da bi pisalo v mnenju, v 50. členu, da imajo državljani in tri pikice pravico do socialne varnosti vključno s pravico do pokojnine, vključno s pokojnino in pravico do socialne oskrbe in vključno s pokojnino, te diktije se pojavljajo, vi to imate pred seboj, verjetno. Zdaj bi jaz vas vprašal in mag. Grego Strbana, da nam pojasnita, kakšno je vaše stališče do tega člena. Prosim, gospa Škoberne.

dr. ANJUTA BUBNOV ŠKOBERNE: Mislim, da je osnovni razlog, zakaj se predlaga ta dopolnitev prvega odstavka 50. člena o tem, da v laični javnosti, niti v strokovni ni vedno jasna vsebina pojma socialna varnost. Ta pojem ni definiran, niti izrecno definiran, direktno definiran, niti na mednarodni ravni, niti na nacionalni ravni. In ta pojem socialna varnost se potem meša s pojmom socialno varstvo, socialno skrbstvo, socialna pomoč.

Jaz sem o tem pisala, morda ste prebrali v Pravni praksi. Decembra leta 2002 sem poskušala narediti opredelitev vsebine teh pojmov na temelju mednarodnih aktov, ki zavezujejo Slovenijo. Te mednarodni akti pa poznajo dve pravici, pravico do socialne varnosti in pravico do socialne pomoči. Torej ločujejo ti dve pravici. To so zlasti, dobro, Mednarodni pakt o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravicah, ki ima določeno pravico do socialne varnosti, vključno s socialnim zavarovanjem, konvencija Mednarodne organizacije dela, številka 102, ki nekje najbolj natančno opredeljuje vsebino te pravice do socialne varnosti, sicer posredno Evropska socialna listina, stara spremenjena in v okviru Evropske unije, Listina temeljnih pravic delavcev in Listina temeljnih pravic v EU iz leta 2000 iz Nice. Torej skupna značilnost, če bereš vsebino posameznih členov je ta, da pravica do socialne varnosti temelji na prejšnji zaposlitvi oziroma delu, torej gre za pravico do nadomestitve izpadlega dohodka, ki ga zaposlena oseba ali druga aktivna oseba ne more ustvarjati, ker jo doleti neko stanje, nek socialni primer, ki jo, zaradi katerega je začasno ali trajno nezmožna za delo. Torej bolezen, materinstvo, brezposelnost na eni strani kot začasni primeri in trajno invalidnost ali starost. Torej gre za pravico kontinuitete dohodka, do nekega denarnega nadomestila tistega izpadlega dohodka, ki ga posameznik ne more ustvarjati, na eni strani pravica do socialne pomoči, denarne socialne pomoči. Če se omejim samo na to, pa je pravica tistih, ki nimajo nikakršnih, ali nimajo zadostnih sredstev za življenje. Torej, ta pravica je pa drugačna od pravice do socialne varnosti, ki je standardizirana, do katere je upravičen vsakdo, ki praviloma plačuje prispevke. Ta je odvisna od določenega socialnega stanja, ki se ugotavlja v vsakem konkretnem primeru in zaradi katerega se potem posamezniku prizna pravica do neke socialne pomoči. Torej, iz mednarodnih aktov lahko povzamemo to razlikovanje, kar pomeni, da je pravica do pokojnine zaobsežena s pravico do socialne varnosti. Torej, pokojnine v smislu, kot jo pač predlagajo predlagatelji, torej, ki naj bi temeljila na nekem minulem delu oziroma prispevanju v sistem.

Če pogledamo Ustave evropskih držav, Ustav držav Evropske unije, lahko ugotovimo, da ima izrecno določbo o pravici do socialne varnosti belgijska ustava. To je nova določba, ker Belgija dolgo časa na tem področju ni imela določbe, to je 23. člen. Večje število držav članic Evropske unije imajo določeno pravico do socialne pomoči kot obveznost države, da zagotovi vsakomur nek minimum. Potem pa imajo še različne določbe, ki pa ne določajo pravico, ampak dolžnost države, da uredi nek sistem socialne varnosti ali socialnega zavarovanja. Torej, pravice do pokojnine kot neke posebne ločene pravice nobena ustava, saj teh držav članic Evropske unije, izrecno ne zahteva. Italijanska ustava določa pravico do, pač, nekaj denarnega nadomestila za vse socialne primere vključno s socialnim primerom starosti. No, če pogledamo našo ustavno

določbo, mislim, da je pri nas pravica do pokojnine z ustavno določbo 50. člena relativno dobro oziroma tudi ustrezno varovana.

Prvič, pravica do socialne varnosti obsega tudi pravico do pokojnine. Torej tukaj je prepuščeno, seveda, zakonodajalcu, da bo določil pogoje in obseg te pravice. Ampak samo na podlagi te pravice še ne bi bilo nujno, da država vključi tudi pravico do pokojnine v okviru pravice do socialne varnosti.

Ampak drugi odstavek je pa zelo natančen, ker izrecno nalaga državi dolžnost, da uredi, prvič uredi, torej z zakonom uredi verjetno in skrbi za delovanje, kar je še posebej pomembno za obvezno, pokojninsko, socialno zavarovanje. Kaj je socialno zavarovanje, pa je v Evropi sorazmerno jasno. Torej gre za zavarovanje, za socialne primere, ki ima vgrajene tudi neke socialne korektive pogosto in kjer pravica nastane na temelju prispevanja. Prispevanja zaposlenih oseb. Ta krog se je zgodovinsko širil od zaposlenih na samozaposlene, na kmete, temelji torej na minulem delu, na prispevanju.

Dobro, moja ocena je, da je pravica do pokojnine v smislu, kot jo predlaga DeSUS in še skupina poslancev, v bistvu v naši ustavi primerno varovana.

Zdaj, če bi se politično odločili in prepričana sem, da bo tudi na tem področju, pač, odločitev politična. Če bi sprejeli dikcijo državljani, kar je v naši Ustavi relativno netočna formulacija, ker pravica do socialne varnosti nastane na temelju dela. In v naši državi ima vsakdo pravico do pokojnine, ki je zakonito delo v Sloveniji oziroma je vsakdo zavarovan zdravstveno in pokojninsko in invalidsko. Torej, če zakonito delaš si, ne samo, da imaš pravice iz zavarovanja, ampak si tudi obvezno zavarovan, moraš biti zavarovan. Če bi s to dikcijo šli državljani, imajo pod pogoji, ki jih določa zakon, pravico do socialne varnosti. Na primer najprimernejša bi bila dikcija vključno s pravico do pokojnine, podobno dikcijo pozna tudi Mednarodni pakt o ekonomskih in socialnih pravicah, kjer je tudi očitno zaradi nekje dvoiličnosti, kot imenujejo to pravico do socialne varnosti, dikcija, vsakdo ima pravico do socialne varnosti vključno s pravico do socialnih zavarovanj. No, torej, če bi šli na to dikcijo, pa bi nastala lahko ena težava. Ker če je subjekt pravice državljan, bi taka določba lahko pomenila, tudi bila interpretirana kot, da je to pravica vsakega državljana ne glede na njegovo zaposlitev in delo oziroma ne glede na njegov socialni položaj in bi prišli do nacionalne pokojnine. Nacionalne pokojnine poznajo skandinavske države, nekatere jo ukinjajo, Švedska jo ukinja zaradi prevelikih stroškov, ampak nacionalna pokojnina v skandinavskih državah pomeni pravico vsakogar, ki dopolni določeno starost, 65 ali 67 let, do pokojnine v breme države. Torej, to je nacionalna pokojnina. Od klošarja do kralja ima vsakdo, ki izpolni starostni pogoj, pravico do pokojnine. In, če bi mi imeli to formulacijo, po moji oceni bi lahko enkrat prišlo, pač, do interpretacije, da če ima državljan to pravico, jo ima torej vsak državljan.

Zdaj, pod pogoji, ki jih določa zakon, zdaj ali lahko zakon omeji pravico vseh državljanov, to boste drugi pravniki še bolj natančno vedeli kot jaz. Ampak, zdi se mi, da je to ena nevarnost. Zdaj to bi bili pravni učinki, možni pravni učinki take formulacije. Zdaj, seveda, ni pa za spregledati neke socialno politične učinke med prebivalstvom, prebivalstvo se čuti negotovo, zato ker je zakonodajalec v to pravico že posegel, po

moje na protiušten način, ker zdaj znižuje pokojnine, ki so bile priznane s pravno-močno odločbo, po drugi strani se ustvarja neka fama, da čez dvajset let ne bo imel nihče pokojnine, kar, seveda, ne more držati, dokler bodo zaposleni, bodo lahko prispevali. Vprašanje je, seveda, višina pokojnine. Tukaj Ustavno sodišče, pač, uporablja načelo proporcionalnosti pri presoji. Tako da, sigurno je, da če bi ta pravica bila vključena, nekje to državljanom da neko večjo gotovost, da bodo na starost upravičeni do neke denarne dajatve, ki so jo pač praviloma vnaprej plačali s prispevki.

Torej, zdaj, kot sem rekla, da zaključim, osebno mislim, da ni nujno to pravico vključiti, da se pravno ne bi smelo nič poboljšati v korist tistih, ki so zaposleni in plačujejo prispevke. Je ta nevarnost, da se bo razširila pravica. Če pa mene osebno vprašate, pa mislim, da najbolj manjka v Ustavi pravica do socialne pomoči. Ker to je tista najnižja pravica, ki jo druge ustave določajo, da država mora vsakomur zagotoviti življenje vredno človekovega dostojanstva. Torej, tudi klošarju mora zagotoviti nek minimum, neko zavetišče...(nerazumljivo)... nek topli obrok oziroma neko denarno dajatev. To bi po moje, če bi hoteli nekako našo Ustavo dopolniti, bi bilo to bolj primerno, da ...(nerazumljivo)... Se pravi, državljani imajo pod pogoji ki jih določa zakon, pravico do socialne varnosti in do socialne pomoči. Potem bi bilo pa vse pokrito.

VODJA dr. MIRO CERAR: Hvala. Ali dovolite še, da vas nekaj vprašam. Namreč, v predlogu poslanske skupine SDS predlagajo, da se doda vključno s pokojnino in pravico do socialne oskrbe. Kaj pa o tem, če bi samo to še kratko komentirali?

dr. ANJUTA BUBNOV ŠKOBERNE: Zdaj, socialna oskrba, tega pojma ne uporablja noben naš zakon. Naš zakon je bil, v preteklosti smo uporabljali pojem socialno skrbstvo. Socialno skrbstvo, ta pojem je bil opuščen nekje na začetku 80-ih let in se nadomestil s pojmom socialno varstvo, zdaj nimamo zakona o socialnem skrbstvu, ampak o socialnem varstvu. To pa je plod tudi nekega zgodovinskega razvoja v Evropi. Ker socialno skrbstvo je bilo namenjeno samo nekim ogroženim skupinam, kot so invalidi, težje telesno ali duševno prizadete osebe, alkoholiki, nekemu, ki potrebuje posebno skrb. Potem pa se je v Evropi nekje ta filozofija razvijala v tej smeri, da je pravica do socialne pomoči v denarju ali storitvi v bistvu pravica vsakogar, ki se znajde v določenih okoliščinah. Torej lahko tudi pravica aktivnih oseb. To je bil bistven premik. Amerika, anglosaške države še vedno v bistvu pač omejujejo pravico do socialnih pomoči za tiste, ki dejansko niso možni sami skrbeti za sebe, to so stari, invalidi, otroci. Evropa, zlasti celinska pa je šla, bi lahko rekla kar cela Evropa na to širšo interpretacijo, da ima vsakdo kot pri nas pravico do denarne socialne pomoči, tudi oseba v aktivni dobi, če nima nikakršnega drugega dohodka, ni zaposlena, nima nadomestila za brezposelnost, ker ni izpolnila pogojev, ali je že iztekla, torej, se ugotovi, da je brez sredstev za življenje in ima pravico do socialne pomoči. Če bi pokojnino spustili, tako kot sem rekla, in bi s socialno oskrbo preformulirali v socialno pomoč, angleški pojem je tukaj "social security in social asistence" bi se mi zdela pa to dopolnitev in sicer koristna dopolnitev Ustave. Ker tukaj bi pa potem država tisti minimum morala zagotavljati vsakomur, kar mu že na temelju zakona o socialnem varstvu. ...(nerazumljivo)... Prosim?

Ja, naša zakonodaja presega ta pojem. Pravico do denarne socialne pomoči imajo rezidenti. To je, da državljani in tujci, ki imajo dovoljenje za stalno prebivanje. Pravico do, katero drugo sem hotela reči še...(nerazumljivo)... Torej, državljani in tujci, ki imajo dovoljenje za stalno prebivanje, to je pri nas...(nerazumljivo)... Do denarno socialne pomoči? Do socialne pomoči, državljani in tujci, ki imajo ...(nerazumljivo)... Ta člen bo itak, veste, ker gremo v EU, državljanstvo ...(nerazumljivo)... Ta člen bo pomemben samo za državljane držav, ki niso članice EU. Državljan EU je pa izenačen s slovenskim državljanom in bi imel vse te pravice sicer že na podlagi uredb. Zdaj, edino pravica do socialne pomoči je tista, ki se po pravnem redu ureja v okviru nacionalnih zakonodaj in so v bistvu, kdor nima pravice ...(nerazumljivo)... Vsakdo, ki je na ozemlju Slovenije, torej tudi državljani EU .. Ta pomoč se pa ne izvažata, na primer, se ne nakazuje v drugo državo, ker pa se pravica do pokojnine in vse druge pravice. Torej, te dajatve pa se nakazujejo tudi v druge države članice EU, pomoč pa ne. Ker filozofija je taka, da je pač pomoč prirejena nacionalnim in socialnim razmeram. To kar je pri nas 50 tisoč na primer dovolj za preživetje v narekovaju, dobro, seveda, ne more biti dovolj v Nemčiji ali Franciji, kjer imajo to pomoč določeno nekoliko višje in je potem tukaj, pač, ta bojazen za pač socialni turizem in tako naprej.

VODJA dr. MIRO CERAR: Hvala lepa. Ali bi mogoče mag. Grega Strban želel še kaj dodati, ker tudi povabljen je bil kot, prosim, če bi želel besedo, preden se začne razprava.

mag. GREGA STRBAN: Hvala lepa. Mislim, da se gre s tem, kar je prof. Škobrneta povedala, samo strinjati. Torej, predlog, kot ga imate pred seboj, ni nujna sprememba Ustave, celo več, lahko je škodljiva, kot smo slišali. In pravica socialne varnosti se uresničuje pri nas preko socialnih zavarovanj, tudi pokojninskega, ki je kot že omenjeno zapisano v Ustavi, da država uredi in skrbi za delovanje in eminentna pravica, ki izhaja iz tega obveznega pokojninskega zavarovanja je ravno pravica do pokojnine, do starostne pokojnine, če želite, ker tudi pokojnin poznamo več vrst, ne samo starostno, ampak tudi družinsko, vdovsko, delno in državno. Pri čemer poudarjam, da je strah, da bi pri tej dikciji se sistem socialne varnosti ali pa pokojninski sistem znižal samo na državno pokojnino, odveč, ker državna pokojnina ni pravica iz pokojninskega zavarovanja. Tudi naš zakon tako opredeljuje in je po svoji naravi pravica iz sistema socialnih pomoči.

Kar se tiče same opredelitve, v mednarodnem sistemu je jasno, kaj je socialna varnost. Vsi riziki, ki jih pri nas pokrivajo socialna zavarovanja so vključeni v socialno varnost, posebej se obravnava iz navedenih razlogov socialna pomoč. Naj samo dodam še to, da v posameznih državah, pa pod pojmom socialna varnost razumejo tudi socialne pomoči. Torej, socialna zavarovanja, kot jih razumemo pri nas in socialne pomoči in še družinske prejemke. Toliko je nekoliko različna mednarodna definicija pojma socialne varnosti od nekaterih nacionalnih, čeprav tudi pri tem opozarjam, da ni v vseh državah enoten pojem socialna varnost. Ponekod govorijo ...(nerazumljivo)... na Irskem, ponekod samo o socialnih zavarovanjih v Grčiji, ponekod, v Nemčiji recimo govorijo kot

"Socialrecht" ali pa oni "Socialsicherheit" tudi govorijo tudi pravico do - pri socialnih zavarovanjih - socialne pomoči nekaterih družinskih prejemkov. Samo toliko.

Zdaj, kar, torej, ta predlog mislim, da je za zavreči v taki obliki, kot je, ali pa za zavrniti. Kar bi bil napredek, se pa povsem strinjam, da bi določili pravico do življenja, ki je vredno človekovega dostojanstva, to je v številnih evropskih državah, tudi nemški, pa nima drugih socialnih pravic in tudi še v nekaterih drugih državah. Zdaj, tam bi lahko vključili pravico do življenja, ki je vredno človekovega dostojanstva, vključno z državno pokojnino, če bi jo že morali nekam dati.

Potem naslednjič, če še nekoliko razširim, kot poznam nekatere modernejše Ustave, recimo portugalska, ta poleg pravice do socialne varnosti posebej ureja med temeljnimi socialnimi pravicami tudi pravico vseh starejših ljudi do ekonomske varnosti, stanovanjskih pogojev, možnosti družinskega življenja, življenja v skupnosti, ki naj prepreči ali premaga izolacijo in socialno izključnost. Torej, to je nekaka širša dikcija, s katero bi dosegli mogoče nek napredek tudi skozi interpretacijo Ustavnega sodišča, ampak ne pa zdaj ta dikcija. Seveda, če je preveč opisno, potem ...(nerazumljivo)... Ali pa preveč ...(nerazumljivo)... se bodo preveč previl potem ...(nerazumljivo)... Nekateri profesorji ugotavljajo, da je lahko kršeno načelo demokracije, ker zveže pravne roke vsakokratnemu zakonodajalcu ali pa se taka določba degradira v neuresničljivo programsko normo. Zdaj, to je strokovno mnenje, če bi politično morali nekako vztrajati pri pravici do pokojnine, pa kar mislim, spet še enkrat poudarjam, ni primerno. Potem bi se morali napisati vključno s pravico do ustrezne starostne pokojnine ali nekaj takega, če bi hoteli nek nivo v Ustavi ohranjati. Ampak, kot rečeno je to zelo vprašljivo. Ne pa kar tako vključno s pravico do pokojnine prinaša samo zmedo. Toliko zaenkrat. Hvala.

VODJA dr. MIRO CERAR: Hvala. Aha, kar izvoli.

mag. GREGA STRBAN: Poleg tega, če sem ravno pri tem bi se mi zdelo tudi poleg pravice do življenja, ki je vredno človekovega dostojanstva spremeniti besedico "državljan" v "vsakdo". Pod pogoji, ki jih določa zakon. Zato, ker, kot je prof. Škobrnetova že omenila, zakon prebija to ustavno določbo. Vsak tujec, ki je zaposlen pri nas je socialno zavarovan in med drugim mu še Ustava določa, pač da se pravica do socialne varnosti uresničuje preko socialnih, sistema socialnih zavarovanj pri nas. Drugod lahko preko nacionalnega ali...

mag. MATEVŽ KRIVIC: Ali lahko daste k temu samo primerjalno pravni argument? To bi jaz rad slišal od vas, ki poznata, vidva, to. Kako je to v evropskih državah, državljan ali vsakdo?

dr. ANJUTA BUBNOV ŠKOBERNE: Zelo različno. Zelo različno, zdaj že, lahko gremo po členih Ustave. Zdaj tukaj imamo...

VODJA dr. MIRO CERAR: Ali dovolite samo malo. Naj to gospa dr. Bubnov pojasni. Prosim.

dr. ANJUTA BUBNOV ŠKOBERNE: Ta belgijska ustava, ta nov član pravi ...(nerazumljivo)... Potem, saj to sem jaz enkrat v enem Pravniku imela, samo zdaj nimam pred seboj. Italijanska ustava na primer v 38, mediteranske ustave, no, tako bom rekla, imajo te pravice veliko bolj natančno določene v ustavi. To so novejšje ustave, ki so bila spreje-

te po sprejetju Mednarodnega paktu o ekonomskih, socialnih in kulturnih pravic in te razčlenjujejo te pravice, tako portugalska, kot španska, kot italijanska. Zdaj, saj pravim, nekatere ustave poudarjajo dolžnost države, druge pa poudarjajo pravico vsakogar, ali pravico državljanov, torej, ni tukaj nekega pravila. Določbe so zelo različne, na primer Danska ima zelo zanimivo določbo, ki pa veže...(nerazumljivo)... Na Danskem člen 75 pravi, ja, "kdor sebi in svojim ne more zagotoviti sredstva za preživljanje in za katerega nihče drug ni dolžan ...(nerazumljivo)... sredstva za življenje ima pravico do javne pomoči pod pogojem, da izpolni pogoje, ki jih določi zakon". Torej, ni to neka univerzalna, absolutna splošna pravica, ampak vedno daje zakonodajalcu možnost, da pač določi natančneje pogoje. Kdorkoli, torej vsakdo, običajno gre za pravice rezidentov. Pri nas bomo mi zdaj še pač pod kritiko zlasti tudi v EU, ker pri nas je zelo težko dobiti dovoljenje za stalno prebivanje, je dolga doba. Na primer uredba 1408/71, ko definira prebivališče pravi "kraj stalnega bivanja". Tukaj bomo mi imeli še nekatere težave, ampak večina držav priznava pravico rezidentom. Torej tistim, ki prebivajo v državi, tako do denarne socialne pomoči, pravica do socialne varnosti pa je vezana na zaposlitev in delo, seveda, zakonito zaposlitev.

VODJA dr. MIRO CERAR: Če dovolite, Matevž, ali lahko še mag. Strban, prosim mag. Strban, Grega.

mag. GREGA STRBAN: Tudi ugotavljam, da je morda boljša, zdaj imam dve ustavi sicer samo pred seboj izpisani in govorita ...(nerazumljivo)... ki je širši, vključno s socialno varnostjo, ne samo socialna pomoč, to je belgijska ustava, ustave EU. In potem recimo portugalska ...(nerazumljivo)... seveda po tem dodatne pogoje določa zakon, ker je to taka pravica, ki mora biti v zakonu. Še mogoče poudarek na tem, kar je bilo že rečeno, da ni neke neposredne korelacije med ustavno ureditvijo in zakonodajnim stanjem socialne vernosti v posamezni državi. Nemška ustava nima temeljnih socialnih pravic, pa je kljub temu zelo socialna država. Tako da ni neke neposredne korelacije.

dr. ANJUTA BUBNOV ŠKOBERNE: To vsi ugotavljajo. Ustavna ureditev ne odseva dejanskega stanja na področju...

VODJA dr. MIRO CERAR: Hvala lepa. Mag. Krivic, mislim, da ima komentar ali vprašanje. Izvoli Matevž.

mag. MATEVŽ KRIVIC: Jaz sem samo to mislil predlagati, glede na to, da sem bil prej poročevalec. Namreč, jaz sem kar užival, ko sem te stvari poslušal in sem zelo hvaležen obema kolegoma s fakultete. Moje edina "kritična pripomba" je, da sta onadva preveč resno vzela te neresne predloge. Namreč, to pa čisto resno mislim. Namreč zakaj...(nerazumljivo)... Čisto za nabiranje političnih točk, ta in pa za invalide. Pri čemer je pa že v prvi fazi tisti predlog glede odložitve invalidov tako približno stokrat bolj resno in solidno pripravljen kot ta. Je navajal primerjalno argumente in tako naprej in, sicer še mi smo ga zavrnili, tisti predlog glede invalidov kot tudi tega, da nista nujna, ker je poleg tega restriktiven pristop, to je že vse noter, invalidi so že noter, če to ...(nerazumljivo)... in pokojnine so že noter, čeprav niso posebej omenjene. Ampak, oni so tam, invalidi, v tistem predlogu to korektno in strokovno že do kar zelo obdelali, te pa popolnoma nič. Ta predlog je bil škandalozen in zdaj ni popolnoma nič boljši, in zato pravim, da

jih preveč resno jemljete. Namreč, če bi bil predlagatelj, niti ne vem, kdo to je, osnovnega predloga in potem, ki jih spreminjajo predlogov, resni, bi moral strokovnjake iz fakultete ...(nerazumljivo)... in bi morali vse to, kar smo mi zdajle slišali biti že del predloga. Da bi eventualno nasprotniki, poiskali neke nasprotno misleče strokovnjake, zgolj argumentacijo in tako dalje. To je pa čisto, bi rekel, politično nabiranje točk, zato ker se fino sliši, da boste lahko glasove upokojencev na volitvah dobili, popolnoma nič drugega. Iz tega vidika bi jaz bil zato, da mi vztrajamo pri svoji kritiki tega predloga predvsem v tem procesnem smislu, da je predlog popolnoma neresno pripravljen za ustavno spreminjanje.

Namreč, konkretno recimo prvič je bilo rečeno socialna varnost in pokojnina in mi smo v poročilu rekli, če je že, že z vidika logike bi bilo kvečjemu socialna varnost vključno s pravico ...(nerazumljivo)... Dobro, to so zdaj sprejeli brez vsake argumentacije, brez vsega. Zdaj se pa pojavlja, recimo, problem, na katerega si ti opozorila, ali naj bi to nakazalo na državno pokojnino. Obrazložitev, ni ničesar o tem in to ni zdaj tako kakor spreminjanje Ustave, kot bi se Ustavno sodišče lahko znašlo, saj veš v tisti situaciji, da bi, če tudi zakonodajalec ni nič obrazložil, pa po blagem testu arbitrarnosti, tudi če ni zakonodajalec nič rekel, če Ustavno sodišče najde en možen razumen razlog in stvaren, pa ga odobri lahko ...(nerazumljivo)... To je druga situacija, tukaj pa Ustavo spreminjamo, moramo pa vedeti, zakaj jo spreminjamo. Predlagatelj bi moral to povedati, kar ti zdaj ugibaš in za tabo lahko mi vsi ugibamo, ali je bilo to zadaj ali ni bilo, to je popolnoma neresen pristop. Jaz bi ga kot takega zavrnil s tem, da če bodo pa oni rekli, da bo pač ta minimalna sprememba, ki je v stališču DeSUS-a samo vključno s pravico do pokojnine ...(nerazumljivo)... Če bo pa to šlo skoz, kljub našemu, bi rekel, opozorilu, da je to neresen pristop ...(nerazumljivo)... Jaz mislim, to bi že zdaj rekel, ne šele v drugi fazi, da, tukaj bi si mi lahko postavljali stališče ...(nerazumljivo)... Me zanima tudi vajino stališče ...(nerazumljivo)... Eventualno polemika ali se bosta strinjala, da tukaj bi mi lahko mirno rekli, da razširitev dosedanjega ustavnega teksta, ki je zagotavljala socialno varnost, pravico do socialne varnosti. Zdaj, pa da damo ...

To v bistvu pravno gledano popolnoma ničesar ne spreminja, ničesar, to se pravi, da lahko iz pravnega vidika odklonimo vsako idejo, češ "ja, s tem je pa državna pokojnina skozi stranska vrata noter prišla, čeprav ni bila mišljena, pa ni bila povedana". Ne, to je samo širši pojem, "genus proximum" socialna varnost je za, ne vem, laike, pa iz politično-propagandnih razlogov rečeno, berite, to kar je že do zdaj pisalo v Ustavi, da imate pravico do socialne varnosti. Pod pojem socialne varnosti spada tudi pravica do pokojnine, pa ne državna, ampak tista v skladu z drugim odstavkom in tako naprej, tako bi jaz to interpretiral. Če se bo to zgodilo, da bodo iz propagandističnih razlogov to noter dali, pravno se za mene tukaj nič ne spremeni. In če boste drugi s tem soglašali bi jaz predlagal, da to tudi napišemo v obrazložitve. ...

dr. ANJUTA BUBNOV ŠKOBERNE: Jaz bi se s tem strinjala. Zdaj ne vem, ali je dobro pač to neresnost poudarjati, pač mislim, kljub temu mislim, da je tukaj tudi del tega predloga utemeljen z neko stisko. Današnji upokojenci na primer živijo samo od pokojnine, ker v prejšnjem sistemu niso bili dodatno zavarovani, večina jih nima premoženja

in strah, da se bo ta pokojnina ali počasi ukinjala ali toliko znižala, da bo življenje s to pokojnino zelo težko. To je dejstvo, ker zakonodajalec je že posegel v pokojnino, na Ustavnem sodišču je nekaj predlogov in Ustavno sodišče že nekaj let v to jabolko ni hotelo ugrizniti. Ker na eni strani vidi javni interes, premalo, nezadostna sredstva, na drugi je individualna pravica. Tako da, to je rezultat neke stiske, mislim, da morda, če se zavrne, bi bilo treba s pravnimi razlogi utemeljiti s temi, ki si jih povedal, da je pač ta pravica zaobsežena s pravico do socialne varnosti. In jaz bi morda še dodala, da Ustavno sodišče je tudi tega mnenja, ker je sprejelo presojo ustavnih pritožb, ki se nanašajo na pokojnino in jih subsumiralo pod pravico do socialne varnosti. Torej tudi Ustavno sodišče je pač sprejelo interpretacijo, da pravica do pokojnine je pravica do socialne varnosti, temeljna človekova pravica in glede na to uživa pač najvišjo stopnjo tudi sodnega varstva. Mislim, da bi bila taka utemeljitev potrebna in tudi, kaj vem, vse, poštena do predlagatelja. Jaz ne bi tako ostro jih ožigosala. Ker so neke stiske človeške, od tega ti živiš, jaz sem ... (nerazumljivo)... No, to, seveda, kot je Grega že povedal, to ugotavljamo iz številnih raziskav, ki so jih delali tudi v Evropski uniji, da ustavna ureditev ni korelativna po tem dejanskem stanju. Najboljšo ureditev, Romunija in Bolgarija in Slovenija, mi smo Evropsko socialno listino, pri spremenjeno od 31 in pravic, prvi ratificirali vse pravice. Zdaj vemo, kakšno, Nemčija, ne vem, če jo je že ratificirala, pa lahko primerjamo socialno stanje v Romuniji in Nemčiji in vidimo, da, pač, te pravice so, pač, pravice na papirju, odvisne od ekonomskega položaja v državi, kar je pa tudi v mednarodnih aktih določeno. Pa določa že v 2. členu, da pač države se trudijo zagotoviti v skladu s svojimi ekonomskimi možnostmi. Samo toliko bi dodala, če se boste tako odločili, potem vsaj s to obrazložitvijo.

dr. IVAN KRISTAN: Jaz bi res takrat na to, bi rekel, absolutno negativno mnenje, ki ga je takrat že Krivic izrazil, sem dal ločeno mnenje. Meni se je zdelo, da je potrebno to pustiti v nadaljnji razpravi. Zdaj me pa še dodatno prepričujejo ti argumenti, ki sta jih dala kolega iz pristojne katedre. Jaz mislim, da to ni tako neresna stvar. Dejansko je bil ta poseg v pokojnino. To je bila nekako, bi rekel, ogrožena ta pravica in dodatno pa vidim zdajle, da je treba razmišljati o našem članstvu v Evropski uniji. In o tej listini, in o tem, da mi tu pišemo "državljeni", tam pišejo "vsi" in da se tudi govori standardu človeku dostojnega življenja in tako dalje. Meni se zdi, da bi bilo to treba opozoriti. Kaj bi pa mi v tej določbi 50. člena pravzaprav morali pričakovati? Kaj nas čaka? Pa vendar proučiti in pro futuro potem reči, evo, to pa to bi bilo treba proučiti, predlog pokojnine kot takšne ni sprejemljiv, ker ni jasen dovolj. Vi ste rekli, da kvečjemu bi morali reči starostna pokojnina. Skratka, na te argumente je treba potem opozoriti, skratka, na razsežnost problema in videti profuturo, kaj bo. Mi pa prisiljeni, evo, vi ste rekli, da nas čakajo te spremembe in da zakonodaja je šla dalj od Ustave. Da državljan, pravzaprav, ne ustreza več, ampak rezident. Tako da iz tega zornega kota bi problem elaborirali, pa rekli, takšen predlog kot je, iz tega zornega kota ni nujen, ali ni izvedljiv ali kakorkoli. Profuturo pa, te vaše argumente in vašo razmišljanja, pravzaprav, predstaviti kot stvar, ki nas bo čakala na tem področju. Socialna varnost pa socialne pomoči upošteva je to, kar imajo Portugalski, pa Španci, pa ... (nerazumljivo)... In tako naprej.

FRANC TESTEN: Samo to zadnje, kar je zdaj prof. Kristan opozoril, mene tudi malo preseneča, ta dimenzija državljana ali vsakdo. Ampak, jaz bi rekel, tako na prvo žogo, naslednje, po mojem tega ni treba spreminjati, ker Ustava daje minimum. Mi bomo mirno lahko zakonodajo prilagodil za, vseeno, Evropsko unijo ...(nerazumljivo)... kot pač Ustava in bomo dajali vsakokrat toliko več, kolikor bo Evropska unija zahtevala. Zdaj, če pa napišemo "vsakdo" je pa to neka ustavna garancija, ki pa ni spet omejena samo niti na Evropsko unijo niti na rezidente, potem je pač to vsak turist iz ...(nerazumljivo)... Zdaj, mislim, da Ustava lahko, pač ...(nerazumljivo)... Dobro, tisto je človeka dostojno življenje, spet je vprašanje, kdo je ta vsakdo, ki lahko pri nas človeka dostojno živi. To je potem najboljše res zakonska materija.

Drugače pa, jaz pa, to, če sem pri besedi, to vključitev še posebej pravice do pokojnine, pa jaz vidim res, bi rekel, v tej funkciji, da dobro, se govori, pokojnin ne bo, recimo, en nek strah, negotovost, ampak se mi zdi pa po svoje nevarna. Tukaj pa govorim podobno kot tam pri poudarjanju enakosti žensk, ker potem bi izpadlo, da druge pravice iz socialne varnosti uživajo pa nižje varstvo kot pokojnina, torej in še pokojnina. Tako kot bi nekaj, če bi napisali, pred zakonom so vsi enaki, tudi moški, še posebej ženske. Ker je pa, seveda, neka utemeljenost, se strinjam, občutek, da ženske še niso enakopravne. To potem, vsakič bo prišla neka druga skupina s svojo, pač, s svojim aspektom pravice do socialne varnosti, so pa še ostale pravice, so pa upokojenci bolj socialno, to se zdi meni, nevarnost.

VODJA dr. MIRO CERAR: Hvala lepa. Jaz sem prej za hip zapustil sejo in jo bom spet prevzel.

dr. IVAN KRISTAN: Gre za to, jaz sem videl izvor, pravzaprav, tega problema, to, da je bila ogrožena pokojnina kot tista pravica, ki je bila zaslužena in plačana. To je bil izvor tega. Zdaj je pa treba toliko videti, kako zdaj, bi rekel ta izvor pripeljati do neke, bi rekel, dostojne obrazložitve, kaj se tu dogaja, kaj nas čaka in kaj je sprejemljivo, da bi zapisali v Ustavo. Ampak na to opozorilo pa je treba odgovoriti. To je bilo vprašanje.

VODJA dr. MIRO CERAR: Če dovolite, bomo vzpostavili, besedo sta zaprosila, tako mag. Strban kot dr. Škobrneta. Ali bo spregovoril mag. Krivic, je kakšna replika? Prosim potem prof. Škobrne.

dr. ANJUTA BUBNOV ŠKOBERNE: Jaz bi samo to rekla, zdaj ti predlagatelji so morda, to je zdaj v tem krogu, sodelovali pri pokojninski reformi in pri pokojninski reformi je bil predlog pod pritiskom IMF-a, da ukinemo naša pokojninska zavarovanja in uvedemo minimalne pokojnine, za vse ostalo pa naj bi bilo samo stvar posameznika, torej stvar prostovoljnih zavarovanj ali pa obveznih zavarovanj pri zasebnih institucijah ob pokojninski reformi. Ja, seveda, zakon je bil sprejet decembra 1999. V obdobju med 1998/1999 so ti, pač, upokojenci DeSUS-a, če hočete, ki so tudi bivši funkcionarji zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, bili priča pritiskom, da se ukinja naše pokojninsko zavarovanje, kakršnega smo poznali 50 let. In mogoče jih je tudi ta strah navedel na to, da je treba, pač v Ustavi zagarantirati, da bo ...(nerazumljivo)... Ja, ta, ni bil, to ni bil nerealen strah. Takrat smo bili hude borbe, če se spomniš, sem jaz tudi v časopise pisala, pa tudi drugi, na primer Stanovnik je pisal proti temu, da se ukine naš sistem

pokojninskega zavarovanja. Nekatere države, kot Poljska in Madžarska so šle na to, so v težki, so že v težki situaciji, ker ta pokojninska zavarovanja zdaj izvajajo zasebne družbe, zasebne družbe, ki jih je po 30, pol jih gre v stečaj, ljudje vlagajo in tako naprej in ...(nerazumljivo)... je odstopil od teh predlogov, in zdaj Belorusi in v Ukrajini že pač predlagajo sistem kot ga imamo mi. Poljska in Madžarska sta edini državi, ki sta IMF ubogali, mi jih pa nismo ubogali. V istem obdobju, vsi v istem obdobju. To je zgodovina tega, da ti pojasnim, da ne boš...

dr. ANJUTA BUBNOV ŠKOBERNE: Poslušaj, splošni konsenz v EU je, da je sistem socialne varnosti nacionalna zadeva. EU se v to ne vtika, kaj mi napišemo. Mi lahko napišemo vsakdo, državljan, pokojnino imaš 50 tisoč ali pa 350...(nerazumljivo)... No, to ni stvar, ampak EU ureja samo položaj za delavce migrante. Evropska socialna listina se sklicuje na konvencijo Mednarodne organizacije dela, ki pa določa minimalne standarde. Vedno so določeni, ker to so tako imenovani "standard setting mehanizem" in določa minimalne standarde. Nobenih večjih konkretizacij ni. Na primer pokojnina ne sme biti nižja kot polovica plače kvalificiranega delavca, ki dela v industriji, ki zaposluje največ moških delavcev. To je na primer tak standard, če hočeš vedeti. To ni stvar ...

VODJA dr. MIRO CERAR: Če dovolite, jaz bi zdaj nekaj povedal. Jaz sem pričnan, da ob tem obstoji literatura in bi tudi jaz prosil, da bi potem našemu sekretarju dali številko tiste pravne prakse, pa morda še navedbo, da bo on to lahko našel in morda članom strokovne skupine razmnožil in dal v vednost. ...(nerazumljivo)... Jaz sem ravno to zdaj razmišljal, če bi mi se zdaj odločali, bi bilo to najbolj enostavno, da bi, seveda, ti bil še vedno poročevalec osnove, ampak v sodelovanju z...(nerazumljivo)... Poslušajte, jaz bom prosil predsednika Ustavne komisije...(nerazumljivo)... Ali dovolite, samo malo? Gospod Testen bi vi radi še prej besedo, ali lahko dokončam?

FRANC TESTEN: Lahko potem.

VODJA dr. MIRO CERAR: Glejte, gre za to, mi smo mislim dobili zdajle dovolj teh informacij in kot vemo in vidimo znata oba prisotna strokovnjaka odgovoriti še na številna vprašanja. In morda ravno to potrebujemo tudi na Ustavni komisiji. Zato bom jaz tako predlagal, da bi predsednik poleg našega poročevalca, ki bo pač napisal neko osnovno mnenje povabil tudi, jaz bi predlagal samo v tem primeru prof. Škobrneta, ker bo drugače težko doseči to, da sodeluje z njimi in se boste na Ustavni komisiji lahko oglasili in povedali te zadeve, na vprašanja odgovorili in podobno. Tako da, zdaj bi dal še besedo po vrsti, najprej, mag. Strban je prej želel še besedo. Bi prosil, dr. Kaučič, prosim.

dr. IGOR KAUČIČ: Da ne bomo predlogi, po nepotrebem dolgi. Tukaj se mi je zdaj med debato porodila ena misel. Namreč zdaj imamo v bistvu tukaj dvonivojsko razpravo, odgovor, strokovni odgovor do predloga, ki je več ali manj vidim soglasen in razširjen odgovor, bom rekel pro futuro, čeprav nimam rad tega izraza. Namreč pri predsedniku republike, če se spomnite, smo sprejeli stališče glede mandata, ne vem na splošno ali pa večinsko ...(nerazumljivo)... Da ne? Če pa že, pri predsedniku bi pa morali storiti pa to, kar predlog sploh ne vsebuje. Tukaj imamo zdaj neko podobno situacijo. Torej, ni potrebno dodati pojem pokojnina, ampak če že, bi pa morali socialne pomoči

omeniti, premisliti pojem "vsakdo" in tako naprej. Tukaj moramo zdaj paziti, da ne bomo šli mimo tistega našega stališča, zato pravim, da je to procesna pripomba. Ko smo enkrat rekli, ampak tudi jaz se več ne spomnim, da ne gremo v to, da mi preprosto odgovorimo na predlog, ki je na mizi, kaj bi bilo potrebno, to je ...(nerazumljivo)... čeprav je to oboje, pa ne bomo, torej ne bomo mi tisti iniciatorji, ki bi ponujali rešitve, spreminjali, ne spreminjali, predlagali spremembo Ustave mimo uradnega predloga. Veste, kaj smo v mnenja pisali, kaj je še predlog, kaj ni več predlog, kaj je naš odziv na predlog, kaj je pa že nova iniciativa. Skratka, samo na to opozarjam, to je bolj taktika za Ustavno komisijo. Torej, ali ostati pri prvem koraku ali iti tudi v drugi korak?

VODJA dr. MIRO CERAR: Hvala. Poslušajte, torej. če sem prav razumel se bomo omejili na ta prvi del mnenja, pač se opredelimo do predloga in bomo kvečjemu v smislu pojasnili na sami Ustavni komisiji, lahko kaj povedali. Tako, ne v mnenju, ampak morda v diskusiji na Ustavni komisiji. Če dovolite, samo še nekaj, tukaj vas opozarjam, Ustavna komisija je v nenavadni situaciji. Kljub našemu, tukaj najbolj zavrnilnem predlogu v tem primeru, je Državni zbor ta predlog podprl z 72 glasovi za. Zato ni tako nedolžna zadeva to, kako bo ta stvar potekala. Zdaj pa, seveda, Ustavna komisija težko sprejme odločitev, ne bomo sprejeli stališča, če ga je pa Državni zbor naložil. Se pravi, mi moramo zdaj prav v bistvu se opredeliti, kot smo že parkrat rekli pro futuro za bodočo ustavno razpravo. Ker kaj bo Ustavna komisija naredila zdaj, mogoče v januarju glede tega, ne vem, ni mi jasno. Morda bo sprejela stališče, da se pokojnina vključi in bo šele potem v naslednji fazi zadeva bila preiščena na tej podlagi, kot smo zdaj rekli. Upam, da ne bo šlo v to smer, ampak možno je. Ker tudi procedura ne omogoča kaj dosti manevrskega prostora. Ampak ne glede na to, jaz sem danes hotel glede sodstva in glede tega doseči eno temeljno usmeritev, ki se je lahko potem držimo. Pač bomo videli, kako se bo na to politika odzivala. Tako da, mi smo se zdaj osnovno zmenili, gospod Testen bi prosil, da še poveste, kaj ste mislili. Potem bom dal še Gregi besedo.

FRANC TESTEN: Na to opozorilo, kaj je bilo na Poljskem, mogoče, za boljši občutek. Torej, prvič, jaz mislim, da take možnosti že glede na drugi odstavek našega 50. člena ni. Pa še, to, kar ste prej opozorili, da je Ustavno sodišče že, torej pravico do pokojnine subsumiralo kot pravico do socialne varnosti. Jaz bi pa še rad spomnil na, mislim da dve ali je bilo celo več odločb, kjer je Ustavno sodišče čisto po intuiciji, pa vem, da je bilo precej razprave tudi proti, ko smo obravnavali neke pobude zoper zakone, ki jih je sprejemal Državni zbor, ko je odpuščal nekim velikim sistemom prispevke, železnicam...(nerazumljivo)... Tam smo mi zavrnili pobude, to je kot neutemeljene, sklicujoč se ravno na drugi odstavek, rekoč država v bistvu jamči za to, da pokojninski sistem funkcionira, zaradi tega pokojninska blagajna kot taka nima pravnega interesa, ker to ni pridobitna organizacija, ki bi morala skrbeti za svojo likvidnost in to ne posluje sicer po načelu dobrega gospodarja, ampak zato, da bo lahko ...(nerazumljivo)... za tem mora stati proračun in zakonodajalec. In ker je tako, lahko tudi, to je zdaj zelo en tak, bom rekel socialističen pristop, ampak ga je Ustavno sodišče, ta drugi odstavek, zelo, bi rekel, trdno postavilo. Tako da jaz mislim, da te bojazni, da bi kdo, ne samo privatiziral pokoj-

ninski sklad, ampak da bi en trenutek, ko ne bo več država rekla, to pa ni naš problem, ker bo Ustava tako rekla, to je državni sklep.

mag. MATEVŽ KRIVIC: Ali bi mi lahko vidva po mailu ali kakorkoli pač poslala tiste tri številke odločb, ki sem se jaz najbolj skliceval ali pa ...

VODJA dr. MIRO CERAR: Dovolite samo malo, samo trenutek. Zdaj, če prav razumem smo razpravo zaključili. Še eno vprašanje, se lahko potem vključite, mag. Krivic.

mag. MATEVŽ KRIVIC: Samo dr. Škobrneta je zavzela stališče in nihče drug od nas glede tistega, kar predlaga SDS in pravico do socialne oskrbe. To moramo nekaj napisati in zdaj, jaz sem si zapomnil ...(nerazumljivo)... Jaz sem tudi tako mislil, ona je pa drugače to razumela.

dr. ANJUTA BUBNOV ŠKOBERNE: Ni pravi pojem, socialno ni, katerikoli zakon uporabljal ...(nerazumljivo)... verjetno je mišljena socialna pomoč.

VODJA dr. MIRO CERAR: Vključite se, lepo prosim.

dr. ANJUTA BUBNOV ŠKOBERNE: Socialna pomoč je pa lahko v denarju ali v naravi, torej socialna denarna pomoč, pa socialne storitve. Socialne storitve so pa tudi domska oskrba za starejše, za invalide in tako naprej, svetovanje družini, osebno svetovanje. Tukaj je pa treba jasno razčistiti, kaj so oni sploh mislili s tem pojmom "socialna oskrba".

mag. MATEVŽ KRIVIC: Če dovolite.

VODJA dr. MIRO CERAR: Samo vključite se.

mag. MATEVŽ KRIVIC: Če gremo po tej logiki, ne vemo, kaj so mislili. Prvič, če so mislili na socialno pomoč, ali je potem ta dikcija sploh logična? Jaz sem te prej razumel in tako tudi jaz to razumem, da eno je socialno varstvo, pardon, socialna varnost, drugo je socialna pomoč in potem ti ne moreš reči, da socialna varnost vključuje socialno pomoč. Ali lahko?

VODJA dr. MIRO CERAR: Najprej gospa Škobrneta, potem pa...(nerazumljivo)...

dr. ANJUTA BUBNOV ŠKOBERNE: No, zdaj, treba je povedati, če hočemo več govoriti, jaz sem se poskušala čimbolj omejevati. Nesporno dejstvo je, da že pojem socialna varnost različno tolmači v različnih državah. Jaz sem svojo interpretacijo oprla na mednarodne akte. Drugače jo tolmačijo pravniki, sociologi, ekonomisti. Če boš poslušal sociologe, je to vse, vključno s socialno pomočjo, vključno z vsem. Torej, tolmačenja so različna in hočem reči, pravniki pa smo se oprli samo na mednarodne akte, na tisto, kar lahko opreš, kar ti da vsebino. Tako da enotnega mnenja o tem ni, Evropska unija že dolgo časa poskuša narediti slovar pojmov na socialnem področju, ker se izumljajo vedno novi pojmi. Na primer revščina se danes ne reče več, gre samo za socialno izključenost. Če ti prebereš socialne izključenosti so to pravice revežev. Ker revežev v Evropski uniji ni, to ti samo ilustriram, potem najširši pojem je zdaj "social protection". Mi zdaj to prevajamo "socialna zaščita". Pod tega subsumiramo socialno varnost, socialno pomoč in vse socialne ugodnosti, kot so davčne olajšave, subvencije v vrtcu in tako naprej. Pojemovno je tukaj res ena zagata. Zato je kolega opozoril, da jo v nekaterih državah tudi različno interpretiramo. Ampak pravnikom, nam je pa jasna interpretacija

takšna, sem jo tamle napisala in kot ji na vseh, tudi mednarodnih srečanjih zagovarjamo.

mag. MATEVŽ KRIVIC: Ali se lahko mi izognemo temu problemu, da gremo v globine na ta način, da na tej točki, pa še posebej vztrajamo na tem, da če nekdo za ustavni tekst nekaj takega predlaga, bi moral on povedati, kaj s tem misli. Seveda, šele na tej podlagi lahko mi nadaljujemo. Ker tega ni, se strokovna skupina do tega, ne ni hotela, ampak ni mogla opredeliti. Zadošča...

dr. ANJUTA BUBNOV ŠKOBERNE: Jaz bi samo še to, Grega dodala. Popolnoma pravilno je tudi in to je treba poudariti, tudi sem že jaz v nekaterih člankih to pisala, dokler imamo drugi odstavek država ne more ukiniti pokojninskega zavarovanja. To je izredno pomembno. Samo to so ekonomisti, ki so načrtovali reformo, niso hoteli niti slišati za to, ampak pravno pa to drži. Kar je sodnik Testen poudaril, se mi zdi, da je v tej obrazložitvi zelo pomembno.

VODJA dr. MIRO CERAR: Še mag. Strban bi prosil.

mag. GREGA STRBAN: Hvala lepa. Se strinjam povsem s tem. Jaz sem že prej opozoril na ta razlikovanja, varnost socialna pomoč.

V mednarodnem pravu socialne varnosti, če ga imenujemo v mednarodnem pravu, se razlikuje socialna varnost ...(nerazumljivo)... zato ker veljata dva ločena režima, tudi v pravu Evropske unije, če sem malo ...(nerazumljivo)... na pravo evropske skupnosti, velja koordinacija sistema socialne varnosti samo za te socialne rizike, ki jih pri nas pokrivajo socialna zavarovanja, socialne pomoči se dodeljujejo v nekem ekonomskem, sociološkem okolju, kjer posameznik biva. In zato niso podvržene koordinaciji. Samo na toliko opozarjam. In v našem sistemu, nenazadnje v okviru prava socialne varnosti, učimo študente, ne samo o socialnih zavarovanjih, ampak tudi o socialnih pomočeh in tudi o družinskih prejemkih, tako da na nacionalni ravni, lahko pridemo tudi do te diktije, da socialna varnost vključuje tudi socialne pomoči. In jaz mislim, ne bom čisto ...(nerazumljivo)... Ustavno sodišče enkrat že reklo, mislim, da smo ...(nerazumljivo)... socialna pomoč, socialna varnost.

dr. ANJUTA BUBNOV ŠKOBERNE: Pardon. Pravno ni korektno, tudi v komentarju k Ustavi k 50. členu je celo napisano, da vse pravice iz zaposlitve sodijo pod pravico do socialne varnosti, kar je pa absolutno napačno, mislim, to ni nič...

VODJA dr. MIRO CERAR: Poslušajte, jaz bi zdaj takole predlagal. Saj nekaj je zelo bistveno, boste še vedno v kontaktu ...(nerazumljivo)... Jaz bi na tej točki, to točko dnevnega zaključil, mislim, da imamo dovolj materiala, da lahko...(nerazumljivo)... Jaz bi predlagal, da v začetku januarja, da bi bilo to nekako poslano Borisu Vrišerju, našemu sekretarju Ustavne komisije, da bi on to takoj razdelil, recimo v tistem prvem tednu, ostalim v vednost, da lahko potem nekje do enega 10., 12., zdaj govorim na pamet, imamo skoordiniran tekst, zato ker ne vem točno, kdaj bo Ustavna komisija, lahko je že 15., recimo, lahko je 16., 18. datum še ni določen. Tako, da v prvem tednu bi bilo dobro. Bo pa še sekretar, torej Boris Vrišer, vas obveščal, če bi bila kakšna sprememba, ker tako ali tako boste vsi dobili obvestilo, kdaj bo Ustavna komisija.

Zdaj kot rečeno bomo povabili tudi vas dr. Škoberne na Ustavno komisijo. Torej bom predlagal predsedniku, da vas povabi, v to sem prepričan, da ne bo problem. Zdaj, če dovolite, to točko bi zaključili.

STALIŠČA
IN MNENJA

DODATNO MNENJE STROKOVNE SKUPINE **k osnutku ustavnega zakona o spremembi** **50. člena ustave (pokojnine)**

Strokovna skupina je v prejšnji fazi postopka predlagala Ustavni komisiji, da tega predloga za začetek postopka za spremembo Ustave ne podpre, in dodala: »Če bi se kdaj kasneje, v okviru morebitne širše (ne strogo restriktivno zastavljene) ustavne revizije ponovno pojavil predlog za izrecno vključitev pravice do pokojnine v ustavo, bi moral biti tak predlog mnogo temeljiteje strokovno pripravljen – tudi s primerjalnopravnimi podatki (kako je to urejeno v drugih državah), predvsem pa z jasnejšimi stališči o tem, kaj se s predlogom želi doseči, kakšne spremembe v zakonodaji ali v praksi bi na podlagi spremenjenega ustavnega besedila lahko nastale itd.«

Predlog je bil v nasprotju z gornjim stališčem sprejet – gornje opozorilo na odsotnost jasnejših stališč »o tem, kaj se s predlogom želi doseči, kakšne spremembe v zakonodaji ali v praksi bi na podlagi spremenjenega ustavnega besedila lahko nastale itd.«, pa je ostalo brez odmeva tudi pri pripravljanju osnutka ustavnega zakona.

Upoštevano je bilo le naše opozorilo, ki se je glasilo: »Samo besedilo predlagane spremembe ('pravica do socialne varnosti in pokojnine') potrjuje to drugo koncepcijo, namreč ločevanje pokojnine iz konteksta socialne varnosti, kar je strokovno vsekakor zgrešeno.« Kolikor se sedaj namesto tega predlaga formulacija »vključno s pravico do pokojnine« (DeSUS) oziroma »vključno s pokojnino« (SLS), je taka formulacija vsekakor mnogo boljša oziroma strokovno sprejemljiva (katera od obeh variant, je lahko prepuščeno končnemu preciziranju besedila v zadnji fazi postopka).

Strokovna skupina posebej poudarja, da nova dikcija sedaj vsebinsko jasno (in strokovno korektno) obravnava pokojnino kot element socialne varnosti, zato so neutemeljene oziroma napačne razlage, da se s tem vzpostavlja ustavna podlaga (ali morda celo ustavna zaveza) za vpeljavo t.i. državnih oziroma nacionalnih pokojnin – te namreč niso pravica, izhajajoča iz dela, kakor to velja za pokojnine znotraj sistema oziroma koncepta socialne varnosti.

Vključitve formulacije »vključno s pokojnino in pravico do socialne oskrbe« (predlog SDS) strokovna skupina ne podpira. Predlog predvsem vsebinsko bistveno sega preko okvira sprejetega predloga za spremembo 50. člena Ustave, hkrati pa tudi ni niti dovolj jasno formuliran (Evropska socialna listina govori o pravici do socialne in zdravstvene pomoči, ne o »pravici do socialne oskrbe«, kar je pri nas doslej neuporabljen oziroma pravno neopredeljen pojem) niti ni dovolj jasno in natančno obrazložen.

Morebitno spreminjanje ustave v tej smeri bi torej moralo biti predmet posebnega predloga za spremembo ustave.

Dne 16. 1. 2004

Poročevalec: mag. Matevž Krivic

LOČENA MNENJA

dr. Ivan Kristan

Član Strokovne skupine ustavne komisije

Ločeno mnenje

k dodatnemu mnenju strokovne skupine k osnutku ustavnega zakona o spremembi 50. člena (z dne 16.1.2004)

Ne strinjam se s sklepnim predlogom dodatnega mnenja, da naj bi spremembe 50. člena ustave glede pravice do pokojnine ne uresničili v okviru sprejetega predloga o začetku spremembe ustave, ampak naj bi to bilo predmet posebnega predloga za spremembo ustave.

Predlog je potrebno ohraniti v okviru sedanje procedure in ga dopolniti, tako da bo pokojnina kot pravica, ki temelji na dejanskih vplačanih prispevkih v pokojninski sklad, dobila v sistemu socialne varnosti svojo identiteto in garancijo.

Predlog za spremembo 50. člena ustave je namreč upravičen zgolj s tega stališča, da se pokojnina, ki je pravica iz minulega dela in dejansko vplačanih prispevkov, razlikuje od drugih oblik socialne varnosti, ki jih zagotavlja država ne glede na vplačane prispevke.

Pokojnino kot pravica, ki temelji na dejanskih vplačanih prispevkih v pokojninski sklad, je torej potrebno ločiti od državne (nacionalne) pokojnine, ki jo daje država vsakemu prebivalcu (ali pa samo državljanom), ko dosežejo določeno starost, ne glede na to, ali so kdaj vplačevali kakšne prispevke za takšno pokojnino.

Pravica do pokojnine, katere ureditev predlaga skupina poslancev v 50. členu ustave, torej ni pravica, za katero lahko prosi vsak posameznik v okviru sistema socialne varnosti kot za socialno pomoč, ampak je pridobljena vplačana pravica iz minulega dela, do katere so upravičeni tisti, ki so plačali prispevke v pokojninski sklad. V to pravico ne sme posegati nihče, niti država niti IMF (pred leti je IMF izvajal precejšen pritisk, da bi reformirali pokojninski sistem, a je Slovenija k sreči ta pritisk vzdržala, pač pa sta Poljska in Madžarska temu pritisku popustili).

Predlagam torej, da se na podlagi sklepa državnega zbora o začetku postopka spremembe 50. člena ustave, predlog skupine poslancev za besedilo ustavnega zakona ustrezno dopolni in še dodatno obrazloži.

Dne 20.1.2004

RAZPRAVE

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

Nadaljevanje 42. izredne seje (8. april 2004)

Sejo je vodil dr. Miha Brejc, podpredsednik Državnega zbora.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Spoštovane gospe in gospodje, dober dan, dobro jutro. Pričenjam nadaljevanje 42. izredne seje Državnega zbora Republike Slovenije. Obveščam sem, da so zadržani in se današnje seje ne morejo udeležiti naslednje poslanke in poslanci: Jože Avšič od 12. ure dalje, mag. Marko Diaci od 13. ure dalje, mag. Zoran Gračner od 16.30 dalje, Zmago Jelinčič Plemeniti, Franc Kangler, Blaž Kavčič, Leopold Kremžar od 12. ure dalje, Rudolf Moge, Alojz Peterle, Igor Štemberger od 14. ure dalje, Cveta Zalokar Oražem, mag. Janez Kramberger, Franc Čebulj, Stanislav Brenčič do 13. ure, Jurij Malovrh do 12. ure...

Prehajamo na **3. TOČKO DNEVNEGA REDA - TO JE NA OBRAVNAVO PREDLOGA ZA ZAČETEK POSTOPKA ZA SPREMEMBO USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE Z OSNUTKOM USTAVNEGA ZAKONA EPA 391/III.** Predlog za začetek postopka za spremembo 50. člena Ustave z osnutkom zakona je v obravnavo zboru predložila skupina poslancev s prvopodpisanim Valentinom Pohorcem. Na 35. izredni seji je Državni zbor sklenil, da se začne postopek za spremembo 50. člena Ustave, ter preložil razpravo o osnutku Ustavnega zakona in odločanju o predlogu stališč Ustavne komisije na eno od naslednjih sej. Tako danes dajem besedo predstavniku predlagateljev za dopolnilno obrazložitev predloga. Gospod Pohorec, prosim.

VALENTIN POHOREC: Hvala za besedo, gospod predsedujoči. Spoštovane kolegice in kolegi. Pred nami je predlog za dopolnitev 50. člena Ustave Republike Slovenije v zvezi s pravico do pokojnine. Pravica do pokojnine je ena od temeljnih pravic državljanov in državljanek Republike Slovenije, dosežene pa le na osnovi minulega dela in plačila dela svoje plače v pokojninsko blagajno na osnovi medgeneracijskega sporazuma in zakona o invalidskem pokojninskem zavarovanju. To sicer ne velja za državne pokojnine, ki niso odvisne od dolžine delovne dobe in plačila v pokojninsko blagajno.

Pravica do pokojnine sledi pravici do dela, če ga seveda dobiš, in sledi najaktivnejšemu obdobju življenja, ko delaš leto za letom, in tako dosežeš 30, 35, 40 in tudi več let delovne dobe in prav toliko let plačevanja prispevkov za invalidsko in pokojninsko zavarovanje za leta spodobnega življenja v tretjem življenjskem obdobju. In ko kot delavec delaš dan za dnem tudi v izmenah, popoldne, ponoči, pa še ob nedeljah in praznikih, v preteklosti v veliko težjih delovnih razmerah, na primer v rudnikih, železarnah, transportu, tekstilni, usnjarski, papirni, konfekcijski, lesni in drugih industrijah, prav

tako v družbenih dejavnosti, šolstvu, zdravstvu, vojski, policiji, ne razmišljaš na tisto odmero minulega dela iz minulega dela v obliki vplačane in zaslužene pokojnine.

Pokojnino odmerja zakon o invalidskem pokojninskem zavarovanju. V najvišjem aktu države, to je v Ustavi Republike Slovenije, zapisane v času nastajanja moderne, pravne in socialne države Slovenije, pa ne najdeš zapisane pravice do pokojnine v dovolj neposredno, ljudem razumljivi obliki; Ustava pa ni namenjena le visokim ustavnim strokovnjakom, ki v pojmu socialne varnosti razumejo in vidijo tudi zapisano pravico do pokojnine. Nekateri priznani ustavnopravni strokovnjaki pa so vendar prisluhnili tudi predlagateljem, da je dobro, koristno in celo potrebno to pravico bolj natančno definirati.

Skupina poslancev, ki jih predstavljam kot prvopodpisani je v postopek za spremembo 50. člena Ustave Republike Slovenije vložila predlog, da se 50. člen Ustave dopolni, in sicer prvi odstavek tega člena, ki bi se po našem predlogu glasil: "Državljeni imajo pod pogoji, določenimi z zakonom, pravico do socialne varnosti in pokojnine." Ustavna komisija je na svojih sejah o predlogu razpravljala. Mnenja so bila "za", so bila "proti", podobno strokovna javnost v javni razpravi. Končno je Ustavna komisija glasovala o predlogu, pa je le-ta na seji Ustavne komisije dobil premalo podpore, zato bi se postopek ustavil, če ne bi ta Državni zbor na svoji seji s potrebno večino dal podporo nadaljevanju postopka. Hvala vsem, ki ste za to glasovali tedaj. Končno je Ustavna komisija sprejela stališča k predlogu o spremembi 50. člena Ustave, ki se glasi: "Državljeni imajo pod pogoji, določeni z zakonom, pravico do socialne varnosti, vključno s pravico do pokojnine."

Spoštovane kolegice in kolegi, poslanke in poslanci danes je na nas, da po končani razpravi odločimo o sprejemu stališč Ustavne komisije. Predlagam vam, da tudi tokrat glasujete za naš predlog, za predlog Ustavne komisije, in da nas podprete. Hvala lepa.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Osnutek Ustavnega zakona je obravnavala Ustavna komisija in tudi pripravila stališče. Želi predstavnik vlade? Ne. Dobro. Potem gremo na predstavitev stališč poslanskih skupin. Najprej ima besedo mag. Janez Drobnič, Nova Slovenija.

mag. JANEZ DROBNIČ: Dober dan želim kolegicam in kolegom. Hvala lepa za besedo, predsedujoči. Poslanci DeSUS-a so predložili predlog za spremembo 50. člena Ustave v smislu, da se pod pogoji, določeni z zakonom, zagotovi pravica do socialne varnosti in pokojnine. Eno izmed mnenj pravnih strokovnjakov, ki smo ga slišali v kar dosti obširni razpravi na Ustavni komisiji, je takšno: ta predlog v proceduralnem smislu ne izpolnjuje temeljnega pogoja za uvrstitev med ustavne spremembe, h katerim naj bi se pristopala restriktivno, tudi če bi predlagana sprememba vodila k izboljšanju sedanjega ustavnega besedila, je v pravnem in tekstualnem smislu nepravilno zastavljena. Nenazadnje se z njenim sprejetjem ne bi reševal nikakršni pravni, socialni in politični problem. Nekaj je torej resnice v tem zagotovo. Zakaj? Ločevanje pokojnine od socialne varnosti je problematičen pristop, ki predpostavlja, da pokojnina ni del socialne varnosti - vemo, da to je. Takšno razmišljanje bi nas odmaknilo tudi od družbenega ravnanja, ker predpostavlja, da vsak državljan odgovoren v prvi vrsti za lastno prosperiteto, tisti, ki

je pa kakorkoli prizadet, v stiski, se znajde v težavah, pa mu država pomaga po načelih solidarnosti in vzajemnosti. Predlog je torej vprašljiv z načeli splošnega pojmovanja socialne politike - država pomaga tistemu, ki je v stiski, ki gre prek ravni revščine in ne vsakomur če je bogat - v nasprotju z načeli lastne odgovornosti za socialno varnost, pa tudi vprašanje glede principov vzajemnosti: če plačuješ, prejemaš iz skupnega budžeta, če ne plačuješ, naj ne bi prejemal. Torej, če plačuješ oziroma se trudiš, dobiš povračilo za trdo delo, ali pa torej dobiš plačilo, ali pa pokojnino. Do pokojnine naj bi v prvi vrsti prišli z delom, zaposlitvijo, v bistvu je to odklon od temeljnih principov solidarnosti, saj bi nekateri prišli do pokojnine ne glede na premoženje in dohodke. Naša država je uvedla pravico do državne pokojnine, vendar na dveh pomembnih dejstvih, in sicer, da del oseb v preteklosti kljub opravljanju dela ni imela možnosti zavarovanja in so sedaj postali odvisni. In drugi, da se državna pokojnina zagotavlja tistim osebam, ki nimajo drugih prihodkov za življenje. S tem so ohranjeni principi solidarnosti, vendar tudi pravičnosti, da tisti, ki ima premoženje in prihodke, pa nima zavarovalne dobe, nima pokojnine. Z uvedbo te novosti bi se utegnilo zgoditi, da bi razvrednotili prizadevno delo tistih zaposlenih, ki so trdo delali 40 let in plačevali v pokojninsko blagajno. Ti bi se na koncu nič ne razlikovali pri pokojninah od tistih, ki jim zaradi bogastva ni bilo treba delati. To so resnične dileme, ki seveda terjajo odgovore pri implementaciji take ustavne določbe in tudi seveda pri tem, da jo zapišemo v Ustavo.

Iz tega bi lahko potegnili razmišljanje, da gre v tem primeru pravzaprav za problem reševanja nejasne politične legitimacije vlagateljev, ki se sicer na deklarativni ravni zavzemajo za pokojnine in za upokoјence, na zakonodajni ravni pa je stvar vprašljiva - zakonodajni postopek. Namreč, v teh zadnjih treh letih smo sprejeli oziroma je ta Državni zbor sprejel tri novele pokojninskega zakona. To je sprejela vladajoča koalicija. V opoziciji smo nasprotovali, kajti z vsemi temi tremi novelami se je stanje in položaj upokoјencev bistveno poslabšal. Za izvajanje socialne politike, pokojnin, socialne varnosti so ustavni člani zadostni. Verjetno pa je na zakonodajni ravni treba kaj izboljšati. Če imajo vlagatelji tudi takšno razumevanje, potem lahko to storijo z valorizacijo pokojnin.

V Novi Sloveniji se zavzemamo, da se z zakoni zagotovi ustrezno urejanje pokojnin in socialne varnosti upokoјencev na principih in načinih plačevanja v pokojninsko blagajno in medgeneracijskega sporazuma solidarnosti, vzdržnosti javnih financ in odgovornega vodenja gospodarske politike v Sloveniji, ki je najpomembnejša in najboljša podlaga tudi za dostojno zagotavljanje socialne ravni upokoјencev.

S predlogom ustavnih sprememb oziroma te ustavne spremembe - kakšne posebne škode zato ne bo. Vprašljivi so učinki. Vladajoča koalicija bi lahko na mesto razmeroma pravne ustavne določbe rajši poskrbela za ustrezno valorizacijo pokojnin, saj je povsem na dlani, da so upokoјencem v zadnjih treh letih znižali pokojnine realno za 5% in tega očitno upokoјenci ne bodo več dobili nazaj. In spet smo v isti zgodbi kot včeraj pri invalidih. Ni problem ustava, problem so dejanja, problem je volja v tem parlamentu pri sprejemanju zakonov. Zato razumemo stisko in priložnost vladajoče koalicije, zlasti pa DeSUS-a, da s takim predlogom spremembe Ustave poskuša prekriti stanje, ki se je poslabšalo v zadnjih treh letih.

V Poslanski skupni Nove Slovenije ne bomo nasprotovali.

PODPRESEDNIK VALENTIN POHOREC: Hvala. Besedo ima gospod Lenko, stališče DeSUS-a. Prosim.

FRANC LENKO: Hvala za besedo, gospod podpredsednik. Lepo pozdravljeni predstavnik vlade, kolegice poslanke in kolegi poslanci.

Ustavna komisija je na svoji 14. seji sprejela stališča poslanca Valentina Pohorca in poslanske skupine DeSUS, da se 50. člen ustavne dopolni tako, da imajo državljani pod pogoji, določenimi z zakonom, pravico do socialne varnosti, vključno s pravico do pokojnine. Predlagano in izglasovano stališče je bilo vsebinsko podobno ali identično predlogu poslanske skupine Slovenske ljudske stranke.

Že v okviru razprave k navedenemu predlogu za začetek postopka za spremembo Ustave na 35. izredni seji Državnega zbora, dne 18.1.2003 je bilo izpostavljeno, da je treba predlagano spremembo prvega odstavka 50. člena Ustave dopolniti. Takšnega mnenja so bili tako razpravljalci kot stroka, saj vključitev pravice do pokojnine v Ustavo kot posebne pravice s pravnega vidika ne prinese direktne spremembe za pravni položaj zaposlenih in upokojujencev. Namreč, tudi veljavna Evropska socialna listina razlikuje med pravico do socialne varnosti ter pravico do socialne in zdravstvene pomoči. S predlaganim in izglasovanim stališčem torej usklajujemo ustavno besedilo z načeli imenovane konvencije.

V poslanski skupini Demokratične stranke upokojujencev se zavedamo, da je takšna sprememba Ustave, kot je predlagana, v bistvu bolj deklarativne narave, saj vemo, da lahko pravico do pokojnine v materialnem smislu urejamo le z zakonom, zato želimo z navedenim predlogom zavarovati pravico do pokojnine, kot ustavno pravico.

Po mnenju Poslanske skupine Demokratične stranke upokojujencev je pokojnina pravica, ki temelji na dejansko plačanih prispevkih v pokojninski sklad, zaradi česar mora naša predlagana rešitev v našem sistemu socialne varnosti dobiti svojo identiteto in garancijo. Naš predlog za spremembo 50. člena Ustave je upravičen z vidika, da se pokojnina razume kot pravica iz minulega dela in dejansko plačanih prispevkov ter da se kot taka tako razlikuje od drugih oblik socialne varnosti, ki jih zagotavlja država, ne glede na plačane prispevke. S predlagano rešitvijo želimo poudariti, da je po našem mnenju pokojnina pravica, ki temelji na dejansko plačanih prispevkih v pokojninski sklad, zaradi česar jo je treba eksplicitno ločiti od državne pokojnine, ki jo daje država vsakemu prebivalcu, ko doseže določeno starost, ne glede na to, ali je kdaj vplačeval prispevke za takšno pokojnino.

S predlaganim predlogom za spremembo 50. člena Ustave želimo izrecno izpostaviti, da pravica do pokojnine ni pravica, za katero lahko prosi vsak posameznik v okviru sistema socialne varnosti, na primer za socialno pomoč, ampak je to pridobljena in plačana pravica iz minulega dela, do katerega so upravičeni samo tisti, ki so plačevali prispevke v pokojninski sklad. S predlagano rešitvijo, s katero dopolnjujemo 50. člen Ustave, želimo izpostaviti, da v tako imenovano pravico ne sme posegati nihče, niti država, niti različne mednarodne institucije, ki izvajajo pritisk, da bi reformirali pokojninski sistem po meri, ki ustreza njim in ne nam.

Spoštovane poslanke, spoštovani poslanci, v imenu več kot pol milijona slovenskih upokojencev vas prosim, da podprete naša prizadevanja za spremembo 50. člena Ustave Republike Slovenije. Tako bomo našim upokojencem omogočili mirnejše preživljanje tretjega življenjskega obdobja, to pa jim naj bo tudi naše voščilo za velikonočne praznike. Hvala lepa.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Besedo ima gospod Bojan Kantič, Združena lista.

BOJAN KONTIČ: Predsednik, spoštovane kolegice in kolegi. Danes bomo torej odločali o predlaganem stališču Ustavne komisije, v katerem je zapisano, da se prvi odstavek 50. člena Ustave spremeni tako, da se glasi: "Državljeni imajo pod pogoji, določenimi z zakonom, pravico do socialne varnosti, vključno s pravico do pokojnine."

Že v razpravah na Ustavni komisiji in pri samem glasovanju smo predlog za začetek spremembe Ustave podprli, prav tako na seji Državnega zbora. Tudi danes, ko se odločamo o predlaganem stališču, bomo poslanke in poslanci Združene liste socialnih demokratov predlagana stališča podprli. Glasovali bomo "za", ker bo sprememba 50. člena izrecno poudarila, da je pravica do pokojnine ustavna pravica oziroma da je ena izmed osnovnih človekovih pravic.

Strokovna skupina je v času sprejemanja odločitve, ali s postopkom za spremembo Ustave pričeti, ugotavljala, da poseg v Ustavo na predlagani način ni nujen, ker ne odpravlja kakršnegakoli pravnega, političnega, socialnega ali drugega problema, ki bi se že pokazal v praksi ali bi bilo nastanek takega problema možno vsaj predvidevati kot realno možnost. Res je, ni nujen, hkrati pa je tudi res, da ni škodljiv. Kljub tem opozorilom se je Državni zbor odločil, da prične s postopkom za spremembo Ustave. Tokrat se je tudi mnenje strokovne komisije v zvezi s predlaganim stališčem omeščalo, kajti ugotavlja namreč, da je stališče vsekakor mnogo boljše oziroma strokovno bolj sprejemljivo, kot pa na začetku predlagano besedilo osnutka Ustavnega zakona.

Prvopodpisani predlagatelj je v obrazložitvi k predlogu stališča zapisal, da se želi s pravico do pokojnine poudariti, da le ta izhaja iz prispevka, ki ga je državljan vložil iz svojih dohodkov, in da je to pravica, ki mu je dana na osnovi minulega dela. Naj še enkrat poudarim, da bo poslanska skupina Združene liste socialnih demokratov predlagano stališče podprla. Kot je na seji, kjer smo se odločali o začetku postopka za spremembo tega člena, v imenu poslanske skupine Združene liste socialnih demokratov povedal Miran Potrč, je pokojnina socialna pravica le izjemoma, praviloma je to pravica iz dela in na podlagi vplačanih prispevkov v okviru sistema pokojninskega zavarovanja, ki ga ureja država in ki mora temeljiti na medgeneracijski solidarnosti.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Besedo ima gospod France Cukjati, Slovenska demokratska stranka.

FRANCE UKJATI: Hvala za besedo. Spoštovani. Tako kot včeraj, ko smo govorili o invalidih, smo tudi tukaj v tem primeru nekako vsi razumevali do problemov, do težav oziroma do potrebe, da ta država ostane oziroma da postane socialna država in zagotovi primerne pogoje za življenje vseh, ki končajo svoje delovno obdobje. Torej tudi tistim naj bi se zagotovila pokojnina - vsaj tako je razumeti iz obrazložitve predlaga-

teljev -, ki niso vlagali v času svojega dela, oziroma tudi tistim, ki morda niso bili zaposleni, niso bili zavarovani in podobno. Zagotovo je prav tako, da na stara leta nihče ne sme biti brez socialnih pravic - zagotovo. Vsem je treba zagotoviti minimalne pogoje življenja - zagotovo. In tako mi tudi razumemo našo socialno državo in našo Ustavo, ki upošteva potrebo po socialni državi. In v sedanjem besedilu je rečeno, da ima vsakdo pravico do socialne varnosti, socialna varnost pomeni pravico do takih prihodkov ali socialne pomoči, ki mu na stara leta omogoča minimalno življenje. Zagotovo, kdor nima pokojnine, dobi socialno pomoč, kdor ima prenizko pokojnino, bi moral dobiti socialni dodatek - in ga dobi. Ali v zadostni meri ali je tista pokojnina, ki jo dobi, zadostna za preživetje in za človeka vredno življenje, je drugo vprašanje. Verjetno bi bilo bolj na mestu govoriti o tem vprašanju. Kajti, pravica do pokojnine v smislu pravice socialne varnosti je že zagotovljena v Ustavi. In samo besedilo, sam dodatek besede ne prinaša nič novega. Upokojnenci iz tega naslova ne bodo dobili niti tolarja več in tudi tisti, ki nimajo pokojnine, bodo dobili oziroma že dobijo državno pokojnino ali socialno pomoč, ne bodo dobili niti tolarja več. To je treba povedati, zaradi načela poštenosti do vseh ostarelih in pa tudi do samega sebe, da ne zavajamo ljudi in ne govorimo, kaj bomo novega prinesli v naš sistem - nič novega.

Vendar je dobro, da je beseda sama vključena, da s tem neko simbolično pozornost posvetimo tudi pokojnini, tako kot smo včeraj v smislu invalidov. Nič novega, nič dodanega, nič izboljšav, morda neka simbolična ugotovitev oziroma priznanje.

Je pa tukaj nek drugi problem, na katerega želimo v tem primeru opozoriti, tako kot smo v primeru invalidov. Tudi v tem primeru socialne varnosti je neko področje, ki ni urejeno. Neko področje, ki ga zelo zelo čutijo vsi tisti, ki so ostareli in obnemogli. V primeru, da je nekdo osamljen, sam doma, ostarel, si ne more pomagati, ne more iti niti po stopnicah, ne more niti do trgovine, pa ima morda dobre dohodke, ne potrebuje še dodatne pokojnine, ne potrebuje socialne pomoči, ima dovolj denarja, ampak on kratko malo ne more do trgovine, da bi kupil kruh in mleko. Ne more niti v klet, da bi oskrbel centralno kurjavo, ne more niti, da bi si opral - boste rekli, naj najame gospodinjo in naj mu služi oziroma naj ga neguje 24 ur na dan. Toliko denarja pa spet nima. In takih primerov, gospodje in gospe, je veliko; ozrite v svoje okolje, kjer živite. Zaradi tega vključuje Evropska socialna listina, ki jo je sprejel odbor ministrov Sveta Evrope in je bila leta 1996 ratificirana tudi v Sloveniji, ima glede socialne varnosti dve področji povsem ločeni. V 13. členu govori o pravici do socialne pomoči. In tam notri, v 1. točki, naj citiram, govori, "da je treba zagotoviti vsaki osebi, ki je brez zadostnih sredstev in si takih sredstev ni zmožna zagotoviti niti z lastnim trudom niti iz drugih virov, zadostno finančno pomoč." To je socialna pomoč. Sem sodijo tudi razni socialni dodatki, pokojnine in podobno. Zagotovo, če bi mi spoštovani to Evropsko socialno listino, potem bi tudi tistim, ki imajo minimalne plače, morali dati socialno pomoč, kajti ne morejo preživeti, ne morejo preživeti.

Ampak to je drug problem. Govorim sedaj samo o sistemu. Ta pomoč je pri nas v Ustavi zagotovljena in tudi v sistemu, sicer v ne zadostni meri, ampak je opredeljena. 14. člen Evropske socialne listine govori pa o pravici do storitev socialno-varstvenih

služb in govori, da mora država zagotoviti službe, ki nudijo to pomoč, socialno-varstveno, in v 2. točki tudi spodbujajo sodelovanje posameznikov in prostovoljnih ali drugih organizacij pri ustanavljanju in delovanju takih služb. To pa je tisto, česar pri nas ni. To pa je tisto, kar bi veljalo v Ustavi dopolniti in našo Ustavo uskladiti z Evropsko socialno listino. To je pa resnično človeška pomoč, ne finančna, človeška pomoč, ki jo je treba organizirati in nuditi tem ljudem. Morda zadostuje enkrat na dan, da bi nekdo prišel do takega človeka kot sem ga omenil, prinesel nek topel obrok in morda opral perilo ali še kaj postoril v eni uri in opravil to delo. Nič drugega, gospodje. Te oskrbe pa ni v naši Ustavi, niti v naših metodah, v naših zakonih, niti v praksi.

Če bi resno pristopili k problemom socialne varnosti, bi morali to socialno varnost razširiti tudi na socialno oskrbo. Zato mi seveda dodajamo pobudi amandma, s katerim bi dopolnili to določbo v Ustavi, in sicer bi rekli, da ima vsakdo pravico do socialne varnosti, vključno s pravico do pokojnine in pravico do socialne oskrbe. Bom rekel tako kot pri invalidih: če seveda ni to samo taka, bi rekel, meglena predvolilna, ne bom rekel floskula, ampak lepa gesta, da se omeni pokojnino, ampak je resnično želja, da se dopolni naš socialni sistem, potem bomo dodali in sprejeli naš amandma, s katerim se širi ta skrb tudi na socialno oskrbo. Hvala lepa.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJČ: Hvala. Gospod Ivan Božič, Slovenska ljudska stranka.

IVAN BOŽIČ: Hvala lepa, gospod podpredsednik. Kolegice, kolegi, predstavnik vlade!

Smiselnost in potrebnost spreminjanja 50. člena v Ustavi je imela med člani Ustavne komisije in strokovne skupine od samega začetka tako vnete zagovornike kot tiste, ki smo oziroma so bili do te spremembe nekoliko zadržani.

V Slovenski ljudski stranki ocenjujemo, da predstavlja predlagana sprememba 50. člena Ustave, ki naj bi opredelila tudi pravico do pokojnine, spremembo deklaratorne narave. Mislimo, da bo tudi v bodoče le zakon urejal pravice do pokojnine predvsem v materialnem smislu. Člani strokovne skupine so ocenili - in z njihovim mnenjem se strinjamo -, da prvoten predlog ni bil najbolj primeren. V Slovenski ljudski stranki smo predlagali naslednjo formulacijo dopolnitve 50. člena: "Državljeni imajo pod pogoji, določenimi z zakonom, pravico do socialne varnosti, vključno s pokojnino." Ustavna komisija pa je sprejela temu zelo podobno stališče, ki predvideva pravico do socialne varnosti, vključno s pravico do pokojnine. Kljub utemeljenemu vprašanju, ali je sprememba formalnopravno res potrebna, na kar opozarjajo številni strokovnjaki, je le treba vzeti v obzir spremembe, ki smo jim priča na področju pokojninskega sistema.

Vsi evropski sistemi pokojninskega zavarovanja se soočajo s spremenjenimi okoliščinami in reformami, ki se poskušajo le-temu prilagoditi. Demografski trendi se drastično spreminjajo, podaljšuje se uživanje pokojnine, kar med drugimi pomeni slabšanje razmerja med aktivnim in neaktivnim deležem prebivalstva. Razlika med prihodki in odhodki se povečuje, večinoma v negativno smer, se pravi, v odhodkovno raven; sprijazniti se moramo z dejstvom, da se tako Evropa kot tudi mi v Sloveniji staramo in da se bo treba na to stanje primerno odzvati. Potrebna bodo prizadevanja, ki bodo

podkrepi medgeneracijski konsenz, s pomočjo katerega se bo razreševalo vprašanja, ki so na podlagi te ugotovitve in tega dejstva vedno bolj prisotna in vedno bolj pereča.

Stališče, ki ga je sprejela Ustavna komisija, je za Slovensko ljudsko stranko sprejemljivo in ga bomo podprli. Hvala lepa.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Stališče Stranke mladih bo predstavil gospod Vnučec.

BOGOMIR VNUČEC: Hvala za besedo. Spoštovane kolegice in kolegi. Temeljni razlog, da Stranka mladih Slovenije podpira ta predlog, je želja zagotoviti pokojnine tudi za bodoče generacije.

Namreč, spoštovani, sprememba Ustave je nepotrebna za današnjo generacijo upokojencev, ki imajo pravico do svoje pokojnine že zagotovljeno. Podpora poslancev Stranke mladih Slovenije je zgolj in predvsem zaradi tega, ker je reforma pokojninskega sistema tako negotova, da je vprašljiva pravica do pokojnine predvsem mladih in srednjih generacij. Današnji upokojenci bodo svoje pokojnine prav gotovo prejeli do konca svojega življenja. Kaj bo pa z mladimi, ki še vedno prispevamo v pokojninsko blagajno na podlagi neke medgeneracijske pogodbe, pa žal še ne vemo. Poleg teh prispevkov nas vlada in finančni minister nenehno opozarjata na nujnost varčevanja za varno starost in vlaganja v ne vem kakšne stebre pokojninskega zavarovanja. Predlog v Stranki mladih podpiramo tudi zato, da opozorimo, da morajo tudi bodoče generacije uživati pravico do pokojnine v čim večjem obsegu, čeprav današnja situacija tega ne obeta.

Tudi naša podpora predlogu gre tudi v smer predvsem ohraniti pokojnine tudi v bodoče, ne pomeni pa tega, da se sistema danes, torej sedanjega pokojninskega sistema ne da več spreminjati. Ta sistem je po našem mnenju treba nujno spremeniti, saj ni pravično, da mladi podpirajo sedanji pokojninski sistem, hkrati pa morajo varčevati še za svoje pokojnine. Na kakšen način naj se to zapiše v Ustavo, je pač stvar stroke, ki sicer ni preveč navdušena nad to spremembo, a kaže, da imamo pri tem vsak svoj razlog za podporo temu predlogu in pač bo stroka morala to upoštevati. Mladim in srednjim generacijam moramo zagotoviti vsaj to ustavno normo, na katero se bodo lahko sklicevali ob propadu pokojninske reforme, ki se bo, v to smo prepričani, slej ali prej zgodila, če ne bodo v kratkem sprejete nekatere bistvene spremembe tega sistema. Hvala.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Besedo ima Ljubo Germič, Liberalna demokracija. Gospod Germič.

LJUBO GERMIČ: Hvala lepa, gospod predsedujoči, za besedo. Spoštovane kolegice in kolegi. Državni zbor Republike Slovenije je na 35. izredni seji 18. novembra 2003 sprejel predlog skupine poslancev s prvopodisanim Valentinom Pohorcem za začetek postopka za spremembo 50. člena Ustave Republike Slovenije. Državni zbor je s tem dejanjem izrazil strinjanje, da se 50. člen Ustave Republike Slovenije dopolni, in sicer tako, da med pravice do socialne varnosti vključi tudi pokojnine, s čimer naj bi Ustava po obrazložitvi predlagateljev kot pravico do socialne varnosti eksplicitno zagotavljala tudi pravico do pokojnine kot eno izmed temeljnih človekovih pravic. Kot vemo, se je strokovna skupina pri Ustavni komisiji do tega predloga opredelila negativno, saj po

njihovem mnenju ni takšne narave, da bi bilo njeno sprejetje nujno, ker bi se s tem odpravljali kakršenkoli pravni, politični, socialni ali drug problem, poleg tega pa je njen cilj v celoti dosegljiv že z ustrezno interpretacijo sedanjih ustavnih določb. Kljub negativnemu mnenju strokovne skupine je poslanska skupina Liberalne demokracije predlog za začetek postopka podprla, saj se je pridružil poslanskih kolegom, ki so bili mnenja, da je treba tudi v najvišjem državnem aktu, Ustavi, zagotoviti temelje medgeneracijske solidarnosti. Prisluhnili pa smo tudi mnenju strokovne skupine, ki je menila, da predlog vsebinsko ni dobro izoblikovan, ker ločuje pokojnine iz konteksta socialne varnosti, kar je po našem mnenju strokovno zgrešeno. Pravica do socialne varnosti namreč predstavlja širši okvir, pravice do pokojnine pa predstavlja upravičenost, ki izhaja iz prispevkov iz minulega dela. Zato smo na Ustavni komisiji podprli predlog stališča, ki te strokovne pomisleke odpravlja.

Tako Ustavna komisija Državnemu zboru predlaga, da sprejeme stališče, da se prvi odstavek 50. člena Ustave spremeni tako, da se glasi: "Državljeni imajo pod pogoji, določenimi z zakonom, pravico do socialne varnosti, vključno s pravico do pokojnine." Ta nova dikcija sedaj jasno obravnava pokojnino kot element socialne varnosti in tudi odpravlja napačne razlage, da se s tem vzpostavlja ustavna podlaga za vpeljavo tako imenovanih državnih oziroma nacionalnih pokojnin. Iz navedenih razlogov bo poslanska skupina Liberalne demokracije to stališče podprla. Hvala lepa.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Sledi razprava poslank in poslancev o osnutku Ustavnega zakona in stališču Ustavne komisije. Najprej ima besedo gospod Drobnič.

mag. JANEZ DROBNIČ: Hvala lepa za besedo. Očitno bomo iz vseh teh razprav v zvezi z ustavnimi spremembami dobili, verjetno dobili, tri spremembe, ki bodo zgolj oziroma le deklarativne narave. Ne bodo pomenile za naše državljanke in državljane ničesar, samo v glavnem leporečje, kar se lahko obljublja z besedami, udejanjenja pač ne bo. Tresla se je gora, rodile so se tri spremembe - verjetno - Ustave, to bo na koncu pisalo in na žalost smo porabili veliko časa, pa malo naredili.

Kaj je pri tej ustavni spremembi še problematično? Pokojnina torej bo iztožljiva, v kolikor jo zapišemo v Ustavo, je pravica, ki je iztožljiva za vsakogar. To pomeni, da si bo pridobil pokojnino tudi tisti, ki ima druge vire preživljanja in nikoli ni delal. Recimo, da ima veliko kapitala, veliko bogastvo in iz tega tudi živi, na koncu svojega obdobja, življenjskega ali v zrelih letih, bo pridobil pravico do pokojnine. To so realne in pravne posledice. Se moramo povprašati, ali je to v skladu z našimi načeli solidarnosti in vzajemnosti - da se pomaga tistemu, ki je, torej, ki je šibak, zaide v stisko, je bolan, si ne more z lastnim delom zaradi oviranosti, zaradi invalidnosti pridobiti svojega dohodka za to, da bi se preživljal. Seveda so pokojnine vprašljiva kategorija z vidika demografskih sprememb, ker je vse manj ljudi, torej vse manj rojenih, vse manj mlade generacije, ki bi vstopala v mladih letih v zaposlitev, tudi vstop v zaposlitev se je premaknil. Če pogledamo zdaj zadnji dve generaciji, generacije, recimo, 20 pa 20 let - štirideset - se je vstop zaposlitev pomaknil vsaj za pet let od prejšnjega, denimo, tam, ne vem 19. leta, 18. leta, se je premaknil na tam 23, 24 let. Generacija vse pozneje vstopa, s tem se seve-

da zmanjšujejo vplačila v pokojninsko blagajno, manj aktivno zaposlenih na ta način in več vzdrževanih članov. Poleg - to, kar sem omenil - demografske spremembe, da se manj ljudi rodi.

In naslednje, kar velja tudi opozoriti, je zaposlitev v državnih službah se povečuje, kar bremeni državni proračun, zmanjšuje se pa v realnem sektorju, kot ga nekateri označujejo, zmanjšuje se število zaposlenih v malih podjetjih pri samozaposlenih in podobno. To je pač žalostna posledica vodenja gospodarske politike Liberalne demokracije, ki se sicer trka po prsih, da ohranja število zaposlenih, ampak na račun zaposlitev v državnem sektorju, ta pa obremenjuje akumulacijo oziroma to vitalnost. Kajti, naložbe so pač v potrošnje.

Še nekaj v zvezi s pokojninami. Ko pogledamo to statistiko povprečne pokojnine, kako so se spreminjale v zadnjih treh oziroma štirih letih, od zadnjih volitev, ko je garnitura Liberalne demokracije pač ta zadnji mandat prevzela s svojimi koalicijskimi partnerji. Starostne pokojnine so se v povprečju zmanjšale od leta 2000 do konca leta 2003 s 75,8 oziroma skoraj s 76 na 71%, za 5% so se zmanjšale v realnem smislu. A, veste, to je vprašanje, ne sprememba 50. člena, ampak realno padanje pokojnin, ki ste jih povzročili z uskladitvami. To ste zavijali v razne formule, kriterije, ne vem kaj še vse, v bistvu ste pa okrog prinesli pokojnine. Volilno geslo je pa bilo takrat, če bo Bajukova vlada, vam bo vzela pokojnine. Vi ste se zapletli v ta izrek, sami ste to naredili.

Invalidske pokojnine s 61% na 53% - 4%. V povprečju pa s preko 68% na 64% - v treh letih samo. Torej, to je podoba na eni strani deklaracije, na drugi strani pokojnine, kako pač se gibljejo in vplivajo na življenjsko raven upokojencev. Invalidske pokojnine, pravite, naraščajo, število. Seveda, zato, ker se v poklicno rehabilitacijo vključi le tam 3%, 4% delovnih invalidov. Če delamo primerjavo, dajmo delati primerjavo z ostalimi evropskimi državami, boste pa ugotovili, da gre praktično vsak invalid, ki želi vstopiti ponovno na trg dela v eno izmed oblik poklicne rehabilitacije. Vsak, ne samo zaradi premostitve lastnega, tega upada ali zmanjšanja ali izgube sposobnosti, ampak tudi zato, da lahko sledi sodobnim trendom razvojne tehnologije, znanosti, organizacije in vsega tistega, kar se dogaja v tem svetu.

To so vprašanja, kako zagotoviti tudi na tem področju zaposlovanja, da bo tudi generacija po 60-ih letih ali pa po 55-ih letih z veseljem vstopala v zaposlitev. Še vedno. Kako lahko ta starejša generacija prispeva k razvoju in gospodarskemu oživljanju. Govori se o tretji univerzi, govori se o generaciji, ki lahko bistveno prispeva k temu - na primeren način, ne samo, da se nekaj žrtvuje, ampak da tudi od tega pridobi. Z delnimi zaposlitvami, s posebnimi nišami, kjer se lahko uporabi njihovo znanje, njihove izkušnje. To so vprašanja, ki se zdaj odpirajo v Evropski uniji, pač zaradi demografskih sprememb. Ne zato, da bi želeli starejši zreli generaciji nekaj slabega, ampak participiranje na vsem, na dobrem in tveganem. To so vprašanja! To je pa, mislim, da zgolj preseženo - nima posebne vrednosti sprememba 50. člena, pravica do socialne varnosti in pokojnine. To je deklaracija. Torej, očitno se iz teh ustavnih sprememb bo zgodilo samo sprememba, ki pomeni deklaracijo. Ljudje bodo rekli, hvala lepa za tak Državni zbor in za vaše mučenje tam, kjer je neproduktivno. Hvala lepa.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Gospod Gasparini.

MARIO GASPARINI: Hvala lepa, podpredsednik. Zdaj smo poslušali, kako je to v zakonih, ta materija. Ampak smo pri spremembi Ustave! Mislim, da bi lahko prekinil tako diskusijo, ki pravzaprav smo jo s pokojninskim zakonom in drugimi predpisi rešili.

Sam bom govoril malo o tem 50. členu in o teh spremembah in takoj bom povedal, da bom to podprl. Upoštevati je pa treba tudi mnenje nekaterih pravnikov, tako kot smo prebrali, da pravzaprav ta 50. člen že zagotavlja pokojnino. Ampak piše tam, da imajo - to se pravi, državljani Slovenije - pravico do socialne varnosti. Ali je tukaj vključena tudi pokojnina, je za mene vprašljivo. Zakaj? Zaradi tega, ker socialno varnost, pravzaprav - torej, čeprav imajo pravico, ampak ne zagotavlja država kot taka, ker je to širok pojem. Pokojnino pa si sam zaslužim, s svojim delom: jaz nekaj vlagam in imam pravico, da to, ker sem vložil, tudi dobim. Pri socialni varnosti pa ni tako. Mislim, socialna varnost - nekdo, ki pač nima sredstev za preživljanje, potem država to da, ali si je zaslužil ali ne. Torej, to je razlika. In po mojem ta pravica do socialne varnosti ne vključuje pokojnine in mislim, da je dobro, da to besedico posebej tudi napišemo notri; to pravico do te pokojnine, da postane ustavna kategorija.

In še nekaj. Pri pokojninah, ko gre za medgeneracijsko solidarnost, je vprašljivo, če bo neka generacija - teoretično - enkrat rekla: ne bomo več solidarni, to se pravi, ne bomo prispevali za tiste, ki so že upokojeni, ampak dajte rešiti na nek drugi način. Če pa to napišemo v Ustavi, verjetno bo drugače to tretirano! In mislim, da do tega ne bi prišlo - seveda, govorim čisto teoretično. Z druge strani tudi država z različnimi zakoni in z vsem tistim, kar smo že slišali tukaj, pa o višini - to urejajo zakoni, to ne more biti v Ustavi notri. Torej, tudi država posega v to pravico, da določa višino ali ne vem kakšne bonitete. Če pa to napišemo v Ustavo, bo verjetno tudi država imela olajšano delo, da to materijo uredi. Ker je to ustavna kategorija, bi se morala obnašati drugače. Torej, ni nič takega posebnega. Osebnost mislim, da tudi s to spremembo se ne bodo pokojnine zvišale, zato ker z drugimi načini pridemo do tega, in mislim, da je to čisto na mestu.

Prvotni predlog, nekaj je bilo, samo da se doda ta besedica "pokojnine" - mislim, da ni dober, in to, kar je komisija predlagala, mislim, da je čisto na mestu, da se drugače formulira pravzaprav ta sprememba Ustave. Želim samo nekaj povedati: sem danes slišal, da ta država pravzaprav ne skrbi za tiste, ki ne morejo do trgovine ali pa do kleti. Lahko povem, da v nekaterih občinah imajo centri za socialno delo tako zvano pomoč na domu. Seveda, tu so tudi stroški lokalnih skupnosti, občin, in to funkcionira. Torej ne a priori reči, da to ni urejeno, to se da urediti, seveda, je treba sredstva, ampak nekatere občine so to problematiko zelo dobro ali pa dobro rešile.

Na koncu samo to: to spremembo bom podprl, tako da tudi to stvar damo "ad acta". Hvala lepa.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Gospod dr. Bernik. Želite besedo, gospod dr. Bernik?

dr. JOŽEF BERNIK: Hvala lepa za besedo. Pozdravljeni zastopniki vlade, naši poslanci in poslanke. Zahvaljujem se, da lahko govorim ob tej priliki, to pa zaradi tega, ker sem sam upokojenec in tudi sam vem, kakšni so problemi upokojenec, vendar imam

nekoliko težave s tem predlogom, kajti ta predlog je po svoje unikaten in ga je težko dobiti kjerkoli v drugih ustavah. Gre za dve posebnosti, ki jih imamo poleg tega že v eksistenci. Ena od teh je to, da so pri nas upokoјenci zelo dobro predstavljeni v političnih organih, imajo svojo stranko, kar je tudi anomalija gledano s stališča drugih držav. Potem je še druga posebnost, ki je nikdar nisem nikjer videl v svetu, in to je, da je upokoјenec pri nas neke vrste poklic, ki se vleče našim upokoјencem do smrti in nekako, če gledate te osmrtnice, boste videli prominentni zdravniki, odvetniki in tako dalje so imenovani upokoјenci, kar je popolna anomalija, kajti po svetu velja to: enkrat odvetnik, enkrat zdravnik, duhovnik - za vedno isto. In to se mi zdi, da je izredno pomembno za socialno varnost oziroma za socialni status tega, kar mi želimo vsi imeti, ali smo upokoјenci ali ne.

Seveda človeku se postavlja tudi vprašanje, kaj s tem dosežemo, da damo pokojnino v Ustavo kot ustavno obveznost države, kajti potem bi morali tako rekoč narediti zavarovalnino, in vse te stvari absolutno, ustavno pravico, ki je država ne more zmanjšati, ampak jo mora stalno nekako vzdrževati, ne glede na razmere. Recimo, da imamo pri nas neke vrste krizo, naravne nesreče, vojno in tako dalje in država ne more vseh dolžnosti, ki jih ima do državljanov, izpolnjevati zaradi teh razlogov - kaj naj potem naredi, da bo lahko izplačevala pokojnine? Ali naj ukine nekatere druge obveznosti, kot so, recimo, zavarovalnine, socialno skrb in tako dalje.

Morda v takih slučajih ni druge možnosti, kot da ukine druge pravice, pa plačuje pokojnino in s tem da to varnost, ki jo upokoјenci zahtevajo.

Človek bi mislil, da je tudi drugače mogoče skrbeti za upokoјence ne ravno preko tega, da se jim da ustavna pravica, kar bi tudi meni verjetno prav prišlo, kajti jaz plačujem le zdravstveno oziroma pokojninsko zavarovanje, ampak kot razumem slovenski zakon, ne dovoljuje se, prvič: bom pokojnino dobil ob koncu mojega mandata, drugič pa niti nimam pravice, da dobim nazaj to, kar sem noter vplačal. To je čisto očitvidna krivica, ne glede na kaj. Nekateri boste rekli: "Ja, prav ti je, zakaj si pa to službo vzel." Nisem je vzel zaradi tega, ker bi želel pokojnino tukaj imeti, absolutno ne, ampak vem, da sem moral vplačevati svojo pokojnino oziroma davek na svojo ameriško pokojnino tukaj v naši državi.

Naj bom zelo kratek, naj končam. Zdi se mi, da je ta pravica do ustavnosti pokojninske resna, zanimiva in tudi simpatična, vendar, jaz mislim, da to, kar bo to upokoјencem dalo, je samo iluzija in nič drugega. Čeprav bom poskušal to stvar podpreti, ker se mi zdi, to je stvar, ki jo človek ne more nekako zavreči, ne glede, kako nerealna je. Hvala.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Gospod Kremžar? Ne. Potem je moj seznam razpravljavcev izčrpan. Vlada? Ne. Zaključujem razpravo. Proceduralno? Izvolite, gospod Kebrič.

IVAN KEBRIČ: .../Ni vključen./... ker prehajamo na odločanje, prosim v imenu poslanske skupine za 15 minut odmora za posvet z ozirom na predloženo stališče, ki malce odstopa od našega osnovnega predloga, in mislim, da smo upravičeni do tega.

PODPREDSIEDNIK dr. MIHA BREJC: Seveda ste, gospod Kebrič, vendar najprej bi opravili še razpravo o amandmaju. Zdaj imamo najprej amandma, razpravo, in če ste za to, bi potem dali 15 minut odmora na vaš predlog.

Skratka, zaključujem razpravo, prehajamo na razpravo in seveda tudi odločanje o amandmaju k stališču, ki jo bomo opravili na podlagi pregleda amandmajev z dne 8. aprila 2004. Gre za amandma poslanske skupine Slovenske demokratske stranke.

Sprašujem, ali kdo želi besedo v zvezi s tem amandmajem? Gospod Gasparini, izvolite.

MARIO GASPARINI: Hvala lepam podpredsednik. Tega amandmaja poslanska skupina Liberalne demokracije ne bo podprla, ker smo mnenja, čisto enostavno, da če govorimo o socialni varnosti, da notri tudi je všteta oskrba. To se pravi, pojem socialne varnosti je širši. Ta oskrba pa, meni se zdi, da je ožja. Torej, saj človek nima nič proti temu, ampak hočem reči, da je že všteto notri, je boljše, da ostane socialna varnost. Torej, mi bomo glasovali tako, kot je Ustavna komisija predlagala in tega amandmaja ne bomo podprli.

PODPREDSIEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala. Še kdo v zvezi z amandmajem? Nihče več. Zaključujem razpravo in pred odločanjem, na predlog gospoda Kebriča, 15 minut odmora. Hvala.

Nadaljujemo ob 11.16 uri.

PODPREDSIEDNIK dr. MIHA BREJC: Gospe in gospodje! Pred odločanjem bomo dali besedo še gospodu Kebriču verjetno, če to želi. Želite?

IVAN KEBRIČ: Hvala za besedo.

PODPREDSIEDNIK dr. MIHA BREJC: Ali lahko prosim za mir v dvorani, prosim?!

IVAN KEBRIČ: V poslanski skupini smo se posvetovali in dogovorili, kako bomo glasovali o amandmaju.

PODPREDSIEDNIK dr. MIHA BREJC: Gospod Kebrič, oprostite. O.K. Hvala. Torej, pred glasovanjem naj vas opozorim, o čem glasujemo. Glasujemo o popravku amandmaja k predlogu stališč Državnega zbora Republike Slovenije o predlogu za spremembo 50. člena Ustave. Gre za popravek amandmaja, ki ga je pripravila poslanska skupina SDS in ima datum 8. april 2004. Da bo povsem jasno, za kaj gre. Če bo ta amandma sprejet, potem seveda ne bomo glasovali več o stališču. Se pravi, da ga v celoti nadomesti, če pa ne bo sprejet, pa seveda gremo naprej in glasujemo o stališču.

Spoštovane gospe in gospodje, pred glasovanjem vas želim obvestiti, da bo upoštevana določba tretjega odstavka 178. člena poslovnika amandma k stališču sprejet, če bo zanj glasovala večina vseh poslancev, to je 46 ali več poslank in poslancev. Enaka večina velja tudi za sprejem stališča. Lahko preidemo na glasovanje, prosim? Kartice imamo, da ne bomo potem ponavljali. Poglejte, prosim, če so kartice vstavljene. So, dobro. Glasujmo, prosim. Očitno je bilo nekaj narobe z glasovalnimi napravami v dveh, treh primerih ali v enem, ne vem. No, vas jaz prosim, da preverite glasovalne naprave prej, preden glasujemo, to kar naprej ponavljamo. In zdaj ponavljamo glasovanje. Še enkrat glasujemo o amandmaju, prosim. Glasujmo. Od 66 prisotnih je za glasovalo 24 poslank in poslancev, 38 je bilo proti.

(Za je glasovalo 24.) (Proti 38.)

Amandma torej ni sprejet, zato prehajamo na odločanje o stališču, kot ga je predlagala Ustavna komisija. Gospod Lenko, obrazložitev glasu.

FRANC LENKO: Torej, glasoval bom za predvsem zaradi tega, ker je bilo nekajkrat že poudarjeno, da se loči, kaj je pokojnina, kaj je pa socialna pomoč. Mislim, da je to bilo tudi potem v strokovnih krogih obdelano, da je treba to ločiti in da za ustavne pravnike je ta dikcija, ki ostane razumljiva, vendar je po mnenju ustavnih strokovnjakov, nekaterih, bilo predlagano, da je prav, da je tako napisano, da bodo razumeli tudi tisti, katerim je namenjeno. Hvala lepa.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala. Še gospod Pohorec. Gospod Kebrič.

VALENTIN POHOREC: Hvala lepa. Tudi jaz bom podprl stališče, ki ga je z večino sprejela Ustavna komisija. Sodim, da je v tem tudi mnenje večine poslancev, če je Ustavna komisija, ki je sestavljena po nekem enakem razmerju, tako stališče osvojila. In da temu stališču daje svojo pozitivno oceno tudi velik del strokovne javnosti, zato bom glasoval za ta stališča Ustavne komisije. Hvala.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Gospod Kebrič, izvolite.

IVAN KEBRIČ: Hvala za besedo v imenu poslanske skupine. Podprli bomo to stališče, ki je upoštevalo, če smem povzeti razpravo v predhodni zadevi, je bilo jasno povedano, da s tem stališčem dajemo ustavno pravico, ob upoštevanju zakonov.

Zakaj želimo in prosimo za podporo, da se to zapiše v Ustavo. Vedeti je treba, da zakone sprejemamo z navadnimi večinami in jih lahko taka ali drugačna politična opcija spreminja, če ima večino po svojih željah. Ustave pa ni mogoče spreminjati, predvsem zaradi tega, težje, ker je potrebna dvotretjinska večina.

V odgovor malo tistim pomislekom, ki pravijo, da smo fenomen upokojska stranka, vam lahko povem, kar vam je mnogim že znano, da v Evropi obstajajo že v 13-ih državah upokojske stranke. Prav tako že obstajajo predstavniki upokojskih strank v parlamentih. Prav tako vam lahko povem, da v evropskih državah je že 26 upokojskih strank. Ne potem govoriti, da smo samo fenomen, da bomo plesali eno poletje, kot je bilo nekoč v prejšnjem mandatu rečeno, ampak bistveno je to, da je prav z ozirom da napišemo v Ustavo zato, da bodo tudi bodoče generacije imele zagotovilo, da je to ustavna pravica, ki jo bodo uveljavljali tako ali drugače na osnovi zakonov, ki bodo sprejeti, kako se odreja pokojnina, ki bo odraz tega, kako se bo spoštovala starejša generacija, kako bo določena solidarnost med mlajšo generacijo in starejšo. In predvsem to, da tudi starejša generacija še vedno želi z oziroma na demografsko spremembo, da se daljša življenjska doba. S tem ostajajo tudi starejši ljudje dalj časa državotvorni s svojimi znanji in svojimi izkušnjami, da želijo tako ali drugače, bodisi na gospodarskem bodisi na političnem področju prispevati več, da bi bilo doseženo tisto blagostanje, katerega vsak človek, ko dela ali če je prizadet, pa ga mora socialno humana družba vzdrževati in podpirati. Zato apeliramo na vaše vesti, da podprete ta predlog stališča. Hvala.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala. Spoštovane gospe in gospodje! Jaz bom dovolil samo obrazložitev glasu. Ne razprave, ker za razpravo ste imeli, pa je niste izkoristili. Samo obrazložitev glasu. Gospod Drobnič.

mag. JANEZ DROBNIČ: Jaz predlogu ustavne spremembe v zvezi s 50. členom ne bom nasprotoval. Ampak veliko bolj pošteno bi bilo, drage kolegice in kolegi iz vlada-joče koalicije, da namesto takih praznih ustavnih določb predlagate ustrezno valoriza-cijo pokojnin, kajti te pokojnine tako invalidske, družinske kakor starostne so se v času mandata zmanjšale za 5%. Hvala lepa.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Gospod Barovič.

BOGDAN BAROVIČ: Hvala lepa. V Slovenski nacionalni stranki smo podprli tako amandma kot bomo podprli tudi predlog Ustavne komisije. Ampak, gospodje in gospe, pa mi se ja prepiramo okoli oslove sence. Okoli oslove sence! Prvi predlog je dal poleg socialne varnosti še dodatno kategorijo socialno oskrbo, pa ste ga zavrgli. Kako lahko zdaj govorite, da pa je ta, ki ga bomo podprli? Kako lahko govorite, da pa je ta pravilen, saj vendar jemljemo. Če že nekaj dajemo, dajmo največ, kar dajemo. V svojem imenu bom podprl oba predloga, ne zdi pa se mi pošten takšen odnos. Hvala.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Podprli boste lahko samo še enega. Gos-pod Cukjati, prosim.

FRANCE CUKJATI: Hvala za besedo. Predlog bom podprl, in sicer zaradi tega, ker je ta Državni zbor že veliko stvari, škodljivih, sprejel, tokrat pa imamo predlog, ki ni škodljiv, koristen pa tudi ne, od tega ne bo nič bolje za upokojenca.

Še enkrat bi pa poudaril, da je bilo kar nekaj pobud danih, da se izboljša socialna varnost v smislu zagotovitve pravice do socialne oskrbe, vendar za izboljšanje socialne varnosti ta Državni zbor žal nima posluha. Navsezadnje v tej situaciji moram biti vesel, da pravzaprav ne predlaga ta Državni zbor zmanjšanj socialnih pravic. Že to nekaj po-meni in že s tem smo zadovoljni. Zato bomo podprli neškodljiv predlog.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala. Gospod Jelinčič.

ZMAGO JELINČIČ PLEMENITI: Hvala lepa. Tudi jaz bom podprl ta predlog, čeprav tudi jaz mislim, da kaj dobrega ne bo prinesel. Zato ne vem, od kod take vehe-mentne razlage DeSUS-a in prošnje, ko vendar pravzaprav niti ni njihov predlog. Bolj smiselno bi bilo, če bi že k prejšnjemu predlogu dali svoje glasove zraven. No pa, nav-kljub vsemu tudi ta predlog bom podprl. Hvala.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Gospod Kelemina.

BRANKO KELEMINA: Hvala lepa. Spoštovani vsi skupaj! Čisto osebno bom pač povedal svoje mišljenje. Namreč, vse te spremembe Ustave, ne samo ta danes, razen morda tistih pokrajin, niso potrebne po moji oceni in ne gre za čisto nič drugega, kot za nepotrebno izsiljevanje posameznih skupin. Koliko časa, papirja, denarja smo vrgli stran za to nepotrebno razpravo. Jaz se samo sprašujem, kaj bo zdaj s temi sprememba-mi, če bodo slučajno uveljavljene drugače, kot je bilo do zdaj - popolnoma nič na nobe-nem področju, v to sem trdno prepričan. Sicer ne bom proti temu predlogu, tako kot tudi nisem bil proti ostalim predlogom, ki ste jih predlagali, ker so dejansko nepomem-

bni in nepotrebni, je pa, tako kot sem povedal, vse skupaj nepotrebno izsiljevanje. Hvala lepa.

PODPREDSIEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala. Lahko preidemo sedaj h glasovanju? Glasujmo, prosim! Od 66 prisotnih je za glasovalo 64 poslank in poslancev.

(Za je glasovalo 64.) (Proti nihče.)

Ugotavljam, da je stališče sprejeto.

Na podlagi sprejetega stališča bo Ustavna komisija za eno od naslednjih sej zbora pripravila predlog Ustavnega zakona.

S tem zaključujem to točko dnevnega reda...

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

STROKOVNA SKUPINA

PRI USTAVNI KOMISIJI

26. seja Strokovne skupine
(16. april 2004)

Sejo je vodil Miro Cerar, vodja skupine.

VODJA dr. MIRO CERAR: Pričenjam 26. sejo strokovne skupine Ustavne komisije in vas vse prisotne lepo pozdravljam. Dnevni red ste prejeli. Ima kdo kakšno pripombo na dnevni red. Imamo tudi točko razno, tako da mislim, da ni problem. Jaz mislim, da je ta seja lahko zelo kratka. Je pa vseeno pomembna, ker se moramo dogovoriti glede nekaterih zadev v zvezi z nadaljnjim postopkom, in če dovolite, bi kar prešel k ...

Tako, da praktično bi sedaj šel na tisto točko, ki zadeva pravico do pokojnine, ker imamo tukaj dr. Anjuto Bubnov Škoberne, ki je s tega področja specialist in jo sprašujem, najprej, ali menite, da je sedaj besedilo, ki smo ga deloma oblikovali, torej besedilo Ustavnega zakona, če najprej pogledamo te člene, takšno kot bi moralo biti v skladu s stališči? Ja, takole se glasi. Najprej je seveda naslov, predlog Ustavnega zakona, ob tem, da moram poudariti, da še ne vem ali bo to Ustavni zakon posebej za to materijo ali bodo združili vse materije v enega. To je stvar Ustavne komisije. Pravi takole. Prvi odstavek 50. člena Ustave se spremeni tako, da se glasi: "Državljeni imajo pod pogoji določenimi z zakonom pravico do socialne varnosti, vključno s pravico do pokojnine." To je 1. člen. In drugi razdelek Ustavnega zakona, bi se glasil: "Ta Ustavni zakon začne veljati z razglasitvijo v Državnem zboru Republike Slovenije."

Prosim, če bi samo pokomentirali glede besedila, in če ste pripravljeni prevzeti to nalogo glede neke obrazložitve predloga zakona. Se lahko vključite, prosim, toliko, da nam malo pojasnite stališča.

dr. ANJUTA BUBNOV ŠKOBERNE: Mislim, da tukaj je želela biti vključena pravica do pokojnine, posebej izpostavljena. Sedaj, po mojem, je vprašanje samo dramatično, ali je vključno s pravico pravilno ali nepravilno. Jaz sem pogledala Mednarodni pakt o ekonomskih socialnih in kulturnih pravicah. Ta ima tudi podobno dikcijo v 9. členu. Mislim, ne v zvezi s pokojnino. V angleščini pravi "The states parties to the present covenant recognise the right of everyone to social security including social insurance." Tudi tukaj so hoteli poudariti, da "social insurance" sodi v okvir sistema socialne varnosti. Prevod v našem starem prevodu, ko je Jugoslavija to ratificirala, mislim, da je bila dikcija

vključno s pravico do socialnih zavarovanj. Tukaj v tej izdaji prevoda te konvencije, ki jo je pa potem pregledala tudi prof. Škrkova in še nekateri kolegi iz naše fakultete, pa pravi slovenski tekst države pogodbenice tega pakta priznavajo vsakomur pravico do socialne varnosti in, naprej, všteti tudi socialno zavarovanje. Sedaj edino, če bi slovensko bilo bolj primerno všteti tudi to, pa jaz ne vem, ampak kolega je rekel, sprejeto je bilo, vključno in verjetno je tudi taka dikcija v bistvu sinonim všteti, s tem, da jaz tudi ne bi dodala ...(nerazumljivo)... Prosim.

GOSPOD _____: Saj je verjetno lepše vključno kot všteti.

VODJA dr. MIRO CERAR: Navajanje izraza vključno, zato se nam zdi ...(nerazumljivo)... Bomo seveda to preverili še z lingvisti, ampak če ni kakšnega vsebinskega ugovora ...(nerazumljivo)... Vidim, da pri preostalih članih ni, lahko na tej točki ostanemo za enkrat, pa bova z Borisom Vrišerjem še vprašala jezikoslovce, čeprav mislim, da to je tudi neka zaveza. Se pravi, besedilo je pač takšno, kot je in v bistvu pomeni državna pokojnina.

dr. ANJUTA BUBNOV ŠKOBERNE: Ja, ne. ...(nerazumljivo)...

VODJA dr. MIRO CERAR: Ni vprašanja. To pomeni, kakšno vrsto, pa dr. Ude prosim, če kar poveste svoje.

dr. LOJZE UDE: Sprašujem, to verjetno pomeni, da ima vsak državljan pravico do pokojnine, če je tako temu in to je potem državna pokojnina za tiste, ki niso prispevkov plačevali in podobno, ki niso bili, če je to to. Potem ima smisel. Če to ni to, potem je tako odveč, ta sprememba.

VODJA dr. MIRO CERAR: O tem smo diskutirali. Bi prosil, vmes še pozdravljam dr. Kristana, ki se nam je pridružil in prosim, da dr. Anjuta Škoberne, če se na tole malo odzove.

dr. ANJUTA BUBNOV ŠKOBERNE: To smo poudarjali že ob razpravah, da to v bistvu nič ne garantira konkretnega. Socialna varnost je pač nedoločni pravni pojem. Posredno je definiran v mednarodnih aktih, v našem sistemu ni, izrecno tudi ni v nobenem zakonu opredeljen.

Sedaj pravica do pokojnine ...(nerazumljivo)... pod pogoji določenimi z zakoni.

GOSPOD _____: (nerazumljivo)... Najprej pa je, vsakdo ima pravico...

dr. ANJUTA BUBNOV ŠKOBERNE: Ne, državljeni, ne.

GOSPOD _____: (nerazumljivo)... Državljeni, državljeni ja.

dr. ANJUTA BUBNOV ŠKOBERNE: Še to je vprašljivo, ampak sedaj bodo tudi tujci imeli, zlasti vsi državljeni držav članic EU, to je nesporno in tudi sedaj imajo pravico do pokojnine vsi tisti, ki so zakonito delali v Sloveniji na podlagi plačevanja prispevkov. Stvar opredelitve z zakonom. Pokojnina je dajatev za starost. Državna pokojnina, jaz mislim, da to ne pomeni, da ima pravico do državne pokojnine.

dr. LOJZE UDE: Še enkrat sprašujem, ali če je tako zapisano, kot je, državljan ima pravico do pokojnine pod pogoji, je v bistvu, tudi tako je mogoče sedaj brati ta tekst, določenimi z zakoni in tudi pogoji. Ali lahko se s pogoji izključi pravica do pokojnine oziroma veže izključno na plačevanje prispevkov, na vključitev v socialno zavarovanje,

da poenostavim. Ali v primeru, ali je to v bistvu potem ustavna pravica, ki jo je treba zagotoviti vsakomur? Jaz sedaj ne vem, ali to ni bilo razčiščeno.

VODJA dr. MIRO CERAR: To smo razčiščevali. Mislim, da je bilo rečeno...

dr. LOJZE UDE: Ampak kaj se sedaj namerava? Saj od tega je odvisna obrazložitev, ker drugače, če to ni to, če bi bilo še vedno mogoče vezati pravico do pokojnine samo na vključitev v sistem socialnega zavarovanja in plačevanje prispevkov, potem nismo nič storili. Potem ni storjenega nič in potem je ta sprememba nepotrebna. To je moj strokovni odnos do...

VODJA dr. MIRO CERAR: Torej, če dovolite, bom dal besedo ...(nerazumljivo)... Kar izvoli, Igor Kaučič.

dr. IGOR KAUČIČ: Jaz bi samo nadaljeval, ...(nerazumljivo)... Nadaljujem tukaj, kot je Lojze Ude končal, torej. Torej, če to sprejmemo, kaj pomeni v primerjavi s sedanjo ureditvijo. To je logično nadaljevanje vprašanja.

VODJA dr. MIRO CERAR: Prosim, dr. Anjuta Škoberne, potem pa dr. Kristan. V redu, pa najprej dr. Kristanu besedo, potem pa...

dr. IVAN KRISTAN: Potem pa še gospa Škoberne še dodatno. Moram reči, da sem v tej diskusiji, ki smo jo vodili, in tudi sem se udeleževal, enkrat sem celo napisal ločeno mnenje, takrat ko je bilo odklonilno, da ne bi sploh reševali tega vprašanja in jaz sem videl pravzaprav tukaj dvoje, dva elementa sem videl, ki opravičujeta predlog in sicer, da gre tukaj za pravico iz minulega dela na podlagi plačanih prispevkov. To pomeni, da je to pravica, ki je bila plačana, ne državna pokojnina. Tako da, tako sem jaz razumel in to je bila izvorna ideja. Predlagatelji so hoteli zagotoviti pokojnino na podlagi vplačanih prispevkov. To je bila in to bi morala potem, ko gledam to formulacijo, bi morali dodati na podlagi vplačanih prispevkov. Ali kakorkoli, skratka da bi to izvorno misel pripeljali v formulacijo. Tukaj pa dejansko nastaja tako, kot pravi kolega Ude, da bi potem šlo za državno pokojnino. Državna pokojnina se tudi z zakonom lahko določi. Ja, no saj. Tako da, jaz bi bil torej za to, da bi, če se je Državni zbor odločil in se je odločil, da prizna pravico pokojnine kot ustavno pravico, da pripelje izvorno idejo v formulacijo, da ne bi bilo dvoma, da gre za pravico iz minulega dela. Da potem upokojujencem ne bi očitali, da so dobili neko pravico, ki ni bila zaslužena. To je. In to je treba zapisati v formulaciji. Dvomim, da je v Državnem zboru nesporazum o tem. Jaz bi, sem prepričan, da je Državni zbor, pravzaprav, povzel to oziroma, da je sprejel predlog, da se ta pravica vključi kot ustavna pravica na podlagi te izvorne ideje in zamisli, kaj to je, da torej tukaj ne govorimo o državni pokojnini, ampak o pokojnini na podlagi vplačanih prispevkov.

VODJA dr. MIRO CERAR: Hvala lepa. Ali dovolite samo še, da nekaj dodam z Ustavne komisije. Se spomnim, da smo tudi mi, pravzaprav, v našem mnenju zagovarjali to, kar je že dr. Kristan pojasnil, da ne gre za državno pokojnino. To je bilo naše mnenje in mislim, da je bilo ravno sprejeta ta ideja, ki dejansko praktično nič ne spreminja, zato pa smo bili tako zelo proti temu, da gre za nek kozmetični popravek, ki ničemur ne služi, da je to samo del socialne varnosti. Tako sem si jaz zapomnil, tako smo tudi predstavili zadevo na zadnje in sedaj bi dal spet besedo dr. Anjuti Bubnov Škoberne. Vedno pozabim omeniti še drugi del priimka. Ja, prosim.

dr. ANJUTA BUBNOV ŠKOBERNE: Prof. Kristan, jaz bi vam takole odgovorila. Pravico do pokojnine na podlagi prispevkov posredno zagotavlja drugi odstavek 50. člena. Ta pravi, država ureja, torej mora urediti, ne lahko, ampak ureja obvezno, torej obvezno, država ureja obvezno zdravstveno, pokojninsko in invalidsko zavarovanje ter skrbi za njihovo delovanje. Torej, država mora urediti pokojninsko in invalidsko zavarovanje, zavarovanje po sedanjih pojmovanjih in mednarodnih definicijah pomeni pravico na podlagi plačevanja prispevkov in država mora skrbeti za njihovo delovanje. Takih določb nima nobena evropska Ustava se mi zdi. To je izredno velika garancija. Ona mora urediti, torej z zakonom, in skrbeti za delovanje, kar naša država danes že dela, ker je uredila pokojninsko in invalidsko zavarovanje z zakonom in tudi v zakonu se je zavezala, da bo manjko prihodkov nad odhodki pokrila iz državnih sredstev. Mislim, to je izredna garancija. Če ne bo s prispevki zbranih dovolj sredstev za izplačevanje pokojnin v skladu z zakonom, mora razliko pokriti država. Jaz mislim, da je to res velika ... (nerazumljivo)... Sedaj, ali dovolite, samo da dokončam. Prednost prvega odstavka pa jaz vidim v tem, tudi v tem, da pač država ne more na tem področju postati nevtralna, ampak mora prvič zagotoviti pravico do socialne varnosti, ki obsega pravico do varnosti dohodka v primeručasne nezmožnosti za delo zaradi bolezni, materinstva, invalidnosti, brezposelnosti in posebej izpostavljena pravica do pokojnine. Sistemov pokojnin imamo pa zelo veliko, kot pravite iz zavarovanja, kar je pri nas določeno, nacionalne pokojnine, pokojnine socialno ogroženim starejšim osebam. In ta norma daje državi vse možnosti. Mora zagotoviti na podlagi prispevkov in dela, lahko pa tudi druge pokojnine zagotovi. Saj danes imamo državno pokojnino, v našem zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju ima vsaka oseba stara nad 65 let brez lastnih dohodkov, ne glede na dohodke družine, ampak brez lastnih dohodkov, ki je prebivala v Sloveniji 30 let med 15. in 65. letom, je državljan Republike Slovenije in prebiva v času vložitve zahtevka v Sloveniji, pravico do državne pokojnine. Ne, da bi bil kdajkoli zaposlen. To je varstvo starejših oseb nad 65 let. In tukaj pridemo do absurda. Jaz se strinjam, mi smo ob reformi, in to je dosegla Slovenska ljudska stranka, kdo je pokrit s to pokojnino danes, 18 tisoč upokojencev. To so predvsem starejši kmetje, kmetje ki niso bili dolžni plačevati prispevkov zaradi nizkega katastrskega dohodka in bi lahko sicer dobili denarno, socialno pomoč po zakonu o socialnem varstvu, vendar jo niso dobili in jo niso uveljavljali, ker bi lahko to pravico dobili samo, če bi prodali svoje premoženje. Starejšemu kmetu gorskih kmetij reči prodaj kmetijo, pa boš dobil državno pomoč, je bilo pa, pač sedajle, ja ta pogoj, je pa iz socialne pomoči. Socialne pomoči nimaš, dohodka nimaš, premoženja. On nima nikakršnega dohodka, ima premoženje in nima nobene pokojnine in zlasti ta skupina s to državno pokojnino pokrita. Ker pri nas je bila situacija, seveda, vsi moški in ženske zaposleni, smo imeli vsi pokojnine iz zavarovanja. Sedaj se to tudi utegne spremeniti, če bo večja stopnja brezposelnosti, če ne boš celo dobo zaposlen, ampak ta trenutek je tako in vključno s pravico do pokojnine samo pove, da pač država garantira, da se bodo pod pogoji, ki jih določa zakon, zagotavljale pokojnine. Zakon pa mora najmanj določati starostno mejo. Pri nacionalnih pokojninah v skandinavskih državah je tudi rezidenčna prisotnost določena ali 5 let v državi ali 10

let v državi in višina pokojnine je sorazmerna času bivanja v državi. Tudi to ni kar neka pravica, ki jo dobi vsakdo. Pogoj je običajno pač prebivanje v državi in pa določen čas prebivanja v državi, in seveda, izpolnitev določene starosti. Če bo naša država zagotavljala pač vsakemu to pravico do pokojnine. Jaz tudi ne vidim, da je to nek grozen problem. Problem je danes v tem, da je najnižja pokojnina za 15 let pokojninske dobe plačevanja prispevkov, kar je minimalni pogoj pri nas, ker je v primerjavi z zahodnimi državami, kjer zadostuje samo pet let zavarovanja, visok pogoj, in pa to državno pokojnino, ki naj temelji na prispevkih, zelo nizek. Dva ali tri procenta nižja državna pokojnina od tiste pokojnine, ki jo dobiva nekdo, ki je plačeval 15 let prispevke. To je problem, se mi zdi, bolj kot kaj drugega. Da bomo pa vsem starim ljudem zagotovili neko eksistenco, pa v bistvu jaz mislim, da je v skladu z neko socialno državo in neko, humano družbo. Ali bomo to finančno zdržali, je pa, seveda, drugo vprašanje. Ampak danes je do državne pokojnine opravičenih samo 18 tisoč, kar pomeni, da so vsi nad 65 let, no, sedaj, prehodno obdobje, letos je to 67 let, pokriti z neko dajatvijo iz javnih sredstev. In glavna prednost tega po mojem je to, da Ustava zagotavlja, da imamo sistem javnih pokojnin, javni sistem socialne varnosti, in da, ker so bili že predlogi, ne bi mogla se neka vlada, nek zakonodajalec odločiti, da sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja ukine oziroma, da pokojninski sistem ukine, dokler je ta ustavna generacija. To je za mene največja prednost v pravnem pogledu te določbe in ta določba je ena izmed najnaprednejših, če gledamo evropske ustave, ki imajo veliko bolj splošne določbe na tem področju ali pa jih sploh nimajo. Pokojnina mislim, da ni v nobeni ustavi omenjena, razen v italijanski, morda pa v teh mediteranskih, ki so bile sprejete, po tem pa o ekonomski socialnih in kulturnih pravicah.

VODJA dr. MIRO CERAR: Ali dovolite eno vprašanje? Dr. Kristan, najprej.

dr. IVAN KRISTAN: Jaz moram reči, imam tukaj kar ugovor. To ni to, kar je bilo predlagano, to kar tukaj piše. Predlog je bil jasen. Treba je zagotoviti pravico do pokojnine tistim, ki so plačevali celo delovno dobo. To je bila ideja. To se pa sedaj dejansko uveljavlja državna pokojnina, ker je v prvem odstavku tako določeno. Skratka, prej je bila samo socialna varnost v okviru, ... (nerazumljivo)... smo razumeli, da je treba zagotoviti dejansko pogoje, da bodo ljudje živeli primerno našim pogojem, sedaj pa še samo dodamo, vključno s pokojnino. To pomeni tudi starostno pokojnino. Skratka, to je to. Medtem, ko je ideja oziroma takrat, ko je ta predlog nastal, je šlo v bistvu za ogrožene pokojnine. Takrat so zamrznili pokojnino. Takrat je IMF nekako predlagal reformo. Vi ste se tudi vključili v to razpravo oziroma ste omenili to, se je vključil v ta sistem, da je treba reformirati pokojninski sistem in jaz tudi v svojem ločenem mnenju opozarjam na ta problem. Takrat v bistvu Poljska in pa Madžarska sta šli v to smer na podlagi zahteve oziroma ideje IMF. Mi nismo šli. Pri nas pa se je postavila zahteva, dajmo to pravico, kot vi pravite, v drugem odstavku je zapisano, to da reče drugi odstavek, država ureja obvezno zdravstveno in pokojninsko zavarovanje, to ne pomeni zagotovitev te ustavne garancije pokojnine. Jaz pravim, da bi tukaj morali dodati to idejo, tukaj dodati to idejo. Skratka ko država ureja obvezno pokojninsko zavarovanje, v prvem odstavku, da je to treba priključiti, to pravico, ki je bila sedajle nekako v Državnem zboru sprejeta kot ide-

ja. To se pravi, da bi bilo treba preformulirati to idejo, ne se pa obešati, da prvi odstavek, ki je dejansko tak kot ste rekli. Skratka, gre za socialno varnost itn. in tukaj je še bolj jasno sedaj to zavezano, da je treba zagotoviti socialno varnost, zlasti starejšim, ki dobijo potem državno pokojnino.

Skratka, meni se zdi torej, da je tukaj, med tem, kar je bilo predlagano, kar so predlagatelji prinesli kot idejo in med tem, kar je zapisano in med tem kar tudi mi sedaj razlagamo, skratka da ni nič novega, da je torej tukaj nek sporazum, ki ga bo treba popraviti z novo formulacijo tega Ustavnega zakona. Morda iti v drugi odstavek 50. člena z dodatno formulacijo, da bi to pripeljali nazaj. Drugače pa se mi zdi, da bi bilo treba pa dejansko tukaj sedajle konzultirati predlagatelje v zvezi s tem, kaj so želeli. Ali so želeli državno pokojnino? Tako, da mi tukaj ...(nerazumljivo)... Nas je sedajle zelo malo tukaj vidim ...(nerazumljivo)... Se mi zdi, da razlagati to idejo predlagatelju ne bi smeli na ta način, da bi to odklonili češ, nič ni novega, ali pa da bi rekli, mi smo za državo pokojnino.

VODJA dr. MIRO CERAR: Ja, prosim, dr. Ude.

dr. LOJZE UDE: Glede na to, kakšno je sedanje besedilo in kakšen je predlog, jaz ne znam razlagati prvega odstavka drugače, kot da je uveljavljena državna pokojnina, ker je drugače nepotrebno to dodajanje. To je prvo.

Kar se pa tiče tega drugega, pa mislim, da je to samo, če bi karkoli dodali, bi samo zapisovali več tistemu, kar je že tako zapisano. Ker v vseh državah, to je jasno, da je redni pokojninski sistem vezan na plačevanje prispevkov. To ni treba izvedbeno pisati, to je standard vendarle. To je standard. Saj to je bistvo pokojninskega zavarovanja. In če se tukaj pove, da država ureja in kar je mnogo več, skrbi za delovanje, kar pomeni skrbi za likvidnost pokojninskega sklada, ekonomsko povedano, potem je napisano več, kot je možno zapisati. Mislim zapisano je toliko, kot je možno. Seveda, če bo pa samo ta sprememba, bom pa razumel, razen, če mi ne bodo vsi dopovedovali, da to ni mišljeno tako, da je to državna pokojnina, potem je pa nepotrebno.

VODJA dr. MIRO CERAR: Če dovolite, poglejte, kaj smo napisali v našem zadnjem mnenju, torej, naša strokovna skupina. Za minuto časa bomo pa tole vzeli. Najprej smo ugotovili, da je bilo upoštevano naše opozorilo, ki se je glasilo, citiram: Samo besedilo predlagane spremembe, ki se je prej glasilo "pravica do socialne varnosti in pokojnine" potrjuje to drugo koncepcijo, namreč "izključevanje pokojnine iz konteksta socialne varnosti", kar je strokovno vsekakor zgrešeno. Torej mi smo bili proti državni pokojnini in je bilo in tako. Kolikor se sedaj, sedaj smo pa rekli, kolikor se sedaj namesto tega predlaga formulacija vključno s pravico do pokojnine ali pa vključno s pokojnino, je taka formulacija vsekakor mnogo boljša oziroma strokovno sprejemljiva. Katera od variante je boljša, naj se kasneje oceni. In sedaj bistveno. Strokovna skupina posebej poudarja, da nova dikcija, sedaj vsebinsko jasno in strokovno korektno obravnava pokojnino kot element socialne varnosti. Zato so neutemeljene oziroma napačne razlage, da se s tem vzpostavlja ustavna podlaga ali morda celo ustavna zaveza za vpeljavo tako imenovanih državnih oziroma nacionalnih pokojnin. Te namreč niso pravica, izhajajoče iz dela, kakor to velja za pokojnine znotraj sistema oziroma koncepta socialne var-

nosti. Torej, mi smo bili na stališču, da ta dikcija sedaj prinaša pokojnino kot del socialne varnosti. Tako smo vsi razumeli in tako so tudi poslanci želeli razumeti, da so lahko to stališče sprejeli. Ker nihče se ni, kolikor se sedaj spomnim, želel državne pokojnine določiti in tudi mi smo bili proti temu. In sedaj pogledjte, glede na to kar sem sedajle poslušal, zanimivo razpravo, seveda, bi predlagal naslednje. Naša naloga bi bila seveda ta, kot sem jo prej omenil, da se napiše neka obrazložitev k temu predlogu, če bi bil ta predlog tako oblikovan, kot je sedaj, "vključno s pravico do pokojnine". Mi lahko zraven tega absolutno podamo ponovno mnenje, da ugotovimo, da, seveda, s tem ne spreminjamo, pravzaprav, nič, kar smo že prvič povedali, da se pa to napisati. Mogoče je to neka, bolj tako kot pri invalidih, simbolično močnejša zaveza, kar se vidi pač jasno, artikuliranja, ni pa to nič vsebinsko novega. Sedaj, meni je zelo pomembno, kako se bomo naprej zmenili. Jaz imam to idejo, da bi mogoče sedajle prosil, da dva, trije člani, ki so se v to razpravo vključili, se usedete, saj ta zadeva ne bo vzela veliko časa, boste tudi dobili vsa ta gradiva in na en način naredite morda neko delovno, možno obrazložitev k temu. To je morda na eni strani, hkrati pa zavzamete do tega stališče, kot je recimo dr. Kristan predlagal, da se to kritično oceni ali pa dr. Ude. To ni nič novega, ali pa če je novega in kaj temu sledi. Prosim, kako bi imel komentar. Dr. Ude. Samo dr. Ude, prosim.

dr. LOJZE UDE: Podati moje ločeno mnenje, če ga lahko najdete...

VODJA dr. MIRO CERAR: Ali se lahko ...(nerazumljivo)... Ja, bomo našli, ja. Dr. Ude najprej...

dr. LOJZE UDE: Bom čisto kratko. Veste, mi smo sedaj v obdobju pred dvema volitvami, invalidi in pokojnine bodo iznenada postale volilne teme in se bo diskutiralo povsem neracionalno. Jaz pri tem nisem pripravljen sodelovati. Naj to počnejo stranke. One, če tako razumemo pokojnine, kot si sedaj razložil, in če je bilo to stališče skupine, jaz imam drugačno, ampak spoštujem to stališče in ga lahko tudi prevzamem, samo potem se tega ne grem. To se potem naj gredo stranke, ker bodo vsi tukaj letali gor in skušali dokazati. To bo ravno obrnjena situacija. Tukaj si ne bodo nasprotovali, ampak vsak bo skušal še posebej poudariti, kako bi dobil pri teh dveh kategorijah, zlasti drugi, pomembne točke za volitve in to. In sedaj bomo v tej ...(nerazumljivo)... In sedaj imamo dva od teh treh, dva izrazito, če tako razumemo, redakcijska amandmaja. Jaz si nikoli nisem predstavljal spremembe Ustave za to, da imamo predvolilni boj, pa redakcijske amandmaje. In moje strokovno stališče je tukaj odklonilno. Jaz sedaj, ne more biti drugačno.

VODJA dr. MIRO CERAR: Ampak hvala vam lepa. Jaz bi celo osebno se upal to predlagati, sedaj na podlagi tega, kar je dr. Ude rekel, da, seveda, mi opravimo tisto rutinsko delo in iz naše obrazložitve in predlagateljske povzamemo nekaj stavkov v obrazložitev temu predlogu. Hkrati pa lahko kot strokovna skupina zavzamemo stališče, ki ga je ravnokar dr. Ude povedal, da, pravzaprav, gre za redakcijski popravek Ustave, ki ne prenaša kot tako nobene posebne nove kvalitete, in da zato predlagamo, da komisija resno razmisli, ali je to nujna sprememba Ustave ali pa celo predlagamo, da v to ne gre. Žal je res tako, kot je dr. Ude rekel. To se dogaja v tem predvolilnem ozračju. Ali ste za to, torej, jaz moram sedaj nekaj izpeljati iz tega. Jaz bi potem tako predlagal,

poglejte, jaz bi vseeno prosil dr. Bubnov Škoberne, da se pravilno izrazim, da morda pripravi kakšno stran obrazložitve v smislu obrazložitve tega člena. Hkrati bo morda seveda to vsem v korespondenčno videnje in potem bom tudi zelo vesel, če bo kdo podal kakšno kritično mnenje, kot recimo dr. Kristan morda predlagal neko novo dikcijo. To naj se potem na Ustavni komisiji diskutira. Vprašam vas pa tudi, ali zraven dam v korespondenčno potrditev dva stavka, da skupina, pravzaprav, se ne zavzema, naša skupina se ne zavzema za takšno spreminjanje Ustave, ker ni nujno, ker ne prinaša nove kvalitete v Ustavo in nekaj podobnega, da to pač pogledamo. Nekaj podobnega, da to pač pogledamo. Ali ta tretji dodatek lahko damo? Prosim, dr. Škoberne. Dr. Kristan je bil še prej, če dovolite. Se lahko vključite, prosim.

dr. IVAN KRISTAN: Zahtevo da ...(nerazumljivo)... prof. Škoberne bo lahko. Namreč glede prvega dela vašega predloga bi jaz vendar postavil vprašanje ali ne bi mi šli v to smer, da bi se potrudili, če je možno, za drugačno formulacijo, ki torej ne bi samo pritrjevala. To, kar pravite, je že urejeno. Socialno varstvo, državno pokojnino že imamo, skratka, to ni potrebno. Ampak bi šli v novo formulacijo, ki bi sledila ideji predlagatelja. Skratka, da gre za pokojnino kot pravico iz minulega dela. To pomeni, da v tem primeru bi morali videti, ali bi bila lokacija tega popravka potem v drugem odstavku 50. člena. To se mi zdi, pravzaprav, korektno. Ta napor bi bil korekten v odnosu do predlagateljev in do Državnega zbora, ki je idejo predlagateljev sprejel. Očitno torej, mi smo sedaj ugotovili, da ta formulacija ni tisto, kar je bilo mišljeno.

Sedaj glede drugega dela, v kolikor je to neprimeren čas zaradi volitev, seveda, to velja verjetno za vse predloge Ustave, ne zgolj za tole. Morda bi malo več računali na to ...(nerazumljivo)... Ja. Moram pa reči, da jaz nisem niti prepričan, da bo Državni zbor sedaj do konca mandata še karkoli sposoben sprejeti. Jaz mislim, da ne bo, ampak če mi pripravljamo to, tako kot smo tiste predloge, potem bi morali, torej, vsaj to videti. Jaz bi bil za sebe ...(nerazumljivo)... Vsaj to za sebe menim, da je prav, da tudi povem in jaz bi potem tudi še dodatno neko svoje mnenje formuliral, če bi bilo treba. Ampak jaz sem v tem ločenem mnenju, z dne 20.1., na te elemente opozoril in menim torej, da je sprememba v 50. členu smiselna edino v tem primeru, če sledi ideji predlagateljev. V drugem primeru pa je nepotrebna.

VODJA dr. MIRO CERAR: Hvala. Najprej dr. Škoberne, potem dr. Kaučič.

dr. ANJUTA BUBNOV ŠKOBERNE: Prof. Kristan, vi ste predlagali, da se vključiti besedilo, pravico do pokojnine na podlagi minulega dela. Sedaj, kako pa opredeljujete minulo delo. To je star pojem, ki je bil v starih predpisih formuliran. Kaj je minulo delo? Mislim, kaj...

dr. IVAN KRISTAN: Moja formulacija je bila na podlagi vplačanih prispevkov. To je bila moja ideja in to ni dvoma potem. Na podlagi vplačanih prispevkov. Če se spomnite tiste homuristične oddaje beograjske televizije, kjer je nastopal pokojni Čkalja, ki je prišel pred okence pokojninskega zavoda in rekel: "Kje pa je ta moja pravica, ki sem jo izplačal toliko in toliko ...(nerazumljivo)...," je rekel, "samo iz obresti bi moral jaz imeti to". Skratka to je ideja, vplačana pravica. Vplačana. In če je morda torej to pripeljati na ...(nerazumljivo)... drugače pa res nima smisla.

VODJA dr. MIRO CERAR: Hvala lepa. Škoberne, ja.

dr. ANJUTA BUBNOV ŠKOBERNE: Ta vaša ideja bi bila res koristna in dobra za zavarovance samo, če bi bilo rečeno, pokojnine sorazmerne vplačane. Samo to. Ja, ker na primer prispevke plačujejo od plače na Nizozemskem, v Švici, kjer imajo nacionalne pokojnine, torej plačuješ prispevke kot nek davek od svoje plače, pokojnine so pa za vse enake. Torej je nek sistem nacionalnih pokojnin z dodatki za vzdrževane člene. Samo to bi imelo smisel. Pokojnine sorazmerne vplačanim prispevkom pod pogoji, ki jih določa zakon. To vi želite povedati. Ja. Ampak sedaj, to je že temelj socialnega zavarovanja, to je temelj pokojnin ...(nerazumljivo)... Javna zavarovanja vsa določajo denarne dajatve sorazmerno vplačanim prispevkom, vendar se to tudi spreminja, ker se začčenja plafonirati, določati najvišje osnove ne glede na vplačane prispevke v vseh sistemih. Pri nas se je to uvedlo tako v starševskem zavarovanju, pri porodniški, pri zavarovanju za brezposelnost, v pokojninskem imamo plafonirano osnovo itn. Torej, tiste z najvišjimi plačami nikoli ni pokojnina sorazmerno vplačanim prispevkom. Ta formulacija, pa še enkrat poudarjam ...(nerazumljivo)... Pojem socialna varnost je nek pojem, ki ga širša javnost ne razume, pojem pokojnine pa razume. In kar je prednost take ustavne formulacije, je samo to, da ima starejša generacija nek boljši občutek, da ima pravico do pokojnine, ki jo morda ne bi razumela samo na temelju določbe, ima pravico do socialne varnosti, čeprav stroka vidi drugače. Tukaj jaz vidim prednost, in če bo to v predvolilnem boju, vam zagotavljam, da bo to velik problem. Sedaj te stranke, ki so v opoziciji, ne vem če si bodo v volilnem boju tudi to dovolile, o tem govoriti, že vedno ...(nerazumljivo)... da je treba še bolj radikalno spremeniti pokojninski sistem, zakonski pokojninski sistem. Torej one želijo omejitve na tem področju. Ne predstavljam pa si, da si bodo to dovolile narediti v predvolilnem boju. Tako da, ne vem, no. Jaz mislim, da v tem ni nobene škode, državljanu pa daje nek občutek, da ima pravico do pokojnine. In ker postajamo stara družba, da bo živa družba, kot sedaj to imenujejo; že danes tretjina volilnega telesa prejema pokojnino. 500 tisoč je upokojencev. In sedaj, če je bilo nekaj sprejeto, to ven vreči, jaz si ne predstavljam tega, da bi si to kdo upal pred volitvami narediti. Ta formulacija bo verjetno ostala.

VODJA dr. MIRO CERAR: Poglejte, če dovolite. Sedaj še dr. Kaučič bi ...(nerazumljivo)... Na kratko prosim, Igor, lahko.

dr. IGOR KAUČIČ: V bistvu sedaj smo v neki dilemi. Prav to, kar si prej ti prebral Miro, kaže, da je predlog, ki ga je pripravil kolega Vrišer, natančno bistvo tistega, kar smo povedali. Torej, zato me sedaj preseneča sedaj, Ivan pravi, da lokacija ni prava, da bi to sodilo v drugi odstavek. Ali bi bolje bilo v drugem odstavku? Sedaj, kolegica Škobernetova pravi, da je prav, da v prvem odstavku, če sem prav razumel, oziroma če že.

dr. ANJUTA BUBNOV ŠKOBERNE: To je politična odločitev...

dr. IGOR KAUČIČ: Ne, ne. Govorim pravno sedaj. Če že, pravim če že, potem pravno moram odgovoriti na vprašanje kam, ali je ta lokacija prava ali ne, ampak po tem, kar je bilo prebrano, je ta lokacija točna.

Tretja je pa ...(nerazumljivo)... Tretjo mnenje je pa mnenje kolega Umeta, torej, da to sploh ne vemo, bom zelo poenostavil. Takratno naše stališče ni bilo tako decidirano.

Mi smo dopuščali to. Nismo, seveda, temu dajali posebnega poudarka, pomena, ampak nismo pa decidirano rekli, da smo izrazito proti. In tukaj se bojim, da ima kolegica Škobernetova prav, da bo težko sedaj to umakniti, težko bo iti nazaj, pa reči ponovno poudarjamo, da je to dve. Čeprav se vidim, zavedamo vsi, da je to ustavnopravno odveč. Zdi se mi, da smo tudi vsi videli neko past. To je na mizi, umika torej iz tega vidika ni, ker vemo, tudi čas je neugoden. Zato verjetno bi sedaj kazalo iz ustavnopravnega vidika najti pravo rešitev. Jaz vsaj potem, če trditve v prvem odstavku kot ustrezni lokaciji držijo, bi potem jaz vsaj to predlagal, da črtamo besedo "pravico", ker vendarle to pride sedaj v drugo poglavje. Tam smo pa v našem mnenju povedali za besedico "pravico" ali brez besedice "pravico". Torej mogoče je na prvi pogled kozmetično, ampak mislim, da ni. Mi smo dopustili oboje. Jaz bi bil potem za to, da besedica "pravica" gre ven, da ne delamo...

VODJA dr. MIRO CERAR: Če dovolite, poglejte, mi imamo do konca današnje seje, in to bomo izvedli, še 35 minut. To bomo lahko izvedli, ampak zato sem ravno dal to točko na začetek. Jaz predlagam naslednje. Kdo ima ločeno mnenje k temu stališču, ki smo ga zadnjič zavzeli, na podlagi katerega imamo sedaj ta tekst, naj ga napiše, naj napiše to ločeno mnenje. Tudi lep pozdrav mag. Krivicu. Ampak mi smo pred dejstvom, da je stališče tako, kot je tukaj v narekovaju. Jaz predlagam, da tako, kot smo rekli, dr. Škobernetovo prosimo in se tudi zahvaljujem, ker vidim, da je pripravljena, da napiše neko obrazložitev tega, kar je tukaj napisano, da to zelo jasno poveste, kar smo se sedaj pogovorili. Na Ustavni komisiji bomo opozorili na te dileme, tudi kar je dr. Kristan rekel, hkrati bom tudi jaz opozoril, da je to ena izmed tistih sprememb, ki smo ocenili, da niso nujne, kar smo že takoj ponavljali, ste pa lahko vsi prepričani, da bo to verjetno sprejeto, če bo prišlo na sejo zbora. Govorim pa o časovnem elementu, iz, pač, razloga, ki ste jih že omenili. Tukaj ni nekih zelo racionalno strokovnih razlogov. Gre za te psihološko-politične in druge razloge in, pač, tako je. Mi naredimo svoje, opozorimo in pripravimo. Se s tem strinjamo? V redu. Hvala lepa.

Hvala lepa. Ja, prosim, dr. Kristan.

dr. IVAN KRISTAN: Nič, tukaj vendar, tukaj moramo eksplicitno opozoriti Ustavno komisijo, da po mnenju strokovne komisije ta formulacija ne prinaša nič novega, da pa pomeni uvedbo državne pokojnine kot ustavne pravice. Tam ne pomeni torej tiste pravice, ki so jo predlagatelji želeli, torej da bi uveljavili pokojnino na podlagi vplačanih prispevkov. Tudi se strinjam s tem...(nerazumljivo)...sorazmerno itn. Skratka ta formulacija ne realizira ideje predlagateljev. To je treba povedati.

VODJA dr. MIRO CERAR: Hvala lepa. Poglejte, dr. Kristan. Jaz sem razumel, da mi razmišljamo skupno drugače, da to ni državna pokojnina. Predlagam pa res, da vi osebno v ločenem mnenju na to opozorite, tudi lahko na Ustavni komisije to poveste, bo najbolj pametno, pa naj se odločijo, ampak sedaj bomo vrteli razpravo naprej. To smo si sedaj že dvakrat povedali. Predlagam, da resnično damo v korespondenco to obrazložitev, vi napišete ločeno mnenje ali kdorkoli in potem se na Ustavni komisiji soočate ali ne. Hvala lepa.

Ja, še dr. Škoberne. Prosim, na kratko.

dr. ANJUTA BUBNOV ŠKOBERNE: Potem so ...(nerazumljivo)... Kristan, ali se vam ne zdi, da pravico do državne nacionalne pokojnine bi z Ustavo določili, če bi napisali "državljeni imajo pravico do pokojnine" napisano pa je "državljeni imajo pod pogoji, ki jih določa zakon, pravico do pokojnine". Ali ni...

VODJA dr. MIRO CERAR: ... socialne varnosti vključno ...(nerazumljivo)...

dr. ANJUTA BUBNOV ŠKOBERNE: Ja, tako. Ali ni to bistvena razlika. Ker če bi pisalo "državljeni imajo pravico do pokojnine" je to nesporno, kaj je. Če pa piše "državljeni imajo pravico do socialne varnosti", ki je po vseh mednarodnih opredelitev pravica zaposlenim do varnosti dohodka pod pogoji, ki jih določa zakon, pa to, jaz mislim, Ustava ne garantira. Sedaj to je pa stvar interpretacije.

VODJA dr. MIRO CERAR: Na kratko, dr. Kristan.

dr. IVAN KRISTAN: Tako bi bilo, če bi bila to nova Ustava. Če pa gledaš Ustavo dinamično in prejšnji tekst in dodajanje vključno s pravico do pokojnine, je pa možna tudi drugačna interpretacija. No, in že kar naprej odkimavaš. Seveda je možna. Ja, saj je vseeno. Saj je vseeno. Kaj pa potem. Saj imamo lahko ločeno stališče.

VODJA dr. MIRO CERAR: Poslušajte. Poglejte, nekaj predlagam. Jaz mislim, da je koristna ta diskusija. Sedajle moram biti časovno malo ...

Prosim.

dr. IVAN KRISTAN: Jaz bom dva stavka napisal. V prvem bom napisal enostavno samo to, da je mogoče interpretirati tudi tako, zlasti glede na dinamiko spreminjanja. In drugo, bom rekel, če se pa tako ne interpretira, je pa vse skupaj nepotrebno.

VODJA dr. MIRO CERAR: No pogledjte, to vas prosim, da sedajle lahko to točko zaokrožimo. Napišite svoja mnenja, prosim, ker tudi za Ustavno komisijo je to pomembno, da vidi, da stvar je nekoliko res nenavadna oziroma čudna na momente, ko vidimo, kam se razprave odvijajo...

LOČENA MNENJA

dr. Ivan Kristan,
član Strokovne skupine

Ločeno mnenje

k mnenju strokovne skupine k osnutku ustavnega zakona o spremembi 50. člena (za sejo Ustavne komisije dne 13.05.2004)

Na seji strokovne skupine 16. aprila 2004 je bilo postavljeno vprašanje, ali predlagana formulacija za spremembo 1. odstavka 50. člena ustave (»Državljeni imajo pod pogoji, določenimi z zakonom, pravico do socialne varnosti, vključno s pravico do pokojnine.«) pomeni uveljavitev zamisli predlagateljev, torej zagotovitev pravice do pokojnine na osnovi vplačanih prispevkov (zasluženjo pokojnino) ali pa pomeni zagotovitev državne pokojnine, ki jo ustava zagotavlja vsakemu državljanu ne glede na to, ali je plačeval prispevke za pokojninsko zavarovanje ali ne.

Za razčiščenje te dileme in za uresničitev zamisli predlagateljev 50. člena glede pravice do pokojnine predlagam naslednje besedilo za

člen I.

Predloga ustavnega zakona za spremembo 50. člena Ustave RS:

I.

50. člen ustave se spremeni tako, da se vanj vnese novo besedilo tretjega odstavka, sedanji tretji odstavek pa postane četrti odstavek.

Besedilo novega tretjega odstavka 50. člena:

»V okviru obveznega pokojninskega zavarovanja pripada zavarovancem pravica do pokojnine na podlagi vplačanih prispevkov.«

Obrazložitev

Predlagana sprememba glede pravice do pokojnine ne spada v 1. odstavek 50. člena, ampak jo je potrebno navezati na 2. odstavek 50. člena, torej na pristojnost

države, da ureja obvezno pokojninsko zavarovanje. Zaradi tega je najbolj smiselno, da se doda nov tretji odstavek.

Tako je zgradba 50. člena logična.

Prvi odstavek določa pravico do socialne varnosti za vse državljane, ki jim le-ta pripada pod pogoji, določenimi z zakonom.

Pojem »socialna varnost« je tu postavljen kot generalni pojem in obsega vse oblike socialne varnosti, med katerimi so razne oblike socialne pomoči, pa tudi pokojnine.

Upravičenci do socialne varnosti so vsi državljani ne glede na vplačane prispevke.

Drugi odstavek določa, da država ureja »obvezno zdravstveno, pokojninsko, invalidsko in drugo socialno zavarovanje ter skrbi za njihovo delovanje«. Pokojninsko zavarovanje je eno od treh sistemov obveznega zavarovanja, ki jih ureja država.

Ta pokojninski sistem so imeli v mislih predlagatelji, ne pa splošno socialno varnost po prvem odstavku 50 člena. Gre torej za pokojnino na podlagi vplačanih prispevkov po določenih zakona.

Pravico do te »vplačane« pokojnine so predlagatelji hoteli zapisati kot ustavno pravico, ne pa pravico do socialne pomoči ali pa pravico do državne pokojnine, ki ni odvisna od vplačanih prispevkov.

Nov tretji odstavek logično izhaja iz drugega odstavka in se sklicuje na sistem obveznega pokojninskega zavarovanja.

Besedilo novega tretjega odstavka se bistveno razlikuje od predlagane formulacije za prvi odstavek. Bistvena razlika je v tem, da se nov predlog ne nanaša na vse »**državljane**«, ampak samo na »**zavarovance**«, ki so vplačevali prispevke. Druga razlika pa je v tem, da se ne nanaša na katerokoli pokojnino v okviru splošnega sistema socialne varnosti, torej tudi ne na **državno pokojnino**, ampak na **zasluženo pokojnino**, torej pokojnino, ki je pokrita z vplačili v okviru obveznega pokojninskega zavarovanja.

Predlagano besedilo novega tretjega odstavka torej razčiščuje nejasnosti, ki se pojavljajo ob dosedanem predlogu za spremembo prvega odstavka, torej za kakšno pravico do pokojnine gre (»državno« ali pa »zasluženo«) in kdo je nosilec te pravice (vsi državljani ali pa zavarovanci, vplačniki prispevkov).

Četrti odstavek (dosedanji tretji odstavek) zagotavlja posebno varstvo vojnim veteranom in žrtvam vojnega nasilja.

Če bi tako formulirano pravico do pokojnine (»zaslužene« pokojnine) vnesli v ustavo, bi preprečili ali pa vsaj bistveno zmanjšali bojazen pri aktivnih zavarovancih glede varnosti njihove pokojnine.

Dne 8.maja 2004

DRŽAVNI ZBOR
REPUBLIKE SLOVENIJE
Ustavna komisija
Strokovna skupina

Ljubljana, 10. 5. 2004

STALIŠČE

DO PREDLAGANE SPREMEMBE 50. ČLENA USTAVE

Kot tudi nekatere druge predlagane spremembe Ustave Republike Slovenije je tudi predlog za spremembo oziroma dopolnitev prvega odstavka 50. člena Ustave Republike Slovenije nepotreben, deloma pa tudi vsebinsko nejasen. Ker se prvi odstavek dopolnjuje z besedilom »vključno s pravico do pokojnine«, bo taka sprememba ustvarila *vtis*, da gre za uvedbo državne pokojnine, torej pravice vsakega državljana Republike Slovenije, da pridobi, pod pogoji, določenimi z zakonom, starostno pokojnino. Če namen predlagateljev tega besedila ni takšen, je predlagana sprememba nepotrebna, saj že sedaj pravica do socialne varnosti vključuje pravico do pokojnine, ki jo utrjuje ustava z drugim odstavkom 50. člena, ki določa, da država ureja tudi obvezno pokojninsko zavarovanje in skrbi za njegovo delovanje. V času pred volitvami bo predlog takih sprememb ustave uporabljen predvsem za volilno propagando, ne pa za vsebinsko dopolnjevanje in spreminjanje ustave.

Poročevalec: dr. Lojze Ude

RAZPRAVE

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

USTAVNA KOMISIJA

17. seja
(13. maj 2004)

Sejo je vodil Borut Pahor, predsednik Ustavne komisije.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Smo pri 17. seji Ustavne komisije. Dobili ste predlog dnevnega reda, nanj pripomb nisem dobil. Imel bi en postopkovni predlog, kar se tiče obravnave točk. Domnevam, da pri drugi, tretji in četrti točki ne bi smelo biti velikih razprav in dvomov, glede na dosedanji postopek pa bi predlagal, da najprej opravimo s temi tremi, pa se potem posvetimo na koncu prvi, ker je tam odprtih nekaj dilem o tem, kako nadaljevati, če se s tem strinjate. Prav. Potem preden gremo na drugo točko, predlagam ... (nerazumljivo)... Da, kolega Vizjak je odsoten, kolega Kelemina ima njegovo pravico razprave in glasovanja, kolega Brejc je odsoten in ima kolega Petan to pravico. Drugih pooblastil nimam. Prosim za pozornost. Odločiti se moramo najprej, ali bomo sprejeli en Ustavni zakon, v katerem bodo spremembe 43. člena, 14. člena in 50. člena, se pravi enakost spolov, invalidnost in pokojnina. Prosim? Jaz sem predlagal, da gremo najprej na drugo, tretjo in četrto točko. In zdaj sprašujem Ustavno komisijo, ali se ji zdi pametneje, da predvidoma vse tri predloge Ustavnega zakona sprejmemo kot en akt ali kot tri ločene akte? Jaz mislim, da je boljše, da gremo v tri ločene akte. Je v redu tako? Prav...

PRESEDNIK BORUT PAHOR: ... Gremo na točko **štiri - OBLIKOVANJE PREDLOGA USTAVNEGA ZAKONA O SPREMEMBI 50. ČLENA USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE, EPA 391/III, PRAVICA DO POKOJNINE**. Predlog Ustavnega zakona predvideva - "Prvi odstavek 50. člena Ustave se spremeni tako, da se glasi: Državljeni imamo pod pogoji določenimi z zakonom pravico do socialne varnosti vključno s pravico do pokojnino. Ta Ustavni zakon začne veljati za razglasitvijo v Državnem zboru Republike Slovenije." Želi kdo besedo? Prosim.

dr. MIRO CERAR: Ob tem členu Ustave oziroma k tej predlagani spremembi moram, kot koordinator strokovne skupine opozoriti na dve zadevi.

Kot prvo je naša strokovna skupina sprejela neko kratko stališče do te predlagane spremembe Ustave, ki ga bom v odsotnosti poročevalca dr. Lojzeta Udeta predstavil jaz in ste ga dobili v pisni obliki na mizo na to sejo.

Potem pa, še opozarjam, da je ločeno mnenje k tej predlagani spremembi odstavek podal dr. Ivan Kristan, ki je danes tu prisoten in predlagam predsedniku, da bi tudi njemu dal posebej besedo.

Torej, stališče do tako predlagane spremembe 50. člena Ustave, ki ga ima naša strokovna skupina, je naslednje. Jaz ga bom kar prebral, ker je tako kratko, ga bom najbolj natančno predstavil.

"Kot tudi nekatere druge predlagane spremembe Ustave je tudi predlog za spremembo oziroma dopolnitev prvega odstavka 50. člena Ustave nepotreben, deloma pa tudi vsebinsko nejasen. Ker se prvi odstavek dopolnjuje z besedilom, citiram, vključno s pravico do pokojnine, bo taka sprememba ustvarila neki vtis, da gre za uvedbo državne pokojnine, torej, pravico vsakega državljana, da pridobi pod zakonskimi pogoji starostno pokojnino. Če je namen predlagateljev tega besedila ni takšen, je predlagana sprememba nepotrebna, saj že sedaj pravice do socialne varnosti vključuje pravico do pokojnine, ki jo utrjuje Ustava z drugim odstavkom 50. člena, ki določa, da država ureja tudi obvezno pokojninsko zavarovanje in skrbi za njegovo delovanje. V času pred volitvami bo predlog takih sprememb Ustave uporabljen predvsem za volilno propagando, ne pa za vsebinsko dopolnjevanje in spreminjanje Ustave."

To je stališče naše strokovne skupine, ki sem ga pač moral predstaviti in sedaj še enkrat predlagam, da bi dali tudi besedo dr. Ivanu Kristanu, ki ima pa neke vsebinske pomisleke glede na te spremembe v svojem ločenem mnenju.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Dr. Kristan, kratek nastop. Prosim.

dr. IVAN KRISTAN: Hvala lepa, gospod predsednik. Moram povedati, da sem jaz na tej zadnji seji strokovne skupine smatral za korektno, da strokovna komisija seznanila Ustavno komisijo s svojim pogledom. Na tej zadnji seji se je dejansko oblikovalo mnenje, da ta predlagan tekst za prvi odstavek pomeni v bistvu uvedbo državne pokojnine in tudi se je postavilo vprašanje, ali je to bila izvorna ideja predlagateljev, ki so predlagali spremembo Ustave. Po mojem mnenju to ni bila ideja predlagateljev. Ampak, ideja predlagateljev je bila, zapisati pravico do pokojnine, ki je nastala na podlagi vplačanih prispevkov. Tudi moramo se spomniti, kdaj je ta predlog nastal. Ta predlog je nastal takrat, ko se je v bistvu začelo nekako ogrožati pokojnino. Ko je prišlo do zamrznitve itd., takrat je ta predlog nastal. Tako da jaz za sebe nisem dvomil, da predlagatelji niso hoteli zapisati, da bi šlo za državno pokojnino, ampak smo hoteli zapisati pokojnino, ki je bila zaslužena oziroma plačana, zaradi tega sem potem tudi na strokovni komisiji nekako prevzel obveznost, da predlagam novo dikcijo, ki bi jasno izrazila to stališče predlagateljev in zaradi tega sem torej predlagal, da bi dali novo formulacijo, ki pa je ne bi vnesli v prvi odstavek, ker prvi odstavek v bistvu pomeni zagotovitev generalnega pojma socialne varnosti, ampak bi to vezali na drugi odstavek 50. člena, ki govori o obveznosti države, da zagotavlja obvezno pokojninsko zavarovanje. Vezano na to dolžnost oziroma pravico ali kompetenco države bi potem bila logična formulacija v tretjem odstavku, ki bi iz drugega odstavka izhajajoč potem povedala, kaj pa je ta pravica.

Moj tekst tega novega tretjega odstavka, ki se veže na drugi odstavek je v okviru obveznega pokojninskega zavarovanja pripada zavarovancem pravica do pokojnine na podlagi plačanih prispevkov.

Tu, torej ni dvoma, da ne gre za državno pokojnino in ni dvoma, da gre za vse državljanke, ki bi imeli pravico ...(nerazumljivo)... ampak gre za pravico zavarovancev,

ki so vplačevali. To je bila moja ideja, ki sem jo torej na seji strokovne komisije prevzel, da jo bom oblikoval v ločenem mnenju.

Sedaj, če bo potrebno še kaj dodatno, potem sem na razpolago, drugače je pa to pismeni tekst. Hvala lepa, gospod predsednik.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Kolega Pohorec. Mir v dvorani.

VALENTIN POHOREC: Hvala za besedo, predsednik. Seveda, sedaj na dan odločitve in nekaj dni prej dobimo novo mnenje in novo obliko vsebine, ki bi jo naj zapisali v Ustavo. Jaz, kot prvopodpisani v imenu predlagateljev ne morem presoditi, kaj je sedaj bolje, z ozirom na to, da za enim in za drugim stojijo strokovnjaki, ki seveda se na to materijo dosti bolj poznajo.

Nikakor ni bil osnovni predlog mišljen v tem smislu, da imajo vsi državljani ne glede na to, ali so delali, ne plačevali, ali ne, pravico do neke državne pokojnine. Taki zakon imamo za državno pokojnino, poseben, sprejet v prejšnjem mandatu in ne gre za enačenje. Še manj sprejemam seveda izrečeno misel, da gre za predvolilno propagando po dveh letih vloženega zakona, po dveh letih trajajočem postopku, da sedaj res nekaj mesecev pred volitvami se nam to očita. Tako da takega tudi ne sprejemam.

Jaz bi samo to povedal, Državni zbor pa je vendarle z eno kvalificirano večino sprejel eno stališče, kako se naj prvi odstavek 50. člena Ustave dopolni oziroma spremeni. Ne znam iz te zagate povedati, kaj bi bilo bolje, resnično ne.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Tukaj z nami je tudi dr. Grega Strban s Pravne fakultete. Pomagal je strokovni skupini, je specialist za ta vprašanja. Prosim.

dr. GREGA STRBAN: Hvala lepa za besedo. Torej, strah predlagateljev in sestavljalcev ločenega mnenja prof. Kristana je razumljiv. Starostna pokojnina se znižuje na več načinov, s podaljševanjem pokojninske dobe, povišanjem starosti, nižjim odmernim odstotkom, z načinom usklajevanja in ta pokojnina se usklajuje, zdaj ne bom govoril o številkah. Obstajajo tudi predlogi iz Svetovne banke in Mednarodnega denarnega sklada, ki jih verjetno poznate, da naj bi bila javna pokojnina čim nižja in naj bi si čim več preneslo v prostovoljna zasebna zavarovanja, kar po mojem ni sprejemljivo in Slovenija se temu dobro upira.

Kar se pa tiče spremembe 50. člena Ustave. Sam menim, da sprememba ni potrebna. Pravica do socialne varnosti se brez dvoma uresničujejo preko sistema socialnih zavarovanj. Torej v mednarodnem pravu socialne varnosti je torej jasno, da socialna zavarovanja sodijo v okvir, ali pa da se pravica do socialne varnosti uresničuje prav preko socialnih zavarovanj in v mednarodni ureditvi, ne preko socialne pomoči. Pri nas v te pravice do socialne varnosti in posameznih državah vključuje tudi socialno pomoč. Torej poznamo obvezna socialna zavarovanja z vsemi značilnosti teh zavarovanj. Prvo je načelo solidarnosti, zakonsko urejanje, obvezna vključitev, javni nosilci in prispevno financiranje. To je temeljna značilnost obveznih, tudi pokojninskega zavarovanja. Obstajajo pa pravice, ki ne sodijo v sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja, recimo varstveni dodatek in tudi pravica do državne pokojnine. Ta je sicer zapisana v zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, vendar je hkrati tudi jasno določeno, da to ni pravica iz obveznega pokojninskega zavarovanja. Po svoji naravi je to pravica iz siste-

ma socialnih pomoči, ali kot ga pri nas imenujemo iz socialnega varstva. Torej država, zakonodajalec pri takem drugem odstavku, kot ga imamo zdaj v Ustavi, ne more ukiniti in zamenjati obveznega pokojninskega zavarovanja recimo z minimalno univerzalno pokojnino ali z zasebnim zavarovanjem za starost, ki je za posameznika bolj tvegana in torej večji riziko nosi prav posameznik ne pa država. Torej, kot rečeno, nobena od predlaganih variant ne bo bistveno spremenila pravnega položaja posameznika, torej ne koristila, ne škodovala, določanje kroga zavarovanih oseb, vrste pravic, pogojev za pridobitev, njihov obseg, vključno z določitvijo odmernega odstotka, torej, koliko odstotkov prispevne osnove, bo znašala pokojnina, je pridržano zakonski ureditvi. Imamo zakonski pridržek in Ustava ne more določiti vseh elementov, ki so potrebni za odmero pokojnine.

Mimogrede tudi ni neposredne povezave med ustavno ureditvijo ali pa ustavnimi ureditvami v Evropi in pravnim položajem posameznika. Nemška ustava recimo nima temeljnih socialnih pravic, pravni položaj posameznikov, sistem socialne varnosti, je dobro varovan.

In zdaj, če smem predstaviti še stališče do obeh predlogov, torej dopolnitev z besedilom vključno s pravico do pokojnine, bi lahko šteli kot primerno iz razloga, ker, torej na ta način se omenja ena od konkretnih pravic. Zakaj bi bilo to primerno. Zato ker obstaja negotovost, kakšne konkretne pravice oziroma katere konkretne pravice ima posameznik na temelju ustavne pravice do socialne varnosti. Če že pogledate, prvi predlog, se je predlagala ločitev pravice do pokojnine od pravice do socialne varnosti, potem se je to spremenilo v sedanjí predlog. Tudi predlog prof. Kristana, govori, citiram, pojem socialna varnost je tukaj postavljen kot generalni pojem in obsega vse oblike socialne varnosti, med katerimi so razne oblike socialne pomoči, pa tudi pokojnine. Ravno to se mi zdi pomembno poudariti, da pojem socialna varnost, ne pomeni socialno varnost, socialnih pomoči, ampak se pravica do socialnih varnosti izrecno po določbi ustave v mednarodnem pravu uresničuje ravno preko obveznih socialnih zavarovanj z vsemi njihovimi značilnostmi. Tudi prispevnim ali ...(nerazumljiva)... financiranjem. Kakšen bo ta nadomestni odstotek, seveda ni ureditev za ustavo. Torej, taka dopolnitev "vključno s pravico do pokojnine" za državo ne predstavlja sprejema novih obveznosti, lahko pa poveča zaupanje v socialno državo, občutek socialne varnosti, kar ni zanemarljivo. Leta 2003, če se ne motim, je bilo okoli 517 tisoč prejemnikov različnih vrst pokojnin iz javnega sistema, kar je skoraj četrtnina, celo več, prebivalcev državljanov.

Ta predlog se ne omejuje le na zavarovance in ne samo na pokojninsko zavarovanje. Torej, poznamo več vrst pokojnin. In zdaj še o ločenem mnenju prof. Kristana, ki predlaga, da bi besedilo v okviru obveznega pokojninskega zavarovanja pripada zavarovancem pravica do pokojnine na podlagi plačanih prispevkov. Sam mislim, da tak predlog ne izboljšuje pravnega položaja upravičencev do pokojnine in lahko celo omogoča razlago, ki bi vnašala zmedo. Določa, da imajo zavarovanci pravico do pokojnine, ne pa tudi recimo zavarovančevi družinski člani. Poznamo družinsko pokojnino, poznamo udovsko pokojnino, ki so pravice iz obveznega pokojninskega zavarovanja.

Sicer omenja prispevke, vendar Ustava ne more določiti odmernega odstotka, kot sem že nekajkrat omenil. Torej, koliko odstotkov osnove oziroma plačanih prispevkov bo znašala pokojnina, to še vedno ostane pridržano z zakonom ne ustavi. Tako da moje mnenje je, če je že potrebno spreminjati Ustavo, potem naj se spremeni tako kot je predlagala strokovna komisija, torej vključno s pravico do pokojnine oziroma v delovnem odstotku, zdaj to kasnejše stališče strokovne komisije je, da ni potrebna sprememba Ustave, to je lahko tudi mnenje. Moje mnenje je, če pa je potrebno spreminjati, je pa torej bolj primerno, da se spremeni oziroma dopolni z besedilom, v prvem odstavku "Državljeni imajo pod pogoji določenimi z zakonom, pravico do socialne varnosti, vključno s pravico do pokojnine". Hvala lepa.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Želi še kdo besedo? Odločali bomo. Prvi odstavek 50. člena Ustave se spremeni tako, da se glasi: "Državljeni imajo pod pogoji določenimi z zakonom pravico do socialne varnosti vključno s pravico do pokojnine. Ta Ustavni zakon začne veljati z razglasitvijo v Državnem zboru Republike Slovenije".

Kdo je za? (16 članov). Je kdo proti? (1 član).

Predlog Ustavnega zakona je sprejet.

Samo, da povem, kolega Lenko in kolega Komljanec imata tukaj pred menoj pooblastili, da ne bo nesporazumov. Je potrebno glasovanje ponoviti? Ni ugovora na glasovanje? Ni ugovora na glasovanje.

Prav, potem smo to točko zaključili. Obrazložitev bo v besedilu, kot je predlagana in bomo z njo seznanili Državni zbor.

...

OBRAZLOŽITEV

OBRAZLOŽITEV

PREDLOGA USTAVNEGA ZAKONA

Prvi odstavek 50. člena ustave zagotavlja pravico državljanov do socialne varnosti pod pogoji, ki jih določa zakon. Pojem socialne varnosti v slovenski zakonodaji ni opredeljen oziroma definiran, zato se v praksi različno razlaga in prekriva s podobnimi pojmi (npr. s pojmom socialno varstvo) oziroma se razume tudi kot sistem socialnih pomoči ljudem v stiski. Pravna vsebina ustavne pravice do socialne varnosti je pravno določljiva na temelju mednarodnih aktov in aktov EU. Splošna pravica do socialne varnosti, ki je določena v prvem odstavku 50. člena ustave obsega pravice do različnih vrst dajatev, ki jih državljan ne more pridobiti na temelju ustave same, temveč samo na temelju in pod pogoji, ki jih določa zakon.

Po določbah mednarodnih aktov, ki zavezujejo Slovenijo (Konvencija MOD št. 102 o minimalnih normah socialne varnosti iz leta 1952 in 12. člen Evropske socialne listine-spremenjene iz leta 1996) in pravnega reda EU, obsega pravica do socialne varnosti, pravico do varnosti dohodka za zaposlene in druge aktivne osebe in njihove družinske člane za socialne primere, ko niso zmožni za delo zaradi bolezni, materinstva, invalidnosti, brezposelnosti in zaradi starosti in upokojitve ter smrti in pravico do dostopa do zdravstvenih storitev in družinskih prejemkov.

Slovenija in države, ki jih omenjeni mednarodni akti zavezujejo, imajo v skladu z določbami teh aktov možnost, da določijo za katere vrste socialnih primerov bodo zagotovile pravice do denarnih dajatev, za katere subjekte, pod kakšnimi pogoji in v kakšnem obsegu (višini) v skladu z minimalnimi normami, ki jih določajo mednarodni akti. Pravica do pokojnine sodi v okvir pravice do socialne varnosti, pod pogoji in v obsegu, ki jih določi država.

Pravica do socialne varnosti oziroma varnosti dohodka, ki temelji na zaposlitvi in delu, je v mednarodnih aktih ločena od pravice do socialne pomoči. Pravica do socialne pomoči v denarju ali naravi je pravica do minimalnih sredstev za življenje in je omejena praviloma na posameznike in družine, ki so v materialni in socialni stiski oziroma, ki živijo v revščini zaradi brezposelnosti, invalidnosti ali zaradi drugega razloga.

Država je dolžna določiti za katere vrste socialnih primerov bo določila pravice do denarnih nadomestil izpadle plače ali dohodka oziroma pokojnin. S predlagano vključitvijo izrecne navedbe pravice do pokojnine v prvi odstavek 50. člena ustave bo na ustavni ravni izrecno določeno, da mora država z zakonom določiti pravico do pokojnine in pogoje za nastanek te pravice zaradi izvajanja splošne pravice do socialne varnosti. Ker, kot rečeno, obstoje v slovenski javnosti in stroki različne razlage in negotovosti o tem, kakšne konkretne pravice ima posameznik na temelju ustavne pravice do socialne varnosti je primerno, da se v ustavi izrecno določi, da pravica do socialne varnosti obsega oziroma vključuje tudi pravico do pokojnine. Taka določba za državo ne

bo pomenila novih obveznosti, saj se bo obseg pravice do pokojnine tudi vnaprej določal z zakonom. Samo z zakonom se namreč lahko določa različne vrste pokojnin (starostne, invalidske, vdovske, družinske in državne), pogoje za njihovo pridobitev (dopolnitev določene starosti, pokojninska doba in drugi pogoji), višino pokojnine ter način usklajevanja pokojnin z rastjo plač oziroma življenjskih stroškov.

Predlagana ustavna določba o pravici do pokojnine bo nedvomno povečala zaupanje v pravno in socialno državo in predvsem povečala tudi občutek (pravne in socialne) varnosti za obdobje starosti. Upoštevati je treba, da je v državi že sedaj in da bo tudi v prihodnje preživetje oziroma življenjski standard najmanj četrtnine prebivalcev Slovenije (dne 31.12.2002 je bilo v Sloveniji 509.083 prejemnikov različnih vrst pokojnin) odvisen zgolj od pokojnine iz javnega obveznega pokojninskega zavarovanja. Te pokojnine (razen državne) so oziroma si bodo upokojenci »zaslužili« oziroma zagotovili z obveznim vplačevanjem prispevkov v javno pokojninsko blagajno. Predlagana dopolnitev drugega odstavka 50.člena ustave namreč pomeni, da država ne more ukiniti obveznega pokojninskega socialnega zavarovanja, kar je še posebej pomembno v luči dejstva, da so različna dodatna pokojninska zavarovanja veliko bolj tvegana, saj so odvisna od ekonomske rasti na nacionalni in globalni ravni.

LOČENA MNENJA

Pojasnilo

k ločenemu mnenju na seji Ustavne komisije 13.maja 2004

Na seji strokovne skupine 16. aprila 2004 sem se zavezal, da bom pripravil ločeno mnenje in besedilo predloga ustavnega zakona za spremembo 50. člena ustave, s katerim se uresničuje zamisel predlagateljev spremembe 50. člena ustave.

Predlagal sem, da se 50. člen ustave spremeni tako, da se vanj vnese novo besedilo tretjega odstavka, sedanji tretji odstavek pa postane četrti odstavek. Novi 3. odstavek 50. člena naj bi se glasil: *»V okviru obveznega pokojninskega zavarovanja pripada zavarovancem pravica do pokojnine na podlagi vplačanih prispevkov.«*

Na seji UK je asistent na Pravni fakulteti dr. Grega Šterban primerjal oba predloga: prvotni predlog za spremembo 1. odstavka 50. člena ustave (»Državljeni imajo pod pogoji, določenimi z zakonom, pravico do socialne varnosti, vključno s pravico do pokojnine«) in moj predlog novega 3. odstavka 50. člena, ki sem ga predlagal v ločenem mnenju (»V okviru obveznega pokojninskega zavarovanja pripada zavarovancem pravica do pokojnine na podlagi vplačanih prispevkov«).

Za prvi predlog je dr. Šterban dejal, da je ustrezen in da ne predstavlja sprejema novih obveznosti za državo, pač pa lahko poveča zaupanje v socialno državo. Za moj predlog pa je dejal, da ne izboljšuje pravnega položaja upravičencev do pokojnine, ampak lahko celo omogoča razlago, ki bi vnašala zmedo, saj govori samo o zavarovancih, ne pa tudi o zavarovancevih družinskih članih.

Glede na to, da je ustavna komisija – domnevam tudi na podlagi mnenja specialista za socialno varnost - sprejela prvotni predlog za spremembo prvega odstavka 50. člena, želim poudariti, da se ne strinjam s tako poenostavljeno primerjavo in ugotovitvami dr. Šterbana.

Potrebna bi bila temeljitejša in bolj poglobljena analiza in primerjava obeh predlogov. Ta primerjava bi morala dati odgovor vsaj na dve vprašanji: prvo, ali je bil cilj predlagateljev ustavne spremembe zapisati ustavno pravico do pokojnine vseh državljanov ali pa zavarovancev, in drugo, kakšne so potencialne finančne posledice enega in drugega predloga.

Nedvomno je bistvena razlika, če bomo v ustavi zapisali, da imajo vsi državljani ustavno pravico do socialne varnosti, vključno s pravico do pokojnine, torej do vseh vrst pokojnin, ali pa če bi zapisali, da imajo zavarovanci v okviru obveznega pokojninskega zavarovanja pravico do pokojnine na podlagi vplačanih prispevkov. Ali obstoji izračun finančnih posledic za prvi in za drugi predlog?

Moj predlog ne vnaša nobene zmede v to tematiko, ampak samo želi pravico do pokojnine v obveznem pokojninskem zavarovanju dvigniti na nivo ustavne pravice.

28. maja 2004

RAZPRAVE

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

Nadaljevanje 37. seje (15. junij 2004)

Sejo je vodil Borut Pahor, predsednik Državnega zbora.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Spoštovane kolegice in kolegi! Nadaljujemo 37. sejo Državnega zbora Republike Slovenije.

Obvestil vas bom, katere kolegice in kolegi so zaradi drugih obveznosti odsotni. To so dr. Brejc, kolegi Kangler, Kebrič, Levič, od 18.30 ure dalje bo odsoten kolega Školč, do 13.00 ure kolega Jerovšek in cel dan kolega Roberto Battelli.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: ... Čas je, da nadaljujemo sejo Državnega zbora. **SMO PRI 4. TOČKI DNEVNEGA REDA, PRI OBRAVNAVI PREDLOGA USTAVNEGA ZAKONA O SPREMEMBI 50. ČLENA USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE.** Predlog tega Ustavnega zakona je v obravnavo zboru predložila Ustavna komisija. Poročilo ste prejeli. Tako kot v obeh prejšnjih primerih bomo slišali predstavitev stališč poslanskih skupin, opravili razpravo o razdelkih Ustavnega zakona in o predlogu Ustavnega zakona v celoti, glasovali pa ob 21.15 uri. Kolega Lenko bo najprej predstavil stališče poslanske skupine DeSUS. Imate besedo, prosim.

FRANC LENKO: Hvala za besedo, gospod predsednik. Spoštovane poslanke, spoštovani poslanci. V poslanski skupini Demokratične stranke upokojencev z velikim zadovoljstvom podpiramo predlog Ustavne komisije Državnega zbora, da je le-ta na svoji 17. seji obravnavala in podprla predlog Ustavnega zakona za spremembo 50. člena Ustave Republike Slovenije. Tako se je končal postopek za spremembo 50. člena Ustave, ki smo ga začeli že v začetku leta 2001.

V naši poslanski skupini spoštujemo vse dosedanje odločitve poslank in poslancev oziroma pripravljenost vseh poslanskih skupin, ki so v vseh postopkih dopolnjevanja našega predloga tudi sami tvorno sodelovali s svojimi dopolnitvami, tako da je predlog Ustavnega zakona za končno odločitev dograjen celovito in prepričljivo, kar je tako rezultat skupnega dela poslank in poslancev tega Državnega zbora. Predlagana dopolnitev ustavne določbe o pravici do pokojnine bo nedvomno povečala zaupanje v pravno in socialno državo ter povečala občutek varnosti v obdobju starosti. Z vključitvijo izrecno navedene pravice do pokojnine v prvi odstavek 50. člena Ustave Republike Slovenije bo na ustavni ravni določeno, da mora država pravico do pokojnine določiti z zakonom. V javnosti in tudi v stroki, kar je pokazala tudi razprava na sejah Ustavne komisije, obstajajo različne razlage in nejasnosti o tem, kaj je vsebina pojma ustavne pravice do socialne varnosti. Zato smo bili v naši poslanski skupini prepričani, da je treba vsebino navedenega pojma izrecno določiti, in sicer v tej smeri, da pravica do socialne varnosti

vključuje tudi pravico do pokojnine. V imenu naše poslanske skupine pozivam vse poslanke in poslance Državnega zbora oziroma vse poslanske skupine, ki ste tvorno sodelovale v vseh postopkih dopolnjevanja 50. člena Ustave Republike Slovenije, da ta naš skupni projekt tudi podpremo, tako v dobrobit sedanje starejše generacije kot bodočih mladih generacij. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Kolegica Irma Pavlinič Krebs bo predstavila stališča poslanskega kluba Liberalne demokracije Slovenije. Imate besedo.

IRMA PAVLINIČ KREBS: Gospod predsednik, hvala lepa. Spoštovani, spoštovane. Kot sem prej rekla, ustavne oblike oziroma določbe v Ustavi kot najvišji družbeni pogodbi imajo pomembno mesto v vsaki družbi, lahko usmerjajo delovanje neke družbe in s tem oblikujejo njene namere. Namera družbenega konsenza v Sloveniji je z vpogledom v sprejete politike, ki se tudi izvajajo, seveda jasna. Oblikujemo se kot družba, ki ne dopušča radikalnega konflikta med generacijami, in družba, ki visoko ceni tudi ideal uravnotežene socialne države. Dopolnitev Ustave v delu, ko pravimo, da Ustava že govori, da imajo državljani pod pogoji, določenimi z zakoni, pravico do socialne varnosti, z dostavkom, vključno s pravico do pokojnine, v samem bistvu ni potrebna. Tu velja pritegniti strokovni komisiji.

Razprava je bila temeljita, jasno je bilo povedano, da se pravica do socialne varnosti brez dvoma uresničuje prek sistema socialnih zavarovanj. Torej, v mednarodnem pravu socialne varnosti je torej jasno, da socialna zavarovanja sodijo v okvir ali pa, da se pravica do socialne varnosti uresničuje prav prek socialnih zavarovanj. To je bilo jasno povedano in povedano tudi, da v tem kontekstu ne bo prihajalo do nobenih sprememb, torej, v tem smislu je zakonsko to dokaj normalno urejamo.

Bomo pa v Liberalni demokraciji Slovenije ustavno spremembo s takim dostavkom vseeno podprli iz - za nas ne nepomembnega - razloga, ker verjamemo, da taka dopolnitev lahko poveča zaupanje v socialno državo, da lahko pri državljankeh in državljanih poveča občutek socialne varnosti.

Če je taka namera države, ki s svojimi institucijami in politikami to udejanja, je prav, da z dostavkom povemo, da taka politika zavezuje tudi v bodoče, ne glede na razmerja političnih sil v državi. Če smo v sodobnih socialno-liberalnih družbah, če se vsi soočamo z v nebo vpijočimi pomanjkljivostmi naših družb, od kriminala, tudi do zlorab socialnih ugodnosti, običajna pamet meni v tej zadnji navedbi, da socialni liberalizem spodkopava človeško odgovornost, ker naj bi poudarjal pravice na račun dolžnosti.

Prihaja pravzaprav do inflacije pravic, skoraj do take faze, da postanejo že skoraj neuporabne. Na formalni ravni pa seveda taka sodba ne vzdrži. Kajti pravice, ki jih postavlja v ospredje liberalizem, nujno slonijo na obveznostih in dolžnostih do drugih.

Če je kritika širšega socialnega liberalizma torej zaradi tega dejstva izrazito nepoštena, si pa hkrati ne smemo zatiskati oči, da v inflaciji govorjenja o pravicah lahko vidimo še en dokaz, ki se pojavlja v vseh sodobnih družbah; o družbam najnevarnejšem pojavu ta trenutek, to je podrejanju jeziku ekonomije. Na srečo dokaj reformirano liberalno tržišče v tako imenovano socialno tržišče počiva na dolžnostih ljudi, ki so v aktivnem družbenem položaju, do pasivnih in prikrajšanih. In ker je ta družbena zaveza tudi

zaveza Liberalne demokracije v Sloveniji, je vredno zaupanje čez 500 tisoč prejemnikov različnih vrst pokojnin iz javnega sistema okrepiti. Zakaj? Jasno je, dr. Grega Strban, ki je kot eden izmed predstavnikov strokovne komisije, ko nas je seznanil s svojim mnenjem, povedal, da je strah predlagateljev razumljiv. Starostna pokojnina se znižuje na več načinov: s podaljšanjem pokojninske dobe, povišanjem starosti, nižjim odmernim odstotkom, z načinom usklajevanja. In ta pokojnina itn., pravi, obstajajo tudi predlogi Svetovne banke in Mednarodnega denarnega sklada, ki jih verjetno poznate, poznamo jih vsi, delež pasivnega prebivalstva v primerjavi z aktivnim se nagiba v prid aktivnemu prebivalstvu - , je, da naj bi bila javna pokojnina čim nižja in naj bi se čim več preneslo v prostovoljna zasebna zavarovanja. Gospod strokovnjak pravi: to ni sprejemljivo in Slovenija se na srečo zaenkrat temu dobro in uspešno upira. Torej z željo po večjem zaupanju državljanek in državljanov v take politične usmeritve bomo ta predlog podprli. Hvala lepa.

PRESEDNİK BORUT PAHOR: Hvala lepa, kolegica Krebsova. Besedo ima sedaj kolega France Cukjati. Predstavil bo stališče poslanske skupine Slovenske demokratske stranke.

Imate besedo, kolega Cukjati.

FRANCE CUKJATI: Hvala za besedo. To je tretja sprememba Ustave na današnjem dnevnem redu, ki lepo zveni, nima pa nobene vsebine. Kajti socialna varnost je res pomembno vprašanje, pomembno področje delovanja države, če se seveda ta država gre socialno državo. Če bi želeli vnesti nekaj novega v našo Ustavo, kar bi vsekakor bilo potrebno, potem bi morali sprejeti pojmovanje, da socialna varnost zajema dve področji. In sicer, ne samo področje socialnih pomoči, finančnih pomoči, med katere lahko sodi tudi pokojnina, če ni pokojnina rezultat minulega dela, ampak tudi v socialno varnost sodi druga plat, to je socialna oskrba. Evropska socialna listina, ki jo je sprejel Svet Evrope leta 1996, torej pred osmimi leti, to jasno loči. V 13. členu govori o socialni pomoči kot o tisti pomoči, ki jo predstavljajo sredstva za preživljanje, tako brezposelnega kot upokojenega ali tistega, ki sploh potrebuje pomoč. V 14. členu pa posebej govori o pravicah do storitev socialnovarnostnih služb in govori o dolžnosti države, da organizira take službe, jih poveže s prostovoljnimi in drugimi humanitarnimi organizacijami ter organizira službo, ki neposredno tudi pomaga tistim, ki so pomoči potrebni. Enkrat sem že omenil primer, da je vrsta upokojencev ali obnemoglih, ki sami živijo, ki imajo zadosti sredstev oziroma toliko sredstev, da lahko preživijo, nimajo pa nikogar, ki bi šel enkrat na teden v trgovino in bi jim prinesel stvari, nikogar, ki bi prezračil stanovanje, nikogar, ki bi jih morda, če so nepokretni, tudi okopal in podobno. In prav ta novost v pojmovanju socialne varnosti Evrope, da je potrebna tudi manualna, fizična pomoč, ne samo finančna, je tisto, kar bi morali v naše pojmovanje socialne varnosti vnesti. To pa bi bila novost, to pa bi bil korak naprej v naši Ustavi. Zato smo mi predlagali, da se člen ne dopolni samo s pravico do pokojnine, lahko se dopolni, mi bomo to podprli, to je neškodljiva novost, ampak hoteli smo vnesti še neko kvalitetno dopolnitev, in sicer po naše naj bi se člen glasil tako: "Državljanji imajo pod pogoji, določenimi z zakonom, pravico do socialne varnosti, vključno s pravico do pokojnine, in pravico do socialne oskrbe."

Žal ste tudi to zavrnilo. Žal opažamo, da je pri vseh teh spremembah Ustave, ki jih danes obravnavamo in jih bomo sprejeli, eno samo leporečje s figo v žepu. Nič novega, nobene novega kvalitetnega koraka nismo doživeli. Ko bi vsaj upoštevali ženevsko konvencijo o človekovih pravicah, ki govori, ne samo da ima delavec pravico do plače, ampak da ima pravico do take plače, s katero on in njegova družina lahko preživijo. Pri nas, žal, mnoge plače niso takšne, da bi lahko delavec in njegova družina preživeli. Poznam vrstno redno polnozaposlenih, ki dobivajo tudi socialno pomoč, da lahko preživijo. Žal tudi nekatere pokojnine niso take, da bi lahko par, ki ima samo eno pokojnino, dostojno preživel oziroma dostojno živel. To iz ženevske konvencije o človekovih pravicah bi veljalo vnesti v našo Ustavo! To pa bi bil kvalitativen korak naprej, ampak takšnega pač ni.

Kot sem rekel, naše načelo je, ne bomo nasprotovali nobeni stvari, ki ni škodljiva. In ta dopolnitev Ustave ni škodljiva, koristna pa tudi ne. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa, kolega Cukjati. Naslednji, ki ima besedo, je kolega Miran Potrč. Predstavil bo stališče poslanske skupine Združene liste socialnih demokratov. Prosim, imate besedo.

MIRAN POTRČ: Hvala lepa, gospod predsednik. Kolegice in kolegi, skupina poslank in poslancev, med njimi tudi mnogi iz Združene liste socialnih demokratov smo predlagali, da se 50. člen Ustave dopolni tako, da se poleg socialne varnosti ustavno zagotovi tudi pravica do pokojnine.

Državni zbor je tak predlog za začetek postopka za spremembo Ustave na 18. seji novembra 2003 z 72 glasovi za, in 12 proti sprejel. Vse poslanke in poslanci Združene liste socialnih demokratov smo glasovali za tak predlog. Na podlagi odločitve Državnega zbora o začetku postopka za spremembo Ustave je nato Ustavna komisija 13. maja letos s potrebno dvotretjinsko večino za in enim glasom proti sprejela predlog Ustavnega zakona, s katerim se predlaga, da se prvi odstavek 50. člena Ustave dopolni tako, da se besedilo glasi, citiram: "Državljeni imajo pod pogoji, določenimi z zakonom, pravico do socialne varnosti, vključno s pravico do pokojnine."

Poslanska skupina Združene liste socialnih demokratov bo tak predlog podprla. Pokojnina je namreč samo socialna pravica le izjemoma, praviloma pa je pokojnina pravica iz dela, na podlagi vplačanih prispevkov, v okviru sistema pokojninskega zavarovanja, ki ga ureja država in ki vključuje ne le pravice zavarovancev, temveč pod določenimi, z zakonom predpisanimi pogoji tudi pravice njihovih zakoncev in otrok. Predvsem pa vključuje pravico, da je pokojnina odvisna tudi od medgeneracijske solidarnosti, da torej sedanje generacije s svojimi prispevki na podlagi dela zagotavljajo del sredstev tudi za izplačevanje pokojnin.

Brez spoštovanja teh načel bi lahko postala pokojnina sedanjih generacij vse bolj vprašljiva. Vključitev pravice do pokojnine kot ene od konkretnih pravic v ustavno besedilo za to uveljavljanje te pravice tudi ustavno zagotavlja in odpravlja morebitno negotovost, da mora pokojnina zagotoviti tudi socialno varnost. To pa je pomembno za povečanje zaupanja v socialno državo, kar Republika Slovenija je na podlagi 2. člena svoje Ustave.

Občutek socialne varnosti ene četrtnine državljanek in državljanov je torej po našem prepričanju takega pomena, da je zaradi njega vredno dopolniti 50. člen Ustave. Ne zato, da bi se glede na današnje stanje zagotavljale neke nove pravice, vendar zato, da bi bilo nesporno, da država mora takšne pravice zagotavljati. V razmerah vse večjih socialnih pravic, ki smo jim na žalost priča tudi v naši državi, ob vedno večjem poudarjanju odgovornosti posameznika, da si varno starost zagotavlja z različnimi oblikami prostovoljnega rentnega zavarovanja, kar je dobrodošlo in pravilno. Treba je to spodbujati, vendar spet ne za ceno ukinitve sistema zavarovanja, ki temelji na plačanih prispevkih, medsebojni solidarnosti in garanciji države. Zaradi vsega tega je zato ustavno varovana pravica do pokojnine, ki mora zagotavljati socialno varnost na podlagi dela, vrednota, ki jo je vredno zapisati v Ustavo. Zato te predlagane spremembe nikakor ne štejejo kot spremembo, ki ne pomeni ničesar. Ne pomeni morda nič glede na današnje stanje, ne pomeni novih pravic, pomeni pa garancijo, da se pravice do pokojnine iz dela ne bodo spreminjale. Da se morda ne bo nekoč našel kdorkoli, ki bi se domislil ali se odločil, da zaradi finančnih težav države pokojnine nesorazmerno zniža ali uveljavi sistem, v katerem bodo lahko živeli od pokojnine le tisti, ki bodo imeli zaradi ugodnega položaja iz dela prihranjena lastna sredstva.

V poslanski skupini Združene liste socialnih demokratov bomo zato predlog Ustavnega zakona o spremembi 50. člena Ustave podprli. Mislimo, da je ta dopolnitev potrebna, pomembna, da bo utrdila socialno varnost upokojencev in socialno kohezijo v družbi. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala vam, kolega Potrč. Sedaj ima besedo kolega Rokavec, ki bo predstavil stališče poslanske skupine Slovenske ljudske stranke.

FRANCI ROKAVEC: Hvala za besedo, gospod predsednik. Spoštovane poslanke in poslanci! Spreminjanje 50. člena Ustave je med člani Ustavne komisije kot tudi strokovne skupine poleg zagovornikov, tudi tistih, ki so oziroma so bili do te spremembe nekoliko zadržani, predvsem glede same smiselnosti oziroma potrebe tovrstnega spreminjanja.

V Slovenski ljudski stranki ocenjujemo, da predlagana sprememba 50. člena Ustave, ki opredeljuje pravico do pokojnine, predstavlja bolj spremembo, ki gre v smeri deklaratorne narave. Kljub utemeljenemu vprašanju, ali je pričujoča sprememba formalnopravno res potrebna, na kar opozarjajo tudi številni strokovnjaki, menimo, da je treba upoštevati nove demografske trende in posledično novosti na področju pokojninskega sistema. Člani strokovne skupine so ocenili - in z njihovim mnenjem smo se v naši stranki strinjali -, da prvotni predlog spremembe ni bil najbolj primeren in ustrezen.

V Slovenski ljudski stranki smo predlagali naslednjo formulacijo dopolnitve 50. člena Ustave: "Državljanji imajo pod pogoji, določenimi z zakonom, pravico do socialne varnosti, "vključno s pokojnino." Ustavna komisija je sprejela temu zelo podobno stališče, ki predvideva pravico do socialne varnosti, vključno s pravico do pokojnine, ki je v tej dikciji tudi predmet predloga Ustavnega zakona, o katerem odločamo danes. Vsi evropski sistemi pokojninskega zavarovanja se soočajo z spremenjenimi okoliščinami in reformami, ki se poskušajo le-tim prilagoditi. Trend trenutno prednosti je v upadanju

v večini evropskih držav, kakor tudi v Sloveniji. Glede na pomen rodnosti z vidika staranja prebivalstva, kakor vira povečanja aktivnega prebivalstva, je stanje vse prej kot spodbudno. Demografski trendi se drastično spreminjajo, podaljšuje se uživanje pokojnine, kar med drugim pomeni slabšanje razmerja med aktivnim in neaktivnim oziroma vzdrževanim deležem prebivalstva. Razlika med prihodki in odhodki se povečuje, večinoma v negativno smer, se pravi v odhodkovno raven. Staranje prebivalstva je trend, tako v Sloveniji kakor v večini razvitega sveta. Na tako situacijo se je treba ustrezno tudi odzvati. Potrebna bodo prizadevanja, ki bodo podkrepila medgeneracijski konsenz, s pomočjo katerega se bo razreševalo problematiko, ki je na podlagi omenjenih dejstev vedno bolj pereča.

V Slovenski ljudski stranki zagovarjamo stališče, da moramo najstarejši generaciji zagotoviti čimbolj brezskrbna zrela leta s stabilnim pokojninskim sistemom. Treba je osveščati o spremenjenih demografskih trendih in opozarjati na novonastale okoliščine in menimo, da je eden od načinov tudi s tovrstnimi predlaganimi spremembami.

V poslanski skupini Slovenske ljudske stranke ob tem z zadovoljstvom ugotavljamo, da z dopolnitvijo 50. člena Ustave še bolj določno tudi v Ustavi Republike Slovenije dopolnjujemo zavezo države z zagotovitvijo in pravico do Državne pokojnine vsem tistim državljanom, državljanom, ki si dostojne pokojnine niso mogli prislužiti. Gre seveda za ustavno potrditvev, zagotovitve do varne starosti vsem državljanom in državljanom.

Predlog Ustavnega zakona o spremembi 50. člena Ustave je tako za Slovensko ljudsko stranko sprejemljiv in ga bomo v celoti podprli. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Prosim, kolega Barovič bo sedaj predstavil stališče poslanske skupine Slovenske nacionalne stranke, za njim še kolegica Zupan in končali bomo s predstavitvijo stališč. Prosim, imate besedo.

BOGDAN BAROVIČ: Hvala lepa, gospod predsednik. Spoštovanih pet kolegic in deset kolegov v Državnem zboru! Natančno prešteto, to je seveda tudi odnos do tega, o čemer govorimo, ampak dobro. V Slovenski nacionalni stranki smo jasno in glasno povedali, da dopolnitev 50. člena Ustave podpiramo in pri tem bomo vztrajali, seveda, ob opombi, verjetno ste navajeni in oprostite mi, če ponavljam kolega, ki ga ni več z nami, da ko je bil podan predlog, da bi v to spremembo dodali tudi kategorijo socialno oskrbo, le-to niste sprejeli oziroma je bila le-ta zavržena.

Imamo, tako kot vedno v Slovenski nacionalni stranki, kar nekaj mnenj, ki so jih podali strokovna skupina, ki jih je podal dr. Ivan Kristan, ki so jih podali dr. Grega Strban s Pravne fakultete in tako naprej. Seveda so videnja strokovnjakov drugačna od videnja politike ali pa enaka.

V Slovenski nacionalni stranki ocenjujemo, da je kategorija socialne varnosti v 50. členu šibka. Šibka tudi, še enkrat bom ponovil, z manjkajočo socialno oskrbo in manjkajočo zagotovljeno pokojnino. Nenazadnje politične in gospodarske spremembe so v tej državi prinesle razne možne igre, ki bi nastale, če ne bodo nekatere kategorije tudi ustavno zavarovane, za razliko od tistih, o katerih smo govorili prej, je kategorija pokojnine še kako potrebna. Ampak v Slovenski nacionalni stranki ocenjujemo tudi to, da je

ta kategorija zatorej toliko bolj pomembna, ker bomo morali zakon o pokojnini v najkrajšem času dopolniti, ker ni dober. Zakon o pokojnini izključuje številne težavnostne kategorije, ki jih delavci v državi Republiki Sloveniji imajo in zaradi katerih bi lahko bili tako ali drugače različno upokojeni, upokojeni pod različnimi pogoji. O tem pač v tej državi nihče ne razmišlja, če pa že razmišlja, pa seveda tega ne upa povedati naglas. In treba bo enkrat vedeti, da si delavec, bom govoril pač iz svojih krajev, v rudniku zasluži drugačne pogoje za upokojevanje, da si delavec v težki industriji zasluži drugačne pogoje za upokojevanje in da si delavec v javni upravi, kjerkoli že, zasluži drugačne pogoje za upokojevanje, o čemer pa seveda ni in ne bo tekla beseda, dokler ne bo kategorija pokojnine uvedena in zagotovljena tudi v Ustavi. Tranzicija 12 let je prinesla ogromno sprememb, o katerih v Slovenski nacionalni stranki ocenjujemo, da jih je treba zavarovati. In ta trenutek vidimo pač edino možnost, da jo zavarujemo s tem, da dopolnimo 50. člen in seveda pozivamo vse kolegice in kolege, ki jim je do strokovne rešitve, da začnemo s takojšnjo in možno spremembo pokojninske zakonodaje. Več ne bi, gospod predsednik, ker nas je nekaj malega ostalo, tako da tisti, ki imajo željo izraziti svoje mnenje, prosim. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Poglejte, ne bi rad opravičeval odsotnosti naših kolegic in kolegov, vendar bi rad dal pojasnilo, da smo o teh ustavnih spremembah v okviru Ustavne komisije vodili dolge in zelo izčrpne razprave. Vzpostavljen je bil konsenz glede sprejema teh ustavnih dopolnil in bržkone zavoljo tega konsenza, verjetno kolegice in kolegi ne čutijo potrebe po polemiki, ker je bilo vse izrečeno. Tako je treba v tem smislu videti mogoče ta hip manjše zanimanje za samo razpravo, ker je bila izčrpna in dolga tri leta je trajala.

Prosim, kolegica Zupanova, vi ste zadnja od predstavnic poslanskih skupin poslanske skupine Nove Slovenije. Imate besedo.

MAJDA ZUPAN: Hvala lepa za besedo, gospod predsednik. Kologice in kolegi. Skupina poslank in poslancev s predlogom za spremembo 50. člena Ustave želi, da bi se pravica do pokojnine štela kot ustavna pravica oziroma da je ena izmed osnovnih človekovih pravic in svoboščin. Aktualni 50. člen določa pravico do socialne varnosti. Res je, da navedeno določilo eksplicitno ne poudarja, da imajo državljani pravico do pokojnine, vendar pa pojem socialne varnosti po splošnem razumevanju obsega poleg pravice do pokojnine tudi pravico do zdravstvenega zavarovanja, zavarovanja za primer brezposelnosti, starševske pomoči, otroške dodatke in tudi stanovanjsko oskrbo. S predlagano spremembo se želi ločiti pravico do pokojnine od pravice do socialne varnosti.

Pravica do socialne varnosti naj bi predstavljala širši okvir, zato želijo predlagatelji izrecno izpostaviti še pravico do pokojnine kot upravičenosti, ki izhaja iz prispevkov na račun minulega dela. Razumljivo je, da takšnemu predlogu ni mogoče nasprotovati, saj v sebi ne nosi nič slabega, vendar kot tak tudi ne prinaša posebne koristi. Dejstvo je, da zaradi takšnih določb ne bo noben državljan ali pa državljanka dobila niti tolarja pokojnine več, ker kot take določbe niso neposredno izvršljive, potreben pa je še zakon. Torej ne gre za nikakršno posebno kvalitetno obogatitev, pač pa bolj željo, ki naj bi predla-

gateljem dajala občutek, da so v zvezi z upokojenci in pokojninami nekaj le naredili, pravzaprav da bi se na nek način rešili odgovornosti v zvezi s pokojninami. Takšna prizadevanja so vsekakor upravičena, vendar bi se morala izraziti tudi v dejanjih.

Ne moremo mimo tega, da je bila v prvih teh letih mandata spremenjena formula za povečanje pokojnin. Takrat, ko bi se morale pokojnine povečati, je bila formula spremenjena, zato je prišlo do povečanja pokojnin kasneje in za manjši odstotek kot sicer. Med ljudmi je nezadovoljstvo veliko in prav zaradi tega naj bi takšna lepotna dopolnitev dala vsaj občutek, da se je nekaj storilo. Predlagatelji navajajo, da je že sedaj v obstoječi zakonodaji, ki ureja pokojninsko zavarovanje, rešitev, ki zagotavlja v obliki Državne pokojnine socialno varnost za tiste, ki niso bili v delovnem razmerju. Takšna rešitev predstavlja izrecno komponento, ki izhaja iz statusa državljana. To torej pomeni, da ta tako imenovana Državna pokojnina izhaja iz statusa državljana, vendar pod pogojem, da ima prosilec 30 let stalnega prebivanja v Sloveniji v obdobju po 15. letu življenja, to pa je dejansko izločitveni pogoj za vse tiste slovenske državljane, ki so se vrnili iz izseljeništv. Zato ni nepomembno pričakovanje, da bi sprememba 50. člena Ustave, ki eksplicitno vnaša pravico do pokojnine, takšen pogoj izničila. To bi bil res dejanski prispevek, ki bi mariskateremu našemu izseljencu, ki se je vrnil v domovino, če ne drugega, vsaj prinesel zadovoljstvo, da je izenačen z ostalimi državljani.

V naši poslanski skupini si prizadevamo, da ne ostanemo le na deklarativni ravni, pač pa da v dejanskem življenju storimo kar največ za upokojene in skrbimo, da ne prihaja do prevelikih in krivičnih razlik med njimi. Zato smo tudi kritični, če hočete, do letošnjega dodatka za rekreacijo upokojemcem. V zakonu je namreč določeno, da se dodatek za rekreacijo vsako leto uskladi za enak odstotek kot regres za letni dopust, ki ga prejemajo zaposleni, pa se je zgodilo, da se je delavski regres letos poveča za 4,3%, medtem ko se je regres uživalcem izjemnih pokojnin povečal kar za 12%. To pa so prevelike razlike, ker med večino upokojemcev ne prinašajo zadovoljstva, zato tudi spremembe Ustave v 50. členu niso tisto, kar bi pomenilo velik zasuk v smeri večjega zaupanja večine upokojemcev. So le nekakšen ništrc, ki ne škodi in ne koristi.

V naši poslanski skupini, v Novi Sloveniji, spremembam v tej smeri sicer ne bomo nasprotovali. Hvala lepa.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Prehajamo na razpravo o razdelkih oziroma členih predloga Ustavnega zakona. Kdo od tistih, ki je na seznamu in je v dvorani, želi besedo? Nihče. Prav. Potem bom vprašal enako za razpravo o predlogu Ustavnega zakona v celoti. Tudi nihče. Zaključujem razpravo. Ob 21. uri in 15. bomo danes odločali najprej o vseh treh predlogih Ustavnega zakona. Še enkrat, danes zadnjič pred tem opozarjam, da ustavne spremembe ne bodo sprejete, če zanje ne bo glasovalo 60 ali več poslank in poslancev. ...

...

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: ... Pri 4. točki dnevnega reda imamo obravnavo predloga Ustavnega zakona o spremembi 50. člena Ustave Republike Slovenije. Tudi tukaj imamo tri glasovanja. Najprej o razdelku 1. Glasujemo. Prosim za pozornost v dvorani. Glasujemo o razdelku 1. Navzočih 71, 69 za in nihče proti.

(Za je glasovalo 69.) (Nihče proti.)

Sprejet.

Glasujemo o razdelku oziroma členu 2. Navzočih 69, 66 za in nihče proti.

(Za je glasovalo 66.) (Nihče.)

Sprejet.

Sedaj glasujemo o predlogu Ustavnega zakona v celoti. Navzočih 73, 69 za in nihče proti.

(Za je glasovalo 69.) (Nihče proti.)

Ugotavljam, da je Ustavni zakon v celoti sprejet. Skladno s prvim odstavkom 182. člena Poslovnika bo Državni zbor razglasil Ustavni zakon o spremembi 50. člena Ustave Republike Slovenije osmi dan po njegovem sprejemu. S tem zaključujem to točko dnevnega reda. ...

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

47. izredna seja (23. junij 2004)

Sejo je vodil Borut Pahor, predsednik Državnega zbora.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Dober dan, spoštovane kolegice in kolegi! Pričenjam 47. izredno sejo Državnega zbora Republike Slovenije, ki sem jo sklical na podlagi prvega in drugega odstavka 58. člena ter drugega odstavka 60. člena poslovnika Državnega zbora.

Kakor sem obveščen, se samo dva kolega danes seje ne moreta udeležiti zaradi drugih obveznosti, in sicer kolega Kebrič in Jakič. Vsi ostali naj bi bili navzoči.

Na sejo sem povabil tudi predstavnike vlade Republike Slovenije, ki jih lepo pozdravljam.

Kot običajno bomo najprej določili dnevni red te izredne seje. Predlog dnevnega reda je bil pripravljen skladno s prvim in drugim odstavkom 58. člena poslovnika in ste ga prejeli s sklicem.

Predlogov za umik ali širitev dnevnega reda nisem prejel, tako da lahko Državni zbor določi dnevni red.

Najprej prosim, da vsak preveri, ali njegova glasovalna naprava deluje brezhibno. Je z glasovalnimi napravami vse v redu? Prav, potem bomo glasovali o določitvi dnevnega reda.

Glasujemo o določitvi dnevnega reda. Prvič nam to zaradi premajhne pozornosti ni uspelo. V dvorani je navzočih dovolj kolegic in kolegov.

Drugič dajem na glasovanje določitev dnevnega reda. 54 navzočih, 42 za in 6 proti. Ugotavljam, da je dnevni red določen...

Prehajamo na **3. TOČKO DNEVNEGA REDA**, to je na **OBRAVNAVO PREDLOGA ODLOKA O RAZGLASITVI USTAVNEGA ZAKONA O SPREMEMBI 50. ČLENA USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE**.

Državni zbor je na seji dne 15.6. letos sprejel Ustavni zakon o spremembi 50. člena Ustave Republike Slovenije. V skladu s prvim odstavkom 182. člena Poslovnika Državni zbor razglasi Ustavni zakon najkasneje osmi dan po njegovem sprejemu, razen če najmanj 30 poslancev zahteva, da se sprememba Ustave predloži v potrditev volivcem na referendumu. Zahteva za razpis referendumu ni bila podana, zato lahko Državni zbor danes razglasi Ustavni zakon o spremembi 50. člena Ustave Republike Slovenije. Ustavni zakon razglasi Državni zbor s sprejemom odloka o razglasitvi.

Sprašujem, ali želijo besedo predstavnice ali predstavniki poslanskih skupin za predstavitev svojih stališč? Ne. Ali želijo besedo prijavljene kolegice in kolegi? Ne.

Zaključujem razpravo in prehajamo na odločanje o predlogu odloka. Ta se glasi: Odlok o razglasitvi Ustavnega zakona o spremembi 50. člena Ustave Republike Slovenije. Razglša se Ustavni zakon o spremembi 50. člena Ustave Republike Slovenije, ki ga je Državni zbor Republike Slovenije sprejel na seji, dne 15.6. leta 2004. Glasujemo. 69 navzočih, 65 za in nihče proti.

(Za je glasovalo 65.)(Proti nihče.) ...

USTAVNI ZAKON

Državni zbor Republike Slovenije je na seji dne 23. junija 2004, na podlagi 171. člena Ustave Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91, 42/97, 66/2000 in 24/03) in tretjega odstavka 182. člena Poslovnika državnega zbora (Uradni list RS, št. 35/02 in 60/04) sprejel

ODLOK

o razglasitvi Ustavnega zakona o spremembi

50. člena Ustave Republike Slovenije (OdUZ50)

Razglša se Ustavni zakon o spremembi 50. člena Ustave Republike Slovenije, ki ga je Državni zbor Republike Slovenije sprejel na seji dne 15. junija 2004.

Številka: 001-02/04-20/1

Ljubljana, dne 23. junija 2004

EPA 391-III

Predsednik
Državnega zbora
Republike Slovenije
Borut Pahor

USTAVNI ZAKON O SPREMEMBI 50. ČLENA USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE (UZ50)

I.

Ustavi Republike Slovenije (Uradni list RS, št. 33/91, 42/97, 66/2000 in 24/03) se prvi odstavek 50. člena spremeni tako, da se glasi:

»Državljeni imajo pod pogoji, določenimi z zakonom, pravico do socialne varnosti, vključno s pravico do pokojnine.«.

II.

Ta Ustavni zakon začne veljati z razglasitvijo v Državnem zboru Republike Slovenije.

Številka: 001-02/04-20/1
Ljubljana, dne 15. junija 2004
EPA 391-III

Predsednik
Državnega zbora
Republike Slovenije
Borut Pahor

**PREDLOG
ZA ZAČETEK
POSTOPKA
ZA SPREMEMBO
USTAVE
REPUBLIKE
SLOVENIJE**

**DRŽAVNI ZBOR
REPUBLIKE SLOVENIJE
skupina poslank in poslancev**

Ljubljana, 06.11.2001

Zadeva: Predlog za začetek postopka za spremembo Ustave Republike Slovenije z osnutkom ustavnega zakona

Na podlagi 168. člena Ustave Republike Slovenije predlagamo Državnemu zboru, da začne postopek za spremembo Ustave Republike Slovenije, ki natančneje opredeljuje možnost ponovne izvolitve predsednika republike, ki bi lahko bil izvoljen največ dvakrat. S takšno rešitvijo bi se odpravila ustavna dikcija, ki omogoča kandidiranje za predsednika republike tudi več kot dvakrat.

**Predlagamo spremembo
103. člena Ustave Republike Slovenije.**

OBRAZLOŽITEV:

Sedanja ustavna ureditev dopušča možnost večkratne izvolitve iste osebe za predsednika republike. Omejitev je podana le s tem, da je lahko nekdo izvoljen za predsednika republike "največ dvakrat zaporedoma". Beseda "zaporedoma" omogoča večkratno izvolitev kandidatov, ki ponovno kandidirajo za predsednika republike po preteku dveh mandatnih obdobj s presledkom (prekinitev mandata je lahko teoretično le en dan). Da ne bi prihajalo do zapletov ali celo morebitnih zlorab, ki ne bi bile skladne z uveljavljeno demokratično prakso mnogih držav, predlagamo črtanje besede »zaporedoma«.

**Osnutek ustavnega zakona o spremembah
Ustave Republike Slovenije**

I.

V Ustavi Republike Slovenije (Uradni list Republike Slovenije, št. 33/91, 42/97 in 66/00) se spremeni oz. dopolni naslednja določba:

1. V tretjem odstavku 103. člena se spremeni prvi stavek, tako da se glasi:

" Predsednik republike je izvoljen za dobo petih let, vendar največ dvakrat . "

II.

1. Določbe zakonov in drugih predpisov ter splošnih aktov, ki niso v skladu s spremembami ustave, določenimi s tem ustavnim zakonom, je treba uskladiti v enem letu po uveljavitvi tega ustavnega zakona.
2. Ta ustavni zakon začne veljati z razglasitvijo v Državnem zboru.

Obrazložitev:

Sedanja ustavna ureditev dopušča možnost večkratne izvolitve za predsednika republike. Omejitev je podana le s tem, da je lahko nekdo izvoljen za predsednika republike "največ dvakrat zaporedoma". Beseda "zaporedoma" omogoča večkratno izvolitev kandidatov, ki ponovno kandidirajo za predsednika republike po preteku dveh mandatnih obdobj s presledkom (prekinitev mandata je lahko teoretično le en dan). V izogib zapletom in morebitnim zlorabam, ki ne bi bile skladne z uveljavljeno demokratično prakso pravnih držav, predlagamo črtanje besede »zaporedoma« oz. novo besedilo 103. člena.

BESEDILO ČLENOV, KI SE SPREMINJAJO

103. člen (volitve predsednika republike)

Predsednik republike se izvoli na neposrednih, splošnih in tajnih volitvah.

Za predsednika republike je kandidat izvoljen z večino veljavnih glasov.

Predsednik republike je izvoljen za dobo petih let, vendar največ dvakrat zaporedoma. Če se mandatna doba predsednika republike izteče med vojno ali med trajanjem izredne-

**ga stanja, mu mandat preneha šest mesecev po prenehanju
vojnega ali izrednega stanja.**

**Za predsednika republike je lahko izvoljen le državljan Slo-
venije.**

**Volitve za predsednika republike razpiše predsednik držav-
nega zbora. Predsednik republike mora biti izvoljen najka-
sneje 15 dni pred potekom mandatne dobe prejšnjega
predsednika.**

mag. Andrej Vizjak
dr. Andrej Bajuk
Janez Janša
Jože Tanko
dr. Mihael Brejc
Rudolf Petan
Branko Kelemina
Franc Pukšič
Jožef Jerovšek
Mirko Zamernik

France dr. Cukjati
Janez Cimperman
Franc Sušnik
mag. Janez Drobnič
Ivan Mamić
Majda Zupan
Marija Ana Tisovic
Alojz Sok
dr. Jožef Bernik
Pavel Rupar

RAZPRAVE

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

USTAVNA KOMISIJA

3. seja
(11. januar 2002)

Sejo je vodil Borut Pahor, predsednik Ustavne komisije.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Dober dan. Gospe in gospodje, kolegice in kolegi, gostje! Lep pozdrav na 3. seji Ustavne komisije. S sklicem ste dobili predlog dnevnega reda. Predlagam, da bi o ustanovitvi skupine strokovnjakov odločali še pred predstavitvijo predloga za začetek postopka za spremembo Ustave, tako da bi vse odločitve, ki so povezane tudi s kvorumom opravili pred začetkom predstavitve, tako da na koncu morda sklepčnost ne bi ogrožala odločitve o tej točki. V tem smislu bi torej imeli štiri točke dnevnega reda. Sprašujem, ali ima kdo kakšen drugačen predlog ali stališča? (Ne.) Potem ugotavljam, da je tak dnevni red tudi sprejet. Rad bi vas obvestil, da sta se opravičila za sodelovanje na seji komisije kolega Bernik in kolega Rokavec, s tem da bo kolega Bernika nadomestil na tej seji kolega Sok. Drugih obvestil in pooblastil nisem prejel. Ali je še kakšno? Prosim? Kolegica Širca bo nadomeščala kolega Terčona, kolega Levič pa kolega Štembergerja. To je vse v zvezi z obvestili in pooblastili. Komisija je sklepčna in lahko odloča...

...

PRESEDNIK BORUT PAHOR: ... preidemo na ustrezno točko 3. seje Ustavne komisije, to je na **PREDSTAVITEV PREDLOGOV ZA ZAČETEK POSTOPKA ZA SPREMEMBO USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE**. Kologice in kolegi! Do danes ...

...

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Kolega mag. Vizjaka ne vidim, bo kolega Janša predstavil pobudo skupine poslancev. Prosim.

JANEZ JANŠA: ... Drugi predlog je manj pomemben, gre pa za vprašanje mandata predsednika države. Omejitev mandatov je ena od tistih stvari, ki ločuje demokratično ureditev od nedemokratične. Vse demokratične ureditve poznajo takšne ali drugačne omejitve pri opravljanju mandatov, zaporednem ali kakršni koli ponovitvi. V naši Ustavi je bila uveljavljena rešitev za katero - sam sem bil član takrat Ustavne komisije - smo vsi verjeli, da pač govori o omejitvi mandatov oziroma tega konkretnega mandata na sploh na dva mandata. Vendar pa je potem, ne spomnim se sedaj natančno kdaj in kako, prišlo v besedilo tudi zapisana besedica "zaporedoma", kar seveda zadevo, če jo beremo formalno, in tako se seveda pravni akti berejo, lahko povzroči nesporazume in tudi različna tolmačenja. V izogib nesporazumom in različnim tolmačenjem predlagamo, da se

zapiše besedo, kot je tudi najprej obstajalo v ustavnih predlogih za slovensko Ustavo.
Toliko, hvala. ...

STALIŠČA
IN MNENJA

Delno poročilo Strokovne skupine
k predlogu za začetek postopka za spremembo
103. člena Ustave (EPA 693-III)
(mandat predsednika republike)

Skupina poslank in poslancev predlaga spremembo prvega stavka tretjega odstavka 103. člena Ustave, ki se glasi: "Predsednik republike je izvoljen za dobo petih let, vendar največ dvakrat zaporedoma."

Skupina predlaga črtanje besede "zaporedoma".

Svoj predlog utemeljuje s tem, da sedanja ureditev dopušča večkratno izvolitev iste osebe za predsednika republike in to celo s presledkom, ki je lahko teoretično le en dan po izteku drugega mandata. Da ne bi prihajalo do zapletov ali celo morebitnih zlorab, ki ne bi bile skladne z uveljavljeno demokratično prakso mnogih držav, predlaga črtanje besede "zaporedoma", kar pomeni, da je ista oseba lahko po naši Ustavi izvoljena za predsednika republike največ dvakrat.

Strokovna skupina po proučitvi omenjenega predloga meni:

1. da veljavna ureditev Ustave dejansko omogoča isti osebi, da kandidira še za tretji in nadaljnje mandate predsednika republike;
2. da veljavna ureditev ne daje odgovora ali mora drugemu mandatu pred izvolitvijo v tretji mandat slediti časovni presledek enega celega petletnega mandata, oziroma ali je presledek lahko tudi krajši;
3. da amandma skupine poslank in poslancev s črtanjem besede "zaporedoma" pomeni omejitev števila mandatov na največ dva mandata.
4. da s črtanjem besede zaporedoma ni več urejeno vprašanje ali si lahko mandata sledita zaporedoma, kar bi bilo potrebno posebej določiti z besedilom novega stavka, npr.: "Mandata si lahko sledita zaporedoma".

Takšno svoje stališče strokovna komisija utemeljuje z naslednjim:

Omenjena določba Ustave je dvoumna in dopušča več razlag. Po prvi, ki je bila verjetno mišljena, je določena oseba lahko za predsednika republike izvoljena največ dvakrat. Beseda zaporedoma pa želi pojasniti, da si oba petletna mandata lahko sledita brez presledka. Drugačen namen bi bilo mogoče ob sprejemanju Ustave izraziti preciz-

neje z določbo, da je predsednik republike lahko izvoljen večkrat, vendar največ dvakrat zaporedoma. Tudi ni najti zelo prepričljivih razlogov, zakaj bi bilo potrebno mandate omejevati na dva zaporedna, če so možni še tretji in nadaljnji mandati. Po presledku za drugim bi lahko nato sledila spet zaporedna tretji in četrti mandat.

Gramatikalna razlaga te določbe pa dopušča večkratno izvolitev določenega kandidata za predsednika republike. Nesporna pri tem je omejitev izvolitve na dva zaporedna mandata. To pomeni, da predsednik republike, ki je bil v funkciji dva petletna mandata, ne more takoj kandidirati za naslednji tretji mandat, lahko pa kandidira, če je vmes presledek. Tudi ni jasno ali je ta presledek med drugim in tretjim mandatom lahko kakršenkoli, ali pa mora vmes preteči celoten petletni mandat. Verjetno bi bil zlorabljen že kriterij "vendar največ dvakrat zaporedoma", če bi isti kandidat kandidiral za tretji mandat pred potekom enega celotnega vmesnega mandata. Smisel presledka je, da se prepreči isti osebi, da bi brez določene časovne distance, mehanično, v okviru pridobljene rutine in negativnega liderstva, ki je pri individualnih funkcijah še posebej možno ter brez političnih in vsebinskih sprememb izvajala predsedniško funkcijo še tretjič, ne da bi vmes poteklo celotno petletno mandatno obdobje. Cilj te omejitve s celim mandatom presledka je, da se prepreči inercija dotedanjega izvajanja individualne oblastne funkcije in omejijo posledice negativne rutine. To pa ni mogoče doseči na primer z nekajdnevnim ali nekajmesečnim presledkom po drugem mandatu.

Glede na navedeno strokovna komisija meni, da je predlog skupine poslank in poslancev utemeljen v navedbi, da omenjena določba prvega stavka tretjega odstavka 103. člena Ustave omogoča večkratno izvolitev kandidatov za predsednika republike. Prav tako pa je pravilna ugotovitev, da bi bilo brez spremembe Ustave ali ustrezne avtentične razlage mogoče isto osebo izvoliti za tretji mandat že po krajšem presledku za drugim mandatom. Stvar politične ocene Ustavne komisije in Državnega zbora je, ali želi ohraniti sedanjo ureditev in torej omogočiti več mandatov, ali pa s spremembo Ustave, na podlagi dopolnjenega predloga poslank in poslancev v zgoraj navedenem smislu omejiti izvolitev določene osebe na največ dva mandata.

Ob tem je potrebno opozoriti, da so bili v skupini izraženi tudi vsebinsko prepričljivi ugovori, da število mandatov ni le stvar politične ocene, pač pa da gre za pomembno strokovno vprašanje, do katerega naj se opredeli tudi strokovna skupina na temelju ustrezne primerjalne analize. Prav ustavni pravniki so menili, da je omejevanje števila mandatov individualnih oblastnih funkcij vse bolj prisotno kot vprašanje demokratičnih tendenc omejevanja oblasti. V našem ustavnem sistemu najdemo celo omejitev funkcije ustavnega sodnika na en devetletni mandat.

Poročevalec: dr. Miro Cerar, koordinator Strokovne skupine
Ljubljana, 28. 6. 2002

LOČENA MNENJA

Ločeno mnenje

Zadeva: Opredelitev do predloga za spremembo tretjega odstavka 103. člena Ustave

Moje stališče je, da je dosedanja ureditev povsem jasna. Predsednik je lahko izvoljen dvakrat zapored. Po koncu drugega mandata ne sme kandidirati, lahko pa kandidira na prvih naslednjih volitvah za predsednika republike ne glede na to, ali so te volitve po koncu mandata ali pred koncem mandata.

Omejitev na samo eno možnost zaporedne kandidature se v politološki literaturi utemeljuje z nevarnostjo po pretirani krepitvi moči predsednika. Vmesni mandat je zadostna garancija, da se kopičenje moči prekine, tudi ko gre za nedokončani mandat. Ta argument še zlasti velja v slovenski situaciji, kjer je predsednik šibek in tudi večkratna zaporedna izvolitev po moji oceni ne bi ogrozila demokratičnega procesa.

Francija ima za predsednika določen mandat 7 let z možnostjo neomejene ponovitve. Predsednik je tam bistveno močnejši od slovenskega predsednika. Tam je ustavodajalec presodil, da omejevanje mandata predsednika ne korelira s kvaliteto demokracije ali celo, da je demokracija bolj kvalitetna, če se mandata ne omejuje. Obstajajo tudi nasprotnе prakse, vendar vse so opredeljene na osnovi ocene ustavodajalca o tem, kako si predstavlja dobro ureditev.

Po moji oceni ni nobenega razloga za to, da bi utemeljevali drugačno omejevanje mandata predsednika republike na temelju suma v možnost manipulacije. Zbujanje suma manipulacije je po moji oceni del vsakodnevne politike, ki se je ne da in je tudi ni potrebno ustavno sankcionirati. Sprememba tega člena bi pomenila, da je ustavodajalec ocenil sum manipulacije za realen in s tem spremembe Ustave napravil za orodje dnevne politike.

Dr. Igor Lukšič
Ljubljana, 20. 6. 2002

Ločeno mnenje k

Delnemu poročilu Strokovne skupine k predlogu za spremembo 103. člena Ustave (mandat predsednika republike)

1. Ne strinjam se z ugotovitvijo, da je določba tretjega odstavka 103. člena dvoumna in ne strinjam se z razlago, da je s to določbo »bilo verjetno mišljeno, da je določena oseba lahko izvoljena za predsednika republike največ dvakrat«. Iz gramatikalne razlage določbe člena 103/3 namreč nedvoumno izhaja, da je določena oseba lahko izvoljena za predsednika republike večkrat. Omejitve je v tem, da je zaporedna izvolitev dovoljena samo dvakrat.
2. Glede dolžine presledka med zadnjo in ponovno izvolitvijo (ali mora poteči vmes polni petletni mandat ali pa je lahko tudi krajši čas) se mi zdi da bi zadevo lahko rešili s strokovno razlago ob korektni uporabi standardov stroke. Po mojem je razumljivo, da mora vmes preteči ena mandatna doba. Morda bi bilo tudi sprejemljivo, če prejšnji predsednik sicer ni dokončal polnega petletnega mandata, vendar pa več kot polovico mandata.
3. Ureditev v členu 103/3 naše Ustave ne odstopa od prakse večine sodobnih demokratičnih držav, med katerimi so Avstrija, Italija, Francija in Zvezna republika Nemčija, kjer je prav tako dovoljena večkratna izvolitev določene osebe za predsednika republike.
4. Iz tega sledi, da ni utemeljenih razlogov za podporo predlogu skupine poslank in poslancev, da bi v členu 103/3 Ustave RS črtali besedo »zaporedoma«.

1. julij 2002

Prof. dr. Ivan Kristan

Ločeno mnenje

k delnemu poročilu glede mandata PR (103. člen Ustave)

1. Uvodno pojasnilo

Na seji strokovne skupine je bilo sprejeto temeljno stališče (v poročilu navedene štiri točke), pri pisanju obrazložitve pa je šel pisec (dr. Tone Jerovšek) mnogo predaleč in je v obrazložitev vključil mnoge zelo sporne formulacije in stališča – celo trditve, ki so direktno nasprotne sprejetemu stališču, ki ga je na seji dr. Jerovšek sam predlagal, jaz pa podprl. Ker v nadaljnji korespondenčni komunikaciji očitno ni bilo ugovorov (razen mojih), je bilo njegovo besedilo nespremenjeno poslano naprej (redaktor ni popravil niti jezikovnih in pravopisnih napak, na katere sem opozoril).

2. Nestrinjanje s 4. točko

Točka 4 je nelogična. Določba »največ dvakrat« pač dovoljuje tako zaporedno kot tudi nezaporedno enkratno ponovno izvolitev – o tem ni logično nikakršnega dvoma. Torej ne drži trditve v 4. točki, da s tako določbo omenjeno vprašanje ni urejeno. Zaporedna izvolitev ni prepovedana, torej je dovoljena. Prepovedana bi bila lahko npr. z določbo: »največ dvakrat, vendar ne zaporedoma«.

3. Nestrinjanje z obrazložitvijo

Ni res, da je po mnenju Strokovne skupine sedanja ustavna določba »dvoumna in dopušča več razlag«. Ena od teh možnih razlag naj bi po dr. Jerovšku bila, da že sedanja določba dopušča največ dvakratno izvolitev – ta trditev pa je v direktnem nasprotju s 1. točko sprejetega stališča Strokovne skupine, da »veljavna ureditev dejansko omogoča kandidiranje tudi za tretji in nadaljnje mandate«.

Ni res, da po mnenju Strokovne skupine večkratno izvolitev določenega kandidata za predsednika republike dopušča le »gramatikalna razlaga te določbe«. Ker je s sedanjo

določbo dovoljena le dvakratna zaporedna izvolitev, so nadaljnje nezaporedne izvolitve možne zlasti po jasni logični, ne le »gramatikalni« razlagi te določbe.

V nadaljevanju istega odstavka obrazložitve je pravilno prikazano večinsko mnenje Strokovne skupine, da je pri sedanji ureditvi nejasno (samo) to, kolikšen bi moral biti presledek med drugim zaporednim in morebitnim tretjim mandatom. Zadnji trije stavki v tem odstavku (o »negativni rutini«, »negativnem liderstvu« ipd.) ne odražajo razprave na strokovni skupini.

Nesprejemljiv je tudi zadnji odstavek obrazložitve. Res so bila na seji izražena tudi mnenja, da je število mandatov ne le politično, ampak tudi strokovno vprašanje, vendar ta obrazložitev ne pove, s kakšnimi argumenti (omenjen je bil predvsem argument, da strokovno ni vseeno, ali gre za ponavljanje 4-letnega ali 5-letnega mandata), predvsem pa ne pove, da je bil proti temu argumentu naveden nasprotni argument, da je s strokovnega vidika nekorektno primerjati pomen ponavljanja mandata v parlamentarnih in v predsedniških sistemih oziroma ne upoštevati obsega in teže pristojnosti, ki jih predsednik republike v posamezni državi ima.

Tudi zadnji stavek (omenjanje omejitve mandata ustavnega sodnika le na en mandat) je deplasiran – nesmiselno je primerjati mandate tako različne dolžine, predvsem pa pri tako različnih, neprimerljivih funkcijah. Zavajajoča je tudi formulacija, da »v našem ustavnem sistemu« najdemo celo (!) omejitev funkcije ustavnega sodnika na en mandat. V resnici je taka omejitev uveljavljena skoraj povsod v Evropi in ne le »v našem ustavnem sistemu«, seveda iz specifičnih razlogov, ki veljajo za Ustavna sodišča, ne pa hkrati tudi za predsednike republik. Zato je večkratna izvolitev ustavnih sodnikov skoraj povsod izključena, ureditev možnosti večkratne izvolitve za predsednika republike pa je po svetu zelo različna in bi bilo za katerokoli od njih (tudi za našo in njej enake) nemogoče trditi, da taka rešitev ne ustreza strokovnim kriterijem. Le izrecna ureditev že omenjenega vprašanja »presledka« med drugo zaporedno in možno tretjo izvolitvijo bi bila tudi po mojem mnenju strokovno priporočljiva.

Sp. Piričiče, 1. julija 2002 Matevž Krivic

RAZPRAVE

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

USTAVNA KOMISIJA

**prvo nadaljevanje 7. seje
(3. julij 2002)**

Sejo je vodil Borut Pahor, predsednik Ustavne komisije.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Lep pozdrav vsem! Danes ni težko uganiti, da je za vsemi nami zelo poln urnik in smo vsi prav upravičeno nekoliko utrujeni ob tej uri, vendar nas zdaj še čaka začetek zelo obširnega dnevnega reda današnje 7. seje. Jaz ga bom vodil nadvse potrpežljivo in bom hvaležen, če mi boste odpustili kakšen majhen spodrsrljaj. Enako prosim tudi vas za potrpežljivost v tej diskusiji. Kot rečeno, je dnevni red zelo obsežen.

Najprej bi želel ugotoviti, da smo sklepčni in vas seznaniti, kdo ima mandat za odločanje, če bi do njega na tej seji prišlo. Pooblastila sta naslednja. Kolega Lenka nadomešča kolega Pohorec, kolega Tanko nadomešča kolega Andreja Vizjaka, kolega Ciril Pucko nadomešča kolega Antona Anderliča. Kolega Janez Cimperman nadomešča kolega Janeza Janšo. To so pooblastila, ki jih imam.

Opravičili so se kolegi Peterle, Školč, Lavrinc, Anderlič, Gaber in Podobnik. Nekateri bodo samo nekoliko zamudili.

Prehajamo na odločanje dnevnega reda. Rad bi vas spomnil na dopis z dne 28. junija, s katerim je bil predlagani dnevni red razširjen s štirimi točkami, 1.a, 2.a, 7.a in 7.b.

Namen razširitve je slediti že pripravljenim delnim poročilom strokovne skupine. Rad bi se zahvalil ob tej priložnosti koordinatorju strokovne skupine in vsem članom in članicam strokovne skupine za hvalevredno opravljeno delo in bi rad v imenu vseh članov Ustavne komisije izrekel zahvalo za to.

Umaknjeni sta bili dve uvrščeni točki, splošna razprava o vsebinsko zaokroženem sklopu poslanska imuniteta in državni simboli zaradi razlogov, s katerimi ste že seznanjeni. To je predlog dnevnega reda.

Sprašujem, ali kdo predlaga kakšen umik oziroma razširitev dnevnega reda? (Nihče.) Prav. Potem bom dal tak predlog na glasovanje. Prosim, da glasujemo!

(13 članov.) Hvala lepa. Je kdo proti? (Nihče.)

Ugotavljam, da je dnevni red 7. seje Ustavne komisije sprejet.

...

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Prosim, spoštovane kolegice in kolege, ali želijo besedo pri obeh predlogih, da torej imenujemo dr. Lojzeta Udeta in Franca Testena v

strokovno skupino. Prav, potem bom dal predlog na glasovanje, da v strokovno skupino pri Ustavni komisiji imenujemo dr. Lojzeta Umeta in Franca Testena.

Kdo je za? (13 članov.) Je kdo proti? (Nihče.)

Ugotavljam, da je Ustavna komisija v strokovno skupino imenovala dr. Lojzeta Umeta in Franca Testena ter se seznanila z odstopom člana, do sedaj dr. Miha Pogačnika.

S tem zaključujem to točko dnevnega reda.

In prehajamo zdaj na vsebinske točke današnjega sestanka, seja.

Najprej na **SPLOŠNO RAZPRAVO O VSEBINSKO ZAOKROŽENEM SKLOPU "MANDAT PREDSEDNIKA REPUBLIKE"**. Skladno z našo odločitvijo glede vrstnega reda, splošne razprave o vsebinsko zaokroženih sklopih odpiram razpravo o tem sklopu. Gre za predloge spremembe 103. člena Ustave, ki jo predlaga skupina poslancev s prvo podpisanim, mag. Andrejem Vizjakom.

Člane komisije prosim, da v svojih razpravah podajo tudi morebitna strokovna vprašanja, na katere naj bi podala mnenje strokovna skupina. Hkrati člane komisije vljudno prosim, da v razpravah podajo tudi vprašanja, ki bi jih morda zastavili na javni predstavitvi mnenj.

Na 3. seji, naj spomnim, smo poslušali uvodno obrazložitev predstavnika predlagatelja, ki je predstavil celotni predlog za začetek postopka za spremembo Ustave. In zdaj sprašujem, ali želi kdo od predlagateljev še enkrat uvodoma dati uvodno obrazložitev k obravnavanemu členu. Ne želi.

Strokovna skupina nam je pripravila delno poročilo, ki ste ga prejeli 28. junija letos. Predstavil nam ga bo na kratko, sicer bo potem odgovarjal na vprašanja, koordinator strokovne skupine, dr. Miro Cerar. Prosim.

dr. MIRO CERAR: Hvala lepa. Še preden predstavim to delno poročilo, bi rad pojasnil, da me je strokovna skupina, v tem primeru izjemoma prosila, da sem jaz poročevalec. Jaz sicer nisem član te strokovne skupine, ne sodelujem pri sestavi oziroma glasovanju o teh poročilih, vendar pa imam lahko pooblastilo, da takšno poročila predstavim Ustavni komisiji.

No, in v tem primeru bom to storil jaz, v vseh naslednjih, ki so danes na dnevnem redu, pa bodo to storili posamezni poročevalci, člani naše strokovne skupine.

Torej v predlogu skupine poslank in poslancev je predlagano, da se spremeni prvi stavek tretjega odstavka 103. člena Ustave, ki se glasi: "Predsednik republike je izvoljen za dobo 5 let, vendar največ dvakrat zaporedoma". Skupina poslancev kot veste predlaga črtanje besede "zaporedoma". In strokovna skupina je ta predlog z obrazložitvijo proučila in prišla do naslednjih ugotovitev oziroma stališč.

Prvič, ugotavljamo v strokovni skupini, da sedanja ustavna ureditev dejansko s tem členom omogoča isti osebi, da kandidira tudi še za tretji in morebitne nadaljnje mandate za funkcijo predsednika republike.

Drugič, ugotavljamo, da veljavna ureditev, torej ustavna ureditev ne daje odgovora na to, ali mora drugemu mandatu, torej pred izvolitvijo v tretji mandat, slediti nek časovni presledek celega petletnega mandata ali je lahko ta časovni presledek tudi manjši. Torej to Ustava ne obravnava, ne daje na to odgovora.

Tretjič, če bi bil sprejet amandma, pardon, torej, ja, amandma skupine poslank in poslancev, bi se torej črta beseda "zaporedoma", kar bi nesporno pomenilo omejitev števila mandatov na največ dva. Tretji, četrti ne bi bil več možen. Seveda pa v tem primeru, in to ugotavljam pod točko 4, ni več urejeno vprašanje, ali si lahko mandata sledi ta zaporedoma ali pa je mišljeno kaj drugega. Vsekakor pa velja, da če je črtana beseda "zaporedoma", ostaneta največ dva mandata.

Tukaj najprej skupina ugotavlja, da za časa, ko se je pisala Ustava, verjetno ni bilo mišljeno, da je treba Ustavo razlagati na ta način, kot jo danes bolj ali manj soglasno vsi. Takrat je bilo verjetno v tej ustavni dikciji mišljeno, da naj bo poudarek v tem stavku, ki sem ga večkrat omenil na besedi "dvakrat". Torej predsednik republike je lahko izvoljen za dobo pet let, vendar največ dvakrat. In beseda "zaporedoma" naj bi samo poudarila, da je to dvakrat možno zaporedoma.

Vendar gramatikalno oziroma jezikovna razlaga, ki v tem primeru je le ključnega pomena, ker je člen zelo jasno napisan, pa le dopušča, kot sem prej omenil, večkratno izvolitev določenega kandidata za predsednika republike. S tem v zvezi se, kot sem prej rekel, postavlja predvsem vprašanje, če sedanja ureditev ostane, kako interpretirati vmesni čas. Če je bil nekdo dva mandata predsednik republike, potem pride neka druga oseba, postane predsednik republike. In na primer, bom rekel zdaj primeroma, odstopi predčasno, torej po enem, dveh, treh letih. Kaj zdaj? Ali lahko tista oseba, ki je bila pred tem predsednik republike, že ponovno kandidira ali ne. Nekateri člani strokovne skupine so bili sicer na stališču, da bi bilo potem morda najbolje zavzeti neko zelo jasno interpretacijo, ki bo jo stroka enotno podprla, da recimo bi moral biti vmes izpolnjen nek 5 letni mandat, pa bi lahko oseba, ki je že dvakrat bila predsednik, ponovno kandidira, vendar pa v tem pogledu ni nobenega jamstva, da bi bila taka interpretacija kdaj kasneje lahko zagotovo sprejeta. In verjetno, če bi že o tem prišlo do spora, bi o tem odločalo Ustavno sodišče. In mi seveda sedaj ne moremo predvideti, kakšna bi bila njegova odločitev, zato vsekakor je tukaj ocena o tem negotova. S tega vidika torej opozarjamo, da je treba biti na to vprašanje pozoren. V mnenju poleg tega ugotavljamo, da je cilj te omejitve na dva zaporedna mandata predvsem v tem, da bi se, seveda po veljavni ureditvi, preprečila neka inercija dotedanjega izvajanja individualne oblastne funkcije in nekako omejile posledice negativne rutine, kot piše v mnenju.

Seveda pa glede na vse to, kar so povedali predlagatelji, glede na to, kar je skupina v tem mnenju zapisala in kar sem deloma povzel, strokovna skupina meni - in to je zdaj bistvo - da je predlog skupine poslank in poslancev utemeljen v navedbi, da omenjena določba prvega stavka tretjega odstavka 103. člena Ustave omogoča večkratno izvolitev kandidatov za predsednika republike.

Prav tako je pravilna ugotovitev, da bi bilo brez spremembe Ustave ali ustrezne avtentične razlage, za katero sem omenil, da je seveda lahko vprašljiva, mogoče isto osebo izvoliti za tretji mandat že tudi po krajšem presledku; se pravi, zaenkrat obstaja ta možnost, da lahko v tretji mandat že po krajšem presledku ponovno vstopi tisti, ki je bil že dvakrat predsednik. Seveda pa je zdaj stvar politične ocene Ustavne komisije in Državnega zbora, ali želi ohraniti sedanjo ureditev ali pa želi s spremembo Ustave, kot

veste sami, pač preprečiti, da bi lahko določena oseba bila na predsedniškem mestu več kot dva petletna mandata.

Poleg tega, in s tem bom tudi zaključil, pa je tudi skupina v tej prvi presoji tega vprašanja, ki je namenjeno tej načelni razpravi, začetni razpravi, ugotovila, da tu ne gre samo za stvar politične ocene, pač pa so tu v ozadju tudi neka pomembna strokovna vprašanja, do katerih naj se opredeli, se bo morala opredeliti tudi sama strokovna skupina na temelju primerjalne analize. Če samo omenim, recimo to v poročilu ni omenjeno, nekateri ustavni strokovnjaki so opozorili, da v drugih državah niso mandati predsednika države vedno petletni, lahko so štiriletni, recimo, že s tega vidika je mogoče - ali pa sedemletni in podobno - s tega vidika je stvar nekoliko relativizirana v smislu, kaj pomenita dva mandata, dva zaporedna mandata in tako naprej. In seveda tudi omejevanje števila mandatov se postavlja pod vprašanje demokratičnih tendenc omejevanja oblasti, na kar bo tudi Ustavna komisija pozorna.

To je torej stališče strokovne skupine, h kateremu je bilo podano tudi ločeno mnenje, ki ga je podal kolega dr. Igor Lukšič, ki pa me je obvestil, da bo malce zamudil na sejo. A, je že tukaj, se opravičujem, nisem videl. Tako da bom zdaj jaz s svojim povzetkom končal in prepuščam predsedniku besedo, da naprej vodi. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Prosim, izvolite.

dr. IGOR LUKŠIČ: Hvala lepa. Najprej hvala za to, da ste sprejeli tudi pobudo, ki sem jo kot dekan naslovil na Ustavno komisijo in izvolili vse štiri predlagane kandidate v strokovno skupino.

Uvodoma bi rad povedal, da si jaz predstavljam delo strokovne skupine ali pa moje delo predvsem tako, da opozarjam na neke strokovne argumente, ki so po mojem dobrodošli v razpravi in pri odločanju te komisije.

Zato bi se zdajle najprej rad opravičil, ker sem tu zagrešil eno veliko napako - Francija ima za predsednika določen mandat sedem let, kar ni res, ampak je pet let, od leta 2000 je samo pet let. Medtem ko neomejena ponovitev velja.

Se pravi, s tem, ker sem politolog in ker je veliko pravnikov, sem tu opozoril tudi na neke ocene, ki so po mojem mnenju s tega politološkega vidika pomembne, da jih Ustavna komisija upošteva.

Rad bi poudaril, da je - ker smo v različnih vlogah - da je moje stališče, če bi jaz bil član Ustavne komisije, da je treba zadevo narediti transparentno in jasno. In v tem primeru bi se zavzel za to zaključno stališče, ki ga je komisija tudi podala, se pravi, da se gre v spremembo na tej točki.

Vse to, kar sem pa tu pisal, bi pa želel, da upoštevate, ko boste o stvari presojali in ko boste sprejemali končno odločitev. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Mag. Matevž Krivic, želite besedo? Prosim.

mag. MATEVŽ KRIVIC: Če dovolite, bi najprej rad opozoril tiste, ki so uspeli prebrati te stvari, ki smo jih mi pismeno dali, mnenje in pa ločena mnenja, tri, da je - in na to sem opozoril tudi v svojem tako imenovanem ločenem mnenju - to, kar smo se mi na tej naši skupini res dogovorili, je zajeto v teh prvih štirih točkah in v tistem predzadnjem

odstavku, ki ga je tudi med drugim povzel kolega Cerar, kaj torej predlagamo. Medtem ko tista vmesna razlaga je pa v bistvu v nasprotju v eni pomembni točki, morda v najpomembnejši, s tem, kar je vsebina sklepa.

Namreč, prva točka našega res sprejetega stališča je pač preprosta ugotovitev, ki je povzeta tudi iz samega predloga, navsezadnje, da je zdaj tako, da je možno dvakratno zaporedno, potem pa še kasnejše kandidiranje. Medtem ko v obrazložitvi - v obrazložitvi je pa prišlo v bistvu eno individualno stališče, o katerem nismo takrat na skupini sploh ne takega stališča zavzeli. Namreč, da je omenjena določba Ustave dvoumna. Mi smo ravno pod prvo točko rekli, da ni nič dvoumna, ampak da je jasna, in da je v bistvu cel problem okrog tega pač ne toliko ali pa skoraj nič strokovne narave, ampak pač vprašanje volje ustavodajalca, če bi tako rekel - ali želimo imeti še naprej tako ureditev kot do zdaj, ali malo drugačno ali precej drugačno. Mi smo s strokovnega vidika opozorili predvsem na to, da v primeru, če ostane sedanja ureditev, ki nikakor ni redka v Evropi, celo v naši okolici, tudi Nemčija, Avstrija in tako naprej, da bi bilo glede na nizko stopnjo pravne kulture pri nas, da ne bi prihajalo do kakšnih nepotrebnih zapletov, v primeru torej, če se ustavodajalec, najprej komisija, potem Državni zbor, odloči, da v bistvu ohrani sedanjo ureditev, da mi s strokovnega vidika samo predlagamo ali priporočamo ali pa opozarjamo na to, da bi bilo v tem primeru pametno precizno in jasno, brez vsakega dvoma rešiti vprašanje tistega vmesnega obdobja. Ali mora biti cel petletni mandat ali je lahko polovica, kot imajo neke tudi neke rešitve, ali brez omejitve. Ker če bo ostala nespremenjena taka ureditev, kot je kolega Cerar omenil neko možno interpretacijo, ampak s tem se jaz tudi strinjam, s tistim, kar je na koncu rekel, da je to zelo sporno, tako da tukaj bi bilo najbrž pametno to rešiti, kar se da zelo hitro narediti. Ni pa nujno to seveda niti zdaj, niti na tisti javni predstavitvi. V tem primeru bi, tako si jaz predstavljam proceduro, smo namreč v prvi fazi postopka, da se v prvi fazi postopka Ustavna komisija, ki itak samo predlaga Državnemu zboru, ampak da mu predlaga, naj se v tej ali oni smeri išče rešitev. Ta konkretna rešitev se pa išče potem v drugi fazi postopka, tako da ne bi zdaj časa izgubljali s temi postopki kako in kaj. Hvala lepa.

PRESEDENIK BORUT PAHOR: Hvala lepa, mag. Krivic. Dr. Kristan, želite vi besedo? Prosim.

dr. IVAN KRISTAN: Jaz sem tudi dal ločeno mnenje, ki se v bistvu ujema tudi s tem, kar je kolega Krivic zdaj govoril. Jaz nisem šel v komentiranje teksta tega delnega poročila, ampak sem podal svoja stališča, ki sem jih že poprej izdajal, žal pa nisem bil na seji strokovne komisije tisti dan, ker sem bil takrat pač odsoten. Tako, da sem to izrazil. In se v bistvu strinjam, da določba 103. člena tretjega odstavka ni dvoumna. Določba je zelo jasna in takšna kot je, bi rekel, tudi mednarodno primerljiva. Po moji oceni je torej več teh držav, ki dopuščajo večkratno izvolitev v funkcijo predsednika, kot pa tisti, ki to prepovedujejo.

Skratka, ni dvoumna določba. In drugo je mednarodno pravilo. S tega zornega kota se meni zdi pravzaprav vprašanje, ali je smiselno pravzaprav to spreminjati. Gre res za to, kar je kolega Krivic zdaj nazadnje rekel. Gre za to, ali bi ustavodajalec v tem trenutku smatral za potrebno, da ureditev, ki je doslej veljala, jo od zdaj naprej spreminja.

To pomeni, da spreminja ureditev, ki omogoča, da je nekdo izvoljen na to funkcijo večkrat. Edina prepoved je: zaporedna izvolitev je dovoljena samo dvakrat. Teh držav pa je v Evropi, ne vem če jih je 8, ali koliko, v eni preglednici sem videl.

Skratka, jaz se zavzemam za to, da ne bi torej podprli tega predloga za to spremembe tretjega odstavka. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Zdaj prosim za besedo še dr. Jerovška. Imate besedo. Prosim.

dr. TONE JEROVŠEK: Hvala. Ker sem zamudil, se opravičujem, sem zamudil en dobršen del predstavitve tega poročila dr. Cerarja, pa mislim, da ga je v celoti v tem delu, ko sem poslušal, korektno predstavil. Pisec sem bil jaz in v ta tekst je prišlo troje ločenih mnenj.

Jaz bi rad poudaril samo to, da je naša skupina, kot je že bilo povedano, ugotovila, da se seveda lahko predsednika izvoli po dveh zaporednih mandatih še tretjič in četrtič. Sem pa štel za potrebno, da sem omenil, da je pa ta določba glede razlage lahko tudi sporna. In ko sem pogledal vse učbenike ustavnega prava in tu sedeče profesorje poleg mene, ki so tudi te stvari pisali, sem pa ugotovil, da niti eden ni napisal v noben učbenik, da je možno ponavljati mandat po dveh zaporednih še tretjič. Ampak skratka, da vsi govorijo o treh mandatih in to tudi možno zaporednih.

Mislim, da je del odgovora na to dal sam predsednik republike v ponedeljek svojem televizijskem intervjuju. Ampak pustimo zdaj to. Zato se mi je zdelo potrebno in pomembno, da sem tukaj predstavil, da ta določba omogoča tudi različno razlago in da bi eventualno brez spremembe te ustavne določbe, torej 103. člena, lahko razložili z interpretacijo, da je možno tudi dva mandata brez spremembe Ustave.

In še tretja stvar. Tu bi rad poudaril, da se pa seveda ne strinjam, niti s Krivicem, niti z gospodom Lukšičem. In če zdaj tukaj povem naslednje. Stališče gospoda Lukšiča razumem tako, kot da on hoče opozoriti, da je po kakršni koli prekinitvi ali vmesnem mandatu, recimo dvodnevnem, če predsednik recimo pade z avionom, že možno ponavljati, iti v tretji mandat. Jaz sem to 2. točko, ki je bila enotna točka, mislim da na strokovni skupini izrecno poudaril, da je to temeljno vprašanje. Po mojem mora biti vmes en cel mandat. Kajti, to je sicer v nasprotju s temeljno intenco te ustavne določbe. To bi po mojem bilo s pravnega vidika in s pravne argumentacije izrazita zloraba. Namreč, samo da se prekine mandat, ampak čez štiri dni ga pa lahko nadaljuje tisti, ki je bil tukaj že dvakrat. To ni politološko vprašanje, to je strokovno, pravno vprašanje in seveda vmesni mandat ne more biti en cel. Lahko jih je pa seveda več, po sedanji določbi.

Da ne bi dolgo zavlačeval, bi samo to še povedal, da tudi tisti zadnji odstavek v tem poročilu, kot sem ga napisal, hoče reči to, da glede na to, da je bilo zdaj rečeno dvakrat zaporedoma, seveda ko črtamo besedo "zaporedoma", če bi Ustavna komisija sklenila tak predlog dati Državnemu zboru in bi bil omejen mandat na dva mandata, bo seveda zavajal, ker bodo rekli: "Aha, a zdaj pa potem ni urejeno, ali sta ta dva mandata, ki sta dovoljena, lahko zaporedoma, ali morata biti za presledkom." Kolega Krivic pravi: "No, saj če ni nič povedanega, potem je jasno, da sta lahko tudi zaporedoma." Ni popolnoma jasno.

Zdaj naj končam. S štirimi člani strokovne skupine, ki je pripravila to Ustavo, sem govoril in jih vprašal, kaj je bilo mišljeno za to določbo, ali sta to dva mandata, brez ponavljanja tretjega mandata in vsi štirje, lahko tudi imena tukaj navedem, so poudarili: "Izrazito, saj smo najprej napisali dva mandata, potem je pa postalo vprašanje, ali se lahko eden za drugim ponavljata, smo pa dodali še dvakrat zaporedoma." Hvala. Zaključujem.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. S tem smo izčrpali uvodne razprave članov strokovne skupine. Prosim.

dr. TONE JEROVŠEK: Predsednik, se opravičujem. Samo en stavek še želim. Poleg tega pa seveda moram replicirati, ali pa saj niti ni repliciranje, to je razprava s kolegom Krivicem, s katerim stališčem se ne strinjam, tudi to pisanje ni primerno. Ampak pustimo zdaj to, saj midva se že 30 let poznavata. Hočem poudariti samo to, na strokovni skupini sploh ni bilo neko tehnično vprašanje, ali se lahko mandati ponavljajo. Bilo je izrazito opozorjeno s strani ustavnih pravnikov, torej nekateri tukaj sedijo, da je to ne samo politično, ampak eminentno strokovno vprašanje, ali se lahko individualne funkcije kar naprej ponavljajo. Ne glede na to, ali bi jih opravljal gospod Kučan, ali gospod Drnovšek, ali gospod Arhar. Demokratične države individualno vodene funkcije omejujejo. Ne omejujejo pa recimo poslanskih mandatov v Državnem zboru ali pa v kakršnem koli parlamentu. To je pa in po mojem je bilo s strani ustavnih pravnikov izrecno poudarjeno, zato sem jaz tudi ta dostavek napisal, da ne gre samo za vprašanje, torej politično, ali bomo dovolili dva ali več mandatov, ker je to eminentno strokovno vprašanje.

Med drugim je tako stališče, zato bo tudi tukaj sedeči prof. Kaučiču in prof. Gradu in nekateri smo se mu pridružili. Hvala lepa.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Preden bom dal zdaj besedo dr. Mihi Brejcu, ki bo prvi izmed članov Ustavne komisije razpravljal, naj povem, da ta strokovni pripev je vedno dobrodošel. Bi pa predlagal, da vse te osebne opazke pustite izven Ustavne komisije. Mislim, da je za nas zelo dragoceno vsako stališče, tudi drugačno, morda to še posebej in ga seveda z velikim navdušenjem sprejemamo. Vse ostalo pa je irelevantno. Torej najprej vabim k besedi dr. Miha Brejca. Prosim.

dr. MIHA BREJEC: Hvala lepa, gospod predsednik. Jaz se javljam k besedi zdaj zato, ker pač bom moral malo pred peto oditi na neko drugo obveznost, tako da mi dovolite, da zdaj povem svoje mnenje o tej zadevi.

Mi smo že v svoji utemeljitvi povedali, da določbe, da je ta določba lahko drugače razumljena, da iz sedanje ustavne ureditve izhaja več mandatov, prav tako pa smo slišali stroko, ki pravi, da vendarle je bilo mišljeno, da sta tole dva mandata. Ker je torej stvar očitno tudi po današnji razpravi povsem, bi rekel, nejasno in bi del stroke rekel tako, del stroke lahko tudi drugače, bi jaz prosil stroko, da nam pomaga oblikovati stavek, ki bi povsem nedvoumno povedal, da je Barbara Brezigar lahko samo dvakrat. Zdaj pa ali zaporedoma ali ne zaporedoma, to sploh ni pomembno. Ampak v življenju ene osebe se lahko predsedniški mandat zgodi dvakrat in nič več.

Zdaj, kako mora biti to zapisano, da boste vsi vi strokovnjaki s tem tekstom zadovoljni, to jaz ne vem. Ampak od vas poslanci pričakujemo tako formulacijo. Če smo se pač recimo, če je bila večina komisije ...(nerazumljivo)... gre za dva mandata. Če pa seveda večina članov Ustavne komisije meni, da je lahko več mandatov, je pa to seveda drugo vprašanje. Ampak mi kot predlagatelji dveh mandatov in če bi bilo to večinsko mnenje sprejeto, bi prosili, da se potem ne izgublamo v razpravah o tem, kaj zdaj pomeni ta vmesni mandat. Ali je to en dan ali pa tri leta pa pol, to se mi zdi popolnoma nepotrebna diskusija, ampak zgolj formulacija, ki bi povsem nedvoumno, ki bi bila sprejemljiva torej za vse vrste strokovnjakov s področja prava in politologije, morda sem še koga spustil in ki bi seveda zagotavljal, da bi tudi običajni državljani vedeli, da je posamezna oseba lahko v življenju samo dvakrat predsednik države. Vse ostalo se mi zdi pa manj. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa, kolega dr. Brejc. Kolegica Širca, prosim.

MAJDA ŠIRCA: Hvala lepa. Jaz mislim, da običajni državljani že danes vedo, če prebirajo, ta zelo jasno napisan člen, da je lahko pač predsednik države izvoljen dvakrat zaporedoma. Dvomov, mislim, da v taki dikciji ni, in konec koncev, tako kot je bilo tudi danes že večkrat poudarjeno, zato mislim, da bi morala biti pozornost te diskusije zagotovo usmerjena drugam. Tudi v tisto intenco predlagatelja, ki je sicer v obrazložitvi ne vidimo in ne prebiramo, ker obrazložitev pelje samo v odpravo možnih zlorab pri interpretaciji besede zaporedoma.

Menim, da gre bolj za vprašanje dejansko politične volje, ki bi se moralo glasiti, kakšne so prednosti menjave, bom rekla fluktuacije, predsednika oziroma kje je tisti strah pred eventualno večkratno izvolitvijo s tem vmesnim presledkom ali gre tukaj eventualno za strah pred neko določeno kontinuiteto. Mislim, da gre za to vprašanje, ne za odpravljanje dvoma po moji interpretaciji te obrazložitve kar pomeni, da vendarle bi se mi potem morali srečati še z enim drugim vprašanjem. In sicer eventualno tudi vprašanjem volivcev, ki bi imeli željo, da se srečujejo večkrat lahko z enim predsednikom in bi jim bila ta po tej logiki omejena. V smislu nujnih sprememb, tako jasne dikcije se mi ta predlog ne zdi potreben in zaradi tega ga v tej opciji, kot je bil predstavljen in ni razumljen, tudi mimo mnenj, ločenih in prezentativnih, ne bi ga podprla. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala kolegici Širca. Kolega .../Nerazumljivo./...

GOSPOD _____: Hvala. Moram reči, da sem nekoliko začuden nad razpravo, kajti če bi jaz bil strokovnjak, ki je ustvarjal tole Ustavo in ta člen, bi bil zdaj užaljen. Užaljen zaradi tega, ker zdaj interpretirati, da skoraj da niso vedeli, kaj so zapisali, je malce nenavadno. To določilo se bolj jasno ne da napisati in jaz sem globoko prepričan, da takratni pisci Ustave, seveda tudi pomemben del stroke, ki je sodeloval pri tem, je znal tudi takrat zelo jasno zapisati, če bi hotel omejiti mandat na dva, izključno dva, ne glede na to, kdaj, ga bi znal to seveda zelo jasno tudi zapisati. In da ne gre zgolj za to, da je nekdo nekaj mislil, nekaj drugega pa zapisal. Očitno je stvar bila hote zapisana tako in očitno jo je Državni zbor tudi hote tako sprejel. In seveda s tega stališča soglašam z vsemi, ki so, ki razmišljajo o tem, da tu dvomiti v to, kaj pomeni dvakrat zaporedoma, seve-

da se ne da. To so lahko potem reinterpretacije, to so lahko tudi delne špekulacije, tudi moje lahko, če bi tako počenjal. In zato je samo eno evidentno vprašanje.

Ali, kajti predlog, ki je zdaj pred nami, je pa zelo jasen in nedvoumen. Ta zelo jasno pove, mi hočemo, da je mandat omejen na dva, kadarkoli, kot je bilo rečeno v življenju, ne glede ali se to dogaja eno za drugim ali se dogaja v nekem razponu 10 oziroma ali, lahko 30 let, zaradi mene.

Tako da je samo to vprašanje. In to po moje seveda je lepo in dobro, da upoštevamo tudi izkušnje drugih držav, ampak v osnovi je to seveda in izključno politično vprašanje. In ne vprašanje stroke. To je izključno politično vprašanje. Ali hočemo, da je predsednik lahko samo dvakrat ali pa menimo, da je lahko predsednik večkrat.

Kar zadeva interpretacije "zaporedoma". Ali to pomeni, da vmes mora biti nek mandat v celoti ali je lahko samo dve uri ali dva dni. Mislim, da tudi tu, vsaj tako kot jaz razumem to besedno povezavo, tudi ni dileme. To pomeni, da na tretjih volitvah ne sme nastopati, na četrth volitvah, pa lahko nastopi, ta isti predsednik. To piše tu. Pa kakorkoli mi tolmačimo.

Kajti, če pade avion s prej omenjenim predsednikom, upajmo da se to nikoli ne bo zgodilo, so naslednje volitve, ki niso tretje volitve, ampak so četrte volitve. In tako kot piše tu, ima pravico nastopati na teh četrth volitvah. Pa mi lahko interpretiramo zadevo tako ali drugače. To piše. In vse druge interpretacije so spremembe tega, kar piše.

Jaz seveda glede na to, kako razpravljam, tega predloga ne bom podprl. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Kolega Potrč.

MIRAN POTRČ: Hvala lepa. Kar mene zadeva je vsebina določbe tretjega odstavka 103. člena jasna. In moram reči, da razumem, vsaj v enem delu delnega poročila strokovne skupine, da je bila tudi za strokovno skupino jasna. Ker so namreč v točki 1 nesporno napisali, da veljavna ureditev Ustave dejansko omogoča isti osebi, da kandidira še za tretji in nadaljnje mandate predsednika republike. In tako tudi piše.

In v tem delu mi je neprijetno, da potem poročilo samo s sabo s to nesporno ugotovitvijo polemizira. In mislim, da v tem delu to ni bilo za nas, ki smo podrobno brali, to prijetno, ker nas je postavljalo v nek dvom.

Na enak način mislim, da ni, res ni dobro, da interpretiramo stvari, kaj in kako so bile eventualno v pripravljanju mišljene. Jaz nisem šel brat magnetogramov, priznam. In mogoče bi me magnetogrami, ki so bili narejeni z Ustavne komisije, katere član sem bil, ko se je sprejemala, pripravljani demantirati, vendar po mojem spominu, diskusije o tem, kaj to pomeni, ni bilo.

In zdaj, če je besedilo jasno in če diskusije izrecno o tem, kaj to pomeni, ni bilo, potem jo pač moramo na ta način interpretirati.

Kar zadeva politično opredelitev, dva ali več zaporednih mandatov, po mojem sta pomembni predvsem dve stvari. Eno o pristojnosti, drugo sistem volitev. Kar zadeva pristojnost, je najbrž težko reči, vsaj takšne so bile splošne ocene doslej zmeraj, da so pristojnosti predsednika republike pri nas pomembne ali pa velike ali pa oblastne in pomenijo individualne funkcije, možnost tudi neposrednega odločanja in vplivanja. Obratno. Rečeno je bilo, da so v mnogočem ali pa predvsem protokolarne. In rečeno je

bilo, da so predvsem reprezentativne in v delu, ki zadeva kadrovske stvari, poleg ugotavljanja nekih dejstev, tudi predlagalne.

Tako, da recimo primerjati pooblastila predsednika republike v Sloveniji s predsedniškim sistemom v ZDA, kjer gre za omejitve dveh mandatov, bi bilo najbrž težko, ne rečem, saj to najbolj groba oddaljenost, ampak tam je izrazito zaradi tega, ker je hkrati predsednik države, hkrati predsednik vlade, hkrati neposredno vlado in kabinet sam imenuje, ima izjemno velika pooblastila tudi vis-à-vis parlamenta, so prav gotovo pristojnosti zelo različne. Mislim, da v tej smeri te stvari po pristojnosti, izrecno za, ne bi govorili.

In drugo vprašanje, vprašanje volitev. Gotovo so najbolj demokratične neposredne, kar jih poznamo. Vsi državljani grejo na volišče in v dveh krogih z absolutno večino glasov, res da ni posebne zahteve za volilno udeležbo. Tu bi edino lahko rekli, da je morda neka stopnja večinskega mnjenja državljanov lahko okrnjena. Vendar izkušnje kažejo, da pri takih volitvah je udeležba le nadpolovična in da tudi v tem delu lahko govorimo o demokratični proceduri.

Zato je prav povedati, da bi za definitivno odločitev o omejitvi mandata, bilo prav, da bi dobili mnenje, ki so ga v strokovni skupini sami zapisali. Namreč res, bolj ekzaktno kot je bilo tokrat povedano in s strani strokovne skupine in s strani posameznikov, argumente primerjalnih ureditev in argumente politične in siceršnje za eno ali drugo rešitev.

Jaz ne odklanjam možnosti, da se Ustavna komisija in kasneje Državni zbor za omejitve dveh mandatov odloči, ker to je politična odločitev, ki je nedvomno mogoča. Mislim pa, da bi bilo prav za to dobiti kaj več argumentov, kot smo jih ta moment dobili. In bi predlagal, da jih do javne predstavitve strokovna skupina tudi ustavnopravno primerjalno pripravi.

In zadnje mnenje. Če se za to prvo ne bi odločili, formalno je po mojem mogoče razlagati sedanjo določbo res na način, kakor jo je razložil gospod Kremžar. Na tretjih ne, na četrth ja. Osebnost se za to ne bi ogreval. In osebno bi bil za to, da bi pa nesporno določili, da ni mogoče zlorabljeni te ustavne določbe na način, da bi zaradi tragičnih dogodkov ali pa tudi zaradi dogovornega kandidiranja, ki ima na koncu tudi rezultat v izvolitvi, prihajalo do takih stvari. Moje mnenje bi bilo, da je na vsak način to po preteku polnega mandata, ne pa v obratnih primerih. Zato pa vem, da bi bila potrebna dopolnitve Ustave. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Imamo repliko, kolega Brejc, pri čemer bi prosil, tako kot vselej, da so replike, kolikor je le mogoče kratke in jasne. Prosim.

dr. MIHA BREJC: Jaz mislim, da se moramo mi odločiti o tem, ali želimo v Sloveniji ustvariti razmere, v katerih bi lahko nekdo vladal tudi 30 let in več, kot je bilo to v primeru Josipa Broza, ali v primeru, ne vem, Fidel Castro, ki še vedno vlada in je ljudstvo ob vsakih volitvah zelo navdušeno nad njim, lahko bi še nekaj takih primerov našli. Pa, če sem preveč direkten, da bi denimo letos po desetih letih vladanja Drnovškove vlade, denimo predsednik Drnovšek potem kot predsednik države vladal še naslednjih 20, 30

let, bog mu daj dobro zdravje. Torej, ali pa Brezigarjeva, recimo. V vsakem primeru se mi to ne zdi primerno, ne zdi se mi okusno. Mi se moramo odločiti o tem in to ni pravno vprašanje. To nima nobene veze ne s pravom ne z drugimi državami. Mi živimo v tej državi in mi se moramo odločiti, kakšen sistem želimo imeti. Tisto, kar smo mi želeli jasno povedati je - naj še enkrat ponovim - v Ustavi določimo, da je posameznik lahko dvakrat v življenju predsednik države in pika. S tem preprečimo, da bi nekdo vladal na tej funkciji 15 let, pa na tisti 15, ali pa na tej 5 in 10 in tako naprej. Za to gre. In to se v našem primeru še kako lahko zgodi. In da se to ne bi zgodilo, smo to predlagali in jaz upam, da bo vendarle večina šla v to smer in da bomo tako ustavno določbo tudi potem ob pomoči stroke seveda ustrezno zapisali. Hvala.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Jaz bi imel en predlog za vse spoštovane kolegice in kolege. Predlagam, da se osredotočamo na diskusijo ad rem, ne ad personam, da tudi v diskusiji ne kličemo za pomoč, čeprav samo imena in priimke zdajšnjih nosilcev oblasti ali tistih, ki bi morebiti jutri zasedli te položaje. Namreč, to nas disciplinira pri naši nalogi, da zapišemo morebitne ustavne spremembe, ki so neodvisne od političnih imen ta hip ali tistih, ki bi lahko sledili jutri. Prosim, najprej replika kolega Beuerman.

RICHARD BEUERMAN: Hvala za besedo, gospod predsednik. Repliciram spoštovanemu kolegu... On je šel. Namreč, res ni okusno in res ni primerno primerjati politično odločite o tem, da bi se odločili za več mandatov predsednika države v Republiki Sloveniji z nekimi imeni predsednikov držav, bivših in obstoječih, iz popolnoma drugačnih režimov. To pa res ni primerno.

Kar se mene tiče, tudi sam ne bom podprl tega predloga iz preprostega razloga, ker pogledajte, nikjer ni nobene omejitve za izvolitev recimo predsednika parlamenta. Logično bi bilo, da predsednik parlamenta je lahko kar nekaj mandatov, če prav razumem, če je taka volja volivcev. Konec koncev, gre za volivce, saj gre za neposredne volitve in ljudje se bodo pač odločali, koga želijo in koga ne želijo.

Seveda se strinjam s tem, kar je prej govoril kolega Potrč. Ameriški predsednik in predsedniški sistem je nekaj popolnoma drugačnega in v takem primeru je še kako potrebno omejiti mandate. V našem primeru, ko se mi pravzaprav zdi, da ima angleška kraljica precej več pristojnosti, kot naš predsednik, se mi pa načelna diskusija v to smer ne zdi niti potrebna. Hvala lepa.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Imam tudi prošnji za dve pojasnili s strani strokovne skupine, vendar bi dal to besedo, ko bi bila končana vsaj v prvem delu diskusija članov Ustavne komisije. Želi še kdo od članic in članov Ustavne komisije. Kolega Peče, se opravičujem. Kolega Peče prosim, zaprosili ste prej in se opravičujem.

SAŠO PEČE: Jaz bi rad še podal stališče Slovenske nacionalne stranke posebej zaradi tega, ker so avtorji slovenske Ustave že v osnovi, ko so tvorili, ko so sestavljali zamisli obstoječe Ustave, našo Ustavo opredelili kot neke vrste togo Ustavo, kot tisto Ustavo, ki ima kar nekaj varoval za to, da se ne bi našla neka politična elita, ki bi to menjavala iz dneva v dan, ki bi spisala skupaj določene predloge, za katere imam občutek, da so tisti moment tik pred volitvami pozitivni, smiselni, pozneje pa ne bodo več smiselni. Imamo

posebno kvalificirano večino predlagateljev, 30 podpisov, če gledamo samo poslance, kvalificirano večino glede izglasovanja in podobne stvari.

Kar se tiče predloga, o katerem v temu trenutku govorimo, mu v Slovenski nacionalni stranki nasprotujemo. Ne bi se oglasil drugače k besedi ...(nerazumljivo)... toda ker hočem izpostaviti stališče poslanske skupine Slovenske nacionalne stranke, ga imam že zaradi zapisnika. In sicer, po našem stališču je tisti faktor, omejitveni faktor, katerega hoče prvopodpisani gospod Vizjak s skupino poslancev opredeliti, torej da se črta beseda "največkrat" in da ostane samo "dvakrat" so ta omejitveni faktor tako ali tako volitve.

Po mojem prepričanju in pa po prepričanju Slovenske nacionalne stranke, moramo volitvam pustiti status volitev. Pustimo ljudem, da se odločajo, koga hočejo imeti za predsednika oziroma koga hočemo mi imeti za predsednika. In če se bodo ljudje odločali in bili zadovoljni z določeno politiko v določeni državi daljše obdobje, je to pravica. Ne posegati v to elementarno pravico po moji oceni demokratične družbe. Še zmeraj se nahajamo na tej točki v naši državi, kjer lahko vsake toliko let na volitvah se ljudje odločajo, ali hočejo imeti tega kandidata ali ne. Saj mi ne omejujemo nobenemu kandidatu, da se ne bi mogel potegovati za mesto predsednika države, ne ga pa na način potem, ko je že predsednik države, omejiti s tem, da mu omejimo rok dobe. Zakaj? In to ni debata, kot sem na začetku nekajkrat izpostavljal, strokovna debata. Ne. Po mojem prepričanju gre v tem trenutku zgolj za politično odločitev, ki je posledica tega, da politične stranke, predvsem tiste, ki so predlagale in pa ki so podpisale teh 30 poslancev, ne najde kvalificiranega, pa ne bom govoril o imenih in priimkih oziroma ne najde kandidata, ki bi bil sposoben prestopiti tisto magično mejo, ne govorim o imenih in priimkih. Pustimo ljudem možnost in pustimo status volitvam takega, kakršnega imajo, torej da imajo na volitve odločilno vlogo ljudi.

V Slovenski nacionalni stranki podanemu predlogu in pa temu, o katerem se pogovarjamo v temu trenutku, nasprotujemo. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Gospod podpredsednik dr. Cukjati, prosim.

FRANCE CUKJATI: Hvala za besedo. No, najprej bi izrazil pomislek ob trditvah, da se je tako, kot je sedaj, v Ustavi zapisalo namerno, takrat ko se je Ustava pisala - mislim, da ne. In verjamem trditvam, da so takratni sestavljavci razumeli to kot povsem jasno definirano možnost, samo možnost dvakrat kandidirati zaporedoma in ne tretjič, četrtič in podobno. Tako sem tudi jaz ves čas razumel in še mnogi drugi navadni smrtniki, ki smo brali Ustavo.

To se pravi, da če sedaj nastopi neka pravna opcija, kjer piše, da je povsem jasno, da ni temu tako, da je povsem jasno, pomeni, da vendarle ni tako jasno. Pomeni, da je potrebno tudi definicijo popraviti, izboljšati, da bo povsem jasna, da ne bo potem prepirov, ko bo nastopil tak ali drugačen trenutek, kjer naj bi se ta člen uporabil.

In verjetno je tukaj pa resnično politično vprašanje, ali skušamo to individualno moč in funkcijo na nek način omejevati ali pa ji pustiti, da se razcveti pač v smislu, da parafraziram, monarhičnih modelov, angleške kraljice ali kaj podobnega. Mislim, da je tu eno kot drugo stališče popolna, to se pravi svoboda, da lahko predsednik neomajno

kandidira, seveda si kot predsednik lahko ustvari neprimerno boljša volilna izhodišča v času svojega mandata, in ni težko potem, tako kot so bile povsem upravičeno podane primerjave v nekaterih deželah, povsem jasno volivce prepričati, da 99% volijo določenega človeka, seveda, če je politična moč do kraja izkoriščena, tudi v slabem pomenu izkoriščena.

Menim, da je tu potrebno pretehtati argumente tistih, ki govorijo, so argumenti za to, da se omejuje to možnost, in so argumenti za to, da se te možnosti ne omejuje. To bo pa resnično problem oziroma bo politično vprašanje, na katero stran se bomo odločili. Vsekakor pa menim, da definicija, taka kot je, je dvomljiva, ni jasna, vsaj nam, navadnim ljudem, in verjetno bo nekaj treba narediti. Za katero smer se bomo odločili, bo pa pač razprava pokazala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Replika, kolega Kremžar. Prosim.

LEOPOLD KREMŽAR: Jaz sem bil skorajda prepričan, da so razprave o tem, da ti, ki so pisali in zapisali ter sprejeli to, niso čisto dobro vedeli, kaj pišejo, da se je pač to komu zareklo.

Ampak moram replicirati prejšnji razpravi. Kolega Cukjati, vsi, ki sedimo pri tej mizi, bi znali zdaj formulirati zelo natančno obe opciji. Lahko razdelimo listke, pa boste videli, da znamo vsi napisati - če mislimo, da je dvakrat, in če mislimo, da je dvakrat zaporedoma. Upal bi staviti, da znamo vsi zapisati obe varianti, da sta popolnoma nedvoumni. Tudi takrat ustvarjalci tega člena seveda so bili ravno takšni, kot smo mi danes, in najbrž mnogi sedijo ali pa nekateri, ki so takrat to pisali, tudi tukaj. In bolj nedvoumno zapisati, da želiš, da je zaporedoma, kajti če bi samo to zaporedoma spustili, bi že bila popolnoma jasna tudi dikcija, brez kakršnihkoli dvakrat, in dvakrat seveda je več kot enkrat in manj kot trikrat, o tem ni debate.

Hočem samo to reči, ne poskušajmo, mislim, da je velik problem najbrž mnogih držav, te naše pa velikokrat, v silnih reinterpretacijah in domnevah, kaj nekdo misli, da bi nekdo pred njim mislil. Seveda velikokrat tudi je tako, ker so zadeve nedvoumne. Tokrat, vsaj po moji oceni in, slišim, mnogih kolegov, pa je to besedilo zapisano zelo natančno in zelo jasno. Beseda - lahko vzamemo slovar in preberemo - beseda zaporedoma je popolnoma jasna, in če bi takrat mislili nezaporedoma, bi zapisali brez te besede. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Sprašujem, ali želi kdo od članov ali članic Ustavne komisije besedo, preden dam možnost za replike članom strokovne skupine? Ne. Potem bom pred drugim krogom morebitne diskusije zdaj dal besedo najprej dr. Cerarju.

dr. MIRO CERAR: Hvala lepa. Samo eno pojasnilo bi dal za zapisnik.

Namreč, mag. Krivic je prej omenil, da naj bi del tega delnega poročila strokovne skupine bil dogovorjen na naši seji. To pa moram zanikati. Res, da je bila razprava na sami seji, ko smo jo imeli, v različne smeri usmerjena, vendar potem smo se dogovorili, da bo dr. Jerovšek, kot je že sam omenil, zadevo zapisal in ta njegov zapis je šel v korespondenco vsem članom skupine in ob zadostnem kvorumu je dobil tudi zadosti, da

tako rečem, podpore. Tako da to je stališče skupine, večine članov skupine, ločena mnenja so pa nekaj drugega. Hvala lepa. Samo toliko.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala. Prosim, mag. Krivic.

mag. MATEVŽ KRIVIC: To, kar je kolega Cerar rekel, seveda drži. Samo to je problem tako imenovanih korespondenčnih sej v junijsko-julijski vročini, pa o tem ne bi več govoril.

Oglasil sem se - torej najprej, če smem kot pravnik, torej s strokovnega vidika pač, kot ga jaz razumem, se mi zdi izredno pomembno za nas pravnike to, kar je rekel gospod poslanec Kremžar, če sem prav razumel. Torej, mi pravniki pozabljamo, da je pravo in tudi Ustava morda še na prvem mestu napisana za državljane, za ljudi, ne za pravnike. In jaz kot pravnik pozdravljam tak pristop, bi rekel, logičnega razmišljanja, ker pravo mora na neki logiki temeljiti in mora biti napisano tako, da ga državljani razumejo. In s tega vidika absolutno podpiram to interpretacijo njegovo, predvsem to, da če so - samo še to bi dodal, česar tisti, ki niste pravniki, morda ne veste - ni važno, kaj so sestavljavci zakona ali Ustave mislili, ko so zakon ali Ustavo pisali. Važno je, kaj so napisali. Lahko se celo dokaže z zapisniki, recimo, da so mislili nekaj drugega. Če se jim je ponesrečilo pri pisanju, velja to, kar je napisano. To je nesporno pravilo v celem svetu za interpretacijo predpisov šele, če je tisto, kar so napisali dvoumno. Ob tem se pa razširi to znamenito področje za pravniške interpretacije in zato je tako pomembno in sem na to tudi na začetku opozoril, ali to stališče po mnenju strokovne skupine, njene večine je dvoumno, ali ni. V sklepih piše, ni, točka 1, na to kar je poslanec Potrč opozoril, v obrazložitvi pa piše nekaj drugega. To je eno.

In drugo, na kar bi rad s strokovnega vidika opozoril. Poslanec Brejc, če se ne motim, je govoril o tem, da bi bilo s temi določbami treba preprečiti in onemogočiti, da bi nekdo vladal na tej funkciji 30 let. Jaz mislim, da je Ustavna komisija, čeprav niso pravniki v njej, bi pa vendarle morala, ali pa je naša dolžnost, da na to opozorimo, da pojem vladati pomeni izvrševati oblast in da funkcija predsednika republike v parlamentarnih republikah nasploh, v principu ni vladati. Tako, kot je bila utemeljena primerjava za angleško kraljico, ali je to parlamentarna monarhija, ali je to parlamentarna republika, je dokaj vseeno. V obeh primerih so to zgolj reprezentativne funkcije plus imenovanje mandatarja plus še nekaj manjših stvari. Ampak govoriti o tem, resno govoriti o tem, da predsednik republike v parlamentarnih republikah vlada, pomeni ne vedeti, kaj je Ustava.

In pa še ena pripomba k temu, kar je gospod poslanec Peče rekel. Jaz se z njim kot državljan sicer ne strinjam. Jaz bi to presegel s tem, da bi rekel samo dvakrat in konec in da se nehamo o tem prepirati, ker imamo oziroma imate drugega ogromno.

Ampak, s strokovnega vidika bi pa dodal nekaj, kar smo mi vsi spregledali na strokovni skupini, tudi jaz. Torej, vsaj zase lahko rečem, da sem jaz to spregledal, pa ne vem, ali bi kdo drug na to opozoril. Govori pa v prid temu, kar je poslanec Peče rekel. Namreč, neposredne volitve. Omejevanje mandatov tej funkciji, namreč predsedniku republike v parlamentarni republiki, ima čisto eno drugo ozadje, je čisto v enem drugem kontekstu, političnem in strokovnem, če hočem tako reči, ustavnopravnem. Če je

to tako, kot je to v ogromni večini parlamentarnih republik na svetu, namreč v principu so volitve predsednika republike v parlamentarnih republikah posredne. Voli parlament. In tam seveda bi ti argumenti, češ to so pa politični vrhovi stranke. Njim je treba preprečiti, da bi izmed sebe kar naprej porivali ljudstvo za predsednika države, enega in istega. Tam bi imelo to veliko večjo težo, ti pomisleki, kljub temu, da funkcija sama pravzaprav kaj dosti ne pomeni.

Poslanec Peče je pa opozoril na to, da so to neposredne volitve. Jaz priznam, da sem s strokovnega vidika spregledal ta moment in ga zdaj dodajam. Pri neposrednih volitvah, to pa kolikor jaz vem, so samo Avstrija in mi, tu se lahko primerjamo v parlamentarnih republikah vzhodno od ... (nerazumljivo), ne vem kako je. Ampak, tisto me ne zanima dosti. Tako, da tukaj pa mislim, da je ta moment neposrednih volitev v smislu, kot je bilo rečeno. Hvala lepa.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Dr. Jerovšek, prosim.

dr. TONE JEROVŠEK: Gospod predsednik, zaradi resnice se moram oglasiti. S celimi vrstami razprav se tu ne morem strinjati. Najprej sem predlagal sam te točke, pa v številnih različnih predlogih, ki so bili v strokovni komisiji in je bil ta potem, mislim da skoraj soglasno podprt.

Druga stvar. Pravite, v treh točkah je jasno navedeno, da dopušča različne razlage, tu različni poslanci razpravljate in kolega Krivic, potem pa je v obrazložitvi nekaj drugega. Sploh nič ni res! V drugem in tretjem odstavku so nekatere dileme navržene, potem pa je zaključek in vam ga moram brati, če ga niste prebrali. Glede na navedbo strokovna komisija meni, da omenjena določba prvega stavka tretjega odstavka 103. člena Ustave omogoča večkratno izvolitev kandidatov za predsednika republike in več".

Prav tako pa je pravilna ugotovitev, da bi bilo brez spremembe Ustave ali ustrezne avtentične razlage mogoče isto osebo izvoliti za tretji mandat že po krajšem presledku", da ne bom naprej bral. Nekatere stvari pa gredo preko meje. Morate prebrati papirje, ki jih mi pišemo z vso vestnostjo in skrbnostjo na strokovni komisiji.

Drugo stališče. Poslanec je omenil, da avtorji očitno niso vedeli, kaj so pisali. Odgovarjam mu: če bi bili mandati brez omejitev, so vsepovsod, ni nobenih dikcij, bi se glasil 103. člen naslednje: "Predsednik druge sezone na neposrednih volitvah. Tako, kot piše za poslance. Potem bi pisalo za predsednika republike, da je lahko izvoljen nekdo z večino veljavnih glasov. Potem bi pa v naslednjem odstavku pisalo, da je predsednik republike izvoljen za dobo petih let in ne vejica "vendar največkrat zaporedoma". Pri poslancih ne piše "vendar največ trikrat ali petkrat".

In tretje stališče. Sploh ni res in ne drži in temu se moram, kot pravnik upreti. Pravo se razume, ne tako kot so mislili pisci, niti ne tako, kot so mislili poslanci, ampak kakor je zapisano in kakor je interpretirano. Velja eno veliko pravilo v pravu. Pravo je tisto, kakor ga razlagajo tisti, ki ga uporabljajo, zlasti sodišča.

Nezadnje bi poudaril, to bi pa gospod Peče odgovarjal. Gospod Peče je rekel "pustite volitvam". Ne, mi moramo ločiti institucionalne omejitve od volitev. Da se razumemo. Ustava je družbena pogodba. V družbeni pogodbi je ljudstvo povedalo recimo, ali bo imelo omejene mandate ali neomejene mandate in kateri mandati bodo omejeni.

Tako po svetu poznamo recimo ravno omejitve mandatov na individualnih funkcijah, kot je na predsedniških. Nenazadnje lahko pogledamo kar ameriškega predednika, če že primerjave delamo, ali pa francoskega, ki nima omejitev. Ampak zdaj, če še to nadaljujemo in torej potem, ko je pa institucionalno v Ustavi neki institut postavljen in so pravice enkrat, dvakrat, trikrat kandidirati omejene ali neomejene, seveda gre pa res vsak na volitve. Volitve so popolnoma nekaj drugega, kot mandati, institucije in njihove omejitve. Če bo predsednik enkrat, dvakrat, trikrat ali petkrat izvoljen bo seveda šel na volitve in bo moral na teh volitvah dobiti pač podporo večine vseh volivcev v Sloveniji. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Imam zapisane še govornike, ki bi želeli še pred vami govoriti. Razumem. Še iz strokovne skupine, potem bomo zaključili ta drugi krog strokovne skupine in šli na drugi krog ustavne. Prosim, dr. Kristan. Kratko prosim.

dr. IVAN KRISTAN: Jaz bi želel pritegniti tistim, ki so ugotovili in ugotavljajo, da člen ni nejasen. Po mojem je člen hotel zapisati možnost večkratne izvolitve, s cenzuro, da je zaporedna izvolitev možna samo dvakrat. Ta "zaporedna" je očitno bil vnešen v ta ustavni člen zato, da bi se zaporednost pravzaprav omejila samo na dvakrat, ker sicer je "zaporedoma" nepotreben. Če bi hoteli napisati to, kar je nekdo rekel, samo dvakrat, bi "zaporedoma" nič ne pasal notri, in ne paše notri. Skratka, člen je takšen, kot je zapisan, s pravnega in gramatikalnega zornega kota jasen - možnost večkratne izvolitve, vendar s cenzuro "zaporedoma samo dvakrat". Predvsem se pa strinjam s tem, kar je bilo nekajkrat rečeno, da to ni strokovno vprašanje. To je tipično politično vprašanje, ki ga bo Ustavna komisija razrešila in se bo odločala o tem, ali ohrani obstoječo ureditev ali pa gre v to, da zapiše "samo dvakrat". To je politična ocena, za to politično oceno, kot je, mislim, gospa Širca rekla, je pa treba imeti nekaj več argumentov, kot so dani v tem predlogu.

Tako da tu moram reči, da se strinjam s tem, da s strokovnih zornih kotov ni mogoče zdajle volivcem jemati možnosti, da na neposrednih volitvah, na katerih lahko vsakdo kandidira, vsakdo, ne samo Barbara Brezigar, za katero hoče...

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Prosim! Prosim, sem že prej opozoril.

dr. IVAN KRISTAN: ... Gospod Brejc recimo zagovarjati - vsakdo lahko kandidira. To se pravi, na teh neposrednih volitvah je potem stvar volivcev, da se odločijo, ali bodo tistega, ki je že bil pred dvema mandatoma izvoljen, še enkrat izvolili ali ne izvolili. Ker če bi to možnost jemali volivcem, potem bi to pravzaprav bilo nekako jemanje možnosti volivcem, da uveljavljajo svojo demokratično voljo.

Skratka, za mene je to res strokovno vprašanje, ne politično vprašanje, in kakorkoli bi zdaj še nadalje razpredali, je možno v tem smislu stvar obravnavati, kot je gospod Potrč rekel, ali pa je zdaj ta presledek, ki je sedaj pač presledek za volitve. Sedaj, četudi preteče en dan ali kolikorkoli, če so nove volitve, če se zruši avion in tako naprej, potem se je treba tu o tem predlogu oziroma o tem razmisleku, o katerem je govoril gospod Potrč, posebej odločati. Skratka, ali presledek pomeni polno mandatno dobo - jaz sem se v svojem ločenem mnenju tudi zavzel za to stališče, da naj bo polna mandatna doba - s tem, da so tu seveda potem te variacije, ki so v stroki poznane. Če je mandat izpolnjen več kot polovico, se šteje pravzaprav za polno mandatno dobo. Ampak to, kar je gos-

pod Potrč izpostavil, to je drugo vprašanje. Sicer je torej ta določba nesporna, nedvoumna in po mojem je tudi demokratična.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Prav. Zdaj dajem besedo naprej kolegu dr. Berniku, za njim kolegu Pečetu. Prosim, dr. Bernik.

dr. JOŽEF BERNIK: Hvala lepa, gospod predsednik. Pozdravljeni vsi gostje! Toliko je strokovnosti tukaj, da me je malo strah govoriti, vendar bom nekaj stvari kljub temu rekel.

Ne strinjam se z nekaterimi interpretacijami, ko je bilo rečeno, da to, kar je bilo zapisano, velja, in da ni nobene interpretacije tega, kaj, v kakšnih okoliščinah se je to zgodilo in zakaj se je zgodilo. Dobro, to je strokovna zadeva in se ne bom vanjo spuščal.

Vendar je bilo prej tudi rečeno, da naj ne vlačimo zgodovine na dan in kakšnih imen. Jaz jih ne bom prinesel, ampak lahko si pa mislim, to je pa dovoljeno, upam.

Tako da lahko rečem, naša demokracija, pa pravna praksa, pa ustavna država, pa pravna država, so še vse zelo nepopolne. Ko mi govorimo o drugih državah okoli nas, ki imajo razmeroma bogato tradicijo demokracije, mi je pa nimamo. In to je tudi dokaz to, da zdaj gremo po desetih letih spreminjati Ustavo, ko je niti še preizkusili nismo po mnogih zadevah. In zdaj eksperimentiramo ravno tako kot recimo banana republike, jim paše nekaj spremeniti, pa spremenijo.

Zato bi rekel, da je na koncu koncev le potrebno, da malo razmislimo tudi o preteklosti, da ne ustvarjamo neke možnosti za neko monarhijo take ali drugačne sorte; da imamo omejitve, kar se predsednikov tiče. Drugače bomo imeli verjetno še kakšnega predsednika, ki bo vladal 20 let. Pravite, to pustimo ljudstvu. Seveda lahko to pustimo ljudstvu, ker je ljudstvo zadosti informirano, da ve, za kaj gre, da vedo, kaj je politika, da vedo, da imajo politične informacije, da vedo, kaj so manipulacije v politiki in tako dalje. Če pa tega ne vedo, je pa potem čisto vseeno, ali imamo samo dva mandata ali pa deset.

Vendar ker upam, da prihajamo iz dobe tranzicije, pa da bomo pod pritiskom Evropske zveze, pa pod pritiskom Nata vendarle morali nekatere prakse pri nas spremeniti, mislim, da moramo iti v smer demokracije in omejiti možnosti, da nekdo osvoji položaj predsednika in ga nadaljuje ne vem koliko časa. Dobro, gospod Krivic bo rekel, ja, da jaz pa zdaj govorim o vladavini. Veste kaj, med vladavino pa tistimi prerogativami, ki jih ima predsednik države kakršnekoli sorte, je zelo kratek korak, je zelo kratek korak. In edino demokracija, demokratična praksa in politična praksa s politično kulturo lahko to prepreči, saj je nešteto takih primerov v preteklosti.

Zato se mi zdi, če izhajamo s stališča, da hočemo postaviti delovno demokracijo, delujočo demokracijo, potem mislim, da je to korak v pravo smer. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Kolega Peče, za njim kolega Kremžar.

SAŠO PEČE: Še enkrat hvala za besedo. Rad bi se navezal na člana strokovne komisije za podajo strokovnih mnenj v povezavi s predlogi. Veste, gospod Jerovšek, če ste vi nam očitali, da slabo beremo vaše gradivo, bom jaz vam očital, da pa ne poslušate razprav. Sami pa ocenite, kaj je večji greh.

Veste, v mojem izvajanju sem striktno pazil na dve področji. Prvič, da sem podal stališče poslanske skupine Slovenske nacionalne stranke do predloga s prvo podpisanim gospodom Vizjakom in sopodpisanimi 29 poslanci. Nisem se opredeljeval do stališča strokovne skupine. In dovolite, da poslanska skupina izoblikuje svoje mnenje. In ne biti užaljeni, če se ne povzema vašega mnenja.

In pa drugo. Istočasno sem jasno poudaril, da v tej predlagani spremembi Ustave gre izključno za politično odločitev in po naši oceni nikakor ne za strokovno oceno. Politična odločitev je nam tu kristalno jasna, in gre samo za to. Ali se predsedniškemu kandidatu odvzame, pod takimi in takimi pogoji, aktivna oziroma pasivna volilna pravica?

Odgovor Slovenske nacionalne stranke je: Ne. Midva se verjetno v marsičem ne strinjava, ampak jaz vam tega ne zamerim. Prosim, če vi ne zamerite Slovenski nacionalni stranki in pustite, da se sama odloči okoli političnih odločitev. Toliko v pojasnilo. Hvala.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Hvala lepa. Jaz bi, tudi v prej, ko dajem besedo, kolegu Kremžarju, za njim kolegu Potrču, še enkrat skliceval na tisto moja uvodna povabila, da smo vsi zelo potrpežljivi in da ne, da ne pripisujemo drugim stališč, ki jih morada niso želeli izreči. Proceduralno. Prosim.

CIRIL PUCKO: Hvala lepa, gospod predsednik. Jaz predlagam, da vi to razpravo počasi zaključite. Če gre za čisto politična vprašanja, kot je gospod Jerovšek povedal, je Ustava največja družbena pogodba, če sem ga prav razumel. In seveda takrat je bilo razmišljanje o tem, da je tako kot je zapisano najboljšo, ker je bil za to konsenz.

Zdaj je očitno, da je konsenz še na poti, da se bo nekoč v prihodnosti mogoče spremenil. Ne vidim nobenega razloga, da se člani iste strokovne skupine tukaj prepirajo kdo ima bolj prav. Oni so dali nam svoje mnenje, ki je za nas popolnoma irelevantno. Zato ker je tudi gospod Kristan to ugotovil. Gre za ekskluzivno politično vprašanje, kjer bomo odločili. In je to čista izguba časa.

Zato predlagam, da zaključite in gremo na glasovanje.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Vašega predloga ne bom sprejel. Tudi veste, da to ni postopkovni predlog. Glejte, še enkrat bom rekel, ker je bilo to že enkrat na zadnji komisiji. Jaz mislim, da je razprava na Ustavni komisiji res minimalni pogoj za to, da pride demo potem do odločitve.

Jaz bi bil pač potrpežljiv, bi pustil, da se razprava razvije, naj se slišijo argumenti, ker na koncu bo sledila diskusija. Bi se izogibal ponavljanju argumentov. Zdaj bom tukaj povabil k besedi še dva kolega, Kremžarja in Potrča, potem nimam več prijavljenih. Če bo še kdo želel, bomo počasi zaokrožili krog razprav in s tem zaključili to točko. Ampak razprav na Ustavni komisiji mislim, da mora biti. Prosim, kolega Kremžar.

LEOPOLD KREMŽAR: Hvala lepa. Dr. Jerovšek, repliciram vam. Saj vidite kako je z interpretacijami. Vi ste dojeli mojo razpravo, kot da sem jaz rekel, da niso vedeli, kaj pišejo. Nasprotno. Jaz ves čas trdim, da so ali ste, ustvarjalci Ustave in tega člana, zelo natančno vedeli, kaj pišejo, kaj pišejo. In da zdaj je poskus, da bi se to drugače interpretiralo. In v tem je problem.

Jaz sem globoko prepričan, da se je takrat zelo natančno vedelo, kaj se hoče omejiti in na kakšen način, ker je zelo natančno tudi zapisano. In to je vprašanje, ponovno tudi interpretacije moje razprave, ker ste vi povzeli, kot da sem jaz rekel, da niso vedeli kaj pišejo. Jaz trdim: vedeli so, kaj pišejo. Hoteli so to zapisati. Parlament je hotel to sprejeti in je sprejel. In to piše.

Samo še beseda dr. Bernik. Veste, počasi to lahko izzveni v neuko ljudstvu, ki bi ga bilo potrebno zamenjati ali malce podučiti in tako naprej. To ljudstvo ima pravico izvoliti, kogarkoli hoče. Hotelo je takrat pokojnega Krambergerja, četrtnina se je že odločala po anketah, če bi se večina, bi bil izvoljen. Ali pa vas, ali pa mene. Ljudstvo ima pravico, in priti do tega, nismo še dovolj razvita demokracija. Ljudje še ne razumejo, ne vedo, moramo jim malo, to gre malce predaleč.

Mi imamo ljudstvo takšno, kot je. Jaz mislim seveda, da je zelo brihtno in zelo sposobno odločati o tem. In vse te razprave, tudi moja gre v smer, naj to tudi počnejo. Brez da bi mu mi rekli kako naj glasuje.

PREDSEDNIK BORUT PAHOR: Prav. Še kolega Potrč, potem nimam več razpravljavcev na seznamu. Prosim.

MIRAN POTRČ: Hvala lepa. Jaz sem kolegu dr. Jerovšku želel samo to reči. Jaz sem zelo natančno bral. In če si, kolega Jerovšek mislil mene, potem utemeljitev iz predzadnjega odstavka, je ne razumem. Tam ste namreč vi v poročilu ugotovili, da glede na navedeno strokovna komisija meni, da je predlog skupine poslank in poslancev utemeljen v navedbi, soglašam. Ampak utemeljen v navedbi, da določba tretjega odstavka omogoča večkratno izvolitev. Ja, ta del je pa za mene bil nejasen s tistim, ki pravi, da je dvoumna in dopušča več razlag. Ker tudi to, kar ste ugotovili, da ni dvoumna in ne dopušča več razlag, ampak točno to razlago, ki jo je skupina želela opozoriti.

In jaz soglašam, skupina je rekla: omogoča več kot dvakratno izvolitev. In mi s tem ne soglašamo. Zato predlagamo črtanje določbe "največ zaporedno" in bo pisalo samo dvakrat. Tako da v tem delu, mislim, ta argumentacija po mojem ni bila korektna.

Drugo, jaz bi želel reči, prepričan sem pa, da tako tudi mislim. Za mene so merodajna, ker gre res predvsem za politična stališča. Vsa stališča tukaj. In če bo nekdo rekel, da želi zaradi tega, da se ne bi več kot dvakrat nekomu omogočal mandat, to z Ustavo onemogočiti ali pa dati drugo rešitev, je to zelo korektno. Ni ... /nerazumljivo./ ... če ne govorijo o dvajset letnem mandatu. To pa ni korektno.

Ker dvajset letnega mandata ta moment ni. Ta moment je dvakrat pet letni mandat in nič drugega. Vse drugo so insinuacije, ki niso korektno. In vodijo v neprijetne razprave.

In tretje. Jaz bi še enkrat preciznejše ponovil, kar sem prej rekel. Hvaležen bi bil, če bi bilo mogoče od strokovne skupine dobiti preciznejšo opredelitev o vprašanih, ki so bila danes omenjena. Kje in v koliko državah je omejitev mandatov? Kje in v koliko državah je ob omejitvi mandatov takšen in drug sistem volitev, na kar sem jaz opozoril? In kakšne so ali niso pristojnosti predsednika republike oziroma države. Potem bomo imeli to primerljivo podlago, iz katere bomo vedeli, ali je več ali manj argumentov za

neko politično odločitev. Ta bo pa še vedno osebna. In vsak se bo potem odločal za tako ali pa drugo rešitev. Hvala lepa.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Še kdo? Potem bi, če smem samo na glas razmišljati in urediti misli, rekel, da je bila to zelo koristna debata, da se je v tej diskusiji marsikaj izkristaliziralo, predvsem, vsaj zame, je postalo jasno, da ne gre pri predlogu za odpravo nesporazumov, ker teh ni, člen je jasen. Pri predlogu gre za spremembo. In o tem se mi lahko in se bomo tudi odločali. To je zelo pomembno. Osebno menim, da sta argumenta za obe odločitvi. Za obe odločitvi. Tako za prednostni pomen volitev, kot za pomen omejitve mandata, ker kot politolog seveda upoštevam tudi vse fenomene, ki so povezani s konstitucijo politične volje. Tako.

Mislím da, če zdaj nihče več ne želi besede, lahko to razpravo k tej točki zaključimo in prosimo strokovno skupino dr. Cerar, da pripravi odgovore na vprašanja, ki so bila zastavljena. Želi še kdo katerega eksplicitno ponoviti, razen teh, ki jih je na koncu referiral kolega Potrč? Ne. Lahko zaključim to razpravo? Hvala.

Potem ugotavljam, da smo zaključili splošno razpravo o vsebinsko zaokroženem sklopu mandat predsednika republike, 103. člen Ustave.

Prav, potem prehajamo na ...

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

USTAVNA KOMISIJA

3. nadaljevanje 12. seje (22. maj 2003)

Sejo je vodil Borut Pahor, predsednik Ustavne komisije.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Lep pozdrav, dober dan. Najprej naj vas seznanim, kdo od kolegov in kolegic ne prisostvuje seji in bo namesto njih s pooblastilom razpravljal in odločal drugi. Torej, mag. Drobnič bo nadomeščal kolega dr. Bernika, kolegice Pavlinič Krebs ni in jo bo nadomeščal kolega Blaž Kavčič, Bogomir Vnučec bo nadomeščal kolega Štembergerja in kolega Mamič kolega Peterleta. To so štiri pooblastila, imam še eno, kolega Cimperman bo nadomeščal kolega dr. Brejca. Torej, pet pooblastil oziroma pet zamenjav, ki jih bomo upoštevali pri našem odločanju. Prosim, za pozornost.

Smo pri nadaljevanju 12. seje Ustavne komisije. Povedal sem kdo nadomešča odsotne člane, drugih opravičil nimam. Pozdravljam predstavnike vlade in se sedaj vračam k prekinjeni 1. točki, kjer gre za nadaljevanje odločanja o predlogu za začetek postopka za spremembo oziroma dopolnitev Ustave,...

...

PRESEDNIK BORUT PAHOR: ... Tako da lahko preidemo na odločanje o drugem predlogu, ki ga vlaga skupina poslancev, s prvopodpisanim mag. Vizjakom, in se nanaša na spremembo 103. člena Ustave. Gre za mandat predsednika republike. Po razpravi bom na glasovanje dal naslednji sklep: Ustavna komisija predlaga Državnemu zboru Republike Slovenije, da na podlagi predloga skupine poslancev, z 21. decembra 2001. oziroma v skladu z dopisom oziroma stališčem skupine poslancev z dne 20. novembra 2002, o razčlenitvi prvotno vloženega predloga na dva predloga za začetek postopka za spremembo Ustave, s prvopodpisanim mag. Andrejem Vizjakom ter na podlagi drugega odstavka 168. člena Ustave sprejme naslednji sklep o začetku postopka za spremembo 103. člena Ustave. "Državni zbor Republike Slovenije je sprejel predlog skupine poslancev s prvo podpisanim mag. Andrejem Vizjakom, z dne 21. decembra leta 2001 oziroma 20.11.2002, EPA 693/III za začetek postopka za spremembo 103. člena Ustave Republike Slovenije". Odločali bomo po razpravi z dvotretjinsko večino navzočih. Želite besedo?

Kolega Janša, prosim.

JANEZ JANŠA: Obrazložitev praktično ni potrebna. Sprememba, predlagana sprememba, je zelo jasna in enostavna. Mi želimo s to spremembo ta del slovenske Ustave

prilagoditi praktično velikanski večini ureditev v drugih evropskih in recimo tudi širše primerljivih državah, kjer je mandat jasno omejen na enkratno ponavljanje. Se pravi, da lahko nekdo opravlja to funkcijo dvakrat. Pri nas te omejitve ni. Podobno rešitev mislim, da je imela na začetku ameriška ustava, vendar so to popravili. Tako, da je sedaj zelo malo držav, kjer teh omejitev ni. Ker omejitev mandatov je tudi seveda eden od principov demokracije. Tako, da predlagam, da se ta rešitev podpre.

PRESEDNIK BORUT PAHOR: Želi kdo besedo? (Nihče.) Potem bomo prešli na odločanje. Mislim, da sklepa ni potrebno ponovno preberat. Želi kdo obrazložiti svoj glas? Kdo bo glasoval, naj prosim dvigne zelen kartonček? Prosim, da o tem ni dvoma. (21 članov.)

Kdo je za ta predlog sklepa, naj dvigne zelen kartonček? (13 članov.) Kdo je proti? (Nihče.)

Torej ni dobil potrebne podpore. ...

DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE

35. izredna seja (18. november 2003)

Sejo je vodil Borut Pahor, predsednik Državnega zbora.

PRESEDNİK BORUT PAHOR: Z nadaljevanjem pričenjamo 35. izredno sejo, ki naj bi jo sklenili, če se boste tako strinjali, ob 22. uri, ob desetih zvečer, ko bi prišli na odločanje. Predlagam, da se najprej o tem dogovorimo.

Predlagam, da bi začeli z nadaljevanjem prekinjene 3. točke...

...

PODPRESEDNİK dr. MIHA BREJC: Hvala. Zaključujem sedaj razpravo. O predlogu sklepa, da se začne postopek za spremembo Ustave, bomo v skladu s časovnim potekom seje zbora odločali v okviru glasovanj po končani zadnji točki dnevnega reda. S tem prekinjam to točko dnevnega reda.

In prehajam na **11. TOČKO DNEVNEGA REDA - OBRAVNAVA PREDLOGA ZA ZAČETEK POSTOPKA ZA SPREMEMBO USTAVE REPUBLIKE SLOVENIJE Z OSNUTKOM USTAVNEGA ZAKONA - EPA 693-III.**

Predlog za začetek postopka za spremembo 103. člena Ustave z osnutkom Ustavnega zakona je v obravnavo zbora predložila skupina poslancev s prvopodpisanim magistrom Andrejem Vizjakom. Besedo dajem predstavniku predlagateljev za dopolnilno obrazložitev predloga. Gospod Vizjak, prosim.

mag. ANDREJ VIZJAK: Hvala lepa. Spoštovani podpredsednik, spoštovane kolegice in kolegi! V bistvu gre za dokaj enostavno spremembo, ki jo predlagamo v 103. členu slovenske Ustave, in sicer gre za, po moji oceni, korak k boljši, prvič, jasnosti Ustave, drugič pa gre za politično vprašanje, ki je po moje koristno in zdravo v smislu razvoja demokracije v naši državi. Na Ustavni komisiji in tudi sicer je prevladovalo mnenje, tudi strokovnjakov, da je bilo ob pisanju Ustave mišljeno in tako morebiti tudi neposrečeno zapisano, da je lahko predsednik republike izvoljen za dobo petih let, vendar največ dvakrat zaporedoma. Mišljeno je bilo torej, da je lahko nek predsednik izvoljen za dobo največ desetih let. Seveda danes, ko beremo ta stavek, je lahko vsakomur tudi logično, da je možno na podlagi tega stavka biti izvoljen seveda dvakrat za dobo petih let in nato s prekinitvijo tudi tretjič in četrtič, morda še petič in tako naprej. Predlagatelji smo stališča, da se s črtanjem besedic "dvakrat zaporedoma" dejansko omeji mandat predsednika države na največ dvakrat in mislim, da je to korak k ne - nazadnje tudi omejitvi individualne moči posameznika v tej državi in seveda omejitvi funkcije in posledično tudi dejanj, ki izhajajo iz te funkcije. Prepričani smo, da gre za politično vprašanje in da gre za ene vrste tudi refleks nezamenljivosti in seveda tudi vprašanje po-

litične kulture. Skratka, na stališču smo, da je potrebno za razvoj demokracije v mladi državi kot je Slovenija, to funkcijo omejiti na največ dva mandata in seveda potem tudi prepustiti izvolitev drugim, morebitnim drugačnim idejam, morebiti zgolj na simbolni ravni, kajti zavedamo se vsi pristojnosti in moči, ki jo ima predsednik države v naši državi glede na ureditev, politično ureditev, kot jo imamo. Podpiramo torej, da počasi preidemo iz neke tradicije, ki smo je morebiti navajeni tudi iz zgodovine, tradicije, da vlečemo posameznike skozi cela obdobja dosmrtno celo nekatere v naši zgodovini in da seveda dajemo neko dinamiko, neko tudi novo energijo v smislu vodenja države. Menim pa, da ne nazadnje bi lahko ob tem razmislili tudi o predsedništvih na drugih pozicijah, ne nazadnje tudi v lokalnih skupnostih. Hvala.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Predlog za začetek postopka za spremembo Ustave je obravnavala Ustavna komisija, ki je tudi zboru pisno poročala. Predstavniki vlade imajo eno minuto. Ga ni. Sledijo predstavitve stališč poslanskih skupin. Najprej mag. Drobnič v imenu Nove Slovenije.

mag. JANEZ DROBNIČ: Hvala lepa za besedo, gospod predsedujoči. Kogice in kolegi! Čisto na kratko mnenje poslanske skupine glede spremembe 103. člena Ustave, ki govori o mandatu predsednika republike. Mi predlog seveda podpiramo, že sama gramatikalna razlaga določbe resnično dopušča večkratno izvolitev istega kandidata, torej več kot dvakratno, to je bilo jasno rečeno s strani ekspertov. Večkratna izvolitev iste osebe pa ni dopustna v nekem demokratičnem sistemu, zato je tudi nastala ta pobuda. Ta pobuda je tudi zato, da se določi oziroma postavi besedilo bolj jasno v samo ustavno materijo, da ne bi prihajalo do nasprotij ali do konfliktov pri razlaganju ustavnih členov. Strokovna komisija je ugotovila, da omogoča osebi taka dikcija, da kandidira še za naslednji tretji, četrti mandat itd. To je problematika, ki je nastala ob razpravi, in zato so vsi razlogi, da to nejasnost v ustavni materiji odpravimo. Niti ni jasno, ne dajo odgovora, ali mora pred izvolitvijo v tretji mandat slediti časovni presledek enega celega petletnega mandata oziroma je lahko presledek tudi krajši. Tudi to je bila dilema, kako to razlagati. Omejitev števila mandatov na dva, mislim, da je povsem primerljivo z demokratičnimi, torej standardi tudi drugih držav.

Enostavna rešitev je, da se preprosto črta beseda zaporedoma in imamo ustavno besedilo bolj jasno. V poslanski skupini Nove Slovenije torej podpiramo spremembe tega 103. člena Ustave. Hvala.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Stališče DeSUS bo predstavil gospod Lenko. Prosim.

FRANC LENKO: Hvala za besedo, gospod podpredsednik. Republika Slovenija ima v svoji ustavni ureditvi zapisan zelo demokratičen način izvolitve predsednika države. To dokazujejo tudi zadnje volitve.

V svojem 103. členu Ustava določa, da je lahko predsednik republike v isti osebi izvoljen največ dvakrat zaporedoma. Iz tega besedila je ugotoviti, da ni izrecne prepovedi osebi, ki je že bila dvakrat zaporedoma izvoljena za predsednika države, da v nekem poznejšem mandatu ne bi smela kandidirati in biti izvoljena. Taka svobodna ureditev se

nam v demokratični stranki upokojevcev zdi primerna in nam ni sporna, zato menimo, da na tem področju ni potrebna sprememba.

Predlagane rešitve oziroma ustavne spremembe, ki jo prinaša ta predlog, mi ne bomo podprli. Predsednika republike volimo neposredno na tajnih volitvah, torej o njegovi izvolitvi odločajo državljani neposredno. Vse politične stranke in drugi državljani s podporo volivcev imajo možnost predlagati svoje kandidate, v predvolilni kampanji pa je dovolj časa in političnega prostora za temeljite ocene, komu zaupati svoj glas.

Predsednik države, ki je že opravljal to funkcijo en mandat in ponovno kandidira za predsednika, bo izvoljen le, če je bil v iztekajočem se mandatu dober predsednik, če je izpolnil pričakovanja in zaupanja volivcev, ki so mu na zadnjih volitvah dali svoj glas, ter drugih državljanov, ki jih s svojim programom nagovarja za ponovno izvolitev. Če je oseba, ki je bila dvakrat zaporedoma izvoljena na mesto predsednika republike, tudi v drugem mandatu izpolnila vsa pričakovanja volivcev ostane po prenehanju funkcije v dobrem spominu pri državljanih. Zakaj torej taka oseba v nekem nezaporednem, a zanj tretjem mandatu ne bi smela kandidirati in biti izvoljena? V vsakem primeru bo taka oseba ponovno izpostavljena predvolilnemu postopku, dialogu z volivci, dialogom med političnimi strankami in ne nazadnje tajnemu glasovanju na volitvah. Samo volivci, torej državljani in državljanke so tisti, ki bodo odločali o ponovni izvolitvi. Poslanska skupina demokratične stranke upokojevcev je prepričana, da sedanja ustavna ureditev dobra, zato ne bomo podprli predlagane rešitve. Hvala.

PODPREDSIEDNIK dr. MIHA BREJC: Stališče Slovenske nacionalne stranke bo predstavil gospod Peče.

SAŠO PEČE: Spoštovani prisotni! Tudi v nacionalni stranki, v poslanski skupini, v Slovenski nacionalni stranki, delimo mnenje poslanske skupine DeSUS, in sicer, naj volitve ostanejo volitve, naj ljudje odločijo, koga hočejo na katerih položajih. In ocenjujemo, da je obstoječi 103. člen Ustave Republike Slovenije seveda zadostno garant, tako v obliki demokracije kakor v obliki poskušanja preprečevanja demokracije, katerega zasleduje po naši oceni predlagatelj. Po naši oceni je 103. člen obstoječe Ustave dovolj jasen oziroma je njegova dikcija dovolj jasna in razumljiva, da lahko ostane tudi v bodoče. Še enkrat pa poudarjam, želja nacionalne stranke je bila vedno, da volitve ostanejo volitve. In tako kot si nacionalna stranka nikoli ni privoščila, da bi oporekala volitvam, češ da ljudje niso imeli prav, si tudi v bodoče ne bo.

V Slovenski nacionalni stranki ocenjujemo in pravilno, smatramo, da imajo ljudje prvo in zadnjo besedo pri voljenih funkcijah, tako pri poslancih kakor pri ostalih državnih funkcionarjih. Hvala.

PODPREDSIEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Stališče Slovenske demokratske stranke bo predstavil mag. Andrej Vizjak.

mag. ANDREJ VIZJAK: Hvala lepa. Morebiti v dopolnitev predlogu, ki sem ga že predstavil, bi povedal le to, da seveda bo Slovenska demokratska stranka podprla te spremembe, kajti ni res, da bi s tem predlogom dvomili, da nimamo dovolj demokratične poti za izvolitev predsednika države. Mi imamo dvokrožni večinski sistem, ki mi-

slim, da je najbolj demokratičen način izvolitve predsednika in temu naj bo tako tudi v prihodnje. Mislimo le to, da naj ista oseba opravlja to funkcijo največ dvakrat in predvsem zaradi tega, kajti to mislimo, da je koristno in mislimo, da je zdravo za razvoj demokracije in razvoj različnosti v naši državi. Zato to predlagamo. Predlagamo pa tudi zaradi drugega razloga in to podpiramo, kajti s tem nekako razjasnjujemo in čistimo to zmedo in nejasnost okoli tolmačenja te dikcije, kajti tudi na Ustavni komisiji in tudi strokovnjaki so nekako bili mnenja, da ko se je pisala Ustava, je bilo verjetno mišljeno, da gre za dvakratni mandat in nič več, kljub prekinitvi. Sedaj se seveda da to tudi drugače tolmačiti in zaradi jasnosti predlagamo črtanje te besedice in seveda zaradi tega tudi, ker mislimo, da je to dobro, to podpiramo. Hvala.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala. Stališče Slovenske ljudske stranke. Gospod Rokavec.

FRANCI ROKAVEC: Hvala za besedo. V poslanski skupini Slovenske ljudske stranke menimo, da predlog ustavne spremembe kolega Vizjaka, ki se nanaša na ureditev mandata predsednika republike, odpira in izpostavlja zelo relevantne pomisleke. Namreč sedanja ureditev določa, da je lahko predsednik republike voljen večkrat, z omejitvijo, da je lahko voljen največ dvakrat zaporedoma. Predlog pa predvideva, da je predsednik lahko voljen največ dvakrat.

Mnenja smo, da se taka omejitev lahko upravičeno utemelji z nevarnostjo pred pretirano krepitvijo moči predsednika. V delnem poročilu strokovne skupine je bilo med drugim mogoče prebrati, da so, naj citiram poročevalca skupine, prav ustavni pravniki menili, da je omejevanje števila mandatov individualnih oblastnih funkcij vse bolj prisotno kot vprašanje demokratičnih tendenc omejevanja oblasti. V našem ustavnem sistemu najdemo celo omejitev funkcije ustavnega sodnika na en devetletni mandat. V proučevanju te tematike in v razpravljanju o le-tej se večkrat pojavlja domneva, ki jo je strokovna skupina potrdila kot pravilno. In sicer, da bi bilo brez spremembe Ustave ali ustrezne avtentične razlage, isto osebo mogoče izvoliti za tretji mandat že po krajšem presledku za drugim mandatom. Niti ne po preteku polnega mandata. Strokovna skupina je z navedeno obrazložitvijo omajala argumente nasprotnikov predloga, ki izhajajo iz domneve, da nevarnost krepitve moči onemogoča že vmesni mandat.

Tudi v luči tega v poslanski skupini Slovenske ljudske stranke menimo, da je potrebno 103. člen doreči na način, ki ne bo dopuščal različnih interpretacij. Zavzemamo se za predlagano rešitev omejitve mandata predsednika republike. Predlog za začetek postopka za spremembo 103. člena Ustave bomo v poslanski skupini Slovenske ljudske stranke podprli. Hvala lepa.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Stališče Liberalne demokracije, gospod Anderlič.

ANTON ANDERLIČ: Spoštovani! Občutek je, da je ta predlog za spremembe Ustave nastal nekako izhajajoč iz trenutnih izkušenj in iz neke bojazni, da bi se ponovila preteklost. Menim pa, da ne bi bilo potrebno presoјati te določbe Ustave, torej 103. člena, s tega vidika, z vidika izkušenj preteklosti in mogoče še nekega živega spomina, ko so se pač ponavljali mandati do onemoglosti, kot smo že slišali v današnji razpravi.

Menimo, da demokratična tradicija v Sloveniji se krepi, da nastajajo vsi pogoji za to, da bo v prihodnje država Slovenija v vseh ozirih primerljiva tudi z drugimi, tudi na tem področju. In glede na ustavno določene pristojnosti predsednika republike menimo, da to ni taka točka, na kateri bi se bilo treba dalj časa ustavljati pri ustavnih spremembah. Hvala lepa.

PODPREDSEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Stališče Stranke mladih bo predstavil gospod Peter Levič. Ne bo.

Sledijo razprave poslank in poslancev. Sedaj pa pogledjmo. Peterle, gospod Peče, gospod Janša, pa Kangler. Samo trenutek, grem po seznamu. Gospod Kremžar.

LEOPOLD KREMŽAR: Hvala lepa, gospod predsedujoči. Najprej nekaj tehničnega. Mi imamo, kolikor vidim, sedem minut prijavljenih, odštevalo se nam je pa od pet. Ali je to sedaj popravljeno? Ni. ... (nerazumljivo)... No, malce se je zadeva očitno, nekolikanj...

PODPREDSEDNIK dr. MIHA BREJC: Imate besedo, pa bomo potem že nekako rešili situacijo.

LEOPOLD KREMŽAR: A, boste. V redu, v redu. Hvala! ... (nerazumljivo)... Neka težava je.

PODPREDSEDNIK dr. MIHA BREJC: Ne bo dolgo trajala. Izvolite.

LEOPOLD KREMŽAR: Lahko govorim. Hvala. Torej, osebno sem globoko prepričan, da argumenti, ki govorijo o tem, da gre za neko napako, da je nekdo nekaj drugega mislil, nekaj tretjega pa zapisal, seveda ne držijo. Takratno ustavo oziroma to, ki jo imamo, so pisali, seveda, zelo resni ustavnopravni strokovnjaki, najboljši, ki jih je ta država premogla. In seveda zapisali, in takratna slovenska politika je to sprejela. In sedaj govoriti o tem, da je nekdo nekaj drugega mislil pri tako preprosti zadevi, kot je zapisati zaporedoma, ker zelo jasno se ve, kaj zaporedoma pomeni. Pomeni zaporedoma in nič drugega kot to.

Torej, za to, da tu gre za nekakšno napako, ki jo je potrebno popraviti, seveda ne gre. In ravno za to, ker ne gre za neko napako, je jasno politično vprašanje. Ali dvakrat zaporedoma pa nič več ali pa dvakrat zaporedoma pa potem še kdaj. To je osnovno vprašanje. Seveda, ker gre za to, mislim osebno, da so edini pravi korektiv tega in odgovor na to volivci in volja volivcev na najbolj demokratičnih tajnih volitvah, kot so to volitve za predsednika države. In naj ti volivci, za božjo voljo, odločijo, koga hočejo imeti za predsednika. Nenehno hočem tem volivcem nekaj vsiljevati. Enkrat jim vsiljujemo to, "drugič jih koregiramo tako, tretjič jim vsiljujemo" tega lahko volite, tega ne smete voliti. Danes in včeraj smo govorili ne vem kolikokrat, o volji ljudi, o referendumskih odločitvah in tako naprej. Takoj, ko pa je neka druga priložnost, ker imamo neke druge interese, neke druge želje, ki so legitimne, popolnoma, daleč od tega, da ne nenadoma bi pa spremenili, naj malo ta volja ljudi počaka, bomo pa najprej mi rekli, kako bo, potem pa naj oni vendarle o tem odločajo. Zato seveda tega predloga ne bom podprl. Hvala.

PODPREDSEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala. Gospod Levič? Ne. Gospod dr. Bernik.

dr. JOŽEF BERNIK: Hvala lepa, gospod podpredsednik. Oglasil se bom kratko. Mislim, da je potrebno podpreti ta predlog amandmaja iz več razlogov. Eden je ta, za politično higieno vseh ljudi, vključno politikov. Govori se, kako smo primerljivi z drugimi demokratičnimi državami po Evropi, in tako dalje. Jaz bi le rad videl, kako smo resnično primerljivi, če pogledamo na današnje in včerajšnje diskusije, ko se poskuša jemati pravica poslancem, in tako dalje. Najprej je bil poslovnik, sedaj je ustava in ne vem, kaj bo še prišlo. In zdi se mi, da konec koncev moramo le posnemati nekatere države, ki imajo omejitve. In zlasti to velja za tiste, ki so v tranziciji. Doslej je pri nas veljalo, da lahko dobimo dobrega predsednika, če mu omogočimo številčni mandat. Vendar v resnici to ni res, saj ne govorimo oziroma ne bomo govorili o nekem predsedniku, ampak to se je že pri nas zgodilo, da je predsednik predsedstva potem še dvakrat postal predsednik. Seveda, boste rekli, to so ljudje hoteli.

Priporočam vam pa, če mislite, ko bomo izglasovali ta amandma, da ta ni pravilen in da bi ljudje bili nezadovoljni: imate vedno na razpolago referendum, na katerem se lahko zahteva, da se ustava spremeni in da se nek predsednik dosmrtno izvoli, ali kakorkoli že. V nekaterih resnično demokratičnih državah imajo omejitve, in to se sedaj razteguje tudi na nekatere druge države, da je mandat predsednika dvakrat in nič več. Sedaj se ta princip v Združenih državah Amerike upošteva tudi pri drugih pomembnih funkcijah v državi na raznih nivojih federalnega sistema. Zato se mi zdi, da je povsem nepotrebno, da žalujemo nad tem, da nekdo ne more trikrat, večkrat ali dosmrtno biti predsednik, kajti ljudje se bodo prej ali slej navadili, da je v menjavanju ljudi v političnem sistemu zdrava tendenca in da zaradi tega ne bodo nič oškodovani, pač pa bodo na vsak način pridobili. Hvala.

PODPREDSIEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Gospoda Jelinčiča ni. Gospa Širca, prosim.

MAJDA ŠIRCA: Predlagana sprememba predpostavlja, da bi v Republiki Sloveniji imeli istega predsednika države največ deset let, se pravi, dvakrat po pet let, za razliko od sedaj, ko je lahko večkrat, v kolikor, na primer, za nek določen čas med enim in drugim mandatom "pavzira". Z drugimi besedami, poslanski predlog omejuje rok trajanja predsednika države in ni nepomembno, da je pobuda nastala prav pred predsedniškimi volitvami, ko je bilo mogoče koga strah, da bi se morebiti ustvarili pogoji, ko bi takratni predsednik lahko kandidiral še enkrat. Predlagatelji so črtanje besedice "zaporedoma" utemeljevali s prednostmi, ki se pojavijo ob fluktuaciji na najvišjem mestu države. Samospremenjanje, izmenjava, zamenjava, vse to so pojmi, ki so nasprotni pojmom stabilnost, vztrajnost in kontinuiteta. Mislim, da imam še dve minuti od prej. Nekje v podzavesti je bila prav kontinuiteta, se pravi strah pred njo, najbrž glavni motiv za predlagano spremembo ustave - da se ne bi Slovencem zgodil nekakšen absolutizem ali premočna identifikacija ljudi z eno osebo.

Predlagatelji se sklicujejo na nejasnost in na nepreciznost zdajšnjega 103. člena, ki je celo lahko predmet zlorab, saj si predsednik lahko teoretično z enim dnevom prekinitev zagotovi tako rekoč trajen mandat. Zanimivo je, da so somišljeniki predlagateljev v javni razpravi to imenovali za refleks nezamenljivosti, ki je značilen tudi za južnoame-

riške republike in države nekdanje Jugoslavije. Da imamo že tako preveč klientelizma, so rekli, in da naj se zato elite menjavajo; pa še, da racionalen pristop denarja davkoplačevalcev zahteva menjavo ljudi na reprezentativnih mestih v državi.

Ni jasno, kaj ima denar sicer z mandatom, vsekakor je pa jasno, da so bili zagovorniki sprememb brez kakršnihkoli pametnih oziroma strokovnih argumentov. V ozadju je bil mogoče pravzaprav le en argument, ki pa je - in se ga ni prav na glas izrekel nikoli. Ta se pač nanaša na predsednika države, ki z izvolitvijo ponovnega mandata mogoče takrat ne bi imel problemov. Se oproščam.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Saj se mi ni treba. Gospa Majda Zupan.

MAJDA ZUPAN: Hvala lepa. Menim, da določba 103. člena ustave, ki določa, da je predsednik lahko izvoljen največ dvakrat zaporedoma, da ni jasna in da bi bilo potrebno spremeniti in natančno definirati, da bi lahko državljani Slovenije bil izvoljen za funkcijo predsednika republike največ dvakrat v življenju. Pravzaprav menim, da s predlogom ni nič narobe, saj ne vodi k razmišljanju v smeri širitve kroga udeležencev, kar pa bi bilo z vidika udejanjanja demokracije pozitivno in zaželeno, pa ne samo pri predsedniškem mandatu. Po najvišji funkciji bi posegale državljanke in državljani, pri čemer bi vedeli, da imajo na razpolago največ dva mandata, saj naj bi omejevanje mandatov zmanjševalo krepitev moči na posameznih funkcijah. Pa tudi primerljivost predlagane rešitve z drugimi demokratičnimi državami nas napeljuje na takšno rešitev, zato menim, da morajo biti določbe jasne in ne smejo dopuščati dvoma in predlagam spremembo ustave. Hvala lepa.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Gospod Franc Pukšič.

FRANC PUKŠIČ: Hvala lepa. Gospod podpredsednik, kolegice in kolegi! Sam bom podprl predlagatelja v nameri, da je v ustavi jasno in glasno zapisano to, kar se sme in to, kar je nedopustno s pomočjo takšnih ali drugačnih mahinacij. Točno je, tako kot je že bilo danes rečeno, da bi lahko nekdo tudi z dnevom prekinitve bil seveda na tej funkciji do smrti oziroma nekajkrat po deset let. Nekdo je rekel, da to ni povezano z davkoplačevalskim denarjem. Pa še kako je povezano. Če nimaš denarja, ne moreš biti izvoljen. Ne niti za poslanca niti za nobeno drugo funkcijo, kaj šele za predsednika države. Vsake volitve stanejo, vendar za nekatere stanejo v okviru zagotavljanja sredstev v skladu z zakonom, nekateri pa si seveda to smejo privoščiti čez rob in seveda s koruptivnimi nameni. Tudi o teh zadevah smo govorili in tudi zaradi tega, tudi iz teh, tega naslova, tudi zaradi oškodovanja družbenega premoženja je dobro, da je v ustavi zapisano tako, da bo jasno, da je lahko samo dvakrat zaporedoma in da se to več ne more ponavljati. Hvala lepa.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. Še gospod Kelemina? (Ne.) Sprašujem še predlagatelja, če želi besedo. (Ne.) Vlada tudi ne. S tem smo izčrpali listo razpravljavcev. Sedaj pa sprašujem, kdo še želi besedo, ker imamo še nekaj časa? Gospod Janša, gospod Peterle. Prosim, gospod Janša. Samo dva.

JANEZ JANŠA: Trend v svetu, v vseh državah, še posebej državah parlamentarne demokracije je, da se skuša oblast na nek način omejevati. Tisto, kar demokracijo elementarno loči od monarhije, sta dve stvari. Prva stvar so volitve, druga stvar je pa omeji-

tev mandatov. V kolikor teh dveh stvari ne bi bilo, med demokracijo, ali pa med republiko in monarhijo ne bi bilo nobene razlike. Države, ki so imele neomejene mandate, oziroma kjer je bila možnost ponavljanja individualnih funkcij neomejena, in ki so seveda demokratične že precej dalj časa, kot Slovenija, so v glavnem vse to omejitev uvedle. Med drugimi tudi Združene države Amerike, ki imajo predsedniški sistem. To je bila ena od prvih sprememb ustave.

Znan britanski teoretik ugotavlja, da nekdo, ki je dolgo časa na oblasti, s tem, ko obvladuje instrumente moči dolgo časa, pridobi toliko vpliva, da postane volilna tekma neenakopravna. In to je ključni razlog za to, da se število možnih ponovitev mandata praktično povsod omejuje. Taisti teoretik tudi ugotavlja, da nekdo, ki je dolgo časa na oblasti, počasi začne misliti, da je nezamenljiv. Dobi tako imenovane monarhične popadke in potem predlaga različne stvari, ki izgledajo na prvi pogled seveda demokratične, ljudem v odločanje, zato da si podaljša mandat.

Iz zgodovine so znani primeri, ko so ljudje, ki so bili demokratično izvoljeni, potem predlagali referendum o tem, da si zagotovijo trajne mandate, ali ki so predlagali spremembe ustave in marsikaj od tega, marsikatero od teh sprememb je ljudstvo, kot je rekel gospod Kremžar prej, to na volitvah tudi potrdilo. Ker se jim je takrat, v tistem trenutku zdelo, da gre za ljudi, ki so nezamenljivi. Ker si drugih tudi na teh funkcijah niso znali predstavljati, ker jih tudi niso videli. Generacije so odrasle ob istih ljudeh na vrhu.

Vendar, ko so potem ljudje demokratično spremenili, ali ustave ali podaljšali mandate, so ugotovili naenkrat, da so dobili diktatorje, ki se jih pa niso mogli znebiti. Zato je po mojem mnenju ta razprava o tem, ali tudi Slovenija potrebuje omejitev mandatov ali ne, razprava, kakršno so v večini drugih demokratičnih držav opravili že pred stoletji, ali pa pred desetletji, in mi tukaj razpravljamo o nekih prazgodovinskih dilemah demokracije. Zelo nenavadno je to poslušati, moram reči. Ko smo mi predlagali to spremembo, oziroma ta, bolj tehnični popravek ustave, si nismo predstavljali, da bo to naletelo na takšen odpor, ampak da bomo enostavno vsi za to. Mnogi so mi rekli, da so itak mislili, da tako že sedaj piše v ustavi. Sedaj pa vidim, da je to naenkrat zelo težka dilema in ne morem drugega, kot da ugotovim, da gre tudi v tem primeru za monarhične popadke tistih, ki so dolgo časa na oblasti.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala. Gospod Peterle.

ALOJZ PETERLE: Hvala lepa, gospod podpredsednik. Oglašam se samo zato, da bo javno jasno, kakšno pozicijo imam osebno, da ne bi kdo rekel, da Lojze Peterle nima odnosa do tega predloga.

Sam podpiram vse te utemeljitve za omejitev oblasti na najvišjem mestu z večkratnim ponavljanjem mandatov. Tudi sam sem mislil, da je dikcija taka, da ne dopušča drugačne razlage, kot da sta v resnici lahko samo dva mandata, pa očitno so možne tudi drugačne interpretacije in tudi drugačna praksa. Ne bi želel biti navezan na ime, v zvezi s katerim je do takega predloga tudi prišlo. Vendar menim, da bi podpora temu predlogu pomenila del normalizacije demokratizacije in tudi zaključevanje naše tranzicije. Hvala.

PODPRESEDNIK dr. MIHA BREJC: Hvala lepa. S tem zaključujem razpravo. O predlogu sklepa, da se začne postopek za spremembo ustave bomo v skladu s časovnim potekom seje zbora odločali v okviru glasovanj po končani zadnji točki dnevnega reda.

Prekinjam to točko dnevnega reda...

...

PRESEDNIK BORUT PAHOR: ... Imamo 11. točko dnevnega reda in predlog sklepa, pri začetku postopka za spremembo ustave Republike Slovenije z osnutkom ustavnega zakona EPA 693-III.

Prebral bom predlog sklepa: "Državni zbor Republike Slovenije sprejema predlog skupine poslancev, s prvopodpisanim mag. Andrejem Vizjakom, z dne 21.12.2001 oziroma 20.11.2002, EPA 692-III, za začetek postopka za spremembo 103. člena ustave Republike Slovenije." Ustavna komisija zboru predlaga, da tega ne sprejmemo. Zbor lahko z dvotretjinsko večino navzočih kolegic in kolegov odloči drugače. Lahko odločimo? Glasujemo.

83 navzočih, 33 za in 47 proti.

(Za je glasovalo 33.) (Proti 47.)

Ta sklep ni bil sprejet. Postopek je končan in s tem točka dnevnega reda zaključena...

ISBN 961-6415-10-7

9 789616 415101